

The Project Gutenberg eBook of Koti: eli perhesuruja ja -iloja, by Fredrika Bremer

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Koti: eli perhesuruja ja -iloja

Author: Fredrika Bremer

Translator: Alma Suppanen

Release date: July 19, 2005 [EBook #16333]

Most recently updated: December 12, 2020

Language: Finnish

Credits: Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and PG
Distributed Proofreaders.

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOTI: ELI PERHESURUJA JA -ILOJA ***

KOTI ELI PERHESURUJA JA -ILOJA

Kirjoitti Fredrika Bremer

Suomensi A-a [Alma Suppanen]

**Ensimmäisen kerran julkaissut
Kustannusosakeyhtiö Otava 1900.**

ENSIMMÄINEN OSASTO.

Aamuriita ja iltakina.

«Maammoseni, eipä minun maksa vaivaa lukea sinulle, kun taukoamatta haukottelet ja alituisen katselet ympärillesi oikealle ja vasemmalle!» lausui vähäsen loukkaantuneena laamanni Frank, pannen pois Jeremy Benthamin kirjoittaman esitelmän ja nousi.

«Ukkoseni, anna anteeksi! mutta - nuo oivalliset asiat ovat vähäsen vaikeat sulattaa, ja minä ajattelin ... kuuleppas Brigitta!...» ja rouva Elise Frank viittasi luoksensa vanhan palvelijan ja puhutteli häntä hiljaa.

Sillä aikaa käveli laamanni, kaunis, voimakas, noin neljäkymmenen vuotias mies edestakaisin huoneessa. Äkkiä hän seisattui mieltäväisenä seinän eteen ja huudahti kun rouva ja palvelija olivat lopettaneet keskustelunsa: »Katsoppas kultaseni, jos teetämme tähän oven - sehän käy päinsä varsin helposti, sillä tässä on vaan ohut väliseinä - niin pääsemme makuuhuoneesemme menemään kulkematta ensin vierashuoneen ja lastenkamarin lävitse; - sehän olisi mainiota!»

Vähäsen huolestuneena Elise vastasi: «Mutta mihin sohva sitten pantaisiin?»

«Sohvako? Voimmehan siirtää sohvan syrjään. Sille jää tilaa yllin kyllin!»

«Ystäväni, silloinhan käy ovesta vaarallista vetoa, jos joku siinä nurkassa istuu!»

»Oh! aina arkailua ja vaikeuksia! Eikö sinun mielestäsi olisi erittäin edullista saada tähän ovi?»

«Ei! suoraan sanoen, minun mielestäni on parempi näin!»

«Niin, sellaisia naiset ovat aina. He eivät tahdo koskea mihinkään, eivät tehdä mitään, eivätkä muutta mitään saadakseen olon paremmaksi ja mukavammaksi; kaikki on niin hyvää, niin oivallista semmoisenaan, kunnes muutos on tehty; silloin he kerrassaan huomaavat sen tulleen paremmaksi; silloin he huutavat: Ah, kas nythän se on mainiota! Naiset kuuluvat tietysti vanhoilliseen puolueeseen!»

«Ja herrat edistyspuolueeseen, ainakin milloin on kysymys rakentamisesta ja hääraamisesta!»

Tarkoitus oli lausua sanat leikillisesti, mutta »hääraaminen» sana sekotti niihin jotakin karvasta, joka saattoi laamannin äänen vähän teräväksi hänen vastatessaan pistosanaan herroista: «Niin he kyllä eivät karta vähästä vaivaa, kun sillä saavat paljon voittoa. Mutta – emmekö vihdoinkin saa aamiaista tänään? Onhan kello jo neljänneksen kymmenettä ja vielä seitsemän minuttia lisäksikin. On vallan kauheata, Liisaseni, ettet milloinkaan voi totuttaa piikojasi säännöllisyyteen. Ei ole mitään kiusallisempaa kuin se, että odottaessa kuluu aika hukkaan, ei mitään hyödyttömämpää, ei mitään sietämättömämpää eikä mitään joka olisi helpommin autettavissa, jos vaan sitä vakavasti tahdottaisiin. Elämä on todellakin liian lyhyt, jotta siitä puolet odottamiseen tuhlattaisiin. Neljänneksen yli yhdeksästä ja vielä sen lisäksi kymmenen minuttia! Ja lapset, – eivätkö nekään vielä ole pukeutuneet? Herran tähden, Elise-kulta»...

«Minä menen katsomaan!» Elise lausui ja läksi kiireesti ulos.

Oli sunnuntai. Kesäkuun aurinko paistoi suureen, hauskaan huoneeseen valaisten lumivalkeata damasti-pöytäliinaa, jonka kulmat hienoina laskoksina riippuivat alas soikealta pöydältä, jossa kahvikalat uhkeina komeilivat. Alakuloisen näköisenä lähestyi laamanni aamiaispöytää; mutta hänen katseensa kirkastui erään henkilön sisään astuessa, josta nuoret naiset heti olisivat sanoneet: «kauhean ruma!» mutta ajatteleva piirteidentuntija olisi häntä uteliaasti tarkastellut. Hän oli pitkä, tavattoman laiha ja kävi vähäsen vasemmalle kumarassa; hän oli tummaihoinen ja muutoin jaloja kasvojenpiirteitä rumensi tyytymättömyyden ilme, jonka vaan silloin tällöin harvinaisen kaunis hymy karkoitti. Suurien, ruskeiden, kummallisten silmien yläpuolella kaareutuva otsa vetäytyi usein syviin ryppyihin ja sen päällä kohosi tiheän metsän lailla mustanruskea tukka, jonka sakeissa kiemuroissa olisi saattanut sanoa tuhanten oikkujen ja vastaväitteiden asustavan. Ne näyttivät myöskin hiiviskelevän hänen kasvojensa syvissä rypyissä, joista ei ainoakaan osoittanut velttoutta, eikä ollut merkitystä vailla. Niiden terävät kulmat, yhtä vähän kuin sanojen ja äänen tuimuus eivät kuitenkaan voineet salata sitä sydämmen suurta jaloutta, joka ikäänkuin painoi leimansa assessori Jeremias Munterin koko olentoon. Ja vaikuttaahan mehukin, että vihreät lehdet puhkeavat könttyrän tammen jäykkiin, paljaihinkin oksiin.

«Hyvää päivää veikkoseni!» huudahti laamanni sydämmellisesti tulijalle, ojentuen hänelle kätensä, «mitäs kuuluu?»

«Pahaa vaan!» vastasi tuo harmittelija, «ja kuinka voisi toisin ollakaan? Mimmainen ilma meillä onkaan? Kylmää kuin tammikuussa! Ja mimmoisia ovat ihmiset tässä maailmassa? On vallan synti ja häpeä! Olen ollut tänään niin äkeissäni että... Oletko lukenut ... sanomista sinuun tähdättyä kiukkuista kirjoitusta?»

«En! Minä en lue sitä lehteä, mutta olen kuullut puhuttavan kirjoituksesta. Siinähan vastustetaan kirjoitustani läänin köyhäinhoidosta?»

«Niin. tahi oikeammin ei! Sillä kummallista on, että siinä ei puhuta asiasta juuri mitään, se on vaan sinuun tähdätty – siinä on mitä alhaisimpia syytteitä, halpamaisimpia herjauksia!»

«Niin olen kuullut enkä sen vuoksi huoli lukea sitä.»

«Oletko kuullut ken on sen kirjoittaja?»

«En, enkä tahdo sitä tietääkään!»

«Mutta se sinun tulee tietää, sillä on tärkeätä tuntea vihollisensa. Herra N. se on. Tahtoisin syöttää kolme oksennusjauhetta sille miehelle, niin tottapa saisi tuntea miltä oma sappensa maistuu!» «Mitä? N-kö, joka asuu tässä viistoon meitä vastapäätä ja joka vastikään on saanut kotiin lapsensa Kapista? – tuon äidittömän pikku raukan!»

«Hän juuri! Mutta sinun pitää lukea kirjoitus, ellei muun vuoksi, niin saadaksesi parempaa makua kahvillesi. Kas tässä! minä toin sen mukaani. Olen saanut kuulla, että se tänään lähetettäisiin rouvallesi. Niin, niin, onhan niitä siivoja poikia maailmassa. Mutta missä on rouva tänään? Ah, siinäpä hän onkin! Hyvää huomenta Mylady Elise! Miten viehättävä näin huomeneksella! Mutta miten kalpea! Oi, oi, oi! Se ei kelpaa! Turhaanko minä sitten aina sanon ja saarnaan? Liikettä, raitista ilmaa, muuten ei auta mikään apu maailmassa. Mutta ken uskoo saarnaamme? Ei, hyvästi nyt, hyvä herrasväki! Missä on nuuskarasiani? Sanomienko alla? Kirottut lehdet, kaiken ne kätkevätkin. Ei pysy edes nuuskarasiakaan rauhassa. Hyvästi Elise rouva, hyvästi Frank! Ei, mutta katsokaapa miten hän istuu siinä lukemassa herjauksia itsestensä, ikäänkuin ne eivät ensinkään koskisi häneen. Nyt hän nauraa vielä päälle päätteeksi – maistukoon aamiaisenne, hyvät ystäväni!»

«Maistakaapa sitä meidän kanssamme!» pyysi Elise ystävällisesti. «Meillä on vallan tuoretta kotileipää tarjottavana tänään.»

«Ei, kiitoksia vaan! Minä en pidä tuommoisesta kotitekoisesta. Se ei milloinkaan kelpaa, vaikka sitä aina kehutaan. Kotileipää, kotikaljaa, kotitekoista, kaikkea vielä. Sehän kai kuuluu niin mainiolta! Mutta se ei kelpaa niin mihinkään!»

«Koettakaa kuitenkin eiköhän se kelpaa tänään! Tässä meillä nyt on matami Folette pöydällä. Pitäähän teidän kuitenkin saada häneltä kuppinen.»

»Mitä, he? Mitä lajia? Mikä kirottu matami se on, jonka pitää antaa minulle kuppi? En ole milloinkaan kärsinyt ämmiä, ja jos he liiatenkin kiipeävät kahvipöydälle...»

«Pyöreä kahvipannu tuossa on matami Folette. Ettekö voi sitä kärsiä?»

«Minkätähden sillä on semmoinen nimi? Mitä tyhmyyksiä se on?»

«Sehän on lasten keksintö. Sen niminen kunnon leskirouva, jolle eräänä päivänä tarjosin kahvia, huudahti lempijuomaansa nähdessään: «kun näen kahvipannun, luulen näkeväni Jumalan»! Lapset kuulivat sen, ja sen perästä oli heidän mielestensä tämä pannu matami Foletten näköinen ja sitä ruvettiin siitä hetkestä hänen mukaansa nimeämään. Lapset pitivätkin siitä erittäin, se kun joka pyhäaamu antaa heille kahvia.»

«Minkätähden pitää lasten saada kahvia? Eivätkö he voi ilmankin laihtua? Pitääkö heitäkin polttaa ennen aikojaan? Tuo Petreahan on ilmankin kaitaluinen. Minä en ole milloinkaan pitänyt hänestä ja jos hänestä vielä lisäksi tulee kahvimummo, niin...»

«Mutta hyvä Munter, te ette ole tänään hyvällä tuulella!»

«Hyvälläkö tuulella? Ei, Elise rouva, en ole hyvällä tuulella. Minä en tiedä paljoa tässä maailmassa, josta olisi syytä olla hyvällä tuulella. Kas tuossa, tuolinne on repinyt reiän nuttuni liepeeseen! Onko se kaunista? Sehän on myöskin kotitekoista. Ei, nyt tahdon mennä, jos ovenne - ovatko nekin kotitekoisia - päästävät minun menemään.»

«Etkö tahdo tulla meille takaisin päivälliselle?»

«En, kiitos. Minua on pyydetty muualle, jopa tähän taloon.»

«Hovimarsalkka V-n leskirouvan luokseko?»

«Ei, hitto vieköön! Sitä ämmää en voi kärsiä. Hän ripittää minua alati! Minua ripittää? Minun tekisi mieleni ripittää häntä, minun! Ja hänen siunattu rakkikoiransa sitten, Pyrrhus eli Pirre, mikä lie, senhän tahtoisin tappa! Ja sitten se rouva on niin laiha! Minä en voi kärsiä laihaa väkeä, kaikista vähemmin laihoja ämmiä!»

«Ettekö? No, tiedättekö mitä huhu kertoo teistä ja vanhasta, köyhästä neiti Raskista?»

«Se inhoittava muija! No mitä paha hoetaan minusta ja vanhasta Raskin neidistä?»

«Sitä, että taannoin tapasitte hänet rappusissanne, kun hän oli menemässä yläkertaan huoneesensa ja seiso siinä huoaten pitkien rappujen vuoksi ja valittaen rintaansa. Pahat ihmiset kertovat teidän silloin mitä kohteliaimmin tarjonneen hänelle käsivartenne ja huolellisesti saattaneen hänet ihan ylös asti ja sanotaanpa ettette jättäneet häntä ennen kuin hänen ovensa edessä sekä että sitten lähetitte hänelle naulan rintasokuria ja...»

«Ja sen ehkä luulitte minun tehneen ainoastaan hänen tähtensä? Ei, kiitoksia; vaan sen tein sentähden, ettei tuo vanha luuranko kaatuisi minun rappusissani ja kuolisi siihen, niin että minun sitten olisi pakko kiivetä hänen inhottavan ruumiinsa ylitse. En minkään muun tähden tässä maailmassa haalinut häntä ylös. Jaha, niin juuri se oli. Minä syön tänään päivällistä neiti Berndesin luona. Hän on kuitenkin ymmärtäväinen ihminen ja hänen pikku Laura neitosensa on sangen suloinen. Kas niin, Herran nimessä, nythän on koko lapsiliuta täällä! Nöyrin palvelijanne Charlotte sisko! Vai niin, pikku neiti Eeva! Hänhän ei pelkää «rumaa ukkoa» hän; - Jumala siunatkoon häntä! Tästä saat karamellin! Entäs tipsukka sitten, hänhän on vallan enkelin kalt... joko hän irvistelee minulle? Silloin pitää minun mennä pois, sillä minä en kärsi lasten itkua. Hyi sentään! Kuuluu sekin kodin suloisuuteen luulen ma; on ehkä kotisäveleitä? Kotileipää, kotitekoista, kotisäveleitä ... huh!»

Assessori läksi kypälämäkeen; laamanni nauroi ja tipsukka vaikenä nähdessään rinkilän, jonka reiästä Henrik veikon kaunis silmä häntä katseli. Lapset kokoontuivat hyppien kahvipöydän ympärille.

«Kas niin, kas niin, pikku enkeliseni, pysykää nyt vähän alallanne. Odota Petreaseni, kärsivällisyys on hyvä mauste. Eevaseni, älä noin hätiköi. Näetkö äidin tekevän sillä tavoin? Katsoppas kuinka äiti tekee.» Niin neuvoi heitä äiti hellästi vanhimman tyttärensä, ymmärtäväisen Louisen auttaessa häntä pitämään huolta toisista lapsista. Isä käveli tyytyväisenä ympäri, taputteli lapsiansa päähän ja veti heitä hiljaa tukasta.

«Minun olisi pitänyt leikata teiltä kaikilta tukka eilen», lausui hän. «Eevallakin on semmoinen tukka, että tuskin sen alta näkee hänen kasvojaan; annappas isälle suukkonen, tyyppikani! Huomisaamuna leikkaan sinulta tukan!»

«Ja minulta myöskin, ja minulta myöskin, isä!» huusivat toiset.

«Niin, niin, minä ajan sen teiltä kaikilta!» isä vastasi. Kaikki nauroivat, mutta «tipsukka» kätki peloissaan keltakiharaisen päänsä äidin rinnoille. Isä kohotti sitä hiljaa ja suuteli pienokaistaan ensiksi, sitten äitiä.

«Pane nyt sokuria isän kuppiin», lausui hän; «katsoppas, hän ojentaa sinulle kuppinsa!» Tipsukka hymyili, pani sokuria kuppiin ja matami Folette alkoi iloista kiertomatkaansa.

Jätämme nyt siihen matami Foletten, kotileivän, perheaamiaisen ja aamuauringon ja siirrymme iltalampun ääreen, jonka valossa Elise kirjoittaa:

Cecilialle!

Minun tulee kuvata sinulle pienokaisjoukkoni, joka vastikään, syötyään illallisen on mennyt levolle, matkustanut

höyhensaarille. Oi, jospa saisin oikein hyvän kuvan – tarkoitan maalatun kuvan – Henrikistäni, esikoisestani, kesälapsestani, joksi myöskin sanon häntä, sillä hän syntyi Juhannuspäivänä, elämäni ja onneni aamuhetkenä! Mutta ainoastaan Correggion sivellin voisi kuvata noita hurmaavan kauniita, lempeitä sinisilmisiä, noita kultakiharoita, tuota sulusuuta, noita täydelleen viattomia, kauniita kasvoja. Hyvyyttä ja iloisuutta ilmenee koko hänen olemuksessansa, hänen eloisuuttansa ilmaisevat hiukan kömpelöillä liikkeillään kädet ja jalat, jotka harvoin pysyvät hiljaa. Yksitoistavuotias poikani on, ikävä kyllä, hänen isänsä sanojen mukaan liiankin vallaton. Mutta vallattomuuden ohessa on hänessä syvämielistä, levotonta tunteellisuutta, joka usein saa minut hänen tulevaisuudestaan huolehtimaan. Jumala suojelekkoon lemmikkiäni, kesälastani, ainoata poikaani! Oi, miten häntä rakastan! Ernst varoittaa minua usein puolueellisesta rakkaudesta siihen lapseen. Ja sen vuoksi tahdonkin jättää kuvan N:o 1 ja siirtyä kuvaan

N:o 2.

Katsos pikku Viisua, vanhinta tytärtämme, äsken kymmenen vuoden ikään päässyttä. Näet hänessä pienen vakavan, vaaleaverisen työntötypykän, joka ei ole kaunis, mutta jonka pyöreistä, hauskoista kasvoista toivon vielä voivani karkoittaa niissä piileskelevän juromaisuuden. Hän on tavattoman ahkera, hiljainen ja säännöllinen; hän on kiltti nuoremmille siskoilleen, mutta jonkun verran taipuvainen heitä nuhtelemaan ja erittäin arka vanhimman siskon arvostaan, jonka tähden pienokaiset ovat antaneetkin hänelle nimen «teidän majesteettinne», tahi «oikeusneuvos». Pikku Louise näyttää minusta olevan niitä, jotka hiljaa ja vakavasti sekä sen vuoksi onnellisina vaeltavat tämän elämän läpi.

N:o 3.

Sanotaan pikku Eevastani, että hän tulee hyvin äitinsä näköiseksi. Toivon hänestä tulevan uuden minäni oikeana loistokappaleena. Nyt näet hänen olevan pienen pehmoisen, pyöreän olennon, joka pyörii sulavasti sinne tänne leikkien ja nauraen, olevan oikullisen näköisen, ennemmin ruman kuin kauniin, kasvot kauniin lempeän tummansinisen silmäparin valaisemana. Herkkä suruun, herkkä iloon, lämminsydäminen, hyväilevä, konvehtia rakastava, ja iloissaan vieraiden tulosta ja saadessaan kauniita vaatteita, nukkeja ja leikkejä rakastava on pikku Eeva; hän on sisaruksien, palvelijain ja koko kodin lemmikki, veikkonsa paras ystävä ja leikkikumppani.

N:o 4.

N:rot 3 ja 4 eivät oikein siedä toisiaan. Leonore raukka on pienenä ollut kovin kivulloinen, ja se seikka – luulen – enemmän kuin luonto on syytä siihen, että hänellä on epätasainen ja kiivas luonne ja että hän vähän kadehtii onnellisempia siskojansa. Tunteen syvyyttä ei häneltä puutu, mutta ymmärrys on hidas ja hänen on tavattoman vaikea oppia, olkoonpa mitä hyvänsä. Ei liikkeiden sulavuuden rahtuakaan, päinvastoin. Hänen hammassadon rumentamasta suustansa kuulee usein tuon hauskan lauseen «anna minun olla rauhassa!» Tuskin hänestä milloinkaan tulee muuta kuin ruma. Mutta hyväksi ja onnelliseksi toivon hänen Jumalan avulla tulevan. «Sinä pikku armas rumattareni!» sanon hänelle välistä hellästi syleillen häntä. Tahdon jo edeltäpäin saada hänen tyytymään kohtaloonsa.

N:o 5.

Mimmoiseksi kohtalo on määrännyt Petrean nenän? Se on nykyään hänessä kummallisoin kohta. Ellei se olisi niin suuri, niin hän olisi kaunis lapsi. Me toivomme kuitenkin hänen kasvavan niin, että se tulee suhteelliseksi. Hän on eloisa pieni tyttö, taipumusta hänellä on miltei kaikkeen, niin hyvään kuin pahaan; utelias, levoton hän on ylenmäärin ja hänellä on vaarallinen halu päästä huomatuksi ja saavuttaa mieltymystä. Hänen toimeliaisuutensa ilmenee sangen hävittäväinä. Hyvä hän on ja antaa yhtä mielellään kuin elääkin. Kun on minkälainen kuje tahansa kysymyksessä, niin hän liittyy mielellään Henrikiin ja Eevaan, milloin he armosta ottavat hänet mukaansa ja kun nuo kolme kuiskailevat yhdessä, niin voipi olla varma siitä, että joku kepponen on tekeillä. Hänessä on jo niin paljon levottomuutta, että minä pelkään hänen elämänsä tulevan rauhattomaksi. Mutta hänen pitää aikaisin oppia kääntymään sen puoleen, joka voi kääntää rauhattomuuden rauhaksi.

N:o 6.

Ja nyt tahdon puhua talon lellilapsesta, nuorimmasta, kauniimmasta, niinsanotusta «Tipsukasta», hänestä joka joka päivä valkoisilla kätösillään panee sokurin isän ja äidin kuppeihin, – kahvi ei muuten maistuisi, – hänestä, jonka pientä vuotta ei vielä ole muutettu hänen vanhempiansa huoneesta, hänestä, joka aina aamusin hiipii heidän vuoteesensa, laskee kultakiharaisen päähyensä isänsä käsivarrelle ja nukkuu siihen uudestaan. Jospa voisit nähdä kaksivuotisen Gabrielleni suurine, vakavine, ruskeine silmineen, hienoine, hieman kalpeine mutta sanomattoman suloisine kasvoineen ja viehättävine suloliikkeineen, niin ihastuisit häneen kuten kaikki muutkin, sinä lellittelisit häntä kuten me kaikki – sitä meidän on vaikea olla tekemättä. Hän on pieni hiljainen lapsi, mutta ihan toisenlainen kuin vanhin sisko. Silmiinpistäväinä ominaisuutena hänessä on kauneudenaisti; hänelle on kaikki ruma ja epämiellyttävä tavattoman vastenmielistä ja hän mieltyy erinomaisesti kaikkeen kauniiseen. Mitä suloisin ylhäinen kasvojen ja käytöksen ilme ovat syynä siihen, että siskot leikillä sanovat häntä «pikku neidiksi», »pikku prinsessaksi». Henrik on oikein rakastunut pikku siskoonsa, suutelee alinomaan hänen pikku kätösiään, ja kaikesta sydämmestään rakastaa Tipsukkakin häntä. Muita hän

vähä väliä kohtelee sangen epäsuosiollisesti ja hyvä ystävämme assessori sanoo häntä milloin «pikku armoksi», milloin «pikku epäarmoksi», muuten hänellä on montakin nimeä Gabriellelle. Soisin hänen kerran ansaitsevan nimen »rakastettavan»!

Rauha kaikille pienokaisilleni! Ei ole heistä ainoatakaan, johon ei olisi kätkeyty oman hyveen ja kunnollisuuden alkua, ja samalla myöskin vaarallisen pahan tavan siementä, joka voipi turmella Jumalan kauniin kylvön. Kunhan meidän, heidän isänsä ja minun, hyvin onnistuisi hoitaa niitä kalliita taivaan suomia vesoja! Mutta ah, lasten kasvatusta ei ole mikään helppo asia ja monet lukemani kirjat lasten kasvatuksesta ovat ainoastaan vähäksi hyödyksi, lieneekö syy sitten minussa vai niissä. Ah, usein en tiedä parempaa neuvoa kuin sulkea lapsi syliini ja katkerasti itkeä hänen tähtensä tahi ilosta suudella sitä; ja luulen huomanneeni sen vaikuttavan sangen paljon.

Koetan torua niin vähän kuin mahdollista; tiedän miten helposti sillä tavalla karkoitetaan lapsuuden rohkeamielisyys ja viattomat ilot, ja uskon ylipäänsä että jos vaan lakkaamalla kehitämme hyvyttä, lämmitämme, elvytämme ja valistamme, niin katoaa vähitellen pahe itsestään.

Minä laulan paljon pienoisilleni; he ovat kasvatetut laulujen kaikuessa. Tahdoin varhain ikäänkuin uittaa heidän sielujansa soitannon sulosoinnuissa. Moni heistä, etenkin esikoiseni ja Eeva, ovatkin oikeita soitonkiihkoilijoita, ja aina illan hämärtäessä he kokoontuvat ympärilleni, jolloin minun täytyy laulaa heille pianon säestyksellä, tahi antaa heidän itsensä laulaa pienet laulunsa säestäessäni heitä pianolla. Henrikkini palkintona on, jos hän on ollut koko päivän oikein tottelevainen, että illalla laulan hänen vuoteensa vieressä kunnes hän nukkuu. Hän sanoo silloin näkevänsä niin kauniita unia. Usein myöskin silloin juttelemme ja minä iloitsen erinomaisesti hänen puhtaasta, vilkkaasta sielustansa. Rakentaessansa tulevaisuuden tuulentupia hän aina sanoo: »Ja kun tulen suureksi ja olen valmistunut virkamieheksi ja minulla on oma taloni, silloin, äiti, pitää sinun muuttaa minun luokseni ja minulla on niin monta palvelijaa sinua palvelemaan ja sinä saat niin, niin paljon kukkia ja kaikkea mitä vaan haluat, että elät juuri kuin kuningatar; mutta iltaisin sinun pitää istua luonani ja laulaa minulle kunnes nukun - teethän sen?» Hänen sitten nukuttuaan tuulentupiin ja lauluihin voin usein pitkät hetket istua siinä hänen vuoteensa ääressä ja sydämmeni vallan paisuu ilosta ja ylpeydestä enkelini tähden. Ernst väittää minun lellittelevän häntä; oi, ehkä teen niin; mutta varmaa on, että vakavasti koetan olla sitä tekemättä. Muuten voin sanoa kaikista pienokaisistani kuten eräs tuttavistani sanoi omistansa: he ovat «parahiksi hyviä», s. o. he eivät ole kyllin hyviä taivasta varten.

Olen yksinäni tänä iltana; Ernst on maaherran luona; tänään on syntymäpäiväni, mutta minä en ole sanonut sitä kenellekään, syystä että mielelläni vietän hiljaisia kestejä omine ajatuksineni.

Miten tällä hetkellä kuluneet vuodet vierivätkään takaisin silmiäni eteen; on kuin olisin jälleen lapsuuteni kodissa, hyvässä, iloisessa, armaassa kodissa. On kuin olisin taasen rinnallasi, ainoa, rakas siskoni, kauniissa komeassa niittyjen ja kylien ympäröimässä talossa; me katselisimme seuduille korkeista ikkunista ja iloitsisimme, että aurinko paistaa mataloihin majoihin yhtä herttaisesti kuin suuriin saleihimme; meistä olisi kaikki hyvin.

Elämä hymyili meille silloin, Cecilia, ja niin suruttomasti! Miten me itkimme «les voeux téméraires»[\[1\]](#)ille ja »Feodorille ja Marialle»! Siinä meidän surumme. Elämämme oli laulua, tanssia ja leikkiä iloisten naapurien kanssa; sivistyneempien kanssa me ihailimme soitantoa ja kirjallisuutta. Me luulimme olevamme hurskaita kun rakastimme niitä, jotka rakastivat meitä ja me jakelimme yltäkylläisyydestämme tarvitseville ympärillämme. Ystävyyden kaipuu oli meissä kiihkoisa, ystävyyden hyväksi me aioimme kuolla; mutta rakkaudelle muka olimme kiven kovat. Miten me teimme pilaa rakastajoihjamme ja miten meidän oli hauska esiintyä ankarina romaanisankaritarina! Miten me olimme säälimättömät, ja - miten rakastajamme helposti siitä lohtuivat! Niin tuli Ernst Frank meille vieraaksi. Huhu taitavasta ja voimakkaasta miehestä kulki hänen edellään ja käänsi silmämme häneen, sillä miten onkaan, semmoista naiset miehissä rakastavat. Muistatko miten hän kiinnitti puoleensa kaikki ajatuksemme, miten hänen jalo muotonsa, voimakas, varma ryhtinsä, hänen vilpitön ja vakava, mutta aina kohtelias käytöksensä ja puhetapansa ensin miellytti meitä ja sitten valtasi meidät. Olisi voinut sanoa, että hän sekä siveellisesti että ruumiillisesti oli lujalla pohjalla. Hänen syvä surupukunsa, miehekkään tuskan hiljainen ilme, joka välistä näkyi hänen silmissään, oli sekin osaltaan omiansa herättämään huomiotamme. Kuitenkin oli hän sinun mielestäsi liian ankaran näköinen ja minä menetin pian hänen läheisyydessään tavallisen rohkeuteni. Kun hänen tummat, vakavat silmänsä olivat luodut minuun, oli niillä puoleksi lumoaava puoleksi masentava voima. Tunsin silloin itseni onnelliseksi, mutta olin kuitenkin samalla tuskaantunut; liikkeenäni olivat kankeat, käteni kylmenivät ja tekivät kaikki toimitettavansa päin mäntyyä, enkä minä koskaan ollut puheessani typerämpi kuin silloin kuin huomasin hänen kuuntelevan. Liisa tati kerran antoi minulle seuraavan neuvon: «pikku ystäväni, paina mieleesi mitä nyt sanon sinulle; jos joku mies pitää sinua typeränä, niin se ei hänen mielestään mitään haittaa, mutta jos hän luulee sinun pitävän häntä typeränä, - silloin olet ainoa menettänyt hänen suosionsa». Olkoon nyt viime mainitun laita miten tahansa - olin kuullut erään terävän nuoren miehen sanovan sen vaikuttavan itseensä kuin suolan rakeet heitettyinä tuleen - mutta varmaa on, että ensin mainitutkin sanat puhuivat totta, sillä typeryyteni ei ensinkään Ernstin mielestä halventanut minua, ja miten sanomattoman miellyttävä hän olikaan ollessansa lempeä ja ystävällinen! Päivä päivältä suureni hänen valtansa ylitseni; olin ikäänkuin aina hänen valvontansa alaisena! Kun hänen silmänsä säihkyivät ystävällisesti, kävi ikäänkuin kevättuulahdus läpi sydämmeni; kun hänen katseensa synkisty, vaikenin minäkin ujana ja säikähtyneenä. Minusta tuntui välistä - ja minusta tuntuu vieläkin - että jos hän minuun katsahtaisi ankarasti noilla kirkkailla, eriskummallisen läpituokeilla silmillään, niin lakkaisi sydämmeni vallan sykkimästä. Enkä kuitenkin ole selvillä rakastinko häntä. Niin, tuskinpa luulen sitä tehneeni. Kun hän oli poissa, hengitin niin vapaasti ja keveästi, mutta hänen henkensä olisin pelastanut omani kaupalla. Monessa asiassa olimme erimielisiä. Hän ei ollut mieltynyt soitantoon, jota minä puolestani kiihkoisesti rakastin, ja luettavasta olimme tykkänään erimieltä. Hän haukotteli lukiessani lempirunojani, jopa välistä nauroikin, ja silloin minä olin vähällä purskahtaa itkuun; minä vuorostani haukottelin hänen hyödyllisille, opettavaisille kirjoilleen, jotka minun mielestäni olivat ikävämät kuin tohdin tunnustaakaan. Sitä ihannemaailmaa, jossa ajatukseni niin mielellään liikkuivat, sitä hän piti vähäarvoisena ja kouraan tuntuva todellisuus, jota hän elämästä etsi, se ei minua miellyttänyt. Kuitenkin oli montakin kohtaa, joissa sielumme tapasivat toisiansa - etenkin siveellisyyksymykset - ja silloin oli meillä kummallakin siitä yhtä paljon huvia. Siihen aikaan sinun, Cecilia, täytyi jättää minut; meidän kohtalomme muuttui, mutta sydämmemme pysyivät ennallaan.

Eräänä päivänä oli kodissani paljon vieraita. Iltapäivällä heitin sulka-rengasta Emil serkkuni kanssa, josta niin paljon pidimme ja joka sen niin hyvin ansaitsi. En tiedä miten tapahtui, mutta Ernst vaihtoi paikkaa hänen kanssansa ja joutui

vastahaittajakseni. Hän näytti tavattoman iloisalta ja minäkin tunsin olevani vapaampi kuin tavallisesti hänen seurassansa. Hän heitti oivallisesti ja varmasti liitelevän renkaan, mutta joka kerran vähän liian kauas taakseni, niin että minun täytyi peräytyä pari askelta saadakseni sen. Niin minut karkoitettiin huomaamattani iloista leikkiä laskien pitkän huonejonon lävitse, kunnes olimme kaukana muusta seurasta ja kahdenkesken. Silloin lopetti Ernst akka leikin ja muuttui vakavaksi. Aavistin pahaa ja olisin mielelläni juossut kauas, kauas pois, mutta olin ikään kuin halvaantunut. Silloin puhutteli Ernst minua niin herttaisesti, niin vakavasti ja sanomattoman hellästi, että hän veti puoleensa sydämeni ja minä tartuin, vaikka vavisten, hänen ojennettuun käteensä ja melkein tietämättäni suostuin hänen rinnallansa vaeltamaan elon tietä. Olin silloin vastikään täyttänyt yhdeksäntoista vuotta. Armaat vanhempani hyväksyivät tyttärensä valinnan ja liiton niin yleisesti arvossa pidetyn ja kunnioitetun miehen kanssa - jonka sitä paitsi arveltiin vielä kerran onnistuvan päästä valtion virkojen korkeimmille kukkuloille, - ja Ernst, jonka luonteenmukaista on kaikessa pyrkiä joutuisasti eteenpäin, sai aikaan sen, että kohta sen perästä vietettiin häämme.

Moni sukulaisistani oli kuitenkin sitä mieltä, että minä tämän liiton kautta vaivuin vähän alemmaksi. Sitä mieltä en minä ollut, - päinvastoin. Minä olin ylhäistä sukua, minulla oli ylhäisiä sukulaisia, olin kasvatettu loistavassa seurapiirissä, ylläilyssä ja suruttomuudessa ja minulle oli opetettu kaikki pintapuolinen seurustelukyky. Hän oli mies, joka oli itse raivannut elämänsä tien ja rehellisesti ponnistaen voimiansa ja luopuen monesta nautinnosta kohottanut isänsä kodin sen rappiotilasta sekä turvannut äitinsä ja siskojensa tulevaisuuden. Hän oli itsetietoinen, selväjärkinen ja hyvä mies, - niin, **hyvä**, sen käsitin yhä selvemmin, mitä syvemmälle pääsin välistä vähäsen katkeran kuoren lävitse tunkeutumaan hänen olemuksensa ytimeen, - tunsin olevani kovin pieni ja mitätön hänen rinnallansa.

Ensimmäisen aviovuoteni elimme vanhempiemme luona, he vaativat sen Ernstiltä ja jos vaan olisin tuntenut olevani vähän enemmän hänen vertaisensa ja ollut varmempi siitä että voin olla hänelle mieliksi, niin ei olisi mitään puuttanut onnestani. Kaikki miltei kantaneet minua käsillään, ja ehkä juuri senvuoksi Ernst esiintyi verraten jäykkänä. Minä olin hellien vanhempieni lellilapsi, olin ajattelematon ja arka, ja olen vieläkin. Sinä aikana Ernstin vaikutuksesta elämän tosi ihanaus ja vakavuus yhä enemmän selveni minulle. Avioliitto ja koti, isänmaa ja maailma niin ikään koittivat silmissäni, ja niiden suhde ja pyhä tärkeys selvisi minulle. Ernst oli opettajanani. Katsahdin ylös häneen rakkaudella, johon sekaantui vähäsen pelkoakin.

Kuinka monta suunnitelmaa niinä kesäpäivinä tehtiinkään, suunnitelmaa, joiden toteutumista haaveellinen mieleni hartaasti toivoi. Niistä oli jalkamatka Ruotsin länsipuolella olevaan maahan yksi Ernstini lempituumia. Hänen äitinsä - jonka muistoksi pikku Petrea on saanut vähän kummallisen nimen - oli norjalainen, ja rakas muisto hänestä oli ikäänkuin kietonut yhteen ne tunturit ja laaksot, joista hän niin paljo oli kertonut pojalleen kuin jostakin ihmeen kauniista satumaailmasta. Ne muistot ovat haavemaailman kaltaisia Ernstin sielussa, niihin hän syventyy halutessaan virkistystä ja virkistyttyään tulevaisuutensa toiveita. «Ensi vuonna matkustamme!» huudahti Ernst silloin ja me suunnittelimme kartalla matkamme, jopa olin minä jo selvillä mimmoisen puvun teettäisin itselleni kun hänen kumppaniansa kävisin «meren ympäröimässä Norjassa». Ah! minulle tulivat kohta toisenlaiset matkat!

Samana vuonna juuri esikoiseni näki päivän valon, ja kaunis poikani anasti rakkauteni ja ajatukseni niin, että Ernst oli vähällä tulla siitä kateelliseksi. Kuinka usein hiivinkään öisin katselemaan häntä, kun hän nukkui. Hän oli vilkas, levoton lapsi; minä sen vuoksi erityisesti nautin nähdessäni hänen siinä uinailevan; ja miten ihmeen ihana hän oli nukkuessaan! Kaiket yöt olisin voinut viettää kumarruksissa hänen kätkyensä ylitse. Niin pitkälle, Cecilia, olin siis päässyt romaanin suhteen, jolla nuoruudessamme ravitsimme sieluumme ja sydäntämme. Mutta koitti toiset ajat. Ensiksi suuri muutos vanhempieni varallisuussuhteessa, joka niin paljon vaikutti meidän oloihimme, sitten minulle monta pientä vaivaa loppumatomiin asti, huolia, sairautta! Olisin menehtynyt sekä ruumiillisesti että henkisesti, ellei Ernst olisi ollut niin lujaluontoinen. Hänen luonteensa mukaista oli vastustaa virtaa ja hänelle oli tavallaan mieleistä taistella sitä vastaan ja voittaa vastoinkäymiset. Vuosi vuodelta hän otti yhä enemmän työtä niskoillensa ja hänen onnistui vähitellen, mitä suurimmalla ahkeruudella saada talonsa jälleen jotensakin hyvinvoivaksi. Ja miten äärettömän hyvästi, miten hellästi hän tuki minua niinä hetkinä, jolloin ilman häntä tunsin itseni kovin onnettomaksi! Miten monta yötä hän onkaan valvonut minun tähteni, miten usein hän onkaan sylissänsä tuudittanut uneen itkevää lastansa! Ja jokainen lapsi, joka tuli lisäämään hänen työtänsä, hänen huolenpitoansa, otettiin aina iloisesti vastaan Jumalan armolahjana, ja sen tulo oli kodille juhla. Kuinka paljon onkaan hänen voimansa ja luottamuksensa vahvistanut minun voimiani! Kun pikku Gabrielle syntyi, olin aivan kuolemaisillani ja luja uskoni on, että ilman Ernstin hoitoa olisi hauta minut korjannut monien pienokaisteni luota. Siinä suuren heikkouden tilassa, joka sitten seurasi ja jota kesti monta kuukautta, kosketti jalkani ani harvoin lattiata, sillä Ernst kantoi minut minne vaan halusin. Hän oli vallon uupumaton ja hyvyttä ja kärsivällisyyttä hän osoitti loppumatta sairaalle puolisolleen. Enkö sitten terveenä pyhittäisi elämäni hänelle? Ah, kyllä! senhän tahdon, sen tahdon. Jospa vaan kykyni olisi yhtä vahva kuin tahtoni! Tiedäpäs Cecilia mikä usein tuottaa minulle huolia: en ole mikään hyvä säästäjä eikä minulla ole taipumusta niihin huolenpitoihin, joista kodin varallisuus niin paljon riippuu, enkä niitä muistakaan. Etenkin on huoli jokapäiväisestä ruuasta minulle vastenmielinen; minulla on itselläni huono ruokahalu ja minusta tuntuu raskaalta iltasin mennä levolle ja aamulla herätä ajatukset kohdistuneina ruokiin. Kaikki tuo vaikuttaa sen, että miehelläni ei ole sitä kodin mukavuutta, jota hänellä oikeastaan olisi syytä vaatia. Tähän asti on kivulloisuuteni, lastenhoito ynnä varattomuutemme olleet minulle hyväksyttävänä puolustuksena; nyt ne eivät enää kelpaa, kun olen terve jälleen ja suurempi varallisuuskin sallii enemmän apulaisia talossamme. Niin koetankin vakavasti täyttää tehtäväni; mutta voi! - miten hauskaa on, kun pikku Louise kasvaa niin suureksi, että voin laskea osan taloustaakasta hänen hartioilleen! Kuvittelen lasteni kantavan sen erityisen viehkeästi.

Täytän tänään kolmekymmentäkaksi vuotta ja minusta tuntuu kuin astuisin uuteen elämän jaksoon; nuoruuteni on takanani; astun nyt keski-ikään ja tunnen sangen hyvin mitä sillä ja miehelläni on oikeus vaatia minulta. Syntyköön minussa uusi ja voimakkaampi ihminen! Jumala auttakoon minua ja osoittakoon Ernst lempeyttä horjuvalle puolisolleen! Ernstillä pitäisi olla vilkkaampi vaimo. Hermoheikkouteni tekee minut ärtyiseksi ja vaikuttaa, että tunnen itseni helposti häirityksi. Hänen toimekas luonteensa häiritsee minua usein vallon tavattomasti. Minä voin esim. joutua vallon tuskalliseksi nähdessäni hänen terävästi katselevan seinään tahi jotakin muuta esinettä; kuvittelen mielessäni silloin heti oven siitä aukenevan, tahi jonkun muun muutoksen tapahtuvan ja minä olen niin kovasti levon tarpeessa.

Kodissamme tapahtuu kohta muutos, josta olen vähäsen levoton. Meille tulee pienokaistemme kotiopettajaksi eräs filosofian kandidaatti Jakob Jacobi. Kesäaikana hänen tulee ottaa huostaansa huimapää poikani ja opettaa hänen

sisarillensa kirjoitusta, piirustusta ja laskentaa; syksyllä hänen pitää viedä esikoisensä äidin kodista suureen kasvatuslaitokseen. Minä pelkään tätä uutta perheenjäsentä; hänestä voi tulla pahakin rauhanhäiritsijä, ellei hän ole sopiva. Kuitenkin, jos hän on hyvä ja kunnollinen, niin hän on minun puolestani sydämmellisesti tervetullut, avuksi etenkin ikävässä kirjoituksen opetuksessa jänkaikkisine: «Henrik istu hiljaa!» – «Pidä kunnolla kynää, Viisuseni!» – «Katso kaavakirjaan Leonore!» – «Muista pilkut ja viivat, Eeva!» – «Petreaseni, älä tuhri kirjaimiasi nenälläsi!» Sitä paitsi alkaa esikoisensä piankin halveksia latinan kieliopin taitamattomuuttani ja Ernstiä pahoittaa yhä enemmän hänen vallattomuutensa. Hän rupeaa lukemaan Jacobin johdolla maaherra Stjernhökin pojan Niilo Gabrielin kanssa, joka on erittäin vakava ja harvinaisen hyvä poika, jonka toivon suuresti voivan vaikuttaa hyvää Henriikkiini.

Kandidaatin on miehensä ystävä, kunnan piispa B. lämpimästi suosittanut meille. Ja kuitenkin kuuluvat hänen urhotyönsä yliopistossa olevan kaikkea muuta paitsi kiitettävää laatua. Hän on saanut perä sievän summan kolmelta vanhalta tädiltä, jotka olivat hänen kasvattaneet ja myöskin hyvin lellitelleet, mutta hyväluuloisuutensa kautta hän on lyhyessä ajassa hävittänyt kaikki. Ylipäänsä hän on ollut käytökseltään huikentelevainen. Piispa B. ei sitä salaa, mutta sanoo pitävänsä paljon hänestä, kiittää hänen hyvää sydäntänsä, hänen mainiota opettaja-kykyänsä ja pyytää meitä kohtelemaan häntä niin kuin omaa poikaamme konsanaan. Saapi sitten nähdä ansaitseeko hän niin sydämmelistä kohtelua. Minä kyllä tunnustan äidin rakkauden hänen suhteensa vielä kokonaan uinailevan.

Se vieras ei minua kuitenkaan niin pelota kuin toinen vierailu, joka kohta uhkaa minua. Olet kyllä kuullut puhuttavan everstinrouva S:stä, ihanasta Emiliestä, miehensä «entisestä lemmitystä»; siksi häntä sanon pieneksi kostoksi kaikesta siitä levottomuudesta, jonka hänen oivalliset ominaisuutensa – jotka käyvät vallan päinvastaiseen suuntaan kuin minun – ovat saattaneet minulle. Hän on jo monta vuotta ollut leskenä, on kauan elänyt ulkomailla ja aikoo nyt kotimaahan palatessaan käydä luonamme. Ernst on aina ollut hänen ystävänsä, vaikka kerran saikin häneltä rukkaset. Se on jalo ominaisuus Ernstilläni – eikä suinkaan harvinaisen hänen sukupuoleensa – ettei kielto saattanut häntä kylmäksi rukkasten antajaa kohtaan. Päinvastoin hän aina lausuu ilmi mieltymyksensä Emiliehen, eikä ole lopettanut kirjeenvaihtoaan hänen kansansa; eikä minulla, joka saan lukea kaikki heidän kirjeensä, ole syytä sanoa muuta kuin tunnustaa hänen olevan harvinaisen älykkään ja terävän naisen. Mutta siitä huolimatta olisin mieluummin ollut lähemmin tutustumatta häneen, sillä minusta miehensä «entisellä lemmityllä» tuntuu piilevän jotakin kylmää sydämmessä ja pelkään, ettei omani milloinkaan lämpene häntä kohtaan. Kello lyö kymmenen. Vasta kello 12 aikana Ernstini palaa. Jätän sinut nyt Cecilia ryht.... ilmaisenko sinulle salaisuuteni? Tiedäthän että suurin huvini ennen aina oli jonkun hyvän romaanin lukeminen; mutta sen huvin olen saanut jättää vallan sikseen, sillä jos kerran olen saanut mieltäkiinnittävän romaanin käsiini, on minun kovin vaikea jättää sitä ennen kuin olen joutunut sen viimeiseen sivuun; mutta se ei sovi minulle; ja kun rouva Staëlin Corinnan vuoksi kaksi päivällistä, iso pesu ja sen seitsemän pikku tointa menivät männikköön ja kotirauhani oli joutua haaksiriksoon, päätin jättää kaiken romaaninlukemisen sikseen, ainakin toistaiseksi. Mutta niin suuri on minulla jonkunlaisen kirjallisen nautinnon tarve, että, kun en enää lue romaaneja, olen ruvennut – itse semmoista kirjoittamaan. Niin, Cecilia! Nuoruuden taipumukset eivät jätä minua keskellä jokapäiväisen elämän toimia ja proosallisia huolenpitoja; ja samat kukat, jotka elämäni aamuhetkinä tuoksivat niin ihanasti, ne pyrkivät muistissani uudestaan kukkimaan ja kiertymään virkistäväksi sepeleeksi vanhenevaan päähäni. Iloiset päivät, jotka vietin kanssasi, ajatusten vaihto, hauskat kepposet, – sillä siltä ne tuntuvat minusta nyt, enemmän kuin silloin, – jotka saivat nuoruutemme niin ihanaksi, niin iloiseksi ja reippaaksi, ne minä tahdon kuvata paperille, ennenkuin ne vuosien kuluessa haihtuvat muististani. Se työskentely huvittaa ja vahvistaa minua ja kun väsymyksestä ja ikävästä rasittuneena saan päiväni iltaan ja heikkohermoisuudesta hammastani rupeaa pakottamaan, niin ei mikään sitä niin haihduta kuin pienen romaanini kirjoittaminen. Juuri tänä iltana se vaivaa minua tavallista enemmän, niin että tahdon käyttää vaaratonta rauhoitusainettani. Ei kuitenkaan Ernst saa nähdä minun valvovan, olen luvannut hänelle sen. Hyvää yötä, Cecilia kulta!»

Tahdomme pistää tähän pienen kuvailun kirjoittajasta, Henrikin, Louisen, Eevan, Leonoren, Petrean ja Gabriellen äidistä.

Hän ei ollut kaunotar, mutta luonto oli antanut hänelle jalon vartalon, joka vieläkin oli hieno ja hoikka kuin nuoren immen. Kasvonpiirteet olivat säännöttömät, mutta suu sievä ja suloinen, huulet kauniit, vaalean punaiset, hipiä valkoinen ja vaaleansiniset silmät lempeät ja ystävälliset. Hän oli erittäin suloliikkeinen, hänen kätensä olivat kauniit – joka naisille on tärkeitä – eikä hän niitä turhaan näytellyt, ja se seikka kaunistaa naista vielä enemmän. Hän pukeutui aistikkaasti, melkein aina vaaleaan, joka ynnä heikko ruusun tuoksu, jota hän rakasti ja aina käytti, saattoi hänen olemukseensa jotakin viehkeätä ja miellyttävää. Häntä miltei voisi verrata kuutamoon. Hän liikkui hiljaa ja hänen äänensä oli sointuvan suloinen, mikä Shakespearen mukaan on naisten oivallinen ominaisuus. Tahtoisimme nähdä hänet levähtämässä pehmeällä sohvallla, kukkia hoitamassa tahi hyväilemässä lastaan, mutta tuskin voisimme kuvaila häntä häärimässä suuressa taloudessa toimineen ja palvelijoineen ja lisäksi monen lapsen kasvattajana. Ja kuitenkin oli rakkaus ja velvollisuuden tunto saattanut hänet toimimaan uralla, joka oli hänen luonteensa taipumuksille vallan vastakkainen; mutta aikaa myöten oli monikin niistä huolenpidoista tullut hänelle todellakin rakkaaksi. Kaikki, joka koski lapsia, koski läheisesti hänen sydäntänsä; kodissa vallitsi järjestys, rauha ja sulous. Liinavaatekaapin sisällys oli hänelle kallis; lumivalkea pöytäliina riemastutti hänen sydäntänsä. Harmaita liinavaatteita, pölyä ja karpäsiä hän vihasi – niin paljon kuin hän voi vihata. Ja nyt edelleen kertomuksessamme.

Jätimme äsken Elisen käsikirjoituksensa luo, se kiinnittikin hänen huomionsa siihen määrin, että hän ei kuullut kellon lyövän kahtatoista. Hän vallan säikähti kuullessaan miehensä tulevan. Helppo olisi Elisen ollut heittää käsikirjoitus laatikkoon ja ruveta riisumaan; hän olikin vähällä tehdä niin, mutta malttoi äkkiä mielensä. «En ole vielä milloinkaan salannut tekojani Ernstiltä» – ajatteli hän – «enkä aio ruveta sitä tänään tekemään», ja hän istui liikkumatta kirjoittamassa, kunnes hänen puolisonsa astui huoneeseen.

«Mitä? vieläkö valveilla ja kirjoittamassa?» lausui hän tyytymättömän näköisenä. «Niinkö pidät lupauksiasi, Elise?»

«Suo anteeksi Ernst! Minä vallan unohduin tähän.»

»Ja mistä syystä? Mitä sinä kirjoitat? Ei, annapas minun katsoa! Mitä! luulenpa sen olevan romaanin! Mitä hyötyä siitä on?»

«Hyötykö? Ah! se huvittaa minua.»

«Huvituksillakin pitää olla järkeä ja tarkoitusta eikä minua ensinkään huvita, että sinä valvot yöt ja turmelet silmäsi kurjan romaanin tähden. Olisipa meillä nyt takassa valkea, niin polttaisin koko lorun!»

«Paljoa parempi olisi, jos menisit maata ja kiltisti lukisit iltarukouksesi, kuin toimittaisit semmoisen rovion. Oliko sinulla hauskaa maaherran luona?»

«Tahdot sotkea asian! Katso minuun, Elise; olet kalpea, valtasuonesi tykyttää! Lukea iltarukoukseniko? Minun tekisi mieleni lukea sinulle lakia, minun juuri. Onko järjellistä ja ymmärtäväistä valvoa noin, tulla kalpeaksi ja uupuneen näköiseksi sen vuoksi, että kirjoitat jotakin, joka ei kelpaa mihinkään? Oikeinpa suutun, että voit olla niin hupakko ja lapsellinen. Mitä hyödyttää matkustaa kylpylaitoksiin, kysyä neuvoa lääkäreiltä idästä ja lännestä, puuhata ja ahkeroida terveyden säilyttämiseksi tai takaisin voittamiseksi, kun teet kaiken voitavasi turmellaksesi sen!»

«Ernst, älä ole noin totinen! Älä katsele minuun noin ankarasti tänä iltana, Ernst; ei tänä iltana!»

«Niin», lausui laamanni äkkiä leppyneenä, «siitä syystä että tänä päivänä kolmekymmentäkaksi vuotta sitten synnyit maailmaan, luulet itselläsi olevan oikeuden olla oikein lapsellinen.»

«Anna sen sitten mennä lapsellisuuden laskuun!» lausui hymyillen Elise, vaikka kyynel kimelsi silmänurkassa.

«Anna mennä, anna mennä! Niin kyllä luulen, kaiken pitää mennä umpimähkään, kunnes menee päin mäntyyne! Minun tekisi mieleni sitoa tukkuun kaiken maailman romaanit ja romaaninkirjoittajat ja sitten hävittää ne. Ennen ei maailma tule järkeväksi etkä sinäkään. Muuten on hyvä, että tapasin sinut hereillä, sillä muuten olisin herättänyt sinut, ainoastaan näyttääkseni sinulle, ettet voi salata minulta mitään, et edes sitä, kuinka vanhaksi tulet. Tästä saat nyt rangaistuksen häijystä salaamisaikeestasi.»

«Ah! Walter Scottin romaanit! Ja vieläpä korupainoksena! Kiitos! Kiitos, hyvä, paras Ernst kulta! Mutta sinäpä oivallinen lainsäätävä, sinä! Yllytät siihen mitä juuri moitit.»

»Lupaa minulle ainoastaan olla yöllä lukematta tahi kirjoittamatta romaaneja! Muistele miten monelle terveytesi on kallis. Luuletko minun niin suuttuneen, ellet olisi minulle niin rakas? Etkö sitä käsittä? Parin vuoden perästä, Elise, kun lapset ovat kasvaneet suuremmiksi ja sinä olet vahvistunut, huvitellaan kesällä oikein runsain määrin ja tehdään tuo ennen aiottu Norjan matka. Sinun pitää saada hengittää raitista tunturi-ilmaa, nähdä ihanat laaksot ja meri – se tekee sinulle enemmän hyvää kuin kaiken maailman kylpymatkat! Mutta tule nyt, mennään katsomaan lapsia; emmehän me herätä heitä; minulla on sitä paitsi vapaaherrattaren antamia konveheteja kunkin päänaluselle pantavaksi. Tuossa on sinulle renettiomena!»

Puolisot menivät lastenkamariin, jossa vanha, uskollinen suomalainen palvelija Pirkko makasi lohikäärmeen tavoin vartioiden aarteitaan. Lapset nukkuivat kuin – lapset. Laamanni silitti pojan kaunista kähäräpäätä ja kutakin pientä tyttöstään hän suuteli rusoposkelle. Sitten vanhemmat menivät jälleen huoneeseensa. Elise meni nukkumaan; hänen miehensä istuutui kirjoituspöytänsä ääreen, mutta siten että samalla oli hänelle valonvarjostimena. Hänen kynänsä hiljainen rapiseminen ikäänkuin tuuditti Eliseä uneen; kellon lyödessä kaksi hän heräsi ja silloin hänen miehensä vielä kirjoitti. Harvat soivat itselleen niin vähän lepoa kuin Ernst Frank.

Kandidaatti.

Oli hämärä. Lapset leikkivät salissa «käydä ja kääntyä» ja juoksivat iloisesti joka nurkassa, kun äkkiä portin eteen seisattuvat kyytikärriit vaikuttivat iloiseen lapsijoukkoon kuin kylmä vesisuihku mehiläisparveen. Lapsiparven emo, pieni viisas Louise, asettui kiireesti ikkunaan ja hänen ympärillään kurkoitti neljä muuta pientä päätä, läähättäen, hikisinä, uteliaina ja sysien toisiansa syrjään innoissaan saada nähdä tulijaa. Eräs herra hyppäsi keveästi kärryistä, lapset eivät voineet nähdä oliko hän vanha vai nuori, mutta he näkivät laamannin kiireesti astuvan ulos portista, puristavan tulijan kättä ja vievän hänet sisälle. Pienenlainen, kapea matka-arkku kannettiin sitten sisään. Silloin läksi parvi uudestaan lentoon ja laskeutui äidin luokse kaikin äänilajein kuiskauksesta kovaan huutoon ilmoittamaan hänelle «kotiopettajan» nyt varmaankin saapuneen. Elise, jolla oli vieraita, rauhoitti lapset sanoen: «niin, niin» ja «vai niin» ja katsellen heihin ystävällisin, hillitsevin katsein. Viisu malttoi pian mielensä ja näkyi huomaavan unohtaneensa arvokkaisuutensa; hän istahti kuten isot ainakin hiljaa ja sävyisesti vanhojen läheisyyteen. Toiset lapset sykertyivät nurkkaan kuiskailemaan ja tuumiskelemaan, ja Petrean nenän nähtiin usein uteliaasti tirkistävän esiin pienestä joukosta.

Laamanni oli lähettänyt sanan rouvalleen odotetun vieraan tulosta ja tiedon että tämä tulee heti tervehtimään talon emäntää, kun vaan ensin on muuttanut vaatteita. Toinen lähetti tuli heti sen perästä pyytämään käherrysrautaa kandidaatille.

«Tuopa siunatun pitkä pukeutuminen!» arveli Elise monta kertaa sinä runsaana tunnin odotusaikana ja tunnustaa täytyy, että hänenkin nenänsä yhtä kertaa useammin kääntyi samaan suuntaan kuin Petreankin.

Vihdoin kuului kahden herran astuntaa salin lattialla ja vierashuoneen ovesta astui sisään hauskan ja iloisen näköinen, noin kahdenkymmenen ikäinen nuori mies, jonka sopusuhtaiseen pyylevähköön vartaloon liittyi sievän muotoinen säärivarsi ja sirokenkäinen jalka, ja jonka tukka oli käherretty ihan viimeisen muodin mukaan. Siinä oli kandidaatti. Hän silmäili ensin jalkaansa, sitten talon emäntää ja lähestyi häntä sulavan varmasti, näyttäen siinä erittäin valkoisen hammasrivin. Eau de Portugal hajuveden tuoksua levisi huoneeseen. Laamanni, joka seurasi häntä ja jonka yksinkertainen käytös ja ryhti oli uuden vieraan esiintymistavan suurena vastakohtana, esitti: «kandidaatti Jacobi!» Lausuttiin muutamia epäselviä kohteliaisuuksia ja sitten painettiin puuta. Lapset tulivat esille tervehtimään. Henrik katseli iloisesti ja tuttavallisesti tulevaa opettajaansa; Viisu kumarsi hyvin juhlallisesti ja astui pitkän askeleen

taaksepäin, kun kandidaatti enemmittä mutkitta aikoi suudella häntä. Petrea pani nenänsä pystyyn ja katseli häntä uteliaasti ja nenäkkään näköisenä. Kandidaatti otti ystävällisesti selvää kaikista, puristi heitä kädestä, uteli kaikkien nimiä, katsahti sitten peiliin ja järjesteli kiharoitansa.

«Mimmoisen olemme saaneetkaan?» arveli Elise salaa peläten. «Onhan hän keikari, oikea keikari! Kuinka voikaan piispa B. valita hänet opettajaksi lapsiraukoilleni. Hän enemmän muistelee itseään ja katselee peilistä kuvaansa kuin välittää heistä. Tuo komea koruneula on väärennetyistä jalokivistä. Hän nauraa näyttääksensä meille valkoiset hampaansa. Oikea keikari! Ehkä narrikin! Nyt hän taasen katselee peiliin!»

Elisen katse etsi miehensä silmiä, mutta ne näkyivät häntä karttavan. Niissä ilmeni vähäsen tyytymättömyyttä ja epä tietoisuutta. Kandidaatti ei sitä vastoin ollut ensinkään hämillään, vaan istui vapaasti nojatuolissa ja tarkasteli tutkivaisesti kolmea naista, jotka silminnähtävästi olivat perheen vieraita. Vanhin heistä, joka ahkeraan kutoi sukkaa, oli ijältään vähän viidennellä kymmenennellä ja näytti olevan erittäin tyyni, selvä ja hyväluontoinen. Laamanni Frank keskusteli paljon hänen kansansa. Molemmat toiset eivät näyttäneet vielä ehtineen kahteenkymmenenteen ikävuoteensa. Kandidaatti oppi heissä tuntemaan neiti Evelina Berndesin ja hänen kasvattityttärensä Kaarinan ja Lauran. Lauralla oli aina joku lapsista polvellaan, ja kandidaatti katseli häntä ahkeraan ja mielihyvällä. Sievoisen näyn muodostikin Laura pieni kaunis Gabrielle polvellaan, edellinen koristaen jälkimäistä kukilla, rannerenkailla, kaula vitjoilla ja muulla, millä itse oli koristettu. Keskustelu muuttui pian yleiseksi ja erittäin sujuvaksi. Se oli kandidaatin ansio, hän kun kertoi niin sujuvasti ja hauskaasti muutamista yliopiston mainioista opettajista, josta hän juuri oli tullut. Elisen mainitessa erästä kuuluisaa miestä, jota hän toivoisi saavansa nähdä, mainitsi kandidaatti vastikään piirustaneensa hänen kuvansa ja riensi Elisen pyynnöstä heti noutamaan sen. Hän palasi laukku kainalossa ja se sisälsi paljo piirustuksia ja maalauksia, joukon muotokuvia ja maisemia, kaikki hänen tekemiänsä. Ne osoittivat tekijällä olevan taitoa ja olivat seuralle suureksi huviksi. Monen muotokuvan alkukuva siinä tunnettiin, tunnettiinpa niiden joukosta kandidaatti itsekin. Lapset vallan, riemuitsivat ja tunkeilivat innoissaan pöydän ympärille. Kandidaatti nosti heidät syliinsä ja näkyi hyvin tahtovan huvitella heitä. Niinpä lapset melkein unohtivat, että kandidaatti oli heille vallan uusi tuttava; ainoastaan Louise pysyi vähän jäykän arvokkaana ja «Tipsukka» osoitti hänelle vielä sangen paljon epäsuosiota. Erittäin olivat lapset mieltyneet erääseen kuvaan, joka kuvasi naista polvistuneena ruusupensaun luona poimimassa siitä kukkia, ensin kuitenkin laskettuaan vieressä olevalle haudalle lyyrynsä.

«Oi, miten hän on suloinen, miten ihmeen kaunis!» Petrea ei voinut kääntää silmiään siitä, jota kandidaattikin näkyi isänylpeydellä katselevan, se kun oli hänen pienen kokoelmansa kaunistus.

Tavallisesti lapsiparvi iltasin meni nukkumaan kello kahdeksan, joka seikka kerran saattoi iltavirkun Petrean lausumaan, että «yö on kuitenkin pahin, mitä Jumala on luonut». Palkaksi siitä keksinnöstä Viisu loi häneen nuhtelevan katseen ja sanoi: «ei saa puhua sillä tavoin!» Mutta tämän merkkipäivän kunniaksi lapset saivat luvan syödä illallisensa vanhempien seurassa ja valvoa yhtä kauan kuin muutkin.

Tämä lupaus, kandidaatti, maalaukset, kaikki oli vallan omiansa kovasti elvyttämään lasten elinvoimia. Rohkenipa Petrea pöydässä keitettyä kanaa syödessä ehdottaa kandidaatille, että vetämällä rintakoukkaa arpoisivat naisen ruusupensaun luona, jolloin hän – jos onni olisi hänen puolellaan – korvaukseksi piirustaisi kandidaatille taulun, joka kuvaisi jonkinmoista temppeleä. Viisua näytti ehdotus vallan hävettävän ja hän pudisti moittien pientä viisasta päätään siskolleen. Äiti vakavasti vastusti Petrean ehdotusta. Petrea rukka punastui ja näkyi hieman häpeävän, kun äiti häntä nuhtelevasti katseli, mutta toinnuttuaan ensi hämmästyksestä, oli kandidaatti kyllin hyväluontoinen iloisesti suostumaan ehdotukseen ja innokkaasti väittämään, että asian piti mennä menojaan. Hän mittasi silminnähtävän tarkasti sormensijan pituuden ja kun hän oli «lukenut kolmeen», piti vedettämän! Äiti toivoi salaa hänen asettavan niin että itse voittaisi. Mutta ei! huippulasta, pääpuoli jäi kun jäikin Petrealle, joka vallan huudahti ilosta. Illallisen jälkeen vanhemmat kovasti vastustivat vedon maksamista, mutta kandidaatti piti puoliaan niin iloisesti ja innokkaasti, että – asia jäi sikseen ja Petrea, onnellisin kuolevaisten joukossa, sai omanaan viedä pois ruusupensaun luona polvistuvan, mutta hän sai sitäpaitsi äidillisen varoituksen, joka seoitti monta kynneltä hänen ilonsa maljaan. Kandidaatti oli kuitenkin ystävällisyydellään lapsia kohtaan erittäin miellyttänyt vanhempia.

«Ken tietää», sanoi Elise miehelleen, «ehkä hänestä vielä tulee oikein hyvä. Kyllähän hänelläkin on vikansa, mutta kai hänellä on hyvätkin puolensa. Hänen silmissänsä ja äänessänsä on jotain erittäin miellyttävää. Mutta tuosta peiliin katsomisesta meidän todellakin täytyy vieroittaa häntä.»

«Minä luotan ystävääni B:hen», vastasi laamanni. «Kyllä hänelläkin on arvonsa. Tuon turhamaisuuden ja keikarimaisuuden me kyllä aikaa myöten saamme häviämään. Kyllä hänestä vielä tulee oiva mies! Elise kulta, ole sinä vaan ystävällinen hänelle ja laita niin, että hän tuntee olevansa meillä kuin kotonaan.»

Lapset makuukamarissaan arvostelivat myöskin kandidaattia.

«Minusta hän on paljon kauniimpi kuin isä!» lausui pikku Petrea.

«Minusta», lausui nuhtelevasti Viisu, «ei kukaan voi olla isää täydellisempi!»

«Tietysti ei, paitsi äiti!» huudahti Eeva vuoteeltaan.

«Ah!» lausui Petrea, «minä pidän hänestä niin paljon; hän on antanut minulle tuon kauniin taulun! Tiedättekö minkä panen sille nimeksi? Ruusu on hänen nimensä ja minä kerron teille hänestä pitkän sadun! Oli kerran...»

Kaikki siskot hörstivät korviaan, sillä Petrea osasi kertoa hauskeempia ja parempia juttuja kuin kukaan heistä. He sanoivat sen vuoksi keskenään Petrean olevan erittäin taitavan, mutta Viisu pelkäsi kovasti Petrean saavan vihiä siitä, jonkatähden hän nytkin osoittamatta vähintäkään ihastusta kuunteli Petrean kertomusta, joka kuitenkin oli kyllin jännittävä pysyttääksensä pientä kuulijakuntaa valveilla puoliyöhön asti.

«Kuinka nyt käynee minun hillovarastonni?» arveli Elise itsekseen, nähdessään sitä paljoutta, jota kasattiin kandidaatin lautaselle. Mutta kun hän illalla näki pikku Gabriellen tuttavallisesti ja vapaasti repivän kandidaattia kiharoista, kun hän

näki hänen ottavan osaa lasten leikkeihin, siten antaen niille enemmän arvoa, kun hän näki hänen, varustettuna suurella paperitötteröllä, jonka nimitti «sakottajaksi», hosuvan niitä lapsia, jotka laskivat väärin, sillä herättäen mitä suurinta innostusta ja riemua, silloin hän ajatteli: «syököön hän hilloa niin paljon kuin suinkin jaksaa; kyllä minä pidän huolen siitä, ettei sitä milloinkaan puutu.»

Jos kandidaatin osakkeet nousivat yhdellä taholla, niin joutuipa hän toisaalla yhä huonompiin kirjoihin. Pirkko, jonka hallussa oli osa talon ruokavaroista, alkoi näyttää sekä suuttuneelta että huolestuneelta. Pari päivää hän oli mitään virkkamatta, mutta eräänä iltana hän lausui rouvalle pienen pystynenän sieramet leveinä:

«Armollinen rouva, teidän täytyy vast'edes antaa keittäjälle kahdenkertainen annos kahvijauhoja, sillä on mahdoton tulla vähemmällä toimeen, jos edelleen käy samalla tavoin. Hän, maisteri, juo koko pienen kannullisen aamusilla. En ikänäni ole nähnyt semmoista kahvinsärpijää!»

Seuraavana iltana uusi onnettomuuden sanoma. Vihaisen näköisenä, silmät säkenöiden Pirkko valitti:

«Hän ei ole yksistään kahvinsärpijä, vaan myöskin vasikka ja korpunpureksija. Mitäpä sanotte, armollinen rouva? Eilen täytin vehnäskorin ja tänään se on melkein tyhjä; ainoastaan kolme korppua ja muutamia muruja jällellä! Ja entä kerma-astia – niin, se on jok'ikisenä aamuna tyhjä?»

«No, hyvä Pirkko, onhan hyvä, että hänelle maistuu!» vastasi Elise välttäen ja rauhoittavasti.

«No, Herra varjelkoon! Nyt on hän vielä lisäksi sokurihiiri!» valitti vanha Pirkko parin päivän kuluttua. «Hän varmaankin panee vähintään parikymmentä murua kuppiin, muutenhan hän ei niin pian saisi sokuriastiaa tyhjäksi. Minun täytyy taasen, armollinen rouva, pyytää sokuriarkun avaimet, täyttääkseni jälleen sokuriastian. Jumala antakoon kaiken riittää!»

Pirkon oli lupa sanoa paljon, sillä hän oli jo vanha siinä talossa, hän oli hoitanut Eliseä lapsena ja rakkaudesta häneen seurannut häntä hänen jättäessään isän kodin, ja sitä paitsi hän oli lapsille verraton hoitaja; mutta kun noita valituksia alituisesti uudistui, niin Elise viimein sanoi hänelle vakavasti:

«Pirkko hyvä, anna hänen syödä ja juoda mielensä mukaan, moittimatta sitä. Käyttäköön hän päivässä vaikka koko naulan kahvia ja sokuria, jos hän – kuten toivon – on lapsille hyvä ystävä ja opettaja!»

Sangen nyrpeänä vanha Pirkko poistui mumisten itseksensä:

«No, no, kyllä vanha Pirkko voi olla vaitikin, niin, sen hän voi; no, no ... saammepa nähdä mihin kaikki tämä päättyy ... sokuria ja vehnästä hän kyllä osaa syödä..., mutta suolainen silakka ei kelpaa!... No, no!»

Sillä aikaa vietti kandidaatti päivänsä huolelta ja aavistamatta mitä pilviä kokoontui hänen päällensä ja tietämättä mitään kahvinsärpijän, vasikan, korpunpureksijan ja sokurihiiren nimityksistä: ja päivä päivältä huomattiin yhä selvemmin miten Elisen toivomukset toteutuivat. Kandidaatti osoitti yhä enemmän rakastettavaksi ja lahjakkaaksi opettajaksi. Lapset kiintyivät pian läheisesti häneen. He tottelivat ja kunnioittivat häntä, mutta se ei kuitenkaan estänyt heitä väliaikoina tekemästä hänelle jos jommoisiakin viattomia kepposia. Petrea etenkin siinä osoitti erinomaista kekseliäisyyttä ja kandidaatti oli liian hyväsydäminen ja liiaksi huvitettukin niistä kieltäytyäksensä olemasta heidän kekseliäisyytensä pilkkatauluna.

Perheen aikaihmiset söivät aamiaisensa kello 11 ja silloin oli pienokaisilla mainio tilaisuus kepposten keksintään ja niiden harjoittamiseen. Kandidaatti piti paljon munista ja kun hän luuli löytävänsä niitä pullean ruokaliinansa alta sekä kiireesti pisti kätensä sinne, oli siellä usein lankakeriä, palloja tahi muuta vaikeasti sulavaa. Silloin kuului tavallisesti ovesta iloista naurua, ja lapsiryhmä, jota hän teeskennellen suuttumusta, pommitteli tekemunilla, vetäytyi joutuisasti piiloon riemusta huutaen, Usein, kun hän vanhan ruotsalaisen tavan mukaan, otti ruokaryypyn, hän sai viinan asemasta suunsa täyteen kirkasta vettä ja kylläpä pienet raittiuden ystävät silloin aina pysyttelivät kyllin lähellä nauttiaksensa aikaansaamastaan pettymyksestä, mutta kyllin kaukana saadakseen niskaansa sitä vesisuihkua, joka lasin pohjasta lensi heitä kohti, ja silloin vasta oli ilo ylimmillään. Ihmetellä täytyy miten usein noita hämmästyttämiä tapahtui ja miten usein kandidaatti niistä hämmästyti. Mutta hän eli liian paljo mietteissään (filosofiankandidaatin mietteitä, muka!) ollaksensa varoillaan pienten vekkulien kepposilta. Eräänä päivänä...

– sivumennen tahdomme mainita, että vaikka kandidaatti ulkonaisesti kävikin sangen huolellisesti puettuna, oli hänen vaatevarastonsa itse asiassa sangen huonossa kunnossa. – Eipä siis kummaa jos kandidaatin hattu, ulkopuolelta hyvästi harjattuna ja siivottuna, oli varustettu sangen risaisella vuorilla.

Eräänä päivänä oli kandidaatti asettanut hattunsa pöydälle vierashuoneen nurkkaan, ja hänen vilkkaasti juttellessaan sohvan luona, kokoontuivat Henrik, Eva ja Petrea sangen arveluttavan salaperäisinä vapauden vertauskuvan ympäri. Ei kukaan heitä kuitenkaan huomannut, mutta kun kandidaatti mennessään eteisen oven luona aikoi panna hatun päähänsä, syntyikin sen sisässä oikea vallankumous; joukko tinasotamiehiä, kiviä, tikkuja ja herra tiesi mitä kaikkia tulla romahti äkkiä hänen päällensä; niin, jopa pienoinen nokipoika putosi nenäkkäästi ihan ratsastamaan hänen nenällensä, eikä mitään voi verrata lasten tavattomaan riemuun, kun he näkivät miten kandidaatti hämmästyti, miten hän oli hullunkurisen näköinen ja pudisti päätään heidän epäkohteliaalle tempulleen. Eipä siis kummaa että lapset hellästi rakastivat opettajaansa.

Mutta pikku Viisu, joka yhä enemmän rupesi lukemaan itseään «isojen» joukkoon, ja oli ani harvoin mukana salaliitoissa kandidaattia vastaan, pudisti päätään sisarustensa kujeille. Hän haki viheriäisiä silkkitilkkuja kätkeistänsä (Viisu oli kuin syntynyt kokoilijaksi), otti salaa kandidaatin hatun, äiti hiukkasen auttoi, ja siten Viisukin puolestansa salaa iloitsi, salavihkaa nauroi nähdessänsä kandidaatin hämmästyystä huomattessaan hatussa ihka uuden vuorin.

«Pikku Viisumme on oikein kunnan pikku tyttö!» lausui laamanni tyytyväisesti rouvalleen, joka uskoi hänelle Viisun salajuonen. Isä ja äiti sanoivat häntä usein «meidän pikku kunnan Viisuksi».

Tuskin oli kolmea viikkoa kulunut kandidaatin tulosta Frankin perheeseen, kun Elisen teki mieli antaa hänelle uusi arvonimi, nimittäin «mestariväittäjän». Kandidaatti alkoi todellakin näyttää erityistä väittelytaitoa, alkaen ihmisen vapaasta tahdosta munien keittämässään töihin, jopa niiden syömiseen asti. Elise kirjoitti siitä Cecilia siskolleen seuraavasti:

«Mutta niin kohtelias ja miellyttävä kuin kandidaatti enimmiten onkin, yhtä ikävä ja itsepäinen hän välistä on keskusteluissa, ja kun ei kenkään meidän talossamme voi vetää vertoja hänelle viisastelemisissa, niin on vaara lähellä että hän pian luulee olevansa joku metafyyssillinen nero, jota en ensinkään luule hänen olevan, etenkin kun hänen taitonsa enemmän ilmenee repimisessä kuin pystyttämisessä, sotkemisessä kuin selvittämisessä. Ernst ei suosi metafyyssillisiä hiusten halkaisemia, ja kun kandidaatti rupeaa saattamaan selvimmät ja varmimmat («mikä on selvää ja varmaa?» kysyisi kandidaatti) asiat epäilyksenalaisiksi, tulee hän maltittomaksi, kohottaa olkapäitensä, menee kirjoituspöytänsä ääreen ja jättää minun jatkamaan taistelua, johon en kuolemaksenikaan voi olla ryhtymättä. Mutta hetkisen siinä urheasti puolustauduttuani kandidaatti vallan masentaa minut oppineilla termeillä ja lauseilla; minä silloin pakenen ja jätän hänen voittajana sotatantereelle, oikeana maitre du champs de bataillena. Hän luulee silloin saaneensa minut vakuutetuksi, jota hänen ei kuitenkaan ole onnistunut, ja ellei onni hanki minulle liittolaista, niin tulee hän kerrassaan liian itserakkaaksi. Kaikissa tapauksissa olen sangen utelias kuulemaan sitä järjestelmää, jonka hän on luvannut rakentaa minulle tänä iltana ja jonka mukaan kaikki tässä maailmassa tulee hyväksi ja johdonmukaiseksi. Semmoiset aineet ovat aina miellyttäneet minua ja muistuttavat sitä aikaa jolloin me molemmat, sinä Cecilia ja minä, kahden perhosen tapaan lensimme ympäri, kiikkuen kukkien terillä ja kerroimme sulosia mielikuvituksia elämän ja oleiden alkuperästä. Minä puolestani olen sittemmin ne unohtanut. Ajatteles, ehkä nuoruutemme mytologia uudistuu kandidaatin järjestelmässä.»

Siinä lapsilauman tulo keskeytti Elisen työn.

«Saammeko lainata Gabriellen? Äiti, saammeko lainata Gabriellen?» kysyivät he rukoillen.

«Gabrielle, tahdotko tulla leikkimään meidän kanssamme? Kyllä, tahdothan!»

Petrea näytti houkuttimeksi pienen piparkakkusydämmen ja se vaikutti niin tehokkaasti «Tipsukan» sydämmeeseen, että hän heti suostui lainautumaan siskojen käytettäväksi.

«Enkelini, mutta teidän pitää tarkasti varoa ettette häntä loukkaa!» sanoi äiti, «Louiseseni ota sinä hänet hoitoosi ja katso, ettei mitään pahaa hänelle tapahdu.»

«Kyllä, kyllä», vakuutti Louise juhllaisen näköisenä. Riemuitseva lapsijoukko vei pois lainatun aarteensa ja heti oli leikki täydessä vauhdissa.

Elise tarttui työhönsä ja kandidaatti istahti arvokkaasti hänen eteensä tutustuttaaksensa häntä järjestelmänsä ongelmiin. Hän oli jo pari kertaa ryäissyt ja avasi juuri suunsa lausuaksensa sananparren, kun kimakka haukunta ja samassa huuto «kaikkein nöyryn palvelijanne!» kuului ovelta ja siinä kumarsi ryhdikkään arvokkaasti eräs henkilö, pieni koira käsivarrella, ja hänen kunniaksensa tahdomme tässä alottaa uuden luvun.

Hovimarsalkanrouva.

Missäpä ei ole ylimystä «la haute volèeta»? Yli taivaan sotajoukkojen lentelevät Kerubim ja Serafim ja maan kanatarhojen yli nostavat hanhet siipensä korkealle yli muun pienen siipikarjan. Semmoinen on maailmanjärjestys. Hovimarsalkanrouva Gunilla W. kuului kieltämättä oivan pienen X kaupungin korkeimpaan «haute volèe'hen», jossa olemme tutustuneet laamanni Frankin perheeseen. Hän oli maaherra Stjernhökkin sisar ja asui saman talon ensi kerroksessa, jossa Frankin perheellä oli toinen ja Evelina Berndesillä alin. Hovimarsalkanrouva oli elänyt nuoruutensa ajan hovissa ja siellä viettänyt monta päivää hovisääntöjen sielua rasittavassa pakossa ja monta yötä ompelemassa niitä pukuja, joiden oli määrä maailmalta salata kuinka köyhä Gunilla neiti oli, milloinkaan valittamatta päivän tahi yön raskautta, pakkoa tahi köyhyyttä. Syynä siihen oli se, että hänessä epäkauniin kuoren alla piili luja ja nöyrä sielu. Eräällä vanhalla tädillä oli tapana saarnata hänelle: «syö, niin lihot, jos lihot tulet sieväksi, jos olet sievä niin joudut naimisiin!» Neiti Gunilla ei milloinkaan syönyt paljon eikä koskaan palaakaan tavallista enempiä sen neuvon jälkeen; hän ei lihonut eikä kaunistunut, mutta hänen oivallisen luonteensa vuoksi kaikki häntä rakastivat, etenkin eräs nuori, rikas kamariherra, joka puolestansa hyvien ominaisuuksiensa ja kelpo sydämmensä tähden voitti hänen rakkautensa ja niin tuli neiti Gunilla rouvaksi. Hänen tuttava- ja ystäväpiirissään häntä tavallisesti sanottiin «Gunilla rouvaksi», jota nimitystä mekin puolestamme rohkenemme käyttää.

Jonkun aikaa häittänsä jälkeen joutui hänen puolisonsa erään vilustumisen johdosta erittäin kivuloiseksi. Kolmekymmentä vuotta eli Gunilla rouva erillään maailman pauhinasta uskollisena ja hellänä sairaanhoitajana, ja minkä kärsi, minkä kesti, sen hän kesti kuten ennenkin hiljaisuudessa. Moneen vuoteen hänen miehensä ei sietänyt valoa, silloin hän oppi kutomaan sukkaa pimeässä. Siten hän kutoi suuren sohvamaton vierashuoneesensa. «Siihen mattoon» - sanoi hän kerran sattumalta puhuessansa itsestensä - »olen kutonut monta kyyneltä.» Eräänä niistä monista eri taudin kohdista, joita ilmaantui taudissa, oli että sairas muka oli putoamisillaan pohjattomaan, ammottavaan syvyyteen. Ainoastaan pitäessään vaimoan kädestä hän tunsu olevansa turvassa. Niin istui vaimo puolisonsa vuoteen ääressä kuukausi kuukaudelta. Viimein aukeni hauta ja potilas vaipui siihen rauhassa, uskoen saavuttavansa vastaisen autuuden rannan, kiittäen puolisoansa siitä ilosta, jota oli saanut nauttia maailman sairaalassa. Kun puoliso oli poissa, oli Gunilla rouva mielestään vallan hyödytön maailmassa, samallinen kuin vanha almanakka, mutta nytkin kohosi hänen sielunsa kuorman alta ja hän järjesti elämänsä tynesti ja varmasti. Aikaa myöten hän muuttui iloisemmaksi ja luonnon antama luonteensa omituisuus, joka oli häiritsemättä saanut kehittyä yksinäisyydessä, esiintyi virkeänä tuulahduksena seuraelämässä, johon hän palasi, ensiksi päätöksen mukaan ja sitten seuran puutteesta. «Herra ohjaa kaikki parhain päin!» Se lause oli ja pysyi hänen sielunsa lujana ankuripohjana. Mutta se ei yksistään tuonut rauhaa hänen sielulle eikä yksistään lempeyttä, joka sai hänen äänensä väreilemään siten luoden todellista suloutta hänen vanhoille

rumanlaisille kasvoillensa. Siihen oli vielä muutakin syynä. Samaten kuin mailleen menevä aurinko säteillään suo maisemalle kauneimman värityksen, samaten valaisee rakastetun pyhä muisto jälkeen jääneen olemuksen. Gunilla rouvalla oli semmoinen muisto elämän sulostuttajana. Hän ei itse sitä ymmärtänyt, mutta kuoltua haihtui puolison pitkien kärsimysten kuva yhä enemmän ja sijaan astui hänen kärsimysten ja kärsivällisyyden jalostuttama haamunsa yhä kirkkaammassa valossa. Se säteili hänen sieluunsa ja hänen sielunsa seestyi siitä. Harvoin hän mainitsi miehensä nimeä, mutta milloin hän sen teki silloin levisi ikäänkuin kevään tuulahdus hänen kasvoillensa ja hänen äänensä värähti. Hän kokoili ympärilleen sivistyneitä ihmisiä, joiden onnea hän tahtoi enentää, ja missä puolisoilla vasta perustetussa kodissa oli vaikea toimeentulo ja tulevaisuuden huolia, missä köyhä nuorukainen oli avun tarpeessa ja velkaantumisen vaarassa, siellä oli Gunilla rouva heti esillä auttajana, vaikka enimmäkseen piillen toisten takana. Oli hänelläkin vikansa, jotka saamme nähdä vastedes. Piirrämme tähän pikimmältään hänen kuvansa luonnollisessa koossa, oikein ins lebensgrösse. Ikä viiden ja kuudenkymmen välillä; vartalo pitkä, jäykkä, sopusuhteinen, eikä liian laiha – asessori Munteriin verraten, voisi häntä sanoa lihavaksi, – kasvot kellertävän kalpeat; nenä leukaa lähentelevä, suu sisäänpäin painunut, silmät harmaat ja pienet, otsa puhdas, sievien harmaiden kiharain saartama, kädet vieläkin kauniit, peukalo ja etusormen pää pitelivät tavallisesti hyppysellistä nuuskaa, miellyttävän matkan päässä nenästä, sillaikaa kuin hovimarsalkan rouva itse, nojaten kyynäpäällään sohvaan tahi nojatuolin käsinojaan, piti pieniä esitelmiä tahi jakeli neuvojaan, sillä yksi hänen pieniä heikkouksiansa oli, että hän luuli tietävänsä kaikki. Pitkän erakkoelämänsä aikana hän oli tottunut ihan laiminlyömään pukunsa siisteyden ja hänen oli sittemmin vaikea päästä siitä huolimattomuudesta. Sentähden hänen silkkipukunsa, joista reikä pilkisti esiin kyynäpäistä, ja kauluksensa olivatkin parsitut sekä pitsimyssyn nauhat nuuskapilkkuiset, oikeana surunaiheena kauneutta rakastavalle Eliselle. Mutta kaikesta tuosta huolimatta oli Gunilla rouvalla ylevyyttä, joka herätti kunnioitusta ja hän muodosti arvonsa, rikkautensa ja ylhäisyytensä kautta «la haute volée», ja hänellä oli huolimatta risaisista puvuista ja nuuskaisista nauhoista sangen paljon vaikutusvaltaa kaupungin seurapiireissä. Hän oli vähäisen sukua Elisen kanssa, piti hänestä hyvin paljon ja opetti hänelle vähä väliä lastenkasvatusta. Hovimarsalkanrouvalla ei ollut milloinkaan ollut lapsia, jonka kaiken tähden muutamat väittivät Elisen kumartelevan «la haute voléelle», etenkin postimestarin rouva Bask ja tukkukauppiaan rouva Suur lukivat sen hänelle suureksi viaksi. Gunilla rouvan äänessä, olemuksessa ja liikkeissä oli jotakin sangen vaikuttavaa. Hän kumarsi säännömukaisesti ja syvään ja me palaamme nyt hänen Elisen vierashuoneeseen tulemiseensa. Elise nousi kiireesti ja esitteli hänelle Jacobin. Jacobi vallan huudahti iloisesta hämmästyksestä, lähestyi vilkkaasti hovimarsalkanrouvaa, tarttui hänen käteensä ja suuteli sitä kunnioittavasti, lausuen olevansa onnellinen saadessaan jälleen nähdä häntä.

Hovimarsalkanrouva siristi pieniä harmaita silmiään ja huudahti «No, kas vaan! Oh, hyvänen aika! No, sehän oli hauskaa! He, he, he, he!»

«Kuinka?» kysyi Elise kummastuneena. «Herra Jacobi tunnetteko.... Täti, tunnetteko herra Jakobin?»

Kandidaatti näkyi aikovan selittää tuttavuutensa, mutta hiukkasen punastuen ja rypistäen kulmiaan Gunilla rouva ehkäisi kaikki selitykset sanoen äkkiä: «olemme ennen asuneet samassa talossa», ja pyysi että he vaan jatkaisivat hänen keskeyttämäänsä keskustelua «joka näytti niin tärkeältä», vielä lisäten «ellen häiritse», ja tutkivasti luoden katseensa Eliseen ja kandidaattiin.

«Ette suinkaan!»

Kandidaatti tarvitsi vaan pienen viittauksen joutuaksensa suinpäin takaisin järjestelmäänsä. Hovimarsalkanrouva otti laukustaan tukun vanhoja kultanauhoja ja rupesi purkamaan niitä. Kandidaatti rykäisi ja oli valmis aloittamaan.

Monadeja ja nomaadeja.

«Jokainen ole», alkoi kandidaatti, «on perusjuureltaan ja alkuaineeltaan yksinkertainen yksilöllisyys, sielu sanalla sanoen monaadi.»

«Mi... mikä?» kysyi hovimarsalkanrouva katsahtaen ylös.

«Monaadi eli yksinkertainen yksilöllisyys», jatkoi kandidaatti. «Monaadeille on yhteistä alkuaineen samanlaisuus, mutta kuitenkin ne ovat oleellisesti sangen erilaiset ominaisuutensa, suuruutensa ja voimansa puolesta. On olemassa kansamonaadeja, ihmismonaadeja, eläinmonaadeja, kasvimonaadeja, sanalla sanoen monaadit täyttävät maailman ja muodostavat maailman....»

«Mutta hyvänen aika, minä en ymmärrä kaikesta tästä sanaakaan!» huudahti hovimarsalkanrouva tyytymättömänä. «Mitä on tuo kaikki? Mitä ovat monaadit ... täyttävät maailman? En minä näe mitään monadeja!»

«Näettehän kuitenkin minut, teidän armonne! ja te itse, olettehan tekin monaadi.»

«Olenko minä monaadi?»

«Tietysti, teidän armonne, yhtä hyvin kuin jokainen elävä luontokappale...»

«Mutta minä sanon teille, ystäväiseni, etten ole mikään monaadi enkä luontokappale, vaan ihminen, tosin syntinen ihminen, mutta jonka Herramme kuitenkin on luonut kuvaksensa ja samanlaiseksi kuin hän itsekin.»

«Tietysti, tietysti! Minä oletankin päämonaadin, josta kaikki muut monaadit johtuvat.»

«Mitä kuulenkaan? Onko Herra Jumalakin monaadi?»

«Häntä voi kuvata semmoiseksi – säilyttäksemme yksilöllisyyden nimeltäänkin. Oletan muuten että monaadit ovat

alusta asti varustetut itsenäisellä voimalla, jonka mukaan ne suvaitsevat muuttua ruumiillisiksi olennoiksi, s. o. ruveta ruumiilliseksi, elää, vaikuttaa jopa kuollakin s. o. muuttaa asunnosta eli ruumiista toiseen pää- eli ylimonaadiin suoranaisesti vaikutuksetta. Monaadit ovat alituisesti liikkeellä, ne vaeltavat lakkaamatta, ryhmittyvät ja järjestyvät kunkin ominaisen voiman ja laadun mukaan. Jos katselemme maailmaa siltä kannalta, niin se asettuu mitä selvimmin ja oivallisimmin silmiemme eteen. Kaikissa elämän oloissa näemme ylimonaadin kokoavan ympärilleen välikappaleina ja jäseninä kaikki vähäpätöisemmät monaadit. Siten muodostuvat kansat, valtiot, tieteet, taiteet, niin luopi jokainen ihminen maailmansa ja vallitsee sitä kukin voimansa mukaan. Sillä ei vapaa tahto, kuten ihminen tavallisesti uskoo, vaan hänessä asuva monaadi se se määrää mitä hän osaa, miksi hän on tuleva ja...»

«Sitä minä en usko», keskeytti hovimarsalkanrouva jyrkästi, «sillä jos sieluni eli monaadini tahi miksi sitä tahtonette nimittää, olisi johtanut minua mielensä mukaan, niin se olisi houkutellut minua sangen paljon pahaan; ja jos Herra ei olisi kurittanut sitä ja armostaan kohoittanut sitä hyvään niin - olkaa hyvä, jättäkää puuvillatuppuni rauhaan - niin olisi nomaadisieluni joutunut harhatielle, tietäkää se.»

«Mutta Jumala varjelkoon minua, teidän armonne! enhän minä kiellä, päinvastoin, minähän juuri oletan ylimonaadin vaikutusta ja että juuri sen vaikutus teidän monaadiinne saa aikaan sen että...»

«Ja minä», keskeytti hovimarsalkanrouva kiivaasti, «minä väitän, ettemme toimita mitään kunnollista jos te perustatte nomaadihallituksen Herramme hallituksen sijaan. Mitä hyötyä on minulla teidän nomaadeistanne?»

«Monaadeista!» oikaisi kandidaatti.

«Jos teidän monaadiinne», jatkoi hovimarsalkanrouva kiihkoisesti, »ovat vaikka kuinkakin liikkeellä ja vaikka ryhmittyisivät kuinka sievästi, mitä ne auttavat minua hädän ja kiusauksen hetkinä? Paljon viisaammin ja paremmin on jos sanon ja uskon, että Herra ohjaaja vallitsee meitä viisautensa ja armonsa mukaan kuin jos uskoisin nomaadijoukon...«

«Monaadeja, monaadeja!» huusi kandidaatti.

«Monaadeja tahi nomaadeja!» vastasi siihen Gunilla rouva tiuskien, «sehän voipi olla juuri samaa! Antakaa puuvillojeni olla, minä tarvitsen ne itse. Olkoot teidän nomaadiinne kuinkakin mainiot ja mahtavat, hallitkoot ne, eläkööt ja kuolkoott mielensä mukaan, ei maailma tule niistä rahtuistakaan kunnollisemmaksi eikä sen menoa ole yhtään hausempi katsella. Ja minkä tähden siinä sitten käy niin pahasti? Niin, juuri sen tähden, että te, hyvät herraseni, kaikki uskotte olevanne tuommoisia mahtavia monaadeja ja luotatte niin lujasti omaan voimaanne ettekä tahdo tietää että jok'ainoa teistä on vaivainen syntinen, jonka pitäisi rukoilla Herraa hallitsemaan nomaadisieluraukkojanne, niin että ne siitä hiukkasan viisastuisivat. Mutta juuri tuommoisia nomaadiaatteita on meidän kiittäminen kaikesta kumouksenhalusta, kaikista kapinoista ja särjetyistä ikkunoista. Jos olisitte hiukkasan vähemmän nomaadeja ja rahtusenkaan enemmän järkeviä ihmisiä niin elettäisiin paremmassa rauhassa tässä maailmassa!»

Kandidaatti oli vallan ällistynyt. Hän ei milloinkaan ennen ollut kuullut semmoista todistelemista. Hän katsoa töllisteli hovimarsalkanrouvaa suu ammollaan ja kun sitten Pyrrhus hallitsijattarensa vihan ärsyttämänä haukkuen hypähti pöydälle tavoitellen kandidaatin nenää, niin ei Elise enää voinut pidättää iloisuutta, joka oli ikäänkuin kokoontunut häneen kiistan kestäessä; kandidaatti teki hänelle siinä seuraa, mutta vapaaherratar oli vieläkin tuimannäköinen. Sitten jatkoi kandidaatti rohkeasti:

»Mutta varjelkoon minua! Teidän armonne, ette suvaitse ensinkään käsittää minua! Mehän puhumme vaan eräästä maailman katsantotavasta, joka voisi tyydyttävästi selittää sen ilmiöitä. Monadologia oikein ymmärrettynä ei ensinkään vastusta kristinuskon käsitteitä, sen heti tahdon todistaa. Objektiiivinen ilmestys osoittaa meille juuri subjektiivis-objektiivisen ja objektiivis-subjektiivisen, joka...«

»Ah! Lorua!» sanoi hovimarsalkanrouva keikauttaen niskaansa. «Kyllä minä tiedän minkä tiedän. Nomaadit kyllä saavat mielellään olla minulta rauhassa, mutta minä sanon ihmistä ihmiseksi, ja kissaa sanon kissaksi ja kukkoa kukoksi, ja Herra Jumala on minusta Jumala eikä mikään monaadi!»

«Monaadi, monaadi!» huusi kandidaatti naurunsekaisen epätoivoisesti. «Ja mitä siihen nimitykseen tulee, niin tottapaahan filosofia kuten kaikki muutkin tieteet saanevat käyttää erityisiä sanoja niillä määritellöksensä erityisiä käsitteitä!»

Jo vähän aikaa oli näkynyt sangen epäiltäviä liikkeitä salin ja vierashuoneen välisessä ovessa: nyt ne lähestyivät. Lapsijoukko oli tulossa kandidaatin takana ja he viittasivat sieltä rukoilevasti äidille, ettei hän suinkaan olisi mitään huomaavinaan. Petrea ja Eeva siinä varpaillaan lähestyivät etunenässä kantaen yhdessä suurta lyijyllä täytettyä viisinaulaista ompelutyynyä. Kandidaatti sattui silloin seisolleen ja hänen juuri innokkaasti koettaessaan puolustaa filosofian oikeuksia sukelsi lyijytyyny äkkiarvaamatta hänen toiseen frakintaskuunsa. Kandidaatti äkkiä keikahti taaksepäin ja frakki vetäytyi vallan vinoon. Hänen suupielensä näkyivät kovasti värisevän ja hieman sammaltaen hän jatkoi todisteluaan. Pienet veitikat olivat odottaneet hyvästi suunnitellun miinansa saavan aikaan kelpo räjähdysten ja peräytyivät sen vuoksi joutuisasti, mutta kummallista! Kandidaatti seiso siinä ihan rauhallisena eikä näyttänyt ensinkään huomaavan mitä tapahtui hänen frakkinsa liepeissä. Sitä vastoin hän osoitti erinomaista naurunhalua, niin että hän kiireesti rupesi kertomaan pienen kaskun, joka soi hänelle tilaisuutta tyydyttämään sitä. Ja lieneekö hovimarsalkanrouvan nomaadit tahi oventakainen nomaadijoukko, joka juuri oli ahdistellut hänen taskujaan, saattanut hänet pois järjestelmästänsä, varmaa vaan on ettei hän kertaakaan - sinä iltana - enää ryhtynyt siihen, vaan näkyi erittäin halukkaasti tahtovan huvittaa Gunilla rouvaa, joka myöskin onnistui, ja niin lempeä ja kohtelias oli kandidaatti hänelle että Elise jo rupesi arvelemaan eiköhän kuitenkin vanhan rouvan todistelemistapa ollut paras ja onnistunein.

Lapset väijyksissä tarkastelivat kaikkia kandidaatin liikkeitä. »Kun hän rupeaa kävelemään - silloin hän kyllä tuntee lyijytyynyn! Hän menee tuomaan kirjan! Nyt hän tulee! oh!« Kandidaatin piti todellakin tuoda kirja huoneestansa ja oikein stooalaisen tynesti, frakki kurjan vinossa hän astui ällistyneen lapsiliudan keskitse ulos eteisen ovesta.

Hänen palatessansa oli frakki suorana; lyijypalanen oli silminnähävästi poissa. Lasten hämmästys nousi korkeimmilleen eikä arveluista ollut loppua tulla. Viisu arveli olevan reiän kandidaatin frakintaskussa ja tyynyn sen lävitse pudonneen rappusiin. Pikku Petrea, joka oli kepposen alkuunpanija, oli sangen huolissaan lyijypatjasen kohtalosta.

Ei hetkeksikään juolahtanut viatonten lapsikultain mieleen, että kandidaatti osaisi niin teeskennellä että muuttaisi itselleen aiotun hämmästyksen hämmästykseksi heille.

«Miten ja milloin te tutustuitte hovimarsalkanrouva V:hn?» kysyi Elise rouvan lähdettyä.

Kandidaatti vastasi: «Pari vuotta sitten lukiessani ***ssa, vuokrasin pienen ullakkokamarin samasta talosta, jossa hovimarsalkanrouva silloin asui. Kun olin erittäin vähissä varoissa, tuotin päivälliseni ruokapaikasta, josta saatiin halvimmasta hinnasta; mutta se oli sitten myöskin niin huonoa, että tavallisesti jäi miltei maistamatta ja minun oli pakko kävelemällä raittiissa ilmassa haihduttaa nälkääni. Siten olin elänyt jonkun ajan ja sillä aikaa laihtunut melkoisesti, kun hovimarsalkanrouva V., jota en ensinkään tuntenut, taloutensa hoitajan kautta ehdotti minulle toimittavansa ruokani samasta hinnasta kuin mitä ruokapaikkaan maksoin. Kummastuneena ja sangen tyytyväisenä minä kiitin ja suostuin tarjoukseen. Pian huomasin, että hovimarsalkanrouva sillä tavalla tahtoi tulla näkymättömäksi hyväntekijäkseni, niin ettei minun tarvitsisi kiittää häntä siitä; ja siitä päivästä alkaen elin ihan yllätyksellisesti. Hänen hyväntahtoinen huolenpitonsa ei loppunut siihen. Erittäin kylmänä talvena, jolloin kävin kaduilla ohuessa takissa, lähetettiin minulle äkkiarvaamatta lämmin turkki; - mistä? siitä en pitkään aikaan saanut vihiä; mutta viimein johtivat jäljet sattumalta - vapaaherrattareen. Mutta sainko kiittää häntä kaikesta siitä? En! Hän vallan suuttui ja tiuski kovasti, tahtoessani ilmaista kiitollisuuden tunnetta, joka silloin paloi sydämissäni, ja jota aina vatedeskin tunnen hänen hyvytensä vuoksi.»

Kandidaatille nousi kyynel silmiin ja Elisen ja hänen puolisonsa silmät säihkyivät ilosta kuullessaan Jacobin kertomusta.

«Siinä on», sanoi laamanni, «uusi todistus siitä jalouden runsaudesta, jota on olemassa, vaikka pintapuolisesti katsahtaessa voisi epäillä. Paha tavallisesti esiintyy pauhinalla; sen vuoksi se kaikuukin niin monelta taholta, sen vuoksi sitä ovatkin sanomalehdet täynnänsä ja sitä kuuluu seuraelämässä, mutta hyvyys vaeltaa mieluummin - kuten päivänpaiste - hiljaa läpi maailman.»

Ikäviä uutisia.

Pieni «ottelu» - siksi nimitti Gunilla rouva pientä kiistaa - joka oli syntynyt hänen ja kandidaatin välillä monaadeista ja nomaadeista, ei näkynyt olleen epämieluisa kummallekaan, vaan päinvastoin näytti herättävän heissä halun saada enemmän samaa laatua; ja kun Elise, joka ei mielellään istunut iltasin kahden kesken kandidaatin kanssa, usein pyysi Gunilla rouvaa juomaan teetä heidän kanssansa, niin ei kestänyt kauan, ennenkuin vanha rouva ja kandidaatti olivat täydessä väittelyn touhussa. Jos sitten assessorin sattui joukkoon, niin syntyi siitä vallan kauhea mellakka. Kandidaatti huusi ja hyppi välistä ikäänkuin vallan poissa suunniltaan, mutta toisten huudot estivät hänen ääntänsä kuulumasta, sillä hänellä ei ollut yhtään äänivarjoja, ja vaikka hovimarsalkan rouva ja assessorin aina keskenään olivat erimielisiä, niin he liittyivät yhteen Jacobia vastaan vaikka hän usein oli oikeassa ja sitä paitse kärsi tappionsa mitä herttaisimmalla mielellä. Kenties hän kuitenkin viimein - niin hän ainakin itse väitti - olisi menettänyt sekä äänensä että rohkeutensa epätasaisessa taistelussa, ellei hän äkkiä olisi kadonnut taistelulentältä. Kandidaatti vallan hävisi pienestä iltaseurasta. «Missäpä kandidaattimme piileskelee?» kysyi Gunilla rouva välistä, «tahtoisin mielelläni tietää lieneekö hänen monaadin eli nomaadin ryöstäneet ja vieneet hänen nomaadien maahan. He, he, he, he!»

Kandidaattimme oli niitä henkilöitä, jotka helposti saavat koko joukon keveitä ystäviä. Hänen iloinen, sopuisa luonteensa, hänen taipumuksensa ja mainio seurustelutaitonsa saattoivat hänet suosituksi mielivieraaksi etenkin pieneläisissä seuroissa. Niin hän oli täällä kuin ennen yliopistossakin joutunut huononlaiseen iloisten veitikoiden seuraan, jossa huviteltiin jos jollain tavoin ja jossa kandidaatin seurusteluavuille ja iloisuudelle annettiin mitä suurinta arvoa. Kandidaatti joutui, osaksi hyväluontoisuudesta, osaksi kevytmielisyydestä mukaan muutamiin kujiin, jotka parin klubin jäsenen vaikutuksesta muuttuivat yhä sopimattomammiksi; ja kandidaattimme tuli ennenkuin aavistikaan keskelle hivin humua, joka vaikutti hänen raha-asioihinsa sangen epäterveellisesti, saattoi hänet myöhään yöllä kotiin ja myöhään aamulla ylös, jota paitsi hänen päätään pakotti ja hän oli haluton kaikkeen työhön.

Ei ollut hyvistä ystävästä puutetta, jotka pian kertoivat laamannille kaikki hurjuudet. Hän suuttui, Elise tuli oikein surulliseksi; hän oli alkanut vilpittömästi pitää Jacobista ja toivoi paljo hyvää hänen suhteestaan lapsiin.

«Se ei käy päinsä, se ei käy päinsä!» murisi laamanni. «Siitä minä, hitto vieköön, pian teen lopun. Kauniita juttuja, totta tosiaan! Minä kyllä sanon hänelle, minä, että ellei hän ... mutta, kultaseni, olet sinäkin syynä siihen. Olisit huomaavaisempi häntä kohtaan, olet niin jäykkä ja vieras hänelle! Ja mitä kotihuvia hänellä on täällä iltasin? Nuo alituiset kiistat hovimarsalkanrouvan ja Munterin kanssa eivät voine ininkään huvittaa häntä, etenkin kun he aina huutavat niin, ettei hänen äänensä ensinkään tule kuuluviin. Tuhhat kertaa parempi olisi sille nuorelle miehelle, jos antaisit hänen lukea sinulle ääneen - vaikkapa romaaneja tahi mikä vaan sinua haluttaa! - Kehittäisit hänen soitannollista taipumustansa - sehän huvittaisi sinua itseäsikin - ja lomahetkinä puhuisit hänen kanssansa järkevästä asioista, sen sijaan että kiistelet asioista, joita et itse eikä hänkään käsitä. Jos olisit alusta pitäen tehnyt sillä tavoin, niin hänestä ei varmaankaan olisi tullut semmoista juopottelijaa kuin hän nyt on. Nyt tässä täytyy pitää nuhdesaarnoja, jotta hyvät tavat säilyisi talossa. Minä en kärsi semmoista elämää. Ja huomispäivänä hän saa kuulla minulta sen! Kyllä minä läksytän herran niin, että hän sen muistaa toistaiseksi!»

«Oi!» rukoili Elise, «älä ole liian ankara, Ernst? Jacobi on luonteeltaan hyvä, jos puhut hänen kanssansa ystävällisesti ja vakavasti, niin, olen varma siitä, se vaikuttaa paraiten.»

Laamanni ei vastannut mitään, käveli vaan sangen huonolla tuulella puhisten edes takaisin lattialla.

«Haluatteko uutisia naapuristanne herjauskynäilijästä?» huudahti assessori Munter tuimannäköisenä astuessaan sisään. «Hän on sairas, kuolemansairas, hän sairastaa ankarata keuhkotautia; hän ei koskaan enää kirjoita häväistyskirjoituksia!»

«Kuka hoitaa hänen pikku tyttöönsä?» kysyi Elise. «Minä näen hänen välistä villikissan tavoin juoksevan portissa ja kadulla.»

«Niin, hänellä on mainio hoito!» ärjyi assessori. «Siellä on eräs ihminen talossa - ihmiseksi sitä sanotaan, vaikka häntä pitäisi sanoa elukaksi tai mieluummin pirusi - joka muka hoitaa sairaan taloutta, mutta varastaa häneltä ja turmelee hänen lapsensa. Mitäpä tästä sanotte: hän ja hänen kaksi pitkää poikaretkalettansa huvittelevat peloittelemalla työntynkkää pukeutuen jos joksikin hirviöksi ja kummittelevat hänelle hämärässä. Ei olisi kummaa jos lapsi semmoisesta joutuisi mielenvikaan.»

«Ne konnat!» huudahti laamanni hehkuen vihasta ja inhosta. «Oi Jumalani miten paljon on tapainturmelusta ja rikoksia, joihin lain koura ei milloinkaan voi ulettua! Ja isä, lapsen isä, kärsiikö hän että hänen lastansa niin pidellään?»

«Hän on tykkänään sen matami hirviön vallassa. Sitä paitsi hän on nykyään vuoteen omana ja tuskin tietää mitä talossa tapahtuu.»

«Ja jos hän kuolee - onko silloin ketään, joka ottaisi tytön omakseen? Onko hänellä yhtään sukulaista, yhtään ystävää?»

«Ei ketään maailmassa! Minä olen tarkasti tiedustellut sitä asiaa. Metsän lintunen on paremmassa turvassa kuin se lapsi. Sitä paitsi siellä vallitsee köyhyys ja vähät varatkin kyllä tuo hoitajapeto hävittää.»

«Mitä on tehtävä?» kysäsi laamanni oikein tuskastuneena. «Tiedätkö sinä Munter mitään neuvoa siihen?»

«En mitään tätä nykyä. Nyt täytyy kaiken mennä menojaan. En neuvo kenenkään nyt sekaantumaan siihen, sillä sairas on matamin vallassa, jonka taasen perkele villitsee, ja tytön tahtoo isä koko päivän pitää luonaan ja antaa hänen harjoittaa kaikenlaista vallattomuutta. Mutta semmoista helvettä ei voi kestää kauan. Ehkä hän jo kuukauden perästä on kuollut ja se - joka huomaa kaatuvan varpusen, armahtaa varmaankin orpoa lapsiraukkaa! Nyt ei kukaan voi pelastaa häntä noiden hirviöiden kynsistä. Hyvää yötä nyt! Minun täytyi käydä kertomassa tätä teille, syystä että sydäntäni kirveli ja kun minulla nyt kerran on tuo mainio taipumus sälyttää kuorma toisten niskoille helpoittaakseni omaani. Hyvästi!»

Laamanni oli sinä iltana sangen häiriytynyt. Äsken kuulemansa kertomus vaivasi hänen mieltänsä. »On ollut sallimuksen oikku, että herra N-n ja minun tieni niin usein ovat kohdanneet toisiaan. Hän on todellakin taitava mies, mutta hän on huono siveelliseltä kannalta katsoen. Sen vuoksi olenkin parissa tilaisuudessa vastustanut hänen pyrintöjään virkauralla ja siten hänen onneansa. Luonnollista on, että hänestä tuli vihamieheni, vaikkon minä ole siitä välittänyt. Mutta nyt minä tahtoisin ... oi miten kurjana hän makaa siinä, onneton! Ja lapsi, poloinen lapsiraukka! Ström! onko kandidaatti kotona? Eikö? Ja kello käy jo yhtätoista! Hitto vieköön! Huomenna hän saa kuulla, mistä hän on kotoisin!»

Urhoit.

Kun laamanni seuraavana aamuna veti ylös rullautimen, paistoi aurinko mahtavana, säteilevänä, äänetönnä huoneeseen ja valaisi sen häikäisevän kirkkaaksi. Sen säteet ikäänkuin tunkeutuivat suoraan laamannin sydämeen.

«Elise kulta!» sanoi hän vaimonsa herättyä, «minulla on tänään paljon työtä. - Ehkä on parasta, että **sinä** puhut Jacobin kanssa ja varoitat häntä. Naiset vaikuttavat usein paremmin semmoisissa tapauksissa miehiin kuin miehet. Sitä paitsi - mitä voi taivuttaa, sitä ei saa taittaa, ja - sanalla sanoen, minä luulen sinun toimittavan sen asian paraiten. Tänään on niin kaunis ilma! Etkö voisi mennä kävelyretkelle lasten kanssa. Ja matkalla sinulla olisi mainio tilaisuus pitää nuhdesaarnasi. Ellei se auta niin ryhdyn minä ... mutta minä mielelläni olisin suuttumatta häneen. On kyllä muutenkin asioita mihin suuttua!»

Laamanni ei ollut ainoa, jota aurinko sinä aamuna houkutteli kävelyretkelle Kandidaatti oli muutamana päivänä aikaisemmin luvannut lapsille jonakin oikein kauniina päivänä viedä heitä erääseen hakaan, jossa kasvoi paljon pähkinäpuita ja niistä voisi poimia pähkinöitä oikein kosolta. Lapset muistavat erinomaisen hyvästi semmoiset lupaukset ja pienien Frankien mielestä ei voinut olla kauniimpaa eikä sopivampaa päivää semmoista retkeä varten kuin juuri alkanut päivä, ja kun he huomasivat että kandidaatti ja vanhemmat olivat samaa mieltä, oli ilo ylimmillään. Pirkko ei voinut ensinkään hillitä Eevaa ja Petreaa; hänen pukiessaan heitä he hyppivät hänen käsissään.

He lähtivät heti päivällisen jälestä ja Henrik ja Viisu kävelivät ensi rivissä, toisessa kulkivat Eeva ja Leonore Petrea keskellä, kullakin pieni vasu tahi rove käsivarrella ja siinä kaakkupalanen evääksi. Lapsijoukon jälestä tuli äiti ja hänen vieressään kandidaatti vetäen pieniä vaunuja, joissa Gabrielle istui totisesti katsellen ympärilleen kauneilla ruskeilla silmillään.

«Pikku Afrika», - siksi sanoivat lapset pientä mustasilmäistä Kapista tullutta naapuriaan - seisoi kotinsa portilla, pienten Frankien sipsuttaessa ohitse. Petrea rupesi kiireesti juoksemaan, hänet kun valtasi vastustamaton halu tutustua pikku Afrikaan, ja hän tarjosi tälle niiten kaakkupalasen vasustansa. Pikku villi sieppasi ahneesti kaakun, näytti valkoisia hampaitansa ja livisti portista pihalle piiloon; mutta Elise otti Petreaa kädestä ja piti sitä omassansa vähäsen tyyntäytäkseen hänen riemahtelevia elinvoimiaan.

Päästyään kaupungin ulkopuolelle saivat lapset juosta aivan vapaasti ja he käyttäytyivät silloin yhtä kömpelösti kuin pienet vasikat ensi kerran päästyään vihannalle niitylle. Tunnustaa täytyy, että pikku Viisukin rupesi vallattomaksi ja hyppeli ojan yli juuri leveimmältä kohdalta, ja taputteli käsiään ja huutamalla pelotteli laiskoja variksia. Kuitenkin hän

pian hylkäsi semmoiset ilon ilmaukset tyytyen järkevämpään huviin, ja missä vaan jäykkäniskainen kärsämäkukka kasvoi läheisyydessä, tahi punarintainen orjantappuramarja loisti metsän reunasta, ne hän heti huolellisesti poimi ja säilytti esiliinassaan talon tarpeeksi. Henrik juoksi aika ajoin vaunujen luokse suutelemaan «tipsukkaa» ja antamaan hänelle pienimmät kukat, mitkä vaan löysi. Petrea vähän väliä heitti kuperkeikan, mutta nousi aina yhtä sukkelaan ja jatkoi uljaasti hyppyjään ja juoksuaan. Kandidaatti, hänkin eloninnossaan rupesi laulamaan, johon lapset pian yhtyivät kukin äänensä mukaan marssien laulun tahdissa. Elise nautti kauniista ilmasta ja yleisestä ilosta eikä tahtonut eikä hennonnut häiritä sitä ikävillä nuhteilla. Ne lykättiin toistaiseksi.

«Ei, mutta katsokaa! katsokaa tänne, katsokaa tänne, siskot, Henrik, katsokaa tänne!» pikku Petrea huudahti, huitoen käsillään ja vallan haltioissaan ihastuksesta pistäen nenäänsä korkean komean ristikkoportin rakoihin, josta voi nähdä puistoon, jonka puut ja pensaat olivat vanhanaikuisesti leikatut ja joka muutenkin oli jos jollakin lailla koristettu. Kohta monta pientä päätä uteliaasti kurkisti ristikon lomista. Lapset luulivat vallan näkevänsä paratiisin. Pian näkyi siinä kandidaattikin, tosin ei Kerubimina estävä miekka kädessä, vaan hyvänä enkelinä, avaamassa paratiisin porttia ihastuneille lapsille. Sen äkkiarvaamattoman ilon olivat Elise ja kandidaatti hankkineet heille pyytämällä lupaa leskikreivitär S:ltä saada matkallaan pähkinähakaan kulkea hänen puistonsa kautta.

Sielläpä vasta oli ihmettelemisen ja kysymyksen aihetta. Elise ja kandidaatti eivät joutaneet vastaamaan kaikkiin kyselyihin. Milloin lasten sydäntä liikutti pieni, kömpelö lemmenjumala, joka itki kuivuneen suihkulähteen reunalla. -

«Minkä tähden hän itkee?»

«Arvatenkin vedenpuutteen tähden!» vastasi kandidaatti hymyillen. Milloin kiinalainen temppele lumosi heidän katseensa ja sen sisässä he luulivat kaiken maailman aarteiden piilevän, mutta siellä olikin vaan - muutamia kanoja; milloin heitä kummastuttivat pyramiidin muotoisiksi leikatut puut - he eivät milloinkaan olleet nähneet mitään niin kaunista, niin ihmeellistä! Mutta ihmeellisin heitä vielä odotti. Saavuttiin erääseen puiston pimeään osaan. Synkkämielisiä, katkonaisia, mutta samalla sointuvia ääniä kuului ikäänkuin alituisen hiljaisen vedenloiskeen säestäminä. Lapset astuivat verkemmin ja painautuivat lähekkäimmäksi toisiansa kiihkeästi odottaen ja hiukan pelokkaan uteliaina. Vedenloiskeen ääni kuului yhä lähemmältä. Kuusikko oli tiheää ja synkkää heidän ympärillään. Mutta vihdoinkin se aukeni oikealle päin ja tuuheiden puiden ja vihannoivien kasvien ympäröimänä näkyi siinä luolan aukko, jonka taustasta näkyi suuri, valkoinen patsas, kuvaten ihmistä, jolla oli vanha partainen pää, kumara selkä ja pukinjalka. Hän puhalsi huilua ja todellakin olisi voinut luulla noiden kummallisten äänten lähtevän siitä. Pienet suihkut pulppusivat siellä täällä esiin kallioseinästä yhtyen valkopatsaan jalkojen juuressa olevaan säiliöön, josta hän haaveksien näkyi katselevan kuvaansa ja päänsä päällä olevaa köynnöskasvien koristamaa kivikattoa.

«Metsänjumala Pan se on», selitti kandidaatti; mutta hänen muita kertomuksiansa ja muinaiskreikkalaisten uskosta tuohon luonnonhaltiaan ei kukaan malttanut kuunnella paitsi pikku Viisu, joka pudisti pientä viisasta päätään siitä että kreikkalaiset voivat olla niin epäviisaat ja uskoa «tuommoiseen jumalaan», ja Elise, joka muinais-ajasta etsi sitä uskoa luonnon jumaluuden elämään, joka meidänkin aikanamme on olemassa vaikka todellisempaan ja - kuten luulemme - jalommassa merkityksessä. Näky oli vaikuttanut valtavasti kaikkiin katselijoihin, niin suuriin kuin pieniin, mutta pikku Petrean aivoihin se vaikutti hurmaavasti, miltei huumaavasti. Metsänjumala soittoineen, puoleksi inhimillisine puoleksi eläimellisine muotoineen, vaikka olikin ainoastaan kipsistä, oli hänen mielikuvituksessaan elävä olento, yhtä todellinen kuin ihmeellinen, ja pysyi semmoisena, selittipä kandidaatti sitä sitten vaikka kuinka epäselvän mielikuvituksen luomukseksi, jolla ei ollut eloa eikä todellisuutta. Hän ei voinut nähdä, ei ajatella muuta kuin metsänjumalaa; uuden ihmemaailman aavistus koitti suloisen värisyttävästi hänen pikku sielussaan.

Sill'aikaa vei kandidaatti Elisen polkua myöten, joka kiemurteli leppien ja koivujen välitse kalliolle, jonka sisässä oli tuo ihmeluola. Siellä ylhäällä oli päivänpaisteista ja iloista ja pienellä viheriäisellä kummulla loisti marja- ja hedelmäkorit mitä houkuttelevimmin auringon valossa. Kandidaatti - joka niin mielellään aina ilahutti ja huvitti muita - oli hankkinut Eliselle ja lapsille tämän äkkiarvaamattoman ilon. Ja tuskin oli milloinkaan odottamaton ilo ollut tervetullempi ja hauskempi. Lasten huvitteleminen on sitäpaitsi mitä kiitollisin asia maailmassa, ja äidin suosion saa aina kaupantekijänsä.

Vihannalle rinteelle ruusupensaiden, Elisen lempikukkien, suojaan kandidaatti levitti viittansa istuinpaikaksi hänelle ja tipsukalle, joka nostettiin alas vaunuistaan; häneltä riisuttiin vihreä silkkihattu, niin että kultakutrit vallan loistivat auringonpaisteessa. Kandidaatti valitsi hänelle ja äidille muutamia kauniita hedelmiä, istahti sitten ruuhon Gabriellen viereen, jutteli hänen kanssansa, ajoi ruusunoksalla pois hyttyset Elisen käsistä ja tipsukan päästä toisten lasten muutaman askeleen päässä hypellessä ja nauttiessa vapaudestaan ja karviaismarjoista lapsuuden koko suurella voimalla. Puut suhisivat länsituulen hengähdyksestä ja tuohon hiljaiseen suhinaan sekaantuivat metsänjumalan soinnukkaat huokaukset ja veden salaperäinen lirinä. Hetki oli ihana ja vaikutti suloisesti Elisen sieluun. Aurinko, ruusujen, tuoksu, metsän, veden ja haltian soitto, kaunis maisema heidän ympärillensä ja onnelliset lapset herättivät äkkiä hänen rinnassansa tuon sydämмен kevään, jolloin kaikki tunteet, kaikki ajatukset ovat ihanien kukkien kaltaiset ja jolloin elämä tuntuu niin kevyeltä, niin suloiselta. Hän tunsu sinä hetkenä ystävyyttä nuorta miestä kohtaan, joka oli ne herättänyt eloon ja jonka hellä sydän kuvastui hänen silmissään, milloin katsellessansa sinitaivasta milloin lempeätä sinisilmäistä Eliseä, ja silloin niissä oli hartaan ystävyyden ja jonkinmoisen puhtaan ikävöimisen ilme, jommoista Elise ei milloinkaan ennen ollut huomannut Jacobin silmissä. Elise älysi nyt olevan sopivan hetken lausua varoittavat sanansa; hän tunsu nyt voitavansa puhua hänelle avomielisesti ja hellästi sisaren tavoin ja tiesi myöskin totuuden kaikuvan hänen huuliltansa loukkaamatta ja pahoittamatta. Mutta tuskin hän oli päässyt alkuunkaan ja saanut lausutuksi ensimmäiset sanat hellällä vaikka vähäsen vapisevalla äänellä ennenkuin lapsijoukon levottomat liikkeet hänet keskeyttivät; he etsivät jotakin pensaiden välistä, juoksivat puiden taakse ja nimi: «Petrea! Petrea!» kaikui kysyväisesti ja kehoittavasti sisarusten huulilta. Levottomasti äiti katsahti ympärillensä ja kandidaatti hypähti ylös katsomaan mikä oli hätänä. Oli ihan tavallista että Petrea välistä vähäsen erosi muista lapsista ja kulki omissa mietteissään: sen vuoksi he eivät erittäin huomanneet sitä, että hän ei alusta ollut mukana hedelmäkestissä. Elisen ja kandidaatin valtaisi heidän omat ajatuksensa. Sisarukset arvelivat: «kyllä hän kohta tulee!» mutta kun aika kului, rupesivat he etsimään häntä. Kandidaatti tuli heille avuksi, ja Elise myöskin. Palattiin metsänjumalan luolaan, huudettiin ja etsittiin; kaikki turhaan. Petrea ei ollut missään tavattavissa ja pian hakijain levottomuus muuttui oikeaksi tuskaksi.

Menkäämme nyt omin neuvoin etsimään Petreaa. Ikäänkuin metsänjumalan ja sen soiton lumoamana oli tyttö palannut luolaan ollessaan puolimatassa vuorenhuipulle. Luolan ihmemaailma hurmasi hänet ja äkkiä hänet valtasi vastustamaton halu kertoa isälleen ja Pirkolle nähneensä – metsänjumalan. Päätös ja teko ovat yhtä vielä enemmän lapsella kuin naisella. Olla sisaruksista ensimmäinen joka kertoisi isälle tärkeän uutisen: «isä minä olen nähnyt metsänjumalan!» oli kiusaus, joka Petrean kunnianhimon ja kertomahalun oli liian vaikea kestää. Hän oli kuullut puhuttavan, että aikomus oli levähtää tuolla ylhäällä ja Petrea, jolla oli yhtä heikko paikantunto kuin vahva mielikuvitus, ei hetkeäkään epäillyt ehtivänsä kotiin ja sieltä takaisin ennenkuin hänen poissaolonsa huomattaisiin. Muuten, totta puhuen hän sangen vähän mietti sitä asiaa; sykkivin sydämmin, huulillaan sanat: «Ah, isä, me olemme nähneet metsänjumalan» hän läksi juoksemaan mikäli jaloista pääsi tietä myöten, joka oli kotitielle vallan vastakkainen ja samalla vei hänet kauemmaksi luolasta. Petrea ei vielä tietänyt olevan monta tietä maailmassa. Pian hänen täytyi seisahtaa levähtämään. Oli erittäin kaunista hänen ympärillään; suloisia tuoksujakin levisi kukista, linnut livertelivät, taivas oli sininen ja täällä missä ei yksikään rakkaudenjumala eikä kiinalaisten temppeli hurmannut hänen mieltänsä, hävisi Paninkin kuva hetkeksi hänen sielustansa ja sen sijaan astui ajatus eli oikeammin tunne, pyhä ja ihana, jommoisen äiti aikaisin oli herättänyt lasten sieluissa. Petrea huomasi olevansa yksin, mutta samassa hän huomasi, ettei hän kuitenkaan ollut yksin; ilman suloudessa, luonnon ihanuudessa hän tunsi hyvän Hengen läsnäoloa, sen hengen, jota äiti oli opettanut häntä sanomaan Isäksi. Ja tuntiessansa Hänen hyvyttensä ja hoitoansa, joka ei milloinkaan ollut hänelle niin selvää kuin sinä hetkenä, täytti Petrean sydämmen niin suloinen tunne, että se oli vallan sulaa rakkauteen ja autuaallisuuteen. Hän vaipui alas ruohostoon ja luuli jo olevansa matkalla taivaasen. Mutta oi! tie sinne ei ole mikään helppo; ja tuommoiset ihanat taivaanaavistukset ne viipyvät vaan niin lyhyen ajan niin pienissä kuin suurissakin ihmissieluissa. Pieni tien poikki hyppivä oravanpoikanen se nyt riisti Petrean alas matkaltaan taivaasen. Heti oli Petrea sitä takaa-ajamassa. Semmoisen otuksen kiinnisaaminen ja kotiintuominen, sepä vasta on ihmeellinen teon huippu. «Mitähän siskot sanonevat! Mitähän koko kaupunki sanonee! Ehkä se vielä tulee sanomalehteen! Ehkä kuningaskin vielä saa sen tietää!» Petrea joutui ihan pois suunniltansa innostuksesta ja kunnianhimesta ja ajoi oravaa takaa kantojen ja pensaiden ympäri. Hän repi rikki hameensa, loukkasi käsiään ja jalkojaan, joutavaa! hän ei sitä tuntenut, etenkin kun hän – oi suurinta onnea! – kaatui, mutta samassa piti vapisevissa käsissään oravanpoikasta. Petrea vallan ääneen kirkasi ilosta ja huusi äitiään ja siskojaan, jotka – eivät voineet kuulla häntä. «Oi sinä pikku sydänkäpynen!» jatkoi Petrea ja tahtoi suudella pientä vankiaan. «Sydänkäpy» silloin purasi Petrean leukaa, niin että hän rupesi huutamaan kummastuksesta ja tuskasta, mutta ei kuitenkaan laskenut oravanpoikasta, vaikka veri tihkui sen puremasta haavasta. Jälleen Petrea juoksi eteenpäin, kovasti ihmetellen, ettei suurta ristikkoporttia jo näkynyt, josta hän tiesi täytyvänsä mennä päästäkseen kotiin. Ihmetellen juostessansa ja pidellessään levotonta vankiaan hän näki erään herran lähestyvän. Ei juolahtanut Petrealle mieleenkään, että hän voisi olla muu kuin hänen isänsä ja vallan haltioissaan ilosta hän huudahti: «isä, isä! minä olen nähnyt metsänjumalan!» Sangen kummastuneena «isän» nimityksestä katsahti nuori herra ylös lukemastaan kirjasta, katseli Petreaa, hymyili ja vastasi: «Ei pikku tyttöseni, hän on mennyt tuonnepäin», osoittaen tietä josta Petrea oli tullut. «Ei, ei, hän ei olekaan se!» huudahti Petrea pelokkaasti ja kääntyi joutuisasti takaisin, äkkiä aavistaen olevansa väärällä tolalla. Hän hylkäsi kotiinmenotuumansa ja tahtoi nyt vaan jälleen etsiä heitä, jotka hän niin ajattelemattomasti oli jättänyt. Hän juoksi takaisin samaa tietä kuin oli tullutkin, mutta se haarautui kahteen ja hän valitsi väärän tien, tuli jylhään seutuun ja huomasi nyt vallan eksyneensä tietämättä enää minne joutui. Hän heittäytyi epätoivoissaan ruohoon ja puhkesi itkemään. Unohtaan kaiken kunnianhimon hän päästi oravan karkuun ja antautui epätoivoisen valtaan. Nyt hän muisteli äitinsä surua ja levottomuutta ja itki heitä ja omia pahoja tekojansa. Mutta lohdulliset ajatukset pian karkoittivat epätoivoiset. Petrea pyyhkäisi silmiänsä leninkiinsä (nenäliinansa hän oli pudottanut) ja katsahtaessaan ylös hän huomasi muutamia mainioita vaapukoita, jotka kasvoivat lähellä olevan kallioseinän rakoloissa.

Vaapukoita! äidin lempimarjoja! ja tuossa tuokiossa näemme pikku Petreamme kiipeävän kaikin voimin jyrkkää kalliota ylös ryöstäkseen kauniin hedelmän. Marjaterttu kädessään hän tahtoi langeta äidin jalkain juureen ja rukoilla: «anna minulle anteeksi!» Niin ajatteli Petrea koettaessaan kynsin hampain taittaa vaapukanoksia, ja uutta rohkeutta ja voimaa syntyi hänen rintaansa. Ja – jos hän kiipesi vähäsen korkeammalle – eiköhän silloin pääsisi selville missä hän oli, näkisi äidin, isän, sisarukset, koko maailman? Tietysti! Sepä oiva aate! Vaapukkakimppu toisessa kädessä hän pääsi toisen avulla ylöspäin! Mutta oi! Liukkaalla paikalla lipsi toinen jalka, sitten toinen; vasen käsi ei jaksanut kannattaa ruumiin painoa, oikea ei tahtonut uhrata vaapukkakimppua. Hetkisen tuskaa ja voimainponnistusta ja – Petrea kieri kalliota alas risu- ja nokkoskasaan, johon – toistaiseksi tahdomme jättää hänet ja palata Elisen luokse.

Ei voi selittää mikä tuska valtasi äidin hänen toista tuntia kandidaatin ja Henrikin seurassa etsittyään ja huudettuaan Petreaa häntä löytämättä.

Viisu hoiti muita lapsia Panin luolan läheisyydessä. Puistossa oli useita lammikoita. Mahdollista oli että hän olisi pudonnut johonkin niistä. Se ajatus kauhistutti Eliseä ja pelko palata kotiin miehensä luokse yksi lapsi vähemmin kuin mennessä – yksi miehensä lemmikeistä kuolleena hänen huolimattomuutensa tähden – syöksi kuolontuskan hänen sydämmeensä. Mieluummin hän tahtoi kuolla! Kalman kalpeana hän lakkaamatta kulki etsien aika ajoin melkein tuskasta maahan vaipumaisillaan. Turhaan kandidaatti häntä rukoili pysymään paikoillaan ja luottamaan häneen, joka kyllä vielä löytäisi Petrean – turhaan! Elise ei häntä kuunnellut, levähtämättä hän etsi lastaan. Kandidaatti ei tahtonut kauaksi aikaa jättää häntä yksiksen, vaan palasi usein hänen luoksensa sillä välin kuin Henrik huusi ja tähysteli puiston toisella puolella.

Vasta heidän kaksi tuntia turhaan etsittyään kadonnutta, samassa kuin kandidaatti uudestaan oli tullut epätoivoisen äidin luokse, sattuivat he yhtäaikaan katsahtamaan samaan esineeseen. Siinä hän oli – Petrea! Hän makasi risukasassa kallion juurella; veripilkkuja näkyi kasvoissa ja vaatteissa ja kauhea kaulakoristus kimelsi auringonpaisteessa hänen kaulassansa. Keltaisenkirjava käärme oli kiertynyt hänelle kaulaan. Petrea makasi liikkumaton ja näytti nukkuvan. Heikko kauhistuksen huuto kuului äidin suusta. Hän tahtoi syöstä esiin, mutta kandidaatti sen esti.

«Jumalan tähden!» hän rukoili kalpeana ja kiihkeänä, «pysykää hiljaa! ehkei vielä ole mitään tapahtunut, mutta se on kyykäärme, metsiemme myrkyllisin käärme! Varomaton kosketus ja sekä te että lapsenne olette hukassa! Ei, te ette saa, teillä ei ole oikeutta! henkenne on liian kallis – – minun sitä vastoin ... luvtkaa minulle pysyvänne hiljaa ja....»

Elise oli vallan pois suunniltansa. «Pois, pois!» sanoi hän koettaen heikoilla käsillään sysätä kandidaatin syrjään. Hän tahtoi astua eteenpäin, mutta jalat eivät häntä enää kannattaneet. Hän horjui ja vaipui maahan.

Samassa silmänräpäyksessä oli Jacobi Petrean luona, ja yhtä rohkeasti kuin taitavastikin hän tarttui käärmeen niskaan ja nakkasi sen kauas pois. Siitä kosketuksesta Petrea heräsi, ojentelihe, avasi siniset silmänsä ja lausui katsellen ympärilleen:

«Oi ... oi ... isä! minä olen nähnyt metsänjumalan!»

«Jumala siunatkoon sinua metsänjumaloinesi!» huudahti kandidaatti iloissaan siitä selvästä elon ja terveyden merkistä, sulki lapsen syliinsä ja kantoi äidin luokse. Mutta äiti ei nähnyt eikä kuullut enää mitään. Hän makasi maassa pyörtyneenä. Vasta Henrikin suutelot ja kyyneleet herättivät hänet eloon. Kauan aikaa hän tuskastuneesti ja sekavasti katseli ympärilleen.

«Onko hän kuollut?» kuiskasi hän.

«Ei, ei, hän elää ja on vahingoittumaton!» huudahti Jacobi ollen polvillaan Elisen vieressä, ja polvillaan hänen vieressään oli pikku Petreakin, vaapukkaterttu kädessään ääneen nyhkyien.

«Anna anteeksi! oi äiti, anna anteeksi!»

Nyt vasta kaikki selveni äidille; hän nousi kiireesti ja sanomattomasta ilosta kirkaisten hän sulki pelastetun lapsen syliinsä. «Jumalan kiitos!» huudahti hän sitten kohottaen kätensä taivasta kohti. Äänettä hän ojensi sen Jacobille, katsellen häntä kyyneleisin silmin, mutta se katse ilmaisi kiitollisuutta, jommoista ei sanoin voida selittää.

«Jumalan kiitos! Jumalan kiitos!» lausui Jacobikin syvästi liikuttettuna painaen Elisen käsiä huulillensa ja vasten rintaansa. Hänkin tunsi olevansa sanomattoman onnellinen.

Kiireesti he sitten poistuivat kyykäärmeen vaaralliselta alalta, kun ensin Jacobi ja Henrik olivat luopuneet arvattavasti turhasta tuumastaan etsiä ja tappa myrkyllinen, vaikka viaton elävä.

Panin luolan päällä istui pikku Viisu koettaen lohduttaa siskojaan ja itki katkerasti heidän kanssansa siskoa, jota he eivät milloinkaan enää luulleet saavansa nähdä. Sitä suuremmaksi ja äänekkäämmäksi tuli ilo kun saivat nähdä hänen lähestyvän kandidaatin käsivarrella. Ja pian heidän hyväilevät kätensä kiertyivät hänelle kaulaan saatuaan äidiltä kuulla miten hän oli pelastanut heidän siskonsa hengenvaarasta. Petreaa he katselivat kummastellen ja uteliaasti, hänelle kuin heidän mielestään oli tapahtunut jotakin ennen vallan kuulumatonta. Petrea puolestansa vuodatti niin katkeria kyyneleitä ajattelemattomuutensa ja äidille ja sisaruksille saattamansa surun tähden, että Elisen jo täytyi lohduttaa ja rohkaista hänen mieltänsä. Putoamisestansa risukasaan Petrea ei tietänyt kertoa muuta kuin että hänen päätään huimasi, eikä hän voinut nousta, vaan nukkui siihen ja näki unta metsänjumalasta.

Sillä välin oli jo tullut myöhä eikä enää voitu ajatellakaan pähkinänpoimintaa. Niin äidin kuin Petreankin tähden oli pakko rientää kotiin. Toiset lapset arvattavasti olisivat paljon enemmän surreet onnistumatonta huviretkeä, ellei heillä olisi ollut vallan kiusallinen vastustamaton halu saada kotona kertoa päivän ihmeellisistä tapauksista. Kotimatkaa kohtasi uudet vastukset; Petrea, joka oli ylen väsynyt ja oli sitäpaitsi pudotessansa loukannut itseään melkoisesti, ei voinut astua; päätettiin sen vuoksi vetää häntä pienissä vaunuissa ja kandidaatti puolestaan kantaisi Gabriellea. Mutta kun tipsukka huomasi ettei kandidaatilla ollutkaan hansikkaita kädessä ei hän sallinut hänen kantaa eipä edes koskeakaan itseensä, vaan päästi mitä surkeimpia hätähuutoja, kun Jacobi nauraan nosti »pikku mummon«, joksi hän häntä sanoi, käsivarrelleen, vähääkään välittämättä pienokaisen vastustuksista. Mitä äidin ja kandidaatin sanat eivät voineet, sen vaikuttivat viimein Henrik veikon kuperkeikat ja hyväilyt. Tipsukkaa ne huvittivat; kyyneleet kuivivat puolitiessä poskien pieniin kuoppiin, joita siihen houkutteli mitä suloisin nauru. Petrea – joka suru- ja katumuskohtauksen ohimentyä rupesi pitämään itseään ja seikkailujaan erittäin intressanttina – istui vaunuissa hyvin olevinaan sisarusten ympäröimänä, jotka eivät voineet kylliksi kuunnella hänen kertovan seikkailuistaan; kilvan he koettivat lykätä pientä ajopeliä. Ja kandidaatti, hän veti Petreaa tuota vilkasta lörpöttelijää, hän kantoi tipsukkaa, joka pian nukkui nojaten hänen olkapäähänsä, hän lauloi kauniita lauluja ja kertoi pieniä juttuja huvittaaksensa Elisea, joka kauan vielä oli vallan kalpea uhanneen vaaran ja kestävänsä hädän johdosta.

Vihdoin saavuttiin kotiin; siellä kaikki kilvan koettivat kertoa päivän tapahtumia; Pirkko vuodatti kyyneleitä «pikku enkelimäisen Petrea neitisensä» tähden ja laamanni syleili sydämmellisesti Jacobia. Kun Petrean mustelmat ja naarmut olivat pestyt Riian-palsamilla, käski äiti vielä lisäksi lohduttaaksensa lapsia epäonnistuneesta pähkinänpoiminnasta paistaa illalliseksi pannukakkuja ja vispilöidä kiisseliä kermasta ja vaapukkahillosta. Lapset tanssivat ilosta pöydän ympärillä ja Petrea, joka onnettomuusiensa tähden sai siitä veljenosan, arveli taivaassa varmasti aina syötävän semmoista kiisseliä ja ehdotti sille nimeksi «taivaanmanna». Se ehdotus hyväksyttiin yleisesti ja «taivaanmanna» tuli siitä päivästä tutuksi ja suosituksi jälkiruuksi Frankilassa.

Isän sylissä itki Petrea vielä katkeria kyyneleitä sen lempeän nuhteen johdosta, jonka isä hänelle lausui, ja nukkui sitten makeasti hänen syliinsä.

Ja kandidaatille aiottu nuhdesaarna?

«Jääkää kotiin täksi illaksi!» lausui Elise hänelle katsoen häneen ystävällisesti ja rukoilevasti.

Kandidaatti jäi.

Tyrskyjä.

«Jääkää kotiin illaksi» pyysi Elise seuraavana päivänä ja sitten edelleen monta päivää. Kandidaatti jäi. Hän ei milloinkaan ollut nähnyt Elisen olevan niin ystävällisen, jopa oikein herttaisen häntä kohtaan, eikä milloinkaan niin

huomaavaisen kuin nyt; ja tämmöinen huomaavaisuus ja ystävällisyys naisen puolelta, naisen, joka tavallisissa oloissa on kohtelias ja välinpitämätön miehiä kohtaan, hiveli kandidaatin turhamaisuutta samalla kuin se osasi hänen hellään sydämmeensä. Pian hävisi kaikki «nuhdesaarnojen» ja moitteen syyt, sillä kandidaatti hylkäsi kerrassaan juomaveikkonsa ja heidän seuransa. Ei kukaan puhunut moittivammin heistä kuin kandidaatti. Hän oli niin innokkaasti samaa mieltä Elisen kanssa, että juominkien vaahtoava haihtuva sampanja on ainoastaan hetken hurmaus, joka jättää jälkeensä tyhjyyttä ja velttoutta. »Kerran, jopa parikin», arveli kandidaatti «voivat semmoiset juomingit olla vahingoittamatta jopa virkistäviäkin; mutta yhä uudistuen – oh herran tähden! ne vaikuttavat sangen epäedullisesti, jopa epäsiiveillisesti!» Ja pikku Viisu, joka kuuli kaiken tämän, arveli sen olevan sangen viisaasti puhutun. Eipä kukaan nyt näkynyt paremmin viihtyvän kotona kuin kandidaatti. Kotona viihtyy niin hyvin, arveli kandidaatti kun elämä on säännöllistä ja »on niin todellisen terveellistä ja raitista elämää» niissä toimissa ja viattomissa huveissa, jotka muodostavat kodin hiljaisen elämän.

Mutta sillä välin ilmestyi kandidaatin terveesen elämään kipeäkin kohta. Kiitollisuus oli ensiksi lämmittänyt Elisen sydämmen Jacobin hyväksi, mutta sitten edellinen rupesi siksi paljon pitämään hänen herttaisuutensa tähden, niin että hän huomasi miehensä toiveiden hänen käytöksensä suhteen olevan erinomaisen helpot täyttää ja pian hänen seurustelunsa Jacobin kanssa sulostutti hänen oman elämänsäkin. He olivat monessakin asiassa yksimieliset etenkin soitosta ja kirjallisuudesta, jota kumpikin rakasti ja kandidaatin nuorekas into tuotti jalompaa eloa ja viehätystä heidän yhteisille huvituksilleen. Keskustelut menettivät kaiken kiistan muodon ja olivat miellyttävänä ja kehittäväenä ajatustenvaihtona. Kandidaatti ei lainkaan tahtonut olla oikeassa; häntä päinvastoin tavallaan ilahdutti, kun hän voi olla Eliselle myöntäväinen. Jacobi tunsu kirjat paremmin kuin Elise, viimeainittu tunsu paremmin elämän – kirjojen äidin – kuin hän ja kulki sen vuoksi hänen vieressään kuin vanhempi, ohjaava ystävä. Kandidaatti tunsu olevansa onnellinen viehättävän rouvan vaikutuksen ja lempeän ohjauksen alaisena ja kiintyi häneen yhä enemmän. Mutta niin vieno ja suloinen oli tuo suhde, että hän ei ensinkään aavistanut sen vaaroja. Häntä miellytti kun Elise kohteli häntä kuin lasta ainakin ja laski sen vuoksi luonnoltaan lapsekkaan mielensä aivan valloilleen. Elisen lempeät nuhteet olivat jonkinlaisena nautintona hänen sydämmellensä; hänen teki mielensä hairahtua ainoastaan ansaitaksensa niitä; hän olisi tahtonut niitä kuunnella suudella Elisen hametta, tahi valkoista kaunista kätöstä ja hänestä oli tuskallisen suloista, kun hän ei kuitenkaan tohtinut sitä tehdä. Kun Elise lähestyi ja hän kuuli hänen keveät askeleensa, kun hän tunsu ruusuntuoksun, joka aina seurasi häntä, lämpeni hänen sydämmensä sanomattomasti, ja mikä eniten kiinnitti Jacobia Eliseen oli viimeainittuun kärsimykset. Kun hermotaudit tahi taloudelliset huolet lannistivat Elisen mielen, kun hän kärsivällisesti kesti miehensä usein tylyä käytöstä, silloin kandidaatin sydän vallan sulii hellyydestä, ja hän teki kaiken voitavansa huvittaaksensa ja virkistääksensä häntä; hänen pienimmätkin toiveensa hän koetti täyttää ennenkuin ne olivat lausututkaan. Elise ei voinut olla semmoiselle aivan tunnoton ja ehkä hänen turhamaisuuttansakin kutkutteli, kun hän näki nuoren miehen olevan vallassansa, kenties hän vapaaehtoisesti tekeytyi sokeaksi tunteidensa laadusta, voidakseen olla häiritsemättä suhdetta, joka sulostutti hänen elämänsä. «Hän rakastaa lapsia ja heidän äitiänsä» lausui hän itseksensä. «Hän on heidän ja minun ystäväni. Olkoon aina niin!» Ja varmaa on, etteivät lapset milloinkaan olleet tottelevaisemmat, oppivaisemmat eivätkä onnellisemmat kuin Jacobin osoittaessa yhä onnistuneempaa taitoa heitä opettaessaan ja ohjatessaan.

Kova kohtalo, joka nostaa vaarallisia, kuohuvia hyrskyjä lähellä sitä rantaa, jonne laiva pyrkii, ja joka häiritsevästi tunkeutuu ystäväysten ja puolisoitten väliin rikkoen heidän välinsä juuri kun se on ainiaaksi vakaumaisillaan, sama kohtalo soi sen, että Jacobi yhä enemmän tuossa kodissa kehitti ja näytti hyviä puoliaan samaan aikaan kuin laamanni samassa määrin näytteli epämiellyttäviä. Laamanni Frank oli niitä ihmisiä, joka oli sitä paremmalla ja iloisemmalla tuulella mitä enemmän työtä ja puuhaa hänellä oli. Ja juuri siihen aikaan oli pysähdys tapahtunut eräässä läänin edistyspyrinnössä, joka oli yksi laamannin lempiaatteita ja johon oli syynä joukko pieniä esteitä, joita hän kyllä mielellään olisi tahtonut hajoittaa, mutta ei voinut. Sen vuoksi hän olikin erittäin huonolla tuulella. Hän oli kodissaan usein erittäin vaativainen ja ärtyisä, etenkin rouvansa kanssa ja joutui sen kautta hyvinkin huonoon valoon hyvänluontoisen ja iloisen Jacobin rinnalla. Laamanni tunsu sen itse, oli siitä närkästynyt itseensä ja närkästynyt vaimoonsakin, joka yhä vähemmän näytti välittävän hänen torahtelemisistansa, vaan ahkeraan huvitteli laulamalla Jacobin kanssa. Ja nuo lauluharjoitukset, joita laamanni itse oli ehdottanut, ne alkoivat hänestä jo voittaa kodissa liian suurta alaa. Jopa hänen mielestensä riidat ja toratkin olivat miellyttävämmät kuulla. Muuten hän oli juuri sillä miellyttävällä tuulella, jonka vallitessa kaikki on harmillista, jopa sekin, joka yhdellä ainoalla sanalla voisi muuttua suloksi ja sopusoinnuksi.

Toinen keino, innokkaasti ehdotettu lukeminen muuttui nyt laamannin toiseksi kiusanhengeksi. Juuri siihen aikaan hän olisi tahtonut vähän enemmän rouvansa seuraa, olisi toivonut hänen vähän enemmän ottavan osaa hänen puuhiinsa ja vastoinkäymiinsä. Mutta kun hän tuli seurusteluhuoneeseen, niin siellä luettiin ääneen – ellei soitettu – ja kun hänen tultuaan lukeminen keskeytettiin, niin hän huomasi selvään läsnäolijoissa jonkinlaista neuvottomuutta eikä puhelukaan tahtonut luistaa. Kun, laamanni silloin kehoittaen lausui: «jatkakaa, jatkakaa!» ja sitten jatkettiin, niin hän ei ollut ensinkään tyytyväinen, meni omalle puolelleen tahi kulki tuulispään tavoin edestakaisin lattialla.

Juuri samainen kohtalo, josta äsken mainitsimme, sovitti niin, että eräänä iltana astuessaan edestakaisin huonon tuulen vallassa laamanni sai pienen kirjelijun. Sen nähdessään hän huudahti iloisesta hämmästyksestä. Luettuaan sen hän lausui vilkkaasti:

«Kah, sepä hauskaa! Elise, everstinrouva S., Emelie on täällä! Hän on saapunut tänä iltana. Minun täytyy heti rientää hänen luoksensa; Elise kulta, etkö tule mukaan? Sehän olisi kohteliasta!»

«Ei, ei, nyt on jo niin myöhä!... ja luulenpa satavankin! Etkö voi mennä yksin tänä iltana?... Huomenna aamupuolella minä...»

«No, hyvä on!» lausui laamanni keskeyttäen ja vähäsen nyrpeissään kiellosta, ja riensi pois.

Hän palasi vasta myöhemmällä käynnistänsä ja oli erittäin hilpeällä mielellä.

«Hän on tavattoman miellyttävä nainen!» lausui hän. «Elise kulta, sinua varmaankin erittäin huvittaisi häneen lähemmin tutustuminen!»

«Oi, sitä tuskin luulen!» arveli Elise itsekseen.

«Hän puhuu tähän kaupunkiin muuttamisesta», jatkoi laamanni, «ja minä toivon voivamme taivuttaa hänen tekemään niin!»

«Oi, sitä minä en tahdo toivoa!» ajatteli Elise.

«Tehkäämme kaikki voitavamme saattaaksemme hänen olonsa täällä niin miellyttäväksi kuin mahdollista. Olen pyytänyt häntä huomiseksi päivälliselle...»

«Huomiseksi?» huudahti Elise puoleksi pelästyneenä.

«Niin, huomiseksi!» lausui laamanni hieman mahtipontisesti. «Minä kerroin hänelle, että sinulla on aikomus huomenna aamupuolella käydä häntä tervehtimässä; mutta hän tahtoo välttämättä ensiksi käydä sinun luonasi. Huomisesta päivällisestä ei sinun tarvitse huolehtia; Emelie ei odota mitään erinomaista tilapäisistä päivällispidoista, - voivathan ne kuitenkin olla yhtä hyvät kuin muutkin, jos tahdomme nähdä vähänkään vaivaa niiden tähden. Soisin Emelien usein käyvän meillä ihan yksinkertaisesti.»

Sydän täynnä selittämättömiä ja sangen vastenmielisiä tunteita meni Elise levolle sinä iltana, miettien mitä ruokia voisi saada huomispäivän päivälliseksi ja näki sitten unta, että hänen miehensä «entinen lemmitty» lemmen liekeillä syytti koko talon ilmituleen ja saattoi perheen kodittomaksi.

Tilapäiset päivällispidot.

Te perheenemännät, jotka tiedätte mitä **paisti** merkitsee, jotka tunnette mitä vaikeuksia välistä kasaantuu etenkin tilapäisissä pidoissa, jotka tiedätte, että vaikka kuinka tahtoisitte koettaa kekseliäisyyttänne - kekseliäisyyttä tarvitaan jokaiseen äkkipäiseen tekoon - niin ette kuitenkaan aina voi toimittaa kananpoikasia tahi pyitä täyttämään tärkeätä vatia ennen jälkiruokaa; te perheenemännät, jotka ruokamietteissä ja -tuskissa olette viettäneet monta pitkää aamupuolta rohkenematta rukoilla Jumalalta apua, vaikka tahtoisittekin, te kyllä otatte osaa Elisen hätään, kun hän tärkeänä päivällispitopäivänä näki kellon lähestyvän kahtatoista voimatta vielääkään keksiä mitään paistia. Voisi huomauttaa, että tilapäisiin päivällisiin ei tarvita paistia. Me myönnämme sen yleensä, mutta kiellämme sen näiksi pidoiksi, joiden järjestelyä me todistukseksi helposti voisimme luetella, ellemmme luulisi meitä muutenkin uskottavan. Sitäpaitsi laamanni oli erittäin suuri paistin ja ylipäänsä kaikkien liharuokien ystävä, joka seikka vielä tarkemmin selittää Elisen tukalan tilan. Päälle päätteeksi hänellä sinä päivänä oli palvelijain puute ja laamanni oli lisäksi omille asioillensa lähettänyt miespalvelijansa, joka tavattomissa tilaisuuksissa aina oli Elisen paras apulainen. Keittäjä oli kauhean sekavapäinen; lapset olivat kuohuksissa, Eeva ja Leonora olivat riidelleet, Petrea leikannut reiän uuteen pukuunsa, Henrik rikkoi karahvin ja kuusi lasia ja tipsukka huusi ja itki ihan syyttä. Kello kävi kahtatoista eikä paistia vaan saatu tulelle. Elise oli melkein epätoivoissaan paistin, keittäjän, päivällisen, lasten ja koko maailman tähden, kun ovi aukeni, kimakka, iloinen «nöyryn palvelijanne!» kuului aukosta ja hovimarsalkanrouva - enkeliltä hän Elisen mielestä näytti - astui huoneeseen mitä herttaisimmin hymyillen ja otti suunnattomasta käsilaukusta kananpoikasen toisensa perästä, laski ne pöydälle niiaten joka kerran katsahtaessaan Eliseen. Sitten hän nauroi sydämmellisesti. Ihastuneena syleili Elise ensin vanhaa rouvaa ja sitten kananpoikasia, jotka hän kiireesti vei keittiöön; kohta hän palasi ja kertoi sekä huolensa että kiitollisuutensa ystävälleen hädässä. Tämä osaaottavasti, vähän liikutettuna ja ystävällisesti neuvoi:

»No, no, sepä nyt. Hyvänen aika pikku ystäväni, ei pidä olla niin pahoillaan. Semmoinen kyllä menee ohitse; kaiketikin se menee ohitse! Kuulepas; minä opetan pienokaiselle jotakin: milloin hätä suurin, silloin apu lähinnä. Jaha, muista se. Niin, minä näin ne kananpoikaset eräällä kuormalla astuessani torin halki ja kun tiesin miten asiain laita oli täällä, niin riensin ostamaan ne ja pistämään viittani alle; ja sitten astuin niin joutuisaan että vallan hengästyin kiireessäni. He, he, he, he! Kas niin, nyt menen tieheni, sillä pitäähän pikku rouvan pukeutua ja minun myöskin! Hyvästi nyt Liisaseni. Joutukoon päivällinen ja vesaset ajoissa valmiiksi! He, he, he, he!»

Gunilla rouva läksi, päivällisaika tuli, sen kanssa vieraat ynnä laamanni, joka koko aamupäivän oli ollut virkatoimissa.

Everstinrouva oli ylen komea, kaunis ja ylhäisen näköinen, oli erittäin kohtelias ja miellyttävä, mutta vasten tahtoansa oli Elise sangen jäykkä ja harvapuheinen puolisonsa «entisen lemmityn» rinnalla. Sitäpaitsi tuskallinen hajamielisyys vaivasi häntä. «Kunhan vaan kananpoikaset ehtisivät oikein paistua» oli pääsemättömänä ajatuksena hänen sielussansa, ja se ikäänkuin takertui kiinni paaviin, P. Pietarin kirkkoon, Torvaldseniin, Pastaan ja kaikkeen mistä keskusteltiin. Päivällisaika tuli, mutta päivällinen viipyi. Laamanniin, joka vaati muilta samanlaista kiusallista säännöllisyyttä kuin hän itse aina osoitti, tuli jo «päivälliskuume», joksi Elise sitä nimitti ja hän silmäili maltittomasti milloin ruokasalin ovea, milloin rouvaansa, jonka tila ei suinkaan ollut kadehdittava. Elise koetti näyttää tyyneltä ja kuiskasi usein jotakin pikku Louiselle korvaan, joka kuiskaus aina antoi tytölle aihetta toimeliaasti juoksemaan saamaansa asiaa toimittamaan. Hänen keskustelunsa, se joka kuului ja se, jota ei kuultu, oli sinä hetkenä jotenkin seuraavan tapainen:

«Tavattoman hauskaa oppia tuntemaan! - - - (oi miten ruoka viipyy sietämättömästi!) Sehän mahtoi olla erinomaisesti mieltä kiinnittävää! (Soisin Ernstin syttyvän ilmi tuleen «entisen lemmittynsä» edessä, jotta unohtaisi koko päivällisen.) Vai niin! No sepä oli kummallista. (Tottapahan, Herran nimeen, kananpoikaset nyt jo lienevät paistuneet.) Espanja raukka! (No, Jumalan kiitos, vihdoinkin viimeinkin ruokaa! Jospa nyt vaan kananpoikaset olisi....)»

Ja nyt sananen päivällisistä! Päivällinen! sana, jota kuullen kaikki kasvot kirkastuvat, kaikki mielet hilpenevät! Elise rupesi juuri ihaillemaan everstinrouvan seurustelutaitoa, joka niin vilkkaasti johti puhelua ja toivoi sen kääntävän huomion pois onnistumattomista ruokalajeista. Laamanni oli kohtelias ja miellyttävä isäntä ja päivällinen oli ylipäänsä hänen mielihetkiään, jolloin hän olisi tahtonut jakaa muillekin hyvää ruokahaluaan, hilpeyttänsä ja hyvää ruokaansa. Nimittäin jos se oli hyvää! Muussa tapauksessa kyllä mielikin siitä muuttui. Elise huomasi aterian kestäessä muutaman pilvenhattaran synkistyttävän hänen otsaansa. Mutta hän näytti itsekin tahtovan haihduttaa ne, ja kaikki kävi jotenkin

hyvin, kunnes kananpoikaset tuotiin pöytään. Kun laamanni (joka mielellään tahtoi seurata vanhaa tapaa) ryhtyi niiden leikkaamiseen, niin ne silminnähävästi näyttivät tahtovan vastustaa hänen yritystään. Eliseen hän pöydän yli tähtäsi katseen, joka rouvan sydämmeeseen tuntui vallan puukoniskulta. Ensimmäisen tuskan haihduttua Elise vähäsen närkästytti tuon nuhtelevan katseen liiasta ankaruudesta ja koetti karaista mieltänsä kestävämmän onnettomuutta, johon ei ensinkään ollut syytä. Hän tuli äkkiä erittäin vilkkaaksi ja puheliaaksi eikä kertaakaan katsahtanut mieheensä, joka istui siinä ääneti ja tuiman näköisenä «leikkuuveitsi paistissa, otsa hiessä». Mutta hän hengitti syvään helpoituksesta, kun päivällinen vihdoinkin oli päättynyt. Hän halusi saada sanoa puolisolleen lepyttävän sanan, mutta laamanni oli kuuro ja sokea muille paitsi everstinrouvalle. Vilkas mieltäkiinnittävä keskustelu syntyi heidän välillään, joka erittäin olisi huvittanut Eliseä. Hänen olisikin ollut aivan helppo ottaa siihen osaa, ellei hänen mieltänsä olisi ruvennut yhä enemmän painostamaan, kun hän luuli huomaavansa puolisonsa käytöksessä häntä kohtaan jotakin kylmää ja halveksivaa. Hän tuli yhä harvapuheisemmaksi ja kalpeammaksi. Kaikki kokoontuivat loistavan Emelien ympärille. Lapsetkin olivat ikäänkuin lumotut. Henrik tarjosi hänelle kauniin kukan, jonka oli houkutelut itselleen Louiselta. Petrea oli vallan innostunut isänsä «entiseen lemmittyy», istahti jakkaralle hänen jalkainsa juureen ja suuteli häntä kädelle milloin suinkin sai siihen tilaisuutta. Everstinrouva miltei yksinomaan kääntyi entisen ihailijansa puoleen antaen kauniiden silmiensä ja hurmaavan hymynsä säteiden uudestaan lumota häntä.

«Tämäpä hauskaa!» ajatteli Elise pakottaen esille pyrkivän kyyneleen painumaan takaisin, «mutta minä koetan olla hyvällä päällä!»

Kandidaatti huomasi tuon surun ilmeen, äkkiä hän erosi everstinrouvan taikapiiristä, johon hänkin oli joutunut muiden kera, istahti tipsukka polvellaan Elisen läheisyyteen ja rupesi kertomaan satua, joka oli aiottu miellyttämään sekä lasta että äitiä. Pian hänellä oli kaikki pienokaiset ympärillään; Petreakin hylkäsi uuden «lemmittynsä» kuullakseen kandidaatin kummallista kertomusta; jopa se Eliseäkin niin miellytti, että hän hetkeksi unohti kaiken muun. Sitäpä juuri kandidaatti oli tarkoittanutkin, mutta laamanni ei siitä pitänyt. Hän lähestyi heitä silmänräpäykseksi kuuntelemaan, mikä niin veti hänen rouvansa huomion puoleensa ja lausui sitten puoliääneen rouvalleen:

«Minä en käsitä, miten sinua tuommoiset mahdollisuudet voivat huvittaa. En myöskään tiedä mitä hyötyä on tuommoisen syöttämisestä lapsille!»

Vihdoinkin nousi everstinrouva ja lausui hyvästi jättäessään Eliselle vallan tulvinaan kohteliaisuuksia ja korulauseita, joihin Elisen täytyi vastata parhaan taitonsa mukaan. Laamanni, joka oli luvannut näyttää everstinrouvalle erään kaupungin mainioista laitoksista, seurasi häntä. Muut vieraat läksivät sitten vähän ajan kuluttua. Vanhemmat lapset seurasivat kandidaattia kouluhuoneeseen piirustustunnille; nuoremmat saivat luvan leikkiä. Petrea pyysi «lainata» Gabriellen, joka ei voinut vastustaa, nähdessään piparikakun, vaan tuli ja sai palkakseen siitä pienen murusen. Elise meni omaan huoneeseensa.

Elise raukka! Hän ei tohtinut sinä hetkenä tarkastaa sydäntänsä; hänen täytyi saada olla ajattelematta, hänen täytyi kerrassaan saada unohtaa itseänsä ja ne häiritsevät kokemukset, jotka sinä päivänä olivat kasaantuneet rikkomaan hänen sielunsa rauhaa. Hänellä sattui olemaan tunti joutoaikaa, tunti häiritsemätöntä rauhaa, ja hän kiiruhti käsikirjoituksensa luokse, työskennelläksensä aatemaailmassa, jonka kynä hänen mielensä mukaan loihtisi esiin, unohtaaksensa maailman pikkumaisuutta, sanalla sanoen: jalomman todellisuuden hyväksi unohtaaksensa halvemman. Tuskan tunne, jota elämän pienet vastukset hänelle tuottivat, puhkesi mitä ihanimmin ilmi hänen kuvatessansa olemuksen suloisuutta ynnä sopusointuisaa elämää, jota hän kaikesta sydämmestänsä rakasti. Hän kirjoitti kirjoittamistansa innostunein sanoin ja sydän oli lämmin, silmät kyyneleiset, elämä selkeni ja hetket vierivät. Tunti kului, vielä puolikin lisäksi. Laamannin tee-aika tuli. Hän tahtoi mielellään siihen aikaan kotiin palatessaan tavata puolisoansa arkihuoneessa teepöydän luona lasten ympäröimänä. Elise erittäin harvoin laiminlöi siellä olonsa, ja nyt herätti hänet äkkiä kellon seitsemänlyönti kirjoitus-innostansa. Hän pani pois kynän ja aikoi nousta, kun samassa laamanni astui sisään.

Kova tyytymättömyyden ilme lavisoi hänen kasvoiltaan nähdessänsä rouvansa kirjoittaneen. Hän astui Elisen luo ja lausui tyyliä: «annoit meille huonon päivällisen tänään, Elise; - mutta kun romaanikirjoittaminen niin vie aikaasi, niin ei suinkaan ole kummallista että laiminlyöt perhevelvollisuutesi. Mutta niistä sinä varmaankin välität yhtä vähän kuin minun toivomusteni noudattamisesta.»

Elisen olisi ollut helppo puolustautua ja saada kaikki likimain hyväksi jälleen, mutta laamannin ankara ääni ja tylyn ivallinen kasvojen ilme loukkasivat syvästi hänen arkaa mieltänsä. Vähän ylpeästi ja närkästyneenä hän vastasi: «sinun pitää olla kärsivällinen, Ernst; en ole tottunut niin perin juurin luopumaan kaikista viattomista nautinnoista! Kasvatukseni, entinen asemani eivät valmistaneet minua siihen.»

Tämä vastaus koski laamanniin kuin miekan pisto. Entistä tyyliä ja kovempaan hän vastasi: «sinun olisi pitänyt miettiä sitä asiaa ennen kuin lupauduit omakseni, ennen kuin alennuit näin halpaan ja vaivaloiseen elämään. Nyt on liika myöhäistä. Nyt tahdon...» Hän vaikenä äkkiä, sillä hän tunsu myrskyn nousevan sisänsä, myrskyn, jonka puhkeamista hän itsekin pelkäsi. Hän astui ovelle, avasi sen ja lausui rauhallisemmin, mutta jääkylmällä äänellä tyyliä katsoen Eliseen: «tahdoin sanoa sinulle, että olen ostanut pääsylippuja huomispäivän soittajaisiin, jos sinua haluttua tulla mukaan. Toivoin löytäväni sinut teepöydän äärestä, mutta huomaan, ettet sitä ole vielä ajatellutkaan, - tuolla sisällä on autiota ja kolkkoa ikäänkuin rutto olisi käynyt talossa, - ei, älä vaivaa itseäsi, minä juon teeni klubissa.» Laamanni pauskasi oven kiinni ja meni.

Elise istahti - hän ei todellakaan jaksanut seisoa - ja kätki kasvonsa vapiseviin käsiinsä.

«Hyvä Jumala. Näinkö pitkälle siis on päästy? Ernst, Ernst! Mimmoisia sanoja, mimmoisen katse! Ja minä poloinen, mitä olenkaan sanonut!»

Semmoisia katkonaisia epäselviä ajatuksia liikkui Elisen mielessä ja kyynelät valuivat alas pitkin hänen poskiansa.

«Sanoja, sanoja, sanoja!» sanoo Hamlet halveksivasti. Mutta Jumala varjelkoon meitä sanojen hävittävästä voimasta! On

olemassa sanoja, jotka erottavat sydämiä enemmän kuin terävät miekat, on sanoja, joiden kärkien pisto tuntuu sydämessä koko elämän ajan.

Elise itki kauan ja katkerasti, koko hänen sielunsa oli ikäänkuin kapinassa.

Kovan koettelemuksen hetkinä lähestyvät taistelevaa ihmistä niin pahat kuin hyvätkin ajatukset. Ne ympäröivät Elisen ja puhuttelivat häntä seuraavasti.

Pahat.

«Muista kieltäydyksiäsi, muista omia ansioitasi. Muista kaikkia kärsimiäsi pieniä vääryyksiä, muista mitä katkeria hetkiä puolisisi tyllyys on tuottanut sinulle. Minkä tähden sinun pitäisi nöyrästi ryömiä tomussa? Ei, nouse poljettu, nouse! nouse loukattu puoliso! Muista omaa arvoasi, oikeuksiasi. Älä anna sortaa itseäsi. Osoita luonteen lujuuutta! Maksa samalla mitalla omat kärsimyksesi. Osaat sinäkin kiusata, rangaista. Karkaise hermosi ja muutu tyyliksi sinäkin! Käytä voimaasi ja nauti koston suloisuutta.»

Hyvät.

«Muistele puutteitasi muistele vikojasi. Muistele kaikkea kärsivällisyyttä, kaikkea samaasi hyvyyttä ja hellyyttä. Muistele monia suloisia hetkiä. Muistele puolisisi ansioita, hänen kauniita, jaloja ominaisuuksiansa. Muistele myöskin elämää, miten lyhyt se on, kuinka paljon katkeruutta se välttämättömästi tuo mukanaan, kuinka sitä paljon voi välttää tahi helposti tehdä tyhjäksi ja muistele rakkauden kaikkea kohottavaa voimaa. Pelkää itsekkäisyyden kahleita. Vapaudu niistä uudella lemmenuhrilla ja puhdistu kodin taivas. Taivaanrannalta nouseva pilvenhattara voipi kasvaa tuhoavaksi ukkospilveksi, mutta se voipi myös jäljettömiin häipyä ilmaan. Puhalla, oi, puhalla se hajalleen rakkauden mahtavalla hengellä!»

Pitkän elämän onni riippuu usein siitä kummanko puoleen noista näkymättömistä neuvonantajista ihminen kallistaa korvansa; siitä riippuu avataanko ihmisille täällä maan päällä taivaan vai helvetin portit. Elise kuunteli hyviä neuvonantajia. Hän puheli kauan aikaa niiden kanssa, ja mitä enemmän puhtaita muistoja hän antoi niiden johtaa mieleensä, sitä kirkkaammaksi muuttui hänen sielunsa. Rakkauden tuli syttyi hänessä ja sen valosta hän monin puolin selvään älysi niiden vaikutuksen. Hän älysi nyt mitä hänen tuli tehdä romaanillaan; hänen sydämensä vallan lämpeä niiden selviämistä. Hän älysi myöskin, että se oli oleva hänen viimeisensä, ja ettei hänen miehensä enää milloinkaan semmoisesta syystä tarvinnut kaivata häntä teepöydässä eikä milloinkaan enää mennä juomaan teetänsä klubiin.

Mutta Ernstin piti vielä kerran sopia hänen romaaninsa, - tuon pahantekijän kanssa. Ja Elise aikoi pitää everstinrouvalle päivälliset, jotka haihduttaisivat tilapäisten päivällisten kaikki onnettomuudet ja - - -, ja «kunhan vaan Ernst pian tulisi kotiin! Minä koetan haihduttaa hänen tyytymättömyytensä, minä teen hänen mielensä jälleen hyväksi».

Oli lasten kylpypäivä, ja sanoma, että kylpy oli valmis, keskeytti Elisen yksinäisyyden. Hän käski Pirkon alottamaan pesemisen ja ehdittyään vähän rauhoittua ja ruusuvedellä hautoa pois kyynelten jäljet hän meni itse alas kylpyhuoneeseen.

«Jumalalle kiitos vedestä!» oli Elisen ajatus katsellessansa näkyä, joka kohtasi hänen silmiänsä tullessaan sinne. Pehmeät, kiiltävät lasten ruumiit kirkkaassa, haaleassa vedessä, takkavalkea, valo ja valkoiset lakanat, lasten loiskiminen ja riemuitseminen, he kun hyvin viihtyivät vedessä, heidän viaton leikkinsä kylpyammeen vaarattomassa lammessa, jossa ei tarvinnut pelätä myrskyisiä aaltoja, jopa Pirkon tyytyväiset kasvot valkoisen myssyn alla, hänen iloinen häärinänsä ja alituinen puheensa, «mitä herttaisimmasta alabasterikädestä, alabasterijalasta, - liljarinnasta j. n. e.» sillaikaa kun hän peitti liljarintaa, alabasterikättä saippuavaahdolla, joka tuskin oli niitä valkoisempaa, tahi sitten käärieli heitä sileään lakanaan, josta vaan pieni, vilkas, puhtoinen pää pilkisti esiin ja leikkien virkkoi: «säi säi»; kaikki tuo kokonaisuudessaan muodosti eloisan ja viehättävän kuvan.

Elise ei kuitenkaan voinut täydelleen nauttia siitä. Hän muisti mitä oli tapahtunut, hartaasti toivoen sovintoa miehensä kanssa, ja pelkäsi että hän viipyisi kauan poissa, ja että hän olisi liian tyytymätön heti leppyäksensä. Nämä ajatukset täyttivät hänen mielensä. Kuitenkin hänen täytyi hymyillä kun Gabrielle laskettiin yksin veteen ja vallan suunniltansa pelästyksestä huusi: «minä hukun, minä hukun!» Rohkaistaksensa häntä piteli äiti häntä valkoisissa käsissensä, «tipsukka» nauroi ja temmelsi niiden turvissa kuin kala vedessä.

Sateena alkoi äkkiä putoella kukkia äidin ja lapsen päälle ja Gabrielle huusi kovasti ihastuksissaan ja ojensi pienet kätensä tavoittaaksensa noita leukoijia, ruusuja ja neilikoita. Elise kääntyi kummastuneena katsomaan heittäjä ja kummastus muuttui mitä suloisimmaksi iloksi kun hänen otsaansa koskettivat Ernstin huulet.

«Ah, sinäkö!» huudahti Elise, kiersi käsivartensa hänen kaulaansa ja silitteli häntä poskille.

«Kyllä minä kovasti kastun», arveli laamanni hymyillen. Hän ei kuitenkaan siitä välittänyt, kumartuipa vielä pikku tipsukkaakin suutelemaan ja salli tämän lapsen roiskuttaa vettä hänen päällensä.

«Jumalan kiitos! kaikki on hyvin jälleen! Ehkä on parasta etten milloinkaan enää puhu tuosta ikävästä jutusta!» arveli Elise valmistautuessaan menemään vierashuoneeseen, minne hänen miehensä jo oli mennyt.

Laamanni oli juodessansa huonoa teetä klubissa jutellut näkymättömien henkien kanssa jotenkin samaan tapaan (vähän vaan vaihdellen) kuin Elise hänen poissa ollessaan. Seurauksena oli käynti kylpyhuoneessa, kukkaissade (Eliselle tuomastansa kukkavihosta) ja sovintosuudelma, joka poisti varomattomien, loukkaavien sanojen katkeruuden. Hän tuns

nyt varsin selvään, että kaikki jälleen oli hyvin, että Elisen lempeä ja myöntöväinen luonne ei vaatinut mitään lisää. Mutta ehkä hän juuri sentähden tuli yhä tyytymättömämmäksi itseensä. Elisen punaiset, itkettyneet silmät koskivat häneen, etenkin kun ne niin ystävällisesti katselivat häntä. Hän tunsu väärinkäyttäneensä sitä valtaa, jonka asianhaarat olivat antaneet hänelle puolisoonsa, hän tunsu olleensa kova häntä kohtaan. Sentähden hänellä ei ollut rauhaa, sentähden oli hänen tarvis lausua sana - sana, joka vastahakoisesti luistaa miesten huulilta, mutta jonka lausumista pelkäämään Ernst Frank oli liian miehekäs. Ja kun Elise astui sisään, niin hän ojensi hänelle kätensä ja lausui sillä hellyydellä, joka aina ilmasi hänen vakavuudessaansa:

«Anna minulle anteeksi Elise! Minä olen tänään ollut kova, jopa ilkeä sinua kohtaan!»

»Oi! anna sinäkin minulle anteeksi, Ernst!» vastasi Elise syvästi liikuttettuna tarttuen ojennettuun käteen ja painoi sitä vasten rintaansa, «ja» - - hiiteen kaikki maailman rauhanhäiritsijät! Semmoinen astui juuri sisään erottaen mitä juuri oli hellästi yhdistymässä. Lähettti toi everstinrouvalta kirjeen ja kirjan laamannille sekä kaksi pientä pulloa erinomaisen hienoa hajuvettä «Eau de rose» Eliselle, «jonka tiedän», hän kirjoitti «kovin pitävän siitä tuoksusta». Laamanni punastui kirjettä lukiessaan ja pisti sen taskuunsa näyttämättä sitä Eliselle.

«Erittäin kohtelias ja miellyttävä henkilö!» lausui hän; «minä vastaan siihen heti!»

»Ernst!» lausui Elise, «emmekö pyytäisi häntä huomenna päivällisille. Minä olen miettinyt muutamia hyviä ruokia, joiden toivon onnistuvan. Voimmehan sitten yhdessä mennä soittajaisiin ja hän sitten syödä illallista meidän seurassamme».

«No sepä oivallinen tuuma. Siitä kiitän sinua Eliseni!» lausui laamanni erittäin tyytyväisenä.

«Niin jos vaan ei everstinrouvaa olisi ollut, jospa ei olisi kandidaattia ollut ja jospa ei **jossia** olisi ollut, niin olisi kaikki ollut hyvällä tolalla. Mutta nyt oli toisin, eikä

«Yksi pääsky kesää tee».

Liian monta erilaista ainesta oli kokoontunut Frankin perheeseen, jotta kirkas päivänpaisteinen katse olisi voinut ne heti selvittää. Eivät puolisoitakaan olleet selvillä keskinäisistä suhteistaan. Laamannin oli todellakin lumonnut «entinen lemmittynsä», ja kaunis Emelie teki kaiken voitavansa uudestaan kahlehtiaksensa entisen ihailijansa. Laamanni Frank oli siihen asti pysynyt kylmänä ja ylpeästi torjunut pienimmänkin imartelun, mutta sitä hienoa, huomaamatonta ylistystapaa, jota lahjakas Emelie käytti etevästi teeskennellen tietämättömyyttä saadaksensa häneltä neuvoja ja opetusta, sitä hän ei voinut vastustaa. «Erittäin miellyttävä ja lahjakas nainen!» ajatteli hän yhä innostuneemmin hänestä, vaikka harvoin sitä lausui. Luonnollista oli myös, että samassa määrin kuin häntä Emelie miellytti, samassa määrin hän huomasi Elisensä vähäpätöiseksi, etenkin kun hän Emeliessä huomasi mitä usein oli kaivannut Elisessä, mieltymystä hänen toimiinsa kansalaisena ja yleensä muutamiin kunnallisiin aineihin, jotka erityisesti miellyttivät häntä.

Elise puolestansa ei myöskään ollut selvillä eikä rauhallinen; häntä vaivasi miehensä ja Emelien välinen suhde ja hän ikäänkuin mieltä Jacobin rakkauteen, samalla kun sen välistä osoittama into rupesi häntä huolestuttamaan. Siskollensa Cecilialle samaan aikaan kirjoittama kirje ilmaisi hänen mielenlaatunsa.

«En ole pitkään aikaan kirjoittanut sinulle Cecilia; en oikein tiedä mistä syystä, en oikein tiedä kuinka on oma laitan, kuinka ympäristönikään! Kaikki on levotonta, epäselvää! Soisin sen selvenevän! Tiedäpäs, hän on hyvin kaunis, tuo Ernstin «entinen lemmitty», hyvin loistava. Luulenpa olevani mustasukkainen hänelle. Eilen olin suurissa illallispidoissa ensi kerran moneen vuoteen. Olin pukeutunut hyvin huolellisesti; minulla oli kukkia hiuksissani; tahdoin miellyttää Ernstiä. Olin varsin tyytyväinen itseäni lähtiessäni. Ernst ei voinut tulla ennenkuin myöhemmin. Everstinrouva S. oli jo ennen minua saapunut. Hän oli kaunis ja erinomaisen komeasti puettu. Minut asetettiin hänen viereensä. Meidän edessämme oli suuri pystypeili, katsahdin siihen salaviihkä ja näin siinä edessäni - haamun entisestä itsestäni. Ajattelin ensiksi: «tuo on harhakuva!» ja vilkasin siihen uudestaan, mutta taasen ja säälimättömästi se uudestaan näytti minulle kalpean haamun ihanan, kukoistavan Emelien rinnalla. «Se on ohi», ajattelin silloin, «nuoruuteni, kukoistukseni on auttamatta mennyt! Kunhan vaan puolisoni ja lapseni rakastaisivat minua. Silloin voin ikävöimättä olla kauneutta ja nuoruutta vailla». Mutta minun täytyi jälleen vilaista peiliin haamua, ja minä muutuin vallan alakuloiseksi sen tähden. Emelie vilkasi myöskin peiliin ja vertaili meitä mutta silminnähävästi toisilla tunteilla kuin minä. Sitten saapui Ernst. Minä huomasi hänenkin vertailevan meitä. Hän oli sinä iltana erittäin huomaavainen Emelietä kohtaan. Tunsin itseni sairaaksi; ikävissäni halusin saada nojata päätäni häneen, - mutta hän ei lähestynyt minua. Ehkä hän luuli minun olevan huonolla tuulella; - ehkä näytinkin siltä? Oi, läksin kotiin ennen illallista; hän jäi. Yksin ajaessani kotiin tärkeissä vuokrauunissa valtasi minut surullinen tunne, jota en voi selittää. Vaunut tärisyttivät sieluuni katkeria ajatuksia - oikein ne minua peloittivat. Portissa otti Jacobi minut vastaan. Hän oli odottanut minua ja tahtoi lausua minulle ilonsanoja pienokaisistani; hän näkyi aavistaneen tunteitani sinä iltana; mielihedelmieni, joita hän oli hankkinut, piti muka virkistää minua katkerien ajatusteni jälkeen; hänen ystävyytensä; hänen rakkautensa virkistivät minua. Suloista on huomata olevansa rakastettu.

Jokaisella likemmällä yhteydellä, jokaisella uudella lähemmällä tuttavuudella on vaaransa ja kiusauksensa; suloisin ja jaloin suhde voi kallistua vaarallisille puolille. Oi, kuinka se on autettava? Kuinka voi vapauttaa hajoittamatta? Kuinka «poistaa myrkyä tylsistytämättä kärkeä?» Oi, Cecilia, tällä hetkellä olisi minulle ystävä tarpeen, tarvitsisin sinut, jotta voisin tulla luoksesi saamaan valoa ja voimaa voittaakseni oman heikkouteni, vastustaakseni levottomuutta herättäviä asianhaaroja. Olen tyytymätön itseäni. Olen tyytymätön ... oi, hän, hän yksin voisi vielä tehdä kaikki hyväksi jos vaan tahtois!

Oi Cecilia! Tämä on synkkä hetki elämässäni Ennustaako se päivää tahi – yötä? Katseeni on himmeä; – en enää näe vaellettavaani tietä. Kuitenkin ... menen sen luokse, joka voipi sanoa: «Tulkoon valkeus».

Päivän loppu.

Ilta tuli, kynttilät sytytettiin ja vieraat saapuivat. Oli suuremmoinen itsensä kieltäytyvä herttaisuus Elisen käytöksessä sinä iltana. Hän oli miltei sydämmellisen ystävällinen everstinrouvaa kohtaan, piti huolta kaikkien mukavuudesta, soitti pianoa lasten tanssiin ja oli ainoastaan palveluksensa muita. Kaunis Emelie sitä vastoin ajatteli ainoastaan itseänsä, oli entistä vilkkaampi ja loistavampi ja kokosi kuten tavallisesti kaikki herrat ympärillensä. Keskustelu siinä ryhmässä oli sangen vilkas. Siinä oli hypätty valtiotaidosta kirjallisuuteen ja viimein pysähdetty hetkeksi teatteriin, kun Emelie yhtä vilkkaasti kuin sattuvasti kuvaili Scribe-Melesvillen näytelmätehdestä. «Muuten», lausui hän, «on viisasta ja älykästä että näyttämöllä aina esirippu laskee, kun ovat ehtineet viedä sankarin ja sankarittaren vihille. Romaanikin tekee niin, sekin viisaasti; jos siinä mentäisiin pitemmälle, niin ei kukaan jaksaisi sitä lukea.»

«Kuinka niin?» kysyi laamanni muuttuen äkkiä vakavaksi.

«Sentähden», vastasi Emelie, «että tuon kultaisen hetken tuolla puolla sammuvat elämän turhat toiveet ja sen todellisuus astuu esille koko painossaan ja alastomuudessaan. Katselkaa nuorta paria heidän yhdistymisensä aamuhetkenä. Miten lämmin on rakkaus, miten se täyttää ja kaunistaa kaikki, miten se hehkuu, miten se puhuu katsein, sanoin ja viehättävin toimin, miten koko elämä sen loisteessa muuttuu runoudeksi. «Sinä, sinä!» on nuorikoiden ainoana ajatuksena. Mutta tarkastakaa samaa avioparia muutamaa vuotta myöhemmin! Minä, minä, ja minun mukavuuteni! semmoinen ääni on silloin kellossa. Ihailevasta, kaikki antavasta rakastajasta on tullut vaativa aviomies, joka vaatii palvelemista ja kuuliaisuutta. Ja hellästä kaikkuihraavasta morsiamesta on tullut kömpelön lihava perheenemäntä, jonka mielipuheena on taloudenvaikeus, retusyltty ja kelvottomat piit. Ja mimmoiset asiat ovat nyt joutohetkien keskusteluaineina. No, hyvänen aika, ystäväiseni, joko voi taas on lopussa? Annoinhan taannoin rahaa voin ostoan. Sinun tulee pitää huolta siitä, että keittäjä menettelee säästäväisemmin voin kanssa! Minä en kärsi semmoista tuhlausta talossani! Tahdotko vielä jotakin?

«Kyllä, ystäväni! Minä ja lapset tarvitsemme uudet päällysvaatteet. Pikku Paavon nuttu on vallan kulunut ja pikku Pekka on kasvanut niin, että hänen nuttunsa on liian ahdas. Ei minunkaan turkkini voi kestää ijankaiken.»

«Sitten kiittäkööt onneansa, jos ei synny ikävää, mitätöntä riitaa tuommoisista mieltä ylentävistä ilmoituksista ja jos ainoastaan viattomat haukotukset kodin sopivassa rauhassa täyttävät sen paikan, josta suutelot ovat paenneet. Kotikivut, ärtyisyys ja muut vaikeudet nakertavat avioelämän onnea samoin kuin mato syöpi kukkaa, ne synnyttävät mielenkatkeruutta, tyylyyttä ja vaikka puoliset kuolemaansa asti säännöllisesti puhuttelevat toisiansa kultaseksensa, niin ajattelevat he useasti salaa «sinä ikävä olento». Tuo on muuten perin luonnollista ja avioliitto siinä vaan seuraa kaiken maallisen olemassaolon ikuisia luonnonlakeja. Kaikki elämän muodot kätkevät sisässängönsä hajoamista ja mätänemistä ja myrkyllinen Loviatar jyräsi maailmanpuunkin juuria.»

Muutamät kuulijoista, niiden joukossa kandidaatti, nauroivat ääneen everstinrouvan kuvauksille. Mutta laamanni ei kertaakaan vetänyt suutaan hymyyn, vaan vastasi everstinrouvan lopetettua niin vakavasti, että iva vallan katosi rouvan huulilta.

«Jos niin olisi, Emelie, niin olisi elämä ala-arvoinen loistokohdissaankin. Oikein nimitettyinä voisi sitä sanoa harhatoiveeksi. Mutta semmoinen se ei ole ja te olette kuvailleet avioliittoa halvimmassa eikä jaloimmassa muodossaan. En kiellä että vaikeuksia silläkin alalla kohtaa, kuten elämässä kaikkialla; mutta minä olen varma, että ne pitää ja voidaan voittaa ja että se tapahtuukin milloin puoliset tuovat mukanaan kotiinsa oikean mielialan. Ja silloin – tulkoon puutteita, huolia, häiritseviä ja katkeriakin hetkiä, ne kyllä kestetään; rakkauden ja uskollisuuden siteet ne lujentuvat niiden vaikutuksesta ja niistä välittämättä. Olette puhuneet hajoamisesta ja kuolemasta, Emelie, elämän murhenäytelmän loppuna. Olette unohtanut – ylösnousemisen, uudistumisen – josta muinais-skandinaavilainen Vala laulaa. Avioelämässä, kuten kaikessa elämässä on semmoista – niin jatkuvaa ylösnousemista, se kun on perustettu ijankaikkisuutta varten. Ja jokainen ohimennyt vaara, jokainen kärsitty tuska muuttuu silloin siunaukseksi kodille, puolisoille, jotka vaan ovat syventyneet toisiinsa ja helleemmin yhdistyneet.»

Laamanni oli puhunut tavattoman lämpimästi, jopa vähän liikutetuin mielin; hänen eloisa katseensa etsi ja kohtasikin Eliseä. Elise oli huomaamatta lähestynyt keskustelevia; tuskan kalvamana hän oli kuunnellut Emelien katkeraa ivaa – hän tunsikin siinä olevan osaksi tottakin. Mutta laamannin puheesta hän huomasi tämän tuntevan totuuden sen oikeassa muodossa, hänen sydämmensä sykki vapaammin ja voimakkaammin; ja äkkiä hänen sielunsa ikäänkuin selveni. Pää pystyissä hellin ja luottavaisin katsein hän katseli häntä unohtaen itsensä, ahneesti kuunnellen joka sanaa hänen huuliltaan. Sinä hetkenä heidän katseensa kohtasivat toisensa. Se katse ilmaisi paljon. Ilon puna kohosi Elisen kasvoille, ja hän tuli siitä kauniimmaksi. Lempeä iloisuus, joka nyt äkkiä häntä elähytti sekä hänen kaunis vartalonsa, suloliikkeensä ja hänen puhdas otsansa tekivät hänet kaunistaa everstinrouvaa paljoa viehättävämmäksi. Laamannin katseet seurasivat häntä usein hänen herttaisesti ja kohteliaasti puhellessaan vieraiden kanssa, tahi kun hän, Gabrielle käsivarrella otti osaa lasten tanssiin, johon Evelinan kasvattityttäret soittivat nelikäteisesti.

Äkkiä laamanni tunsikin olevansa jotenkin kylmä «entisen lemmittynsä» vieressä, eikä häntä juuri lämmittänyt terävä ääni, jolla kaunis rouva kielsi pientä hyväilevää Petreää niin «tunkeilemasta». «Pikku Louisemme vielä aikaa myöten oppii tanssimaan sangen sievästi!» huomautti laamanni rouvalleen, mielihyvällä katsellessaan tyttärensä pieniä tanssin vaatimia kumarruksia ja käännähdyksiä kahdentoistavuotiaan Gabriel Stjernhökön juhlallisen vakavasti ja ritarillisen kohteliaasti häntä tanssittaessa ja lomissa hänen kanssaan keskustellessa.

Sillaikaa selitteli hovimarsalkanrouva everstinrouvalle ranskalaisten luonteita ja tapoja; everstinrouva, jonka kasvoihin

aviokysymyksen perästä oli ilmennyt jonkinlainen katkera piirre, osoitti tuimanlaisesti parempia tietojaan asiasta, vaan häntä ojensi mahtipontisesti edellinen, joka - ei milloinkaan ollut käynyt Ranskassa.

Kandidaatti katseli taukoamatta hurmaantunein silmin Eliseä, joka näytti sinä iltana vallan lumonneen hänet.

«Hyh häpeä sille, joka ottaa kaikki konvehdit itselleen!» nuhteli Louise erästä pientä Stjernhökiä, palleroista vakavaa poikaa, joka yhtä stooalaisen tyynesti piti hyvänään nuhteet kuin konvehditkin. Viisu katsahti häneen kovin moittivasti ja ylenkatseellisesti ja antoi omasta konvehtiosastaan eräälle pienelle tytölle, joka valitti jääneensä vallan ilman.

Illallinen oli valmis. Emelie, jonka silmistä näkyi tavattoman säkenöivä loiste, näytti kaikin mokomin tahtovan saavuttaa takaisin sitä mieltymystä, jonka aavisti olevansa kadottamaisillaan ja hänen sukkela ja vilkas keskustelunsa vaikutti vallan sähkön tavoin seuraan. Jacobi oli tavattoman iloisella tuulella ja joi toisen lasin viiniä toisensa perästä, jutteli ja nauroi kovin ääneen sekä loi vähä väliä Eliseen katseita, jotka liiankin selvästi ilmaisivat hänen tunteitaan. Ne katseet eivät olleet ensimmäiset laatuaan, joita everstinrouvan tarkka silmä oli huomauttanut.

«Tuo nuori mies tuossa», lausui hän hiljaa laamannille katsellen Jacobia, «näyttää olevan sangen sivistynyt - hän on todellakin erittäin miellyttävä ja lahjakas, - onko hän läheistäkin sukua Eliselle?»

«Ei!» laamanni vastasi katsahtaen häneen vähäsen kummastuneena, «mutta hän on jo kolme kuukautta ollut perheemme jäsenenä.»

«Vai niin!» everstinrouva sanoi merkitsevästi ja totisesti, «minä luulin ... mutta yleensä» lisäsi hän silmännähtävän huolimattomasti, - «on Elise todellakin niin ystävällinen ja herttainen, että mahtaa olla vaikea sille, joka aina on hänen seurassansa, olla häntä lempimättä».

Laamanni tunsu käärmeen piston, ja lausui, luoden kauniisen naapuriinsa katseen, jossa välähti jaloa paheksimista: «Te olette oikeassa, Emelie! Enkä minä tunne ainoatakaan naista, joka paremmin ansaitsisi kunnioitusta ja rakkautta kuin hän!»

Everstinrouva puri huultansa ja kalpeni, mutta enemmän hän olisi kalvennut, jos olisi ymmärtänyt sitä tunnetta, jonka sanoillaan oli herättänyt entisen ihailijansa rinnassa. Laamanni inhosi kaikkea siveellistä halpamaisuutta ja missä semmoista ilmeni, siellä eivät mikään neron- eikä luonnonlahjat voineet niitä peitellä. Hän ymmärsi Emelien tarkoituksen ja halveksi häntä siitä; hän muuttui sinä hetkenä rumaksi hänen silmissänsä. Kuitenkin oli hänen rauhaansa häiritetty. Hän katseli Jacobia ja huomasi hänen katseitansa ja tunteitansa; hän katseli Eliseä ja huomasi hänessä levottomuutta, huomasi hänen karttavan miehensä katsetta.

Kauhea, tukehuttava tunne puristi hänen sydäntänsä. Salataksensa tunteitansa hän muuttui vilkkaaksi ja äänekkääksi, mutta hänen sanoissansa oli jotakin vihamielistä ja jyrkän ivallista, joiden kärkeä kuitenkin yleinen hilpeys esti useimpia huomaamasta. Assessori Munter ei ollut milloinkaan ennen ollut niin hyvällä tuulella, niin hauskan hävytön ihmisille ja koko maailmalle. Hovimarsalkanrouva ja hän huusivat vallan hurjistuneina toisilleen. Täydessä taistelun touhussa noustiin pöydästä ja palattiin vierashuoneeseen.

«Soittoa! Taivaan tähden, soittoa» huudahti assessori epätoivoisesti, ja everstinrouva ynnä Elise riensivät pianon luokse. Oli suloista huutavien, karkeiden äänien jälkeen saada kuulla Blanginin soinnukkaita notturnoja, Italian sinitaivaan loihittimia säveleitä, jotka saattavat sielun aavistamaan sen kesäoita, kukkaketoja, rakkautta, laulua ja kaikkea sanomatonta viehätystä. "Un eterna constanza in amor!" olivat laulun monta kertaa toistetut loppusanat.

»Un eterna constanza in amor!» toisti kandidaatti hiljaa ja innokkaasti kädet kiihkeästi puristettuina sydämmelle seuratessaan Eliseä ikkunan luokse, jonne tämä meni taittamaan ruusun, jonka tahtoi lahjoittaa everstinrouvalle; Elisen käden koskettaessa ruusua, kosketti Jacobin huulet hänen kättänsä.

Emelie lauloi vielä laulun, joka elävästi kiinnitti seuran huomion. Mutta laamanni seiso i ääneti ja kolkkona. Sinä iltana lausutut sanat olivat herättäneet hänen uinahtaneen huomionsa ja katsahtaessaan Eliseen ja Jacobiin hän tunsu lattian horjuvan allansa. Hän huomasi mitä tapahtui ikkunan luona ja hän hengitti syvään. Myrsky kohosi hänen rinnassaan. Kääntäessäsä pois katseensa kohtasi hänet katse, joka tutkivasti, läpituokevasti oli luotu häneen. Se oli assessorin. Semmoinen silmäys joltakin muulta sinä hetkenä olisi ollut vallan myrkyä laamannin mielentilalle, mutta Jeremias Munterin vaikutti päinvastoin. Nähtyään hänen kohta sen perästä kirjoittavan jotakin pienelle paperipalaselte laamanni meni hänen luoksensa ja luki hänen olkansa takaa seuraavat sanat:

«Sinä näet raiskan veljesi silmässä, mutta et malkaa omassasi.»

«Onko tuo minulle aiottu?» kysyi laamanni matalalla liikutetulla äänellä.

«On!» kuului vastaus samaan tapaan.

Laamanni otti kirjoitetun paperin ja kätki sen povellensa.

Hän muuttui hiljaiseksi ja kalpeaksi ja alkoi tarkasti tutkia itseänsä.

Seura teki lähtöä. Laamanni oli luvannut saattaa everstinrouvan kotiin, mutta seiso nyt mykkänä ja kylmänä kuin jääpylväs «entisen lemmittynsä» vieressä, joka iloisesti laski leikkiä muutaman herran kanssa sillaikaa kuin palvelija veti hänelle päällyskengät jalkaan. Hovimarsalkanrouva ja assessori riitelivät viimeiseen asti. Sillä välin meni Elise äkkiä Jacobin luokse, joka seiso vähän syrjässä ja sanoi hänelle puoliääneen: «minä tahdon puhutella teitä ja odotan vierashuoneessa, kun kaikki ovat lähteneet!» Jacobi kumarsi; polttava kuumuus hehkui hänen poskipäissäsä. Laamanni loi läpituokevan silmäyksen sinnepäin ja siveli kädellään kalpeita kasvojaan.

«Minä mielelläni», huusi Gunilla rouva terävästi ja lyhyen, «minä mielelläni näen luonani tuttaviani ja minulle on mieleen, jos he tahtovat nähdä minut. Herra Jumalani, vaikkeivät aina olekaan niin hauskoja. Hyvänen aika, pitäähän

olla kärsivällisyyttä toisiansa kohtaan tässä maailmassa! eihän aina saa yksinomaan vaatia muilta kaikkea. Jumala varjelkoon. Täytyyhän minun tyytyä ihmisiin ja maailmaan semmoisenaan kun Herramme on sen luonut. En pidä siitä että aina moititaan ja sadatellaan ja nauraa virnistellään ja irvistellään kaikelle huutaen: 'minä en huoli siitä! ja minä en huoli siitä!' ja, 'minä en tahdo sitä semmoisena!' ja 'se on hullua' ja 'se on sietämätöntä', ja 'se on ikävä', ja 'se on tyhmää'. Juuri kuin minä yksin olisin siedettävä ja hauska ja sukkela! Ei, parempaa komentoa, olen oppinut. Minulla ei suinkaan ole nerokkaisuutta, oppia ja avuja niin kuin pitää olla nykyaikana, mutta minä olen oppinut mukautumaan oleviin oloihin.»

Yhtaikaa tuon ripityksen kanssa ja koettaen saada ääntänsä kuulumaan huusi assessori: «Ja onko teillä rahtustakaan huvitusta tuosta siunatusta seuraelämästänne? Ei, sitä teillä ei ole! Mitä on seuraelämä muuta kuin pyrkimystä olla mukana maailmassa, huomataksensa sen sietämättömäksi; toivomusta tulla pyydytyksi pitoihin! loukkautumista ja pahaa mieltä, ellei pyydetä, ja jos pyydetään, valitusta ikävästä ja sitten valituksensa todeksi näyttämistä. Niin annetaan kutsut suurelle joukolle ja toivotetaan heidät sitten hiiden kattilaan, - ja kaikki tuo ahkeroinen vaan sen vuoksi, että tulisi köyhemmäksi, tyytymättömämmäksi, sairaloisemmaksi, sanalla sanoen voittaakseen perin väärän jalansijan onnellisuuden suhteen.... Kas niin, Herran nimeen! Hyvästi, hyvästi, hyvästi. Kun naiset alkavat sanoa toisilleen hyvästi, niin he eivät milloinkaan osaa lopettaa!»

«Ei ole totuuden rahtustakaan siinä mitä sanotte!» kuului hovimarsalkanrouvan viimeiset iloisesti nauraen lausutut jäähyväiset assessorille, samassa kuin hän kandidaatin saattamana läksi ulos ovesta. Laamanni oli juuri ennen mennyt. Elise jäi yksin ja meni vierashuoneeseen.

Äkkiä hän kuuli takanansa askeleita. Ajatellen: «Jacobi!» hän kääntyi ja näki edessänsä - puolionsa. Laamannin kasvot osoittivat semmoista kiihkoa ja liikutusta, että Elise siitä vallan pelästyi. Kiihkeästi laamanni kiersi kätensä hänen ympärilleen ja näytti vallan tahtovan lävistää hänet katseellaan.

«Ernst - Ernst rauhoitu!» kuiskasi Elise syvästi liikutettuna hänen sielunilastansa, jonka syyn hän kyllä aavisti. Laamanni otti hänen kätensä ja laski sen otsallensa. Se oli kylmän hikinen. Seuraavassa silmänräpäyksessä hän oli poissa.

Menkäämme kandidaatin luokse.

Viini, rakkaus ja kiihkeä odotus olivat niin kiihoittaneet nuoren miehen mielikuvituksen, että hän tuskin tiesi mitä teki, kävelikö vaiko lensi ja monta kertaa hän astuessaan rappusia alas oli vähällä kaataa hovimarsalkanrouvan, joka hyvänluontoisesti, mutta vähän kummastuksissaan huudahti:

«Hyvänen aika! Varjelkoon meitä! En käsitä kuinka minä astun tahi te astutte tänään! Minun mielestäni me alinomaa ... kas niin, nyt käy taasen päin mäntyyn!... Ei, kiitoksia, nenäni tahdon säilyttää, vaikka se onkin vinossa. Luulenpa astuvani vakavammin yksin; minä pidän kiinni käsipuista...»

«Tuhat kertaa anteeksi!» huudahti kandidaatti, painaen Gunilla rouvan käsivartta lujemmin omaansa. «Kaikki on minun vikani. Mutta nyt kyllä mennään vakavasti ja oivallisesti. Olin äsken vähäsen päästä pyörällä!»

«Päästäkö pyörällä? Varjelkoon, semmoista tulee varoa niin sydämen kuin ymmärryksen puolesta; semmoista pitää varoa; muuten voipi käydä vielä hullummin kuin - - - nyt taasen alkaa meille käydä. He, he, he, he! Mutta kuulkaa ystävänä» - lausui Gunilla rouva äkkiä totisesti - «minä opetan hänelle jotakin, ja se on että...»

«Armollisin armonne, antakaa anteeksi!» keskeytti kandidaatti, «mutta minä luulen - - - minä olen pahan voipa; minä ... katsokaa nyt olemme perillä! antakaa anteeksi!» Ja kandidaatti syöksi takaisin ylös rappusia.

Frankin eteisessä hän vähäisen hengähti. Salaperäinen keskustelu Elisen kanssa ja sen yhteydessä olevat toiveet täyttivät hänen sielunsa sekä ilolla että levottomuudella. Hän ei kyennyt selvään miettimään asiaa ja astui sykkivin sydämin huoneeseen, jossa Elise odotti häntä.

Nähdessään hänet edessänsä niin valkoisena ja ihanana lampun lumoavassa valossa, hän vallan hurmautui ja aikoi heittäytyä hänen jalkojensa juureen, mutta Elise peräytyi kiireesti ja arvokkaasti lausuen hänelle vapisevalla mutta vakavalla äänellä:

«Jacobi, kuulkaa minua!»

«Kuunnellako teitä!» huudahti Jacobi kiihkoisesti, «oi, jospa ikuisesti saisin kuunnella teitä! oi, jospa...!»

«Hiljaa!» keskeytti häntä Elise ankaruudella, joka oli hänelle tavatonta. «Ei sanaakaan enää siihen suuntaan, tahi keskustelumme on loppunut ja me ainiaaksi eroomme!»

«Jumalani!» huudahti Jacobi, «mikä on...»

«Rukoilen teitä, kuulkaa minua!» jatkoi Elise. «Jacobi, sanokaa minulle - olenko antanut teille aihetta halveksimaan itseäni?»

Jacobi säpsähti. «Millainen kysymys?!» sanoi hän, sammaltaen ja kalveten.

«Ja kuitenkin», jatkoi Elise liikutettuna, «minun täytyy kysyä! Tän'iltainen käytöksenne on antanut minulle syytä siihen? Voitteko uskoa, Jacobi, että minä, puoliso, monen lapsen äiti, voin hyväksyä niitä tunteita, joita te tänä iltana niin ajattelemattomasti ja peittelemättä olette ilmaisseet? Voitteko uskoa, että minä siitä tuntisin muuta kuin mitä suurinta mielipahaa ja surua? Niin, Jacobi, minä pelkään teidän kovasti erehtyneen, - ja jos itse jollakin varomattomalla käytöksellä olen antanut aihetta siihen, niin - antakoon Jumala minulle sen anteeksi! Te olette rangaissut minua siitä, rangaissut minua siitä ystävyydestä, jota olen tuntenut teitä kohtaan ja jota olen osoittanut teille - ja jos nyt rikon suhteen, jonka olisin toivonut elämäni sulostuttamaan, niin on syy teidän. Vielä kerran samanlaisia katseita ja sanoja

kuin tänä iltana ja minun on pakko erottaa teidät kodistani!»

Häpeän ja suuttumuksen puna sävähti Jacobin poskille. «Tosiaankaan, tosiaankaan!» lausui hän, «en ole ansainnut semmoista ankaruutta!»

«Oi, tutkikaa itseänne, Jacobi, ja te tuomitsette itseänne ankarammin kuin minä. Te sanotte rakastavanne minua, Jacobi, ettekö pelkää kevytmielisesti häiritä rauhaani ja onneani. Ehkä nyt jo myrkylliset kielet ovat minua panettelemassa. Olen tänä iltana nähnyt katseita itseeni ja teihin luotavan, katseita, jotka eivät suinkaan olleet lempeitä; ja puolisoni sielussa on herännyt tunteita ja aatteita, joita ei milloinkaan olisi pitänyt saattaa eloon. Te olette häirinyt sen kodin rauhaa, jossa teidät on vastaanotettu ystävyydellä ja luottamuksella. Mutta minä tiedän», jatkoi Elise lempeämmin, «te ette ole tarkoittanut pahaa. Ei mikään paha tarkoitus ole ohjannut tekojanne; ainoastaan ajattelemattomuus on houkuttellut teitä kevytmielisesti leikittelemään pyhimpien suhteiden kanssa. Te ette vielä ole vakavasti muistellut elämäännne, velvollisuuksianne ja asemaanne tässä perheessä.»

Jacobi nojasi päätään käteensä, syvä liikutus valtasi hänen sielunsa.

«Ja vakavuus!» – jatkoi Elise lämpimästi ja sydämmellisesti – «vakavuus! Ei se ole miehen arvoista! Jacobi! Lapseni pelastaja! Nuori ystäväni! En olisi voinut puhua teille näin ellen uskoisi teitä paremmaksi, jalommaksi ihmiseksi, ellen toivoisi saavani teistä ainaista ystävää, ystävää itselleni ja Ernstilleni; oi Jacobi, kuulkaa rukoukseni. Te olette joutunut ihmisten pariin, jotka tahtovat olla ystäviänne. Antakaa heidän rakastaa teitä, antakaa heidän kunnioittaa teitä, älkääkä muuttako suruksi sitä sydämmellistä hyväntahtoisuutta kuin me olemme kumpikin tunteneet teitä kohtaan. Karkoittakaa, voittakaa, riistäkää ainiaaksi sydämmestänne tuo mieleton tunne, jonka tänä hetkenä luulette asuvan sydämmessänne minua kohtaan, rakastakaa minua sisarenanne, äitinänne – niin», – jatkoi Elise puoleksi säpsähtäen lausumastaan sanasta, mutta aavistaen – «ehkä vielä kerran sanotte minua äidiksi. Ja jos tahdotte osoittaa minulle rakkautta ja uskollisuutta, niinkuin olette sen minulle sanonut, niin otan tarjouksenne vastaan, Jacobi, – pojalleni. Oi Jacobi! Jos tahdotte ansaita siunaukseni, ikuisen kiittollisuuteni, niin olkaa poikani, Henrikin uskollinen ystävä ja hyvä opettaja. Nuorison opettajalahjanne eivät ole tavallista laatua, teillä on hyvä sydän ja ymmärryksenne kykenee mitä jaloimpaan sivistykseen, tie on teille avoinna pyrkiäksenne kaikkeen, joka tekee ihmisen kunnioitettavaksi ja rakastettavaksi – oi, älkää kääntykö siitä pois, Jacobi, – kääntykää vakavasti sitä vaeltamaan.»

«Älkää sanoko enää mitään!» huudahti Jacobi. «Oi, minä näen sen kaiken! Elise, enkeli, antakaa minulle anteeksi! Kaikki, kaikki tahdon tehdä, kerran ansaitakseni kunnioitustanne, ystävyttänne. Te olette tunkenut sydämmeeni, te olette muuttanut sen, – minä aion muuttua paremmaksi ihmiseksi. Mutta sanokaa, että annatte minulle anteeksi, että vielä voitte, että vielä tahdotte olla ystäväni!»

Jacobi oli liikituksen vallassa heittäytynyt polvilleen; Elisekin oli syvästi liikutettu; kyöneleet valuivat hänen silmistänsä, kun hän ojensi Jacobille kätensä ja kumartui hänen ylitsensä sydämmensä pohjasta lausuen sanat: «ystävänne, ystävännne ainiaaksi!»

Hiljaa säihkyvin silmin kohosivat molemmat, mutta ehdoton vavistus puistutti kumpaakin kun he näkivät – laamannin seisovan huoneessa. Hän oli kalpea ja ankarannäköinen.

Jacobi nousi ja astui päättävästi hänen luoksensa. «Laamanni Frank!» sanoi hän lujasti mutta samalla nöyrästi, «tässä näette edessänne...»

«Vaiti Jacobi!» keskeytti Elise äkkiä, «teidän ei tarvitse punastua polvistumistanne eikä tässä tarvita mitään selitystä. Eikö niin Ernst?» jatkoi hän viattomuuden koko rohkeudella, «ethän sinä tarvitse mitään selitystä? Uskothan minua kun sanon että Jacobi nyt paremmin kuin koskaan ennen ansaitsee ystävyttäsi. Liitto on rakennettu meidän kolmen kesken ja luottaen Jumalaan uskon, ettei mikään myrkyllinen kieli voi sitä hajoittaa. Uskothan minua, Ernst?»

Laamanni ojensi hänelle kätensä vastaten ainoastaan «uskon! Ellen sitä tekisi, niin...» hän teki kauheksivan liikkeen. Hän oli hetkisen äänettä, katseli vaimoaan ja lausui sitten rauhallisemmin: «Minulla on sinun kanssasi puhuttavaa. Hyvää yötä, herra Jacobi.»

Jacobi kumarsi, astui muutaman askeleen, mutta palasi jälleen: «Laamanni Frank», lausui hän äänellä, joka ilmaisi hänen liikutetut tunteensa, «antakaa minulle kätenne! minä tahdon ansaita ystävyttänne.» Ojennettua kättä puristettiin lujasti ja voimakkaasti ja Jacobi poistui kiireesti.

«Elise, tule tänne!» lausui laamanni kiihkeästi, talutti rouvansa sohvalle ja kiersi käsivartensa hänen ympärilleen – «puhu minulle! Sano, onko jollakin tavoin käytökseni viime aikoina vieroittanut sydämmesi minusta?»

Elise oli vaiti ja painoi päänsä miehensä rintaa vasten.

«Oi, Ernst!» lausui hän viimein tuskaisesti huoaten, «en ole minäkään ollut tyytyväinen itseeni. Mutta oi!» – jatkoi hän vilkkaammin – «kun näin nojaan sinuun, kun kuulen sydämmesi sykintää ja tunnen ja tiedän miten on laita sen sisässä, oi Ernst, silloin tunnen miten sinua rakastan ja miten luotan sinuun. Silloin moitin itseäni, että olen ollut niin heikko, niin kiittämätön, niin arka, silloin ... oi Ernst, rakasta minua! Katsele minua aina niinkuin nyt! Silloin elämä selvenee minulle, silloin saan voimia voittamaan kaikki, jopa oman heikkoutenikin. Silloin tunnen, että ainoastaan pilvi, utukuva, vaan ei mikään todellisuus ole astunut välillemme. Ja nyt, nythän se jo on poissa! Nyt voisin avata sinulle sydämmeni sisimmän sopukan, kertoa sinulle kaikki heikkouteni...»

«Vaiti, vaiti siitä nyt!» lausui laamanni kirkkaasti ja hellästi katsellen häntä ja laski kätensä Elisen suulle, »Minussa on ollut enemmän vikaa kuin sinussa, mutta minä olen herännyt. Älä itke, Elise! Anna minun suudella pois kynelesi. Eikö sinusta tunnu niinkuin minusta että kaikki vielä muuttuu hyväksi? Emmekö usko ijankaikkista armoa ja emmekö luota toisiimme? Antakaamme toisillemme anteeksi, unohtakaamme kaikki ja vallitkoon rauha välillämme. Vastaisuudessa, kun tämän ajan hairahdus on haihtunut mielestämme, voimme puhua siitä ja kummastella, että se on voinut tunkeutua välillemme. Nythän on välimme selvä, näemmehän nyt kumpikin mitä tietä meidän on vaeltaminen? Vikamme ovat

meille varoittajina. Minkä tähden elämme maailmassa ellei jalostuaksemme? Katso minuun Elise! Onko kaikki unohtunut? Voitko olla rauhassa minun suhteeni?»

«Voin ja olen huoletta. Ei ole enää pilven varjoakaan välillämme?»

«Niin olemme yhtä! Jumalan nimeen, vaeltakaamme siis yhtenä elämän läpi! Mitä hän on yhdistänyt, sitä ei pidä ihmisten, ei sattumusten eikä minkään maailmassa erottaa!»

Yö tuli, mutta puolisoiden rinnassa oli valkeus.

Riidan vaossa kasvaa tavallisesti ohdakkeita ja orjantappuroita, mutta voipi siinä myöskin kasvaa viljaa taivaan latoja varten.

Jacobi.

Tultuansa huoneesensa löysi Jacobi kirjeen pöydältä sänkynsä vieressä. Hän tunsu laamannin käsialan ja avasi sen kiireesti. Sangen suurenarvoinen pankinseteli putosi siitä ja kirjeestä luki Jacobi seuraavat sanat:

»Olette joutunut velkaan Jacobi, semmoisille henkilöille, joiden kanssa soisin teidän, itsenne tähden, olevan niin vähän tekemisissä kuin suinkin. Tätä seuraa joku määrä varoja, jotka voinevat tyydyttää kohtuullisia vaatimuksia. Ottakaa ne vastaan isälliseltä ystävältänne, jonka harras toivo on pysyä yhä semmoisena ja joka ilolla käyttää tätä tilaisuutta osoittaaksensa kiitollisuuttaan lastensa ystävälle ja opettajalle. Lapseni hengen pelastajalle jään sittenkin ainiaaksi velkaa; mutta – jos tahdotte jotakin, Jacobi, jos tarvitsette, haluatte mitä, niin – älkää silloin kääntykö muiden puoleen kuin

ystävänne
E. Frankin.»

«Hän! hänkin!» huudahti Jacobi syvästi liikuttetuna luettuaan kirjeen. «Oi miten he ovat hyvät, jalot ja rakastettavat!... Ja minä?... Mutta minä tahdon saavuttaa heidän kunnioituksensa! Tästä päivästä olen uusi ihminen!»

Hän painoi kirjeen vasten rintaansa, katseli sitä ääneti ja päätti vakavasti jalostua kirkasta tähtitaivasta varten.

Aika kuluu.

Elämällä on ponnahtus- ja kukoistushetkensä, mieleenjohtatuksen kirkaat hetket, jolloin ihmistaiteilija (elämän luoja) aavistaa ja lausuu mitä on puhtainta, kauneinta ja jumalallista. Jos kaikki tässä elämässä olisi siten valmista, olisi uhri tehty, työ valmis ja voitto semmoisena hetkenä saavutettu, silloin ei olisi elämä vaikeata. Mutta vaikeaa on pitkien vuosien kuluessa pitää vireillä mielijohteen sytyttämää puhdasta liekkiä, myrskyn pauhatessa ja hetkien vihasateen yhä tiukuessa hiljaa ja yksitoikkoisesti samankaltaisten öiden ja päivien yhtäläisesti vaihtuessa. Siihen tarvitaan korkeudesta voimaa, alituista mielikuviuksen lähteiden pulppuamista niin suurille kuin pienille, kaikelle maailman työväelle. Ernstin ja Elisen onni oli että älyisivät ja osasivat käyttää sitä hyväksensä. Sentähden heidän yhä paremmin onnistui voittaa luonnonvikaansa, sentähden he yhä enemmän lähestyivät toisiansa, pienin askelin, jotka ovat niin huomaamattomat, mutta kuitenkin niin suloisesti ja lujasti kietovat yhteen ihmissydämmet ja -elämän, niin että ne voisi yhteisellä nimellä sanoa: *huomaavaisuudeksi toistensa mielipiteitä kohtaan, ja mieltymykseksi toistensa mielitekoihin.*

Tämän uudestaan syntyneen hellyyden, tämän vahvistetun, puhtaan rakkauden kautta sai Elisekin käytöksen varmuutta Jacobin suhteen. Ei ainoakaan heikkous voittanut hänen sydäntänsä, ei silloinkaan kun hän näki tuskan kuvastuvan nuorukaisen kasvoissa; hän pysyi lujana silloinkin, kun kuuli Jacobin terveyden kärsivän ja pyysi ainoastaan miestänsä määräämään hänen ja Henrikin lähtöpäivän aikaisemmaksi. Se oli laamanninkin tahdon mukaista. Hyvänä enkelinä, samalla lujana ja lempeänä Ernst siinä seiso i puolisonsa rinnalla – ei siis ihmettä, että Elise hänen tukemana voittoa kulk i velvollisuuden tietä! Ei myöskään ollut kummaa kun nähtiin laamannin levollinen käytös ja aviopuolisoiden hellä väli, että kavala panettelu, jota jo oli alkanut kuulua heistä, pian häipyi ja kuoli samaten kuin liekki sammuu hapen puutteesta.

Laamannin «entisestä lemmitystä», jota Elise niin pelkäsi, voimme kertoa, että hän niin loukkautui ja vilustui siitä jäisestä kylmyydestä, jota hän yhä enemmän huomasi entisen ihailijansa käytöksessä, että hän äkkiä läksi kaupungista ja luopui aikomuksestansa muuttaa sinne. «Siellä oli liian yksitoikkoista ja typerää!» sanoi hän haukotellen laamannille, joka puolestaan neuvoi häntä palaamaan Ranskaan tahi Italiaan. «On toden totta pohjoisen kotimaamme laita semmoinen», lisäsi hän, «että meidän etupäässä täytyy ammentaa omista varoistamme, kodeistamme ja sydämmistämme kaikki sen mikä voipi antaa elämällemme intoa ja nautintoa.»

«Kyllä hän kuitenkin on hyvin kaunis ja miellyttävä!» lausui Elise ystävällisesti muistellen everstinrouvaa hänen lähdettyään. Laamanni ei milloinkaan vastannut siihen. Hän ei milloinkaan enää puhunut entisestä lemmitystään.

Päivät kuluivat. Laamannilla oli enemmän kuin yllin kyllin työtä. Elise seurasi paljon pikku tyttöjänsä kehitystä, kandidaatti lueskeli ahkeraan Henrikin kanssa ja hoiti sitä paitsi omiakin lukujansa.

Lapset kasvoivat kuin parsa kesäkuussa ja heidän isänsä siitä iloitsi. «Viisu vielä kasvaa kaikkien meidän ohitsemme!» ennusti hän usein ja Eevan soittaessa «Marlbrough s'en va't en guerre», heräsi hänen soitannollisuutensa ja hänen isänsä sanoi: «Miten tyttönen nyt jo soittaa tunteellisesti! Eikö niin Elise?» Illat, jolloin perheen kaikki jäsenet kokoontuivat yhteen seuraan, muuttuivat yhä keveämmiksi ja hauskemmiksi. Usein leikittiin ja tanssittiinkin.

Lapset! Kuinka tavatonta eloisuutta ja millaista huolta he tuottavatkaan kodille. Todellakaan eivät kaikki heidän aikaansaamansa puuhut rusoiu yhu kirkkaasu kuin heidän poskensa. Elise sai usein kokea sen pienokaisistansa, jotka olivat monastikin kaikkea muuta paitsu «hyviä». «Älä tee muille mitä et tahdo heidän tekevän sinulle! Pitää ajatella vähän sitä mitä tekee! Malu on hyvä mauste! Ethän näe isän eikä äidin niin tekevän! Katso minua! Tee niinkuin minä!» Nuo pysyväiset lauseet, joita on käytetty kaikkina aikoina aina siitä asti kuin «Aatami kynti ja Eeva kehräsi» aina näihin päiviin asti yhä kulumatta, ne elävät vielä maailman loppuun asti, samaten kuin vakuutukset lapsille heitä rangaistaessa tahi kun he saavat läksynsä takaisin: «Sehän on omaksi paraaksesi; sinä vielä kerran kiität minua siitä»; ja kun lapset harvoin, tuskin milloinkaan ovat ottaneet uskoaksensa tuota yleistä, patriarkallista kotiruokaa, jota jaettiin tässä, niinkuin muissakin kunniallisissa kodeissa, niin eivät neuvot aina vaikuttaneet toivottuun suuntaan. Kenties Elise välistä oli liiaksikin levoton lastensa yhä uudistuvien vikojen tähden. Kenties hän piti vanhempien tosirakkauden näkymätöntä, kirkasta ja mahtavaa vaikutusta pieniin ihmisvesoihin liian vähäpätöisenä. Totta on että hän useinkin oli huolissaan heidän tähtensä, ja tytärlen kehitys ja tulevaisuus saattoi hänen sielulleen monta levotonta tuskanhetkeä.

Eräänä päivänä kun huolet tavallista enemmän häntä painoivat, tunsu Elise tarvitsevansa saada keskustella asiasta kokeneen naisystävän kanssa.

«Ernst!» hän lausui laamannille tämän juuri aikoessa mennä ulos, «minä pistäydyn hetkeksi Eveliinan luokse, mutta olen kyllä silloin kotona kun palaat.»

«Älä välitä siitä, kultaseni; viivy sinä vaan niin kauvan kuin tahdot, minä kyllä tulen etsimään sinua. Anna minulle kätesi niin menemme yhdessä ja minä oikein näen minne joudut ja mistä saan etsiä sinua.»

Pieni kasvatus- ja kahviseura.

Elisen saapuessa Eveliinan luokse juoksi Pyrrhus haukkuen ja häntäänsä heiluttaen häntä vastaan. Gunilla rouva oli siellä ja kilpaili emännän kanssa ystäväänsä tervetulleeksi toivottaessaan.

«No, hyväinen aika, tämäpä hauskaa!» huudahti Gunilla rouva sydämmellisesti syleillen Eliseä. «No, kuinka pikku rouva jaksaa? Vähän kalpea, vähän apeamielinen ja alakuloinen, luulemma? Kaikessa salaisuudessa voin kertoa, että kohta saamme mitä oivallisinta kahvia, ja se on juuri omiaan tekemään pikku Elisen mielen iloisemmaksi.»

Evelina tarttui Elisen käteen ja katsoi hellästi ja osaaottavasti häntä levollisilla älykkäillä silmillään. Pyrrhus sysäsi kuonollaan hänen jalkaansa herättääksensä hänkin huomiota ja istahti sitten takajaloilleen ja vinkui osoittaaksensa osanottavaisuuttansa. Elise nauroi ja hyväili vuoroin pientä elukkaa.

Eveliinan katseesen, joka ystävällisesti ilmaisi: «Mitenkä nyt on asiain laita?» vastasi Elise:

«Oi antakaa minun istua täällä ja jutella hetkinen kanssanne, niin muuttuu kaikki jälleen hyväksi. Täällä on niin rauhallista ja suloista. En tiedä miten menetellet, Evelina, mutta minun mielestäni ilma sinun huoneessasi on kirkkaampi kuin muualla; kun tulen sinun luoksesi, tuntuu ikäänkuin tulisin rauhan temppeeliin.»

«Niin minustakin!» lisäsi Gunilla rouva sydämmellisesti.

Evelina hymyili kiitollisesti. «Niin, Jumalan kiitos, täällä on rauhaa!» sanoi hän vettynein silmin.

«Ja pikku rouvan luona kait ihmisvesaset nostavat pölyä sekä huoneesen että mieleenkin? Eikö niin?» kysyi Gunilla rouva veitikkamaisesti. «No, no», lisäsi hän lohduttaen, «kaikella on aikansa ja kaikki pölykin laskee aikanaan. Kärsivällisyyttä vaan!»

«Niin, niin, opettakaa minulle kärsivällisyyttä, täti!» lausui Elise. «Minä tulin juuri tänne oppiakseni vähän viisautta. Minä tarvitsen sitä niin paljon. Mutta missä ovat tyttäresi tänään, Evelina?»

«Poissa, erään ystävän luona pienissä kekkereissä, joista he jo kauan ovat iloinneet. Ja minä puolestani odotan sitten heidän kertomuksistansa saavani niistä runsaan osani.»

«Oi, opeta minulle, Evelina, miten saisin tyttäreni niin säädylisiksi, niin hyväiksi ja onnellisiksi kuin sinun Kaarinasi ja Laurasi. Tunnustan että juuri tytärleni sivistys minua usein huolestuttaa ja juuri tänään tavallista enemmän on painanut sydäntäni. Epäilen kasvattamis-, sivistyttämisen- ja kehittämistaitoani.»

«Oi sivistystä, sivistystä!» huudahti Gunilla rouva äkeissään. «Alinomaa nykyään huudetaan sivistystä; eihän nykyään saa milloinkaan kuulla muusta kuin sivistyksestä, sivistyksestä. En minä milloinkaan nuoruudessani kuullut puhuttavan ja huudettavan sivistyksestä ja, Jumalan kiitos, tulihan meistä sittenkin ihmisiä. Tunnustan, että kun ensin ruvettiin pitämään puheita sivistyksestä, niin se oli jos mikä jonninjoutavaa. Niin, se oli minun mielipiteeni. Mutta nyt alan jo tottua siihen, sillä kun keskisääty le tiers état kohosi ja rupesi pitämään niin suurta melua ja luulotteli olevansa jotakin erinomaista sivistyksensä vuoksi, on koko maailma ruvennut huutamaan sivistäkää, sivistäkää. Niin, jopa nykyään huudetaan sitäkin, että pitää toimittaa sivistystä palvelijoille! Rukoilen Jumalaa vapauttamaan itseni elämästä siihen aikaan kuin piiat tulevat sivistyneiksi. Sillä silloin varmaankin minä saisin palvella heitä eivätkä he minua. Niin, niin! Siihen suuntaan kaikki menee suurin askelin, sen vakuutan teille. Nyt he jo lukevat Fritiofin satua ja Aksel ja Valpuria, ja pianpa saamme kuulla heidän puhuvan «naisesta» ja »miehestä» ja «miehistä» ja «naisista» sekä luuloittelevan itsensä heikoiksi «köynnöksiksi», jotka kuihtuvat ellei näitä «tueta», ja «uhreiksi, orjiksi», ynnä paljon muuta sangen liikuttavaa. Siten heistä tulee vallan, kelpaamattomia lattiain tahi patain pesijöitä. Niin, silloinpa täällä on kaunista kaikkine sivistyksineen! Sepä on hulluutta tuo sivistyskiihko! Sehän on kauheata! Se on suorastaan kaiken perikato!» Mitä kauemmin Gunilla rouva puhui siitä aineesta, sitä enemmän hän kiivastui.

Elisen ja Evelinan täytyi herttaisesti nauraa ja he selittivät, että kun he kuuluivat «le tiers état'iin» niin oli heidän velvollisuutensa puolustaa sivistystä, niin, jopa piikainkin sivistystä.

«Äh!» sanoi hovimarsalkanrouva maltittomasti, «te saatatte sivistyksinenne kaikki niin monimutkaiseksi ja sekaiseksi ja lasten päähän te sulotte niin paljon tietoja, etteivät he kaikkena elinaikanaan ehdi selvittää sitä sivistysvyyhteä. Minun nuoruudessani opittiin «kieltä», joksi ranskankieltä silloin sanottiin – kylliksi voidaksemme ruotsintaa jonkun lauselman, piirustusta siksi hyvin, että voimme omin neuvoin piirustaa mallia, ja soittoa voidaksemme tarpeen tullessa soittaa tanssikappaleita; ei opittu niinkuin nyt löppötelemään kaiken maailman asioita, mutta opittiin ajattelemaan, ja jos ei osattukaan niin paljon viisautta ja sukkeluuksia kuin nykyään, niin kukin toki osasi hoitaa omaansa ja jättää maailma «rauhaan».

«Mutta, hyvä ja armollinen rouva», intti Evelina, «sivistyksen – oikeassa karvassaan – jommoista nykyään tahdotaan, tarkoituksena juuri on opettaa meitä arvostelemaan maailmaa niin kuin itseämme, niin että paremmin käsittäisimme kutsumuksemme ja antaisimme arvoa muiden tiedoille, sekä tulisimme kunnollisiksi kansalaisiksi ja olisimme oloihimme tyytyväiset.»

«Niin, niin!» vastusti Gunilla rouva, «tuo kaikki voipi kyllä olla hyvä, mutta...» mutta nyt tuotiin kahvi sisälle rinkilöineen piparkakkuineen, ja se teki huomattavan käänteen keskusteluun, jonka luonne sen kautta muuttui iloisemmaksi. Gunilla rouva antoi Eliselle leikillisen vakavasti monta hyvää neuvoa lastenkasvatuksessa. Hän haetti ja suositteli erästä hyvin vanhaa «orbis pictus» nimistä kirjaa, jota hän itse oli nuorena lukenut ja joka alkoi: «tule tänne nuorukainen! opi viisautta minulta!» Siitä näki selvästi kuinka sielu oli «muodostettu ja minkä näköinen se oli». Sielu oli nimittäin pannukakun näköinen, pyöreä ja litteä, kaikki viisi aistia säntilleen numeroituna. Gunilla rouva vakuutti Eliselle, että tuon kuvan katsominen varmaankin suuressa määrin «kehittäisi ja sivistyttäisi» hänen lastensa sieluja. Gunilla rouva ehdotti vielä, että Elise käyttäisi samaa kasvatustapaa, jota niin onnellisesti oli käytetty hänen isällensä ja tämän veljelle koulua käydessään. Silloin kammattiin poikien tukka joka lauantai tiheällä kammalla, annettiin heille selkäsauna ja luoti englanninsuoloja mieheen; siten karkoitettiin heistä paholainen. Lisäksi oli päivälliseksi leipää ja keitettyä olutta, jossa oli kokkare, ja sitä ruokaa sanottiin «grammatikaksi». Siitä piti poikien saada voimia tulevan viikon opinnonponnistuksiin.

Jutun herättämän naurun aikana saapui laamanni ja hän ilostui hauskaasta mielialasta. Hyvillään hän katseli rouvaansa ja istahti tyytyväisesti hänen viereensä haluten viettää hauskan hetken naisten seurassa. Gunilla rouva alkoi heti selitellä hänelle orbis pietuksessa kuvattua sielua, ja Elise pyysi häntä uudestaan kertomaan poikain puhdistuksesta. Laamanni nauroi sydämensä pohjasta kummallekin ja ohjasi koko ajaksi keskustelun kasvatuksen kivikkomaalle. Yleisesti myönnettiin sääntöjen ja opetustapojen puute, jonka tähden kasvatus ei voinutkaan antaa toivottuja hedelmiä.

Evelina piti kasvattajan omaa sivistystä erittäin tärkeänä. Hän väitti että mikäli opettajassa itsessään on hyvyttä, viisautta ja kunnollisuutta, sikäli hänen onnistuu kasvattaa lapsetkin samallaisiksi.

Kaikki läsnäolevat poikkeuksetta myönsivät vilkkaasti hänen sanansa tosiksi ja Elise tunsu vallan virkistyneensä ja vahvistuneensa niistä sanoista, jotka ihan selvästi olivat hänelle ikäänkuin tienviittana suureen päämäärään pyrkiessään. Elise suuntasi sitten äkkiä puheen Evelinan omaan elämään ja kehitykseen. Tunnettu oli että hän oli raivannut itselleen vähemmän tavallisen ja sangen itsenäisen tien elämän läpi, ja Elisen teki hartaasti mieli kuulla millä tavalla hän oli saavuttanut sen käsitteiden selvyuden ja raittiin tyyneyden, joka kuvastui koko hänen olemuksestansa. Evelina punastui ja tahtoi ohjata puheen itsestensä – josta hän kaikista vähimmin puhui, arvatenkin siitä syystä, että hän tahtoi huomaamatta kulkea elämänsä läpi, – mutta kun laamanni niin vakavan herttaisesti yhtyi Elisen ja vapaaherrattaren pyyntöön, että Evelina kertoisi heille jotakin elämästensä, niin hän suostui ystävällisesti ja huomautti ainoastaan, ettei siinä ollut mitään merkillistä. Hetkisen mietittyään hän aloitti etupäässä puhuen Eliselle, ja Gunilla rouva ahkeraan säesti hänen sanojaan omilla huomautuksillaan. Me kirjoitamme tähän hänen kertomuksensa ja nimitämme sen

Evelinan historiaksi.

«Oletko milloinkaan kaunista soittoa kuullessasi tuntenut harrasta halua, sanomatonta ikävöimistä saada omassa sielussasi ja omassa elämässäsi kokea sopusointua, semmoista kuin kuulet sävelissä, niin olet oivaltanut mikä on ollut sieluni tuska ja – pelastus. Olin vielä pieni lapsi, kun ensi kerran tuo ikävöiminen minut valtasi, minun sitä ymmärtämättä. Oli pienet soittajaiset kotonani vanhempieni luona. Siellä oli koossa neljä etevää taiteilijaa, jotka soittivat harppua, pianota, torvea ja klarinettia. Kun eräässä kohdassa säveleet yhtyivät sanomattoman suloiseksi mutta samalla iloiseksi sopusoinnuksi, joutui lapsensieluni niin kummallisesti haltioihinsa, ja niin alakuloiseksi, että purskahdin itkuun. Oi, niiden kyynelten sisällyksen opin sittemmin niin hyvin tuntemaan, niitä on monta ja paljon katkerampia sittemmin vuotanut elämäni kirjavalle kankaalle.

Miksihän vertaisin nuoruuden elämäni. Se on samanlainen kuin niin moni muukin perhe-elämä – epäselvä, epämääräinen, sanalla sanoen samea. Naisen nuoruudenelämä on pilvisen syystaivaan kaltainen harmaine, muodottomine pilvimöhkäleineen, siinä on epämääräisiä ominaisuuksia, muodottomia varjoja ja epäselviä valokohtia, jotka niin tuntuva määrässä erottavat tuhartajan työn oikean mestarin teoksesta.

Kotiperheeni kuului keskisäätyyn ja me olimme erittäin tyytyväiset että kuuluimme siihen; ja kun elimme koroillamme emmekä olleet mistään valtion virkamiesluokasta, sanoimme itseämme itsetietoisesti – herrasväeksi. Me kohtelimme yhteiskunnan «la haute voléeta» melkein ylhäisen välinpitämättömästi s. o. sanoin, välistä käytöksellämmekin, mutta kaikessa hiljaisuudessa meidän ylpeyttämme erittäin kutkutti kaikki mikä niistä yläilmoista koski meitä ja salainen toivo tulla korotetuksi aatelissäytyyn hämärteli silloin tällöin perheessämme – niiden tärkeiden palvelusten vuoksi, joita isäni voisi tehdä isänmaan hyväksi, jos joutuisi aatelissäytyyn – ja nuorten «mamsseliin» sydämissä kyti harras halu kutsuttaa «ryökynöiksi». Sen pitemmälle nuo toiveet eivät kuitenkaan ikinä päässeet.

Perheen tyttärille opetettiin, että tämän maailman komeus ja loiste oli ainoastaan turhuutta, ettei mikään muu paitsi siveys ja kunnollisuus ollut ponnistamisen ja ahkeroinen arvoista. Kuitenkin sattui niin, että heidän vilkkaimmat mielihalunsa ja ahkeroinensensa, heidän sydämensä elävimmät toiveensa kuitenkin kohdistuivat rikkauteen, ylhäisyyteen ja kaikenlaiseen maalliseen onneen. Tyttärille opetettiin, että Jumalan tahtoa on yksistään toteltava; kuitenkin heitä kaikessa ohjasi ihmispelko. Heille opetettiin että kauneus oli tyhjää ja mitätöntä, kuitenkin he usein kodissaankin saivat tuskastuneina kokea, etteivät olleet kaunottaria. Heille opetettiin tieteen alkeita ja kaunotaidettakin, mutta kun ei tietysti ollut tarkoitus tehdä heistä oppineita naisia, tahi taiteilijoita eikä heidän sen vuoksi sopinut oppia mitään kunnollisesti, niin kävi siten, että he monessa kohden vaativat itselleen oppineen nimeä omaamatta mitään sen ytimeä, vahvistavasta voimasta ja puhtaista kunnioitusta ansaitsevista totuuksista. Ennen kaikkea he oppivat yhä enemmän aikojen kuluessa pitämään avioliittoa ainoana elämän päämääränä ja sen johdosta (ei kuitenkaan selvästi sanomalla, mutta salaperäisestä, selittämättömästä vaikutuksesta) myöskin miesten suosiota suurimpana onnenaan, samalla kuin he kielsivät, että niin ajattelivat.

Meitä oli kolme sisarusta. Lapsina meitä opetettiin paljon rakastamaan toisiamme, mutta kasvattajiemme puolueellisuuden tähden sekä kiitosten ja moitteiden, palkintojen ja rangaistusten vuoksi, jotka saattoivat itsessään vähäpätöiset asiat liian tärkeiksi, syntyi jo varhain kateutta ja katkeruutta meidän sisarusten kesken. Vanhemman siskoni ja minun sanottiin paljon rakastavan toisiamme, jopa kerrottiin ettemme voisi elää ilman toisiamme; meitä mainittiin hellien siskojen esikuvaksi, ja vähitellen me uskoimme sen todeksi, kun alinomaa saimme kuulla niin vakuutettavan. Meitä verrattiin kotimme parihevosiin ja ikäänkuin harjoittamalla totuimme joka päivä päivällisen jälkeen istumaan sohvaan isäukkomme kummallekin puolelle, jolloin hän meitä hyväili ja nimitti parihevosioksensa. Todellisuudessa emme suinkaan vetäneet samaa köyttä. Sisareni oli lahjakkaampi kuin minä ja saavutti paremmin ihmisten suosiota. En ole milloinkaan ketään niin kadehtinut kuin häntä, kunnes myöhemmin aikoina ja muuttuneissa oloissa opin vilpittömästi häntä rakastamaan ja iloitsemaan hänen etuoikeuksistaan.

Emme olleet kovin rikkaita ja katselimme sen vuoksi filosofisen säälivästi niitä, jotka olivat meitä rikkaampia ja elivät ylellisemmin, omistivat kauniimmat ajopelit ja pukeutuivat komeammin kuin me. «Semmoista hulluutta! Semmoista surkeata turhamaisuutta!» sanoimme. «Ihmisraukat, joilla ei ole sen enempää ymmärrystä!» Me emme aavistaneetkaan, että filosofiamme oli vähän sukua kettu repolaiselle ja pihlajanmarjoille.

Jos siten ylenkatsoimme mahtavien paremmuutta, niin vähäksyimme vielä enemmän kansan huvituksia. (Meidänhän piti olla kylliksi itsellemme. Niinpä niin!) Ja jos joku näytelmäkappale oli voittanut yleisön suosion ja sitä ahkeraan käytiin katsomassa, niin pidimme kunniamme että voimme välinpitämättömästi sanoa: emme ole sitä «vielä nähneet». Ja kun kansanhuvit houkuttelivat yleisön Eagaan tahi Eläintarhaan, niin oli varma, että meidän vaunumme – jos ne olivat liikkeellä – suuntasivat matkansa Sabbatsbergiin tahi johonkin toiseen, sillä kertaa autioon paikkaan. Ja me kiitimme filosofiaamme. Kuitenkaan emme milloinkaan sydämissämme iloinneet siitä.

Tyttäret joutuivat seuraelämään. Vanhempien toivo oli, että heitä ihailtaisiin ja tanssitettaisiin; tyttäret toivoivat sitä yhtä hartaasti, mutta – he eivät olleet kaunottaria, ja he olivat sangen vaatimattomasti puetut. Vanhempien luona kävi vähänlaisesti vieraita ja – tyttäret saivat istua tanssiaisissa ja jäivät illallispidoissa miltei huomaamatta. Kuitenkin elää retostettiin sillä tavoin vuosi vuodelta muiden mukana.

Tyttäret pääsivät pian «kypsyneeseen ikään». Vanhemmat toivoivat silminnähävästi heidän joutuvan naimisiin. Tyttäret toivoivat samaa, joka oli luonnollista, etenkin sen tähden, etteivät he olleet onnellisia kodissaan. Ja tunnustaa täytyy, että he itse sangen vähän puolestansa sulostuttivat kotielämäänsä. He olivat oikulliset, vaatavaiset ja tyytymättömät. Ei kukaan heistä ollut oikein selvillä siitä, mitä heidän tuli tehdä tahi mitä he itse tahtoivat. He haparoivat ikäänkuin sumussa.

On varsin tavallista kuulla naimattomien naisten sanovan, että he tyytyvät asemaansa ja etteivät he halua mennä naimisiin. Siinä on enemmän totuutta kuin yleensä luullaan, varsinkin kun nuoruuden vilkkaat tunteet ovat hieman asettuneet. Sen olen minä kokenut, ja huomannut sen kaikkialla missä nainen tavalla tahi toisella on hankkinut itselleen itsenäisen vaikutusalan, tahi hausassa kodissa nauttinut sitä vapautta, sitä elämän puhdasta onnea, jota tosi ystävyys ja sivistys tuottavat.

Tuttavistani eräs nuori neiti joutui, kuten syystä sanottiin «suurenmoisiin naimisiin», vaikka rakkaudella siinä oli pieni osa. Joku onnitteli häntä lämpimästi hänen menestyksensä johdosta, ja siihen tämä vastasi hyvin tyyneesti: «niin, niin, voihan olla hyvä päästä omillensa». Naurettiin tuolle jotenkin niukalle arvostelulle siitä, mitä yleisesti sanottiin suureksi onneksi. Mutta hänen yksinkertaiset sanansa sisälsivät kuitenkin paljon yleisesti tunnustettua totuutta. Tuota «omillensa pääsemistä» niin julkisessa elämässä kuin omassa vaikutuspiirissään jokainen ihminen juuri välttämättömästi tarvitsee voidaksensa kehittää omaa luonnettansa, saavuttaa omintakeisuutta, ja herättää omaa ynnä muiden kunnioitusta. Nunnallakin on oma kammionsa, jossa voipi rauhassa valmistautua sitä taivasta varten, joka hänelle yksistään on oleva oikeana kotina; mutta vapaassa yhdyselämässä ei naimattomalla naisella välistä ole edes luostarikkamion suuruistakaan nurkkaa, jota voisi sanoa omaksensa, ja hän vaeltaa pilvenhattaran tavoin elämän läpi, saavuttamatta mistään lujaa jalansijaa. Siitä syntyy usein nuo avioliitot – nuo oikeat hädän lapset – joihin ei milloinkaan olisi pitänyt ryhtyä, tahi tuo harras ikävöiminen haudan hiljaiseen kammioon, joka täyttää niin monen mielen.

Mutta sen ei tarvitse eikä se saakaan olla niin; semmoinen tulee yhä harvinaisemmaksi meidän aikoinamme, jolloin yhteiskunta yhä monipuolisemmin sivistyy, jolloin, tarkastellessa suurta leivänkannikkaa etsivää ihmisjoukkoa ja lukuisia turvattomia, hyljättyjä lapsia, joita on kaikkialla maailmassa, liian yksipuolinen käsitys naisen tarkoituksesta yhä enemmän häviää ja vapaammat vaikutusalat hänelle aukenevat.

Mutta palaan omaan kertomukseeni myötä- ja vastoinkäymisistäni. Vielä täytyy minun kertoa siitä eräs puoli. Kun joku nuorista naistuttavistamme meni naimisiin jonkun kanssa, joka oli häntä köyhempi tahi ehkä häntä alhaisempi, oli hän meidän mielestämme erittäin ymmärtäväinen ja kunnioitusta herättävä. Mutta jos meihin nähden samoissa oloissa oleva mies halusi saada meidän vertaistemme kodista puolison, niin me pidimme sitä armosta sangen uskaliaana ja kohtelimme tuota uskalikkaa sen mukaan. Me tavoittelimme salaa rikkaampia ja ylhäisempiä miehiä, jotka taasen vuorostansa tähystelivät meitä ylhäisempiä ja rikkaampia. Tuota tavoittelemista käyttivät yleisesti suuren maailman

herrat ja naiset, vaikka se, joka olisi ollut kyllin viaton tunnustaakseen sitä, olisi joutunut perin huonoihin kirjoihin niin tavoittelevien kuin tavoittelemattomien luona.

Sillaikaa minä kehityin ihmiseksi, ja elinvoimaisena heräsin tuntemaan valhe-elämäni, käsittämään noita lamauttavia ristiriitoja joiden vallassa elin, ja silloin heräsi minussa mitä kiihkein halu vapautua niiden sorrosta. En ollut vielä oikein selvillä siitä, minne ja mitä levoton sieluni todellakin halusi, mutta usein, katsellessani jaloja taideteoksia, tuntui sieluni hämärä arvoitus vähän selvenevän. Kun katselin muinaista Vestan neitsyen kuvapatsasta, joka seisoi niin tyynenä, vakavana ja kuitenkin niin lempeän näköisenä, niin rauhallisena, puhtaana ja itseensä sulkeutuneena, silloin aavistin hänessä hehkuneen sen elämän, jota minä niin itsestäni kuin ympäristöstänikin kaipasin ja etsin; - ja minä vuodatin surun ja kaipauksen kyyneleitä.

Kauan nuo kotoni kierot olosuhteet, joita kaikkia en ole tässä maininnutkaan, minua rasittivat, kun minun oli pakko elää niiden alaisina omassa kodissani. Niiden vaikutuksesta jouduin vanhetessani semmoiseen suhteeseen maailmaan, joka oli erittäin vaarallista minun kaltaiselleni luonteelle.

Olemme kuulleet kerrottavan Husgafvel perheen tyttäristä, jotka vanhentuiivat haukotellen rukkinsa ja kangaspuittensa ääressä. Mutta mieluummin he vanhentuiivat siten, tuhat kertaa mieluummin sallivat tukkinsa harmaantua rohdintukon ja takan ääressä kuin tekokukkia kiharoissaan olisivat vanhentuneet tanssisalin penkeillä tahi illallispitöjen humussa, väkinäisesti hymyillen maailmalle, joka ei enää hymyillyt heille. Niin kävi minunkin.

On lempeitä, vaatimattomia olentoja, jotka nöyrästi taipuen oloihin, joita eivät voi murtaa, nurisematta vuosi vuodelta liikkuvat seuraelämän piireissä tuntematta muuta tarvista kunhan vaan saavat siellä täyttää jonkun paikan, kaunistaa tahi rumentaa jotakin seinää. Rauha olkoon noille kärsivällisille seuraelämän uhreille! On myöskin olemassa hilpeitä, raittiita, aina nuorekkaita luonteita, jotka vanhuudessaankin ja kaikissa elämän eri aloissa levittävät iloa ja eloa seuroihin, joissa liikkuvat. He ovat omiansa seuraelämään ja ovat sen siunauksena. On monta - ja hyvä on että niin on - monta eri ihmisluonnetta. Minun luonteeni ei ollut iloinen, sukkela eikä myöskään kärsivällinen ja vaatimaton. Senvuoksi rupesin inhoamaan seuraelämää, joka yhä enemmän synnytti minussa kammottavaa ikävyyttä; mutta kodissa tuntemani tyytymättömyys ja ikävä pakottivat minun kuitenkin ottamaan osaa siihen. Minä olin työntekijä, jonka piti salata työntönsä ja kaivaa leiviskänsä maahan. Niin vaativat tottumuksen ja säädyllisyyden lait siinä seurapiirissä, johon kuului.

Kukkanen suo tuoksuansa ihmiselle nautinnoksi ja elättää hyönteisen mehullansa; kastepisara suo elinvoimaa lehtiselle, jolle se putoaa. Minä olin niissä oloissa, joissa olin siihen asti elänyt, mitättömämpi kuin kukkanen, hyödyttömämpi kuin kastepisara, minä, terve ihminen, jolla oli kuolematon sielu! Mutta ajoissa heräsin tajuamaan tilaani. Sanoin «ajoissa», sillä kyllä tulee aika, jolloin se olisi ollut liian myöhäistä. Koittaa aika, jolloin monien, pitkien vuosien painostamana ihmissielu ikäänkuin vaipuu maahan ja ihmiseltä loppuu voimat kohota siitä loasta, johon hän on vaipunut.

Tunsin halpenevani; tunsin selvästi miten viettäessäni tuota toimetonta, elotonta elämää päivä päivältä uusia rikkaruohoja iti sieluni kesantopellolla. Uteliaisuus, juorunhalu, pahuus ja panettelunhalu ynnä enenevä luonteen epätasaisuus alkoivat täyttää sieluni, ja luonto oli kylvänyt siihen liiaksi paljon vaikuttamisvoimaa, että se kaikessa viattomuudessaan olisi välinpitämättömästi puolinnuksissa siten viettänyt päivänsä loppuun. Ah! kun elää ilman tarkoituksiperää, kun ikäänkuin seisoo käytännöllisen elämän ulkopuolella, joka suo tointa ja voimaa sisälliselle ihmiselle, kun ei mikään jalo pyrkimys, ei mikään suloinen ystävyys, ei mikään jokapäiväisen elämän viehäytys vaikuta - ainakaan yksityisseikkoihin katsoen - elämän iloa, silloin levottomuus taukoamatta riehuu ihmissydämessä turmellen terveyden, hyvän mielen, hyvyden, jopa omantunnon rauhankin ja loihtii esiin kaikki hornan aaveet. Samalla tavalla syöpi ruoste teräslevyä ja muuttaa sen kirkkaan pinnan täyteen sekavia kuvioita.

Luin kerran eräästä kirjasta seuraavat monipuolisen aattelijan Steffensin lausumat sanat: «Kellä ei ole mitään tointa, johon voisi antautua uskollisella innolla, ken ei rakasta sitä tointa niinkuin itseään ja kaikkia ihmisiä, hän ei ole löytänyt sitä vakavaa pohjaa, jonka perustuksella kristinusko kantaa hedelmiä. Semmoinen toimi muodostuu rauhantemppeleiksi, johon Vapahtaja vaivanhetkenä vuodattaa siunauksensa; semmoinen toimi yhdistää meitä kaikkiin muihin ihmisiin, niin että voimme ottaa osaa heidän tunteihinsa, ja silloin kaikki työmme voipi tulla hyödyksi heidän eduillensa; se opettaa meitä oikein punnitsemaan omaa typeryyttämme ja muiden arvoa ja se on oikean kristillisyyden todellinen, hiljainen, hedelmää kantava perustus.»

Ne sanat olivat kuin tulta tappuroihin. Valo syttyi sieluuni ja minä älysin nyt mitä tahdoin, mitä minun tuli tehdä. Tarkkaan punnittuani kaikki, puhuttelin vanhempiani ja avasin heille sydämeni. He kummastuivat, vastustivat ja pyysivät minua tarkemmin miettimään päätöstäni. Olin edeltäpäin arvannut sen, mutta kun lujasti ja nöyrästi uudistin pyyntöni, kummastelin heidän hyvyttään.

Rakastin paljon lapsia ja tuumani oli perustaa oma pieni koti ja ryhtyä työhön tahi hankkia itselleni toimi, joka vähitellen tekisi minulle mahdolliseksi ottaa luokseni lapsen tahi pari kasvattaakseni ja elättääkseni heitä sekä pitääkseni huolta heistä kuten omistani. Tiesin kyllä että minulta puuttui montakin niistä avuista, joita hyvällä lastenkasvattajalla tulee olla. Mutta toivoin toimeliaisuuden virkistävän kylvyn tavoin uudestaan synnyttävän minut. Hyvän tahtoni ja rakkauteni luulin auttavan itseäni, niin että voisin olla lapsilleni hyvänä ohjaajana. Ja kun minusta ei voinut tulla puolisoa, piti minun kuitenkin saada tuntea äidinonnea ja siunausta.»

«Mutta miksikä et voinut? Miksikä et tahtonut?» keskeytti Elise innokkaasti.

Evelina hymyili vastatessaan: «kylläpä huomaa sinulla olleen varan valita ihailijoittesi joukosta; sinä et voi kuvitellakaan semmoista mahdollisuutta, ettei olisi edes valitsemisen varaa. Mutta niin oli kuitenkin minun laitani. Niin, älä näytä niin kummastuneelta, älä katso minuun ikäänkuin olisin kavaltaja! - tosiasiassa on kuitenkin, Elise kulta, ettei minulla milloinkaan ollut tilaisuutta antaa kosijalle myöntävää eikä kieltävää vastausta. Sisarteni laita, jotka olivat sievemät ja miellyttävämmät, oli toisin.

Mutta minä palaan siihen hetkeen, jolloin katkaisin kotisiteeni ja suuntasin elämäni toiselle tolalle. En kuitenkaan

tehnyt sitä väkisin enkä epäsovussa, vaan niiden siunaamana, jotka olivat minulle elämän antaneet, ja siitä lahjasta silloin ensi kerran siunasin heitä.

Liikutettuina sieluni tilasta ja hartaasta aikomuksestani päättivät vanhempani – Jumala palkitkoon heitä! – pyytämään oman kodin perustamiseen käyttää saman rahasumman, jonka olivat määränneet myötäjäisiksi, jos olisin joutunut naimisiin; niin heille ynnä siskoilleni oli todellinen huvi sovittaa kaikki minulle mitä parhaimmin ja hauskimmin, ja jättäessäni lapsuuteni kodin ikävästä vilpittömästi itkin. Kuitenkin olin siksi selvillä luonteestani ja mielentilastani, etten tarvinnut epäillä tekojani.

Eräänä huhtikuun päivänä siis – täytin silloin juuri kolmekymmentä vuotta – muutin omaisteni saattamana uuteen, pieneen, sievään kotiini. Kaksi pientä orpopyttöä, jotka eivät olleet aivan varattomia, seurasi minua pienoiseen pesääni. He tulivat minun lapsikseni, minä heidän äidiksensä.

En milloinkaan unohda sitä aamua, jona ensi kerran heräsin omassa kodissani. Luulen vieläkin näkeväni miten päivä valkeni huoneessa, miten kaikki esineet vähitellen esiintyivät mielestäni tavattoman selvästi. Läheisestä kirkosta kuului aamuveisun suloisen vakavat säveleet, jotka taivuttavat sielun sopusointuisen rauhalliseksi. Nousin aikaisin, olihan minulla koti ja lapsia, joiden hyväksi ahkeroida. Ilon- ja juhlantunne täytti sieluni; suloinen liikutus valtasi minut kuin virkistävä kevättaulutus. Ulkonakin hengitti kevät. Näin lumen sulavan räystäistä ja putoavan kiiltävinä pisaroina; en milloinkaan ennen ollut huomannut niiden valopisteen olevan niin häikäisevän kirkkaan. Näin varpusten istuvan savupiippujen reunalla ja viserrellen tervehtivän aamuaurinkoa. Näin ihmisten hauskassa hommassa hoitavan askareitansa, näin maitomuijan ajavan talosta taloon, ja minusta hän oli iloisempi kuin kukaan muu maitomuija ja maito entistä valkoisempaa ja voimakkaampaa. Minusta tuntui kuin katselisin maailmaa ensi kerran. Mielestäni olin itsekin toisenlainen katsellessani kuvaani peilistä; silmäni olivat muka tulleet suuremmiksi, koko olentoni kauniimmaksi ja arvokkaamman näköiseksi. Viereisessä huoneessa heräsivät lapset, nuo pienet kuolemattomat olennot, joita minun oli ohjaaminen ijankaikkiseen elämään. Niin, se aamu oli ihana! Siinä sarasti maailma, oma sisällinen maailmani ja minä sain arvoa omissakin silmissäni.

Tuo toimielias, rauhallinen elämä sopi minulle täydelleen. Siitä hetkestä muuttui mieleni yhä sopusointuisammaksi ja onnellisemmaksi. Päivä oli usein vaivaloinen, mutta sitä suloisempi oli illan rauha ja hyödyllisesti vietetyn päivän muisto vaikutti lohduttavasti sieluuni. Lapset kyllä tuottivat minulle huolia ja vaivaa, mutta saattoivat myöskin eloa sydämmeen ja elämään. Myötä- ja vastoinkäymisessä tulivat he minulle yhä rakkaammiksi ja kalliimmiksi. En usko omien lasten olevan äidilleen rakkaampia kuin Kaarinani ja Laurani olivat minulle. Uusissa oloissa muutuin myöskin vanhemmilleni nöyremmäksi tyttäreksi ja entistä hellemmäksi siskoksi ja minä voin siitä lähtein paljon paremmin ilahuttaa vanhempiani heidän vanhuutensa päivinä, kuin jos olisin jäänyt toimeettomaksi liikahenkilöksi heidän luokseen. Silloin vasta osasin oikein käyttää hyväkseni kasvatustani ja tietojani. Aina ollessani toimessa ja varma elämäntarkoitus mielessä haihtui vähitellen turhamaisuus ja epätotuus sielustani. Ja saavuttamani tiedot, tunnustamani totuus muuttuivat hedelmää kantaviksi sydämessä ja teoissa, sen perästä kuin niin sanoakseni olin juurtunut elämään.»

Evelina vaikenä. Kaikki olivat mielenkiinnolla kuunnelleet hänen kertomustansa, vaan ei kukaan niin hartaasti kuin laamanni. Uusi ala elämästä oli auennut hänen eteensä ja hänen miehekkäät kasvonsa osoittivat mitä todellisinta osanottoa. Häntä vaivasi tuommoisen ahtaan maailman kuvaus, niin painostavana ja epäselvänä. Ja heti hänen ajatuksensa olivat täydessä työssä avatakseen sillä alalla ovet ja ikkunat, ja vapauttaaksensa tuon sorretun, epävapaan elämän.

«Niin, niin!» sanoi Gunilla rouva huohtaen, «kyllä on jokaisella raskas taakkansa kannettavana elämän taipaleella. Mutta jos vaellamme kurituksessa ja Herran nuhteessa, niin saapi kyllä jokainen aikansa palkkansa. Herramme kyllä auttaa meitä kaikkia!» Ja Gunilla rouva veti suuren hyppysellisen nuuskaa sieramiinsa.

«Älä unohda Orbis Pictusta!» hän huudahti Eliselle kun tämä meni kotiin miehensä kanssa. «Älä unohda antaa vekarain sivistyä katselemalla sielun muotoa! He, he, he, he!»

Orpo.

Päivä lähestyi iltaansa. Ernst ja Elise istuivat vierashuoneensa ikkunassa; hellä mielipiteitten vaihto, johon kumpikin innokkaasti otti osaa, oli lähentänyt puolisoita toisiinsa ja saattanut heille elämänrauhan. Nyt he hetkeksi vaikenivat; mutta aavistus, joka sointuisen sulosäveleen kaltaisina väreili heidän mielessänsä ennustaen heille yhä suurempaa onnea, saattoi heidän silmänsä säihkyään. Sillä aikaa alkoi hämärä levittää vaippaansa kaikkialle; hiljainen sade huuhtoi ikkunanruutuja. Salista kuului kandidaatin sointuva ääni, kun hän kertoi lapsille satuja, joita vähä väliä lasten kysymykset ja huudahdukset keskeyttivät. Kotirauhan tunne valtasi perheenisän sydämen; hän otti hellästi vaimonsa käden omiinsa ja katsahti iloisesti hänen lempeihin kasvoihinsa, ja he leikillisesti tuumivat kodissa tehtäviä pieniä muutoksia. Kesken kaikkea levisi pilvi laamannin kasvoille ja kyyneleet kohosivat hänelle silmiin.

«Mikä sinun on, Ernst», kysyi hänen puolisonsa hellän levottomasti pyyhkäisten ne pois kädellään.

«Ei mitään muuta», vastasi laamanni, «kuin että me mielestäni olemme niin onnelliset; minä näen sinut siinä, kuulen lasteni iloiset äänet tuolta ja silloin minun täytyy muistella lapsiraukkua, joka turmeltu tuossa kurjassa kodissa kadun toisella puolella.»

«Niin!» huokasi Elise, «Jumala auttakoon kaikkia onnettomia pienokaisia maan päällä.»

Ehdottomasti katsahivat molemmat puheenalaisen kodin ikkunaan. Jokin liikkui ikkunassa; nainen astui ikkunalaudalle; tumma lapsenpää kurkisti esiin hänen jaloissansa, mutta potkaistiin tieltä ja suuri valkoinen lakana putosi äkkiä eteen, peittäen kaikki mikä oli sisäpuolella.

«Hän on kuollut!» huudahtivat puoliset yhtäaikaa ja katsahivat toisiinsa.

Laamanni lähetti sinne heti kuulustelemaan miten asianlaita oli. Lähetti kertoi palattuaan herra N:n kuolleen pari tuntia sitten.

Kynttilä sytytettiin lakanan sisäpuolella ja siellä näkyi askaroitavan ahkeraan. Laamanni astuskeli silminnähtävästi liikutettuna edestakaisin lattialla. «Lapsi raukka! Pikku tyttö raukka! Mitäpä hänestä tulee? Lapsi raukka!» lausui hän kerta toisensa perästä. Elise luki miehensä sielusta hänen ajatuksensa. Jo kauan aikaa hän oli, huomattuaan hänen sydämensä toivomuksen, totuttautunut ajattelemaan seikkaa, jonka lausuminen nyt kumminkin näytti olevan vaikeata. Viimein hän tukahuttaen huokauksen lausui:

«Ernst! pata, joka kiehuu kuutta pienoista suuta varten, ehkä voipi kiehua seitsemällekin!»

«Luuletko!» huudahti laamanni iloisesti säihkyvin silmin. Hän syleili hellästi vaimoaan, istahti hänen viereensä ja kysyi: «Mutta oletko koetellut voimiasi! Sinun osaksesi tulee raskain osa tästä perheenlisäyksestä. Kuitenkin, jos luulet itselläsi olevan uskallusta siihen – niin täyttäisit sydämeni hartaan toiveen!»

«Ernst, voimani ovat vähäiset», vastasi Elise pusertaen rikki kyyneleen, «eikä kukaan tunne sitä paremmin kuin sinä; mutta tahtoni kyllä on harras; – minä koetan parastani, – ja sinä tuet minua!»

«Niin! koettakaamme molemmat!» huudahti laamanni iloisesti nousten seisoaalleen. «Kiitos Elise! Kiitos kultaseni!» hän jatkoi hellästi suudellen häntä kädelle, «menenkö heti noutamaan tänne lapsen? Mutta ehkä hän pelkää seurata minua!»

«Tulenko mukaasi hänen luoksensa?»

«Sinäkö! Mutta tuleehan jo pimeä ja sataa!»

«Voimmehan ottaa sateenvarjon. Sitäpaitsi panen sadetakin ylleni ja olen heti valmis!»

Elise meni panemaan yllensä ja laamanni auttoi hänen päällensä sadetakin ja päällyskengät hänen jalkaansa ja piti huolta hänestä jos jollakin hellällä tavalla. Elisen ja Pirkon järjestettyä yhtä ja toista läksivät puoliset kotoa lasten äärettömän uteliaina ja kummastuneina kokoontuessa heitä katselemaan.

Kuljettuaan sateessa ja tuulessa kadun poikki ja hapuiltuaan pimeitä rappusia ylös, saapuivat puoliset viimein herra N:n ovelle. Se oli raollaan, heikko sammumaisillaan oleva tuli näkyi sisältä, heittäen epämääräistä valonheijastusta huoneessa oleviin esineihin. Ei ainoatakaan elävää olentoa näkynyt huoneessa, joka oli niin autio, että olisi luullut siinä rosvojen käyneen ryöstämässä. Hylättynä makasi vainaja vuoteellaan eikä sen vieressä näkynyt mitään semmoista, joka olisi helpoittanut kuolevan viimeistä kamppausta. Vaate peitti vainajan kasvot. Laamanni astui ruumiin luokse, kohotti vaatetta, katseli ääneti hetkisen vainajan kangistuneita piirteitä, koetteli valtasuonta ja peitti jälleen hiljaa kasvot. Kääntyessään Elisen puoleen oli tämä sangen kalpea.

«Missä on lapsi?» kysyi Elise hätäisesti. He katselivat tarkastellen ympärillensä. Musta ihmisen muotoinen varjo näkyi liikahtavan nurkassa. Siellä oli pikku orpo; hän istui siinä yölinnun tavoin painautuneena seinää kohti. Elise lähestyi ja tahtoi ottaa lapsen syliinsä, kun äkkiä pieni käsivarsi kohosi tähdäten hurjan lyönnin Eliseen. Elise peräytyi säikähtyneenä; mutta heti sen perästä hän lähestyi uudestaan hellästi puhutellen villiä lasta. Tämä nosti jälleen uhkaavasti käsivartensa, mutta voimakkaat miehen kädet tarttuivat äkkiä niihin ja luja, vakava katse kohtasi häntä niin, että hän vapisi sen vaikutuksesta, tunsu itsensä voitetuksi ja alistui voimallisemmän valtaan. Laamanni nosti hänet ylös ja asetti hänet polvellensa. Lapsen koko ruumis värisi.

«Älä pelkää meitä!» lausui Elise hyväillen; «me olemme sinun hyvät ystäväsi. Tahdotko seurata meitä kotiin pikku lasteni luokse tänä iltana, niin saat maitoa ja vehnästä heidän kanssansa ja saat sitten nukkua pienessä sängyssä, jossa on ruusunpunainen peite.»

Valkoinen maito, ruusunpunainen peite ja Elisen lempeä ääni ja käytös näkyivät vaikuttavan rauhoittavasti lapseen.

«Kyllä minä tulisin mukanasi», hän vastasi, «mutta mitä isä sanoo herättyään?»

«Hän kyllä on tyytyväinen!» vakuutti Elise käärien lapsen lämpöiseen saaliin.

Samassa kuului heikkoa melua rappusista. Pikku Saara huudahti hiljaa ja rupesi uudestaan värisemään. Herra N:n taloudenhoitaja astui sisään kahden nuoren pojan seuraamana; laamanni ilmoitti hänelle päätöksensä pitää huolta Saarasta ynnä hänen isänsä jättämästä omaisuudesta. Viimeisiä sanoja kuullessansa rupesi muija äänekkäästi kiroilemaan ja meluamaan, niin että laamannin oli pakko rangaistuksen uhalla häntä vaientaa. Hän lähetti sitten toisen pojista hakemaan talon isäntää ja sovittuaan hänen kanssansa varokeinoista vainajan mahdollisen jälkeensä jättämän omaisuuden säilyttämiseksi, hän nosti pikku Saaran käsivarrelleen, kääri hänet hyvästi päällysnuttuunsa ja läksi vaimonsa kanssa pois.

Sillaikaa vallitsi pikku Frankien joukossa mitä suurin uteliaisuus. Elise oli mennessään kertonut heille ehkä palatessaan tuovansa heille pienen sisaren. Eikä voi kuvailla minkä mullistuksen ne sanat saivat aikaan lapsijoukossa ja mitkä arvelut ja aavistukset sen johdosta pyörivät lasten päissä. Kandidaatti ei voinut vastata heidän kysymyksiinsä eikä tyydyttää heidän uteliaisuuttansa, mutta tyynnyttääkseen joukon kiihkeätä mielentilaa hän antoi lasten hyppiä harakkata huoneiden lävitse asettuen itse «harakkaparven» etunenään. Oikea harakkaparvi ei olisi joutuisemmin kiiruhtanut lentoon kuin äsken mainittu lapsijoukko, kun salin ovi aukeni ja laamanni rouvineen astui sisään. Petrea näytti äärettömän uteliaalta, kun laamanni avasi väljän päällysviittansa ja hiljaa laski siitä alas jotakin, jota Petrea aluksi kauhistui ja luuli nokikolariksi, mutta joka lähemmin tarkastellessa olikin kovin hento ja laiha yhdeksänvuotias mustatukkainen, tummaihoisen ja tavattoman suuri- ja mustasilmäinen tyttönen, joka melkein ällistyneenä hänen

ympärilleen kokoontuneita uhkaavasti katseli valkoisia liinaharjaisia pienokaisia.

«Tuossa teille on uusi sisko!» lausui isä lähennellen lapsia toisiinsa. «Saara! siinä ovat siskosi! Rakastakaa toisianne ja olkaa kiltit yhdessä!»

Lapset katselivat kummastuneina toinen toisiansa; mutta Henrik ja Louise tarttuivat suojelevasti pienen vieraan tulokkaan käteen ja kohta kaikki kilvan sanoivat häntä tervetulleeksi.

Lasten illallispöytä katettiin. Sytytettiin lisää kynttilöitä. Seura oli erittäin hilpeällä mielellä. Uhrattiin tervetuliaisantimia vastatulleelle. Louise toi kaksi toista vuotta vanhaa konvehtipalasta ynnä pienen rasian, jossa niitä saattoi edelleen säilyttää.

Henrik lahjoitti Saarelle punaisen vaskitorven sekä opetti häntä utterasti puhaltamaan sitä.

Eeva lahjoitti nukkensa, Josefinen, jolla oli uusi punainen harsopuku.

Leonore sytytti punavihreän vaharullansa tummasilmäisen Saaran eteen.

Petrea ... ah! Petreakin tahtoi niin sydämmestänsä antaa jotakin. Hän etsi kaikki kätöksensä; mutta oi; niissä oli ainoastaan rikkiäisten lelujen tähteitä. Tässä kädetön nukki, tuossa jalkapuoli pöytä, tässä kaksi sokuriporsaan puoliskoa, tuossa päätön ja hännätön koira! Kaikki Petrean lelut olivat omistajansa monenmoisten kokeiden vaikutuksesta joutuneet katoavaisuuden alaisiksi, jopa piparkakkusydänkin, jota hän tavallisesti näytteli Gabriellelle houkutellaksensa hänet luoksensa, oli juuri samana päivänä ahneuden onnettomanä hetkenä luiskahtanut alas Petrean kurkusta. Petrealla ei toden totta ollut mitään, joka olisi voinut käydä kunnollisesta lahjasta Hän käsitti sen itse huoaten; hänen sydäntänsä kirveli, ja jo rupesivat kyneleet vierimään pitkin hänen nenäänsä, kun äkkinäinen mieleenjuolahdus häntä lohdutti. Nainen ruusupensaun luona! Se aarre hänellä vielä oli; se riippui vielä vahingoittumaton lasin takana kehyksissä sinisestä nauhasolmusta hänen sänkynsä yläpuolella. Ainoastaan silmänräpäyksen Petrea epäröitsi; tuossa tuokiossa hän oli kiivennyt pieneen vuoteesensa ja irroitannut taulun seinästä. Sitten hän riensi säihkyvin silmin, hehkuvin poskin toisten luokse lahjoittamaan kalleimman tavaransa ja juhlallisesti selittämään, että Saara on nyt ruusupensaun luona polvistuvan naisen omistaja.

«Pikku Afrikka», näytti sangen vähän välittävän pienten europalaisten uhreista. Hän kyllä otti ne vastaan, mutta pani ne heti syrjään sen enempää niihin katsomatta, ja se seikka antoi Louiselle aihetta tarjoutumaan niiden säilyttäjäksi.

Kesken kaikkia noita pikku tapahtumia astui assessori sisään ja katseli urkkivasti ympärillensä, näytti valkoisia hampaitansa ja mumisi itsekseen: «niin, aivan oikein. Tiesinhän minä sen!» «No», lausui hän sitten ääneen ja toruen sydämmellisesti pudisti ystäviensä käsiä, «huomaanpa teillä mielestänne olevan liian vähän omia kakaroita talossa, koska vielä haalitte tänne muidenkin. Kuinka monta aiotte vielä koota tänne? Tuleeko huomenna taas uusi? Ettekö tulleet toimeen ennen kuin saitte tyttöjä ummelleen puolitusinaa? Ja mitä tässä vielä tullee? Kohta ei pääse kulkemaan tässä talossa vaan vesain tähden? Voipi luulla teillä olevan niin paljon kultaa ja rikkauksia liikaa, että teidän välttämättömästi täytyy mättää niitä muillekin. No onnea vaan! Lykkyä tykö!»

Laamanni ja hänen rouvansa vaan hymyilivät vastaukseksi ystävänsä torumiselle ja pyysivät häntä jäämään heille illalliselle. Mutta aikaa hän ei sanonut itsellään olevan, vaan läksi pois ensin poimittuaan suuria päärynöitä taskuistaan ja pantuaan ne ruokaliinojen alle lasten lautasille. Kullakin liinalla oli oma merkkinsä ja Saaran ruokaliinaan oli solmittu kullankarvainen nauha. Päärynän alta hänen lautaseltaan löydettiin suurenarvoinen seteliraha. Se oli assessorin lahja orvolle, mutta ei antaja milloinkaan tunnustanut sitä antimeksensa. Se oli hänen tapansa.

Kun äiti otti Saaraa kädestä viedäksensä hänet nukkumaan, oli Petrea sanomattomasti iloissaan nähdessään Saaran kaikista lahjoistansa ottavan mukaansa ainoastaan ruusupensaun luona olevan naisen, jota hän näkyi mielihyvällä katselevan. Hauskassa makuuhuoneessa valtasi Saaran kova suru. Harvinaisen runsaat kyneleet valuivat hänen silmistänsä ja hän huusi ääneen isäänsä. Elise piti häntä hiljaa sylissänsä ja antoi hänen itkeä loppuun. Hiljaa hän riisui hänet sitten ja kantaessansa uupuneen lapsen vuoteelle oli hänellä ilo tuntea miten Saara hellästi kiersi kätensä hänen kaulaansa. Petrean antama taulu ripustettiin Saaran vuoteen ylle. Lumivalkealla tilalla vaan «pikku Afrikka» ei voinut saada lepoa eikä rauhaa. Hänen tummat silmänsä katselivat urkkivina ympäri huonetta ja kädet puristivat suonenedontapaisesti Elisen valkeata leninkiä: «Älä mene pois!» lapsi kuiskasi, «he tulevat muuten minua tappamaan!» Silloin otti Elise lapsen kätöset omiinsa ja saneli hänelle yksinkertaisen, hurskaan lapsenrukouksen, saman kuin oli opettanut omillekin pienokaisillensa. Saara toisti sanat, ja vaikka hän tekikin sen niin koneentapaisesti, hän rauhoittui siitä kuitenkin vähäsen; mutta kun hän vielä vähä väliä kovasti vavahteli ja yhä edelleen piti kiinni Elisen puvusta, istahti Elise hiljaa hänen viereensä. Toiset pienokaiset huusivat hänelle: «äiti, laula meille laulu kyyhkyselä! Oi, laula se!» Ja äiti lauloi suloisella hiljaisella äänellään pienen laulun, jonka itse oli sepittänyt lapsillensa.

Tuoll' istuu oksalla kyyhkynen
niin puhtoin,
rukoukset hän kuulee lapsoisen
lailla Kristuksen.

Valkosiivet hän riemuin kohottaa,
ylös käy hänen tie,
rukoukset lasten kun ilmoille saa,
isän luo hän ne vie.

Luo lasten hän palajaa jällehen
ja mukanaan
isän siunauksen hän ylhäisen
tuo lapsille maan.

Siis lapset pienoiset rukoilkaa vaan,
kyllä varmasti
valkokyyhky taivahan oksaltaan
heitä kuulevi.

Laulun kestäessä laskihe rauhan kyyhkynen lapsen sieluun. Ystävällisiä kuvia leijaili Saaran mielikuvitelmissa. Nainen ruusupensaalla luona ja Elise muuttuivat samoiksi henkilöiksi, ruusut tuoksuivat suloisesti ja pitkien mustien ripsien yhä enemmän lähestyessä poskia tuntui Saarasta kuin valkoinen, suloisesti laulava lintu hyväillen ja rauhoittaen olisi levittänyt siipensä hänen ylitsensä. Vähitellen aukeni pikkuinen käsi ja laski irti leningin, itkettyneet silmät sulkeutuivat ja levon rauha levitti vaipansa orvon yli.

Elise nousi hiljaa ja meni toisten lasten vuoteitten luokse. Laulu «Kyyhky oksalla» oli nukuttanut heidätkin, ja painettuaan äidin suudelman kunkin poskelle ja puhuttuaan Pirkolle vastatulleesta ja saatuaan lapsirakkaalta kunnan eukolta vakuuttavat lupaukset heidän hyvästä hoidostaan, riensi Elise puolisonsa luokse.

Innokkaasti laamanni kuunteli mitä Elise kertoi Saarasta. Tämä uusi perheenjäsen, tämä huolien lisä näytti ikäänkuin laajentaneen ja elvyttäneen hänen sieluansa. Hänen silmänsä säihkyivät hellästä liikutuksesta, kun hän keskusteli Elisen kanssa lasten tulevaisuudesta. Evelinan kertomus, joka vielä oli hänellä ja Elisellä tuoreessa muistissa, näkyi vaikuttaneen häneen, kiihoittaneen häntä kodillensa ja lapsillensa luomaan ihan toisen elämäkuvan.

«Meidän ei tule kasvattaa lapsiamme oman itsemme vaan heidän itsensä tähden!» hän lausui lämpimästi. «Heidän onneaan meidän tulee etsiä. Me kyllä vielä keksimme mikä on niin yhdelle kuin toisellekin lapselle hyödyksi; koettakaamme vaan voittaa ja säilyttää heidän täydellinen luottamuksensa. Ja jos luonteeni karkeus ja kovuus vieroittaisi heidät minusta, niin auta sinä minua, Elise; anna heidän salaiset huolensa ja toiveensa saapua tietooni kauttasi.»

«Niin, minnekä muuten menisin?» vastasi Elise hellästi. «Sinä olet tukeni, paras voimani tässä elämässä. Miten heikko olisinkaan ilman sinua.»

«Ja ilman sinua, Elise, olisi voimani muuttunut kovuudeksi. Luonto antoi minulle vallanhimoisen mielen. Minulla on ollut ja on vieläkin paljon vaivaa sen kukistamisessa. Mutta Jumalan avulla se vielä onnistuu. Eliseni! Koettakaamme tulla yhä paremmiksi! Lasten tähden, saattaaksemme heidät onnellisiksi, koettakaamme jalostuttaa itseämme!»

«Niin, sitä tahtokaamme Ernst! Saattakoon kodinrauha aikaiseen rauhanhengen kotiutumaan heidän rintaansa.»

«Me kyllä teemme heidät onnellisiksi!» jatkoi isä yhä lämpimämmin. «Jumalan avulla ei kukaan ole heistä vaeltava epäonnistuneena tahi sielunsa puolesta raajarikkoisena elämänsä läpi. Pikku tyttöseni! Teistä ei saa, tulla kypsymättömiä ihmisiä! Eivät mitkään harhatoiveet saa soaista teidän silmiänne elämän tosi rikkauden suhteen. Te ette milloinkaan saa isota jaloutta, jota en voi teille hankkia. Ah! onhan elämä kyllin rikas, ruokkiaksensa kaikkia taivaan lintuja, eikä kenenkään tarvitse olla osattomana tässä maailmassa. Te, viattomat olennot, ette saa jäädä ilman voimaa ja elämäniloa; teidän pitää saada tuntea tosi elämää, joka suo siunausta joka päivälle, tarkoitusta jokaiselle toimelle, se on tuottava teille rauhaa ja omintakeisuutta surussa ja ilossa, elämässä ja kuolemassa!»

Kuunnelleksensa niitä sanoja Elise tunsu ikäänkuin raittiin tuulahduksen täyttävän sielunsa. Ei mikään enää tuntunut hänestä vaikealta. Keveiksi muuttuivat, kaikki elämän vaikeudet ihanan tarkoituspäivän tähden. Ja ajatellessaan sitä miehekästä, palavaa sydäntä, joka niin lämpimästi sykki hänen ja lasten hyväksi, tunsu Elise ylpeästi iloiten, että hän voi **katsoa ylös** mieheensä ja samalla hän tunsu jalon nöyryyden tunteen ikäänkuin hiipien täyttävän sydämensä. Hän kumartui, ja suuteli miehensä kättä hellästi.

Laamanni ei pitänyt siitä, sillä tosi miehekkäänä ja voimakkaana miehenä hän kuten muutkin hänen kaltaisensa mieluummin itse ihaili naista kuin – ainakin ulkonaisesti – oli heidän ihailtavanaan. Sen tähden hän hieman tyytymättömästi veti pois kätensä.

«Minkä tähden en saa suudella kättäsi», Elise kysyi, «jos se minua huvittaa?»

«Sen tähden että se ei minua huvita, etkä saa toiste tehdä niin!»

«No no, ukkoseni, ei sinun tarvitse niin ankarasti kieltää sitä minulta. Ehkei se milloinkaan enää minua huvitakaan.»

«Sitä parempi!»

«Ehkei. Mutta menkäämme nyt levolle.»

TOINEN OSASTO.

Uusi koti.

«Hyvästi, oi lapsuuteni koti! Hyvästi seinät, te ensimmäisten kyynelten ja hymyilyni todistajat, te kuin näitte askeleeni ja harha-askeleeni elämän liukkaalla tiellä, te jotka olitte läsnä kun ensi kertaa sain maistella kauralientä sekä opetella aakkosia. Hyvästi sinä nurkka, johon minut niin monasti pantiin seisomaan, kun läksyt eivät tahtoneet luistaa ja sinä

kärpänen ja leppäkerttu, te elävät, kiittämättömimmät kaikista, joita koetin kesyttää. Hyvästi te lattiat, jotka minua kannatitte leikkiessäni ja riidellessäni rakkaiden siskojeni kanssa, te seinäpaperit, joita olen repinyt rikki etsiessäni luultuja aarteita takaanne, te todistajat taisteluihini karahvien ja lasien kanssa, olleiden taistelujen todistajat, te kaikenlaisten urotöitten näkijät – jätän teidät hellästi hyvästi ja lähdän toisaalle uusiin seikkailuihin.»

Petrea Frank se näin puhui, suuremmoisilla liikkeillä surullisen lystillisesti jättäen sen kodin hyvästi, josta juuri koko perhe oli muuttamassa.

Oli sateinen päivä huhtikuun keskipoikoilla. Musta silkkiviitta, jota sanottiin «hovisaarnaajaksi» (Frankin koko perheen yhteisesti käyttämä) ja suuri punainen sateenvarjo «perhekatto» (sekin yhteinen) näkyivät sinä päivänä alinomaan kulkevan edestakaisin X kaupungin kaduilla. Kaupungin asukkaat voivat jotakuinkin arvata niiden tarkoituksen nähdessään pitkän vaaleatukkaisen, sinisilmäisen palvelustytön ja tummaverisen, toimekkaan miespalvelijan niiden alla kantavan rasioita, vasuja, kääröjä y. m. Hämärän lähestyessä nähtiin assessorin Munterin pitkä, laiha vartalo kannattamassa perhekattoa Petrea Frankin seurassa. Petrealla näkyi olevan jotakin viittansa alla, hän nauroi ja jutteli ja molemmat näyttivät olevan sangen tyytyväiset toisiinsa. Ikävä kyllä ei tuota tyytyväisyyttä kestänyt kauan. Kodin rappusissa Petrea sattui astumaan kenkensä nauhaan, kompastui, kaatui, ja suuri konvehtipussi tuli silloin näkyviin hovisaarnaajan suojasta ja mantelirenkaita, karamelleja ynnä sokurihyyteisiä hedelmiä alkoi kieriä kaikkialle minkä ennätti. Kesken tapahtuman aikaansaamaa säikähdystä ja sekasortoa oli Petrean sangen vaikea olla ääneen nauramatta nähdessään assessorin ällistymisen ja hyppyjä, joilla koettiin estää konvehtejä kiireen kaupassa kierimästä rappusia alas katujaan. Siinä assessorin antimet juhlan kunniaksi menivät menojaan.

«Niin, ellei noita naisia olisi olemassa, niin voisi toimittaa jotakin tässä maailmassa. Mutta kun päästää heitä auttamaan niin silloin käy kaikki päin mäntyyn. 'Antakaa vain minun tehdä, antakaa minun toimittaa!' sanovat. Ja niin he auttavat ja toimittavat että ... onko milloinkaan nähty niin kurjaa? Kompastua ja kaatua kenkensä nauhaan. Mutta naisilla ei milloinkaan ole järjestystä missään. Ja semmoiset saavat hallita valtakuntia! Hallita valtakuntia!!! Minä en vaadi heiltä muuta, kuin että hallitsivat jalkojansa ja sitoisivat kunnollisesti kenkensä nauhat. Mutta kuningattaresta alkaen apumuijaan ei ole ainoatakaan naista, joka osaisi sitoa kenkensä nauhoja niin että solmu kestäisi.»

Se oli Jeremias Munterin letkaus naisille, kun hän astui huoneeseen ja katsoi kuinka paljon oli pelastunut konvehdeista tuossa suuressa haaksirikossa. Petrean pahoittelemiset ja anteeksipyyntöt eivät ottaneet onnistuaksensa haihduttamaan ukon vihaa. Tosi kyllä, että onneton naurunhalu oli vallannut Petrean ja saattoi katumuksen ja todellisen mielipahan sangen epäiltäväksi. Ne olivat kuitenkin todellisia. Kun Eeva saapui ja rukoili liikuttavasti assessorilta: «Kas niin, setä kulta! Petrea raukka on niin pahoillaan ja hän on sitäpaitsi sangen pahasti loukannut polvensa!» lausui assessorin melkoisen muuttuneella äänellä:

«Vai niin, onko hän? Niin, miksipä pitääkin olla niin kömpelö, että kompastuu ja lipeää niin että...»

«Konvehtejahan aina voipi saada sijaan!»

«Voipiko? Kasvaako niitä puissa? Häh? Pitääkö tuhlaa rahojansa konvehdeihin nähdäksensä niiden vierivän pitkin katua? Kaunista säästäväisyyttä! Totta tosiaan!»

«Lausukaa Petrealle ystävällinen sana!»

«Ystävällinenkö sana? Minä sanon hänelle, että olkoon hyvä oppikoon toiste sitomaan kenkensä nauhat. No! Nyt lähdän ostamaan lisää konvehteja. Mutta ainoastaan sinun tähtesi pikkueeva neitiseni. Niin, niin, sanon! Nyt **tahdon** mennä; minä kyllä osaan tanssia mukana, kun... Mutta miten sataa! Lainaa minulle perhekatto! Voisinhan tarvita tuon viitankin; tuo se sievästi tänne. No, mitä siinä on töllytelemistä? Häh? Ettäkö väki minua katselee? Kernaasti minusta, jos heitä vaan huvittaa. Antakaa heidän nauraa minulle, en minä siitä pahenu. Terveys ja mukavuus ennen kaikkea ja toinen vaate voipi olla yhtä hyvä kuin toinenkin!»

Nauraen heittivät nuoret tytöt assessorin hartioille hovisaarnaajan, joka ei yltänyt hänelle polviin ja siten ukko läksi pitkin askelin.

Perhe muutti sinä päivänä uuteen taloon. Laamanni Frank oli lunastanut sen ynnä pienen puutarhan omaksi ja rouvansa elinajaksi ja kaksi vuotta oli siinä nyt puuhattu, murattu ja uudistettu ja muutoksia tehty; suljettu muutamia ovia, avattu toisia, kunnes hän oli saanut kaikki tahtonsa mukaiseksi mukavaksi ja tarkoitustaan vastaavaksi. Hänen rouvansa oli luottaen jättänyt kaikki hänen määrättäväksensä, iloisena siitä että pääsi – joka kuitenkin vaivoin onnistui – kuulemasta muurarein ja puuseppien melua, ryömimästä lastuissa, telineiden alla, muurisavikaukaloiden välitse y. m. Seinäpaperit ynnä muut koristukset oli laamanni sitä vastoin jättänyt hänen ja tyttärien valittaviksi.

Nyt hän astui niin tyytyväisenä rouvansa rinnalla toisesta kerroksesta toiseen, toisesta huoneesta toiseen iloiten mukavasta, tilavasta ja hauskasta «pesästä», mutta kuitenkin melkein eniten Elisen suuresta tyytyväisyydestä hänen toimiinsa. Tällä kertaa rouva ei päässytään tarkastamatta koko taloa kellareista alkaen aina vinnille, mankeloimishuoneeseen ja halkoliitereihin saakka.

Emme huoli väsyttää lukijaa koko sillä matkalla, vaan tutustutamme hänet ainoastaan muutamiin perheen kokoontumishuoneisiin. Astukaamme siis ainoastaan salin ja pienemmän vierashuoneen lävitse; ne olivat kauniit ja ihan tavalliset huoneet; mutta se huone, jonka laamanni erityisellä rakkaudella ja huolenpidolla oli sisustanut, joka oli aiottu perheen kokoontumispaikaksi ja joka ansaitsee tarkempaa tutustumista, oli niin sanottu kirjasto. Se oli pitkulainen hyvin valoisa huone, jonka kolme ikkunaa olivat suurelle torille päin. Louise siitä erittäin iloitsi; – «voihan toripäivinä ikkunoista nähdä mitä siellä oli kaupan taloutta varten»; – vastapäätä oli kirkko, ynnä kaunis tuuheita hautausmaa, ja se näköala oli Elisen mielestä erittäin kaunis. Huoneen vastakkainen seinä oli tykkänään kirjahyllyjen peittävä, joka hylly muodosti eri osaston sisältäen eri maiden kirjallisuutta. Välipaikkoihin muodostetuissa komeroissa oli yksinkertaisilla, mutta aistikkailta pylväillä etevien miesten pystykuvia, semmoisten, jotka tekojensa kautta olivat saavuttaneet mainetta, ja laamanni huomautti heidän seisovan siinä, ei sen tähden että he **erottaisivat** vaan sen tähden että he **yhdistivät** maailman kansat. Laamannin kirjasto oli todellakin valittu; sen kokoaminen oli ollut yksi hänen elämänsä nautintoja ja

vieläkin sen lisääminen tuotti hänelle iloa. Nyt se oli ensi kerran järjestettynä yhteen paikkaan, ja hän iloitsi siitä aarteesta sekä kehoitti tyttäriään vapaasti käyttämään sitä hyväksensä sillä nimenomaisella ehdolla että: «asettaisivat joka kirjan takaisin oikealle paikalleen». Louise nimitettiin heti kirjastonhoitajaksi ja Petrea hänen apulaisekseen. Äiti ja tyttäret erittäin iloitsivat siitä huoneesta ja neuvottelivat miten kukin valitsisi sijansa, minne asetettaisiin ompelupöydät, kukkapöytä, lintuhäkki ja muut kalut, ja katso, kaikelle oli erinomaisen sopiva paikka. Huoneen toisella lyhyellä seinällä oli viheriä sohva ja sieltä hallitsisi äiti valtakuntaansa, vastaiselle seinälle sopi piano, harppu – Saaran lempisoitin – ja kitara, jota Eeva näppäytteli laulaen: «mamma mia»!

Hauska, odottamaton näky kohtasi Elisen silmää, kun laamanni pienen paperioven kautta kirjastosta vei hänet pienenlaiseen kamariin – jonka ikkunat olivat samanne päin kuin kirjastonkin – joka oli yksinomaan määrätty hänen omaksensa. Liikutettuna äiti siinä huomasi huonekalujen aistikkaan päällyksen tyttärensä työksi. Hänen kirjoituspöytänsä oli ikkunan luona; pari kaunista taulua ja muutama oikea posliininen ryhmäkuva kaunisti huonetta; Elise huomasi kiitollisella ilolla kaikki pienet mielitekonsa ja toiveensa tässä täytetyiksi puolisonsa ja lastensa toimesta.

Toinen pieni paperiovi huoneen toisella puolella vei Elisen makuuhuoneeseen ja laamanni huomautti miten hiljaa ovet aukenivat ja miten helposti hän voi sulkeuntua huoneesensa kummalta puolen tahansa, milloin tahtoi olla ihan rauhassa ja yksiksensä.

Tämän huoneen jälkeen ei mikään Eliseä enemmän ilahuttanut kuin kylpylaitos, jonka laamanni oli laittanut erittäin mukavaksi ja miellyttäväksi. Ja hän väanteli innostuneesti kiiltäviä hanoja näyttääksensä miten «tuosta tulee lämmintä vettä ja tuosta kylmää – ei **tuostahan** tulee kylmää ja **tästä** lämmintä». – Tämän laitoksen mukavuus tekisi lauantaujuhlan, jota siinä talossa pidettiin tavallaan yhtä pyhänä kuin sunnuntaita, kahtavertaa miellyttävämmäksi. Viereisessä huoneessa, joka oli määrätty pukeutumishuoneeksi kylvön jälkeen, oli vanhalla, puhtaalla Pirkolla pysyvä tyyssijansa. Siinä tuli hänen ynnä suuren liinakaapin hiljalleen vanhentua yhdessä; siinä naksutteli hänen kellonsa, siinä kehräsi hänen kissansa, siellä kukkivat hänen kurjenpolvensa ja palsamiininsa, raamattu ja virsikirja välillensä.

Tytärten kolme valoisata, hauskaa huonetta oli yläkerrassa ja ne olivat somasti vaikka yksinkertaisesti sisustetut.

«Täällä he viihtyvät hyvin!» lausui isä loistavin silmin katsellen ympärilleen. «Etkö sinäkin luule niin, Elise? Saattakaamme koti heille niin miellyttäväksi, ett'eivät halua siitä luopua, paitsi tärkeistä ja pätevistä syistä. Ei mikään kodin rauhattomuus ja tyytymättömyys sen oloihin saa karkoittaa heitä lapsuutensa kodista. Täällähän he voivat viihtyä ja olla rauhassa ja itsekseen milloin haluavat. Se on siunattu asia, semmoisia miettimis- ja rauhoittumishetkiä tarvitsee jokainen ihminen, nuoret tytöt yhtä hyvin kuin muutkin.»

Äiti myönsi sen sydämmensä pohjasta.

Mutta äiti oli kuitenkin vähän hajamielinen, sillä hänellä oli tärkeätä sanottavaa vanhimmalle tyttärelleen, ja kun Louise samassa tuli sisään, syntyi heidän välillään vilkas neuvottelu, josta laamanni kuuli seuraavat sanat:

«...ja pannukakkuja loppuiksi! Ja, tyttöseni, pidä huolta siitä, että kuusi tulee jauhokkaaksi ja tukevaksi, jonkalaisesta tiedät Henrikin pitävän.»

«Emmekö voisi laittaa kermavaahtoa vaapukkahillon kera pannukakujen kanssa?»

«Varsin hyvin! Jacobi varmaan panee hyvinkin paljon arvoa siihen!»

Louise punastui hieman ja laamanni pyysi nauraen, että saataisiin maallisempaakin ruokaa illalliseksi kuin «taivaan mannaa», ja sitä luvattiinkin.

Alhaalla salissa pudisteli assessorin äikeissään perhekattoa.

«Kurjin katto koko kristikunnassa!... Ei suojele sateelta eikä tuulelta!... Ja painava kuin Noan arkki! ja...» Mutta siinä pudistellessaan ja toruessaan hän kuuli ulkoa melua, huutoa, tervetuloivotuksia jos jonkinmoisilla äänillä. Silloin hän heitti hovisaarnaajan hujanhajan perhekatolle ja riensi pitkin askelin harpaten ulos eteiseen pudistamaan kättä talon pojan ja ystävän kanssa, jotka juuri palasivat yliopistosta.

Surkuttelua ja tervetulohuutoja kaikui sekaisin.

«Miten olette märät, kalpeat ja viluiset!»

«Ah, meilläpä on ollut mitä mainioin sadepuuska!» lausui Henrik puistutellen ja sivulta päin vilaisten Jacobiin, joka siinä märissä vaatteissaan näytti sangen nolatulta ja aristelevalta. «Tämmöinen ilma on juuri omiaan minulle! Sateesta ja tuulesta muuttuu niin – en tiedä oikein mimmoiseksi. Tiedätkö sinä, mon cher?»

«Mäsäksi, vallan mäsäksi!» vastasi Jacobi väristen ja surkeasti, «miksi muuksi voipi tulla, aivan rikki tärisevillä, mitä kurjimmilla rattailta tuulessa ja rankkasateessa, niin että vallan sulaa. Uh, uh, u-u-uh!»

Henrik nauroi sydämmellisesti kurjannäköiselle matkakumppanillensa ja lausui:

«Oh, minun mielestäni tämmöinen ilma on omiansa karaisemaan ihmistä. Ylpeä, mieltä ylentävä tunne valtaa sielun istuessa siinä pää pystyssä, tyynenä, elementtien riehuessa, etenkin kun siitä korkeudestansa katselee muita kuolonalaisia, jotka väristen rientävät eteenpäin sateenvarjojen suojassa. Silloin ihminen istuu kyytikärryllänsä kuin valtaistuimella; – niin, jopa hieman kuvittelee olevansa filosofi. Tästä johtuu eräs seikka mieleeni. Luulin näkeväni kulkiamme kaupungin lävitse erään filosofin astua tepastelevan puettuna naisen kaapuun. Mutta kuinka nyt kaikki voitte rakkaat siskokullat? Miten pitkä aika siitä kuin viimeksi teidät näin!» Ja hän pudisti hellästi heidän käsiään kylmillä, märillä käsillään.

Tämä kohtaus, joka tapahtui iltahämärässä, keskeytyi äkkiä siten, että neitokset vakavasti kehoittivat tulijoita menemään

huoneihinsa muuttamaan vaatteita. Jacobia ei tosiaankaan tarvinnut kiirehtää, ja Louisen mielestä Henrikin filosofia oli sillä hetkellä huononlaisesti harkittu. Hän oli jo pitänyt huolta siitä, että loimoava takkavalkea lämmitti herrain huonetta heidän astuessaan sisään.

Sillaikaa kokoontuivat naiset kirjastoon; kynttilät sytytettiin, pöydät järjestettiin, laamanni auttoi kaikkia ja oli erittäin tyytyväinen, kun hänen apuaan tarvittiin kaikkea järjestettäessä. Assessori katseli ihastuneena miten Eeva asetti hänen tuomansa konvehdit pienille lautasille. Petrea ei saanut niitä edes katsellakaan, vielä vähemmin koskea niihin.

«No, hyvänen aika, tyttökullat, miten täällä on hauskaa!» huudahti laamanni ihastuneena, nähdessään kirjastonsa siinä asussa kuin se tavallisissa oloissa oli oleva. «Istutko hyvin tuossa sohvassa, Elise? Saanko tuoda sinulle jakkaran jalkojesi alle? Ei, ystävänä, jää paikoillesi! Minkähän tähden sitten olisi miehiä olemassa?»

Kandidaatti, nykyään (totta kai) maisteri Jacobi ei enää näyttänyt samalta mieheltä kuin äsken matkapuvussa, kun hän tuntia myöhemmin sievästi muuttuneena astui sisään nuoren ystävänsä seurassa naisten luokse. Hänkin vallan loisti tyytyväisyydestä katsellessa sitä iloista näkyä, joka sieltä kohtasi hänen silmiänsä.

Tarkasteltiin sitten lähemmin toinen toisiansa. Henrikin huomattiin melkoisesti laihtuneen ja käyneen kalpeammaksi. Henrikin mielestä se oli hänen ahkeruutensa tunnustus. Jacobikin tahtoi että hänen ahkeruutensa tunnustettaisiin, mutta tunnustus kiellettiin häneltä yksimielisesti hänen kukoistavaisuutensa tähden. Hän kyllä vakuutti päivittymisen sen syyksi; mutta se ei auttanut. Salaa itseksensä Louise arveli Jacobin melkoisesti muuttuneen, tulleen miehekkäämmäksi, yksinkertaisemmaksi ja voimakkaammaksi käytökseltään; hän oli muuttunut vähän enemmän hänen isänsä kaltaiseksi. Louise piti vielä isäänsä miehen esikuvana ja ihanteena.

Pikku Gabrielle punastui korviansa myöten ja puoleksi piiloutui äitinsä taakse, kun velimies puhutteli häntä seuraavaan tapaan:

«Kaikkein armollisin prinsessa Turandotte! Kuinka, teidän korkeutenne, jaksatte? Onko teidän ylhäisyydellänne joku arvoitus tarjona, jolla saattaisitte kurjan ymmärryksemme ymmälle?»

Pieni «korkeutensa» näytti olevan sangen hämillään ja tahtoi vetää pois pientä kätöstä, jota velimies hellästi suutelemistaan suuteli. Gabrielle vallan ujosteli pitkää ylioppilasta.

Henrik puhutteli erikseen jokaista siskoansa, mutta «pikku Afrikan» kanssa keskustelu supistui jotenkin lyhyeksi ja kylmäksi. Sitten hän pysähtyi äitinsä viereen, piteli häntä kädestä ja otti osaa yleiseen vilkkaaseen keskusteluun.

Eeva tarjosi konvehtia.

«Mutta mikä nyt on hätänä?» huudahti äkkiä Henrik. «Minkä tähden siskot kaikki hylkäävät meidät ja siirtyvät tuohon neuvottelemaan, vakavannäköisinä kuin oikeusneuvokset? Onko isänmaa vaarassa? Enkö minä pääse mukaan isänmaata pelastamaan? Kunhan vaan ensin saisimme syödä illallisemme rauhassa!» jatkoi hän itsekseen samalla tavalla kuin teatterissakin puhutaan syrjään.

Niin, juuri illallisesta olikin kysymys. Se se juuri olikin vaarassa, pannukakut eivät ottaneet onnistuaksensa. Jacobi ja Henrik tarjoutuivat auttamaan asian, eikä Louise voinut estää heitä ryntäämästä alas keittiöön, nuorten neitosten suureksi huviksi ja keittäjän hullunkuriseksi epätoivoksi, ei mikään pidättää heitä naurettavasti ryhtymästä keittäjän virkaan, kunnes Louisen viimein vakavasti täytyi lopettaa kujeet, nauru ja palaneiden pannukakkujen tuleen kieriminen ja itse ottaa toimi tehtäväkseen. Uusi tahdaspanos tehtiin hänen johdollansa; hän tarttui itse pannukakkulastaan ja katso! nyt pannukakut onnistuivat mainiosti. Jacobi pyysi saada yhden niistä hänen **omasta** kädestään työnsä palkaksi, saikin sen armosta ja nielasi kuuman lahjansa niin suurella ihastuksella, että se varmaankin olisi pahanpäiväisesti polttanut hänen sisustaansa, ellei (jota me puolestamme pidämme todennäköisenä) toisenlainen kuumuus, eräs hyvin tuttu henkinen tuli, olisi ollut aineelliselle kuumuudelle tehokkaana vastapainona, siten tehden edellisen vaarattomaksi. Emmeköhän tässä varsin viattomasti ole seoittaneet homeopaattista annosta? Kun semmoisesta ei milloinkaan koidu rasvaista ravintoa, niin lähdemme keittiöstä siirtyäksemme perheen mukana illallispöytään, jossa äidin herkulliset vaaleankellertävät ja Henrikin jauhokkaat pannukakut huomattiin moitteettomiksi ja taivaanmannaakin nautittiin mitä suurimmalla ruokahalulla.

Sen perästä juotiin matkamiesten malja ja laulettiin pieni iloinen Petrean sepittämä laulu. Isä oikein iloitsi Petreastansa, joka innostuneena kaikin voimin lauloi mukana, vaikkei yhtä sulavalla äänellä kuin muut. Se ei kuitenkaan yhtään loukannut isän epäsoitannollista korvaa.

«Hän huutaa enemmän kuin kaikki muut yhteensä!» lausui hän tyytyväisenä puolisolleen, joka puolestansa ei ollut yhtä tyytyväinen Petrean soitannollisiin lahjoihin.

Vaikka kullakin omalla tahollansa oli ollut työläs ja uuvuttava päivä, alkoivat kuitenkin nuoret heti illallisen jälkeen ikäänkuin luonnonlain vaatimuksesta liikkua tanssin tahdissa.

Jacobi tanssi Saaran kanssa vallan hurmaantuneena hänen kauneudestansa.

«Meidän pienestä, kunnan Viisustamme» oli sukeutunut vähän tanakanlainen, vaikka somavartaloinen kahdeksantoistavuotias, vaaleaverinen neitonen, joka erosi toisista tanssissa kauniiden askeltensa, suloliikkeittensä ja ehkä vähäsen liiallisen vakavuutensa kautta. Ehkä kuitenkin katseltiin mieluimmin Eevaa, sillä hän nautti todellakin sydämensä pohjasta tanssin viehätyksestä. Gabrielle lensi kultaiset kiharat liehuen keveästi kuin perhonen ympäri salia. Mutta kenpä ei olisi sinä iltana ollut innokkaasti tanssimassa? Se muuttui – suurimmaksi osaksi esikoisen elämänhalun kautta – oikeaksi kiihkoksi. Jopa assessori johti Eevan parina kaikkein kummastukseksi mitä mutkallisimpaan polskaan ihan tanssisankarin tottuneella taidolla.

Vasta puoliyön aikana lakattiin tanssimasta. Mutta ennen kuin erottiin, pyysi laamanni Elisen kehoituksesta puolisonsa

laulamaan pienen tutun laulun: «Ensi ilta uudessa kodissa». Hän lauloi sen yksinkertaisella henkevällä tavallaan ja siinä ilmenevän ilon- ja rauhantunne elähytti kaikki läsnäolijat. Laamanninkin vakavat silmät säihkyivät suloisesta liikutuksesta. Lempeys ikäänkuin kirkasti perheen, siten kaunistaa kaikkien kasvot. Sillä laululle kuten auringolle on annettu voima levittää kirkastavaa valoansa kaikille luoduille ja suoda niille ainakin hetkellistä kauneutta. Samalla tavalla «kehrääjämummo» ja «ukko tien reunalla» pääsivät laulun kautta kauneuden valtakuntaan, samoin kuin he evankeliumin kautta pääsevät osallisiksi taivaan autuuteen.

«Hyvää yötä» toivottaessa suostuttiin kokoontumaan puutarhaan seuraavana aamuna aamiaisen jälkeen, katsomaan mitä siitä oli tehtävä.

Isä seurasi tyttäriään heidän huoneeseensa. Hän halusi vielä kerran nähdä «mimmoista heidän oli». Ja hän kyseli siellä kerta toisensa perästä:

«Oletteko tyytyväiset, tyttöseni, onko kaikki teille mieleen? Jos tahdotte jotakin toisin, jos haluatte mitään, niin puhukaa suunne puhtaiksi!»

Kun tyttäret silloin kiitollisina ja hellästi ympäröivät häntä ilmoittaen tyytyväisyyttänsä, niin ei ollut koko maailmassa onnellisempaa ihmistä kuin laamanni Frank.

Äiti puolestansa oli vienyt «esikoisensa» mukanaan pieneen erikoiskamariinsa. Eiväthän he vielä olleet saaneet vaihtaa ainoatakaan sanaa kahden kesken. Kuinka paljon hän nyt kyseli pojaltaan kaikenlaista häntä koskevaa, niin suurta kuin mitätöntäkin, ja miten mielellään ja avomielisesti poika avasi hänelle sydämensä! Sitten he puhuivat perheen asioista, uuden talon ostosta, velasta, johon sen takia oli jouduttu ja keinoista millä vähitellen saisi sen suoritetuksi, «suuren säästäväisyyden» tarpeellisuudesta kaikessa. Ja sitten he puhuivat talon tyttäristä.

«Louise on oivallinen!» lausui Henrik, «mutta hänen hipiänsä on tullut vähäsen harmahtavaksi. Eikö hänen pitäisi käyttää jotakin sopivaa pesuvettä? Hän kyllä olisi paljon kauniimpi, jos iho olisi terveemmän näköinen. Ja sitten hän muistuttaa vähäsen tuomiokirkkoa. Tänä iltana, kun Jacobi lausui hänelle pienen kohteliaisuuden, niin olisit vaan nähnyt sitä juhlallista katsetta! Tiedätkö, äiti, minä luulen siskojeni istuvan liiaksi. Semmoisesta tulee tuomiokirkoksi. Meidän täytyy hankkia heille, enemmän liikettä, jotakin iloista liikettä ja huvitusta. Ja Eeva! Miten hän on tullut sieväksi, ja miten hän näyttää hyvältä ja iloiselta. Oikeinpa tuntuu ilolta katsella häntä, voin oikein rakastua häneen! Mutta mitä kummaa on tehtävä Petrean nenälle? Sehän kasvaa niin suureksi ja pitkäksi, etten tiedä sille mitään pysäyttämiskeinoja! Se on kuitenkin vahinko, sillä hän on niin erinomaisen lystikäs ja hyvänluontoinen. Ja Leonore! Miten hän on sairaannäköinen ja välistä ikäänkuin pahoillaan. Meidän täytyy koettaa saada häntä iloisemmaksi!»

«Niin, koettakaamme. Kunhan hän tulee vallan terveeksi jälleen, niin se kyllä käy päinsä. No, entä pikku Gabrielle-tipsukka, mitä hänestä sanot?»

«Oh, hänhän on hurmaavan suloinen, etenkin milloin hänessä näkyy tuo ylhäinen piirre, on hän mitä suloisin pikku olento!»

«Ja Saara?»

«Niin – hän on kaunis – hyvin kaunis, luulemma, ja kuitenkin hänessä on – ainakin minun mielestäni – jotakin rumaa. Hän ei ole ensinkään siskojeni kaltainen; hänessä on jotakin kylmää, melkein västenmielistä.»

«Niin», lausui äiti huoaten, «hänessä on välistä jotakin kummallista, etenkin nyt viime aikoina. Minä pelkään erään henkilön saaneen liian suuren ja epäedullisen vaikutusvallan häneen. Mutta Saara on runsaslahjainen ja todellakin miellyttävä nuori nainen, josta voisi tulla paljonkin hyvää, jos ... jos... Hän meitä kyllä välistä huolettaa, sillä me pidämme hänestä kuin omista lapsistamme. Vallan tavaton taipumus hänellä on soitantoon; – saathan kohta kuulla! Niin, hänessä on paljon oivallista ja rakastettavaa. Saat nähdä sen nyt, kun viivyt luonamme kauemman aikaa.»

«Niin, Jumalan kiitos! toivottavasti saan nyt olla muutaman kuukauden rauhassa kotonani.»

Puhe kääntyi sitten pojan tulevaisuuteen. Laamanni toivoi Henrikin antautuvan vuoripin alalle; Henrik olikin jo ruvennut sitä lukemaan, mutta oli samalla ruvennut tuntemaan yhä innokkaampaa halua erääsen toiseen suuntaan, joka jo oli saanut mielet perheessä kuohuksiin. Äiti pyysi vaan «esikoistansa» tarkkaan ja vakavasti tutkimaan itseään, ennenkuin hylkäisi uran, jota isä suositteli ja jonka Henrik yksissä neuvoin hänen kanssansa oli valinnut. Kaikki se, minkä nuorukaisen sydän katsoo ihanimmaksi, puhdas innostus hyveen ja isänmaan hyväksi, palava halu elää niiden eteen, sen kaiken omisti hänen sydämensä mitä runsaimmassa määrin. Mutta oman toimeentulon tuumaan liittyi myöskin ajatus yhteisestä hyödystä ja oman onnensa hän aina katsoo likeisesti perheensä onneen yhdistetyksi. Ne ajatukset ja tunteet hän paljasti sinä tuttavallisena, ihanana hetkenä peittelemättä ja avomielisesti äidilleen, onnelliselle äidilleen, jonka sydän sykki ilosta ja rohkeimmista toiveista «esikoisensa», «sydänpäpysensä», «kesälapsensa» hyväksi.

«Ja kun olen raivannut itselleni uran», jatkoi Henrik, iloisesti suudellen äitiään kädelle, «ja saanut oman kodin, silloin, äiti, pitää sinun tulla luokseni ja jäädä luokseni, eikö niin?»

«Ja mitäpä isäsi siitä sanoisi?» kysyi äiti yhtä iloisesti.

«Oh, onhan hänellä kaikki siskoni hoitamassa hänen talouttansa, ja...»

«Aiotteko istua täällä koko yön valvomassa?» kuului ääni ovesta kysyvän.

Laamanni seisoi siinä.

Äiti ja poika säpsähtivät ikäänkuin heidät olisi saatu verekseltään kiinni jostakin salajuonesta. Se ilmoitettiin kuitenkin heti laamannille, joka selitti siitä syntyvän niin kauhean käräjäjutun, että oli parasta olla siitä milloinkaan puhumatta.

Äiti ja poika nauroivat sekä toivottivat toisilleen hyvää yötä. Mutta kun Henrik nosti äitinsä käden huulilleen, joutui hän vallan haltioihinsa:

«Hyvänen aika, miten valkoinen se on! Ja miten pieni sormi! Ei, miten on mahdollista tuommainen pienoinen sormi!»

Ja naurettavalla hartaudella hän suuteli kauniin käden sakarisormea.

«Huomaanpa että minun on pakko ryöstää sinut, saadakseni sinut mukaani!» lausui laamanni iloisesti, nosti vaimonsa syliinsä ja kantoi hänet pois.

Mutta äidin ajatukset olivat yhä esikoisensa, kauniin, lahjakkaan poikansa luona. Palavasti hän rukoili «täyttymistä» kaikkien rauhallisesti nukkuessa ensi yötänsä uudessa kodissa.

Seuraava päivä.

Miten mahtoi tuntua perheen hyvältä seuraavana aamuna kokoontua mainion aamiaispöydän ympäri kauniisen, tilavaan ruokasaliin! Mutta vähät siitä, olivatko sali ja aamiainen mainiot ja oliko siinä tämän maailman ylellisyyttä, jos ydin siitä olisi puuttunut, ellei olisi ollut hartaita mieliä ja ystävällisiä katseita luomassa saliin valoa ja saattamassa aamiaista maukkaaksi! Mutta ei mitään puuttunut Frankilasta sinä aamuna, ei edes aurinko! Se kurkisti ystävällisesti sisään valaisemaan herttaista näytelmää.

Henrik piti puheen matami Folettelle, osoittaen hänelle kunnioitusta ja rakkautta sekä iloansa nähdessään hänen säilyneen yhtä pulleana.

Louise kaatoi Eevan avustamana kuppeihin kahvia ja teetä, levitti voita paahdetulle leivälle y. m. ja piti tarkkaa huolta siitä, että jokainen sai mitä mieluummin tahtoi. Sokuririnkelikori asetettiin vähä väliä Jacobin lähelle.

«Miten tämä on suloista!» huudahti Henrik hykettäen käsiään ja ilosilmin katsellen isää, äitiä ja siskoja; «tämähän on kuin paratiisissa! Mitä käskette, teidän majesteettinne? Nöyryn palvelijanne! Kahvia jos saan valita! Oiva matami Folette!»

«Syötyämme,» lausui äiti, «on minulla jotakin teille arvuutettavaa.»

«Jotakin arvuutettavaa! Mitä se lienee? Ah, sano heti, äiti kulta, mikä on arvoituksen nimenä?»

«Naiminen!»

«Naiminenko?! Sangen hauska uutinen! En saa palaakaan enää niellyksi ennenkuin perinpohjin tiedän uutisen! Jacobi, kunnan veikko! Riittääkö minullekin jokunen noista rinkelöistä? Naiminenko? Tunnenko minä asianomaiset?»

«Varsin hyvin.»

«Eihän se vaan liene kunnan setä Munter? Minusta hän on näyttänyt ikäänkuin vähäsen kummalliselta ja helläsydämmiseltä.»

«Ei, ei! Hän ei varmaankaan aio naida.»

«Hänhän on jo niin kauhean vanha!» huudahti Eeva.

«Vanhako?!» kysyi laamanni. «Hän on luullakseni hiukkasen viidennelläkymmenellä. Niin kauhean vanhaksi et siis toki saa häntä, Eevaseni. Mutta tosi kyllä, hän on aina ollut vanhannäköinen.»

«Arvatkaa paremmin!» kehoitti äiti.

«Minä tiedän sen, minä tiedän!» huudahti Petrea punastuen.

»Se on Laura, Evelina-tädin Laura!»

«Ah, nyt selkenee asia minullekin!» huudahti Henrik, «ja sulhanen on majuri Arvi G***! Eikö niin?»

«Niin juuri! Laura pääsee hyviin naimisiin. Majuri G*** on sangen sivistynyt ja kunnan mies ja vielä sen lisäksi varakaskin. Hän lienee pyytänyt Evelinaa Kaarinan kanssa muuttamaan kauniille tilallensa Akselholmaan ja pitämään hänen ja Lauran kotia omanaan. Eevaseni, tarjoa liikkiötä Henrikille. Mitä tahdot Gabrielle enkelini? Lisääkö korppua? Sinäpä olet oikein hyvä! Leonore, etkö tahdo voileipää, lapseni? Etkö!»

«No, toivonpa,» huudahti Henrik, «että meidät kutsutaan häihin. Evelina-täti, joka on niin ymmärtäväinen, ymmärtänee toki pyytää meitä. Armollisin Viisu-sisko, ovatko nämä korput – sangen ravitsevat ja kunnioitettavat korput – ovatko ne leivotut ennen vedenpaisumista vai sen jälkeen?»

«Jälkeen», vastasi Louise vähän loukkaantuneena, mutta kuitenkin hymyillen.

«Kumarrun maahan asti, ja pyydän teidän majesteettillanne anteeksi. (Ääneen syrjään: mutta kyllä niissä kuitenkin on arkin tahi muun kaappilaitoksen makua). Mutta mitä ihmettä, Petreaseni, minkälainen aamiainen sinulla on? Sisko kulta! Tuommainen ruuan ja juoman ylellisyys ei ensinkään käy päinsä. Rukoilen sinua, älä syö niin paljon, sillä siitä sairastut!»

Petrea, jolla oli kummalliset päähänpistot eli «puuskat», niinkuin Louise niitä nimitti, oli joku aika sitten saanut päähänsä aamiaiseksi syödä ainoastaan palasen leipää ja juoda lasillisen vettä? Sen kohtuullisuuden johdosta Henrik nyt laski leikkiä ja Petrea vastasi hänelle samaan suuntaan. Louise puolestaan katsoi asiaa surkeammalta kannalta ja sanoi sen – kuten monen muunkin Petrean päähänpiston – olevan hieman sukua hulluudelle. Ja hulluus! sehän oli Louisesta kauhein kaikesta kauheasta; Louisesta, joka oli niin järkevää!

«Nyt ette todellakaan saa jutella kauemmin!» huudahti laamanni, nähdessään että suut liikkuiivat ainoastaan puhellen, «sillä minun täytyy poistua ja olisin kuitenkin niin mielelläni sitä ennen mennyt kanssanne puutarhaan!»

Kaikki nousivat pöydästä ja he läksivät puutarhaan paitsi Leonore, joka ei ollut oikein terve ja «tipsukka», jota ei laskettu ulos kun oli märkää.

Puutarha oli kummallisen näköinen, eikä siinä kaikki suinkaan ollut niin kuin luonnon mukaan olla piti. Sillä vaikka se oli vallan viljelemätön ja huhtikuun lumi peitti maan ja sen ainoan koristuksen, muutaman matalan hedelmäpuun oksat, niin riippui niissä kuitenkin – vallan vastoin luonnonlakeja – runsain määrin hedelmiä. Mitä kauneimmat renettiomenat ja appelsiinit riippuivat oksista ja loistivat päivänpaisteessa. Nytpä kuului huudahtuksia jos jonkinlaisia ja vaikka sekä Jacobi että Henrik vakuuttivat, etteivät voineet selittää semmoista luonnotonta luonnonilmiötä, niin he eivät kuitenkaan voineet muista torjua epäluuloa, että he olivat osallisina tuohon loitsimiseen, vaikka kyllä koettivat näyttää syyttömyytensä toteen. Kuitenkin oltiin siinä suhteessa yksimieliset, että hyvät hengettäret eivätkä pahat siinä olivat pitäneet peliänsä, ja hedelmät poimittiin pelotta ja pantiin koreihin. Hengettäriä ylistettiin sekä suorasanaisesti että runomitalla, eikä milloinkaan ennen ole vietetty hauskeempaa hedelmänkorjuuta. Laamannin oli vaikea saada kuulijaa ehdotellessaan tuohon syreenikujaa, tuohon hyötymansikkamaita, lehti- ja huvimajaa. Kovin häntä harmitti tilan puute. »Jospa saisi tuon puretuksi!» hän lausui keppinsä ponnella koputtaen korkeata punaista lauta-aitaa, joka toisella puolella oli puutarhan rajana. »Katsos tähän, Elise! Kurkistapas tästä raosta; näetkö tuon mainion tontin tuossa, joka yltää joelle asti. Aatteles, mikä mainio huvipaikka siitä tulisi, jos se viljeltäisiin ja siihen puita istutettaisiin! Siitähän syntyisi oikea aarre kaupungille, joka nykyään on läheisen kunnollisen kävelypaikan puutteessa. Ja nyt se on tuossa autiona ja käyttämättömänä, siinä kun ei käy muita kuin muutamia lehmiä laitumella, ainoastaan sen vuoksi, että sen omistaja ei älyä käyttää sitä hyväksensä ja sen vuoksi, ettei kunnan kaupunkimme »isillä» ole kyllin päättäväisyyttä, yhteishenkeä – public spirit’iä – että voisivat määrätä siihen varoja ja lunastaa sen yhteiseksi hyödyksi. Jospa olisin kyllin varakas ostaakseni sen – niin pianpa se tulisi toisennäköiseksi ja siinä kulkisi ihmisiä eikä elukoita, ja tämän aidan kaadattaisin heti ja yhdistäisin tämän puutarhan suurempaan alaan. Siitäpä vasta tulisi istutusmaa!»

»Eikö tähän sopisi mehiläispesiä erittäin hyvin? Onhan tämä aita juuri auringon puolella»; ehdotti »kunnon Viisumme».

»Siinä olet todellakin oikeassa, Louise!» huudahti isä iloisesti. »Sehän oli oivallinen tuuma. Tässä on tosiaankin mainio paikka mehiläispesille. Jo huomispäivänä aion kuulustella mistä semmoisia on saatavana. Pari kolme meidän ainakin pitäisi onnistua saada ja niin pian kuin mahdollista, että mehiläiset pääsisivät imemään hunajaa heti omenan- ja kirsikankukkien puhjetessa. Sitten me yhdessä menemme katselemaan, miten mehiläiset tekevät työtä, opimme niiltä viisautta ja katselemme miten ne kokoovat meille hunajaa. Siitä tulee oikein hauska! Eikö sinunkin mielestäsi, Elise?»

Elise iloitsi puutarhasta ja mehiläisistä. Ilolla hän niitä hoitaisi. Puutarharuusuja hän istuttaisi sinne niin aikaisin kuin mahdollista. Taimilavoja olisi myöskin sinne saatava. Eeva aikoi todenperään antautua puutarhuriksi.

Sillä kertaa oli kuitenkin retiisien ja ruusujen tuleva kasvupaikka jätettävä sikseen, sillä siellä oli vielä erittäin märkää ja ikävää. Gabriellen silmät suurenivat, kun hän näki miten paljon hedelmiä oli puutarhasta poimittu. Mutta »pikku prinsessa Turandotten» mielestä ei arvoitus kuitenkaan ollut niin vaikea ja selittämätön kuin Henrik tahtoi hänelle uskotella.

Aamupuoli kului uutta kotia järjestäessä ja kuntoon panninga. Saara yksin ei ottanut siihen osaa. Hänellä oli soittotunti; eräs etevä, nuori taitelija nimeltä Schwartz näet opetti häntä soittamaan harppua ja Saara viipyi koko aamupäivän soittimensa luona, jota hän intohimoisesti rakasti. Petrea oli sillä aikaa luvannut toimittaa hänen kamarineitsyensä virkaa ja asettaa hänen tavaransa ja vaatteensa paikoilleen. Henrik oli kovin iloinen siskojen huoneessa ja katsellessaan tahi ottaessansa osaa heidän järjestämispuuhiinsa hän nauvoi niin, että oli vähällä tulla kipeäksi. Heidän tilkkumyytynsä, vanhat hattunsa, päällysnuttunsa, lenkinsä y. m., jotka muka olivat niin tärkeät, olivat kummallisena vastakohtana hänen ylioppilasmaailmallensa, jossa tilkku, jopa nuppineulakin oli harvinainen. Ja vakavuus, millä siskot pitelivät niitä kaikkia sekä pilapuheet ja leikillisuus, jotka höystivät tuota vakavuutta, olivat Henrikin mielestä vallan hullunkurisen naurettavia. Ei mikään huvittanut häntä enemmän kuin Louise tavaroineen sekä se kunnioitus, jota hän puoleksi leikillä, puoleksi todella vaati niille. Mutta jyrkästi kieltäytyi Henrik tunnustamasta itseään hänen sukulaisekseen, jos vaan kerrankin näkisi hänet käärittynä eräsen vaaleanvihreään saaliin, joka oli saanut nimekseen »pinaatti», tahi haljakan harmaasen hameesen, jota sanottiin »kauraliemeksi». Ei kellään sisarista ollut niin paljon tavaroita kuin Louisella, eikä kukaan pidellyt niitä paremmin, sillä Louisella oli suuressa määrin sitä ominaisuutta, jota tahtoissimme nimittää »kokoomistaipumukseksi». Hänen rasiensa ja mytynsä aivankuin pullistuivat hyllyillä, mihin niitä aseteltiin ja kierivät vähä väliä alas hänen päällensä. Louise sanoi Henrikiä siihen syypääksi ja tosi on, että tämän silmistä pilkisti esiin veitikka, kun hän auttoi häntä uudestaan asettamaan ne paikoilleen. Omassa perheessään oli Louise tunnettu rakkaudestaan kaikkeen vanhaan, ja mitä kuluneemmaksi leninki muuttui, sitä »ylhäisemmän näköinen» se oli ja mitä useamman kerran saali oli pesty, sitä »kashemiren» näköisemmäksi se tuli. Tämä mieltyminen vanhaan ulottui välistä leivoksiin, rinkilöihin, jälkiruokiin j. n. e., jonka johdosta, kun joku ikänsä puolesta epämääräinen ruoka oli nautittavana, Henrik usein sai tilaisuuden kysyä, oliko se valmistettu »vedenpaisumuksen edellä vai jälestä». Lisättäköön tähän vielä pari piirrettä, niin tiedämme selvästi mimmoinen Louise oli.

Puhdas oli hänen sydämensä ja tahtonsa, ja hän oli totuuttarakastava ja ankaransiveellinen, vaikka melkein liian nuhteleva ja välistä liian vähän sääliväinen hairahtuneita lähimmäisiänsä kohtaan. Hänellä oli paljon isänsä ymmärrystä ja älyä, mutta suhteellisesti paljoa vähemmän hänen tietojansa ja kokemustansa; ja tuon kaiken tähden hän kahdeksantoista vuotiaana luulikin olevansa oikea ihmistuntija. Hänen sielussaan vallitsi tyyni arvokkaisuus, joka kuvastui koko hänen ulkomuodostansa; olematta yhtään kaunis hän kuitenkin miellytti kaikkia ja herätti varmaa luottamusta, sillä tyyni katseensa ilmaisi niin paljon ymmärrystä ja koko hänen olemuksensa selvyttä ja arvokkaisuutta.

Jonkinmoinen leikillisyyden piirre vaikutti sen, että juhlallinen kasvojen ilme ja arvokas katse hänen sinisilmistään välistä voi sulautua herttaiseen nauruun, ja nauraessa Louise tavattomasti muistutti miellyttävää äitiään, jonka kauniin suun ja valkoiset hampaat hän oli saanut periä. Utteraa hän oli kuin muurahainen ja erittäin auttavainen todella apua tarvitseville, mutta tuskin armahtavaisempi kuin La Fontainen muurahainen ajattelemattomia heinäsiirkkoja ja heikäläisiä kohtaan. Louisella oli kolme mielitekoa, melkein päintohimoa, (vaikkei hän milloinkaan myöntänyt olevansa intoilija) ensimmäinen oli koruompelu, toinen saarnojen lukeminen ja kolmas pasiansin pano etenkin postiljoonin. Neljäskin alkoi jo jonkun aikaa sitte liittyä edellisten kumppaniksi, ja se oli kotilääkintä, mainioiden kotilääkkeiden keksiminen ja määrääminen; niin, jopa hän oli itse keittänyt yhdeksästä karvaasta yrtistä erään nesteen, joka, niinkuin Henrik vakuutti, oli erinomaisen tehokas lähettämään ihmisiä toiseen maailmaan. Louisea tuo ei ensinkään häirinnyt; yleensä häntä ei juuri mikään häirinnyt. Tosin hän piti «vanhurskautta» suuressa arvossa ja koetti myöskin pyrkiä siihen, mutta sen jälkeen hän piti paljon korkeasta arvosta ja rikkaudesta, jotka hänen mielestään oikeuden mukaan kuuluivat hänelle. Hänellä oli vielä se mainio ominaisuus, ettei hän milloinkaan ryhtynyt mihinkään, jota hän ei osannut hyvästi toimittaa, mutta samalla hän erinomaisen lujasti luotti omaan taitoonsa, ja samaa mieltä oli muukin perhe, vaikka he välistä koettivat sitä hieman masentaa. Kaikissa tapauksissa oli Louise monessa kohdin perheen neuvonantaja ja turva ja oikea **taloudenhoitajanero**. Vanhemmat sanoivat jonkinmoisella tyytyväisyydellä (isä salaisella ylpeydellä) puhuessaan hänestä «vanhin tyttäremme». Siskot taas vähäsen veitikkamaisesti «vanhin siskomme», välistä ainoastaan «vanhin meistä». Ja «vanhin meistä» osasikin mainiosti pitää huolta arvostansa iän ja esiköisyytensä puolesta. Sitäpaitsi hänellä oli suuret ajatukset «naisen arvosta». Louisella oli albumi, johon kaikki hänen ystävänsä kirjoittivat omia ja muiden aatteita. Oli oikein ihmeellistä miten paljon hyviä neuvoja se kirja sisälsi.

Pelkäämme lukijan jo hieman väsyneen kuullessaan aina toistettavan nimiä Saara, Louise, Eeva, Leonore, Petrea, Gabrielle ja olemme vähäsen pahoillamme siitä, sillä meidän täytyy taas nähdä heitä tässä, koko sarja, emmekä voi Louisen yhteydessä olla esittämättä vielä kerran Saaraa, Eevaa, Leonorea, Petreaa, Gabriellea. Mutta vaihteen vuoksi ositelkaamme heidät vähän sikin sokin. Astu siis esiin

Petrea.

Kaikki olemme vähäsen sukua kaaokselle; mutta Petrea oli paljon. Hetkellinen selvyys ja pitkä ajatusten sekasorto vaihtelivat hänessä. Louise ja Petrea olivat äärettömän erilaiset. Jos Louise tarvitsi kuusi hyllyä, jopa enemmänkin tavaroitansa varten, niin tarvitsi Petrea tuskin puoltakaan koko vaatevarastoansa varten. Se oli näet aina niin «niukka ja laiha», että oli oikein «surkeata» arveli Louise, joka usein auttavaisesti otti osaa sen uudistamisessa. Petrea repi rikki, hukkasi ja lahjoitti pois ihan erotuksetta ja oli siskosarjassa tunnettu huonojen raha-asioittensa tähden. Petrealla ei ollut ensinkään «kokoomistaipumusta». Sitävastoin hänellä todellakin oli – vaikka Louise ei tahtonut sitä myöntää – jonkinmoinen taideaisti. Aina hän puuhasi jotakin teosta, joko soitannollista, rakennustaiteellista tahi runollista. Mutta kaikki hänen teoksensa olivat suurimmaksi osaksi – saisi melkein sanoa – sekasotkua. Kahdentoista vuotiaana Petrea kirjoitti ensimmäisen romaaninsa: Annette ja Belis lempivät toisiansa, heidän lempensä sai kärsiä monta vastoinkäymistä; kuitenkin he lopulta saivat toisensa, asettuivat asumaan viehättävään ruusupensaiden ympäröimään mökkiin ja saivat ensimmäisenä vuotena kahdeksan lasta, jota todellakin voi sanoa lupaavaksi aluksi. Seuraavana vuonna hän aloitti murhenäytelmän, jolle aikoi panna nimeksi «Kustaa Adolf ja Ebba Brahe», ja joka alkoi seuraavilla erään Delagardie-nimisen henkilön lausumilla sanoilla:

«Germanian rannoilta palasi
hän rantoja rakkaita katsomaan,
pois sodan vaaroista halasi
hän nähdäksensä isänmaan.
Banér! Mi murheesi, kun kyyneleesi vuotaa?
Enk's ystävänsä lie, vaiko hulluna toivon ma suotta!»

Lieneekö syy ollut siinä, ettei minkään paperin leveys riittänyt säkeitten yhä lisääntyvälle pituudelle, tahi lieneekö joku estänyt kappaleenjatkomista, varmaa vaan on, että siihen se pian jäi. Ei toinenkaan leikilliseen suuntaan kirjoitettu runo, joka oli aiottu kilpailemaan rouva Lenngrenin viehättävän runottaren kanssa, joutunut alkusäkeitä pitemmäksi. Se alkoi seuraavasti:

«Oli kreivin linna Elfvakolastie,
ja oli Ruotsissa se linna;
Stjernebergen tytär ainut Melanie
kukoisti siellä yksin kaunihinna.»

Paraikaa Petrea sepitti runoa, jonka nimi suurilla kirjaimilla kirjoitettuna oli «Maailman Luominen». «Maailman Luomisen» alku oli

«Kaaos.

Pimeys synkkä varjoihinsa kätki
ijäti maailman;
odotti turhaan rientäväinen hetki
pimeyden loppuvan.
Tää maa min inehmot nyt täyttää
oli tyhjää vaan.
Ja kauniit tähtitaivahamme näyttää
ei saaneet valoaan,

Vaan hän on aina ollut
ja hän se aina jää...»

Sen valon kipinän välähdettyä pysähtyi «Maaailman Luominen» sen tuomion alaisena, ettei Petrea sitä milloinkaan vapauttaisi kaaoksesta. Petrealla oli ylipäänsä suuri taipumus ryhtyä suuriin yrityksiin, ja aina epäonnistua. Epäonnistuminen koski häneen joka kerta syvästi ja katkerasti, mutta kukistamaton rohkeus pulppusi lähteensuonen tavoin aina hänessä, kohotti hänet epäonnistumisen masennuksista ja kehoitti häntä uudestaan koettamaan onneansa. Veri nousi hänelle päähän ja kuohui siinä puoliaatoksina, mielikuvituksina ja haaveiluina; hänen sielunsa ja luonteensa olivat täynnä levottomuutta. Milloin hän oli rajattoman iloinen ja vallaton, milloin taas ihan syyttä yhtä rajattomasti onneton! Petrea raukalla ei ollut minkäänlaista arvokkaisuutta. Rumasti hän astui, rumasti hän seiso, rumasti hän kumarsi, rumasti hän istui, rumasti hän pukeutui ja saattoi sen kautta usein pahaa mieltä äidilleen, joka oli hyvin herkkä kaikelle semmoiselle. Ja se tuotti Petrealle suurta tuskaa, hän kun oli niin lämminsydäminen ja suorastaan jumaloitsi äitiään. Saaraakin Petrea syvästi rakasti ja ihaili, mutta hänen hellyyden ilmaisutapansa olivat enimmäkseen niin kömpelöt, että ne useimmiten tuntuivat rakkauden esineestä pikemmin vastenmielisiltä kuin miellyttäviltä. Tieto siitä katkeroina osaksi Petrean elämää, mutta se johti häntä vähitellen semmoiseen rakkauteen, joka ei punnitse käytöksen arvokkaisuutta ja joka ei milloinkaan jää herättämättä vastakaikua. Välistä Petrea selvään tajusi olemuksensa kaaoksen, mutta välistä hän myöskin aavisti kaiken vielä kerran tasautuvan ja itse silloin kehittyvänsä tavallisuutta ylemmäksi. Silloin hänen oli tapana puoliksi leikillä puoliksi totta tarkoittaen lausua siskoille: «Saatte nähdä että kyllä minä vielä kohoan!» Mimmoiseksi tuo kohoaminen muodostuisi, sitä ei kukaan käsittänyt, Petrea itse vähimmin. Hän loi silmänsä moneen ihanneaurinkoon ja milloin toinen, milloin toinen veti hänet puoleensa. Louise halveksi sangen suuresti Petrean ennustuksia, mutta pikku Gabrielle uskoi niihin. Häntä sitäpaitsi siskon kaikki vehkeet erinomaisesti huvittivat, ja Petrea uhrasi hänelle kaikki kauneimmat kultapaperitemppelinsä, omatekoiset taulunsa kuvattuine paimenneitoineen ja alttareineen ja tyyneessä vedessä uiskentelevat autuudensaarensa, jonka lahdelmiin purjehtivat pienoiset päihinänkuoriset silkipurjeiset laivat tuoden lastineen sokusuurimoita. Niitä saaria muodostaessaan ja niihin istuttaessaan kummallisia kukkia ja koreita hedelmäpuita, oli Petrea sydämessään ensikertaa aavistanut autuutta. Petrean ulkomuodon voi sanoa kuvastavan hänen sielunsa tilaa, sillä se oli sangen vaihteleva. Oli silläkin «puuskansa», täälläkin välistä valonvälkähdykset tunkeutui kaaoksen lävitse. Kun hiipiä oli epäkirjas, nenä punoittava ja paisunut, hän oli oikein ruma, mutta vilpoisempina hetkinä ja punan rajoituksessa yksistään poskiin hän voi olla oikein sieväkin. Ja väliin välähti - ruminakin hetkinä - hänen silmistänsä katse, hänen kasvoistansa ilme, joka saattoi Henrikin huudahtamaan: «No kummaa! Onhan Petrea kaunis!»

Sekasortoisessa sielussa on väittelemishalu synnynnäinen. Se on eri luonteiden ristiriitaisuus. Ei ollut ainoatakaan ainetta, josta ei Petrealla ollut omat arvelunsa, eikä mitään, josta hän ei olisi tahtonut päästä selville; senvuoksi hän keskusteli ja väitteli kenen kanssa vaan sattui seuraan, selvitteli eli oikeammin sotki politiikkaa, kirjallisuutta, ihmisen vapaata tahtoa, taidetta ja Jumala tiesi mitä kaikkea; äidin lempeälle, hiljaiselle sielulle se oli hyvin vastenmielistä ja se saattoi Petrean muun säädyttömyyden ohella - etenkin palvelemisintonsa tähden - usein naurunalaiseksi, joka muka on niin suuri vika maailmassa, mutta joka enkelien tuomioistuimen edessä merkitsee niin sanomattoman vähän tahi ei mitään.

Leonore.

Huolimatta äidin syleilystä ja sanoista «sinä pikku armas, sinä pikku runotar kulta!» oli Leonore kuitenkin vähitellen tuskaantuneena huomannut olevansa ruman ja kaikkea viehättävyyttä ja miellyttäviä avuja vailla. Hän ei voinut olla huomaamatta kuinka vähän hänellä oli kykyä viehättää ja miellyttää muita; hän huomasi varsin hyvin miten perheen ystävät ja tuttavat syrjäyttivät hänet toisten, parempiosaiten siskojen hyväksi. Se, ynnä kivuloisuus, tyytymättömyys olemukseensa katkeroina hänen elämänsä ja teki hänet ynseäksi ihmisille. Hän oli taipuvainen ottamaan kaikki raskaalta ja vaivaloiselta kannalta. Hän joutui hyvin helposti kiistaan siskojen kanssa ja kiivas luontonsa johti hänet riitoihin, jotka usein olivat hyvinkin katkerat. Senvuoksi Leonore tunsikin olevansa hyvin onneton. Mutta ei! Ei kukaan kärsi turhaan, vaikka välistä siltä näyttääkin. Tuska on kuin aura, joka muokkaa viljelyskuntoon sielun pellon. Sen jälkeen ylhäällä asuva kylvä taivaallista siementä syviin vakoihin. Leonoren sielussakin se jo oli itämässä, vaikkapa vielä mullan peitossa. Hän ei itse sitä aavistanut, mutta hänen elämäkokemuksensa ynnä kodin henki olivat jo herättäneet kauneuden hänen sielussansa eloon. Hän muuttui syvämieliseksi ja tunteikkaaksi ja vikojensa tunteminen vaikutti hänessä suurta vaatimattomuutta ja puhdasta nöyryyttä, avuja, joita ei mikään voita yksityisessä elämässä. Jos satut semmoisen henkilön läheisyyteen, niin tuntuu sinusta kuin siirtyisit auringon paahteesta vilvoittavaan siimekseen; suloinen, virkistävä tunne leviää sieluusi, joka silloin ikäänkuin rauhoittuu ja lepää.

Siihen aikaan kuin Leonore tässä esiintyy eteemme hän oli juuri parantunut punarokosta; mutta taudin seurauksena oli alituinen ja vaikea päänsärky, joka pakoitti hänet miltei lakkaamaan pysymään huoneessansa. Vaikka vanhemmat ja siskot usein kävivät häntä siellä katsomassa, siitä tuskin oli mitään iloa, sillä Leonore ei vielä osannut lempeydellä ja sydämmellisellä ystävällisyydellä saattaa hauskuutta ja viihtymistä ympärilleen! Mutta Leonore raukka! Kun näen sinun istuvan kivistävä pääsi kätesi nojassa, vaipuneena suruisiin mietteihin, tuntuu minusta kuin tahtoisin painaa pääsi rintaani vasten ja lohduttaen kuiskata sinulle ennustuksen, - kuitenkin jääköön se toistaiseksi! Jätämme sinut nyt ja palaamme toiste hiljaiseen kamariisi. Ja sinä kodin ilo ja koristus, astu esiin kaunis

Eeva!

«Ruusumme, kaunottaremme», niin sanottiin Eevaa kotona. Eevalla on monta vertaistansa tässä maailmassa, eikä siinä ole mitään pahaa. Hän on viehättävää lajia. He ovat niin suloiset katsella nuo kukoistavat nuoret impyet, hymyhuulineen ja hyvyttä ynnä elämäniloa säihkyvine ihanine silmineen. Kaikki suovat heille hyvää ja hyvää hekin puolestansa toivottavat kaikille. Kaikki elämän hyvyys vuotaa heille ikäänkuin itsestään. Heillä on elämässä myötätuuli. Niin oli

Eevallakin. Hänen heikkoutensakin, miellyttämishalunsa, joka helposti yltyi liian suureksi ja oli vaarallinen hänelle itselleen, esiintyi hänen kodissaan ja tuttaviansa seurassa ainoastaan suloutena, joka saattoi kaikkien jos mahdollista vielä enemmän rakastamaan häntä. Eeva, vaikkei ollutkaan mikään varsinainen kaunotar, oli kuitenkin kukoistavan kaunis. Hänen silmänsä eivät olleet erittäin suuret, mutta erinomaisen kaunismuotoiset, väri tummansininen, ripset pitkät ja mustat ja katse kaino, mutta samalla elävä ja herttainen. Silkinhieno, kastanjanruskea tukka aaltoili kohtalaisen leveän kreikkalaismuotoisen otsan yllä. Hiipiä oli valkoinen, hieno ja kirkas, suu ynnä hampaat moitteettoman kauniit. Senlisäksi oli Eevalla äitinsä kaunis vartalo ja keveät, sulavat liikkeet. Mainio terveys, kadehdittava hyväluontoisuus, luonnoltaan sopusuhtainen sielu vaikutti koko hänen olemukseensa rauhoittavasti. Mitä ikinä Eeva teki, niin sen hän teki hyvin ja miellyttävästi, mitä ikinä hän puki yllensä, se häntä sievisti ja hänen kodissansa oli tapana sanoa että: «pankoon Eeva vaikka mustan kissan päähänsä, niin sekin häntä pukee».

Louise ja Eva olivat ymmärryksensä ja taitojensa puolesta, jonkinmoisen toveruuden takia niin kotona kuin kylässä tähän asti olleet «les inséparables», eroittamattomat. Mutta vähitellen alkoi Eeva, kuitenkin eroamatta Louisesta, vähitellen ikäänkuin salaisen voiman pakoittamana lähestyä Leonorea. Louise kaikkine tavaroineen oli ihan yllin kyllin itsellensä, ja Leonore oli niin yksinään, niin suruinen! Eevan hellä sydän kääntyi osanottavasti hänen puoleensa.

Mutta näyttää siltä, että Gabrielle hiukkasen olisi loukkaantunut, kun hänet on niin syrjäytetty, ja meidän täytyy kiireesti ryhtyä kuvailemaan

«pikku neitiä».

«Pikku neidillemme» ei ollut mieleen, että hänet niin kauaksi unohdettiin. Gabrielle oli todellakin hemmoiteltu lellilapsi ja hän toimitti usein kotona «la pluie et le beau temps» - sadekuuron ja kauniin sään -. Häntä oli suojeltava kylmältä, tuulelta, sateelta ja kaikelta ikävältä. Arka ja lellitelty hän oli; oli nirso ruualle ja häntä kiitettiin ja ylistettiin ikäänkuin hän olisi toimittanut jotakin erinomaisen kauniisti, milloin hän oli armosta suvainnut nauttia päivälliseksi kupillisen lihalientä tai kananpoikasen siiven. Itse hän vielä on kuin kananpoikanen emän siipien suojassa; kuitenkin hän välistä hiipi sieltä esiin koettamaan omia siipiään. Silloin hän on suloinen ja lystikäs, sepittää arvoituksia etenkin äidin ja Petrean arvattaviksi. Häntä pahoittaa suuresti, jos häntä kohdellaan kuin lasta, eikä hänelle mitään sen pahempaa voi tapahtua, kuin että vanhemmat siskot sanovat: «mene ulos hetkiseksi pikku Gabrielle!» voidakseen sitten uskoa toisillensa tärkeät salaisuutensa tahi lukea yhdessä jotakin liikuttavaa rakkausromaania. Paljon hän pitää jumaloimisesta ja lellittelemisestä, ja assessori on joutunut kokonaan hänen epäsuosionsa, hän kun sanoo häntä «neiti juonikkaaksi» sekä keksii hänelle muitakin, yhtä epäkauniita nimiä. Oppiminen ja opettaminen ei ole hänen mieleistensä. Hän rakastaa jonkunmoista «dolce far nienteä» ja hänen heikon terveytensä vuoksi se hänelle suodaankin. Tanssiin hän riemulla ottaa osaa ja tanssissa hän on hurmaava. Petrean vastakohtana häntä kauhistuttaa kaikki suuret yritykset ja erotukseksi Louisesta häntä vakavasti peloittaa kaikki saarnat, olkoot ne sitten painetuista tahi suusanallisia. Auringossa, lämpöisissä tuulahduksissa, kukissa ja etenkin rakkaissa ja rakastettavissa ihmisissä ilmenee hänestä jumalanpalvelukseen kehoittava Luojan laupeus. Hänellä on kummallinen kuoleman pelko eikä hän tahdo kuulla siitä puhuttavan, eikä yleensä mistään synkstä ja surullisesta. Ja onneksi Gabriellelle on hellässä vanhempainrakkaudessa sangen paljon yhtäläisyyttä juhannusauringon kanssa, joka valaisee yöt ja päivät.

Kääntyessämme kultakiharaisesta Gabriellesta Saaran puoleen - «tuon Afrikan», joksi asessori häntä nimitti, - siirrymme ikäänkuin päivänvalosta yön pimeyteen, sillä Saara oli kotona ikäänkuin kaunis, mutta salaperäinen arvoitus, kuin tähtikirkas talviyö, samalla viehättävä ja synkkä. Meille hän kuitenkin on selvä, sillä meillä, on hänen sielunsa avaimet ja me voimme tarkastella sitä seuraavista kirjoitelmissa, jotka ovat otetut

Saaran päiväkirjasta.

Luimme ääneen Macbethia eilen illalla, kaikki kauhistuivat lady Macbethia. Minä olin vaiti, sillä minua hän miellytti. Siinä naisessa oli tarmo!

Elämä? Mitä on eläminen? Kun myrsky kulkee läpi avaruuksien vahvoilla, vapailla siivillään, laulaa se minulle laulun, jolla on vastakaikua omassa sielussani. Kun ukkonen jyrisee ja sen tulet välähtävät, silloin aavistan mikä on elämä, voima. Mutta tämä sävyisä jokapäiväisyys - pienet ansiot, pienet virheet, pienet surut, pienet ilot ja pienet pyrkimykset - se kuristaa, se puristaa henkeni. Oi! sinä valtava liekki, joka yön yksinäisyydessä minua kalvat, mitä tahdot? On silmänräpäyksiä, jolloin valaiset, mutta ijankaikkisuuksia, jolloin minua kidutat ja poltat.

He viihtyvät hyvästi tässä ahtaassa piirissä. Heitä miellyttävät tuhannet pienet asiat; he jaksavat nähdä vaivaa hankkiaksensa toinen toisellensa pieniä nautintoita. Se on hyvä heille! Minut veistettiin toisenlaisesta puusta. Minkätähden pitää minun totella? Minkätähden pitää minun hillitä luonnettani ja tahtoani ollakseni muille mieliksi? Miksi? Oi, vapaus, vapaus!

Olen saanut Volneyn «rauniot» S:ltä. Minä kätken sen näiltä hurskailta, turhanaroilta ihmisiltä; mutta yöllä, ensi yönä kun he ovat ummistaneet silmänsä uneen, aion valvoa ja lukea sitä. Vaskipiirros sen alussa miellyttää minua kummallisesti. Laivanhylky siinä näkyy myrskyisten laineiden heittelemänä; kuu katoaa mustien pilvien taakse; rannalla temppelein raunioiden keskellä istuu mahomettilainen - kaunis synkännäköinen olento katsellen, ulapalle. Minä katselen sinne myöskin; miellyttävä väristys valtaa minut. Parempi, ihanampi on suurenmoinen raunio, kuin pieni, tyhjä onni!

Minä pidän siitä kirjasta. Se puhuu suoraan mitä kauan on kytenyt minussa. Se valaisee kirkkaasti himmeät, hämärät aavistukseni. Ah! Mimmainen päivä valkeneekaani minulle! Häikäisevä valo, joka karkoittaa kaikki epäselvät turhat

toivot, - mutta silmäni ovat kylliksi vahvat kestämaan sitä. Katketkoon ennakkoluulojen verkko, reväistäköön rikki soveliaisuuden kurjat siteet, kaatukoot vangitsevat tukeet! Oma voimani riittääköön minulle!

Minkätähden minut luotiin naiseksi? Jos olisin mies, olisivat elämä ja teko helpot ja selvät! Naisena täytyy minun taipua voidakseni vapautua. Kurja vallanalaisuus! Kurja naisen kohtalo!

En rakasta S:ää, mutta hän vaikuttaa minuun. Minua miellyttää hänen katseensa synkkä voima, huolimaton, luja tahto, joka ei taivu muiden kuin minun tahdostani. Ja kun hän pitää harppua käsissään, kun hän mahtavalla voimalla pakoittaa sitä ilmaisemaan kaikki mitä sydän on uneksinut ja toivonut ja vieläkin uneksii, silloin hän soittelee sydämmeni kieliä, silloin tunnustan hänet mestarikseni.

Mutta hallita minua, sitä hän ei milloinkaan voi. Siksi hänen henkensä ei ole kyllin mahtava. Hänestä ei milloinkaan voi tulla muuta kuin keino, jonka avulla pääsen tarkoitukseni perille. En aiokaan pettää häntä siinä suhteessa. Olen liian ylpeä teeskennelläkseni. Kyllä tiedän ketä voisin lempiä. Tunnen kyllä sen miehen, joka voisi olla minulle tarkoitukseni päämääränä.

Luonto ei aikonut minua tähän ahtaaseen piiriin tälle maailman kapealle polulle. S. osoittaa minulle toisen tien, joka houkuttelee mieltäni. Tunnen olevani luotu sitä varten.

Olen tarkastellut kuvaani peilistä. Se, samaten kuin ihmisten katseetkin ilmoittavat minulle, että olen kaunotar. Vartaloni on luja ja uhkea, se sopii kasvojeni ilmeelle. En voi epäillä sitä, mitä S. vakuuttaa. Ulkomuotoni ynnä luonnonlahjani ja taitoni takaavat minulle loistavan tulevaisuuden.

Mitä hyödyttävät kaikki turhat toiveet - pois kaikki harhaluulot! - minä olen korkeammalla kannalla kuin kaikki nuo ympärilläni, jotka kuitenkin muka ovat oikeutetut mestaroimaan vikojani. He ehkä salaisesti ylvästelevät minuun nähden, siksi että ovat laupeudesta ottaneet minut luoksensa. Armeliaisuudesta otettu heidän omaksi lapseksensa! Nöyryyttävä ajatus!

Ja kuitenkin ovat he hyvät minulle, oikein hellät kuin enkelit. Soisin heidän olevan sitä vähemmän.

Toisen kerran elämässäni olen nähnyt samanlaista kummallista unta. Olin olevinani huoneessani, näin suurten mustien pilvien syöksyvän esiin taivaalla pääni päällä taivaanrantaa kohti ja ilmassa kuului hirvittävää jyryniä.

«Pelastaudu, Saara!» kuului siskojeni äänet, «tule meidän kanssamme!» Mutta minä tunsin kaikissa jäsenissäni tuota kummallista raukeutta, jota aina unia nähdessä tuntuu juuri kun tahtoo rientäen liikkua. Myrsky tempasi huoneeni ikkunat auki ja kova uteliaisuus pakoitti minua katselemaan ulos. Aurinko oli vastapäätä, kelmeänä, vetisenä, säteetönä, mutta ilma näytti kaikkialla palavan; tulen liekit kiemurtelivat kaikkialla. Edessäni seisoi korkea haapa, sen lehdet kahisivat vavisten ja tulenkipunoita sinkoili siitä kaikkianne. Sen oksalla istui suuri musta lintu. Se katseli minua tulisilla silmillään ja lauloi elottomasti ja kumeasti myrskyn vinkuessa ja liekkien sähistessä yltympäri. Kuulin kasvatusäitini ja siskojeni pelonalaisesti huutavan minua yhä kauempaa; mutta minä kumarruin ulos ikkunasta kuuntelemaan mitä tuo musta lintu lauloi minulle niin kummallisella äänellä. En ollenkaan enään pelännyt. Silloin heräsin; mutta se uni minua miellyttää.

Tuo musta lintu laulaa minulle valveillakin ollessani. Kasvatusäitini on itkenyt tänään minun tähteni. Se pahoittaa minua, mutta - parasta on että menen. He eivät rakasta minua täällä, he eivät voi sitä tehdä. He eivät tarvitse minua, enkä minäkään enää heitä. Parasta on että eroamme.

Niin Saara. Jos vielä vilaukselta silmäilemme Henrikin, Saaran, Louisen, Eevan, Leonoren, Petrean ja Gabriellen vanhempia, niin tapaamme heidät jotensakin entisellään, paitsi että Elise tykkänään näkyi olevan voimakkaampi ja terveempi kuin ennen. Laamannin voimakkaihin kasvoihin oli ilmestynyt enemmän ryppyjä, mutta olivat ne myöskin tulleet lempeämmän näköiseksi. Erään pienen, mutta anteeksi annettavan heikkouden huomattiin voittavan hänessä yhä enemmän jalansijaa. Hän oli vallan ihastunut tyttäriinsä. Jumala siunatkoon hellää isää!

Esine.

Nyt on vielä kerrottava kuinka Frankin perhe koetti kotiutua uuteen kotiinsa. Henrikin ja Jacobin tultua kotiin muodostui kotielämä siellä huomattavan iloiseksi. Henrik toteutti innokkaasti päätöstänsä iloisella tavalla jaloitella siskojansa ja Jacobi oli siinä kaikin voimin hänen apunansa. Tehtiin pitkiä jalkamatkoja, mutta Henrikin suureksi mielipahaksi onnistui heidän aniharvoin saada Louise mukaansa sillä tavalla jaloittelemaan, (jota hän Henrikin mielestä kuitenkin niin erinomaisen hyvin olisi tarvinnut). Louisella oli aina «niin kauhean paljon tekemistä kotona». Saara ei välittänyt muusta kuin harpustansa ja laulustansa, Leonore ei ollut terve ja Gabriellelle oli enimmäkseen joko liian viileätä tai liikaista, milloin kävi liian kova tuuli, milloin hän taasen ei ollut kävelytuulella. Eeva sitä vastoin oli aina «tuulella» ja Petrea aina valmis lähtemään mimmoisellekin retkelle tahansa. Henrikkiä silloin erittäin ilahutti, kun sai tarjota kätensä siskoille, etenkin milloin he olivat hienosti ja aistikkaasti puettuina. Klo 7 illalla kokoontuivat kaikki perheen jäsenet kirjastoon, jonne teepöytä oli katettu ja jonka ääressä Louise toimitti emännän virkaa. Semmoiset illat olivat erittäin hauskat, etenkin silloin, kun perhe oli yksikseen. Teenjuonnin ja illallisen välillä soitettiin, juteltiin tahi

luettiin ääneen. Illallisen jälkeen nuoret enimmäkseen tanssivat ja siinä Louise «jaloitteli» erittäin sulavasti. Välistä he näyttelivät kuva-arvoituksia tahi leikkivät. Henrik ja Petrea keksivät aina uusia ja hupaisia kujeita. Laamannin suurin ilo oli nähdä kaikki lapsensa ympärillään, etenkin illoin, ja onnellisina. Hänen työhuoneensa oli kirjaston vieressä, ja sen ovi oli aina iltasin avoinna, ja joko hän kirjoitti tahi luki siellä, niin hän kuitenkin täydellisesti tiesi mitä seurassa tapahtui. Väliin hän tuli heidän pariinsa, puuttui puheeseen tahi otti osaa leikkeihin; välistä hän istahti vihreään sohvaan Elisen viereen katselemaan tanssia ja iloitsi tyttäriensä onnesta, jopa oli mukana tanssimassakin kun tyttöset oikein innokkaasti pyysivät häntä tulemaan mukaan.

Jacobi oli nuorten mielestä tullut vähän hajamieliseksi ja välistä vähän kummalliseksi; hän huokasi usein ja häntä näytti enemmän haluttavan keskustelu naisten kanssa kuin arvoitukset ja muut iloiset kujeet. Henrik ja Petrea olivat keskenään selvillä siitä, että noiden huokauksien ja tuon hajamielisyyden syynä oli joku «esine»; mutta kaukaan aikaan, s. o. kolmeen tahi neljään päivään he eivät voineet keksiä mikä tahi kuka tuo esine oli.

«Eihän se voi olla äiti», lausui Petrea, «sillä onhan hän naimisissa oleva rouva ja sitäpaitsi vanhempi, vaikka hän kyllä on sivistyneempi kuin kukaan meistä ja vaikka maisteri Jacobi niin mielellään puhelee hänen kanssaan, äiti kohtelee häntä juuri kuin hän olisi hänen oma poikansa. Tiedäppäs Henrik, minä luulin Saaran olevan esineen. Jacobi katselee häntä niin kauheasti. Tai ehkä se onkin Eeva, sillä hän on aina niin iloinen hänen seurassansa, ja minä kuulin hänen eilen sanovan Munter sedälle, että Eeva on tavattoman miellyttävä. Mutta eikö ole vähäsen sopimatonta, jos hän noin vaan syrjäyttää «vanhimman meistä?»»

Henrikkiä kovasti huvitti Petrean arvelut ja epätietoisuus. Itsellään hänellä kyllä oli omat arvelunsa «esineestä». Ja vähitellen alkoi myöskin selvempi aavistus vallata Petrean, se että oikea esine kuitenkin mahtoi olla «vanhin siskomme». Sen arvelun mukaan, joka kiireesti levisi siskojen kesken, sanottiin Louisea lekillä sen jälkeen «esineeksi». «Esine» itse näytti sangen vähän huomaavan niitä arveluita, joiden esineeksi hän oli joutunut. Hän siihen aikaan juuri oli panemassa kangasta kuteille ja oli Henrikin kauhuksi päättänyt kudonta-aikana käyttää «kauraliemen» loppuun. Louise oikein kiihköisen mielellään aina tahtoi kuluttaa loppuun vanhoja vaatteitaan -, ja kun kangas oli vaikea panna kuteille, luoda ja saada kuntoon, oli «tuomiokirkkokatseet» yhtä päätä nähtävissä, joka kaikki puvun lisäksi vaikutti sen, että Louise oli sangen vähän ihastuttava. Mutta asia pysyi ennallaan, Jacobi katseli paljon Saaraa, laski leikkiä Eevan kanssa ja jäi istumaan Louisen viereen, ikäänkuin viihtyisi ainoastaan hänen luonaan. Turhaan Petrea nosti hänelle kaikenlaisia kiistakysymyksiä saadakseen hänen ottelun aikana vähäsen unohtamaan «esineen». Jacobia ne eivät huvittaneet ja selvään huomasi maisterin olevan paljoa vähemmän mieltynen kiistoihin kuin muinoin kandidaatin, ja hän vaan nauroi, kun vapaaherratar joskus rupesi puhumaan «Monaadeista ja Nomaadeista». Jacobilla oli siihen aikaan lempiaine, josta hän aina puhui, ja se oli «Hänen Ylhäisyytensä O***»! Hän ei voinut kylkiksi ylistää «Hänen Ylhäisyytensä» erinomaisen jaloa luonnetta, hyvyyttä, älykkäisyyttä, kunnioitusta herättävää ryhtiä ja ylevää ulkomuotoa, monta kertaa hän yhä uudestaan kuvaili hänen leveätä jalomuotoista otsaansa, läpituokeaa katsettaan ja hänen kauniita ylimyskäsiään. Jacobi oli pari vuotta ollut «Hänen Ylhäisyytensä» sihteerinä ja oli saanut lupaan isäntänsä puoltolauseita, kun tulevaisuudessa oli viransaanti kysymyksessä.

Sitäpaitsi oli «Hänen Ylhäisyytensä» osoittanut Jacobille paljon hyvyyttä, hankkinut hänelle tilaisuutta laajentaa tietojansa, ottanut hänet mukaansa ulkomaille, itse opettanut hänelle ranskankieltä, sanalla sanoen «Hänen Ylhäisyytensä O***» oli mitä erinomaisin ylhäisyys, oikea ylimmän ylhäisyyden perikuva; Jacobi rakasti häntä kaikesta sydämmestänsä, kertoi pieniä kaskuja «Hänen Ylhäisyytensä» O***:sta ja pieniä pilajuttuja, joita oli kuullut «Hänen Ylhäisyytensä» O***:lta j. n. e.

Louise enemmän kuin kukaan muu perheen jäsenistä oli huvitettu kuuntelemaan muiden puheita ja senvuoksi hän enemmän kuin muut saikin kuulla «Hänen Ylhäisyydestänsä»; mutta ei ainoastansa hänestä, sillä Jacobilla oli aina jotakin kerrottavaa Louiselle, aina jotakin hänen kanssansa neuvoteltavaa. Ja jos Louise vaan joutui kankaaltansa, niin voi Jacobi ihan varmasti saada häneltä osakseen mitä sydämmellisintä osanottoa ja paraita neuvoja niin moraalisisissa asioissa kuin taloudellisissa toimissa, vaatteiden, tulevaisuudentuumien y. m. suhteen. Jacobi puolestaan myöskin antoi Louiselle hyviä neuvoja - joita kuitenkin hyvin harvoin noudatettiin - postiljoonipasianssia asetellessa, piirusti hänelle koruompelukaavoja ja luki ääneen, kuitenkin mieluummin romaaneja kuin saarnoja.

Mutta kauan hän ei saanut istua rauhassa «esineensä» ääressä. Sillä pian asettui sen toiselle sivulle eräs henkilö, jota, syystä että hänen suurin merkillisyytensä oli kaupungin lähellä oleva suuri maatila, tahdomme nimittää ainoastaan **Tilanomistajaksi**.

Tilanomistaja näytti tahtovan siirryttää kandidaatin - nimittäkäämme häntä edelleenkin niin, sillä olemmehan kuitenkin tässä matoisessa maailmassa jollakin tavoin kandidaatin tapaiset - siltä paikalta, jonka tämä näkyi tahtovan pidättää itsellensä. Tilanomistaja omisti, paitsi suurta maatilansa sangen rotevan ruumiin, pulleat, terveennäköiset posket, suuret harmaat silmät, merkilliset elottomuudestansa, pienen punahuulisen suun, joka mieluummin pureskeli kuin puheli, ja vetäytyi tyhjänpäiväiseen naurunhohotukseen. Hän rupesi ahdistelemaan «Louise serkkua» - hän oli nimittäin kaukaista sukua laamannille - kaikenlaisilla puheilla, joita tahdomme yhdistää nimellä

Kummallisia kysymyksiä.

«Pidättekö, Louise serkku kalasta, esim. lahnasta?» kysyi tilanomistaja eräänä iltana istahtaessansa Louisen viereen, joka ahkerasti värilangoilla ompeli maisemaa. Katsahtamatta ylös tämä vastasi perin tyyneästi:

«Ky-yllä! Lahna on hyvin hyvä kala!»

«Ah, punaisen viinikastikkeen kanssa vallan mainio; Tilallani Östänvikissa on mainiot kalavedet. Siellä on suuria lahnanjöllejä! Kalastan niitä itse.»

«Ken on tuo suuri kala?» kysyi Jacobi Henrikiltä tyytymättömästi nyrpistäen nenäänsä. «Ja mitä häneen kuuluu pitääkö

Louise siskosi lahnasta?»

«Siksi, että hänen muka silloin pitäisi pitää niiden kalastajastakin, mon cher? Sangen arvokas ja vankka poika, tuo serkkuni Östanvikin Tuure. Neuvon sinua hieroutumaan hänen tuttavuuteensa. Vai niin, Gabrielleseni, vai niin, teidän korkeutenne, «mikäkö se on, joka?... Niin, mikä se on? Se arvoitus minulta varmaankin vie kaiken järjen. Äiti kulta tule tuhmalle pojalleksi!»

«Ei, ei! Äiti tietää sen jo! Äiti et saa sanoa!» huudahti Gabrielle peloissaan.

«Minkä kuninkaan te, maisteri, pidätte suurimmassa arvossa kaikista kuninkaistamme?» kyseli toistamiseen Petrea, jolla sinä iltana oli jonkinmoinen kyselynpuuska.

«Kaarle kolmannentoista!» vastasi kandidaatti kuunnellen mitä Louise vastasi tilanomistajan kysymykseen.

«Pidätkö, Louise serkku, lintupaistista?» kysyi tilanomistaja.

«Kyllä vallan! Etenkin pikkulinnuista», vastasi Louise.

«No, sehän oli hauskaa!» lausui tilanomistaja. «Maatilallani Östanvikissa on erittäin paljon pikkulintuja. Lähden usein ulos pyssyni kanssa ja ammun niitä itse päivällisekseni. Piff paff! Kaksi laukausta ja heti on koko vati täynnä.»

Petrea, jolta ei kukaan kysynyt: «serkku, pidätkö lintupaistista», ja joka tahtoi houkutella kandidaatin huomiota puoleensa välittämättä hänen hajamielisyydestänsä, kysyi uudestaan: «luuletteko maisteri ihmisten ennen vedenpaisumusta olleen paljoo pahempia kuin nykyisten?»

«Oh, paljon, paljon parempia!» vastasi kandidaatti.

«Louise serkku, pidätkö jänispaistista?» kysyi tilanomistaja.

«Maisteri, pidätkö jänispaistista?» kuiskasi Petrea veitikkamaisesti Jacobille.

«Hyvä, Petrea!» kuiskasi veikko hänelle.

«Pidätkö, Louise serkku kylmistä ruuista?» kysyi tilanomistaja Louiselta taluttaessansa hänet illallispöytään.

«Pidätkö tilanomistajista?» kuiskasi Henrik Louiselle heidän palatessansa ruokasalista.

Louise vastasi - juuri samalla tavalla kuin tuomiokirkkokin olisi vastannut; hän näytti hyvin totiselta ja oli vaiti.

Petrea oli illallisen jälkeen ihan valloillaan eikä jättänyt ketään rauhaan, joka mahdollisesti osasi vastata hänen kysymyksiinsä. «Onko järki kyllyksi ihmiselle? Mikä on siveyden peruste? Mikä on ilmestyksen oikea tarkoitus? Minkätähden on valtiossa kaikki aina niin nurin? Minkätähden on olemassa köyhiä ja rikkaita» y. m.

«Petrea kulta!» sanoi Louise, «mihin hyödyttää tuommoinen kyseleminen?»

Oli oikea kysymysilta. Eivät ne edes loppuneet, kun erottiin levolle menemään.

«Eikö sinun mielestäsi, Elise», sanoi laamanni rouvalleen heidän jäätyään kahdenkesken, «meidän pikku Petreamme tule oikein vastenmieliseksi alituisilla kysymyksillään ja keskusteluillaan. Hän ei jätä ketään rauhaan ja hän on välistä tuiki levoton ja häärivä. Hän vielä tekee itsensä naurunalaiseksi, jos hän jatkaa samalla tavalla.»

«Niin, jos hän jatkaa. Mutta minä luulen hänen muuttuvan. Olen jonkun aikaa paljon tarkastellut Petreaa, ja tiedäppäs, minä luulen siinä nuoressa työssä piilevän jotakin tavatonta.»

«Niin, niin, tavallinen hän ei suinkaan ole. Tuo elävyys ja nuo alituiset pidot ja kujeet, joita hän panee toimeen...»

«Niin, eivätkö ne juuri osoita selvää taipumusta taiteeseen? Ja entä hänen suuri tiedonhalunsa! Joka aamu hän nousee kello kolmen ja neljän välillä kirjoittamaan, lukemaan tahi kirjoittelemaan teoksiansa. Se ei todellakaan ole tavallista! Ja entä tuo haparoiminen, tuo kyselyn ja väittelyn into - eiköhän se liene jonkunlaista henkistä nälkää? Oi, semmoista isoomista, jota niin moni nainen henkisen ravinnon puutteesta saa kärsiä koko elinaikansa! Semmoisesta sielun tyhjyydestä syntyy levottomuutta, ikävöimistä ja lukemattomia vikoja!»

«Taidat olla oikeassa, Elise», lausui laamanni, »eikä minkäänmoinen elämä ole surkuteltavampaa, ei ainakaan vanhemmaksi päästyä. Mutta Petreamme kohtalo ei saa tulla semmoiseksi. Se pitää meidän estää. Minkä sinä luulet hänelle nyt olevan hyödyksi?»

«Minä luulen vakavan lukujen jatkamisen auttavan häntä saamaan sieluunsa järjestystä. Hän on jätetty liian paljon oman onnensa nojaan hajanaisine luonnonlahjoineen, intoineen ja tietojensa lisäämishaluineen. Minä puolestani olen itse liian taitamaton johtamaan ja opettamaan häntä; sinulla ei ole siihen aikaa! Hänellä ei ole täällä ketään, joka oikealla tavalla voisi ottaa hänen epäselvän sielunsa johtoonsa. Minua hän välistä oikein säälittää, sillä hänen siskonsa eivät ensinkään käsitä tuota hänen sisällistä työtänsä ja minä tunnustan sen itseänikin välistä tuskastuttavan. Soisin voivani paremmin olla hänelle siinä apuna. Petrea tarvitsee pohjaa, jolla seisoi, eikä hänellä semmoista ole. Hänen ajatuksensa ovat ilman perustusta. Siitä on tuo haparoiminen syntynyt; hän on juurettoman kukan kaltainen, jota ajelehtivat tuulet ja meren aallot.»

«Hän kyllä vielä kerran juurtuu, hän kyllä löytää perustuksensa, niin totta kuin sitä on maailmassa olemassa!» vakuutti laamanni vakavasti ja säihkyvin silmin, lyöden niin lujaa kädellään lakikirjaan, että se romahti lattiaan. «Ajatelkaamme tätä, miettikäämme siihen apua, Elise», hän jatkoi. «Petrea on vielä liian nuori, voidaksemme arvostella hänen

taipumuksiensa. Mutta jos hänellä on taipumusta lukuihin, niin ei hänen tarvitse isota, niin kauan kuin minä elän ja voin hankkia leipää omaisilleni. Tunnethan ystäväni, kunnan piispa B-n! Ehkä voimme aluksi uskoa Petreamme hänen johtoonsa, noin vuoden tahi parin kuluttua ... onhan hän vielä lapsi vaan. Mutta emmekö sinun mielestäsi voisi sopia Jacobin kanssa ja pyytää häntä vähäsen lukemaan ja keskustelemaan hänen kanssansa... Mutta, kuinka on Jacobin laita? Luulena hänen virittävän koukkujaan Louiselle?»

«Niinpä niin! Eipä ole niin ilmankaan. Ja serkkumme sitten, Östanvikin Tuure, etkö ole huomannut?»

«Kyllä luulin huomaavani jotakin tänä iltana. Mitä hiton tyhmiä kysymyksiä hän siinä lateli? «Pidättekö, serkku siitä?» ja «pidättekö, serkku, siitä?» Minä puolestani en ensinkään pidä siitä, minä. Eihän Louise ole täysikasvuinenkaan vielä ja jo tullaan kysymään häneltä: pidättekö, serkku? No, tuohan ei voi mitään merkitä, ainakin se olisi minusta parasta. Vahinko kuitenkin, ettei Tuure serkkumme ole vähän ihmismaisempi, sillä hän omistaa niin kauniin, suuren tilan, ja vielä niin lähellä meitä!»

«Niin vahinko! Sillä semmoisenaan minä varmasti uskon, että Louisen on mahdoton pitää hänestä.»

«Ethän toki luulle hänen rakastavan Jacobia.»

«Totta puhuen, luulen minä siinä olevan vähän perää.»

«No, se olisi sangen ikävää ja epäviisasta. Minä kyllä rakastan Jacobia, mutta eihän hänellä ole mitään eikä hän vielä olekaan mitään!»

«Mutta, ystäväni, hän voi saada ja hänestä voipi tulla. Minä tunnustan, Ernst kulta, että luulen hänen paraiten kaikista tuttavistamme sopivan Louiselle mieheksi, ja minä puolestani sanoisin häntä mielelläni pojakseni.»

«Sanoisitko, Elise? No, silloinhan minäkin saanen valmistua tekemään samoin. Sinulla on ollut suurin vaiva ja enin työ lasten kasvattamisessa, siis sinulla tulee olla enemmän sananvaltaakin heidän asioissansa.»

«Ernst, miten sinä olet hyvä!»

«Sano kohtuullinen, Elise; en enemmän kuin kohtuullinen. Sitäpaitsi luulen, että mielipiteemme ja ajatuksemme hyvinkin vähän eroavat. Minä myönnän, että Louise minusta on suuri aarre, enkä tunne ketään, jolle oikein sydämmestäni soisin hänet. Mutta jos Jacobi voittaa hänen sydämmensä, niin tunnen, etten henna vastustaa heidän liittoonsa, vaikka se minua huolestuttaisi hänen epävarman tulevaisuutensa tähden. Minä todellakin rakastan Jacobia, meidän on häntä suuresti kiittäminen Henrikin suhteen. Hänen oivallinen sydämmensä, rehellisyytensä ja hyvät ominaisuutensa kyllä tekevät hänestä yhtä hyvän kansalaisen kuin aviopuolison ja perheenisän, ja muutenkin hän on siivompia ihmisiä, joiden kanssa saa kaikki päivät oleskella. Mutta, Jumala varjelkoon! puhunhan juuri kuin toivoisin tuota naimiskauppaa, jota en suinkaan tee. Tahtoisin mieluummin pitää tyttäreni kotona niin kauan kuin he viihtyvät ja elävät onnellisina luonani. Mutta kun tyttäret ovat kasvaneet suuriksi, niin ei voi enää olla heistä varma. Hiiteen kaikki kosijat ja kysyjät! Täällähän voisimme elää kuin taivaassa kaikki yhdessä, saatuaamme kaikki näin hyvästi kuntoon. Muutamia pieniä parannuksia vielä voisi tehdä, mutta ehtiihän ne vielä kun joutuu. Olen ajatellut, että tähän voisimme helposti saada vaatesuojan lisää. Katsoppas tälle puolelle muuriin, eikö sinunkin mielestäsi olisi mukavaa, että tuosta avauttaisimme ... hyvänen aika! joko nukut, kultaseni?»

Eräät pidot.

Siihen aikaan rupesivat talon tyttäret paljon näkemään unia tulipaloista, eikä puuttunut unien selityksiä, viittauksia, pieniä pilantekoja ja salaisia kuiskauksia sisarusten kesken. Ei kukaan nähnyt elävämpiä unia kuin Petrea, eikä kukaan niitä ahkerammin selittänyt. Gabrielle, joka viattomuudessaansa ei nähnyt mitään unia, ihmetteli mitä merkitsivät kaikki nuo kummalliset puheet tulipaloista, eikä hän paljoa saanut siitä urkituksikaan, sillä aina kun hän tahtoi olla mukana salaisuuksia selvitellessä, sanottiin hänelle: «mene vähäisen pois Gabrielleni».

Eräänä iltana istuivat Saara, Louise, Eeva ja Petrea yhdessä pienen pöydän ympärillä keskustellen jostakin, muka erittäin tärkeästä asiasta. Gabrielle tuli silloin sinne ja tahtoi saada pienen paikan itselleen ja kirjalleen, mutta se oli mahdotonta; ei ollut ensinkään tilaa pienokaiselle, tipsukalle. Melkein samassa tulivat, Henrik ja Jacobi alas yläkerrasta. He etsivät heti itselleen paikkaa nuorten neitosten parista ja katso, pöydän luona oli mainiosti tilaa heille kummallekin. Gabrielle pisti silloin esiin pienen pääkkösensä Louisen ja Petrean väliltä ja pyysi siskojen selittämään seuraavan arvoituksen:

«Mikä on se paikka, johon hyvästi kuusi sopii istumaan, mutta jossa ei ole sijaa viidelle?»

Siskot nauroivat. Louise suuteli pientä älykästä saarnaajaa ja Petrea nousi pöydästä jättäen siskot, herrat ja Henrikin kanssa aloittamansa valtiollisen keskustelun ja istahti syrjään Gabriellen kanssa sekä rupesi kertomaan hänelle «Thiodolfin matkoista», jotka enemmän kuin mitkään muut olivat «pikku neidon» lempikertomuksia.

«Mutta asiasta toiseen!» huudahti Henrik, «eikö juuri ylihuomenna ole nuo häät, joihin meidän omien laskujemme mukaan pitäisi olla kutsutut? Evelina tädillä on todellakin paljon vähemmän älyä kuin luulin, kun hän ei ole...»

«Evelina täti on nyt tässä, jos mahdollista puolustamassa älyänsä», kuului ystävällinen ääni, ja Evelina täti seisoi kaikkien kummastukseksi ja iloksi keskellä huonetta.

Tervehdittyään ja kyselyään kaikkien vointia toimitti Evelina silminnähtävällä mielihyvällä sydämmellisesti kutsun - ei häihin niinkuin Henrik oli odottanut, mutta tuliaispitoihin. Lauran vihkiäiset pidettäisiin ihan hiljakseen kotona hänen kasvatusäitinsä luona ainoastaan muutamien sukulaisten läsnäollessa. Mutta sulhasen äiti, noita iloisia ja hyväntahtoisia

ihmisiä, jotka melkoisesti uhraavat maailmalle, mutta joita maailma kuitenkin niin vähän kiittää, jotka mikäli mahdollista tahtovat huvittaa ja kestittää kaikkia ja joita ihmiset kiitollisuuden osoitteeksi mielellään vähäsen panettelevat, pyylevä, herttainen sotaneuvoksenrouva tahtoi välttämättä jollakin sydämmellisellä ja hauskalla tavalla viettää ainoan rakkaan poikansa naimista ja antaa koko seudun tuntea vähän sitä iloa, joka täytti äidin sydämmen. Kahdeksan päivää piti tuliaiskestien kestää ja Akselholman suurten siipirakennusten huoneet olivat kaikki valmiina ottamaan vastaan seudun ylhäisöä. Sulhasen ja morsiamen oli määrä kummankin puolestaan pyytää sinne ystäviään ja tuttaviaan, ja morsiamen ynnä hänen tulevan anoppinsa puolesta, jolta viimeainitulta Evelinalla oli mukanaan kirjallinen kutsu, oli Evelina nyt tullut pyytämään Frankin perheen – koko perheen, Jacobi siihen luettuna – kunnioittamaan juhlaa läsnäolollaan.

Nimenomaan pyydettiin **kaikkien** tytärien tulemaan mukaan. Oli luotettu jokaisen yksityisen apuun. Petrea, jolla oli näyttelijän taipumusta, toivottiin mukaan näytelmäkappaleeseen, toiset tarvittiin pukutansseihin ja kuvaelmiin; Gabrielle tarvittiin enkeliksi ja tietysti toivottiin kaikkien siinä samalla voivan huvitella hyvästi. Pyydettiin ja toivottiin että Frankin perhe tulisi Akselholmaan koko ajaksi, jopa kauemmaksikin – siellä oli heille kaikki valmiina. He osaltaan olivat suureksi hauskuudeksi muille ja rouva toivoo voivansa tehdä siellä olon hauskaksi kaikille vierailleensa.

Ei Fox, Pitt, Thiers, Lafitte, Platen, Anckarsvärd eikä kukaan maailman kaunopuhujista ollut koskaan pitänyt puheita, joita olisi otettu vastaan sydämmellisemmin ja suuremmalla riemastuksella kuin tätä Evelina tädin pientä sanomaa.

Henrik lankesi polvilleen oivallisen kaunopuheisen tädin eteen. Eeva taputteli käsiään ja syleili häntä. Petrea huudahti riemastuksen puuskasta ja kaatoi hypähtäesssä pystyyn ompelupöydän Louisen syliin. Jacobikin hypähti, vapautti Louisen ompelupöydästä ja pyysi hänet ensimmäisten tanssiaisten ensimmäiseen angläisiin.

Laamannin puolestansa täytyi jäädä kotiin siitä ilosta, mutta hän iloitsi sydämmestänsä, että hänen lapsensa saivat huvitella. «Työtä!» Laamanni Frankilla oli harvoin aikaa muuhun kuin työhön. Kuitenkin aikoi hän asettaa niin, että hän ainakin voi saattaa omaisiansa Akselholmaan, mutta hänen piti palata jo seuraavana päivänä. Elise esteli ottamasta mukaan useampaa kuin kaksi, korkeintaan kolme tyttärästään, mutta Evelina pyysi häntä ottamaan **kaikki**; siihen yhtyi laamannikin, joka mielellään soi **kaikkien** saavan huvitella. «Ehk’ei», hän lausui, «heille milloinkaan enää satu semmoista huvittelemisen tilaisuutta!» Ja harvinaista on todellakin, että rukoillaan äitiä ottamaan mukaansa kaikki kuusi tyttärensä. Eläkööt semmoiset neuvoksenrouvat! Mutta tunnustaa täytyy, että Frankin perheen tyttäret olivat yleisesti rakastetut ystävällisyytensä ja herttaisuutensa vuoksi, puhumattakaan muista hyvistä ominaisuuksista. Elisen täytyi luvata ottaa heidät kaikki mukaansa, Saaran, Louisen, Eevan, Leon ... ei! sepä tosi, Leonore ei voinut tulla mukaan. Leonore raukan täytyi jäädä kotiin kivoloisuutensa vuoksi ja kohta sekä Eva että Petrea kilvan tahtoivat jäädä kotiin hänen luoksensa. Leonore selitti tylästi ja välinpitämättömästi, ettei kenenkään tarvinnut jäädä hänen tähtensä; hän ei tarvinnut kenenkään apua; hän tahtoi mieluummin olla ihan yksin; kaikki sisaret saisivat kyllä hänen puolestansa lähteä! Hän kyllä voi elää ilmankin heitä. Leonore raukka oli taudin vaikutuksesta ikäänkuin nurin käännetty ja pysyi aina itseksensä; hän kätki kauniimman luonteensa pahan tuulen nostamiin pilviin ja ne jäähdyttivät sen lämmön ja ystävällisyyden, jonka toiset tahtoivat osoittaa hänelle.

Nyt joutui nuoriso toimeliaaksi. Sillä paljon oli ostettavaa, ommeltavaa ja järjestettävää, jotta tyttäret voisivat kunnialla ja sievästi esiytyä hääjuhlissa. Nytpä tuli pukujen, kukkien, nauhojen, kaulakoristeiden, hansikkain y. m. tarkastuksia! Siinä neuvoteltiin ja mietittiin mitä uutta oli ostettavaa; siinä laskettiin kuinka paljon kukin tavara maksaa, jotta armaan isäukon pyytämättä antamat rahat riittäisivät. Louise oli kaikille vallan verraton siinä pulassa. Hän tiesi neuvoa kaikkeen. Louise oli yleensä vallan väsymätön puodeissa kävijä ja pelkäämätön tinkijä. Hän ei milloinkaan empinyt revittämään alas kaikki puodin vaatekukset milloin tahtoi kynnärän verran vaatetta ja hän kävi vaikkapa kahdessaatoista paikassa saadakseen nauhanpätkän helpommasta tahi parempaa lajia, sillä Louise pani suuren arvon tavaran «paremmuuteen». Louise olikin kuulu niin omasta kuin koko perheen mielestä taidostaan tehdä «onnistuneita kopsauksia», joka merkitsi samaa kuin tehdä hyvät kaupat eli saada joku tavara tavattoman helposta. Mutta siitä huolimatta kunnioitettiin Louisea suuresti kaupungin kauppapuodeissa ja häntä palveltiin ahkerasti ja kunnioittavasti, kun sitävastoin pikku Petrea, joka ei milloinkaan tinkinyt ja aina osti mitä ensiksi hänen eteensä työnnettiin, – nimittäin jos hän kävi yksin puodeissa – ei ensinkään saanut kohteliaisuutta osakseen, vaan aina sai sekä huonoa että kallista tavaraa. Tosi on, että Petreaa niin vähän kuin mahdollista näkyi puodeissa, kun sitävastoin Louise, jolla oli työläs kunniavirka olla kaikkien ystäviensä ja tuttaviensa ostajana, tunsu puotien varastot melkein yhtä hyvin kuin omien kaappiansa sisällyksen.

Sovittiin että suurissa tanssiaisissa samana päivänä kuin perhe saapui Akselholmaan Saaran, Louisen ja Eevan piti esiintyä samanlaisissa puvuissa, valkoisissa musliinileningeissä, ja niiden koristuksena vaaleanpunaiset vyöt liehuvine nauhasolmuineen, ja kiharoissa samanvärisiä ruusuja. Petrea oli innoissaan siitä tuumasta eikä ensinkään epäillyt, että heitä sanottaisiin kolmeksi sulottareksi; itse puolestansa hän olisi mielellään suonut, että häntä olisi sanottu Venukseksi, mutta sitä ei, ikävä kyllä, sopinut toivoakaan. Hän tutki kasvojansa kaikista peileistä – olisivat ne olleet sievät, arveli hän, jos vaan voisi saada tuon nenän vähän toisenlaiseksi! Jotakin vaaleansinistä piti Petrean saada tanssiaispuvukseen. Pikku neiti oli ihastunut ruusunpunaiseen harsoleninkiin, jonka äiti ompeli hänelle. Kaikki olivat innostunein mielin pukupuuhassa.

Selkkauksia.

Sataa vihmoi ulkona ja salaisella kauhulla näki Jacobi Louisen «hovisaarnaajan» koristamana – joka päinvastoin rumensi häntä tavattomasti – olevan valmiin lähtemään perhekaton suojassa Eevan seurassa ulos «onnistuneille kopsauksille». Saaralla oli soittotutintinsa Schwartzin kanssa, mutta hän oli luvannut Petrealle iltapuolella lähteä yhdessä hänkin «onnistuneille kopsauksille».

«No, Henrik! Luulenpa että meidänkin pitäisi, mennä hyviä kauppoja tekemään», lausui Jacobi nuorelle ystävälleen, «minä tarvitsen uudet hansikkaat ja...»

«Ja ehkä voisimme tavata siskot puodeissa», lisäsi Henrik veitikkamaisesti.

«Niinpä juuri», myönsi Jacobi nauraen. «Mutta Henrik, etkö voisi kieltää siskoasi käyttämästä tuota kauheata mustaa kaapua! Minä vakuutan, ettei hän sievä ensinkään ole ... niin hän ei todellakaan ole sievä siinä.»

«Etkö luule minun vakuuttaneen sitä hänelle! Minä olen saarnannut «hovisaarnaajaa» vastaan, niin että sen pitäisi jo aikoja sitten olla pannaan julistettu. Minä olen selittänyt, etten tahdo astua «hovisaarnaajan» rinnalla, mutta ei mikään auta. Se on niin päässyt armollisen vanhimpamme armoihin, että usko minua veikkoseni - me saamme kyllä kärsiä sitä kaiken elinaikamme. Ja mitäpä siitä sanot? Minä luulen melkein, että serkkumme, Östankin Tuure, pitää siitä.»

«No, siitä möhkäleestä varsin helposti huomaa, että hänellä on kurjan huono maku, oikea hottentotti-maku!»

«Siinä suhteessako, että hän rakastaa Louisea?»

«Hm!»

Päivällisaikana palasivat kauppaatekevät neitokset kotiin kauppaatekevien herrojen seurassa, jotka hyvin rauhallisesti astuivat «hovisaarnaajan» rinnalla. Louise oli voitonriemuinen. Ei hän milloinkaan ennen ollut tehnyt onnistuneempia kopsauksia.

«Katsokaa siskot tätä musliinia yhdestä pankkoriksistä kyynärältä! Eikö sillä ole hurmaava väri? Minä tingin kaksitoista killinkiä. Ja näetkö näitä nauhoja, joita viimein sain kahdestakymmenestä neljästä killingistä kyynärän, - he pyysivät kolmeakymmentä, - eivätkö ne ole kauniita? Eivätkö ne sovi oivallisesti? Eikö se ollut hyvä kauppa? Oletteko ennen nähneet tahi kuulleet sen vertaista? Jos, Saara, käyt samoissa paikoissa kuin minä, niin saat kaikkea samasta hinnasta. Minä sovin siitä kolmessa eri paikassa, Bergvallin ja Åströmin puodeissa sekä kukista rouva Florean luona.»

Saara kiitti, mutta sanoi muuttaneensa mielipidettä. Hän ei tahtonut samanlaista pukua kuin Louise ja Eeva, vaan toista, josta - josta hän piti enemmän.

Sisaret kummastelivat ja pahoittelivat Saaran mielen muutosta; Louise oikein siitä loukkaantui. «Olimmehan jo niin varmasti sopineet asiasta! Kuinka nyt kävisi kolmen sulottaren?»

Saara vastasi, että ken hyvänsä tulloon kolmanneksi. Hänellä puolestaan ei ollut sitä kunniaa.

Sisarten mielestä Saara oli sangen epäsuloinen.

Eeva juoksi Leonoren luokse näyttämään ostoksiaan.

«Katsoppas tätä ruusua, Leonore! Eikö se ole suloinen? Ihan kuin ihka elävä! Ja katsoppas näitä nauhoja...»

«Niin ... niin...» sanoi Leonore alakuloisesti, synkästi katsellen Eevan koristuksia, mutta äkkiä hän sysäsi ne niin kiivaasti luotansa, että ne putosivat lattialle, ja purskahti itkuun. Eeva vallan ällistyi; kirja oli pudonnut hänen kauniille ruusullensa ja musertanut sen. Silmänräpäyksen vuotivat Eevan kyynelleet ruusulle, mutta sitten siskon päälle.

«Minkätähden teit niin, Leonore? Oi, sinä varmaankin olet kovin sairas! Tahi oletko suuttunut minuun?»

«En, Eeva, en! Anna minulle anteeksi ja - - jätä minut!»

«Minkätähden? Oi, älä itke, älä ole pahoillasi! Minä olin ajattelematon, kun tulin ja ... mutta minä viisi koko kemuista, minä en lähdekään; minä jään kotiin sinun luoksesi; sano ainoastaan että pidät minusta ja että soisit minun jäävän. Sano vaan, sano!»

«Ei, ei!» vastusti Leonore kiivaasti kääntyen pois hellästä lohduttajasta, «en minä tahdo sitä! Te vaan kiusaatte minua puhumalla kotiin jäämisestä. Ette saa jäädä minun tähteni! Minä kyllä tiedän olevani semmoinen, ettei kukaan sitä mielellään tekisi. Minähän en ole hyvä enkä iloinen. Mene sinä iloisten seuraan, Eeva, ja ole heidän parissansa. Jätä minut; anna minun olla rauhassa; siinä kaikki mitä pyydän.»

Itkien, runneltu ruusu kädessään läksi Eeva pois.

Saara oli iltapuolella mennessään kaupungille Petrean kanssa erittäin katkeramielinen. Hän meni muka ainoastaan Petrean tähden; itse puolestaan hän varsin hyvin olisi voinut jäädä kotiin. Hän ei aikonut ostaa mitään, eihän hänellä ollut millä ostaa. Hän ei aikonut tulla mukaan kemuihin, hänellä ei olisi siellä hauskaa. Ei mikään maailmassa ollut hauskaa, kun ei milloinkaan saanut mitään «mielensä mukaiseksi».

Petrea oli aivan ällistynyt tuosta äkkinäisestä muutoksesta ja koetti kaikin tavoin päästä selville sen syistä.

«Mutta minkä tähden», hän kysyi kyynelsilmin, «minkä tähden et tahdo olla meidän kanssamme?»

«Sen tähden, etten tahdo olla mukana», vastasi Saara kiivaasti, «kun en voi esiintyä kunniakseni ja omalla tavallani. En tahdo häipyä tavallisten ja keskinkertaisten joukkoon. Minä tahdon olla erinomainen ja muista eroava. Luonteeni on semmoinen. Niukasti en voi enkä tahdo elää, en kerrassaan. Ennemmin olla elämättä.»

«Oi!» huudahti Petrea nyt vasta käsittäen mikä Saaraa vaivasi. Hänen silmänsä vallan säihkyivät ilosta sanoessansa: «oi, eikö muuta! Saara kulta, tässä; ota kaikki mitä minulla on! Ota, rukoilen sinua! Etkö luule minua ilahuttavan tuhat kertaa enemmän nähdä sinut komeana ja iloisena, kuin jos pukisin yleni maailman koreimmat vaatteet! Ota, armas Saara kulta! Rukoilen sinua polvillani, ota! Katsos, silloinhan riittää, voithan silloin ostaa mitä haluat ja olla tyytyväinen ja tulla kanssamme; - muutoin ei ole koko kemuista mihinkään!»

«Ah, Petrea! Ja entä sinä?»

«Oi, minä laitan kuntoon vanhan harsoleninkini; katsos, minä pidätän vaan itselleni vähäisen rahoja sen nauhoja varten. Sillä tavalla se kyllä kelpaa ja samapa se minkä näköinen minä olen. Ole sinä vaan tyytyväinen, Saara, ja tee niin kuin pyydän.»

«Mutta voinko? En, Petrea, se koskee minuun! Sekin vähä on sinun kaikkesi!... Eikä se sittenkään riitä...!»

«Oi, kyllä, anna sen riittää, anna. Voimmehan käydä Louisen neuvomissa puodeissa, joista saa kaikkea helpolla. En voi milloinkaan iloita, ellet ota vastaan tarjoustani. Kas niin, nyt olet oma, rakas Saara kultani! Kiitos, kiitos! Oi, nyt tuntuu sydän oikein keveältä. Nyt pääsen tuosta ikävästä pukuhuolesta. Se on mielestäni oikein suuri voitto.»

Lintu oksalla ei ole keveämpimielinen kuin Petrea käydessänsä Saaran seurassa ostoksilla. Saara sitävastoin ei ollut niin iloinen kuin hän, mutta sen sijaan ystävällisempi Petrealle kuin milloinkaan ennen. Petrean nauhojenoston kävi niin, että astuessaan piparkakkumyymälän ohi hän näki pienen nokipojan halukkaasti katselevan muutamia purppuranpunaisia omenia. Hän ei voinut vastustaa haluaan, vaan osti ne ja lahjoitti pojalle ja tunki saaneensa runsaan palkinnon nähdessänsä pojan iloisesti hymyilevän ja hänen hampaittensa loistavan kun hän hautasi ne mehevään hedelmään. Petreankin suu siinä vettyi ja sitten hän vielä näki kojussa niin kauniita päärynöitä – äidin lempihedelmiä – ja niin mainioita appelsiineja – nehän vasta ilahuttaisivat Leonorea! – Seuraus oli, että Petrean laukku täyttyi hedelmillä, ja nauhat – ne jäivät rahan puutteessa ostamatta. «Mutta onhan Louisella niin paljon vanhoja nauhoja!» ajatteli Petrea lohduttaen sillä itseään, «hän kyllä lainaa minulle niitä.» Petrea ajatteli samalla tavalla kuin kaikki muutkin huonot säästäjät.

Saaran ja Petrean palattua ostoksiltaan, huomasi Louise piankin, että Saaran ostokset olivat nousseet paljon yli hänen varojensa ja että ne sitä paitsi vielä olivat semmoista lajia, jota Louise syystä kyllä sanoi sopimattomaksi Saaran kaltaiselle nuorelle neidolle. Hän katseli sanaakaan virkkamatta valkoista silkkivaatetta, sinistä utuharsoa tunikkaa varten ja hiusten koristeeksi hankittuja kauniita keltarusuja ja valkoisia astereita y. m. kaunista, jota kaikkea Saara vähän turhamaisuudensekaisella ylpeydellä levitti nähtäväksi.

«Mitä sinä olet ostanut, Petrea?» kysyi Louise, «näytäppäs sinäkin ostoksesi!»

Petrea vastasi punastuen ettei hän – «vielä ollut ostanut mitään.»

Myöhemmällä tuli Petrea Louisen luokse ja pyysi vähän ujustellen saada lainata häneltä muutamia silkkinauhoja.

«Petreaseni», vastasi Louise tyytymättömänä, «minä tarvitsen itse nauhani, ja olethan sinä yhtä hyvin kuin me kaikki muutkin saanut rahaa ostaaksesi mitä tarvitset.»

Petrea oli vaiti ja nieli kyyneleitään.

«En luullut, Louise», lausui Saara kiivaasti, «sinua niin itaraksi, että kieltäisit Petrealta muutamia vanhoja nauhanpätkiä, joita, niinkuin varmasti tiedän, et itse tarvitse.»

«Ja minä, Saara», vastasi Louise samalla äänellä, «en luullut sinun voivan niin hyväksesi käyttää Petrean anteliaisuutta ja rakkautta, että riistäisit häneltä pienen osansa tyydyttääksesi omaa turhamaisuuttasi. Minun mielestäni se sitäpaitsi on sangen moitittavaa, kun sen kautta syntyy menoja, jotka nousevat vanhempiemme varoja suuremmiksi.»

«Saara ei ole minulta mitään pyytänyt!» huusi Petrea innokkaasti. «Minä sen tahdoin niin, minähän pakoitin hänen ottamaan...»

«Sitäpaitsi», jatkoi Louise ankarasti ja vakavasti, «saan sanoa, ettei Saaran valitsema puku näytä minusta sovelialta eikä siveältä. Olen melkein varma siitä että Schwartz se tässä on viekoitellut sinua hylkäämään ensimmäisen ehdotuksemme, joka oli niin hyvä ja hauska; ja minä sanon sinulle, Saara kulta, etten sinun sijassasi sallisi semmoisen ihmisen niin suuresti vaikuttavan itseeni; eikä tämä ole ainoa kohta, jossa sinä minun mielestäni hänen seurassansa et ole semmoinen kuin sinun pitäisi ja kuin sinunkaltaisen naisen arvolle sopii ja niinkuin soisin **minun siskoni** olevan. Olen sangen pahoillani, että minun täytyy se sanoa.»

«Oh, sinä olet todellakin liian hyvä!» vastasi Saara pilkanhymy huulillaan ylpeästi keikauttaen niskaansa taaksepäin; «mutta älä sure suotta, Louise, sillä minä vakuutan sangen vähän välittäväni siitä, mikä on sinulle mieleen, mikä ei.»

«Sitä pahempi, Saara, jos niin vähän välität niistä, jotka ovat todellisia ystäviäsi. Sitäpaitsi minä en ole ainoa, joka en hyväksy suhdettasi Schwartziin; Eevakin...»

«Niin, Saara!» keskeytti Eeva punastuen, «minä tunnustan, ettet minun mielestäni ole häntä kohtaan ensinkään semmoinen kuin sopii...»

«Siskot!» huudahti Saara kiivaasti ja ylpeästi «te ette osaa arvostella mikä minulle sopii, mikä ei. Teillä ei ole minkäänlaista oikeutta mestaroida käytöstäni enkä minä aio kärsiä että...»

«Minun mielipiteeni on», huusi Petrea kiihkeästi, «että kun äiti ei mitään sano Saaralle, niin ei ole kellään muullakaan oikeutta...»

«Vaiti, Petrea kulta! Sinä olet ymmärtämätön ja sokea Saaran...»

Tuona kiistan ja eripuraisuuden hetkenä, kun kaikki sisaret tahtoivat puhua yhtäikaa kiivauden ja moitteen kieltä, kuului syvä ja valittava huokaus, joka sai kaikki kerrassaan vaikenemaan ja heti katsahtamaan pienelle työkamarin ovelle. Äiti seisoi siinä kädet puserrettuina rintaa vasten, kalpeana, kasvoissa surullinen ilme, joka omantunnon vaivan tavoin tunkeusi tytärten sydämiin. Kun kaikki vaikenivat, niin hän astui hitaasti heidän luoksensa ja lausui liikutetulla äänellä:

«Tyttö kullat! Minkä tähden, oi, minkä tähden tämmöistä riitaa? Ei! Ei mitään selityksiä nyt: Syy on, vääryys on jommallakummalla puolella, ehkä on syy useammankin teistä. Mutta miksi tuommoista katkeruutta, tuota rajatonta katkeruutta ja vihamielisyyttä? Oi! te ette tiedä mitä teette. Ette käsitä mimmoisen helvetin sisaret voivat luoda toisilleen semmoisen mielialan vallitessa; ette käsitä miten kauhean pahoja tapoja tuommoinen kiukku ja katkeruus voivat kylvää heidän välilleen, miten sisarukset sen kautta voivat muuttua toistensa kiduttajiksi ja katkeroittaa toistensa elämän. Ja kuitenkin voisi kaikki olla toisin! Siskoista voipi toinen olla toisensa hyvä enkeli ja koti taivaan kaltainen. Olen nähnyt monenlaisia perheitä; suurempaa eroitusta ei löydy maan päällä! Oi! muistakaa että joka päivä, joka hetki te kehitätte omaa tulevaisuuttanne! Muistakaa että jotka sulostutatte ja kaunistatte tahi katkeroitatte toinen toisenne ämäleä sen mukaan kuin nyt käyttäydytte. Lapsi kultani! muistakaa että vallassanne on saatatko vanhempanne, kotinne ja itsenne hyvin onnellisiksi vai kovin onnettomiksi!»

Tyttäret vaikenivat sen syvän tunteellisuuden vaikutuksesta, joka kajasti äidin sanoista, hänen kalpeista kasvoistaan ja kyyneleisistä silmistänsä. He tunsivat syvästi hänen sanojensa totuuden. Ääneen itkien juoksi Petrea ulos, Saara läksi hiljaa hänen perässänään. Eeva hiipi hyväillen äidin luokse, mutta Louise sanoi:

«Minä en ole tehnyt muuta kuin sanonut Saarelle totuuden. Ei ole minun syyntä, jos totuus ei häntä miellytä.»

«Oi, Louise!» äiti vastasi, «niin sanotaan aina maailmassa, ja kuitenkin vallitsee niin paljon eripuraisuutta ja vihaa heidän välillensä, jotka sanovat niin. Sokea luottamus omaan erehtymättömyyteensä, kovat, vaativaiset nuhteet ne ne ärryttävät mielen ja saattavat totuudenkin hedelmää kantamattomiksi. Totuus itsessään on niin puhdas ja ihana, minkätähden siis tarvitsee verhota se väärään pukuun? Minä tiedän, että sinä kyllä harrastat ainoastaan sitä mikä on oikeata ja hyvää, tyttöseni; ken oikein pyrkii hyvän perille, hän valitsee myöskin keinot päästäkseen pyrintöjensä perille.»

«Pitääkö minun sitten teeskennellä? Pitääkö minun salata ajatuksiani ja vaieta nähdessäni semmoista joka on väärin. Voihan se olla maailman viisautta, mutta kristillisesti oikein se ei ainakaan ole.»

»Muutu mieleltäsi kristityksi, lapseni, niin keksit helposti keinon menetelläksesi oikein oikeudenmukaisella ja tehokkaalla tavalla. Oikein puhdas, oikein harras mieli ei milloinkaan loukkaa toista, ei edes vähäpätöisissäkään asioissa. Ei tarvitse vaieta, kun on velvollisuus lausua mielipiteensä, mutta...»

«C'est le ton, qui fait la chaoson! Sävel se laulun muodostaa! Eikö niin? He, he, he, he!» keskeytti äkisti hovimarsalkanrouva, joka huomaamatta oli tullut sisään nuhteiden aikana ja siten lopetti ne. Melkein samassa tuli assessorikin ja Gunilla rouva ja hän joutuivat heti keskusteluun, vaikkeivät kuten tavallisesti riitaan. Gunilla rouva valitti hänelle pulaansa Pyrhuksesta; hän oli oikein huolissansa pienestä elukasta, jolla jo jonkun aikaa oli ollut jalka kipeänä ja joka alati sitä nuoleskeli; mutta sittenkin, ja vaikka kyllä oli koetettu sille lääkkeitäkin, se ennemmin paheni kuin parani. Gunilla rouva ei tietänyt mitä tehdä pienelle lemmikillensä. Assessorin tarjoutui ystävällisesti hoitamaan sitä kotonaan. Hän sanoi onnistuneensa paremmin parantaessaan koiria kuin ihmisiä, ja sitäpaitsi olivat koirat paljon hauskemmat ja siivommat potilaat. Gunilla rouva kiitti ja oli erinomaisen mielissään tarjouksesta. Seuraavana aamuna hän lupasi lähettää Pyrhuksen assessorille.

Kokoonnuttiin teelle ja hovimarsalkanrouva huomasi pian, että jokin asia oli perheessä nurin. Hän lausui Eliselle: «Kuuleppas Eliseseni! Minä tiedän, että kohta tulee juhlaa, pitoja ja tanssiaisia tuolla – chose! samapa se, mikä sen nimi lieneekään. Ja kaikkien näiden nuorten pitää myöskin olla mukana loistamassa muka! Jos nyt olette pulassa puvuista ja kustannuksista; jos minä vaan voin olla apuna, niin ilmoita suoraan. Herra Jumala, sen kyllä jokainen ymmärtää; – nuoret neitokset! – Tarvitaan nauhasolmu siellä, toinen täällä, tarvitaan milloin yhtä, milloin toista, hyvänen aika! Sehän on vallan luonnollista. Tuon kaiken tunnen minä perin pohjin. No, sanoppas nyt...»

Elise kiitti sydämmestään Gunilla rouvaa, mutta ei tahtonut käyttää hyväkseen hänen ystävällistä tarjoustansa. Tytärten piti ajoissa oppia asettamaan suu säkkiä myöten.

Gunilla rouva vastasi: «Niin, niin! Mutta minä opetan sinulle ystävä kulta, ettei ole poikkeuksetonta sääntöä; ja jos tarvitaan jotakin pientä niin – muistakaa minua.»

Gunilla rouva oli muuten erinomaisen hyväluontoinen sinä päivänä, ihan kuin se, joka tietää tehneensä lähimmäisensä onnelliseksi. Assessorin oli mahdotonta saada häntä riitaantumaan kanssansa. Rouva iloitsi maalle muutosta, jonka piti kohta tapahtua, keväästä ja vihannoivasta luonnosta. Assessorin ei ensinkään iloinut. Semmoisesta kauheasta keväästä ei ollut iloitsemisen syytä. Ihan mahdotonta oli muka elää semmoisessa ilmanalassa, ja varmaan olikin Jumalan tahto, ettei enää elettäisikään, koska hän toimitti semmoisia keväitä. Voiko ehkä istuttaa perunoita jäähän? Kuinka muuten saataisiin perunoita sinä vuonna? Ja ellei saada perunoita, niin kuollaan nälkään, joka silloin ehkä onkin elon lorun paras loppu.

Gunilla rouva puolestaan ei ollut niin millänsäkään semmoisesta kohtalosta. Hän kyllä tahtoi mielellään elää. Jumala kyllä pitäisi huolen siitä, että saataisiin perunoita. Sydämmellisen osanottavaisesti hän katseli nuorten levottomia ja huolestuneita kasvoja.

«Pikku Eevaseni, kun tulet niin vanhaksi kuin minä», hän lausui, hellästi taputtaen hänen valkoista niskaansa, «niin et muista enää mitään siitä, joka nyt on niin huolestuttavaa.»

«Ah, jospa jo olisin kuudenkymmenen vuotias!» huudahti Eeva hymyillen vaikka kyyneleet kimelsi silmässä.

«Ehdit siihen, ehdit vielä siihen! he, he, he!» lohdutti Gunilla rouva. «Hyvänen aika, sinne pääsee pikemmin kuin luuleekaan. Mutta ole nyt iloinen ja hyvällä mielellä? Huvittele hyvästi tuolla – chose, mikä sen nimi olikaan? Ja tule sitten kertomaan minulle mimmoista siellä oli. Tee se hyvästi, niin saan minäkin osani sen komeudesta, vaikken pääse mukaan. Syytä siihen on tuo kadehdittu kuudenkymmenen ikä, Eevaseni. He, he, he, he!»

Aurinko laski selkeästi ja loistavan kauniina. Gunilla rouva astui ikkunan luokse ja niiasi auringolle, joka myöskin

tervehdykseksi lähetti häntä valaisemaan kimeltävän säteen kirkkopuiston puiden välitse.

«Näyttääpä siltä kuin saisimme kauniin ilman huomiseksikin!» lausui Gunilla rouva itsekseen, hymyili lempeästi ja näytti onnelliselta.

Nuoruus ja vanhuus asetetaan vastakkain kuvaamaan elonpäivän iloa ja surua. Mutta eikö ole päivän jokaisella tunnilla oma ikänsä, oma nuoruutensa, oma, uusi, viehättävä elämänsä, jos vaan oikein koetetaan mukaantua sen luonteeseen? Kyllä vanhus, joka on koennut puhtaita muistoja elämänsä iltakumppaniksi, on useimmiten nuoria onnellisempi, jotka sydän levottomasti sykkien seisovat matkansa alkupaikassa. Eivät mitkään intohimot samenna kahvikuppia, ei mikään levoton pyrkimys häiritse hämärän hauskaa juttuamista; kaikki elämän pienet mukavuudet käytetään huolellisesti hyväkseen ja luottavaisemmin kuin milloinkaan heitetään kaikki huolenpito Herralle. Vanhukset ovat oppineet tuntemaan hänet.

Kaikki selviää.

«On varmaankin liian paljon karvaita manteleita tässä mantelimaidossa! Se ei ole minusta ensinkään makeata tänään», lausui Elise laskien pois lasinsa ja huokasi - vaikkei mantelimaidolle.

«Ole iloinen meille, äiti kulta», kuiskasi Eeva hellästi äidillensä; «me olemme kaikki jälleen hyvät.» Äiti näki sen hänen kauniisti säteilevistä silmistänsä, luki sen Louisen lempeästä katseesta kun tämä kääntyi pöydästä, jossa istui auttamassa Saaraa tunikan ompeluksessa, katselemaan äitiä. Elise nyökkäytti iloisesti heille päätään ja joi heidän terveydekseen mantelimitonsa loppuun, joka nyt äkkiä näkyi muuttuneen ihan makeaksi; niin tyytyväiseltä näytti äiti pannessansa pois lasinsa.

«Maammoseni!» lausui Gabrielle, «meidän täytyy luultavasti pitää vähäsen huolta Petrea raukan puvusta. Muuten hän ei varmaankaan tule näyttökuntoiseksi.»

Mutta Louise otti mitään virkkamatta Petrean vanhan harsoleningin, valvoi yli puolen yön ja uudisti sen omilla nauhoillaan ja pitseillään, niin että se tuli entistänsä sievemmäksi. Petrea siitä hyvästä suuteli hänen toimeliaita käsiään. Eeva ... salaamme hänen hommansa myöhemmäksi. Mutta tunnetko, - kyllä - kyllä sinä tunnet - ne haltiat, jotka sielujen asunnossa loihdivat esiin kevään, saavat kukat puhkeamaan ja ilman suloiseksi ja puhtaaksi, tunnethan sinä ne, nuo pienet, keveät, hiljaiset, vaatimattomat, melkein näkymättömät, mutta kuitenkin niin mahtavat olennot, sanalla sanoen - ystävällisyyden hengettäret maan päällä!

Heidän elämöityään omalla tavallaan Frankin perheessä, emme enää tiedä mitään olevan estämässä sen jäseniä lähtemästä huviretkellensä; mutta olihan siinä sentään vielä tosiaankin

Petrean nenä!

Se oli suuri, kuten monta kertaa jo on mainittu ja lisäksi vähäsen paksunlainen. Petrealla oli suuri halu muodostaa sitä vähän toisenlaiseksi, etenkin tuleviin juhliin.

«Mitä olet tehnyt nenällesi? Mikä nenääsi vaivaa? Kuinka on nenäsi laita?» kaikui monesta suusta Petreaa vastaan, kun hän lähtöpäivän edellisenä aamuna tuli aamiaiselle.

Puoleksi nauraen, puoleksi itkien Petrea kertoi mitä viatonta keinoa hän oli yöllä käyttänyt muuttaaksensa sen muotoa, mutta tuloksena oli vaan tulipunainen viiva ja nenän melkoinen paisuminen.

Äiti rupesi heti hautomaan sitä kauraliemellä. «Älä itke tyttöseni», äiti lausui lohduttaen, «nenäsi vaan siitä rupeaa enemmän punottamaan.»

«Oi!» Petrea huudahti, «kyllä minä kuitenkin olen kovin onneton, kun olen saanut tuommoisen nenän! Mitä semmoisella tekeekään tässä maailmassa? Pitäisi mennä luostariin!»

«Parempi on», lausui äiti, «tehdä niin kuin eräs tuttavistani, jolla oli kovin suuri nenä, niin, vielä suurempi kuin sinulla.»

«No, kuinka hän teki?»

«Hän saattoi itsensä niin rakastetuksi, että ihmiset pitivät hänen nenästänsäkin. Hänen ystävänsä väittivät, ettei mikään ollut heille rakkaampaa kuin nähdä hänen nenänsä esiintyvän ovelta, eivätkä he mistään hinnasta olisi tahtoneet olla sitä näkemättä.»

Petrea nauroi ja lausui vallan rohkaistuna: «Oi, jos minunkin nenästäni niin pidettäisiin, niin minäkin leppyisin.»

«Sinun pitää koettaa kasvaa semmoiseksi!» vastasi lempeä, hyvä äiti leikkillisesti mutta tarkoittavasti.

Matkapäivä.

Kaikki olivat vilkkaassa liikkeessä lähtöpäivän aamuna. Assessori lähetti Eevalle suuren kauniin kukkakimpun, jonka tämä heti tasasi siskojensa kanssa. Laamannilla oli «toimeliaisuuden puuska»; hän asetti itse rouvansa ja tyttärensä

vaatteet matka-arkkuun, sekä väitti, ettei kukaan osannut tehdä sitä paremmin kuin hän ja ettei kukaan voinut saada enempää vaatteita mahtumaan kuin hän. Jälkimmäiseen väitteeseen myönnyttiin kernaasti, mutta sullomisen kelvollisuuteen nähden oli kyllä vastaväitteitä tarjona. Naiset väittivät hänen «rytistävän» heidän leninkejäänsä. Laamanni vakuutti, ettei «siitä ollut pelkoa» ja että kaikki kyllä oli «hyvästi pantu»; hän seiso siinä paidanhihasillaan, innostuneena ja hikisenä matka-arkku toisella puolella, liinavaatteet toisella, torui hiukkasen jokaisesta vaatekappaleesta, joka hänelle tuotiin, mutta huusi heti jälleen: «Tytöt, onko teillä vielä, täällä on sijaa vielä enemmän. Tuokaa tänne vaan! Kas niin! Tuo tuossa, ja tuo ja tuo ja ... no hitto viekään! eikö teidän vaatteistanne milloinkaan loppua tule? Annappas tänne tyttöseni! Anna olla, tyyppkäiseni; kyllä minä asetan ne hyvästi! Mitä lajia? Rytistynytkö? No, voihan sen rytistää sileäksi jälleen! Eikös ole silitysrautoja olemassa? Eikö niitä voi käyttää? Kuinka? Kas niin tyttöseni! Vieläkö teillä on lisää? Tänne mahtuu vieläkin.»

Piti lähteä kohta päivällisen jälkeen, jotta hyvissä ajoin ehdittäisiin illaksi tanssiaisiin Akselholmaan, joka oli kahden peninkulman päässä. Jo ennen päivällistä olivat kaikki matka-arkut täynnä ja mielet iloiset, etenkin laamannin, joka oli niin tyytyväinen aamutyöhönsä, että melkein tartutti sitä hyvää mieltään niihinkin, jotka eivät ennen olleet siihen oikein tyytyväisiä. Petrea söi ainoastaan ohuen vaahtokermalla täytetyn lehkäisen päivälliseksi, ollaksensa sitä keveämpi illan tanssissa.

«Kaikin mokomin, ystäväni», pyysi laamanni, «olkaa valmiina ummelleen kello puoli neljä; silloin tulevat vaunut. Älkää antako meidän odottaa teitä!»

Ummelleen kello puoli neljä kävi laamanni huutamassa rouvansa ja tyttäriensä ovien takana: «Äiti! – tytöt! Jo on aika lähteä! Kello on lyönyt puoli neljä! Vaunut ovat rappusten edessä!»

«Hetii! kohta!» kuului vastaus kaikilta tahoilta. Laamannia epäilytti. Hän tiesi kokemuksesta mitä tuo «heti» merkitsi. Säännöllisyyden kuume jo kuohui hänen suonissansa ja pitkin askelin hän astui edestakaisin salissa puhuen itseksensä: «on vallan kauheata, etteivät he milloinkaan voi olla ajoissa valmiit! Mutta minä en aijo suuttua. Vaikka he kiusaavatkin minua, niin en aijo turmella heidän huviansa. Mutta pitkämielisyyttä siihen tarvitaan; jopa enemmän kuin Jobilla oli.»

Siinä muristessaan hän kuuli puolisonsa äänen kirjastosta vakavasti lausuvan: «tulkaa nyt tytöt! Herran tähden älkää antako isän odottaa. Tiedättehän kuinka se häntä kiusaa...!»

«Mutta eihän hän sanonut mitään toispäivänäkään», kuului Petrean ääni, «ja silloin hän kuitenkin sai niin kauan odottaa meitä. Minä en tiedä, minne olen pannut hansikkaani!»

«Juuri sen vuoksi ei pidä antaa hänen odottaa meitä minuuttiakaan tänään!» vastasi äiti, «eikä milloinkaan toistekaani, jos minä vaan voin sitä estää. Jos ette nyt ole valmiit, niin lähden luotanne.» Äiti riensi pois, kaikki tyttäret iloisesti hyppien hänen perässään. Laamanni huomasi tyytyväisenä, että rakkaudella on tehokkaampi voima kuin pelonalaisuudella. Kohta istuivat kaikki vaunuissa. Annetaan niiden vierä eteenpäin ja menkäämme katsomaan

Leonorea.

Leonore istui yksikseen. Hän nojasi pakottavaa päätään käsiinsä. Hän oli hillinnyt tunteitansa voidaksensa ystävällisesti vastata äidin ja siskojen jäähyväis-suudelmiin; hän oli nähnyt, miten he olivat koettaneet salata ilonsa, etenkin oli puoleksi salattu veitikkamainen iloisuus äidin ja Eevan silmissä koskenut häneen kipeästi. Hän oli kuullut heidän iloiset äänensä rappusissa ja sitten vaunujen vierinnän. Nyt olivat he poissa, nyt oli kaikki niin hiljaista ja yksinäistä ja nyt vierivät suuret kyynelkarpalot alas Leonoren poskia myöten. Hän tunsikin olevansa niin hyljätty, niin luonnon lapsipuoli, niin yksinään maailmassa. Silloin aukeni ovi hiljaa, hymyilevät kasvat kurkistivat sisälle, keveä, viehättävä olento juoksi hänen luoksensa, suuteli häntä, nauroi ja katseli veitikkamaisen hellästi hänen kummastuneihin kasvoihinsa.

«Eeva!» huudahti Leonore, tuskin uskoen silmiänsä. «Eeva, sinäkö se olet? Kuinka?... Mistä sinä tulet? Etkö olekaan lähtenyt toisten kanssa?»

«En, kuten näet! Minä olen täällä ja aijon jäädä tänne», vastasi Eeva iloisesti, syleili siskoaan ja näytti onnelliselta.

«Mutta miksi? Mitä tämä merkitsee?»

«Se merkitsee, että minä mieluummin olen sinun luonasi kuin muualla. Minä annan viisi Akselholmalle ja kaikelle sen komeudelle!»

«Oi, miksi olet tehnyt niin? Sitä en minä olisi suonut.»

«Katsos, minä tiesin sen; ja juuri sen vuoksi pukeuduin matkavaatteihini kuten muutkin ja jätin sinun hyvästi heidän mukansa. Tahdoin pettää sinut, katsos. Oletko suutuksissasi minuun siitä? Nyt täytyy sinun kuitenkin tyytyä minuun! Sillä nyt et enää voi päästä minusta. Katseles minua nyt vähän iloisemmin Leonore!»

«Sitä en voi, Eeva, sillä sinä olet riistänyt itseltäsi suuren hovin minun tähteni ja minä tiedän sen sinun mielestäsi olevan ikävää. Minä tunnen, etten ole ensinkään hauska enkä iloinen ja ettet voi pitää minusta ja ettei sinulla ole minusta mitään huvia; sentähden minua ei ollenkaan ilahuta sinun uhrautumisesi. Sinä sovit paraiten iloisten ja onnellisten pariin; oi, jospa olisit lähtenyt toisten kanssa.»

«Älä puhu noin, ellet tahdo nähdä minun itkevän! Oi, sinä et tiedä miten pelkkä tuuma jättää kaikki nuo juhllaisuudet ja jäädä tänne sinun luoksesi on tuntunut minusta hyvältä monta päivää. Ja minä jäin kotiin juuri sen tähden, että rakastan sinua, Leonore; niin, siksi että minusta tuntuu kuin voisin pitää sinusta enemmän kuin muista, – niin pudista sinä vaan

päätäsi! – Asia on sittenkin semmoinen. Semmoiselle ei voi mitään, siskoseni.»

«Oi! minkä tähden sinä pitäisit minusta? Minussahan on niin vähän rakastettavaa. Eihän kukaan muukaan minua rakasta, enhän minä ole kenellekään iloksi. Minä joutaisin hyvästi kuolemaan. Oi! usein minusta tuntuu niin hyvältä jos saisin kuolla!»

«Kuinka sinä voit puhua niin, Leonore? Se on kovin väärin. Tahtoisitko saattaa isälle ja äidille semmoista suurta surua?»

«Oi, sinä ja siskot, te kyllä pian minut unohtaisitte. Äiti ei pidä minusta niinkuin hän pitää teistä toisista; ei isäkään. Ottil R. sanoi minulle pari päivää sitten, että yleisesti kerrottiin, ettei isä eikä äiti minusta välittäisi.»

«Hyi! silloin oli Ottil paha ja puhui valhetta. Minä olen varma siitä, että vanhempamme rakastavat meitä kaikkia yhtä paljon. Oletko koskaan huomannut eroitusta heidän käytöksessään meitä kohtaan?»

«Sitä he eivät ehdoin tahdoin tee! Siksi he ovat liian hyvät ja täydelliset. Mutta etkö luule minun huomaavan erilaista ilmettä isän silmissä, kun hän katselee minua tahi Louisea ja sinua? Etkö luule minun tuntevan miten kylmä, miten pakollinen on välistä se yksi suudelma, jonka äiti minulle antaa niiden kahden, kolmen jopa useammankin rinnalla, jotka sinä ja Gabrielle saatte? Mutta en minä valita puutteellisuutta; minä käsitän varsin hyvin, ettei asian laita voi olla toisin. Luonto on tehnyt minut niin vastenmieliseksi, että on mahdotonta rakastaa minua. Oi, onnellinen on se, joka on sievän ja miellyttävän näköinen! Hän saavuttaa ihmisten suosion missä vaan näyttäytyy. Hänelle on helppo olla suloinen ja rakastettava. Mutta vaikeata, kovin vaikeata se on semmoiselle, joka on niin kauneuden lapsipuoli kuin minä olen...»

«Mutta Leonore kulta, minä vakuutan, että nyt arvostelet itseäsi väärin! Vartalosi esimerkiksi on oikein pulska; ja silmäsi – niissä on jotakin niin hienoa, samalla kertaa lempeätä ja vakavata. Tukkasasi on silkintapaista ja kauniin ruskean väristä; se kaunistaisi sinua enemmän jos se olisi vähän huolellisemmin järjestetty; – mutta odota! kunhan ensin paranet, niin minä otan tukkasasi hoitooni ja silloin saat nähdä...»

«Ja suuni ulettuu korviin asti, ja nenäni on niin litteä ja pitkä – kuinka ne parannat?»

«Suusiko? No niin, onhan se vähäsen liian suuri, mutta hampaasi ovat tasaiset – ja voivat varmaankin muuttua hyvin valkoisiksi, vähän paremmalla hoidolla. Ja nenäsi – annappas minun nähdä! – niin, jos se olisi vähäsen kaareva, niin se olisi sangen hyvä sekin. Ja näytäppäs! Luulenpa todellakin sen rupeavan kohoamaan! Niin todellakin! näen selvästi pienen kaaren alkua. Ja tiedäppäs: kun se on kasvanut ja sinä olet tullut terveemmäksi ja tietysti ihosi on muuttunut selkeämmäksi, niin luulen sinun olevan oikein kauniin.»

«Oi, sitä en milloinkaan voi uskoa!» lausui Leonore huoaten samalla kuin toivon hymy kirkasti hänen kasvojansa.

«Ja vaikkeet tulisikaan hyvin kauniiksi, niin voit varmaankin tulla erinomaisen miellyttävän näköiseksi. Sinussa on todellakin jotakin erityistä, – ja minä kuulin juuri pari päivää sitten isän huomauttavan äidille siitä.»

«Sanoiko hän todellakin niin?» Leonoren kasvot kirkastuivat yhä enemmän.

«Sanoi kyllä! Oi Leonore, mikä on kauneus? Kauneuskin kerran tulee rumaksi ja kätketään mustaan maan poveen ja muuttuu mullaksi; ja kukoistuksessaankin ollessaan se ei kuitenkaan riitä tekemään meitä rakastetuiksi ja onnellisiksi. Oikeata arvoa sillä ei ole.»

Ei milloinkaan kauniimmat huulet olleet alentaneet kauneuden voimaa. Leonore katseli Eevaa ja huokasi. Eeva jatkoi:

«Ei Leonore! Älä välitä kauneudesta äläkä halua kauniiksi. Voihan se välistä kyllä olla hauskaa, mutta tarpeellista se ei suinkaan ole, jotta voisi tulla rakastetuksi ja onnelliseksi. Olen varma siitä, että vaikkeet tulisi hituistakaan kauniimmaksi, niin voisit sittenkin, jos vaan tahtoisit, omalla tavallasi tulla yhtä rakastetuksi kuin maailman kaunein nainen.»

«Oi! jospa vaan omaiseni minua rakastaisivat! Kuinka jumalallista olisi olla rakastettuna omassa kodissansa!»

«Mutta senhän voit ja sinua vielä kyllä rakastetaan, Leonore kulta, jos vaan itse tahdot! Oi, jospa aina olisit semmoinen kuin olet välistä! Ja sinä oletkin semmoinen yhä useammin ja minä pidän sinusta yhä enemmän ja rakastan sinua niin paljon.»

«Oi Eevaseni!» vastasi Leonore syvästi liikuttettuna, hiljaa nojaten siskoonsa, «minä olen hyvin vähän ansainnut tätä sinulta. Mutta minä tulen toisenlaiseksi tämän jälkeen. Minä tulen semmoiseksi kuin sinä tahdot minut, minä koetan tulla hyväksi ja rakastettavaksi.»

«Ja silloin sinä tulet niin kauniiksi ja rakastetuksi ja niin onnelliseksi, että on oikein iloista nähdä. Mutta nyt sinun pitää tulla Louisen ja minun huoneeseni. Siellä jokin sinua odottaa ja sinä tarvitset ilmanvaihdostakin. Tule, tule!»

«Oi, kuinka hauskaa!» huudahti Leonore astuessansa Eevan huoneeseen. Eikä tosiaankaan voitu kuvailla mitään miellyttävämpää, kuin tuo pieni rauhansopukka koristettuna rakkauden viattomalla mielistelyllä. Elävien kukkien sulotuoksu täytti ilman ja aurinko valaisi ystävällisesti sohvan luona olevaa pöytää, jossa kaunis hedelmäkori houkuttelevasti loisti sievien ja somasti järjestettyjen pikkulahjojen keskeltä. Huone kokonaisuudessaan saattoi mieleen suloisin rauhan kuvan.

«Täällä, Leonoreseni», huudahti Eeva, «pitää sinun asua tällä ajalla. Sinulle tekee hyvää jättää vähäksi aikaa oma huoneesi. Ja katsos, tässä ovat kaikkien uhrut sinulle. Tämä pieni goottilaistyylinen pronssikirkko on Jacobin lahjoittama; katsos, se on lamppu, valo tulee kirkon ikkunoista. Eikö se ole kaunis! Illalla me sytytetään se. Ja nämä hedelmät, katsos noita kauniita rypäleitä! Ne ovat Henrik ja Petrea yksissä tuumin salaa hankkineet. Kuvat ovat isältä ja Louise on ommellut sinulle tohvelit, ja pikku neiti, hän –.»

Leonore löi käsiänsä yhteen: «onko mahdollista että kaikki ovat noin paljon muistelleet minua? Miten te olette hyvät, oi, kerrassaan liian hyvät!»

«Ei, älä itke Leonore kulta! Sinä et saa itkeä, sinun pitää olla iloinen. Katsos, me rakastamme sinua kaikki niin sydämmestämme! Mutta paras on kestityksestä vielä jäljellä. Katsoppas tätä Miss Edgeworthin kirjoittamaa uutta romaania. Sen on äiti antanut, jotta lukisimme sen yhdessä. Minä luen ääneen sinulle puoliyöhön asti, jos vaan tahdot. Pienen herkullisen illallisen on Louise laittanut meille ja sen saamme tänne ylös. Juhlitaan mekin omalla tavallamme. Ota sinä nyt toinen noista suurista viinirypäletertuista; minä otan toisen. Kuninkaan malja! Tämä on hurmaavaa!»

Molempien sisarusten «juhliessa» viattomassa kestitönsä tahdomme katsoa miten käy

Akselholman suurissa kesteissä.

Ei ole jokaisissa tanssiaisissa yhtä kadehdittavan keveää eikä kursailematonta käytöstä kuin eräissä, jotka toimitti kunnan ... pingin porvaristo. Siellä nähtiin leipurinrouvan ja sokurileipurinrouvan tanssivan valssia yhdessä, mutta päinvastaiseen suuntaan, ja siihen sanoivat toiset: «ei se tee mitään, kunhan se vaan menee!» Ei, semmoista viatonta iloa tavataan sangen harvoin, vähimmin «Innocencissa», jonka itsekin voin todistaa. Siellä kuten muullakin suurissa tanssiaisissa tekee soveliaisuuden eli convenancin salakarinen saaristo liikkumisen mahdottomaksi ilman tuhansia syitä, säädyllisyyksiä, arveluttavaisuuksia, nuhteettomuuksia ja mitä kaikkia syyksiä, -suuksia ja -muuksia, jotka yhteenlaskettuina muodostavat melkoisen määrän vaikeuksia. Akselholman suuret tanssiaisit eivät nekään olleet vaatimattomat, ja sen vuoksi niissä oli huomattava jäykkyyttä ja vaikeuksia. Eräs niistä oli se, että nuoret herrat pitivät itseänsä liian vanhoina tahi - jonakin muuna tanssiaksensa, ja seurauksena siitä oli, että moni tanssinhaluisista nuorista neitostista jäi tanssittamatta, kun he herrojen uhkaavien kakkuloiden takia eivät rohjenneet tanssia toistensa kanssa. Kuitenkin näyttää kaikki hyvin iloiselta. Suuri tanssisali on komeasti valaistu ja lukuisa seura on sinne kokoontunut. Odotetaan juuri tanssin alkamista. Herrat seisovat suurena joukkona keskellä lattiata ja sieltä he suoraan tahi kaarissa hajoavat neitosten piiriin. Kuten kukkaset penkeissään istuvat useimmat heistä huoneen seinämiä pitkin olevilla penkeillä, siveinä ja ujoina; toiset jotka tietävät olevansa keveät kuin keijukaiset, liitelevät perhosten tavoin edes takaisin huoneessa. Kaikki ovat iloisin näköiset, kaikki juttelevat niin vilkkaasti keskenään kuin molemminpuolinen hyväntahtoisuus, kauneus ja tieto siitä, että siten voidaan esiintyä miellyttävämmässä muodossa, ynnä odotettu huvi suinkin sallivat. Soitto alkaa, nuoret sydämmet sykkivät levottomasti, on tanssiin pyynnin aika ja herrat sysivät vähä väliä palvelijoita, jotka yhä vaan tarjoilevat nuorten neitosten halveksimaa teetä. Täällä nähdään nuorten neitosten muutamien herrojen ympäröiminä tutkivan viuhkan norsunluuhun kirjoitettuja tanssilupauksia. He vilkkaasti kieltävät kiihkeiltä pyytäjiltä kolmannen, neljännen, viidennen, kuudennen jopa kahdennentoistakin tanssin, mutta suosiollisesti he lupaavat kolmannentoista tanssin, josta luultavasti ei tule mitään. Sillä aikaa toiset ihan heidän lähellänsä äänettä ja hätyyttämättä odottavat ensimmäistä tanssiin pyyntöä voidaksensa siihen mielihyvin kiitollisesti suostua. «Hätyytettyjen» ja pyydettyjen joukossa näemme Saaran ja Louisenkin. Heidän kanssaan kilpailevat kolme Aftonstjernan neitiä: Isabella, Stella ja Aurora, jotka alituisen pysyttelevät kreivitär Solenstrålen nojatuolin läheisyydessä salin perällä suuren pystypeilin edessä. Rauhassa odottelevien joukosta löydämme Petrean, joka kuitenkin sinä iltana, tukka koristettuna skotlantilaisilla helmillä ja viattomuuden ja hyvyyden ilme nuorissa kasvoissa, oli tavallista sievempi. Hänen sydämmensä sykki sanomattomasta halusta tulla pyydetyksi tanssiin hänkin. «Oi», hän huokasi nähdessään kahden erittäin komeannäköisen herran - veljesten B. - tähystellen nenälänsä lävitse astuvan neitosten rivin editse. Heidän silmäyksensä sattuiivat hetkiseksi Petreaan, sitten kuiskasi toinen jotakin naapurillensa, kumpikin hymyili ja astui ohitse. Petrean valtasi nöyryytyksen tunne. Hän ei tiennyt miksi. «Nyt», Petrea toivoi nähdessänsä luutnantti S-n kiireesti lähestyvän. Mutta luutnantti S. pyysikin neiti T-n. Petrea jäi istumaan. Soitettiin hauskaa anglees-tanssia. Petrean jalat liikkuiivat tanssihalusta soiton mukaan. «Oi!» hän ajatteli, «jos minä olisin mies, niin pyytäisin Petrean!» Angleesi vierähti Petrean nenän ohitse.

«Missä on Eeva?» kysyi Jeremias Munter kiivaasti ja tyytymättömällä äänellä Louiselta angleesin ja valssin väliajalla.

«Hän jäi kotiin Leonoren luokse. Hän tahtoi välttämättömästi.»

«Niin tyhmästi! Minkä tähden sitten tulinkaan tänne?»

«Niin, sitä minä en todellakaan voi sanoa!» vastasi Louise hymyillen.

«Ettekö?» tiuski assessori, «no sitten minä sen teille sanon, Louise sisko. Niin, minä tulinkin tänne vartavasten katsomaan Eevan tanssia; juuri sen tähden tulinkin, sen tähden enkä minkään muun. Mitä typeriä juonia oli antaa hänen jäädä kotiin? Te muut olisitte kaikki tyyni saaneet jäädä kotiin ennemmin kuin Eeva. Te itse, siskoseni niihin luettuna. Tuo Petreakin! Mitä hänellä on täällä tekemistä. Hän on aina ollut minulle loukkauskivenä, mutta nyt en enää kärsi häntä ollenkaan, kun hänellä ei ollut järkeä jäädä kotiin Eevan sijasta; ja tuo pieni oikkupussi, joka tuossa tanssii aikamiesten kanssa ikäänkuin olisi jo oikea ihminen! Eikö hän olisi voinut saada sokuripalaa ja jäädä kotiin, sen sijaan että nyt ajalehtii täällä? Te olette ikävät ja tuumat kaikki tyyni ja tämmöiset juhlapidot ovat kauheinta mitä tunnen!»

Nauraen tuolle mielenpurkaukselle liiteli Louise, pois valssissa Jacobin kanssa ja kreivitär Solenstråle - tanssiaisten aurinko - lausui heidän liidellensä hänen nojatuolinsa ohitse: «charmant, charmant!».

Tämän keveäliikkeisen sopusuhtaisen parin edellä kierteli toinen pari varsin hillittömästi, vetäen puoleensa kaikkien katseet; Saara ja intohimoinen Schwartz ne siinä tanssivat. Saaran todellakin hurmaava kauneus, hänen pukunsa, ylpeä ryhtinsä ja säihkyvät silmänsä herättivät kummastusta ja ihailua, ja kaikkialla missä hän liiteli ohitse kuului katselijain huuilta «ah!» joka ilmaisi heidän ihailunsa tunteita. Katsellessansa häntä Petrea vallan unohti vielä istuvansa. Petrea ei mielestään ollut milloinkaan ennen nähnyt mitään niin hurmaavaa kuin oli Saara valssin pyörteissä. Mutta kreivitär Solenstråle nojatuolissansa ei sanonut sanaakaan siitä parista; jopa luulivat muut huomaavansa moittivan piirteen hänen suupielissäänsä. Aftonstjerner liitelivät eteenpäin sangen arvokkaasti.

Valssin loputtua tuli Elise Saaran luokse; «tyttö kultani!» hän lausui ystävällisesti mutta vakavasti, «sinä et saa tanssia sillä tavalla. Rintasi ei siedä sitä. Miten sinun on lämmin. Oikeinhan hehkut!»

«Sehän on minun ilmanalaani!» vastasi Saara hymyillen; «siitä minä voin mainiosti!».

«Istu seuraavan tanssin aikana, minä pyydän sinua! On todellakin vaarallista noin kuumeta.»

«Ensi tanssinko? Mahdotonta! Minä olen luvannut sen eversti H...lle.»

«Älä ainakaan tanssi seuraavaa valssia, ja jos tahdot olla minulle mieleen, niin älä ainakaan tanssi sitä Schwartzin kanssa. Hän tanssii niin hurjasti eikä semmoinen ole terveellistä; sitä paitsi se ei ole sopivaa eikä kaunistakaan.»

«Juuri hänen kanssansa minä mielelläni tanssin valssia!» vastasi Saara uhkamielisesti ja ylpeästi mennessään pois. Loukattuna ja tyytymättömänä palasi äiti paikalleen.

Kreivitär Solenstråle kiitteli Eliselle hänen lapsiansa. «He ovat todellakin tanssiaisten koristuksena», hän sanoi, «charmant». Ja nuori poika, niin sivistynyt nuorimies, niin kaunis ja «comme il faut». Charmant! Mainiot tanssiaiset, vallan charmant'it.»

Isabella Aftonstjerna loi suloisia silmäyksiä kauniiseen Henrikiin.

«Mitä hassutusta onkaan tuo tanssi!» torui asessori Munter väsyneen ja ärtyneen näköisenä istahtaessansa Eveliinan viereen. «Ei, katsokaapa kuinka he hytkyvät, hyppivät ja rasittavat itseään, ikäänkuin eivät vähemmällä laihuisi! No sinä taivaan taatto! Miten se näyttää vaivaloiselta ja miten se on rumaa. Mahtaako se huvittaa heitä? Muutamille se näyttää olevan päivätyö, toiset taas hyppivät vimmastuneina ja osa taas ikään kuin ilvehtii. Ei, minä menen tieheni, sillä tästä tulen ihan hulluksi ja synkkämieliseksi, jos kauemmin katselen tätä erityisen suurta hulluutta.»

«Te ette ajattele niin, jos Eeva Frank olisi mukana tanssimassa!» vastasi Evelina tarkoittavasti hymyillen.

«Eeva!» vastasi asessori ja lempeä ilme levisi hänen kasvoilleensa ja hänen silmänsä säihkyivät. «Eeva!, no, sen uskon. Nähdä hänen tanssivan on sama kuin nähdä sopusointuisuus ihka elävänä. Ah! minun mieltäni virkistää jo hänen pelkkä näkemisensä, hänen käyntinsä ja pienin liikkeensä; ja kun vielä tiedän, ettei tämä sointuisuus, tämä kauneus ole teeskentelyä eikä ulkonaista, vaan sielun tosi kuvastus!... Minä voin oikein hyvin hänen läheisyydessänsä ja minulle nousee oikein halu kiittää häntä herättämästään tunteesta. Hän on todellakin hyväntekijäni! Minä vakuutan teille, että se tunne oikein lepyttää minua ihmisiä kohtaan ja saattaa minun tyytymään kohtalooni. En voi selittää kuinka suloista se on, kun muuten alinomaan täytyy ärtyä ja suuttua noihin «niisanottuihin Herramme taideteoksiin.»

«Mutta hyvä ystäväni, minkätähden teette niin? Enimmät ihmiset ovat kuitenkin...»

«Ah! Älkää nyt olko mikään ange de clemence, pitkämielisyyden enkeli, voidaksenne esiintyä jalompana kuin minä, sillä silloin täytyy minun olla harmissani teistäkin! Ja te olette kuitenkin yksi niitä, joita paraiten siedän. Minkäkötähden minun täytyy olla harmissani? Tyhmä kysymys! Minkä vuoksi ovat ihmiset tyhmiä ja ikävät ja vieläpä pöyhkeilevät typeryydestänsä? Ja minkätähden olen itse tuommoinen ärrä purri, pahempi kuin kukaan muu, ja miksi olen saanut kaksi häijyä silmää, huomatakseni niillä ainoastaan kaikki maailman vaillinaisuudet ja nurinpuolisuuudet. Minun laitani voipi olla tuommoinen. Kun juolahtaa mieleen noin vaan ilman järjestystä ja kristillisiä tapoja tulla tupsahtaa maailmaan, kun ei kätkeynsä ääressä näe isää eikä äitiä, ei kuule, ei näe eikä opi rahtuakaan semmoista, joka olisi rahtusenkaan opettavaista, niin ei ole alottanut elämäänsä varsin hauskasti. Ja kun sitten vielä on saanut nimen **Munter!**^[2] Oi taivaan taatto, **Munter!** Jos minua olisi sanottu Blaniukseksi tai Skarniukseksi, tai Brummeriukseksi tai Grubleriukseksi tai Rabarberiuukseksi, niin olisi siinä kuitenkin ollut jotakin perää; mutta Munter! Sanokaa, eikö semmoisesta todellaki voi tulla synkkämieliseksi ja ärtyiseksi koko iäksensä? Ja kun sitten vielä syntyy maailmaan nuhaisena, jota aina jatkuu, niin ettei voi katsoa taivasta kohti aivastamatta, onko se teidän mielestänne hauskaa ja mieltä ylentävää? No, entä sitten! Käytyäni sitten koulun läpi, nieltynä kirjain pölyä, ja suoritettuan anatomian kurssin, sittenkin pitäisi minun kiittää onneani, jos voin ansaita leipäni alinomaan katselemalla ja hoitelemalla kaiken maailman rumuutta ja kurjuutta ja joka päivä käsitellä keltatautia, punatautia ja keuhkotautia! Sentähden en voikaan milloinkaan olla muuta kuin ärtyisä henkilö. Niin, ellei olisi kedon liljoja ja taivaan tähtösiä ja niiden yli joku, jonka - täytyy olla suuremmoinen! - ja ellei olisi ihmislasten joukossa tuota ihmisruusua Eevaa, ihanaa, suloista Eevaa! niin...» Asessori vaikenä, kyyneleitä nousi hänelle silmiin, mutta niiden ilme muuttui äkkiä, kun hän näki kokonaista viisi neitosta - tanssittiin «vapaata valintaa» - ja niiden joukossa nuo kolme lumoavaa neitosta Aftonstjerna veitikkamaisesti tanssiaskelin lähestyvän itseänsä. Hän loi heihin mitä tylyimmän katseen, nousi kiireesti ja juoksi tiehensä.

Saara tanssi toisen valssin Schwartzin kanssa ja vielä hurjemmin kuin ensimmäisen. Elise kääntyi pois, kovasti paheksuen, mutta Petrean sydän sykki salaisesti halusta saada tanssia niin hurjasti, ja hän seurasi heidän liikkeitään säihkyvin silmin. «Oi!» ajatteli hän, «jospa saisi lentää elämän läpi ilon hurmaavassa huumeessa!»

Se oli jo illan kuudes tanssi. Petrea istui yhä. Hän tunsu nenänsä punettuvan ja paisuvan. «Kas niin!» hän arveli, «hyvästi kaikki tanssin toiveet! Nyt tulen rumaksi, eikä kukaan edes välitä katsellakaan minua.» Samassa hän huomasi äidin katselevan häntä hieman nuhtelevasti. Petrea tunsu siitä ikäänkuin piston sydämessänsä, mutta silloin nousikin samainen sydän vastustamaan semmoisia masentavia tunteita, jotka olivat hänet valtaamaisillaan. «Tämä on ikävää», hän ajatteli, «mutta eihän sitä voi auttaa, enkä minä ole syytä siihen. Tottapa tämäkin loppuu joskus. Ja kun ei kukaan tahdo huvitella minua, niin olkoon menneeksi! minä tahdon itse huvitella.»

Tuskin oli Petrea päättänyt niin, ennenkuin hän tunsu itsensä vallan virkistyneeksi siitä, ja riippumattomuuden ja vapauden tunteen lähde rupeesi kuohumaan hänen mielessänsä. Hän tunsu kykenevänsä vaikkapa ottamaan alas kynttiläkruunun katosta, jopa hän tekisi sen, ennemmin kuin istuisi ihan hiljaa katselemassa miten muut elämänhaluiset nuoret hyppivät tanssin säveleiden mukaan. Eräs vanha herra nousi samassa teekuppi kädessä penkiltä vastapäätä Petreaa. Palvelusinnon «puuska» valtasi Petrean, hän syöksi auttamaan vanhusta asettamaan pois kuppinsa. Tämä

peräytyi hämillään ja piti kieltävästi kiinni kupista, jonka Petrea tahtoi ottaa häneltä mitä kohteliaammin lausuen: «Saanko minä!» Herra hieman kumarsi, Petrea vähäsen niiasi heidän taistellessaan kupista, kunnes kursailematon ohi tanssiva pari tuuppasi kursailevaa paria, jolloin läikähdys ilmaisi Petrealle, ettei teekuppi ollutkaan - kuten hän arveli - tyhjä. Hämillään ja säikähdyksissään hän laski irti teekupin ja jätti vanhan herran teensä jäännöksen kanssa etsimään rauhallisempaa paikkaa. Itse hän joutui - hän tuskin itsekään tiesi miten - kiireesti istumaan erään vanhanpuoleisen rouvan viereen, joka näytti hyvin lempeältä ja ystävällisesti auttoi Petreaa pyyhkimään pois teeveden läikät. Petrea jo tunki olevansa ikäänkuin vanha tuttava tälle oivalliselle vanhahkolle rouvalle, kysyi häneltä mitä hän arveli Svedenborgista ja rupesi selvittelemään hänelle omia mielipiteitään henkien manaamisesta, aaveista j. n. e. Rouva töllisteli Petreaa, luullen häntä vähän mielenvikaiseksi ja riensi muuanne istumaan. Hänen jättämällensä paikalle istahti raskaasti eräs lihava keski-ikäinen sotaherra huohtaen ikäänkuin hän olisi tahtonut sanoa: «Ho ho, Jumalan kiitos! tässähän saan istua rauhassa!» Mutta ei! Hän ei ollut istunut siinä neljää minuuttia, ennenkuin Petrea häntä ahdisti, kehoittaen häntä ilmoittamaan valtiolliset mielipiteensä ja yhtymään Petrean kanssa toivomaan pikaista sotaa Venäjää vastaan. Everstilutnantti Uh*** oli vähän välinpitämätön Petrean sotaisille tuumille, mutta tunki arvattavasti kuitenkin asemansa vähän kiusalliseksi, sillä puhisten pari kertaa puh huh! hän nousi ja jätti Petrean yksin sotaisine ajatuksineen. Petreakin nousi suuremman yksimielisyyden ja mieltymyksen tarpeessa.

«Herran tähden. Petrea kulta, pysy paikallasi!» kuiskasi hänelle Louise, joka tapasi hänet seikkailemassa. Petrea oli nyt huomannut erään nuoren neidin, jolla oli yhtä vähän tanssionnea kuin hänelläkin, mutta joka silminnähävästi osasi paljoa huonommin kantaa vastoinkäymisensä ja näytti olevan ihan valmis itkemään ikävästä ja odotuksesta. Petrean luonteenmukaista oli jakaa muille kaikkia mitä hänellä itsellään oli, usein unohtaen että se oli hyvinkin vastenmielistä muille. Nyt hän tunki omaavansa jommoisenkin määrän rohkeutta ja tahtoi senvuoksi jakaa siitä vähäsen kovan onnensa kumppanille. Sentähden hän istahti tämän viereen. «En tunne täällä ketään, ja minulla on niin kauhean ikävä!» kuului avomielinen sydämenpurkaus, jonka Petrea sai siinä kuulla, ja se tunki suoraan hänen säälivään sydämeensä. Petrea luutteli onnettomalle nuorelle neidolle kaikki tuttavansa seurassa ja ryhtyi sitten, poistaaksensa vallitsevan mielen painon, rakentamaan tuulentupia kertoen suuremmoisista tulevaisuudentuumistaan. Hän koetti taivuttaa uutta tuttavaansa kunniasanallansa lupautumaan yhdessä hänen kanssansa panemaan toimeen seuranäytäntöjä, jotka osaltaan paljon vaikuttaisivat seuralämän hauskuuteen. Sitten he vielä yhdessä perustaisivat opiston, missä opetettaisiin nuoria naisia laueudensisariksi ja sitten he tekisivät pyhänvaellusmatkan Jerusalemiin, vielä he yhdessä kirjoittaisivat romaaneja ja seuraavana päivänä eli oikeammin yönä he nousisivat ummelleen kello puoli kaksi ja kiipeisivät yhdessä korkealle vuorelle katselemaan auringonnousua. Petrea lopetti sen ja monet muutkin ehdotuksensa esittämällä veljenmaljan uudelle tuttavallensa. Mutta oi! Ei Petrean rohkea mieli, eivätkä suuremmoisimmat tuumat, ei seurataatterit eikä pyhiinvaellusmatkakaan Jerusalemiin, eikä edes sinutteluesitys voineet elähyttää istuvaa nyreännäköistä nuorta neitosta. Petrea huomasi selvästi, että tanssiinpyyntö vaikuttaisi paremmin kuin kaikki hänen ehdotuksensa ja syvästi huohtaen siitä, ettei hän ollut mies eikä siis voinut suoda hänelle sitä iloa, hän nousi ja jätti siihen turhan vaivansa esineen. Hänen katseensa etsivät uutta esinettä ja sattuiivat kreivitär Solenstråleen. Kreivitär vallan hurmasi Petrean, jonka äkkiä valtasi mitä kiihkein halu tutustua häneen, tulla huomatuksi, sanalla sanoen jollakin tavalla lähestyä tanssiaisten aurinkoa. Petreasta tuntui kuin hän saisi hänestä itsekin jonkinmoista loistetta. Mutta millä tavoin se voisi tapahtua? Jos kreivitär pudottaisi nenäliinansa tahi viuhkansa, silloinhan hän voisi syöstä esiin, ottaa sen ylös ja jättää sen takaisin lausuen jonkun runomittaisen kohteliaisuuden (Petrea näet jo edeltäkäsinkin sepitti sen, ja siinä oli mainittu jotakin auringosta). Varmaankin se sangen paljon ja iloisesti kummastuttaisi kreivitärtä ja olisi edelleen tutustumisen aiheena, ja kenties ... mutta oi! hän ei pudottanut nenäliinansa eikä viuhkaansa, eikä Petrealle näkyneet koituvan minkäänlaista tilaisuutta koreilla runollansa. Kuitenkin salainen voima veti hänet yhä lähemmäksi ja lähemmäksi salin kuningatarta, samalla tavoin kuin kiertotähdet pyrkivät aurinkoa kohti. Aftonstjerner seisoivat tuikkien hänen ympärillensä; taivuttaen valkoisia, helmillä koristettuja niskoja kuullaksensa hänen leikkilisiä huomautuksiansa. Sillä välin he hymyillen vastailivat kohteliaiden ja komeiden herrojen mielistelyihin ja tanssiinpyyntöihin. Se oli komeata ja kaunista, ja Petrea huokasi halusta päästä «la haute voléen» seuraan. Samassa tuli Jacobi hengästyneenä, riensi hänen luoksensa ja pyysi häntä seuraavaan katrilliin. Iloisena kiitti Petrea, mutta sävähtäen tulipunaiseksi liikutuksesta saadessaan jakaa onneansa hän lausui heti sen perästä:

«Saanko vastaanottaa pyyntönne toisen hyväksi. Tehkää minulle ilo ja pyytäkää tuo nuori neiti, joka istuu tuolla ikkunan luona - meidän, vasemmalla puolellamme...»

«Mutta minkä tähden? Miksi ette tahdo...»

«Minä rukoilen teiltä sitä! Minua huvittaisi enemmän nähdä hänen tanssivan kuin itse tanssia.»

Jacobi vielä pari kertaa ystävällisesti uudisti pyyntönsä, mutta teki sitten niin kuin Petrea pyysi.

Petrean sydän oikein suloisesti lämpeni, kun hän näki minkä vaikutuksen pyyntö teki hänen uuteen ystävänsä. Mutta kohtalo ja kandidaatti näkyivät päättäneen, että Petrean piti tanssia katrilli ja niin he yhdessä esittelivät hänelle loistavapukuisen nuoren upseerin, joka komeili tummilla silmillään ja mustalla tukallaan, tummilla, tuuheilla viiksillään ja uljaalla koollaan sekä näytti hyvin tuimalta. Petrealla ei ollut mitään syytä eikä hän tohtinutkaan kieltäytyä tanssista. Mielestäänsä hän ei milloinkaan olisi voinut saada kunniallisempaa korvausta istumisestansa ja hän huomasi sitten parin minuutin kuluttua seisovansa ihan kreivitär Solenstråleen nojatuolin vieressä, tanssimassa samaa katrillia kuin «illan tähdet» Aftonstjerner, kandidaatti vastatanssijana. Petrea tunki aivan kohoavansa ja olisi tuntenut itsensä oikein autuaalliseksi, ellei hänen levoton henkensä olisi lakkaamatta yllyttänyt hänen haluaan päästä tuon ihanan, komean rouvan huomion alaiseksi, etenkin nyt kun hän seisoi häntä niin lähellä. Hänen leningilleen tai jalalleen polkeminen olisi kyllä ollut läheinen keino, josta olisi saanut aihetta moniin kauneihin anteeksipyyntöihin, mutta se ei itse asiassa olisi ollut kohteliaista eikä kaunista, vaan olisi osoittanut kömpelyyttä. Jos hän jostakin syystä olisi kaatunut hänen jalkojensa juureen, ja siten hänen nostamana saanut kiittää häntä sievällä runolla, jossa puhuttiin auringosta, niin olisi se tosin ollut parempi, mutta - nyt oli Petrean vuoro tanssia. Oliko Petrea niin istumisesta hermostunut (jos semmoista sanaa sopii käyttää), ettei hän voinut oikein hallita jäseniään, tahi oliko se tarmon puutteesta niukan päivällisen vaikutuksesta, tahi oliko siihen syynä hänen tavallinen hajamielisyytensä - varmaa vaan on, että ensi luovittelussa hän erehdyksestä meni vastatanssijansa vasemmalle puolelle ja tuli siten suoraa häntä kohti; Jacobi syrjäytyi, mutta Petrea oli ehtinyt korjata erehdyksensä, ja kun kandidaatti jälleen siirtyi vasemmalle, niin oli Petrea jo siellä, ja siinä hypellessä hän niin hautasi nenänsä Jacobin liiveihin ja takertui hänen jalkoihinsa, että kun Jacobi vallan epätoivoisesti koetti päästä hänen

ohitsensa, he molemmat kaatuivat lattialle kesken katrillia. Kynnelsilmin noustessansa Petrea huomasi edesssänsä molemmat nuoret veljekset B***, jotka silmälaseinsa lävitse häntä tähystelivät ja olivat vallan pakahtumaisillaan nauruun. Salainen vilkaisu vakuutti Petrealle, että äitinsä ei ollut häntä nähnyt, ja toinen, että kreivitär Solenstråle nyt oli hänet **huomannut** ja hymyili viuhkansa takaa. Edellinen varmuus tynnytti hänen mieltänsä jälkimäisen suhteen ja hän vakuutti hartaasti sydämmestänsä pahoillaan olevalle Jacobille, ettei hän ollut loukannut itseänsä, ettei se tehnyt mitään ja ettei kandidaatti ollut siihen syyppää j. n. e., loi sitten tyynen katseen yhä vielä nauraviin herroihin ja tanssi rohkeasti paikalleen. Mutta hänen tanssittajansa käytös ja äkkiä muuttunut esiintyminen vaikutti kummallisesti Petreaan. Vakavalla katseella hän näet pakoitti veljekset B*** vaikenemaan sopimattomasta naurustaan ja rupesi nyt puheliaaksi, kohteliaaksi ja iloiseksi, hän joka siihen asti oli ollut niin harvapuheinen ja ainoastaan «niin» ja «ei» sanoilla vastannut Petrean kaikkiin puheyryksiin. Hän koetti kaikilla tavoin haihduttaa Petreasta ikävän sattuman muiston, menipä niinkin pitkälle, että pyysi häntä kumppanikseen illallisen jälkeen tanssittavaan angleesiin. Petrea älysi hänen hyväntahtoisuutensa, kyyneleet nousivat hänen silmiinsä ja hänen sydämmensä sykki ilosta siitä, että hän voi katrillin loputtua juosta äitinsä luokse kertomaan: «Äiti, minut on pyydetty tanssimaan angleesia illallisen jälkeen! Mutta pikku «kaaos» ei milloinkaan saanut säilyttää samaa tunnetta eikä ajatusta rauhassa. Heti syöksi siihen niin monta muuta aatosta, että ensimmäinen vallan haihtui. Niin tapahtui nytkin. Petrean ensi tunnelma nuoren luutnantti Y-n ystävällisyydestä oli: «Miten hän on hyvä!» Toinen oli: «Ehkä hän pikkusen minusta pitää!» Ja siinä tuokiassa syöksi hänen päähänsä tulvanaan hakkailemis- ja kosmiskuvitteluja ja ne saivat Petrean aivot vallan ymmälle. Sillä eihän hän tahtonut joutua naimisiin, eihän toki! Mutta olisipa kuitenkin hurmaavaa saada kosija ja joutua «esineeksi» kuten Saara ja Louise. Ehkä oli nuori luutnantti Y*** läheistä sukua kreivitär Solenstrålen kanssa, ja «kreivitär Solenstrålen veljenpoika kosii Petrea Frankia» - voi taivaan taatto miten kauniilta se kuuluisi! Mikä ylennys! Voihan vähempikin päästä huimata. Petrean elinvoimat vallan kuohuivat yli äyräittänsä niistä mielikuvitteluista ja äkkiä hän muuttui oikeaksi kokehtiksi, joka jos jollakin tavalla koetti pauloihinsa kietoa esineensä, ja siinä oli, sillä kertaa valkoisella kätösellä - joka oli vilkkaassa liikkeessä - käsien kauneuskin kun on oikullinen, hyvinkin tärkeä osa. Petrean pakinoiminen ja ilahteleva vilkkaus saattoi usein äidin lornettinsa lävitse levottomasti tähystelemään sinnepäin, äiti oli näet vähäsen lyhytnäköinen ja sitäpaitsi Louise loi Petreaan katseita, jotka varmaankin olisivat vaikuttaneet jäähdytysjauheen tavoin, ellei Petrea olisi ollut liian huumaantunut niitä huomataksensa. Läheisyydessä istuvien huomion ja hymyilyt käsitti Petrea hyväksymiseksi, mutta erehtyi siinä, sillä heitä vaan huvitti tuo pieni mielitelevä, sangen vaaraton pikku neiton. Luutnantti Y***tä kuitenkin todella huvitti Petrean vilkkaus, hän jatkoi katrillin loputtua keskustelua ja saattoi hänet eräesen sivuhuoneeseen, joka seikka yhä vahvasti Petrean luuloa, että hän oli muka valloittanut hänen sydämmensä. Samassa huoneessa lauloi Isabella Aftonstjerna harpun säestämänä pienen ranskalaisen romanssin, jonka kaikki värssyt loppuivat sanoihin:

«Hommage à la plus belle,
Honneur au plus vaillant.»[\[3\]](#)

Maailma hurmasi Petrean; laulu siirsi hänet ritarikauden ihanaan aikaan. Luutnantti Y** oli hänestä ritarillisuuden esikuva ja vastapäätä oleva peili näytti hänelle hänen omat kasvonsa ja nenänsä niin edullisessa valossa, että hän, nähdessään siitä ilosta säihkyvät silmänsä, piti itseänsä melkein kaunottarena. Kaunis ruusupensas kukki ikkunassa; Petrea taittoi ruusun ja antoi sen luutnantti Y**lle lausuen:

«Honneur au plus vaillant!»

Petreasta tuo sattui erittäin sukkelasti ja parhaasen aikaan ja hän odotti salaa, että hänen ritarinsa laskisi hänen jalkainsa juureen myrtinoksan, jota hän leikkien piteli ja siihen lisäisi sangen sopivasti:

«Hommage à la plus belle!»

«Kiitän nöyrimmästi!» lausui luutnantti Y**, onnettomuutta ennustavalla välinpitämättömyydellä ottaen ruusun; mutta kohtalo pelasti Petrean turhaan odottamasta sitä kohteliaisuutta, jonka hän oli määrännyt itselleen, sillä äkkiä syntyi levotonta liikettä tanssisalissa ja kuului huutoa: «hän pyörtyy!... Herra Jumala!... Saara!...»

Myrtinoksa, ritari, valloitus, kaikki hävisi äkkiä kerrassaan Petrean mielestä ja huudahtaen pelosta hän syöksi luutnantti Y**n ohitse tanssisaliin, samassa kuin Saara pyörtyneenä kannettiin sieltä pois. Kiivas tanssi oli pyöräyttänyt Saaran. Mutta kun hänet oli kannettu hiljaiseen viileään huoneeseen, ja häntä kostutettu kylmällä vedellä ja hajuvedellä, niin hän pian virkosi ja valitti ainoastaan päankivistystä. Sitä kipua Saara hyvin usein sairasti, joten se oli hyvin tavallista ja lakkasi aina pian, jos hän vaan sai siihen eräitä lääkkeitä.

«Rohtoni!» hän pyysi heikolla äänellä.

«Missä, missä ne ovat?» kysyi Petrea valmiina juoksemaan vaikka Kiinaan asti.

«Pienessä lippaassa. Meidän huoneessamme!»

Nuolen nopeudella riensi Petrea pihan yli itäiseen siipirakennukseen. Hän etsi huoneesta, jonne heidän tavaransa olivat tuotu. Mutta lipasta siellä ei ollut. Varmaankin se oli jäänyt vaunuihin. Missä olivat vaunut. Ne olivat vaunuliiterissä lukon takana. Mistä saada avain? Suurta vaivaa sai Petrea nähdä ennenkuin hän pääsi sinne ja ennenkuin hän lyhty kädessä oli etsinyt vaunujen joka komeron ja löytänyt hakemansa lipaan. Mutta suuri oli hänen ilonsakin, kun hän hengästyneenä ja riemuiten, tärkeä rohtopullo kädesssänsä riensi Saaran luokse. Palkinnoksi Petrea sai ylen tärkeän toimen: tiputtaa siitä 60 tippaa Saaralle. Mutta tuskin oli Saara nielaissut niitä, ennenkuin hän kiivaasti huudahti: «Sinä tapat minut, Petrea! olet antanut minulle myrkyä; ihan varmaan Louisen nestettä!» Niin olikin. Petrea oli ottanut väärän pullon. Suuri hämmästys!

«Sinä olet aina niin kömpelö, Petrea!» huudahti Saara suuttuneena; «sinä kyllä voisit kuten sadun aasi musertaa ystäväsi pään karkoittaessasi siitä kärpäsen!»

Nuo olivat kovia sanoja Petrea raukalle, joka jo oli vähällä juosta pois korjaamaan erehdystänsä.

Erehdyksen tuottama mielipaha nosti hänelle kyneleet silmiin ja ajoi veren päähän. Hänen nenänsä rupesi kovin vuotamaan.

Louise, kovin nyreissään Saaran tylyydestä Petreaa kohtaan ja vähän siitäkkin, että hän oli sanonut hänen rohtonestettänsä «myrkyksi» loi häneen arvokkaan ja moittivan katseen ja rupesi mitä hellimmin hoitamaan itkevää, verta vuotavaa siskoaan. Vihan väkijuomako vai Louisen nestekö haihdutti Saaran päänkivistyksen – Louise uskoi viimeistä ihan varmasti – varmaa vaan oli, että Saara äkkiä parani, nousi ja palasi seuraan lausumatta ainoatakaan lohdutuksen sanaa Petrealle. Petrea ei voinut mennä illalliselle ja Louise jäi hellästi hänen luoksensa. Heille tuotiin ruokaa sinne. Evelina täti, Laura ja Kaarina, jopa sotaneuvoksenrouvakin kävi tuomassa heille kaikenlaisia herkkuja. Heidän ystävällisyydestänsä Petrea pian tyyntyi ja virkistyi. Pitihän hänen tanssia angleesi illallisen perästä «le plus vaillant» kanssa, niinkuin hän sanoi luutnantti Y**tä, joka oli tykkänään valloittanut Petrean tosin aivan varustamattoman sydämmen.

Angleessi oli jo alkanut, kun siskot yhdessä astuivat saliin. Kandidaatti tuli heille innokkaasti ja levottomasti vastaan. Hän oli pyytänyt Louisen siihen tanssiin ja seisoi kohta hänen rinnallaan tiheässä rivissä. Petrea odotti «le plus vaillant» syöksevän hänen luoksensa ja tarttuvan hänen käteensä, mutta katsahtaessaan tanssisalissa ympärilleen hän näki hänet – ei syöksevän hänen luoksensa, vaan – tanssivan Saaran kanssa – Saaran, joka oli entistään kauniimpi ja häikäisevän loistava. Petrean uskottomalle ritarilleen lahjoittama ruusu ja hänen toivomansa myrtinoksa olivat nyt Saaran rinnassa. «Le plus vaillant» silmät olivat lakkaamatta luodut «la plus belleen», sillä siksi sanottiin kohta Saaraa yksimielisesti. Aftonstjernojen loiste himmeni yön kuluessa heidän tanssista kuumennuttuaan, mutta Saaran tähti loisti sitä kirkkaammin. Hänet esitettiin kreivitär Solenstrålelle, joka kiitteli häntä ylenpalttisesti sekä sanoi hänen olevan «la reine du bal!» – tanssiaisten kuningattaren – josta Aftonstjernerat tulivat hyvin nyrpeiksi.

«Saakeli soikoon! miten hän on kaunis!» huudahti vanha herra, joka aikaisemmin oli taistellut Petrean kanssa teekupistansa, ja joka nyt huomaamattaan polki häntä jalalle tunkiessaan etemmäksi paremmin nähdäksensä «la reine du balin».

Hyljättynä, nöyryytettyä, hiljaa ja poljettuna vetäytyi Petrea takaisin toiseen huoneeseen. Illan tapahtumat virtailivat takaisin hänen sieluunsa ja näyttäytyivät hänelle sangen muuttuneessa valossa. Peili, joka vähän aikaisemmin oli mielistellyt häntä luulolla, että häntä voisi sanoa «la plus belleksi» näytti nyt hänelle punaisen paisuneen möhkäleeseen ja se möhkäle oli – hänen kasvonsa. Petrea muisteli käytöstänsä luutnantti Y**n seurassa ja oli nyt mielestään mitä naurettavin ja onnettomin ihmisistä. Hän oli sinä hetkenä ihan kyllästynyt itseensä. Ellei pienet pidot olisi olleet hankkeessa, mieluihin hämmästys, jota Petrea jo kauan oli valmisteellut Saarelle ja joka parin päivän perästä tulisi ilmi, niin... Mutta nyt juolahti se hänen mieleensä ja oli, kuin auringonpaiste synkkien pilvien lomitse olisi valaissut Petrean sielussa vallitsevan yön. Ja tieto että voi ilahuttaa sitä, joka sinä iltana oli tehnyt hänelle niin pahaa, saattoi hänen mielensä lempeäksi ja tyytyväiseksi.

Illallisen jälkeen avattiin tanssisalin viereisen salin ulkoparvekkeen ovet, jotta huoneet, jotka tulien ja ihmisjoukkojen vaikutuksesta olivat käyneet rasittavan lämpimiksi, vähäsen vilvakoituivat. Kaksi henkilöä – herra ja nainen – astui ulos parvekkeelle. Naisella oli kevyt, valkoinen huivi heitettyä hartioille; tähdet valaisivat tummaa tukkaa; tähtein tavoin säteilivät mustat silmät, jotka tulisesti katselivat vapaasen avaruuteen.

Kevätyön puolihämärä oli verhonnut luonnon harmaalla salaperäisellä tenhohunnollansa, puolittain peittäen, puolittain ilmaisten kauneutta, jommoista aavistus ja salaperäisyys vaan enensivät. Suurta, mieltäylentävää aavistusta elämän suloudesta lauloi tuulahdus, joka hiljaa suhisten liikkui puiden latvoissa, tuikki tähdissä ja verkalleen eteni avaruuteen.

«Oi! elämä, elämä!» huudahti nainen levittäen kätensä kohti avaruutta ikäänkuin tahtoen sitä syleillä.

«Tenhotar!» vastasi mies tarttuen hänen käteensä, «elämäni on sinun!»

Nainen ei vetänyt pois kättään, mutta katseli häntä ylpeästi ja vastasi: «viekää minut pois elämän vapaasen hyörinään ja käteni on oleva teidän! Mutta muistakaa, vapaa tahdon olla, vapaa kuin tuulihenki, joka nyt suutelee otsanne ja huojuuttaa puiden latvoja tuolla kaukana! Vapautta, valtaa, kunniaa minä rakastan! Vieköö minut siihen, auttakaa minua saavuttamaan sitä ja kiitollisuuteni kyllä vakuuttaa teille rakkauteni, kiinnittää minut teihin lujemmilla siteillä kuin tuo ennakkoluulojen muoto, johon tahdon alistua ainoastaan heidän tähtensä, jotka muuten itkisivät minua ja joita en tahdo surettaa enemmän kuin mitä on välttämätöntä. **Vapaus** on oleva liittomme perustus ja tunnussana.»

«Ihana nainen!» vastasi mies, «joka olet kohonnut yli heikkouden teeskentelyn, kohonnut yli ennakkoluulojen hämäryyden. Minä ihailen ja tottelen sinua! Ainoastaan semmoisen naisen tahtoon voi minun tahtoni alistua! Kaunis oppilaani, olet mestarini! No niin, yhdistäköön sitten meidät papin sanat! Minun käteni vie sinut sille loistavalle valtaistuimelle, minkä kauneutesi ja nerosi ansaitsevat. Tahdon ainoastaan kohottaa sinut sinne, sitten vaipuakseni jalkojesi juureen, alamaisimpana orjanasi.»

Mies polvistui hänen eteensä. Nainen kumartui hänen puoleensa ja kosketti huulillaan keveästi hänen otsaansa. Mies kiersi kätensä hänen vyötäisillensä pitäen häntä siten tuokion kumarruksissa. Ylvästelevä pilkkahymy leikki naisen sitä huomaamatta hänen huulillaan.

«Anna minun mennä, Herman! Joku tulee!» pyysi nainen. Hän ei heti totellut ja kun nainen väkisin kohotti ylpeätä päätänsä, säihkyivät mustat silmät vihasta.

He menivät sisään, toinen pari astui parvekkeelle.

Mies. «Odota, anna minun paremmin kääriä viittani ympärillesi. Tuuli on viileä!»

Nainen. «Oi! miten suloiselta tuntuu, kun se niin lämpimästi kääriytyy ympärillemme. Näetkö miten seisomme tässä taivaan ja maan välillä erillämme koko muusta maailmasta?»

Mies. «Sitä en näe, näen vaan kauniin maailmani sylissäni. Sinä olet minun omani, Laura! Laura, sano minulle oletko onnellinen?»

Nainen. «Oh, en!»

Mies. «Kuinka?»

Nainen. «Ah! en, en ole onnellinen, sillä olen vallan autuaallinen! Minusta tuntuu siltä kuin en milloinkaan voisi ansaita tämmöistä autuutta, en voi käsittää, että se todellakin on tullut osakseni! Oi, Arvid, saan elää sinun kanssasi, äitini, siskoni, kaiken sen ympäröimänä mitä enimminkin rakastan. Oi, kun saan ainiaan, ainiaan olla omasi!»

Mies. «Sano ikuisesti, Laurani! Liittomme kestää koko elämämme ja vielä haudan tuollakin puolen. Täällä kuten taivaassakin, koko ijankaikkisuudessa olen sinun ja sinä minun!»

Nainen. «Hiljaa, Arvid! kuulen äitini äänen, hän kutsuu minua. Menkäämme hänen luoksensa.»

He menevät sisään, uusi pari astuu parvekkeelle.

Mies. «Pidätkö, Louise serkku, iltailmasta? Louise serkku, olette vähän romantillinen, luulemma. Pidätkö, Louise serkku, tähdistä? Minäkin rakastan tähtiä! Muistan runoilijan sanat:

... «vaiti kuin Egyptin papit,
käyvät...»

Katsokaa, Louise serkku, tuolle puolen, länteen päin, siellä on Östanvik. Jos, Louise serkku, olisitte huvitettu käväisemisestä siellä, niin minä pyytäisin saada viedä teidät sinne uusissa landoovaunuissa. Louise serkku, luulen varmasti, että pitäisitte Östanvikista. Persikat kukkivat paraikaa kasvihuoneissa; se on oikein kaunista katsella.»

Syvä huokaus kuuluu.

Nainen. «Ken huokaa noin?»

Eräs ääni. «Eräs, joka on köyhä ja ensi kertaa kadehtii rikasta.»

Mies. «**Vai rikasta?** rikas, hyvänen aika, rikas en juuri ole. Mutta tulen toimeen, Jumalan kiitos! tulen toimeen! Voin kunniallisesti elättää itseni ja perheeni; kylvän 200 tynnyriä viljaa, ja mitä arvelee Louise serkku ... mutta missä on Louise serkkuni?»

Ääni. «Hänestä varmaankin tuntui tuulevan kylmästi Östanvikin puolelta.»

Herrat astuvat samassa sisään, kun eräs nainen astuu ulos parvekkeelle.

Hän on yksin. Illan pettymykset painavat hänen sydäntänsä ja ne tuntuvat olevan sitä nöyryyttävämmät, kun ovat halpaa laatua. Pari kuumaa kyyneltä vierii kiireesti ja ääneti hänen poskiltansa. Illan tuuli suutelee ne lempeästi. Hän katsahtaa taivasta kohti; ei milloinkaan se ole näyttänyt hänestä niin korkealta ja suuremmoiselta. Hänen sielunsa kohoaa, kohoaa katsetta korkeammaksi, tunkeutuu ihmissydänten mahtavan tutkijan luokse ja Hän antaa hänen aavistaa, että sydän rakkautensa kautta kerran vielä unohtaa maailman kaikki vastoinkäymiset tahi alistuu niihin.

Päivät kuluivat iloisesti Akselholman yhtämittäisissä huvituksissa. Petrea kirjoitti kotona olevalle siskollensa pitkiä kirjeitä, niin suorasanaisia kuin runomittäisiakin ja kertoi kaikki mitä siellä tapahtui. Omat vastoinkäymisensä - ne lisääntyivät päivä päivältä - hän kertoi niin hullunkurisella tavalla, että se, mikä ennen oli ollut hänelle kiusana, nyt tuli ilonaiheeksi sekä hänelle että hänen perheellensä. Isältänsä hän eräänä päivänä sai pienen kirjeen, johon oli kirjoitettu seuraavasti:

«Hyvä lapseni.

Kirjeesi, tyttö kultaseni, huvittavat minua ja siskojesi kaikesta sydämmestä; minua, ei yksistään niissä olevien hauskojen kertomusten tähden, vaan etenkin sen tavan vuoksi, jolla käsität sen mikä ei ole hauskaa. Pysy semmoisena, lapseni ja - sydämmeni iloitsee sitä ajatellessani - sinä olet edistynyt viisauden ja onnellisuuden tiellä. Silloin sinä ilolla tunnustat todeksi siunatun tosiasian, jota kaikkialla historiassa vakuutetaan, ettei ole mitään pahaa, jota ei voi tehdä hyvän välikappaleeksi. Niin voivat omat vikammekin olla meille kohottimena pyrkiessämme eteenpäin parannuksen tiellä. Sano sydämmelliset terveiseni siskoillesi heidän ja

sinun

hellältä isältäsi.

Petrea suuteli näitä rivejä vuodattaen kiitollisuuden kyneleitä. Hän kantoi ne monta päivää povessansa, hän säilytti ne läpi koko elinaikansa kalleina ohjeina voidaksensa onnellisesti kestää elämän monensuuntaiset tuulahdukset.

Louiselle tyrkytettiin hyvin usein leikillä Tuure serkkua ja Tuure serkulle tarjottiin Louise serkkua. Tuure serkulle oli Louise serkun tarjominen hyvin mieleistä, hänestä oli mieleistä kuulla että Östanvik oli emännän tarpeessa ja että hän itse tarvitsi hienon rouvan, että Louise Frank oli yksi paikkakunnan ymmärtäväisimpiä ja sivistyneimpiä neitoja ja sitä paitsi «niin kunnioitetusta perheestä!» Tilanomistaja jo puoleksi otti vastaan onnentoivotuksia kihlauksensa johdosta. Mitä hänen mielitietynsä arveli asiasta oli vaikeampi tietää. Louise oli tosin aina kohtelias «Tuure serkulle», mutta tuo samainen kohteliaisuus ilmaisi kuitenkin enemmän välinpitämättömyyttä kuin ystävällisyyttä, ja monen mielestä hän kummastuttavan, väsymättömästi aina kieltäytyi suostumasta Tuure serkun yhtä väsymättömään pyyntöön ajaa

Östanviikin uusissa landoovaunuissa «minun raudikkoni» vetämänä, joita kaikkia neljää ajetaan yksillä ohjaksilla. Moni väitti hienon, herttaisen Jacobin olevan paljoo lähempänä Louisen sydäntä kuin rikkaan tilanomistajan. Mutta Jacobiakin Louise kohteli niin tasaisesti, niin tyyneesti ja mutkattomasti, ettei kukaan tullut siitä hullua viisaammaksi. Kaikki eivät tietäneet yhtä hyvin kuin me, että Louisen mielestä oli naisen arvolle kuuluva osoittautua niin täydellisesti välinpitämättömäksi miesten kohteliaisuuksille tai lemменkuiskeille, doux propos'illa, kunnes he ovat kokonaan puhuneet asiansa ja ilmoittaneet tunteensa. Louise halveksi mielistelemishalua siihen määrin, että hän pelkäsi kaikkea, joka siihen vähäkään vivahti. Louisen nuoret ystävät laskivat leikkiä hänen ankarista mielipiteistään ja ennustivat hänen jäävän vanhaksi piiiaksi.

«Ja vaikkapa jäisinkin!» vastasi Louise tyyneesti.

Eräänä päivänä kerrottiin hänelle erään herran lausuneen: «minä en nouse seisomaan nuoren neidon edessä, joka ei ole vähäsen veikistelevä.»

Hyvin arvokkaasti Louise vastasi: «Hän istukoon!»

Louisen mielipiteet «naisen arvosta», hänen vakavat ja varmat periaatteensa ynnä hänen tapansa ilmaista niitä huvittivat hänen nuoria ystäviänsä, samalla kun ne herättivät heissä todellista kunnioitusta häntä kohtaan, ja olivat monen väittelyn ja keskustelun aiheena. Niissä Louise aina pelkäämättä, vaikkei aina liiallisuuksiin menemättä, puolusti oikeutta. Nämä väittelyt, jotka alkoivat leikillä, päättyivät kuitenkin toisin.

Eräs nuori, hieman keikaileva rouva loukkautui eräänä päivänä siitä ankaruudesta, jolla Louise tuomitsi sukupuolensa mielistelyhalua, etenkin naimisissa olevien, ja lausui ajattelemattomasti ja kostonhaluisesti sanan, joka herätti Louisessa sekä kummastusta että vihaa. Sitä seurasi selvitys ja sen seurauksena oli täydellinen epäsopu Louisen ja nuoren rouvan välillä; sitä paitsi Louisen mielentila muuttui kokonaan, jota hän kyllä, vaikka turhaan koetti salata. Hän oli ollut siellä olon ensi päivinä tavattoman iloinen ja vilkas, nyt hän muuttui hiljaiseksi, miettiväiseksi ja usein hajamieliseksi, ja moni luuli huomaavansa, ettei hän enää ollut yhtä ystävällinen kandidaatille kuin siihen asti, vaan vähän enemmän kuunteli tilanomistajan kysymyksiä, vaikka yhä vieläkin kieltäytyi käväsemästä Östanvikissä!

Äsken mainitun selvityksen tahi oikeammin välin-sotkemisen jälkeisen päivän iltana oli Elise parvekkeella vilkkaasti keskustellen Jacobin kanssa. «Ja jos», lausui Jacobi, «jos koetan voittaa hänen sydämensä – ei, sanokaa minulle, katselevatko hänen vanhempansa, katsooko hänen äitinsä sitä suopein silmin? Oi, lausukaa peittelemättä mielipiteenne tästä asiasta! Elämäni onni riippuu siitä!»

«Suostumukseni ja siunaukseni teillä on Jacobi!» vastasi Elise; «sanon teille mitä olen lausunut miehellenikin, että mielelläni sanoisin teitä – pojakseni!»

«Oi!» huudahti Jacobi syvän liiketuksen valtaamana langeten polvilleen ja suudellen Elisen kättä. «Oi, todistakoon koko elämäni kiitollisuuttani ja rakkauttani...!»

Samassa silmänräpäyksessä Louise lähestyi parvekkeen ovea etsien äitiään; hän näki Jacobin liikkeen, kuuli hänen sanansa. Äkkiä hän peräytyi ikäänkuin käärmeen puremana.

Siitä hetkestä oli suuri muutos hänessä varsin huomattava. Hiljaa, salaperäisenä ja kovin kalpeana hän liikkui kuten unissakävijä Akselholman iloisissa, hilpeissä seuroissa, ja mielellään hän suostui levottoman äitinsä ehdotukseen, että he lyhentäisivät siellä oloaikansa. Jacobi, joka oli yhtä kummastunut kuin pahoillaankin Louisen äkkiarvaamattomasta tylyydestä häntä kohtaan, alkoi jo luulla paikkaa loihdituksi ja halusi hartaammin kuin kukaan muu päästä pois.

Kotimatka.

Minkätähden oli Jacobilla ja Henrikillä niin paljon neuvottelemista keskenään ennen lähtöä Akselholmasta, jopa aikaisemminkin siellä olon aikana? Petrea oli kauhean utelias, mutta ei voinut päästä salaisuuden perille. Joku salajuoni se näytti olevan, ja se koski perhettä, se oli varmaa se.

Henrikillä ja hänen ystävällään oli kauan ollut mielessä pienet perhepidot, ja nyt oli otollinen tilaisuus yhdistää siihen pieni äkkiarvaamaton ilo. Sievänlaisen ja hyvän ravintolan Akselholman ja kaupungin välillä piti tulla tapahtumapaikaksi. Siellä oli määrä kotimatalla seisahtua sen tekosyyin nojalla, että toinen vaunuista oli joutunut hieman epäkuuntoon ja tarvitsi pientä korjausta; kehoitettaisiin naisia astumaan sisään, jossa kaikki oli ennakolta valmistettu. Molemmat ystävykset olivat paljon iloinneet tästä pienestä juonesta. Hankkiakseen Louiselle hänen lempiherkkuaan – jäätelöä – oli Jacobi nähnyt sangen suurta vaivaa ja sitäpaitsi tyhjentänyt jo ennestäänkin laihan kukkaronsa. Matkalla Akselholmaan olivat perheenjäsenet jakautuneet siten, että Louise ynnä Petrea istuivat pienissä niin sanotuissa medevivaunuissa – laamannin omissa ajopeleissä – joita Jacobi ajoi, Henrikin vieressä. Äiti oli toisten tytärtensä kanssa vuokratuissa umpivaunuissa; laamanni oli itse heillä ajajana; Paluumatkalla noudatettiin samaa järjestystä sillä erotuksella vaan, että Jacobin piti ajaa suuria vaunuja ja Henrikin pieniä. Ei äiti eivätkä nuoret herratkaan tahtoneet uskoa ohjaksia «vähemmän varmoihin käsiin» kuten he itse asianmukaisesti ja vaatimattomasti ilmoittivat, kun tie oli kovin mäkistä ja sitäpaitsi sateiden runtelema. Kuitenkin juonitteli Jacobi niin, että hän sai vastoin sopimusta nuorten neitosten ja Henrik äitinsä ajopelin ohjattavakseen. Mutta vähänpä kandidaatilla oli siitä iloa, sillä «esine» ei ollut enää samanlainen kuin menomatalla. Silloin hän oli tavallista iloisempi, nautti sydämensä pohjasta leivosten liverryksistä, vainioiden vihannuudesta, lehmien ja mökkien katselemisesta ja kaikesta mikä vaan silmiin sattui sekä huomautti niistä Jacobille, joka yhtä päättä oli kääntyneenä vaunuihin päin – Henrik varoitti häntä vakavasti tykkänään kangistumasta semmoiseen takaperoiseen asentoon – ja silloin he sinisilmillensä hellästi katselivat toinen toistansa. Nyt oli kaikki toisin. «Esine» ei huomannut ympärillään olevia esineitä. Hän istui nojautuen taaksepäin, harso silmillä, ja tuomiokirkkoakin paljon totisempaan, sillä se toki puhuu torninsa kielillä, mutta Louisen kieli oli vallan mykkä, eikä Petreankaan kieli, joka yhtämittaa läpätti, voinut sitä elähyttää. Jacobin katse etsi turhaan Louisen katsetta.

Hän karttoi sitä ja kandidaatti siitä vallan tuskaantui.

Kärsittyään vaunujen pahaa tärisemistä he pääsivät onnellisesti ravintolaan; ei! ei kuitenkaan ihan onnellisesti, sillä jokin kohta umpivaunujen pyöristä oli vähäsen voittunut. Se «ei ollut vaarallista, ei suinkaan!» mutta se oli välttämättä korjattava ennenkuin voitiin jatkaa matkaa. Henrik pyysi äitiänsä ja siskojansa sillä aikaa menemään ravintolaan, jonka isäntä ja emäntä samassa näkyivät portissa ja kumartaen ja niiaten pyysivät matkustavaisia astumaan sisälle. Isäntä tuli itse avaamaan vaununovet. Elise ällistyi ja huudahti kummastuksesta; – olihan isäntä laamannin ihka elävä kuva! Ja emäntä – mitä suloisin pikku ravintolan emäntä – olihan hän ihkasen elävänä hänen tyttärensä Eeva. Kaikki matkustavat tyttäret hämmästyivät myöskin, huudahtivat ihmetellen ja sanoivat isännän ja emännän tuntevansa isäksensä ja siskoksensa. Mutta ei isäntä eikä emäntä semmoisesta joutuneet hämille; he tiesivät varsin hyvin ketkä he olivat ja tiesivät myöskin käyttäytyä niinkuin heidän asemaansa sopi. He saattoivat vieraat kohteliaasti ja pyytäen anteeksi paikan yksinkertaisuutta, pariin suureen kauniiseen huoneeseen, ja siellä ryhtyi isäntä utterasti järjestyspuuhiin vähä väliä huutaen viinuria ja naispalvelijaa. Vihdoin saapui viinuri, sininen esiliina edessänsä. Uusi hämmästyminen! Olihan hän kandidaatin elävä muotokuva! Sitten tuli neitsyt. Uusi kummasteleminen! Kauniimpaa tyttöä ja enemmän Henrikin näköistä tuskin voisi ajatellaakaan. Mutta kömpelösti hän käyttäytyi ja oli alinomaa kompastua milloin mihinkin. Isäntä nuhteli häntä vakavasti kömpelydestänsä ja torui viinuria, josta molemmat rupesivat itkemään – siltä ainakin näytti – ja ajoi heidät ovelle käskien heidän heti paikalla tuomaan virvokkeita. Isäntä, muuttuen iloiselle tuulelle ja kohteliaaksi, avasi omakätisesti pari samppanjapulloa, kaatoi laseihin ja kilisteli vieraiden kanssa. Heidän siinä mitä hilpeimmällä tuulella virkistettyään itseään kaikenlaisilla herkuilla ilmoitautui eräs, joka sanoi olevansa «Noan pojanpoika» ja pyysi saada näyttää kaikenlaisia harvinaisia eläviä ynnä muita «schene rariteten», jotka ennen muinoin olivat olleet arkissa mukana. «Noan pojanpoika» kutsuttiin sisään ja ovesta näkyivät kasvot, jotka suurta harmaata partaa lukuunottamatta ihmeellisesti olivat Jeremias Munterin näköiset. Toiseen huoneeseen oli sijoitettu hänen eläin- ja taidekokoelmansa. Seura siirtyi sinne, ja siellä näytettiin monta kummallisen näköistä eläintä ja suuri joukko taideteoksia y. m. esityksiä, joiden selvitykseksi «Noan pojanpoika» piti joka esineeseen sopivia puheita, jotka olivat yhtä lystikkäät ja purevat (ihan yhdenvertaisia on kuitenkin mahdotonta) kuin Jafetin, tuossa kummallisessa ja hullunkurisessa «Noan arkki» nimisessä kirjassa. Noan kaksi muutakin pojanpoikaa, jotka eivät ensinkään olleet perheen tuttavien näköisiä, olivat tuota kaikkea näytellessä avulliset ja näytäntö lopputi siihen, että «Noan pojanpoika» lahjoitti jokaiselle pienen muiston «arkin» sisällyksestä, ja se tapahtui niin säädyllisesti, että jokainen sai juuri semmoista, mikä häntä erittäin miellytti. Louise sai sitä paitsi erään merkillisen saarnan, jonka ukko Noa aikoinaan oli lukenut ensimmäisenä sunnuntaina arkissa ollessaan. Mutta kansilehdellä oli runo, joka silminnähävästi oli paljoa myöhemmältä ajalta. Louise ei kuitenkaan heti lukenut sitä, vaan kätki sen sävähtäen vallan punaiseksi. Kekkerit kokonaisuudessaan olisivat olleet yhtä hauskat kuin iloisetkin, jos «esine» – yksi pitojen tärkeimmistä syistä – olisi voinut vähänkin niistä nauttia. Vaikka Louise todellakin koetti hillitä itseänsä näyttääksensä iloiselta ja ottaaksensa osaa muiden iloon, hän muuttui hetki hetkeltä yhä alakuloisemmaksi; ja kun viimein jäätelöt tarjottiin, kun valeviinuri, hellyydestä säteilevin silmin kehoitti häntä ottamaan vaniljajäätelöä, niin hän voi sitä ainoastaan maistella ja laskee sen sitten pöydälle, läksi kiireesti ulos ja purskahti hermostuneeseen itkuun. Tämä oli Louisessa jotakin niin tavatonta, että syntyi yleinen säikähähdys. Isäntä, emäntä, piika, viinuri, Noan pojanpoika, kaikki kokonaan ällistyivät ja unohtivat osansa näyttelemisen, ja kaikki pitojen mielikuvitus ja todellisuus oli lopussa. Tosin Louise rauhoittui hetken perästä, pyysi anteeksi ja sanoi syyksi «rinnanahdistusta»; tosin koettivat Elise ja Eeva ja etenkin Petrea Jacobin ja Henrikin tähden leikinlaskulla houkutellessa esiin entistä iloisuutta, mutta sepä ei tahtonut palata eikä mikään enää tahtonut onnistua. Kaikki, etenkin Jacobi, olivat allapäin ja niin ruvettiin puhumaan kotimatkasta. Silloin kuului kovaa kavioiden kapsetta ja melua ravintolan ulkopuolelta ja näkyviin tulivat komeat landoovaunut neljän tulisen raudikon vetämänä sekä seisautuivat rappusten eteen. Tilanomistaja se oli, joka tietämättä Frankin perheen muutetusta lähtöajasta Akselholmasta, nyt aikoi sinne takaisin lyhyen poissaolon jälkeen; hän seisautui ravintolaan ainoastaan puhalluttamaan vähäsen hevosiain ja itse puolestansa juomaan lasillisen kuuluisaa olutta. Siellä odottamatta tapaamansa seura vaikutti muutoksen hänen ensi aikoessaan. Hän päätti sen sijaan seurata perhettä kaupunkiin ja pyysi innokkaasti «tätiiä» ja «serkkuja» ajamaan hänen landoossaan. He «varmaankin miellytisivät siihen», se kulki niin erinomaisen tasaisesti, se oli niin «mukava», siinä voi varsin hyvin nukkua, jopa huonoimmillakin teillä j. n. e. Elise, jota vuokraavien säälimättömän tärinä oli kovasti vaivannut, oli taipuisa suostumaan pyyntöön, ja kun samassa rupesi satamaan ja laamanni puolestansa sen vuoksi mieluummin ajoi vaunuissa kuin kieseissä, joissa oli tullut sinne Eevan kanssa, niin sovittiin piankin asiasta. Elisen parin tyttärensä kanssa piti matkustaa landoossa, joka muutettiin umpivaunuiksi; laamannin ynnä muun seuran piti jakautua toisiin vaunuihin. Kun piti astuttaman vaunuihin, oli Jacobi ajanut omat pienet vaununsa vallan tilanomistajan komeiden ajopelien viereen. Tilanomistaja katsoi monta kertaa nyrpein silmin olivatko pienet vaunut millään tavalla liiallisella läheisyydellään saastuttaneet hänen upeita vaunujaan. Jacobin sydän sykki rajusti kun Louise astui ulos rappusille. Tilanomistaja seisoi niiden vieressä ojentaen hänelle kättään, Jacobi toisella puolella, tarjoten omansa viedäksensä hänet entiselle paikalleen. Louise näytti raukealta ja astui hitaasti eteenpäin. Silmänräpäyksen hän näytti epäröivän, mutta sitten hän, silmät maahan luotuina ojensi kätensä tilanomistajalle, joka voitonriemuisesti nosti hänet vaunuihin äitinsä viereen ja astui itse sinne jälestä. Seuraavassa silmänräpäyksessä landoo pyöri pois tanssivien raudikkojen vetämänä. Jacobi laskee käden sydämmellensä, tukehtuttava tunne riisti häneltä hengityksen ja kyyneleet nousivat hänelle silmiin, kun hän katseli poisvieriviä vaunuja. Tuskallisista mielteistänsä herätti hänet Petrean ääni, joka leikkilisesti ilmoitti hänen saavan «kadehdittavan toimen» ajaa häntä ynnä assessoria medevivaunuissa. Ääneti istui Jacobi entiselle paikalleen; hänen sydämmensä oli täynnä levottomuutta ja tahallaan hän jättäytyi niin kauas toisten jälkeen, ettei hänen tarvinnut nähdä vähintäkään vilausta tilanomistajan vaunuista.

Tuskin olivat medevivaunut uudestaan alkaneet rakentaa tuttavuutta maantien kuoppien kanssa, ennenkuin kovasta sysäyksestä toinen etupyörä meni pirstaleiksi ja kandidaatti, assessorin ja Petrea hajan tekivät aimo kuperkeikan lokaan. Mutta kiireesti kaikki kolme olivat jaloillaan jälleen. Petrea nauroi; assessorin torui ja kiroili. Jacobi, nähtyään kaikki elävät olennot eheinä ja vahingoittumattomina, otti vahingon tyyneltä kannalta sekä mieltä vain miten se olisi autettavissa. Lyhyen neuvottelun perästä rankkasateessa päätettiin, että Jacobi jäisi vaunujen luokse, kunnes saataisiin väkeä, joka voisi olla hänelle apuna; Petrean ynnä assessorin oli määrä jalkaisin jatkaa matkaansa kaupunkiin ja sieltä heti lähettää Jacobille apumiehiä. Eräs työmies, joka samassa tuli astuen, lupasi heti lähettää apua ja Petrea sekä assessorin Munter, joka ei ollut ensinkään hauskalla tuulella, alkoivat kävelyään sateessa ja liassa. Mutta sen kestäessä tuli Petrea yhä iloisemmaksi ja onnellisemmaksi. Ensiksi oli hänelle tapahtunut seikkailu; toiseksi hän ei milloinkaan ennen ollut käynyt ulkona semmoisessa ilmassa; kolmanneksi hän tunsu mielensä niin keveäksi ja vapaaksi kuin vaan harvoin; sillä kun hänen mielestään kohtalo itse oli saattanut hänen vaatteensa kelpaamattomiksi – kohtalo, jonka

voimaa ei kukaan inhimillinen olento voi vastustaa – niin hän mielin määrin asteli vesilätäköissä, tunsu riemulla sateen kastelevan vaatteensa läpimäriksi ja näki sen huuhtovan pois värin hatusta ja saalista; hän nosti nenänsä korkealle voidaksensa oikein nauttia mainiosta sateesta. Petrea siinä kohden oli samaa mieltä kuin veljensä ja hieman ylvästellen hän mielestänsä myöskin oli vähän Diogeneen tapainen; ja kun Petrealla oli hyvin paljon taipumuksia äärimmäiseen lioitteluun, niin hän hyvin mielellään olisi ollut Diogenes, kun hän ei voinut – ja sen hän itse käsitti – olla Aleksander. Sinä hetkenä hän todellakin tunsu, että elääkseen onnellisena, hän tarvitsisi hyvin vähän ulkonaisia mukavuuksia. Hän tunsu itsensä niin vapaaksi ja rikkaaksi olevissa oloissansa; häntä **sinuttelivat** sadepisarot, tuuli, pensaat ja ruoho, jopa koko luonto; täällä hänen ei tarvinnut peljätä pettymyksiä ja nöyryytyksiä, jotka usein häntä kohtasivat seuraelämässä, – jos harakat hänelle nauroivat, niin hän nauroi niille takaisin. «Eläköön vapaus!» Kaikista niistä tunteista tuli Petrea niin hillittömän vallattomalle tuulelle, että hän siten tartutti onnettomuuden kumppaniinsakin – onnen, niinkuin sana kuului Petrean sanakirjassa. Mutta silloin tuli kauhea tuulispää, jonka seuraamat karkeat rakeet rupesivat **sinuttelemaan** Petrean nenää tavalla, joka saattoi hänet ällistymään jopa vähäsen pahastumaankin. Assessori katseli etsien ympärilleen, eikö mistään löytyisi turvapaikkaa, ja ihastuksissaan siitä, että hän oli vähällä hävitä teille tietymättömille tuulen kulettamana, Petrea häntä seurasi kapeaa polkua metsään, josta sakea savupatsas myrskyn ajamana tuprusi heitä vastaan, ikäänkuin ilmoittaakseen, että he sieltä, jostakin vieraanvaraisesta mökistä saisivat turvapaikan myrskyn raivoa vastaan. Heidän kulkiessaan sitä etsimässä oli Petrean mielikuviutus vielä enemmän valloillaan kuin riehuva myrsky; se näytti hänelle rosvolinnoja, viisaita erakoita, kätkeytyä aarteita y. m. m. komeutta, johon tuo savu häntä muka oli johtamassa. Mutta oi! ne olivat kaikki savun rakentamia tuulentupia, sillä savu nousikin vaan mustasta sysihaudasta, ja sen pohjaan kätkeytyihin aarteihin ei Petrealla ollut vähintäkään halua lähemmin tutustua. Pieni suippokattoinen miilumaja oli sysihaudan läheisyydessä. Assessori avasi sen lukitsemattoman oven. Ei erakkoa eikä rosvoa asustanut siellä; maja oli tyhjä, mutta tiivis ja puhdas ja erittäin halukkaasti assessori käytti sitä hyväkseen ja istahti sen ainoalle penkille. Petrea huokasi. Mikä kurja muutos hänen komeille tuulentuvillensa! Maisema majan edessä ei vetänyt hänen huomiotansa puoleensa, mutta näkyi sitä enemmän kiinnittävän assessorin. Oltiin tiheässä metsässä; siellä oli jylhää yksinäisyyttä, mutta luonto oli yleviä tunteita herättävä. Majan edusta kyllä oli raivattu, mutta yltymäri oli ryhmittäin kuusia ja honkia, jotka eivät taipuneet vaikka myrsky riehui niiden latvoissa. Muutamat kyllä olivat kaatuneet, mutta ijän kaatamina; ruohoa ja kukkia kasvoi maassa, jonka nuo metsän vanhukset olivat kaatuessaan repineet irti mahtavilla juurillaan. Erotettuina muista muodosti kaksi puuta eri ryhmän; ne olivat kaksi korkeata petäjää. Toinen oli kuivunut ja näytti lahoavan juuresta, mutta toinen, nuori ja vihanta ja vahva oli niin kietonut oksansa sen ympäri, että se kuitenkin sen varalla pysyi pystyssä, kuivuneet oksat käsivarsien tavoin kiertyneinä vihreiden ympäri; niin se seiso i toisen helmassa kaatumatta, vaikka myrsky sitä ravisteli. Nuori puu tuki ja suojeli vanhaa. Assessorin eloisat katseet olivat kauan luotuina molempiin puihin; hänen silmänsä täytyivät kyynelillä, hänelle ominainen, surumielinen hymy näkyi hänen huulillansa ja lempeät tunteet näkyivät täyttävän hänen sielunsa. Hän kertoi Petrealle eräästä muinaisesta kansasta, joka asusti korvessa, hän kertoi Essealaisten puhtaasta yhteiskunnasta (kristikunnan aamuvartiosta) ja hänen sanansa kuuluivat näin:

«Pyhitystarve pakoitti miehiä ja naisia pois suurten kaupunkien hyöriinistä ja he läksivät korpeen, voidaksensa häiritsemättä viettää puhdasta ja täydellistä elämää. Siellä he rakensivat itselleen majoja, muodostivat yhteiskunnan, jossa oli lakina jumalanpelko ja työ. Siellä ei nautittu maallista hyvää nautinnon tähden, vaan ainoastaan jalompaan, korkeampaan elämään pyrkimisen keinona. Puhtautta he etsivät, niin sielun kuin ruumiin; tyyneys ja vakavuus olivat heidän olemuksensa tuntomerkkinä. Auringon noustessa he kokoontuivat rukoilemaan ja lauluilla ylistämään korkeinta olentoa. Seitsemäntoista tuntia vuorokaudesta oli määrätty työhön, lukuihin ja mietteihin. Vähäset olivat heidän tarpeensa; sen vuoksi olikin heidän helppo elää. Heidän keskustelunsa olivat jalot ja koskivat heidän lahkonsa syvämielisiä oppia. He uskoivat ijankaikkiseen Jumalaan, jonka olemus oli valoa ja puhtautta; häntä he koettivat lähestyä puhtain sydämin ja puhtailla töillä, karttamalla maailman himoja, nöyrästi miettimällä ja koettaen käsittää viisaan luojan tekoja. He uskoivat saavuttavansa rauhanasunnon elämän erämaanvaelluksen tuolla puolla, jossa leikkien lirisivät kirkkaat lähteet ja suhisivat vienot tuulokset, jossa oli kevään ja rauhan koti; – sinne he toivoivat elämän päättyessä pääsevänsä rauhansatamaan.»

Ei ole ihmiselämässä valonsäteiden puutetta. Monenmoisiin suuntiin ne tunkeutuvat sen sumuisen ilmapiiriin lävitse taittuen siinä. Mutta ihminen ei joka hetkenä ole niiden vaikutukselle yhtä altis. Assessorin sanat vaikuttivat sinä hetkenä selittämättömästi Petrean sydämmeen. Hänet valtasi sanomattoman suloinen tunne ja hän vuodatti kyneleitä kuullessansa kerrottavan semmoisesta elämästä ja pyhyden ja eheyden pyrkimisestä. Hän luuli siinä tuntevansa oman kutsumuksensa, oman elämänsä uran, sen tien, jolla kaikki maailman pikkumaisuudet, kaikki turhamaisuus ja epäselvyys haihtuisi hänen sielustansa, sen tien, jota vaeltaessansa hän saavuttaisi rauhan ja valon. Sitä ajatellessansa, tahi oikeammin niiden tunteiden vallitessa hänen sydämessänsä, hän kyynelissään katseli Jeremiasta, joka istui siinä kasvoilla tunteellinen ilme, ja tähysteli kauniilla, suurilla silmillään miettiväisesti metsäistä luontoa. Äkkiä ei Petrea hänessä enää nähnyt assessori Munterin, vaan viisaan jalosydämmisen oppineen erakon. Hän halusi langeta hänen jalkainsa juureen ja anoa hänen siunaustansa, hän tahtoi ehdotella hänelle, että hän ainiaksi jäisi asumaan hänen kansansa tämän majan yksinäisyyteen; hän, erakko, opettaisi hänelle viisautta ja Petrea puolestansa hoitelisi häntä tyttären, palvelijan tavoin ja nousisi rukoilemaan hänen kansansa auringon noustessa sekä eläisi kaikessa niinkuin essealaiset. Niin he kuolisivat maailmalle ja eläisivät ainoastaan taivasta varten. Liikutettujen tunteidensa ja jonkinlaisen sanomattoman toivomuksen vallassa antautui Petrea hetken huumaukseen ja melkein kyneleiden tukahuttamana vaipui Jeremiaan syliin ja lausui sammaltaen epäselvät toivomuksensa.

Kunnon assessori ei olisi sen enempeä ällistynyt jos myllynkivi olisi pudonnut kaulaansa. Hän oli ajatuksiinsa vaipuneena vallan unohtanut, että Petreaa oli olemassakaan, kun tämä niin äkkiarvaamattomalla tavalla muistutti häntä läsnäolostansa. Hän oli kuitenkin mies helposti oivaltamaan nuoren tytön liikituksen ja tarkoituksen, ja sen vuoksi näkyikin hänen silmissään vakava katse, vaikka mitä hyväluontoisin iva leikki suupielissä, kun hän koetti rauhoittaa Petrean yli äyräittänsä kuohuvia tunteita. Sitten hän kauniisti puhui siitä mikä rauhoittaa ja pyhittää elämän, asukoon ihminen erämaan matalassa majassa tahi ihmishyöriinässä, puhui sanoja, joita Petrea ei milloinkaan unohtanut ja jotka usein aikojen kuluttua kirkkaiden valonsäteiden tavoin tunkivat hänen sielunsa kaaoksen lävitse.

Sillä aikaa oli rajuilma tauonnut ja assessori hankkiutui paluumatkalle, sillä Petrea ei sitä ajatellut, vaan olisi hyvin mielellään suonut olevansa pakotettu yötelemään synkässä metsässä. Kuitenkin hymyili hänelle ajatus saada kotona kertoa seikkailujaan, jotka ennenkuin he olivat ehtineet metsästä vielä lisääntyvät, sillä kohtalo soi hänelle onnen

assessorin avulla auttaa jaloilleen erään vanhan mummon, joka oli kaatunut risukimppunsa alle, sekä saada kantaa sanotun kimpun mummon kotiin ja siellä tehdä hänelle tulta. Vielä lisäksi hän oli tilaisuudessa vapauttamaan kaksi varpusta, jotka muuan poika oli saanut kiinni, ja viimeksi hän sai vapauttaa itse assessorin eräästä orjantappurapensaasta, joka väkisin näkyi tahtovan pitää häntä vankina, niin että ukko itse jo siitä kovasti suuttui. Petrean kädet tulivat verisiksi vapautuspuuhasta, mutta sitä iloisemmaksi hän siitä itse tuli.

Heidän metsästä päästyänsä oli sade tykkänään tauonnut. Tuuli oli tyyntynyt ja päivän laskiessa kirkastunut taivas levitti maisemaan omituisen kaunista valoa; silloin kirkastui Jeremias Munterinkin muoto ja hän kuunteli pikku lintusten viserrystä sekä sanoi: «tämä on kaunista!» ja hän katseli ruohonkorsissa kimelteleviä kastepisaroiita, näki taivaan niistä kuvastavan, hymyili ja sanoi: «tuohan on puhdasta!» Vastaan tuleville pienille lapsille Petrea antoi kaikki herkkusäästönsä Akselholman pidoista, olisipa mielellään antanut vaatteitansakin, ellei olisi pelännyt äitiä ja Louisea. Petrea olisi uljuudessaan toivonut matkaa pitemmäksi kuin se sillä kertaa tuli hänen osaksensa. Hän saapui kotiin mielestänsä liian aikaisin, mutta samaa mieltä ei ollut assessori eivätkä myöskään ennen kotiin saapuneet, jotka jo olivat alkaneet tulla sangen levottomiksi pitkästä viipymisestä. Kuitenkin olivat assessori ja Petrea tulleet sangen hyväksi ystäviksi vaelluksellansa. Petreaa kiitettiin urhollisuudestaan ja innoissansa Henrik saneli:

Kun Ksenofon, niin ylös moni ei voi koittaa
ei seppelt' oppineen ja sankarin voi moni voittaa.

Ja kaikki nauroivat.

Kotona jälleen.

«Kylä hyvä, koti paras!» lausui Elise sydämensä pohjasta, päästyään jälleen kotiinsa ja puolisonsa luokse. Nuoret eivät sitä myöskään kieltäneet palattuaan hauskaan arkielämäänsä. Muistot ja kertomukset viime päivien tapahtumista olivat samalla omiansa elvyttämään kotirauhan tunnetta. Toivottiin Louisen nyt muuttuvan entiselleen, tulevan iloiseksi jälleen ja tyytyvän rauhalliseen kotitoimeensa. Mutta Louise pysyi yhä muuttuneena. Kalvava kipu näytti riuduttavan häntä, hän laihtui silminnähävästi; hänen hilpeä mielensä oli kadonnut ja usein olivat hänen silmänsä punaiset itkusta. Turhaan kyselivät vanhemmat ja siskot hellän levottomina syytä hänen tilaansa; hän ei tahtonut ilmoittaa sitä kenellekään. Hän ei voinut kieltää tuskan juurien olevan sydämessä, mutta oli lujasti päättänyt salata ne kaikilta. Jacobikin rupesi jo kalpenemaan, sillä hän suri syvästi Louisen muuttunutta mielialaa, ja hänen käytöksensä etenkin häntä kohtaan johdatti hänelle mieleen, että ehkä oli tietämättänsä loukannut häntä tahi oli jollakin tavalla syypää hänen tyytymättömyyteensä; Hän ei ollut milloinkaan selvemmin kuin nyt tuntenut kuinka suuresti hän piti Louisea arvossa ja sydäimestänsä häntä rakasti. Tuo kireä viili ynnä Jacobin yritykset saada heidän keskinäinen suhteensa ystävällisemmäksi sai aikaan monta pientä kohtausta, joista tässä kerromme muutamia.

Ensimmäinen kohtaaminen.

Louise istuu ikkunan luona kehykseen pingoitettua koruompelua ommellen. Jacobi istahtaa vastapäätä häntä.

Jacobi (huokailen). Oi, Louise neiti!

Louise katselee paimentyttöön, on ääneti ja jatkaa ompeluaan.

Jacobi. Sitte jonkun ajan on minun mielestäni kaikki niin ikävätä ja raskasta.

Louise vaikenee ja ompelee.

Jacobi. Ja te voisitte niin helposti vaikuttaa, että maailma tuntuisi toisenlaiselta! Oi! Louise neiti! hyvä sana vaan, ystävällinen katse!... eikö teillä ole ainoatakaan ystävällistä katsetta sille, joka mielellään antaisi kaikki nähdäksensä teidät onnellisena? (Syrjään). Hän punastuu, hän näyttää liikutetulta, hän avaa suunsa; ah! mitä hän sanoo minulle.

Louise. Yks, kaks, kolme, neljä, viisi, kuusi, seitsemän, kahdeksan, yhdeksän, - kymmenen pistosta nenään. Kaava on vähäsen epäselvä.

Jacobi. Te ette tahdo kuunnella minua, ette käsitä minua. Te leikitte tuskani kanssa! Oi Louise!

Louise. Minä tarvitsen vähäsen enemmän lankaa, olen unohtanut sen ylös huoneeseni.

Hän menee.

Toinen kohtaaminen.

Perhe on kokoontunut kirjastoon; tee on vastikään juotu. Louise asettaa Petrean ja Gabrieliin innokkaista pyynnöistä pienelle pöydälle korttia ennustaaksensa siskoilleen heidän kohtaloansa. Kandidaatti istahtaa hänen viereensä ja näkyi päättävän ruveta iloiseksi. Mutta «esine» näyttää enemmän tuomiokirkon näköiseltä kuin konsanaan. Tilanomistaja astuu sisään, kumartaa, turistaa nenäänsä ja suutelee «armollista tättä» kädelle.

Tilanomistaja. Kovin kylmää tänä iltana! Pelkäänpä että tulee halla yöllä.

Elise. On oikein ikävä kevät! Olemme vastikään lukeneet todellakin surkean kertomuksen pohjoisten maakuntien nälänhädästä. Tosiaankin surkuteltavat ovat nuo katovuodet!

Tilanomistaja. Niin, niin! nälänhätä tuolla pohjoisessa. Ei, puhukaamme jostakin muusta, tuo on niin ikävää. Olen peittänyt herneeni oljilla. Panetteko Louise serkku mielellänne pasianssia? Minustakin se on hyvin hauskaa. Se on niin tyynnyttävää. Tilallani Östanvikissä on minulla pienen pienet pasianssikortit! – – ihan varmaan, Louise serkku, pitäisitte niistä paljon!

Tilanomistaja istahtaa «esineen» toiselle puolelle. Kandidaattia rupeaa kummallisesti puistattamaan.

Louise. Tämä ei ole mikään pasianssi, vaan pieni loitsu, minkä avulla saa tietää tulevan kohtalonsa. Povaanko Tuure serkullekin?

Tilanomistaja. Oi, kyllä! Povatkaa minulle vähäsen; mutta ei mitään ikävää. Kun kuulen jotakin ikävää illalla, niin näen aina yöllä pahoja unia. Povatkaa minulle kauniisti pieni vaimo; – vaimo, sievä ja rakastettava kuin Louise serkku.

Kandidaatti luoden tilanomistajaan silmäyksen, jouduttaaksensa häntä siten kiireen kaupalla takaisin Östanvikiin. – En tiedä rakastaako Louise neiti imartelua.

Tilanomistaja (joka ei ole näkevinään kuulevinaan kilpakosiatansa). Pidättekö, Louise serkku sinisestä?

Louise. Sinisestäkö? Sininen on sangen kaunis väri. Mutta minusta on viheriäinen ehkä kauniimpi.

Tilanomistaja. No, sepä oikein hauskaa. Sehän sopiikin erinomaisen hyvin. Östanvikissä on vierashuoneen huonekaluston päällyys sinistä – kaunista vaaleansinistä silkkiä. Mutta makuukammarissa on viheriäistä merinoa. Luulen varmaankin, Louise serkku, teidän...

Kandidaatti rykäsee ikäänkuin olisi läikähty – ja juoksee ulos. Louise katselee hänen jälkeensä, huokaa ja näkee sitten kortista niin paljon onnettomuuksia Tuure serkulle, että tämä vallan säikähtyy. «Herneet hallanpanemia!» – «tulipalo vierashuoneessa» – ja viimeksi – «rukkaset». Tilanomistaja selittää kuitenkin nauraen, ettei hän aiokaan ottaa vastaan semmoisia. Sisaret hymyilevät ja kuiskailevat keskenään.

Kolmas kohta.

Perhe on koolla illallisen perästä. Assessori kysäsee:

Mikä on katkerin tuska?

Jacobi. Rakkaus, joka ei saa vastarakkautta.

Petrea. Kun ei tiedä miten käyttäytyä.

Eeva. Kun on tehnyt jollekin jota rakastaa auttamattoman pahanteon.

Äiti. Minä olen samaa mieltä Eevan kanssa. Minun mielestäni ei mikään voi olla raskaampaa.

Louise. Kyllä, on vielä jotakin tuskallisempaa, nimittäin kun menettää uskonsa ja luottamuksensa niihin joita rakastaa, kun ei enää voi täydellisesti kunnioittaa ... kun epäilee...

Louisen huulet vapisevat eivätkä voi lausua sanottavaansa loppuun; hän kalpenee, nousee äkisti ja rientää ulos. Yleinen hämmästy.

Isä. Mikä Louisea vaivaa? Elise, meidän täytyy ottaa selvää siitä mikä hänen on. Hänen pitää sanoa se. En voi kauemmin nähdä häntä semmoisena ja minä menen paikalla puhumaan hänen kanssansa, ellet sinä mieluummin itse tahdo sitä tehdä. Mutta et saa jättää häntä ennenkuin hän on puhunut suunsa puhtaaksi. Kauheinta mitä tiedän ovat salaisuudet ja hermokohtaukset.

Äiti. Minä menen heti hänen luoksensa. Minua aavistuttaa... Ernst kulta! Jos viivyn kauemman aikaa, niin anna toisten mennä nukkumaan. Silloin tapaan sinutkin yksin.

Menee.

Neljäs kohta.

Äiti ja Tytär.

Tytär makaa polvillaan kasvot käsien nojassa. Äiti menee hiljaa hänen luoksensa ja sulkee hänet syliinsä.

Äiti. Louise! Lapsi kultani! Mikä sinun on? Tämmöisenä en ole milloinkaan nähnyt sinua. Sinun tulee tunnustaa mikä painaa sydäntäsi, sinun täytyy!

Louise. En voi sitä tehdä, en saata.

Äiti. Sinun pitää ja sinä voit tehdä sen. Tahdotko tehdä meidät kaikki onnettomiksi jatkamalla niin kuin tähän asti? Oi, Louise! älä anna väärän häpeän, väärän hienotuntoisuuden tässä kohden eksyttää itseäsi. Sano minulle rikotko kalliin lupauksen, pyhän velvollisuuden ilmoittamalla minulle mikä mieltäsi painaa?

Louise. Ei mitään lupausta, ei mitään pyhää velvollisuutta ja kuitenkin ... kuitenkin...

Äiti. No, Herran nimessä, puhu, puhu lapseni! Varmaankin joku perusteeton epäluulo on syyppää sinun muuttumiseesi viime aikoina. Ne sanat, joilla jätit meidät tänä iltana mitä ne merkitsivät? Sinä itket! Louise pyydän, rukoulen sinua, jos rakastat minua niin älä salaa enää mitään minulta. Ken niistä joita rakastat on se, johon et enää voi uskoa, jota et enää kunnioita? Vastaa minulle! Äitisi se on?

Louise. Äitini, äitini! Oi, kun noin katselet minua niin tuntuu tuskalliselta, mutta kuitenkin turvalliselta! Oi, Jumalani! Voihan kaikki olla ehdystä, kurjaa panettelua ja minä... No niin, kuule sitten salaisuus, joka on kalvanut sydäntäni ja jota olen pitänyt velvollisuutenani salata. Mutta anna anteeksi, äitini, jos tuotan sinulle tuskaa! Anna minulle anteeksi jos sanani häiritsevät rauhaasi; anna minulle anteeksi jos epäillessäni ja heikkoudessani olen tuominut sinua väärin; anna minulle anteeksi ja poista ne tuskat, jotka myrkyttävät elämäni. Oi, katsos äitini, minun ja siskojeni ylpeys oli, että tiesimme sinut niin tahrattomaksi, niin puhtaaksi kuin enkelin! Minä ylpeilin siitä, että olit semmoinen ja että sinä olit minun äitini!... Ja nyt...

Äiti. Ja nyt, Louise?

Louise. Ja nyt on minulle kuiskattu että ... oi, minä en voi lausua niitä sanoja!

Äiti. Lausu ne! Minä pyydän, minä vaadin sinua lausumaan ne. Me seisomme molemmat Jumalan tuomion edessä.

Louise. On tahdottu uskotella minulle ettei - äitiniäkään ollut moitteeton; että hän ja...

Äiti. Jatka, Louise.

Louise. Että hän ja Jacobi ovat lempineet toinen toistansa; että pahat kielet ovat olleet oikeassa moittiessaan heitä ja että vieläkin... Minä halveksin sitä panettelua; minä halveksin sen kertojaa. Minä koetin karkoittaa ajatukset rikoksellisina sielustani. Silloin tapahtui eräänä päivänä, että etsiessäni sinua, äiti, näin Jacobin polvillaan sinun edessäsi ja kuulin hänen puhuvan rakkaudestansa!... Nyt tiedät kaikki, äiti.

Äiti. Ja mitä sinä tuosta kaikesta arvelet?

Louise. Oh, en tiedä mitä uskoa. Mutta siitä hetkestä on sieluni rauha kadonnut ja minä olen uskonut ettei se milloinkaan enää sinne palaisi, ettei epäilykseni milloinkaan haihtuisi, kun en luullut voivani ilmaista niitä kellekään.

Äiti. Anna rauhan palata sydämmeesi, lapseni! Hyvä Jumala! miten onneton olisinkaan tällä hetkellä, ellei omatuntoni olisi puhdas! Mutta, Jumalan kiitos, lapseni, äidilläsi ei ole semmoista rikosta kaduttavana ja Jacobi ansaitsee kaiken kunnioituksesi ja rakkautesi. Tahdon yksinkertaisesti kertoa sinulle totuuden, sen, joka on tehnyt sinut niin levottomaksi. Kerran - silloin kuin Jacobi ensi kertaa tuli taloomme - heräsi hänen nuorena, kokemattomassa sydämessänsä lämpimämmät tunteet minua kohtaan - tunteet, jotka osaksi herättivät vastakaikua minun sydämessäni. Mutta, lapseni, ei sinun pidä tuomita minua tunteesta, jonka isäsi on lempeästi antanut anteeksi. Siunattuna hetkenä me avasimme toisillemme sydämemme ja hänen rakkautensa, hänen voimansa ja lempeytensä antoivat minulle voimaa voittamaan heikkouteni. Jacobikin, huomautettuna hairahduksestansa, rupesi sitä vastustamaan ja voitti tunteensa. Me erosimme silloin ja molemminpuolinen toivomuksemme oli, ettemme tapaisi toisiamme muutamaan vuoteen. Kuitenkin olimme jättäneet Henrikin hänen huostaansa ja Jacobi tuli hänelle luotettavaksi ystäväksi ja opettajaksi. Kun kolme vuotta myöhemmin jälleen tapasin Jacobin, ojensin hänelle sisaren tavoin käteni ja hän - niin tyttökultani, erehdyn suuresti jos hän ei jo silloin ruvennut rakastamaan minua - - - äitinään. Mutta se, joka silloin sai alkunsa, on sittemmin toteutunut; - **poikanani** sinä näit hänen polvistuvan eteeni kiittämään minua siitä, että hyväksyin hänen rakkautensa tyttäreeni, Louiseeni - joka puolestansa on siitä manannut esiin aaveen peloittamaan häntä itseään ja meitä kaikkia.

Äiti lopetti puheensa leikillisen tynnosti, joka tapa ehkä enemmän kuin selityksen yksinkertaisuus täytti onnellisella luottamuksella tyttären sydämen. Hän painoi kätensä vasten rintaansa ja katseli kiitollisesti taivasta kohti.

«Jos epäilyksen rahtunenkaan vielä kytee sydämessäsi, lapseni», jatkoi äiti, «niin puhu asiasta isäsi kanssa, puhu Jacobin kanssa; he todistavat sanani. Mutta minä huomaan, ettei sinun tarvitse sitä tehdä. Lapseni, rauha on palannut sydämmeesi!»

«Niin, Jumalan kiitos! Jumalan kiitos!» huudahti Louise vaipuen polvilleen äidin eteen, syleili häntä ja suutelemistansa suuteli hänen käsiään ja vaatteitaan. «Oi, että jälleen saan katsahtaa ylös sinuun, äitini! Voitko antaa minulle anteeksi, että olen ollut niin kurjan heikko ja herkkäluuloinen? En milloinkaan, en milloinkaan anna itselleni sitä anteeksi!»

Louise oli vallan pois suunniltaan; koko hänen ruumiinsa vapisi eikä hän milloinkaan ennen ollut osoittanut semmoista mielenliikutusta. Äidin täytyi käyttää lääkkeitä sekä sielulle että ruumiille - helliä sanoja ja rauhoittavia tippoja - tynnyttääksensä hänen liikuttettua mieltään.

Äiti pakoitti hänen menemään levolle ja istahti sitten hänen vuoteensa viereen, tarttui hänen käteensä ja alkoi haihduttaaksensa äskeisen kohtaauksen vaikutuksia, hienosti tutkia hänen mieltänsä kandidaatin ja tilanomistajan suhteen kosijoina. Mutta Louisein valtasi sillä hetkellä ainoastaan yksi ajatus: epäilyksensä onnellinen päättyminen ja kiitollisuus siitä. Nähdessään hänen vähäsen rauhoittuneen äiti lausui syleillen häntä:

«Nuku nyt hyvästi tyttökultani! Minun täytyy jättää sinut erään tähden, joka tuskastuneena odottaa minua, nimittäin isäsi. Hän on ollut kovin levoton tähtesi, mutta minä voin rauhoittaa häntä suoraan kertomalla kaikki mitä täällä olemme

puhuneet. Muuten pitää minun lisätä, ettet ole sanonut mitään, joka voisi tehdä meidät levottomiksi. Että minua on paneteltu ja että jotkut minua vieläkin panettelevat, se on hänelle yhtä tuttua kuin minullekin. Hän on auttanut minua kantamaan sitä tyynesti. Hän on niin tosiylevä, niin kunnan mies. Oi Louise, suuri siunaus on, kun miehen ja vaimon, vanhempien ja lasten välillä vallitsee täydellinen luottamus! On niin ihanaa ja suloista rakkaudessa uskoa toisilleen kaikki!»

Viides kohtaus.

Puutarhassa. On aamu. Leivoset livertelevät, narsissit tuoksuvat, tuomenlehdet suhisevat aamutuulosen henkäyksistä, kirsikankukkasat aukenevat mehiläisille, jotka suristen lentävät niiden helmaan. Aurinko paistaa kaikille lapsillensa. Louise kävelee keskikäytävällä ukko Noan saarna kädessään, mutta hänen silmänsä ovat luodut kirjassa olevaan kohtaan, «jolla ei ole vähintäkään tekemistä ukko Noan kanssa». Kandidaatti lähestyy vastaiselta taholta synkännäköisenä, musta orvokki kädessään.

Astuskelevat, tulevat vastatusten ja tervehtivät ääneti.

Jacobi. Saanko puhutella teitä hetkisen? En aio pitkäksi aikaa häiritä.

Louise nyökkää ääneti ja punastuu.

Jacobi. Lähden täältä tunnin perästä, mutta minun täytyy pyytää teitä vastaamaan eräsen kysymykseen ennenkuin - jätän teidät hyvästi.

Louise. Matkustatteko? Minne? Miksi?

Jacobi. Minnekö - on minulle yhdentekevää kunhan vaan pääsen täältä pois! Minkä vuoksi? Siksi etten kestä yhä jatkuvaa tulyyttä erään henkilön puolelta, joka - joka on minulle niin kallis, jonka luulin ennen tunteneen ystävyyttä minua kohtaan. Viimeisenä neljänätoista päivänä olette kohdellut minua tavalla, joka on katkeroitannut elämäni. Ja minkätähden olette niin tehnyt? Olenko ollut siksi onneton, että olen loukannut teitä, tahi herättänyt tyytymättömyyttänne? Mutta miksi kieltäydytte minulle selittämästä sitä? Onko oikein tuomita ketään kuulematta? Ja päällepäätteeksi ystävää, lapsuuden aikaista ystävää! Onko oikein - antakaa anteeksi Louise - onko kristillistä olla niin kova, niin järkähtämätön! - Eikö ole ainoatakaan lempeyden ja sovinnollisuuden sanaa niissä saarnoissa, joita niin mielellänne luette?

Jacobin puhe ilmaisi kiivautta, melkein ankaraa vakavuutta, jommoista harvoin huomattiin hänen lempeässä, iloisessa olemuksessaan. Syvästi liikutettuna Louise vastasi hänelle:

«Olen ollut kovin väärässä ja olen kohdellut teitä kovin väärin. Mutta minut oli eksytetty - vastedes ehkä voin sanoa teille millä tavoin. Eilisillasta saakka tiedän kuinka minua on petetty, kuinka olin pettynyt; - nyt, Jumalan kiitos! nyt tiedän, ettei tästä ole moitittavaa ketään muuta paitsi minua itseäni. Minussa on paljon, paljon moitittavaa itsessäni, myöskin salaperäisyydestäni omaisiani ja teitä kohtaan! Antakaa minulle anteeksi, hyvä Jacobi», hän jatkoi melkein nöyrästi ojentaen hänelle kätensä, «antakaa anteeksi! Minä olen tehnyt teille pahaa» - Louise ei enää pidättänyt kyneleitänsä - «mutta uskokaa minua, kun sanon ettei minunkaan ole ollut hyvä olla!»

«Kiitos Louise, kiitos!» huudahti Jacobi tarttuen hänen käteensä suudellen sitä ja painaen sen rintaansa vasten. «Oi, miten tuo hyvyys tekee minut onnelliseksi! Nyt voin jälleen hengittää! Nyt voin nöyremmällä mielellä jättää teidät!»

«Minkä tähden teidän pitää matkustaa pois?» kysyi Louise puoleksi pahoilla mielin.

«Sen tähden», vastasi Jacobi, «etten tahdo nähdä sitä kihlausta, joka täällä kyllä piakkoin tapahtuu ja siksi että viime viikkojen tapahtumain johdosta olen vakuutettu siitä, ettette sydämmessänne kannan minkäänlaisia helviä tunteita minua kohtaan!»

«Jos niin olisi», vastasi Louise samalla äänellä kuin ennen, «niin en olisi ollut niin kauan pahoillani!»

«Mitä?» huudahti Jacobi iloisesti, «oi, Louise, mitä sanoja! Mitä uskaliaita toiveita ne voisivatkaan herättää minussa! Saanko ilmaista ne teille, saanko sanoa mitä välistä olen ajatellut ja luullut ja mitä nytkin ajattelen?»

Louise vaikenä ja Jacobi jatkoi:

«Olen luullut, että halpa, varaton Jacobi voisi tarjota teille paremman kohtalon kuin Östanvikin rikas naapurinne; olen toivonut että lempeni, koko elämäni uskollinen rakkaus voisi tehdä teidät onnelliseksi; että pienikin määrä maallista hyvyttä olisi teille kylliksi, kun sitä tarjoaa mies, joka syvästi tuntee arvonne eikä pyydä mitään parempaa kuin jalostua teidän kauttanne. Oi, jospa tämä armas käsi tahtois johtaa minut läpi elämän, miten selkeäksi se silloin tulisikaan minulle! En silloin pelkäisi sen vastoinkäymisiä enkä kiusauksia! Miten koettaisinkaan olla kiitollinen semmoisesta kaitselmuksen laupeudesta? Oi, Louise! niin olen ajatellut, toivonut ja uneksunut! Oi, sano! olivatko ne unta vaan? Eivätkö unennäköni voi muuttua todellisuudeksi?»

Louise ei vetänyt pois kättänsä, katsoi vaan puhujaan erinomaisen lempeästi.

«Yksi ainoa sananen vaan!» rukoili Jacobi, «yksi sananen vaan! Saanko sanoa teitä omakseni, Louise? Louise - minun?»

«Puhutelkaa vanhempiani!» vastasi Louise punastuen kääntäen päänsä toisaalle.

«Minun Louiseni!» huudahti Jacobi sulkien hänet syliinsä hurmaantuneena hellyydestä ja rakkaudesta; mutta Louise

lykkäsi hänet hiljaa luotansa lausuen:

«Muistakaa vanhempiani! Ilman heidän suostumustansa en lupaa mitään. Heidän vastauksensa on minun määrääjäni.»

«Rientäkäämme yhdessä heidän luoksensa, Louiseni, anomaan heidän siunaustansa!»

«Menkää yksinänne, Jacobi!» sanoi Louise, «en ole nyt oikein tyyni, enkä kyllin vahva – odotan teitä tänne takaisin!»

Tällä viidennellä kohtauksella on mielestämme tämä pieni näytelmä onnellisesti päättynyt emmekä siis koske sen enempää sen luonnolliseen kehitykseen.

Lemmen siivillä lentäessään Louisen vanhempien luokse törmäsi kandidaatti porttikäytävässä kovasti erästä henkilöä vastaan, joka tuli rientäen vastaiselta taholta. Molemmat yhteentörmääjät säikähtyivät ja peräytyivät pari askelta ja kandidaatti ja tilanhaltija tuijottivat kummastuneina toisiinsa.

«Anteeksi!» lausui kandidaatti pyrkien ohitse. Mutta tilanhaltija pidätti häntä ja kysyi innokkaasti ja itsetyytyväisesti hymyillen:

«Kuulkaa ystäväiseni! Voitteko sanoa minulle onko Louise serkkuni puutarhassa? Tulen juuri hänen vanhempiensa luota ja tahtoisin nyt puhutella häntä. Voisitteko ilmoittaa minulle missä hän on?»

«E-en tiedä!» huudahti kandidaatti irtautuen hänestä ja riensi salainen pelko sydämissä ylös Louisen vanhempien luokse.

Sillaikaa oli tilanomistaja vilahdukselta nähnyt «Louise serkun» puutarhassa ja riensi hänen luoksensa.

Ei ollut mitään uppo-outoa Louiselle, kun kaikkien valmistuskysymysten perästä: «pidättekö Louise serkku kalasta? pidättekö, serkku, linnusta?» y. m. tilanomistaja ryhtyi pääkysymykseen: «pidättekö, Louise serkku, minusta?» Tosin vähän enemmän kautta rantain se kuului; mutta vastaus oli kunnioituksen ja ystävyyden verhoon puettu vakava «en!»

Kandidaatti puolestansa puhui täyden sydämensä kieltä tunnustaessansa Louisen vanhemmille rakkautensa ja toiveensa. Tosin Jacobilla ei silloin vielä ollut virkaa puhumattakaan omaisuudesta, mutta hänellä oli paljon toiveita ja keskellä niitä oli aurinkona ja tukena hänen ylhäisyytensä O***! Laamanni ei luottanut semmoiseen tukeen, Elise ei rakastanut pitkää kihlusaikaa, mutta kumpikin rakasti Jacobia, kumpikin tahtoi ennen muuta lapsellensa tosi onnea ja menestystä. Ja niin tapahtui, että monen neuvottelun perästä, kuin Louisea ensin oli tutkittu ja vanhemmat olivat huomanneet hänen todellakin toivovan samaa kuin Jacobikin – huomanneet, että Louise luuli tulevansa onnelliseksi hänen kanssansa. Jacobi sai heidän juhlallisen suostumuksensa kihlauseensa, hänen ensin kuitenkin mitä innokkaimmin vastustettuaan kihlauksen lykkäämisehdotuksia. Siten oli hän kihloissa Louisensa kanssa saman päivän iltapuolella, jolloin aamuaurinko oli ollut heidän välinsä selvityksen todistajana. Jacobi oli sanomattoman onnellinen; Louise tyyni mutta lempeä. Henrikin mielestä «hänen majesteettinsa oli melkein liian armollisen näköinen». Ehkä hänen miettiväisyytensä johtui siitäkin, että hän jo mietti Jacobin liinavaatteiden lisäämistä ja kuntoonsaattamista; hän jo mielessään pani kuteille hienon palttinakankaan. Louise oli todellakin kernaasti suostunut kihlauseen Jacobin kanssa, etupäässä – kuten hän tunnusti Eeva siskolleen – voidakseen paremmin hoitaa hänen asioitansa. Hyvä lukijani, ja jos olet kandidaatti, hyvä kandidaattini, suo anteeksi vanhimmalle siskollemme, että hän noin vähän «armosta» antoi suostumuksen. Me voimme vakuuttaa, että kandidaatti ei siitä pahene. Niin Jacobi ainakin itse näkyi uskovan, ja hänen ilonsa, hänen hellyytensä näkyi olevan vallan omansa karkoittamaan tuomiokirkkomaisuuden Louisen käytöksestä. Tämä seikka ynnä sisarusten vilpittömän ilo Louisen kihlausesta Jacobin kanssa, josta näkyi miten hellästi he häntä rakastivat, silittivät rypyt laamannin otsasta ja saattoivat Elisen sydämen sykkimään suloisimmasta mielihyvystä. Etenkin Henrik lausui ääneen ja vilkkaasti ilonsa siitä, että hän sai rakastetun ystävänsä ja opettajansa langoksensa, oikeaksi veljeksensä.

«Ja kuuleppas nyt lankoseni!» hän lausui arvokkaasti vilkaisten Louiseen, «ota vaari isännyydestäsi, veikkoseni, äläkä laske akkavaltaa taloosi. Kun nait kuningattaren, niin tulet kuninkaaksi, ymmärräthän! ja sinun pitää olla arka majesteetin arvostasi. Ja kun muijasi on tuomiokirkon näköinen, niin ole sinä kuin viimeinen tuomio ja jyrise sen mukaan!... sinä naurat! Sinun ei todellakaan pidä ottaa veljellisiä neuvojani noin kevyeltä kannalta, vaan paina ne mieleesi, ja... Mutta hyvät ystävät, eikö meidän pitäisi saada pienoinen booli? Eikö pitäisi, äitiseni? Tottahan. Minulla on kunnia itse seoittaa se. Eikö meidän pitäisi juoda heidän majesteettiensa maljat. Boolin minä seoitän kuin sokuria ja pomeransia. Boolia! Boolia!»

Niin sanoen Henrik kädet ojennettuina ryntäsi salin ovelle, se aukeni samassa ja Henrik syleili hovimarsalkanrouvaa.

«No hyvänen aika! No totta tosiaan!» huudahti tämä, «no hyvänen aika! No he, he, he, he! Mitä täällä on tapahtunut? Eihän hän toki, ystäväiseni, luullut saavansa eukkoa syliinsä! He, he, he, he!»

Kunnioittavasti ja herttaisesti pyysi Henrik anteeksi; kertoi innostuksensa syyn ja vastakihlatut esiteltiin Gunilla rouvalle. Gunilla rouva ensin vähäsen ällistyi ja tuli sitten liikutetuksi. Kyynelsilmin hän ensiksi syleili Eliseä, sitten Louisea ja Jacobiakin. «Jumala siunatkoon teitä!» hän lausui hellästi ja sydämmellisesti. Sitten hän kalpeana ja ääneti istahti sohvaan ja hänen omat surulliset muistonsa näyttivät puhuvan hänelle siitä suruisasta raskaasta päivästä, joka usein seuraa kihlauksen valoisata aamua. Siinäkö oli syy, vai voiko hän muuten pahoin, mutta hän tuli yhä kalpeammaksi. Gabrielle juoksi tuomaan hänelle lasillisen vettä ja törmäsi avatessansa oven äkkiarvaamatta yhteen assessorin kanssa, joka samassa astui sisään. Hiljaa huudahtaen hän pelastui odottamattomasta yhteentörmäyksestä. Assessorin katsahti hyvin kummastuneena häneen ja aikoi juuri antaa hänelle jonkun uuden nimen, mutta oli samassa kaikkien nuorten ympäröimänä.

«Kas niin, kas niin!» hän lausui, «mikä nyt on hätänä? Minkätähden ahdistatte minua noin? Enkö saa olla rauhassa? En tahdo tanssia, Henrik herraseni! Älä huuda puhki korviani, Petrea neiti! Mitä kummia? Kihloissa? Mitä? Kuka? «Meidän vanhin siskomme!» Herranen aika, antakaa minun istahtaa ja pistää vähäsen nuuskaa! «Vanhimpamme kihloissa; –

sehän on kauheata!.... Ui, ui!.... Sehän on liiankin kamalaa! Ui, ui, ui! Huh!.... se oli oikein ilettävää! Hu ... u... u... uh!»

Assessori puhki ja tuhri nuuskaa hyvän aikaa ja perhe, joka tunsu hänen tapansa, nauroi herttaisesti, paitse Louise, joka punastui ja oli vähällä pahastua hänen päivittelemisestänsä, etenkin «ilettävä» sanasta. Vihdoin pisti assessori nuuskarasiansa taskuunsa, nousi ja lausui:

«Täytyy kai mukaantua siihen, joka ei enää ole autettavissa. Mikä on kirjoitettu, se on kirjoitettu. Ja kun on kirjoitettu, että tämän siunatun, parantumattoman ihmis-suvun pitää lisääntymän, niin - Herran nimessä olkoon onneksi! Onnea ja siunausta, rakkaat ihmislapset!» Ja sitten hän sydämmellisesti pudisti Jacobin ja Louisen käsiä ja Louise vastasi hänen kädenpuristukseensa vaikkei ollutkaan tyytyväinen hänen onnentoivotuksensa muotoon.

«En kuuna päivänä», lausui Henrik «ole kuullut niin surkeita, onnentoivotuksia. Hovimarsalkanrouva ja setä varmaankin ovat alakuloisella tuulella tänään. Mutta nyt ukko istahtaa hänen viereensä ja silloin on meillä toivo pian nähdä heidän panevan vireille pienen, kunnon riidan.»

Mutta ei! Ei riitaa syntynytkään sinä iltana assessorin ja Gunilla rouvan välillä. Assessorilla oli uutinen kerrottavana hänelle ja sen sanat olivat vähällä takertua ukolla kurkkuun ja nostivat kyneleet vanhalle rouvalle silmiin. «Pyrrhus oli kuollut!»

«Se oli aivan virkeä eilen», kertoi assessori, «ja nuoleskeli kättäni kun jätin sen yöksi. Tänään se halukkaasti joi aamukahvinsa ja paneutui sen perästä maata tyynyllensä; - kävin sitä katsomassa ennen kuin läksin ulos. Kun tulin kotiin päivällisille ja juuri iloitsin siitä, että saisin syödä yhdessä pikku kumppanini kanssa, se makasikin kuolleena tyynyllänsä!» Paljon ja kauan Gunilla rouva ja assessori puhuivat pienestä yhteisestä suosikistansa, ja tulivat siten varsin hyviksi ystäviksi.

Jeremias Munter oli muuten sinä iltana tavallista moittivammalla tuulella. Synkästi hän katseli vastakihlatuita.

«Niin», hän lausui ikäänkuin itseksensä, - «jospa vaan voisi luottaa itseensä, jospa vaan tarkasti tuntisi itsensä, niin voisi myöskin syystä toivoa tekevänsä toisen onnelliseksi ja itse samalla tulla onnelliseksi hänen kanssansa!»

«Sen verranhan toki jokainen tuntenee itseänsä, että voipi olla varma siitä, ennenkuin vapaaehtoisesti yhdistää kohtalonsa toiseen!» lausui Louise sangen lujalla luottamuksella.

«Sen verran, sen verran!» toisti assessori kiivaasti. «Mitä vielä! Ken tietää sen verran? Ette ainakaan te, siskoseni, sen voin teille vakuuttaa. Oi!» hän jatkoi sitten katkeran alakuloisesti, «ihminen voi kauheasti pettää itseänsä elämässä. Onko olemassa ketään, joka - jos hän vaan tuntee itsensä - ei ole tarvinnut katua ystävällensä, rakkaudellensa, paremmalle tiedollensa osoittamaansa uskottomuutta. Oman voiton pyynti, ihmisen kurja itsekkäisyys! Missä on se soppi, jonne ne eivät hiivi? Kurja, pieni minä, eikö se aina tunkeudu esiin? Eikö itsekkäät syrjäajatukset, sivutarkoitukset, muka hyvätteot...?»

«Ettekö sitten tunne ainoatakaan hyvettä, mitään puhdasta jaloutta ja kuntoa, jota voisitte ihailia?» kysyi Henrik, «eikö historia näytä meille...»

«Historiako?» huusi assessori, «älä puhu siitä, älä vetoa siihen! Ei, jos minä voisin uskoa johonkin hyveeseen niin se olisi semmoiseen, josta historia ei mitään tiedä, josta se ei voi saada selvää. Se piilee ainoastaan niissä, joilla ei ole ollut mitään osaa näyteltävänä elämän näyttämöllä ja jotka eivät siis ole saaneet vastaanottaa käten taputuksia. Heissä mahdollisesti voipi olla jotakin täysin puhdasta, täysin kaunista ja pyhää. Oi! tahdon uskoa sen, vaikka - en löydä sitä itsestäni! Olen tutkinut oman sieluni enkä voi löytää sieltä mitään - puhdasta. Mutta voihan sitä olla muissa; tahdon ainakin uskoa sen. Sydämmeni voi heltyä ajatellessani, että täydellisen puhdasta ja epäitsekästä hyvettä voisi olla olemassa. Herra jumala, miten ihmeen ihanaa! Ja olkoon tämä sielu missä hyvänsä maailmassa, palatsissa tai mökissä, puettuna kultavaatteeseen tai ryysyihin, mies tai vaimo, joka vältellen maailman ylistystä ja peläten oman sydämmensä kattelevia ääniä rehellisesti täyttää velvollisuutensa, olkoot ne vaikka kuinka raskaat ja huomiota herättämättömät tahansa, joka huomaamattomassa sopukassansa tekee työtä ja rukoilee, sitä henkilöä minä ihailen ja rakastan, asetan korkealle yli kaiken maailman Cesarien ja Ciceroiden.»

Laamanni oli sitä kuullessansa hypähtänyt ylös ja lähestynyt keskustelevia. Hän laski hiljaa kätensä puolisonsa olalle, hän katseli lapsiansa; hänen silmänsä säihkyivät.

«Aikamme» - jatkoi Jeremias Munter hänelle tavattomalla innostuksella - «meidän aikakautemme tuskin käsittää paljoa tämmöisestä suuruudesta. Se kiittää julkisesti itseänsä ja ansaitsee juuri sen tähden niin vähän kiitosta. Kaikki ihmiset tahtovat olla erinomaisia ja mainioita, tahi ainakin näyttää siltä. Jokainen astuu esiin ja huutaa ääneen: «**Minä, minä!**» Ei nainenkaan enää älyä huomaamattoman tilansa jaloutta; hänkin tahtoo toivottaa maailman kuuluviin «minäänsä!» Tuskin kukaan enää tahtoo sydämmestänsä lausua sinä. Ja kuitenkin - siinä sinässä, jonka tähden ihminen unohtaa itsekkään minänsä, siinä on hänen puhtain ja paras onnensa. Tosin voi näyttää suurelta, tosin voi olla hurmaavaa - vaikka silmänräpäkseksikin vaan - saada nimensä kaiken maailman kuuluviin; mutta kun muinaisina aikoina miljoonat ihmiset miljoonien perästä yhtyivät rakentamaan temppeliä Korkeimmalle olenolle ja sitten vaipuivat unhotuksiin, nimetönnä antaaksensa Hänen nimensä, Hänen kunniansa näkyä - tottahan se oli suurempaa, tottapa siinä oli ihmisystävällisyyttä!»

«Te puhutte kuin itse kuningas Salomo, setä Munter!» huudahti Petrea ihastuksissaan. «Teidän pitäisi todellakin ruveta kirjailijaksi, teidän pitäisi kirjoittaa kirja...»

«Kirjoittaako? Minkä tähden? Antaakseni yllykettä ihmisen kurjalle turhamaisuudelle? Kirjoittaako - sitä vielä!»

«Jokaisella ajalla on oma temppelinrakentamistapansa!» huomautti Henrik silmissään kaunis ilme.

«Ei!» jatkoi assessori silminnähtävällä inholla. «Ei, en tahdo kirjoittaa, mutta minä tahtoisin - elää! Olen välistä

uneksinut, että voisin elää!...» Hän vaikenä; eriskummallinen liikutus kuvastui hänen kasvoissaan, hän nousi, tarttui kirjaan ja katsoi siihen, sitä lukematta. Hetken perästä hän hiipi hiljaa ulos.

Perheenjäsenet keskustelivat sinä iltana erittäin vilkkaasti ja tuon leikillisen vakavuuden tuloksena oli, että he yhdessä vetäisivät kortensa temppekirakennukseen, siinä merkityksessä kuin assessori oli sitä kuvannut ja ylistellyt, kukin omilla aseillaan ja voimiensa mukaan.

Laamani astui edestakaisin huoneessa, otti harvoin osaa keskusteluun, kuunteli vaan ja hymyili usein hyväksyen. Näytti siltä kuin Jeremias Munterin sanat olisivat herättäneet hänessä jonkinlaisen alakuloisen mielialan. Muutamia lämpimiä sanoja hän lausui ystävänsä ylistykseksi.

«Puhtaampaa ihmissielua ei ole!» hän sanoi, «ja hän on sen kautta vaikuttanut sangen paljon hyvää minuun. Moni ihminen harrastaa hyvää ja tekee sitä myöskin, mutta harvalla on siihen määrin puhdas luonto, täydellisesti jalo tarkoitusperä kuin hänellä!...»

«Oi! jospa voisi saattaa häntä vähän onnellisemmaksi, vähän tyytyväisemmäksi elämään!» lausui Eeva.

«Ehkä ottaisit sinä sen tehtävän?» kuiskasi hänelle Petrea veitikkamaisesti.

Suudelma, melkein liian kuuluva, käänsi nyt kaikkien katseet kandidaattiin ja Louiseen, joka siitä uhkarohkeasta teosta loi häneen sangen epäarmollisen ja ankaran katseen. Henrik vakuutti kandidaatin siitä vallan masentuneen.

Erottuaan illalla - kandidaatti pyysi ja sai - «armosta» pienen suukkosen anteeksiannon ja sovinnon merkitse tuon suuren jälkeen - etsivät yhteisen keskustelun tarpeesta Elise ja Louise toinen toisensa, ja äidin yksityisessä huoneessa alkoi seuraava keskustelu:

«Tyttökultani!» sanoi äiti, «mistä tuli noin äkkiä Jacobin kosminen? En milloinkaan olisi voinut luulla sen niin pian tapahtuvan. Olen vieläkin vallan ällistynyt siitä, että nyt olet kihloissa!»

«Niin olen minäkin!» vastasi Louise, «tuskin itsekkään käsitan, että niin on käynyt. Jacobi tuli aamulla vastaani puutarhassa. Hän oli suruissansa, oli pahoillansa ja tahtoi matkustaa pois, siksi että hän luuli minun kohta menevän kihloihin Tuure serkun kanssa. Silloin pyysin häneltä anteeksi entistä tulyyttäni ja annoin hänen huomata miten laitani oli. Siiloin hän puhui minulle tunteistansa ja toiveistansa niin kauniisti ja erinomaisen hellästi, ja silloin - niin, en oikein tiedä miten kävi, mutta hän sanoi minua Louiseksensa, ja minä pyysin häntä menemään puhumaan vanhempieni kanssa!»

«Ja samaan aikaan lähettivät vanhemmasi tyttärellensä toisen kosijan saamaan häneltä joko myöntävän tahi kieltävän vastauksen. Tuure serkku raukka! Hän näkyi niin varmasti toivovan myöntävää. Mutta tiedätkö, Louise, että todellakin viime aikoina olen luullut Östanvikin ja sen komeuksien hiukan houkutelleen sinua! Ja nyt - etkö todellakaan kadu ja kaipaa sitä runsautta ja maallista menestystä, jotka olet täten hylännyt?»

«Kaipaanko? En, en nyt enää! Ja kuitenkin valehtelisin jos kieltäisin sen olleen minulle kiusauksena. Mutta juuri sentähden en milloinkaan tahtonut nähdä Östanvikiä, kun tiesin miten väärin olisi ollut antaa sen vaikuttaa päätökseeni, kun en milloinkaan voisi pitää Tuure serkun kaltaisesta ihmisestä ja kun sitäpaitsi olen pitänyt niin paljo Jacobista jo monta vuotta. Kerran oli kuitenkin kiusaus hyvin lähellä. Se oli silloin kun kiikuin Tuure serkun pehmeissä landoovaunuissa matkalla tänne Akselholmasta. Silloin minä ajattelin, että olisi hauska olla semmoisten vaunujen omistajana ja kulkea noin mukavasti ja komeasti elämänsä loppuun asti. Mutta sinä hetkenä olin onneton; elämä oli kadottanut parhaan arvonsa - usko niihin joita enimmäin rakastin oli myrkytetty, - oh! minussa riehui niin kauheita epäilyksiä kaikkeen maailman hyveesen ja silloin minusta hetkisen tuntui kuin olisi parasta nukkua koko elämänsä ja siihen soveltui erinomaisesti landoovaunujen pehmeä huojuminen. Mutta nyt - oi! nyt on, Jumalan kiitos, tuo raskas unennäkö kadonnut; nyt on elämä minulle jälleen selvä ja minä näen kuljettavani tien. Nyt en välitä landoovaunuista enemmän kuin työntökärryistä. Niin, vaikka koko elämäni tulisi ahkerovaksi työpäiväksi, niin kiitan siitä kuitenkin hartaasti Jumalaa. Työskenteleminen niiden hyväksi, joita innokkaasti kunnioittaa ja rakastaa, on iloa, enkä minä pyydä mitään muuta kuin vastedes saada toimia ja elää vanhempieni, sisaruksieni ja sen hyväksi, joka tänään on Jumalan edessä tullut puolisoiksi!»

«Jumala kyllä siunaa sinua, hyvä, puhdassydämminen tyttöseni!» lausui äiti syleillen häntä ja ilon ja rakkauden kyneleet vuotivat sinä iltana.

Toinenkin kosminen.

Varhain seuraavana aamuna lähetettiin Eevalle kaunis kimppu ihania sammalruusuja, joiden välistä pilkisti esiin kirje. Eeva avasi sen ja luki seuraavaa:

«Olen uneksinut että voisin elää, - elää täydellisempää ja kauniimpaa elämää kuin mikään romaani milloinkaan on osannut kuvailla. Pikku Eeva neitoseni, jota niin usein olen kantanut sylissäni, - hyvä nuori immyt, jota tahtoisin koko elämäni kantaa sylissäni, sinun täytyy kuulla mitä olen uneksinut, mitä vieläkin välistä uneksin!

Minä uneksin olevani kallio, rosoinen, ruma ja hedelmätön. Mutta sydän sykki kallion sisässä, vangittu sydän. Se sykki itsensä veriseksi vankilansa muuria vastaan, sillä se ikävöi ulos auringonpaisteeseen, mutta ei jaksanut murtaa kahleitaan. Se itki kallion kovuutta, itki sitä, että kallio on hänen elämänsä vankilana. Silloin tuli nuori immyt, valkea, hellä enkeli tuli astuen metsästä ja lasi kalliolle lämpöisen, liljanvalkoisen kätösensä ja kosketti sitä puhtailla huulillansa kuiskaten vapauttavan loitsusanan. Silloin aukeni kivikuori ja sydän, tuo vangittu sydänraukka näki päivän valon! Nuori tyttönen meni sisään sydämmenkammioon ja sanoi sitä kodiksensa. Silloin kasvoi äkkiä tuosta autuaasta

sydämmestä ihania ruusuja, jotka tuoksuivat vapauttajalle ja sydämmen kammio paisui hänelle korkeaksi temppeliksi; sen paljaat seinät koristautuivat hänelle tuoreilla lehtilöillä ja jalokivet säihkyivät auringonsäteissä niiden lomitse. Minä heräsin autuudentunteesta, joka oli liian suuri tässä elämässä kannettavaksi, minä heräsin, oi! poissa olivat ruusut, poissa ihana, immyt, mutta minä olin niinkuin ennenkin jäykkä, ruma, iloton kallio. Mutta, nuori neitonen! katso, ei ole milloinkaan sitten se ajatus jättänyt minua, että ne ruusut, jotka näin unissani olisivat kätkeytyneet minussa, että ne vielä voisivat kukkia, voisivat ilahuttaa ja tehdä onnelliseksi; minusta tuntuu että tämä ahdas, nureksiva rinta voisi laajeta hellästä koskettelusta, että sieltä löytyisi jalokiviä, jotka kirkkaasti säteilisivät sille, joka houkuttelisi ne päivän valoon... Nuori, hellä neitonen! Tahdotko, tohditko koettaa? Etkö tahdo laskea lämpöistä kätöstäsi kalliolle. Etkö tahdo lempeästi hengittää siihen. Oi! todellakin, todellakin se pehmenisi sinun käsissäsi, se kasvattaisi sinulle ruusuja, se muodostuisi sinulle temppeliksi, missä kiitosvirret kaikuisivat, se olisi täynnä rakkautta!...

Minä tiedän olevani vanha, ennenaikainen vanhus; tiedän olevani ruma, ikävä, vastenmielinen, ehkä naurettavakin, mutta - en luule luonnon tahtoneen minua semmoiseksi. Olen vaeltanut elämäni niin sanomattoman yksin. Ei isä, ei äiti eivätkä sisarukset ole seuranneet minua elon tiellä; ei auringonpaiste ole valaissut lapsuuttani eikä nuoruuttani; taistellen vaikeuksien kanssa vaelsin yksin elämäni tietä. Kerran turvauduin ystävään - hän työnsi minut pois - niin kasvoi kallio sydämmeni ympärille, niin muuttui olemukseni kovaksi, rumaksi ja rosoiseksi. Pitääkö se aina jäädä semmoiseksi? Eikö minun elämäni milloinkaan puhkea kukoistukseen maan päällä? Eikö mikään tuulahdus taivaasta loihdi ruusujani eloon?

Pelkäätkö ärtyisää luontoani? Oi, sinä et ole huomannut miten ainoa katse vaan, sana huuliltasi karkoittaa kaikki pilvet otsaltani. Ei senvuoksi että olet kaunis, vaan sentähden että olet puhdas ja hyvä. Tahdotko opettaa minuakin hyväksi? Sinulta mielelläni oppisin. Sinulta tahtoisin oppia rakastamaan ihmisiä ja nähdä maailmassa enemmän hyvää kuin tähän asti olen nähnyt. Sinulle tahtoisin elää, vaikk' en maailmalle. Olkoon maailma minusta mitään tietämättä ennenkuin risti haudallani kertoo: «tässä lepää...»

Oi, suloista on elää salassa maailman myrkyttäviltä katseilta, myrkyttäviltä, olkoot ne sitten moittivia tahi kiittäviä; suloista on pysyä sen huomiosta saastumatonna! Mutta vielä ihanampaa on kuitenkin olla **yhden** lempimänä, omistaa lempeä ja rehellinen ystävä, joka on oma puoliso! Suloista on saada hänen puhtaasta sielustansa tarkastaa omaansa kuin kirkkaasta peilistä, nähdä siitä jokainen oman sielunsa pilkku ja siten puhdistautua suuren koetuksen päivää varten!

Mutta puhunhan minä vaan itsestäni ja onnestani! Oi, minua itsekästä, minua pahaa itsekästä olentoa! Voinko saattaa sinutkin onnelliseksi, Eeva? Eikö ole uhkarohkeata minun pyytää... Oi, Eeva, rakastan sinua sanomattomasti! Lasken itsekkään minäni sinun käteesi; - tee sille mitä tahdot! Se on kuitenkin aina oleva

Sinun!>

Tämä kirje teki Eevan surulliseksi ja levottomaksi. Hän olisi niin mielellään tahtonut sanoa «tahdon» ja saattaa ihmisen, niin hyvän ihmisen onnelliseksi, mutta niin monta ääntä hänen sielussansa huusi «ei!»

Hän kysyi vanhemmiltansa ja siskoiltansa neuvoa. «Hän on niin hyvä, niin oivallinen!» hän sanoi, «ah, jospa voisin oikein rakastaa häntä! Mutta sitä en voi. Ja sitten hän on kovin vanha! Eikä minulla ole ensinkään halua mennä naimisiin; minä olen niin onnellinen kodissani!»

«Älä sitten jätä sitä!» huusivat vanhemmat ja siskot yksimielisesti. Isän, oikein pisti vihaksi tuo kosinta; äidinkin mielestä oli vallan mahdotonta, että hänen kukoistavasta Eevastansa ja Jeremias Munterista tulisi pari. Ei ainoakaan ääni puhunut assessorin puolesta paitsi pikku Petrean ja salainen huokaus Eevan omassa sydämessä. Kaikkein neuvottelujen seurauksena oli seuraava vastaus, jonka Eeva kyynelisin kirjoitti kosijalleen:

«Paras, hellä ystäväni!

Oi, älkää suuttuko minuun, mutta minä en voi tulla teille siksi kuin haluatte. En varmaan milloinkaan mene naimisiin; olen siksi liian onnellinen kodissani. Oi, varmaankin se on itsekästä, pelkään mä, mutta en voi sille mitään. Antakaa minulle anteeksi! Pidän teistä kuitenkin niin paljon ja sydämmellisesti enkä milloinkaan rauhoitu, ellette vast'edes kuten tähänkin asti rakasta

pikku Eevaanne.»

Oli ilta kun Eevalle lähetettiin kaunis ja kallisarvoinen ompelulipas ynnä seuraavat rivit:

«Niin, niin! Voin kyllä arvata että rosoinen kallio oli vastenmielinen. Hän ei tahtonut uskaltaa laskea hienoista kätöstänsä siihen, pikku Eva neiti; hän ei välittänyt hengittää lämpöisesti ruusuraukoilleni. Jääkööt ne siis hautaansa. Nyt matkustan pois enkä näe häntä jälleen ehkä vuosikausiin. Mutta tulimmaista; koska hän antaa minulle rukkaset, niin saa hän itse lippaan sijaan! Ostin sen - morsiamelleni, Eevalle! Nyt pitää Eevan kuitenkin saaman se ja käyttää sitä minun tähteni. Hän voi lähettää sen takaisin kun lakkaan olemasta hänen

uskollinen ja harras ystävänsä.»

«Eihän hän vaan katune?» kysyi laamanni levottomasti puolisoltaan, kun näki Eevan katkerasti itkevän ompelulipas sylissään. «Mutta ei auta! Hänkö menisi naimisiin, ja vieläpä Munterin kanssa?! Eevahan on vasta lapsi. Mutta niin on tässä maailmassa; kun on saanut tyttärensä jotenkuten kasvatetuiksi ja säädylisiksi: kun juuri alkaa saada oikein iloa heistä, silloin pitää antaa heidät luotansa ja antaa heidän matkustaa vaikka Kiinaan, jos kosija on kiinalainen. Se on sietämätöntä! En soisi pahimmalle vihamiehellenikään semmoista ristiä kuin naimaikäiset tyttäret ovat. Eikö tuossa Schwartzkin rupea asettelemaan koukkujaan Saaralle? Herra Jumala vieläkö nyt joudumme tekemisiin uuden kosijan kanssa?»

Vieläkin yksi.

Laamanni oli tietämättänsä lausunut toden sanan. Schwartz oli todellakin virittänyt yhä ahtaampia ansoja Saaran ympäri, ja tahtoessaan muka olla vapaana hänen vallastansa muuttui Saara päivä päivältä yhä levottomammaksi ja arkaluontoisemmaksi. Äiti oli levoton hänen suhteestansa Schwartziin eikä enää tahtonut jättää heitä kahdenkesken soittotunneilla, ja tuo vahtiminen ärrytti Saaran ylpeyttä. Saamansa vakavat vaikka lempeät varotukset hän otti vastaan kovin maltittomasti ja halveksivasti. Ainoastaan laamannille Saara ei näyttänyt olemuksensa synkkää puolta; hänen katseensa ja läsnäolonsa näytti tavallaan hallitsevan häntä; ehkä myöskin juuri hän koko perheestä rakastikin häntä enemmän kuin kukaan muu, Petreaa lukuunottamatta.

Eräänä iltana istui Saara ääneti kirjaston ikkunassa, nojaten kauniin päänsä käteensä. Petrea istui jakkaralla hänen jalkainsa juuressa; hänkin oli vaiti, mutta katseli välistä Saaraa hellästi ja levottomasti. Ajatuksiinsa vaipuneena melkein pä synkästi katsahti Saarakin välistä häneen. «Petrea», hän äkkiä lausui, «mitäpä sanoisit jos kohta odottamatta läksisin luotasi suureen maailmaan enkä milloinkaan enää palaisi?»

«Mitäkö minä sanoisin?» vastasi Petrea purskahtaen itkuun, «ah, minä en sanoisi sanaakaan, vaan paneutuisin kuolemaan surusta!»

«Rakastatko todellakin minua niin paljon, Petrea?»

«Rakastanko sinua? Oi Saara! jos matkustat pois, niin ota minut mukaasi, piiksi, kamarineitsyeksi! Kaikki tahtoisin tehdä hyväksesi.»

«Petrea kulta! Rakasta Saaraa, mutta älä seuraa häntä!» kuiskasi Saara kiertäen käsivartensa Petrean kaulaan ja suudellen hänen itkusilmiiään.

«Minun mielestäni on kauhean raukasevaa tänä iltana!» lausui Henrik nyrpeästi. «Eihän tässä saa pientäkään seuraa koolle, ei rahtuistakaan soittoa eikä laulua, ei keskustelun alkuakaan! Tuntuu ilmassa kuin olisi maanjäristys tulossa. Luulenpa tuon siunatun Afrikan valmistaman meille rajuilmaa. Petrea itkee kuin Trollbättan. Jo tuossa astuvat ihmiset parittain, istahtavat nurkkiin, supattavat ja kuiskailevat ja suutelevat hurskaista vanhemmistani alkaen ymmärtämättömiin siskoihini asti! Kuningas ja kuningatar istahtavat umpimähkään minne sattuu niin elävien olennoiden kuin muidenkin esineiden päälle. Olivatpa he tottomaar istahtamaisillaan päälleni tuolle sohvalle. Mutta minä toimitin «tout d'un coup», yhdellä iskulla täydellisen mullistuksen!... Kihloissa olevat ihmiset ovat kauhean ikävät! Eivätkö ole Gabrielle? He eivät näe eivätkä kuule, enkä minä luule heidän osaavan puhuakaan, paitsi keskenään.»

Myöhään yöhön paloi tuli Saaran huoneessa. Hänen päiväkirjansa piti hänet kauan valveilla. Hän kirjoitti siihen hätäisesti epävakavalla kädellä:

«Siis huomenna! Huomenna on kaikki lausuttu ja minä – sidottu.»

»Minä tiedän että se vaikuttaa tuskin mitään, mutta kuitenkin sitä pelkään. Oi, sinua ennakkoluulojen ja muodollisuuden voimaa!»

«Kyllä tiedän ketä vois in rakastaa!... Hänen silmissänsä on puhtautta, voimakasta puhtautta, joka voittaa minut. Mutta millä silmillä hän katselisi minua jos näkisi...?»

«Minun täytyy mennä! Sitäpaitsi minulla ei ole valitsemisen varaa! S. on saanut minut verkkoihinsa – häneltä lainaamani kulta sitoo minut – toistaiseksi! Sillä minä en tahdo että he siitä tietäisivät – ja halveksisivat minua. Minä tiedän että he uhrasivat kaiken omaisuutensa vapauttaaksensa minut; mutta minä en tahdo olla niin halpa!»

«Ja mitäpä minä puhun vapauttamisesta? Siihenhän minä juuri menenkin; – vapauden ja kunnian elämään! Vaan lyhyen hetkisen minä kumarrun ikeen alle, ainoastaan voidakseni sitä ylpeämmin kohota. Ei ole nyt aikaa vapisemiseen ja epäröimiseen; pois kaikki kyneleet! Ja sinä Volney! vahva, uljas ajattelija, auta minua! Opetä minulle, jos kaikki muu horjuu, rauhallisesti lepäämään omassa voimassani!»

Saara vaihtoi nyt kynän kirjaan ja sydänyö tuli ennenkuin hän sen sulki ja nousi tyynenä ja kylmänä ja meni etsimään unen lepoa.

Maanjäristys, josta Henrik oli puhunut, tuli todellakin seuraavana päivänä. Sen ensimmäinen aihe oli kirje laamannille Schwartzilta, joka siinä pyysi Saaraa omaksensa. Hän lausui siinä, että hänen ainoa omaisuutensa oli taiteensa, mutta sanoi myöskin olevansa varma siitä, ettei hänen vaimonsa tarvitsisi kärsiä mitään puutetta. Hän aikoi nyt lähteä kiertämään ympäri Eurooppaa konserttimatkalle ja hänen toivomuksensa oli saada mukaansa Saara, jonka suostumuksesta ja rakkaudesta hän sanoi olevansa varma. Laamanni kyllä hyväksyi miehissä jonkinmoista itseensäluottamista, mutta Schwartzin kirje hengähti semmoista vallatonta varmuutta ja taiteilija-itserakkautta, että laamannia oikein inhotti. Sitäpaitsi häntä loukkasi vaateliasta tapa, jolla Schwartz puhui hänestä, jota laamanni rakasti kuin omaa tyttärtänsä ja jo pelkkä ajatus, että hänet yhdistettäisiin Schwartzin kaltaiseen mieheen

tuntui hänestä inhottavalta. Hän oli melkein varma siitä, että Saara ei rakastanut Schwartzia ja hän odotti malttamattomasti saadaksensa kieltää hänen vaatimuksensa sekä samalla sulkea häneltä talonsa oven.

Elise oli täydellisesti samaa mieltä kuin miehensäkin, mutta ei ollut yhtä varma kuin hän Saaran tunteista. Saara kutsuttiin vanhempien luokse. Laamanni antoi hänelle Schwartzin kirjeen ja odotti levottomasti hänen lausuntoansa siitä. Saara kalpeni silmänräpäykseksi siitä vakavasta, läpituokeavasta katseesta, jonka laamanni loi häneen, mutta selitti suostuvansa Schwartzin tarjoukseen. Kummastusta ja suuttumusta kuvastui laamannin kasvoille. Hetkisen vaitolon jälkeen lausui äiti:

«Oi Saara! Oletko miettinyt tätä? Onko Schwartz sinun mielestäsi mies, joka olisi omansa saattamaan vaimonsa onnelliseksi?»

«Minut», vastasi Saara, «minut hän voi tehdä onnelliseksi toiveitteni mukaan.»

«Et milloinkaan - et milloinkaan voi hänen kanssansa saavuttaa kodin onnea!»

«Hän rakastaa minua ja voi tuottaa minulle autuutta, jommoista en täällä saa maistaa. Aikaisin kadotin isän ja äidin ja siinä kodissa, joka armeliaisuudesta avautui minulle, kaikki yhä enemmän kylmenivät minulle!»

«Oi, älä usko sitä, Saara! Mutta, jos niin olisikin - eikö sinussakin ole vähän syytä siihen? Tahdotko todellakin panna kahta rikkaa ristiin tullaksesi rakastetuksi; tahdotko millään tavalla tukehuttaa ja vastustaa sitä, joka tekee sinut vähemmän rakastettavaksi?»

«Jos minua ei rakasteta vikoineni, niin voin olla ilman muiden rakkautta. Luonto lahjoitti minulle intoisat tunteet ja taipumukset: en voi hillitä niitä.»

«Et tahdo, Saara!»

«En voi, ja olkoonpa niin! en tahdo alistua siihen kukistamiseen ja kesyttämiseen, joka on tehty naisen kohtaloksi. Minkätähden niin tekisin? Minussa on voimia kylliksi raivatakseni oman tieni; tahdon elää raitista, riippumatonta elämää: valoisata taiteilijan elämää tahdon elää vapaana kotielämän kahleista ja pikkumaisesta säälistä. Vapaa tahdon olla kaikesta nykyisestä vartioimisesta, epäluuloista, vakoilemisista, vapaa muiden tyytymättömyydestä ja moitteista, jotka nyt seuraavat askeleitani aina ollen kintereilläni. Tämä kohtelu, äitini, se on, joka on jouduttanut päätökseni.»

Kovin liikutettuna Saaran äänestä ja sanoista vastasi äiti vapisevalla äänellä:

«Jos olen rikkonut sinua vastaan, Saara - ja voinhan olla rikkonut, niin tiedän sen, etten ole toiminut oikullisesti enkä hellyyden puutteesta sinua kohtaan... Olen neuvonut ja varoittanut paraimman vakuutukseni mukaan. Olen hartaasti katsonut ja tahtonut parastasi. Kerran sen paremmin vielä käsität kuin nyt^[4]; ehkä vielä huomaat, että olisi ollut hyvä jos olisit nöyremmin kallistanut korvaasi äidillisille neuvoilleni; ... ehkä vielä kadutkin, että moitteilla ja katkeruudella palkitset sitä rakkautta, jota olen tuntenut ja yhä vieläkin tunnen sinua kohtaan!»

«Anna minun mennä!» lausui Saara lempeämmällä äänellä - «me emme sovi elämään yhdessä! Minä katkeroitän elämäsi, äitini, etkä sinä - et tee, ehket voi tehdä minun eloani onnelliseksi. Anna minun mennä sen kanssa, joka tahtoo ja voi avata luonteeni voimalle, lahjoilleni vapaamman vaikutusalan, kuin muutoin tulisi osakseni.»

«Oi Saara! luuletko sillä tavalla voittavasi paremman onnen kuin kodin piirissä, uskollisien ystävien hellyydessä, onnellinen kotielämä voi sinulle antaa...?»

«Oletko sitten itse niin onnellinen, äitini?» keskeytti hänet Saara ivallisesti hymyillen ja läpitukevasti katsellen äitiä, «tässä piirissä ja kotielämässä, jota niin ylistät, toistaen mitä jo on sanottu maailman alusta asti? Nuo alituiset askareet, joissa olet kuluttanut parhaat päiväsi, nuo pikkumaiset jokapäiväiset huolenpidot, jotka eivät ensinkään sovellu luonteellesi - ovatko ne niin suloiset, niin onnea tuottavat? Eikö sinun ole täytynyt hylätä monta kaunista mielitekoa ja taipumusta, niinkuin kirjallisuuden viljeleminen ja soitanto, elämän kaikki kauniimpi puoli elääksesi, antautuaksesi tuohon kätkeytyyn ja unohdettuun, ja siinä silkkiäismadon tavoin kehrätäksesi omaa hautaasi siitä langasta, jonka toiset saavat keriä? Oman tahtosi aliatat alati toisen tahdolle, viattomat nautintosi uhraat joka päivä miehesi tahi muiden nautintojen hyväksi; - tekevätkö kaikki nuo uhraukset sinun onnelliseksi, äitini?»

Laamanni nousi kiivaasti, mittasi pari kertaa lattian ja seisahtui viimein Saaran eteen, nojaten selkäänsä uuniin ja kuunteli tarkasti vaimonsa vastausta.

«Kyllä, Saara, minä olen onnellinen!» hän vastasi tavattoman varmasti, «kyllä, minä olen onnellinen! Jos olen uhrannut mitään, niin olen myöskin runsaasti palkittu; ja jos on hetkiä, jolloin olen tuntenut kaipausta, niin on ollut sen sijaan ja verrattomasti paljon enemmän, joina olen tuntenut voittaneeni paljon. Sillä minä olen voittanut. Olen tullut - paremmaksi sen puolison kautta, jonka Jumala on minulle antanut, lasteni kautta, velvollisuuksieni kautta, siitä myötä- ja vastoinkäymisestä, jota olen saanut kokea puolisoni rinnalla; niin Saara, ennen kaikkea hänen kauttansa, hänen rakkautensa, hänen kunnollisuutensa kautta olen jalostunut ja tunnen itseni päivä päivältä onnellisemmaksi. Rakkaus, Saara, rakkaus muuttaa uhraukset nautinnoksi, tekee kieltämykset suloisiksi! Minä kiitän Jumalaa kohtalostani ja soisin vaan ansaitsevani sen paremmin!»

«Olkoon niin!» vastasi Saara ylpeästi; «kullakin on oma piirinsä. Mutta kotkan lujalle luonteelle ei sovellu kyyhkysen tyhjä onni!»

«Saara!» huudahti laamanni kovin tyytymättömällä äänellä.

Voimatta enää hillitä liikutustansa äiti läksi äkkiä ulos huoneesta painaen nenäliinansa silmillensä.

«Häpeä toki Saara, tuo ylvästeleminen menee tosiaankin liian pitkälle!» lausui laamanni ankaran vakavasti ja katseli häntä moittivasti.

Saara vapisi sen katseen vaikutuksesta niinkuin kerran ennenkin. Eräs lapsuuden muisto heräsi hänessä; hän loi katseensa maahan ja polttava puna peitti hänen kasvonsa.

«Olet unohtanut mikä on sopivaa!» jatkoi laamanni tynnemmin, «ja lapsellisessa uhkarohkeudessaasi näyttänyt kuinka kaukana olet oivallisuudesta ja arvosta, jota et käsität ja jota et milloinkaan tuommoisena saavuta. Oma arvostelukykyysi vielä kovasti moittii sinua äskeisestä kohtauksesta ja johdattaa - sen pitää johdattaa sinut äitisi jalkain juureen! Nyt tahdon ainoastaan, että kuulet ymmärryksesi ääntä ja mietit mitä aijot tehdä. Kuinka on mahdollista, ettet huomaa omaa

johdonmukaisuuden puutettasi? Intoilet kotielämää vastaan ja avioelämän velvollisuuksia vastaan samalla kuin itse pintaisesti tahdot alistua niihin, vieläpä miehen kanssa, joka varmaan tekee avioelämän siteet todellisiksi kahleiksi!»

«Hän ei vangitse minua niillä!» vastasi Saara, «hän on luvannut, vannonut minulle sen. Minä en ole hänelle vaimona alamainen, minä esiinnyn taiteilijana hänen rinnallansa siinä ihanassa ja kunniakkaassa maailmassa, jonka hän avaa minulle.»

«Loruja! Hulluutta! Mielettömyyttä! Kuinka sinä voit olla niin houkkaaminen että uskot semmoisia luulotteluja? Yhteiskunta antaa miehellesi vallan ylitsesi, eikä hän jätä sitä väärinkäyttämättä, sen voin sinulle vakuuttaa, mikäli tunnen hänen luonteensa ja mikäli nyt opin tuntemaan sinun luonteesi. Eikä kukaan nainen pääse rankaisematta semmoisesta suhteesta, etenkin asiain näin ollen. Saara! sinä et rakasta sitä miestä, jonka omaksi tahdot; - mahdotonta on että voisit häntä rakastaa! Ei mikään tosi kunnioitus, ei mikään puhdas rakkaus yhdistä sinua häneen!»

«Hän rakastaa minua!» vastasi Saara vapisevin huulin; - «minä ihailen hänen taiteilijaneroansa, hänen voimaansa; - hän tahtoo viedä minut ulos riippumattomuuteen ja kunniaan! Ei ole syy minun, että naisen osa maailmassa on tullut niin ahtaaksi, niin kurjaksi, että hänen täytyy antautua kahlehittavaksi voidaksensa päästä vapaaksi.»

«Siis ainoastaan keino? Mitä pyhintä on maailmassa se on siis vaan keino, ja mihin? Halpaan epämääräisen onnen etsintään, jota sanot kunniaksi, vapaudeksi. Onneton, petetty Saara! Kuinka olet niin eksytetty, niin hairahtunut oikealta tieltä? Onko mahdollista että yhtä heikon ja pintapuolisen kuin vaateliaan ajattelijan kirjoittama kurja kirja olisi niin voinut viekoitella sinut harhateille.» Ja laamanni veti Volneyn «Rauniot» taskustaan ja heitti sen pöydälle.

Saara säpsähti ja punastui.

«Ah» hän lausui, «jälleen minua ympäröivän vakoilemisen tuloksia!»

«Ei mitään semmoista!» laamanni vastasi tyynesti. «Käväsin tänään huoneessasi; olit unohtanut kirjan pöydällesi, minä otin sen puhuakseni sitten kanssasi siitä ja estääkseni Petrean nuoret silmät johdotta eksymästä sen harhasokkeloihin.»

«Ajateltakoon kirjan vaikutuksesta miten tahansa», vastasi Saara, «minun mielestäni «heikko» nimitys kaikista vähimmin sopii sen kirjoittajalle.»

«Kun olet seurannut hänen neuvonsa, Saara, kun olet sen laivanhylyn kaltainen, jota laineiden siinä kerrotaan ajelehtivan, silloin voit arvostella perämiehen voimaa ja tietoja. Kypsyneempi, johdonmukaisempi ajatuskyky opettaa sinulle kuinka vähän hän tuntee elämän kulkuväylää, sen syvyyttä, sen kareja ja oikeata kompassia.»

«Ah!» vastasi Saara, «nuo myrskyt, nuo vaarat, jopa itse haaksirikkokin tuntuu minusta paremmalta kuin tyyni, tuuleton vesi, joka muodostaa kodin kiitetyn sataman. Puhut haavekuvista, isäni! Oi! sano minulle eikö kotielämän kiitetty onni ole ennen muuta haavekuva? Kun sali on siivottu, niin ei kukaan näe harjaa eikä pölypyyhettä, jotka siellä vähää ennen hallitsivat, ei näy pölyhiukkeita, jotka äsken miljoonittain täyttivät huoneen, ja sen tähden kukin mielellään unohtaa, että ne ovat siellä olleetkaan. Niin on kodin ja perhe-elämänkin laita. Itsepintaisesti tahdotaan nähdä ainoastaan niiden kauniit puolet ja ollaan muistelematta vähemmän kauniit, suorastaan oikeinpa rumia puolia, joita siellä on olemassa.»

Puoleksi hymyillen Saaran vertaukselle laamanni vastasi: «kaikki riippuu siitä, mitkä puolet saavat voiton kodissa. Jos on useammin siivotonta kuin siivottua, ilma useammin pölyinen kuin puhdas ja raitis, niin asukoon siellä piru itse vaan en minä. Tiedän kyllä, että on kotia maailmassa, jotka ovat pölyisiä helvettejä, mutta siitä syyttäkööt asukkaat itseänsä. He yksin määräävät kodin onnenmittarin kaikki asteet alkaen siitä, jolloin kotia täydellä syyllä voi sanoa helvetin eteiseksi siihen asti, jolloin se epätäydellisyydestänsä ja pölypyyhkeiden vallasta huolimatta voi ansaita taivaan-esikartanon nimen. Ja mistä, Saara, mistä sinä maan päältä voit löytää olemista, joka olisi vapaa maallisesta tomusta? Se, mistä valitat ei ole muuta kuin maallinen kuori, joka ympäröi kaiken elävän niin miehen kuin naisenkin; mullassa pitää kasvinkin kasvaa, kotelossa juuri pitää toukan kehittyä perhoseksi. Voitko todellakin olla niin sokea, että sinulta jää huomaamatta korkeampi ja jalompi elämä, joka ei milloinkaan missään kauniimmin kehity kuin rauhallisessa kodissa. Voitko epäillä että juuri perheen ja ystävien piirissä ihminen paraiten ja täydellisimmin elää ihmisenä, se on maallisen ja taivaallisen valtakunnan jäsenenä. Voitko kieltää ettei naisen toiminta olisi suuri ja jalo yksityisessä elämässä, olkoon hän naitu tai naimaton, jos hän vaan etsii - -.»

«Oi! tuo yksityinen piiri on minulle liian ahdas. Tarvitsen laajemman voidakseni hengittää vapaasti ja esteettömästi.»

«Puhtaassa rakkaudessa, ystävyudessa, hyvää tekeväisyydessä on suuri ja vapaa hengitysala - ijankaikkisuuden tuulahdukset pitävät sen raittiina. Henkisen kehityksen kautta - ja korkeimman kehityksen voi saavuttaa yksityiselämässäkin, aukenee kokonainen maailma ihmissilmälle ja loppumattomia rikkauksia tarjoutuu siten hänen sielullensa, - enemmän, oi! paljon, paljon enemmän kuin hän voi omistaa.»

«Mutta taiteilija? Taiteilijaa ei koti voi muodostaa! Maailman teatterissa tulee hänen koettaa voimiansa. Onko hänen kutsumuksensa ainoastaan harhakuva, isäni? Ja nuo mainiot henkilöt, jotka luonnonlahjoillaan tuottavat maailmalle mitä suurinta nautintoa, joihin suuri yleisö katsahtaa ihailen ja kunnioittaen, joiden ympärille kaikki mikä on ihanata, suurta ja jaloa kokoutuu - ovatko he - houkkioita, sokeita onnenonkijoita? Oi! mikä kohtalo onkaan ihanampi kuin heidän? Oi isäni! Olen nuori, sydämmeni sykkiä ikävöiden vapaampaa, ihanampaa elämää! Älä vaadi minua pakoittamaan luontoani, älä vaadi minua tukehuttamaan voimiani, kauniimpia taipumuksiani piiriin, joka minua ei ensinkään miellytä!»

«En suinkaan kiellä taiteilijan kutsumusta», lausui laamanni, «enkä hänen vaikutusalaansa arvoa; parhaassa merkityksesssänsä se on yhtä jalo kuin mikä muu hyvänsä; mutta sekö puhdas taipumus, tuo jalo tarkoituskoko se sinua elähyttää? Saara! - tutki sydäntäsi! Ylpeys ja itsekäs kunnianhimo ne sinua kehoittavat, kahdeksantoista ikävuottasi ja kauniit luonnon lahjasi ne saattavat sinun halveksimaan nykyistä kohtaloasi, ne saattavat sinua vähäksymään kotiasi ja sen suomaa tilaisuutta jaloon ja itsenäiseen kehitykseen. Suuri hairahdus se tässä houkuttelee sinut tekoon, joka on moitittava Jumalan ja ihmisten silmissä ja joka saattaa sinut sokeasti jättämään näkemättä haluamasi elämän varjopuolet. Ne eivät kuitenkaan missään ole mustempia; onnen vaihtelut eivät missään ole niin suuret eivätkä

halvempien sattumuksien alaisia. Sattumus voi riistää sinulta kauneutesi, äänesi ja niiden kanssa maailman suosion, johon olit perustanut onnesi. Sitäpaitsi et aina pysy yhdeksäntoista vuotiaana, Saara! Kolmenkymmenenvuotiaana on loistosi jo mennyttä ja silloin – mitä olet koonnut sen elämän varalle, joka vielä on jälellä? Olet ahminut lyhyen aikaa, sitten kärsiäksesi nälkää. Sillä niin totta kuin tässä seison joudut haaksirikkoon tuolla ylpeällä ja turhamaisella mielellä juuri sen miehen kautta, jonka olet puolisoaksesi valinnut. Liian myöhään silloin kurjuudessaasi katuvaisesti ikävöitset sitä hyvettä ja todellista elämää, jota olit niin väärin käsittänyt!»

Isän sanat Saaraa liikuttivat. Hän vaiken.

«Ja miten toisin kaikki voisi olla!» jatkoi laamanni lämpimästi. «Kuinka kauniisti, kuinka siunausta tuottavasti, voisivatkaan elämäsi ja luonnonlahjasi kehittyä. Saara! Olen rakastanut ja rakastan sinua kuin omaa tytärtäni; etkö tahdo kuunnella minua kuin omaa isääsi? Vastaa minulle! Oletko tässä kodissa kaivannut mitään, jota kohtuuden mukaan olisit voinut pyytää? Onko huolenpito kasvatuksestasi ja kehityksestäsi laiminlyöty mikäli se on meistä riippunut?»

«Ei!» vastasi Saara huoaten, «kaikki ovat olleet hyviä, hyvin hyviä minulle.»

«No niin!» huudahti laamanni yhä lämpimämmin ja hellemin, «luota sitten äitiisi ja minuun, ettet vastedeskään saa syytä valituksiin. En ole varaton ja minulla on eteviä tuttavuuksia; en aio säästää varoja kehittääkseni lahjojasi, ja jos taiteilijakutusumukseksi on todellinen, niin ei sinun – niin pian kuin olet siksi valmistunut – myöskään tarvitse salata sitä yleisöltä, joka osaa taidettasi nauttia ja pitää sitä arvossa. Mutta – jää minun hoitooni! Älä lähde kypsymättömänä ja periaatteiltasi epäselvänä maailmaan, joka yhä enemmän eksyttää sinua. Älä mene, voittaaksesi näennäistä vapautta, miehelle, joka on sivistyksessä sinua ala-arvoisempi, miehelle, jota et rakasta ja jota et voi kunnioittaa siveellisenä ihmisenä. – Tutki sydäntäsi ja huomaa sen hairahtumista niin kauan kuin vielä on aikaa – ennenkuin oma hulluutesi sinut musertaa. Älä pakene heliä, sinusta huoltapitäviä ystäviä, älä pakene isän kodistasi sokeassa tyytymättömyydessä ikävyyksien tähden, joiden poistaminen ehkä on kokonaan sinun vallassasi! Saara, lapseni, minä en ottanut sinua kotiini lähettääkseni sinua sitten turmioon ja onnettomuuteen. Odota! Mieti! Saara, minä pyydän, minä rukoilen, älä tee itseäsi onnettomaksi! Kun vein sinut pois isäsi kuolinvuoteen luota, suljin sinut syliini suojellakseni sinua kolealta syystuulelta, – vielä kerran kierrän käsivarteni ympärillesi suojellakseni sinua sylissäni vielä vaarallisemmilta tuuilta. Saara! lapseni, älä pakene tätä kotia!...»

Saara vapisi; hän oli kovin liikutettu; selittämättömin tuntein hän nojasi päätään laamanniin, joka piti hänet lujasti suljettuna syliinsä. Vaikeata on sanoa pahat vai hyvätkö enkelit voittivat Saaran, kun hän hetkisen perästä kovan sisällisen taistelun jälkeen sysäsi luotansa rukoilevan isän ja kääntäen kasvonsa pois hänestä lausui:

«On turhaa! minä olen päättänyt, minä menen Schwartzille puolisoiksi, menen sinne, mihin kohtaloni minua kutsuu!»

Laamanni hypähti ylös, polki jalkaa ja kalpeni vihasta. «Sinä paatunut!» hän huudahti säihkyvin silmin, «kun rukoukset eikä rakkaus vaikuta sinuun mitään, niin pitää sinun kuulla toisenlaista puhetta. Minulla on holhoojan valta sinuun ja sen nojalla minä kiellän tämän epäpyhän avioliiton, kiellän sinua lähtemästä talostani! Sinä kuulet mitä sanon ja tottelet!»

Saara nousi. Kalpeana ja uhkamielisenä hän katseli laamannia suurilla silmillään; tämä samaten tahdon voiman ja vakavuuden ilme kasvoissaan. He näyttivät molemmat koettavan katseillaan tunkeutua toistensa sisimpään ja kummankin tahto mitteli voimiaan äänettömässä taistelussa. Äkkiä kiersi Saara hurjasti kätensä kasvatusisänsä kaulaan, suutelo poltti hänen huuliansa; seuraavassa silmänräpäyksessä Saara riensi pois huoneesta.

Elise istui yksityishuoneessansa. Hän itki vielä katkeria kyyneleitä. Oli hämärä. Äkkiä hän tunsu jonkun syleilevän polviansa ja vaatteitaan ja itkien suutelevan käsiään. Hän etsi ja haparoi syleilijää, mutta se oli kadonnut.

«Saara! Saara! missä olet?» huusi äiti pelokkaasti.

Petrea tuli samassa alas huoneestansa ja aikoi juuri mennä vierashuoneeseen, kun joku tuli häntä vastaan, sulki hänet syliinsä, painoi huulensa hänen otsaansa ja kuiskasi: «unohda minut! – Saara!»

«Saara! minne menet?» huudahti Petrea säikähtyneenä ja juoksi hänen jälkeensä eteiseen.

«Missä on Saara?» kysyi laamanni kiihkeästi yläkerrassa tyttäriensä huoneessa, «missä on Saara?» hän kysyi alhaalla kirjastossa.

«Oi!» huudahti Petrea, joka nyt syöksyi sisään kyyneltulvan vallassa, «hän läksi äsken ulos, ulos kadulle; ... hän melkein juoksi ... hän kielsi minun seuraamasta itseänsä; oi, hän ei varmaankaan milloinkaan enää palaa!»

»Peijakas!» sanoi laamanni, riensi huoneesta, otti hattunsa ja meni ulos. Ulkona kadulla hän näki naisen, joka ainoastaan kevyt saali päässä ja hartioilla riensi pois, ja huolimatta hämärästä hän luuli hänet tuntevansa Saaraksi. Hän riensi hänen perässensä. Nainen katsahti taaksensa ja – pakeni. Varmana asiastansa laamanni ajoi häntä takaa ja oli saavuttamaisillansa hänet, kun Saara äkkiä poikkesi eräsen taloon. Siinä oli Schwartzin asunto. Laamanni seurasi häntä salaman nopeudella, seurasi häntä rappuja ylös ja oli juuri saamaisillansa hänet käsiinsä, kun hän katosi eräästä ovesta. Kun samainen ovi melkein samassa silmänräpäyksessä aukeni laamannin vetäisystä, niin hän näki Saaran – Saaran Schwartzin sylissä. Molemmat syleilivät toisiaan silmännähtävästi valmiina vastustamaan häntä.

Laamanni seisoi hetkisen hiljaa luoden heihin katseen, joka ilmaisi suuttumusta, ylenkatsetta ja tuskaa. Hän katseli kalpeata, hengästynyttä Saaraa ja peitti sitten tuokioksi kädellään silmänsä. Sitten hän näkyi tointuvan. Isän koko tyynellä ja kunnioitusta herättävällä vallalla hän lausui tarttuen Saaran käteen: «nyt seuraat minua kotiin. Sunnuntaina sinut kuulutetaan!» Saara seurasi häntä; pää alaspainuneena hän astui isänsä taluttamana. Vaihtamatta sanaakaan he saapuivat kotiin.

Kotona syntyi levottomuutta ja surua. Mutta vaikka kaikki olivatkin tyytymättömät Saaraan ja hänen avioliittoonsa, niin ei ollut ainoatakaan perheenjäsentä, joka ei olisi ollut ahkerassa työssä saadakseen hänen myötäjaisensä valmiiksi. Louise, joka enimmänsä kaikista moitti häntä, ahkerointi eniten. Saara ei ollut huomaavinaan, miten kaikki puuhasivat hänen hyväksensä, vaan vietti aikansa yksiksensä omassa huoneessaan tahi harppunsa ääressä. Seurustelu perheen jäsenten kanssa näkyi häntä tuskastuttavan. Petrean hellyyden osoituksia, valituksia ja kyyneleitä hän kuunteli välinpitämättömästi ja tylästi.

Jäähyväiset.

Saaran ilottomat häät olivat ohitse ja hetki oli tullut, jolloin hänen piti jättää koti ja perhe, joka niin rakkaasti oli ottanut hänet omaksensa, ja joka nyt mitä hellimmin piti huolta kaikista hänen tarpeistansa uusissa elämänsuhteissaan. Eronhetkenä sulii jääkuori, joka siihen asti oli ympäröinyt hänen olemuksensa; hillittömästi itkien hän vaipui kasvatusvanhempiansa jalkain juureen. Syvästi liikuttettuna ja surullisena nosti hänet siitä laamanni.

«Olet saanut kaikki tahtosi mukaan, Saara!» hän lausui lujalla ja surullisella äänellä. «Tullos onnelliseksi. Yhden ainoan kehoituksen annan sinulle mukaan matkallesi. Älä unohda sitä! Se on viimeiseni sinulle. Jos huomaat pettyneesi niissä toiveissa, jotka nyt elähyttävät sinua; – jos tulet onnettomaksi; – onnettomaksi tahi **rikokselliseksi**, muista silloin ... muista ... muista, Saara, että sinulla täällä on isä ja äiti ja sisaruksia, joiden syli aina on avoinna sinulle, muista että sinulla täällä on perhe ja koti!»

Hän vaikenä, vei hänet muutaman askeleen syrjään tarttui hänen käteensä ja painoi siihen setelin. «Ota tämä», hän lausui hellästi, «pieneksi avuksi hädän ja huolten hetkinä. Ei! Et saa kieltää sitä kasvatusisältäsi! Ota se hänen rakkautensa tähden, – sinä vielä kerran tarvitset sen!»

Ainoastaan vaivoin laamanni oli voinut pysyä lujana; nyt hän sulki Saaran hellästi syliinsä, suuteli häntä suulle ja otsalle ja kyyneleet valuivat hänen silmistänsä. Itkien äiti ja siskot ympäröivät hänet. Silloin aukeni ovi ja Schwartz astui sisään.

«Vaunut odottavat!» hän lausui synkästi katsellen surevaa ryhmää. Saara kiskasihe irti häntä syleilevistä käsistä ja syöksyi huoneesta. Pari sekuntia sen perästä vierivät vaunut pois.

«Hän on hukassa!» lausui laamanni katkeran surun vallassa puolisolleen, «minä tunnen sen, hän on hukassa. Hänen kuolemansa ei olisi ollut minulle niin katkera kuin tämä avioliitto!» Monta päivää hän oli synkkämielinen ja surullinen.

Pieniä kohtauksia.

Hirmumyrskyn tavoin oli äsken kerrotut tapahtumat riehuneet Frankin kodissa. Sen lakattua selkeni taivas uudelleen, niin, voipi melkein sanoa, että iloisempi rauhallisuus astui sijaan. Ei ollut ainoatakaan perheenjäsentä, joka ei hyvää toivottaen muistellut Saaraa, mutta jokainen, paitsi laamanni ja Petrea, tunsu salaista helpoitusta hänen poistumisestansa. Niin häiritsevästi vaikuttaa kodissa levoton ja vaativainen mieli, niin se voi hävittää mitä kauneimpien luonnonlahjojen siunauksen. Laamanni kaipasi yhtä tytärtään rakkaasta piiristään, kaipasi kaunista, runsaslahjaista tyttöä eikä voinut ilman katkeraa levottomuutta ajatella hänen tulevaisuuttansa. Petrea itki nuorekkaan ihailunsa ja jumaloimisensa esinettä, mutta rauhoittui rakennellessansa mitä romantillisimpia suunnitelmia heidän jälleennäkemiseensä, ja aina niin että Petrea siinä esiintyi Saaran suojelusenkelinä, joko kuningattarena jollakin autiolla saarella, hänen eteensä vertaan vuodattavana soturina tahi valepukuun puettuna irroittamassa hänen kahleittansa vankilan syvyydessä ja panemassa niitä omiin käsiinsä; sanalla sanoen jos jonkinlaisella muulla paitsi mahdollisella tavalla.

Vähän aikaa lähtönsä jälkeen Saara kirjoitti. Hän mainitsi kiitollisuudella entisyyttänsä, puhui vilkkaasti ja parasta toivoen tulevaisuudesta; jonkinmoinen mielenmaltti, vakavuus ja levollisuus kuvastui hänen kirjeestänsä levittäen hyväatekevää rauhaa perheeseen, joka huolehti hänen kohtaloansa. Elise oli aina taipuisa toivomaan parasta ja nuoret ovat luonnollisesti optimisteja. Laamanni ei lausunut mitään, joka voisi häiritä perheen toiveita. Louise yksin pudisti huoaten päätään.

Monien huvitusten perästä, jotka olivat anastaneet perheeltä aikaa, näyttivät kaikki haluavan saada rauhassa nauttia hiljaista kotielämää toistensa seurassa. Kotiaskareet, nuo kodikkaan, säännöllisen elämän yksinkertaiset mutta hauskat työt sujuivat Louisen johdolla sulavasti ja sukkelaan. Ei puuttunut perheestä iloisia hetkiä, kaikenlaisia auringonpilkahduksia, miellyttäviä keskusteluja. Laamannin tilaamat aikakauskirjat pitivät kodin »au courant» ajan kysymysten tasalla, tuottivat kehittymismahdollisuutta ja ajattelemisen ja keskusteluaihetta nuorille. Laamanni hyvin mielellään kuunteli heidän ajatustenvaihtoansa, mutta sekaantui harvoin siihen paitsi lausuakseen joskus jonkun johtavan ja neuvovan sanan.

«Minun mielestäni elämä nyt luistaa hyvästi!» hän eräänä päivänä iloisena lausui vaimolleen. «Lapset elävät terveinä kodissa ja valmistuvat elämää varten. Niin, jos he vaan avaavat silmänsä ja korvansa, niin he saavat kyllin aihetta käyttääkseen niitä; he silloin kyllä ihmettelevät elämän rikkautta. Hyvä on kun koti voi tuottaa heidän ajatuskyvyltensä ravintoa samaten kuin heidän sydämmellensä ja ruumiillensa. Oikein iloitsen uudesta kodistamme! Jokaisella maalla, jokaisella ilmanalalla on omat etunsa samoin kuin omat puutteensa ja taloudellinen elämä pitää ymmärtäväisesti asettaa niiden mukaan, jos mielitään käyttää sitä hyödyksensä. Maamme, joka pakottaa meitä elämään niin paljon kodissamme, kehoittaa meitä juuri siksi keskittämään sen samalla vakavaksi ja toisiamme rakastavaksi elämäksi, ja siihen tarvitaan ennen kaikkea hauska koti, jossa sekä ruumis että sielu voivat viihtyä ja kehittyä. Jumalan kiitos, minun mielestäni meillä on kaikki niin hyvin ja oivallisesti ja vielä paremmaksi toivon aikaa myöten saavamme sen. Ja lapset näyttävät

onnellisilta! Gabrielle varttuu ja voimistuu nykyään päivä päivältä ja Louise menee kohta kaikkien meidän ohitsemme!»

Tulevaisuuden tuumat olivat nuoren väen hyvin suurena mieliaineena. Eeva ja Leonore rakensivat yhdessä kaikki tuulentupansa. Hellä rakkaus oli herännyt eloon molempien välillä heidän yhdessä olonsa jälkeen, sillä aikaa kuin toiset olivat Akselholmassa. Voipi melkein sanoa että sinä iltana, jonka he yhdessä viettivät pitäen rypäle- ja romaanikemujansa, puhkesi heidän rinnassaan kauan itäneen rakkaudensiemenen sirkkalehdet päivänvaloon. Heidän tuulentupansa eivät olleetkaan tavallisia romaanihaaveita, heillä oli perusteena proosallinen mutta kaunis aije vastaisuudessa itsenäisesti ansaita elatuksensa, – sillä aikaisin olivat vanhemmat suunnanneet tyttärensä mielihalun sinnepäin – ja sen nojalla he rakensivat komeita laitoksia osaksi ystävyydelle osaksi inhimillisyyden hyväksi, sillä nuoret neitokset ovat aina suuria ihmisystäviä.

Jacobilla oli myöskin hyvin paljon tulevaisuudentoiveita itseänsä ja vaimoansa varten, ja Louisella monta keinoa niiden toteuttamiseksi. Samoin he paljon kiistelivät suuteleista. Louise tahtoi säätää lain, jonka mukaan korkeintaan kolme päivässä olisi luvallista ja Jacobi pani siihen vastalauseensa niin sanoilla kuin teoilla, jolloin Gabrielle aina kiireesti juoksi karkuun sekä loukkaantuneena että häpeissään.

Petrea luki englannin kieltä hänen kanssaan, toimitti pieniä pitoja hänelle ja koko perheelle, itki Saaraa joka ilta ja mietti joka aamu «Maailman luomista», sillä aikaa kuin hänen hyvät vanhempansa yhä tarkkaavaisemmin pitivät huolta hänen kehityksestään.

Ei kellekään kuitenkaan nykyinen perheentila tuottanut niin suurta nautintoa kuin Henrikille. Saatuaan toimeen siskoilleen kaikellaista «hauskaa jaloittelemista» ja «iloittelemista» hän antautui tykkäänään lempiaineittensa, historian ja filosofian tutkimiseen; usein hän kaiket päivät kuljeskeli kirjojensa lähiseutuvilla, mutta aina hän säännöllisesti kello seitsemän iltasella yhtyi perhepiiriin ja oli silloin tavallisesti iloisin iloisten joukossa.

«Me elämme hyvin onnellisesti nykyään, ainakin minun mielestäni!» hän lausui eräänä iltana tuttavallisesti jutellen äitinsä kanssa, «enkä minä puolestani ole milloinkaan niin nauttinut elämän suloutta kuin nyt. Tunnen, että nyt lukuni todellakin edistyvät ja luulen itsestäni vielä jotakin tulevan. Ja kun olen päivän tehnyt työtä, hedelmää kantavaa työtä, ja sitten illalla tulen sinun luoksesi, äitini, ja siskojeni luokse sekä huomaan kaikki täällä niin herttaiseksi, valoisaksi ja iloiseksi, – silloin minun mielestäni on hauska elää, silloin tunnen itseni niin onnelliseksi ja toivon melkein, että elämä aina pysyisi tällöisenä!»

«Niin, niin!» vastasi äiti. «Jospa vaan aina saisimme pitää sinut kotona, Henrikki! Mutta minä tiedän, ettei se käy päinsä. Kohta sinä jälleen matkustat luotamme ja kun kerran valmistut, silloin saat oman kodin ja...»

«Ja silloin, äitini, tulet sinä kotiin minun luokseni!» Se oli ja pysyi Henrikin lempituumana; ja äiti sitä aina mielellään kuunteli.

Pari pientä runoa, jotka Henrik siihen aikaan kirjoitti ja jotka näyttivät osoittavan hyvin suuria runollisia lahjoja, ilahutti suuresti hänen äitiänsä ja siskojansa sekä herätti iloista huomiota perheen ystävien kesken. Laamanni yksin niistä synkistyi.

«Te lellittelette hänet pilalle!» hän eräänä päivänä nuhdellen lausui tyytymättömästi rouvalleen ja tyttärilleen, «jos hänelle uskottelette hänen olevan jotakin erinomaista ennenkuin hän on mitään. Minä tunnustan että hänen runollisuutensa on minulle erittäin vastenmielistä. Kun on mies niin pitää osata tehdä jotakin kunnollisempaa tässä maailmassa kuin huokaila ja laulaa tämän ja vastaisen elämän vaiheista. Jospa hänestä tulisi toinen Thorild tahi jonkun toisen kelpo runoilijamme kaltainen!... mutta siitä en ainakaan minä näe rahtuakaan. Ja tuommoinen runojen töhriminen, tuommoinen kirjallinen joutilaisuus, joka viepi nuoret ihmiset joka päivä oleskelemaan pilvien yläpuolella tahi painaa heidät maan mustaan multaun, niin etteivät he pilviltä ja mullalta voi älytä tosi elämän hyviä, siunattuja antimia – soisin että hitto sen kaiken veisi! Suunta, johon Henrik nykyään kallistuu, oikein surettaa minua. Olin niin iloinnut siitä, että hänestä tulisi kelpo vuorimies, että hän olisi avullinen parantamaan vuoriviljelystämme, perkkaisi metsämme, virtamme, Ruotsin parhaat rikkauden lähteet. Se olisi terävälle päälle sopiva tehtävä. Ja sen sijaan hän on painanut päänsä vinoon, istuu siinä kynä kädessä ja huokaillee aamusta ja haamusta, hempeästä ja lempeästä! Se on minulle tuiki vastenmielistä. Toivoisin Stjernhökin pian tulevan tänne! Siinäpä miestä! Hänestä kerran tulee jotakin kelvollista ja kunnollista. Soisin hänen pian tulevan! Ehkä hän voisi vaikuttaa Henrikkiin ja saada hänet luopumaan tuosta runonsepustuksesta, joka ehkä onkin vaan paljasta ylvästelemistä.»

Elise ja tyttäret olivat vaiti. Jo kauan aikaa oli Elisellä ollut periaatteena vaieta kun laamanni murisi. Mutta monasti – milloin tarvis vaati – hän otti murisemisaineen myöhemmin hetkeksi puheeksi, milloin laamanni oli rauhallisella mielellä ja keskusteli silloin tyynesti hänen kanssansa asiasta ja oli aina huomannut sen keinon tehokkaaksi. Hän teki niin sinäkin iltana ja lausui miehellensä:

«Ernst! Oikein minua pahoittaa, että olet niin tyytymätön Henrikin runolliseen taipumukseen. Oi, minua se on ilahuttanut, juuri sentähden että luulen sen todelliseksi, ja olen sitä mieltä että hän voipi sillä hyödyttää saman verran kuin muullakin ja yhtä hyvin kuin ken hyvänsä muukin. Mutta en milloinkaan tahtoisi kehoittaa häntä semmoiseen, joka on sinulle niin vastenmielistä.»

«Eliseseni!» vastasi laamanni lempeästi, «menettele siinä vakuutuksesi ja omantuntosi mukaan. On hyvin mahdollista, että olet siinä asiassa oikeassa ja minä väärässä. Rukoilen sinulta ainoastaan, että pidät itseäsi silmällä, niin ettei rakkautesi «esikoiseesi» houkuttele pitämään keskinkertaista oivallisenä ja hänen pieniä kokeitaan mestariteoksina. Tulkoon Henrik, jos hän siihen kykenee, mainioksi runoilijaksi tahi kirjailijaksi, mutta älköön hän nyt uskoko olevansa mitään ja olkoon hän ennen kaikkea uskomatta, että hän voisi tulla mainioksi ammattimieheksi valmistautumatta siihen ja tekemättä perin pohjaista ja uutterata työtä ja olematta ensin ajatteleva ihminen. Jos hänestä tulee semmoinen, niin lupaan, sinulle iloita pojastani olkoon hänen tehtävänsä sitten raivata ajatuksia tahi louhia kalliota. Mutta juuri sen tähden varottakoon arvostelemasta liian hyväksi noita runokukkasia. Jos hänen turhamaisuutensa takertuu niihin, niin hän ei milloinkaan vakavasti etsi kunniaa muualta.»

«Ernst, sinä olet oikeassa!» sanoi Elise sydämmellisen vakuutuksen herttaisuudella.

Henrikkin ikävöi hartaasti Stjernhökin tuloa. Hän tahtoi näyttää hänelle runojansa, halusi keskustella hänen kanssansa uusista historiallisista ja filosofisista tiedoistansa, halusi sanalla sanoen, että Stjernhök panisi arvoa hänen tiedoillensa, sillä tämän voimakkaalla ja lujalla luonteella oli aina ollut mahtava vetovoima Henrikin lempeään, lämpimään sieluun. Jo poikavuosista asti oli Stjernhökin kunnioitus ja ystävyys ollut Henrikin ahkeruimisen päämaalina ja hartaimpana toiveena, vaikkei se siihen asti vielä ollut toteutunut. Stjernhök oli siihen asti aina kohdellut Henrikiä välinpitämättömän kohteliaasti, vaan ei milloinkaan toverina eikä ystävänä.

Stjernhök tuli. Erittäin ystävällisesti otti Frankin perhe hänet vastaan, vaan ei kukaan sydämmellisemmin kuin Henrik.

Molemmat nuorukaiset olivat hyvin erilaiset ulkonaisestikin. Henrik oli puhtaan, miltei naisellisen kaunis, hänen ruumiinrakennuksensa oli jalo mutta hoikka, hänen katseensa vilkas ja samalla haaveileva. Stjernhök oli paria vuotta Henrikiä vanhempi, oli tullut aikaisin mieheksi. Kaikki hänessä oli rotevaa, lujaa ja voimakasta; hänen kasvonsa olivat eloisat olematta kauniit, ja hänen kirkkaassa, päättävässä katseessaan tuikki tähtönen, semmoinen jonka kaitselmus välistä ennustavasti asettaa sen silmään, jonka elontietä onneatuottavat tähdet valaisevat.

Parin päivän kuluttua Stjernhökin saapumisesta muuttui Henrik sangen paljon. Hän oli ääneti ja alakuloisuuden pilvi peitti hänen kasvonsa. Stjernhök kohteli häntä kuin tavallisesti, hän ei ollut tyyli hänelle, mutta ei myöskään ottanut juuri huomataksensa häntä. Hän ahkeraan teki kemiallisia kokeita ja näytteli niitä naisille ja Jacobille tahi iltasin jopa alkuyöhön saakka mainioiden kaukoputkien lävitse antoi heidän ihailla tähtitaivaan ihmeitä. Eräs noista tuikkivista taivaankappaleista, jota nuori tiedemies ahkeraan tutki, sai sittemmin Frankin perheessä nimen: «Stjernhökin tähti». Kaikki kokoontuivat taitavan, mieltä jännittävän nuoren miehen ympäri. Laamannia huvitti erinomaisesti keskustella hänen kanssansa ja hän lausui monta kertaa omaisillensa ilonsa hänestä ja mitä toiveita isänmaalla vielä voi olla tästä pojastaan. Nuori vuorioppilas oli senkin kautta laamannin suosiossa, että hänen tavattomiin tietoihinsa yhdistyi tavallista enemmän vaatimattomuutta käytöksessään vanhempia, kokeneempia miehiä kohtaan.

«Katsos Henrik!» huudahti laamanni eräänä päivänä keskusteltuaan Stjernhökin kanssa, «katsos, sitä minä sanoisin runoudeksi, **oikeaksi** runoudeksi. Hillitä virrat ja pakoittaa niiden hurjan juoksun tuottamaan hauskuutta ja rikkautta, harventaa rantametsät, levittää viljelystä, muokata peltoja, rakentaa ihmisasuntoja ja antaa utteran työn ja iloisten äänten elähyttää autiot seudut! Katsos, sitä voipi sanoa ihanaksi teoksi!»

Henrik oli vaiti. Mutta «pikku neiti» esitti hienosti: «Ja nuo asumukset - miten niiden asukkaat ovat tyytyväiset, kun saavat hauskan kirjan lukeaksensa tai kauniin laulun laulaaksensa! Muuten heidän elämänsä tulisi, sangen kuivaksi huolimatta kaikista koskista!»

Laamanni hymyili, suuteli tyttöstänsä ja hänen silmiinsä kohosivat ihastuksesta kyyneleet.

Henrik oli sillaikaa mennyt toiseen huoneeseen ja istahtanut ikkunan luokse, jonne äiti häntä seurasi. «Kuinka on minun Henrikin laita?» hän kysyi hellästi, hiljaa vetästen pois käden, joka peitti hänen silmänsä. Ne olivat täynnä kyyneleitä. «Rakas, armas poikani!» huudahti äiti ja hänenkin silmänsä rupesivat kyynelymään. Hiljaa hän kiersi kätensä hänen ympärillensä.

«Katsos», alkoi äiti lohduttaen, «ei sinun tarvitse välittää siitä, että isäsi välistä puhuu vähäsen yksipuolisesti. Tiedäthän kuitenkin kuinka sanomattoman hyvä ja oikeudentuntainen hän on ja että hän kyllä vielä tyytyy sinuun, kunhan hän ensin tulee vakuutetuksi, että kutsumuksesi on oikea. Nyt hän pelkää sinun jäävän keskinkertaisten joukkoon. Hän kyllä vielä tulee tyytyväiseksi, kun kerran itse raivaamallasi tiellä saatat hänelle kunniaa!»

«Oi», lausui Henrik, «jospa vaan tietäisin onko minulla oma tieni, oma kutsumukseni! Mutta Stjernhökin tultua ja sen jälkeen kuin olen puhunut hänen kanssansa on kaikki niin muuttunut minussa, niin sisällisesti kuin ulkonaisesti. En enää ymmärrä itseäni. Stjernhök on huomauttanut minulle kuinka vähän tiesin siitä, minkä luulin tietäväni, ja mimmoista töherrystä työni oli. Käsitän sen nyt varsin hyvin ja - ja se surettaa minua. Miten Stjernhök on vahva ja voimakas! Soisin olevani hänen kaltaisensa. Mutta se on mahdotonta. Hänen rinnallansa vaivun niin pieneksi, että vallan häviän. Ja kuitenkin... Oi, kun olen yksin kirjoiteni taikka ulkona luonnonhormassa missä puut, kalliot, vesi, tuuli minua ympäröivät, silloin herää minussa ajatuksia ja tunteita, sanomattomia, suloisia; silloin puhuvat minussa sanat ja lauseet, jotka syvästi miellyttävät minua. Silloin on kaikki hyvin ja inhimillisyyden suuruus minua niin lähellä, silloin aavistan sopusointua kaikessa, Jumalan läsnäoloa kaikkialla ja silloin sanat tunkeutuvat huulilleni tulkitsemaan kaiken sen autuuden jonka tunnen. Semmoisina hetkinä tunnen itsessäni piilevän jotakin suurta ja minusta tuntuu, kuin lauluni kajahtaisi kaikkien sydämissä. Niin, tunnen sitä välistä - mutta nähdessäni Stjernhökin on kaikki kadonnut, silloin tunnen olevani halpa ja köyhä ja olen valmis pitämään itseäni haaveilijana tahi houkkiona.»

«Poikakultani, pidät kykyäsi liian ala-arvoisena», lausui äiti. «Sinun lahjasi ja Stjernhökin ovat perin erilaiset, mutta jos sinä niinkuin hän vakavasti ja voimakkaasti käytät leiviskäsi, niin tulee se kyllä aikaa myöten hedelmääkantaavaksi. Minun täytyy tunnustaa sinulle, Henrik, että hartain toivoni on ollut ja on vieläkin, että joku lapsistani tulisi eteväksi kirjailijaksi. Kirjallisuus on tuottanut minulle suurimmat nautintoni, eikä minulta nuorempana puuttunut taipumuksia sen viljelemiseen. Sinussa olen nähnyt oman taipumukseni uudestaan puhkeavan kukkaan runsaammassa määrin, oma kukoistusaikani on siihen kulunut, poikani, toivoessani sitä sinulta. Oi, jospa eläisin sinä päivänä, jona näkisin sinut isänmaasi kunnioittamana, näkisin isäsi ylpeilevän pojastansa, ja itse saisin lämmittää sydäntäni nerosi ja työsi tuotteilla, ... oi, silloin joutaisin ilolla kuolemaan.»

Innostuksen tuli leimahti Henrikin silmissä ja levisi punana hänen poskillensa, kun hän syleillen äitiään sanoi: «Ei, sinun tulee elää, äitini! elää, poikasi kunnioittamana. Hän lupaa tuottaa sinulle iloa!»

Auringonsäde valaisi huoneen ja kiilsä Henrikin kiharoissa, jotka siitä kimelsivät kuin kulta. Äiti näki sen, luki siitä äänettömän ennustuksen ja toivehikas hymy levisi hänen kasvoillensa.

Petrea luki «Zauberringiä». Hänen oli oikeastaan määrä lukea sitä ääneen perheelle iltaisin, ja se melkoisesti olisi poistanut sen vahingollisen tenhovoiman, mutta hän lueskeli sitä salaa yksinään öisin ja se veti hänet eksyttävään tenhopiiriinsä. Hän ei muistellut eikä uneksinut muusta kuin ihmeellisistä tapahtumista, ihmeenihanista naisista ja urhollisista sankareista. Aina hän itse muka oli yksi niistä, ihailtuna tahi ihailevana, milloin taistellen ristiinnaulitun kuva kädessä peikkoja ja lohikäärmeitä vastaan, milloin haaveksien kuljeskellen kuutamossa liljojen seassa rouva Minnetrostin linnassa. Oli ikäänkuin Petrean sielun sekasortoinen hämmennys tästä olisi saanut eloa ja muotoa, ja kaksinkertaisella voimalla kietoi hänet mielikuvituksen lumomaailma verkkoihinsa, samaten kuin se ennen muoin metsänjumalan haamussa oli hurmannut hänen lapsensielunsa ja saattanut harhatielle. Niin tapahtui nytkin, sillä samalla aikaa kuin Petrea yöt päivät eleli haavemaailmassa, jossa hän kiihkoon asti kuvitteli ihania, ihmeellisiä tapahtumia, joissa hänellä itsellään aina oli sangen suuri osa, hän jokapäiväisessä elämässä näytteli melkoisen kurjaa osaa. Pää, jossa niin monta ihanata näkyä, niin paljon suurenmoisia tuumia pyöriskeli, oli tavallisesti tappuratukon kaltainen; hän ei huomannut reikiä eikä likapilkkuja vaatteistaan, ei «koinpsyömiä sukkaaan eikä läntistyneitä kenkiään», hän unohti kaikki pienet arkitehtävänsä ja hukkasi tahi pudotti kaikki mitä käsissään kantoi. Lisäksi hän vielä intoisesti rakasti kuorimantelia, (Louise sanoi sitä «puuskaksi, joka oli sekä kallis että ratiseva») ja joka «puuska» ei milloinkaan ollut niin kiihkeä kun Zauberringin vaikutusaikana. Alituinen ratina ja ritinä, joka kuului sieltä minne Petrea tuli ynnä lattialla olevat kuoret, joiden päälle alituisen astuttiin tahi jotka jäivät ikkunista ja pöydiltä riippumaan hihoihin, oli kaikkea muuta paitsi hauskaa. Kun Petrea tuosta sai kuulla hyvin ansaittuja nuhteita ja huomautuksia, niin hän oli kuin pilvistä pudonnut tahi oikeammin hän putosi taivaastaan tähän matoiseen maailmaan (joka silloin oli hänestä risu- ja nokkoskasan arvoinen); mielellään hän olisi antanut kymmenen vuotta elämästään, jos sillä olisi voinut ostaa yhden ainoan vuoden Zauberringin ihanuutta, ja sen mukana kauneutta, lumousvoimaa, valtaa y. m., joita Petrealla ei ollut muulloin kuin - unelmissansa. Petrean elämä oli riuhtomista ihannemaailman ja tosielämän välillä, joita hän ei kumpaakaan tuntenut todellisuudessa ja jotka molemmat eivät voineet sopia keskenään sielussansa. Kyynelvirrat juoksivat niiden väliseen aukkoon sitä täyttämättä ja saattamatta hänen silmiänsä kirkaammiksi, ja hän itse syytti vuorotellen olevia oloja ja itseään kärsimyksistensä.

Sinä aikana Jacobi oman hyvän sydämmensä ja vanhempien kehoituksesta rupesi vakavasti ohjaamaan Petreaa. Hän antoi hänelle tekemistä, joka jännitti hänen ajatuskykyänsä ja sai sen kautta hänen tunteittensa ja mielikuvituksensa kuohut hiukan tyyntymään. Tuo oli Petrealle sanomattoman terveellistä ja olisi ollut vieläkin suuremmassa määrin, ellei opettaja olisi tullut hänelle liian... Mutta älkäämme ilmaisko tulevien vuosien salaisuuksia.

Eräänä päivänä laamanni sai Tukholmasta suuren kirjeen, jonka hän sanaakaan virkkamatta asetti rouvansa eteen. Se oli korkeammasta paikasta ja sisälsi kiittävää ja imartelevaa kiitosta laamanni Frankin ansioista, jotka hallitus jo aikoja sitten oli huomannut, ja laamanni Frank sai nyt kutsumuksen kuninkaan korkeimman tuomioistuimen jäseneksi.

Lopetettuaan lukemisen katseli Elise kysyvästi miestänsä, joka puolestaan tarkasteli häntä.

«Mitä arvelet, Ernst?» hän lausui tutkivasti ja levottomasti silmäillen miestänsä.

Laamanni rupesi tapansa mukaan, milloin jokin asia liikutti häntä, kiivaasti astumaan edestakaisin lattialla. «En voi olla välinpitämätön», hän lausui, «minua liikuttaa tämä todistus kuninkaani luottamuksesta. Olen kauan miettinyt tätä seikkaa, - tiedäthän ettei tarjous ole minulle, niinkään odottamaton - mutta minä tunnen, käsitan, ettei minun pitäisi jättää nykyistä vaikutusalaani. Kykyni sopii siihen, tiedän olevani täällä hyödyllinen ja maaherran luottamus suo minulle vapauden vaikuttaa kykyni ja taitoni mukaan. Vaikka hän saisikin enkä minä kunnian siitä, mitä hyvää läänissä toimitetaan - Herran nimessä olkoon niin! Tiedän kuitenkin että hyvää ja hyödyllistä todellakin toimitetaan. Mutta paljon tehtäviä on alulla, paljon, sanomattoman paljon on vielä jäljellä! En voi jättää tekoa puolinaiseksi, en saata enkä tahdo! Ei, valmiiksi täytyy saada työnsä; muu ei kelpaa. Ja tiedän että täällä, että minä ... mutta puhunhan ainoastaan itsestäni! Sano minulle, Elise, mitä tahdot, mitä sinä haluat?»

«Jääkäämme tänne!» sanoi Elise ojentaen kätensä miehelleen, joka istahti hänen viereensä. «Minä tiedän, Ernst, ettei sinulla ole mitään iloa korkeammasta arvosta eikä suuremmista tuloista, kun sinun niiden tähden täytyy jättää vaikutusala, jossa tunnet olevasi paikallasi ja jossa voit tehdä työtä kutsumuksesi mukaan, ja jossa sinua ympäröivät ihmiset, jotka sinua rakastavat ja kunnioittavat! Ei, jääkäämme tänne!»

«Mutta sinä, Elise, puhu itsestäsi äläkä minusta.»

«Niin», hän vastasi onnellisen näköisenä, «sepä ei ole niinkään helppoa; se on vähäsen sotkuista, katsos. Mutta minä kerron sinulle itsestäni että - katselin itseäni aamulla peilistä - pyydän, ei mitään ivanaurua - ja olin mielestäni voimakkaan ja terveennäköinen. Muistelin sinua, kuinka hyvä ja hellä olet, miten vaeltaessani sinun rinnallasi olen voimistunut sekä henkisesti että ruumiillisesti, miten minun täytyy rakastaa sinua yhä enemmän ja miten tunnemme itsemme yhä onnellisemmiksi toistemme kanssa. Muistelin vaikutustasi, miten se on siunausta tuottava yhteiskunnalle ja kodille; muistelin lapsiamme, jotka ovat terveet ja hyvät ja kehittyvät onnellisesti hoidossamme ... uutta kotiamme, jonka olet tehnyt niin mukavaksi ja hauskaksi meille kaikille. Aurinko silloin pilkisti esiin pieneen rakkaasen huoneeseni ja minä tunsin itseni niin onnelliseksi kohtalostani - kiitin Jumalaa siitä ja sinusta. Mielelläni tahtoisin elää ja kuolla tässä piirissä, tässä kodissa. Jääkäämme tänne.»

«Jumala siunatkoon sinua sanoistasi, Elise! Mutta lapset, lapset! Päätöksemme vaikuttaa heidän tulevaisuuteensa. Meidän täytyy kuulustella heidän mieltänsä. Meidän täytyy ilmoittaa asia heille. Ei sentähden että pelkäisin, että saadessaan kuulla meidän mielipiteemme heillä olisi toiset toivomukset kuin meillä. Mutta kaikissa tapauksissa olkoon heilläkin sananvalta tässä asiassa! Tule Elise! En saa rauhaa ennenkuin kaikki on sanottu ja päätetty.»

Kun laamanni esitti asian perhekokouksessa, niin se herätti suurta hämmästyä ja kaikki olivat ääneti; houkuttelevia kuvia - ei itse korkeimmasta tuomioistuimesta, mutta sen olinpaikasta, pääkaupungista - rupesi kyllä pyörimään nuorten silmissä; Louise oli melkein oikeusneuvoksen näköinen. Mutta kun isä oli lausunut omat ja vaimonsa mielipiteet ja toivomukset, voi helposti lukea lasten kyynelissä silmistä kiittollisuutta isää kohtaan hänen luottamuksestansa

heihin ja täydellistä alistumista hänen tahtoonsa. Mutta ei kukaan lausunut sanaakaan ennenkuin «tipsukka» - isä ei tahtonut sanoa hänelle: «mene ulos pikku Gabrielle!» - «Anna hänen olla mukana», hän sanoi, «hän on niin viisas pikku tyttö!» - niin, ennenkuin pikku Gabrielle huudahti kiertäen käsivartensa äitinsä kaulaan: «Oi älkäämme muuttako mihinkään. Olemmehan niin onnelliset täällä!»

Tämän huudahduksen toistivat kaikki muut yksimielisesti.

«No niin, Herran nimeen, me jäämme tänne!» huudahti laamanni hypähtäen pystyyn ja ojensi kätensä rakkaalle joukollensa, ja kyyneleet nousivat hänelle silmiin. «Me jäämme tänne, lapset! Mutta se ei estä teitä näkemästä Tukholmaa ja nauttimasta siitä mikä on kaunista ja hauskaa. No, Jumalan kiitos, lapseni, että tunnette olevanne onnelliset täällä. Uskokaa, että se tekee minut onnelliseksi! Voitteko käsittää sen?»

Sinä päivänä oli Leonore ensi kerran pitkästä ajasta alhaalla päivällisillä. Kaikki iloitsivat siitä, ja Leonore, joka oli iloisemman ja ystävällisemmän näköinen kuin tavallisesti, oli kaikkien mielestä tullut ihmeellisesti paljon kauniimmaksi. Eeva, joka oli ollut apuna häntä pukemassa, katseli häntä sydämmestänsä iloiten.

«Katsos Leonore!» hän sanoi osoittaen taivasta, josta sinipilkkuja pilkisti esiin pilvien lomitse, jotka olivat kaiken päivää itkeä tihrutaneet, «katsos, nyt selkenee! Nyt on meillä kesä, nyt me käymme ulkona yhdessä poimimassa kukkia ja marjoja!» Ja hänen sinisilmänsä loistivat hyvyydestä ja elämänilosta.

«Mitä kummaa tämä on?» kysyi Henrik nähdessänsä äitinsä kengät ikkunalla heikossa päivänpaisteessa. «Luulenpa niiden olevan siinä lämpenemässä! Ja auringolla ei ole älyä tulla täyttämään velvollisuuttaan! Ei, minä tahdon tässä tapauksessa olla aurinkona!»

«Se oletkin minulle - kesälapseni!» lausui äiti hellästi hymyillen nähdessänsä Henrikin pistävän kengät liivinsä sisäpuolelle ja lämmittävän niitä povessansa.

«No hyväinen aika, Louise kulta!» huudahti Jacobi, «tuleehan nyt oikein kaunis ilma! Tuskin enää pisaroikaan; - menkäämme vähäsen jaloittelemaan! Tulethan! Sinä olet herttaisista herttaisain! Mutta herran tähden älä vaan hovisaarnaajassa!»

KOLMAS OSASTO.

Leonore Eevalle.

Tulet siis kotiin, tulet siis todellakin pian kotiin, Eeva kulta! Oi! minä olen niin onnellinen, iloitsen siitä niin, ja olen kuitenkin vähäsen peloissani mutta älä huoli siitä; tule, tule vaan ja kaikki on jälleen hyvin. Kunhan vaan saan katsella sinua silmiin, niin tunnen kaikki selvenevän. Te herttaiset silmät! - Gabrielle ja minä sanomme niitä aina «meidän sinisiksemme» - miten kauan onkaan siitä kun teidät näin! Kaksi pitkää vuotta. En käsitä kuinka olen voinut tulla niin kauan ilman sinua toimeen; mutta totta on, ettemme kuitenkaan ole milloinkaan olleet aivan erotettuina. Olen seurannut sinua suuressa maailmassa; olen ollut mukanasani tanssiaisissa, soittajaisissa ja nauttinut sinun huveistasi ja herättämästäsi ihailusta. Oi! miten hauskaa on, että opin rakastamaan sinua! Olen elänyt kaksinkertaisesti sen perästä ja tuntenut itseni niin rikkaaksi sinun kauttasi. Ja nyt palajat kotiin; silloinhan me tulemme onnellisiksi niinkuin ennenkin?

Anna anteeksi, anna anteeksi kysymysmerkki! Mutta välistä minut valtaa niin suuri levottomuus. Puhut niin paljon suuresta maailmasta, huvituksista ja nautinnoista, joita koti ei voi tarjota sinulle. Ja uudet komeat tuttavuutesi - oi Eeva! olkoot he, nuo tuttavasi kuinka hauskat ja mieltäkiinnittävät tahansa, he eivät kuitenkaan voi rakastaa sinua niin kuin me, niin kuin minä! Ja tuo majuri R***! Minä pelkään häntä, Eeva. Se, että hän sinua rakastaa, on minun mielestäni vallan luonnollista, mutta ... mutta oi, Eeva! Minua pahoittaa, että sinä pidät hänestä niin paljon. Rakas, hyvä Eevani, älä kiinny häneen liiaksi ennenkuin...; mutta tuotanhan tällä sinulle surua enkä sitä tahtoisi. Tule, tule vaan kotiin meidän luoksemme! Meillä on niin paljon juteltavaa kanssasi, niin paljon kuultavaa sinulta, niin paljon sanottavaa sinulle. Luulenpa kodin miellyttävän sinua entistä enemmän: olemme tehneet monta pientä kaunistusta ja korjausta. Sinä jälleen otat osaa hauskoihin atrioihimme, aamiaiseen, minun hauskimpaan hetkeeni ja teetuntiin, sinun lempituntiisi, jolloin kokoonnuimme hupaisesti viettämään iltaamme ja jolloin usein olimme niin leikkisät. Tänä aamuna otin esille aamiaiskuppisi ja suutelin sitä syrjäpaikkaa, josta kultaus oli kulunut pois. Me jälleen, Eeva, lueskelemme yhdessä ja sitten keskustelemme luetusta; menemme yhdessä ulos ja nautimme metsän tuoreutta ja rauhaa. Ja jos sillä tavoin hiljaa voisimme vaeltaa elomme tietä yhdessä, koettaen yhä parantua, tehdä toinen toisemme ja muun ympäristömme yhä onnellisemmaksi, nöyrästi kiittäen Jumalaa siitä mitä hän antaa meille ja muille, sekä ihailen hänen tekojansa, eikö silloin kaikki olisi hyvin? Emmekö silloin olisi eläneet ja kukkineet kylliksi täällä maan päällä.

Tiedän varsin hyvin, että tällainen hiljainen elämä ei sovellu kaikille. Semmoista ei myöskään voi kestää elämän kaikissa vaiheissa. Myrskyjen täytyy tulla. Onhan minullakin ollut levottomuuden, tuskan ja kilvoittelun aikani. Nyt se on ohitse, Jumalan kiitos! ja sama tunne, joka häiritsi rauhaani, on muodostunut valoksi elämäni tielle. Se on laajentanut maailmani, se on jalostuttanut minua, ja nyt kun en enää pyydä elämältä suurempia nautintoja, nyt opin päivä päivältä pitämään suuremmassa arvossa niitä aarteita, jotka ympäröivät minut hiljaisessa, jokapäiväisessä elämässä. Oi, ei

kukaan kuitenkaan tule onnelliseksi tässä elämässä ennenkuin on oppinut näkemään ja pitämään murutkin arvossa. Jos niin tekee, on koko päiväksi poimimista ja kiittämistä. Mutta rauhaa pitää olla, rauhaa sisällä, rauhaa ympärillä. Rauha on aurinko, jossa jokainen elämän kastepisara kimeltää ja välkky.

Jospa kuitenkin voisin vuodattaa sitä sydämmeen, joka...; minun täytyy valmistaa sinua siihen muutokseen, joka on tapahtunut kodissamme, me kun olemme menettäneet paljon. Et tapaa täällä Petreaa. Tunnet suhteen, joka kauan aikaa on tehnyt minut kovin levottomaksi. Ei käynyt päinsä antaa sen enää kestää. Louise, Jacobin ja Petrean itsensä tähden täytyi hänen - paeta, tahi olisivat kaikki joutuneet onnettomuuteen. Petrea käsitti sen itse, ja kun Jacobi ilmoitti meille kohta saapuvansa, niin hän avasi sydämensä isälle ja äidille. Siinä hän menetteli jalosti, ja he olivat niin hyvät, niin ymmärtäväiset kuin aina. Isä vei hänet itse ystävänsä piispa B..n kotiin. Jumala suojelkoon siskokultaani ja antakoon hänelle rauhaa. Itken hänen tähtensä, mutta toivon kuitenkin kaikkea hyvää. Hänen elävässä sydämessänsä on kätkeytyä pulppuva terveydensuoni, ja varmaankin maalla oleskelu, jota hän niin hartaasti rakastaa, uudet olot, uudet mieltymykset ja riennot...

Minut keskeytettiin. Jacobi saapui. Oi, miten hyvä, että Petrea nyt oleskelee Furudalin siimeksessä. Hyvä on hänen sydänparallensa, hyvä on kihlautuneille myöskin, jotka eivät hänen läsnäollessansa olisi tohtineet olla onnellisia. Ja nyt he ovat täysin määrin. Kuuden vuoden odotuksen, huokauksien ja toiveiden jälkeen näkee Jacobi itsensä toiveittensa päämaalin - häiden ja kirkkoherrakunnan - lähellä. Ja se, joka paitsi Jacobin omaa kykyä, on auttanut häntä siihen, on hänen rakas suosijansa, oivallinen, hurmaava ylhäisyytensä O***. Hän on vaikutuksensa kautta saanut kahden suuren tilan omistajan suuressa T...n pitäjässä antamaan äänensä Jacobille, joka, vaikka vielä nuori, sattumalta pääsi vaaliin. Hän saa siis yhden hippakunnan kauniimmista ja suurimmista seurakunnista ja Louisesta tulee arvoisa pastorinrouva - «Ruustinna»! hän sanoo itse ennustavasti. Ainoana «muttana» tässä onnessa on, että Louise ja Jacobi joutuvat niin kauas meistä; heidän hartain toivonsa oli saada tämän kaupungin maaseurakunta. Olisimme silloin voineet elää kuin yhtenä perheenä, vaikka Louise olisi jättänyt lapsuutensa kodin, mutta ... «mutta kaikki ei voi olla täydellistä tässä maailmassa!» sanoo hyvä ja viisas «vanhimpamme» huoaten. Kun vaalipäivä tapahtuu alkukevällä ja Jacobin on määrä astua virkaansa kohta nimityksensä jälkeen, niin hän tahtoi helluntaina viettää hänsä voidaksensa sitten kukitettua tietä myöten leivosten liverrellessä viedä nuoren vaimonsa «paimenmajaansa». Hovimarsalkanrouva pyytää heitä leikkiä laskien kavahtamaan liiallista nomaadimaisuutta (paimentolaiselämän matkimista). Tosi on, ettei kenelläkään voi olla enempää mieltymystä karjaan, vasikoihin, lampaihin ja siipikarjaan kuin Louisella. Tulevat puoliset jo edeltäpäin asettavat taloutensa kuntoon, ja Gabriellea erinomaisesti huvittavat ne keskustelun «pätkät», jotka sattuvat hänen korviinsa kun istuessaan kirjaston sohvassa puhelevat rakkaudesta ja taloudenhoidosta. Mutta he eivät keskustele ainoastaan semmoisista asioista, sillä Jacobin sydän on täynnä lämmintä ihmisrakkautta, ja miten onkaan, niin on isämme istuttanut lapsiinsa jotakin omasta yleisen edun rakkaudestansa, vaikka Gabrielle väittää osansa siitä vielä olevan sangen pienen.

Hauskaa on nähdä kihlautuneittemme menevän yhdessä ostoksille ja palaavan sieltä perin tyytyväisinä kauppoihiinsa. Louise mielestä on jokainen pieni ostamansa kalu aivan verraton, olkoon se sitten savi- tahi hopea-astia. Kun näen heidän molempien lintuparin tavoin kokoovan pesäänsä aineksia ja visertelevän jokaisesta pikku korresta, täytyy minun ajatella, että onnellisempaa on tulla pieneen pesäseen, jonka itse on kokoonpannut, kuin rikkaaseen ja suureen taloon, jonka toiset ovat valmistaneet. Edellisessä suhteessa on kaikki jo niin tuttua ja totuttua, ihan sinutellaan tavaroita ja varmaankaan eivät ne kellekään koko maailmassa liene tutumpia kuin Louiselle. Olemme nykyään ahkerasti hääpuuhissa, mutta isäämme ei ilahuta tapahtuma, joka riistää tyttären hänen rakkaasta piiristään. Hän tahtoo niin mielellään pitää meitä kaikkia luonaan. Olen siitä sekä iloinen että kiitollinen. Mutta asiasta toiseen! Meillä on hänen vanhuuttansa varten tuuma, joka varmaan tekee hänet ja samalla äitimmekin onnelliseksi. Muistathan tuon suuren metsistyneen puutarhamme vieressä olevan tontin, jota kelläkään ei ole älyä viljellä tahi lahjoittaa meille; sen me aiomme ... mutta puhukaamme siitä sitten! Petrea on tartuttanut meihin kaikkiin, «vanhimpammekin», innostustansa suuriin puuhiin, ja ... oi! on niin lystiä kun voimme työskennellä heidän onneksensa, heidän, jotka niin hellästi ja väsymättömästi pitävät huolta meistä.»

Nyt vähäsen ystävistämme ja tuttavistamme.

Kaikki ystävät ja tuttavat kysyvät paljon sinua. Setä Jeremias toruu siitä, ettet tule kotiin; hän tavallisesti keskiviikkoisin ja lauantaisin syö aamiaista meillä ja silloin moittii korppujamme, joita hän siitä huolimatta syö aimo kasat. Viime aikoina hän on mielestäni muuttunut rakastettavammaksi, hän on käytökseltään lempeämpi; hänen sydämensä on aina ollut lempeä. Hän on kaikkien köyhien ystävä ja lääkäri. Vast'ikään hän on ostanut itselleen huvilan peninkulman päässä kaupungista. Hän sanoo sitä vanhuutensa lohdutukseksi, ja nimekseen se saa: «Ukon ruusu». Eikö se kuulu hauskalta?

Annette P. on onneton tuiman kälynsä luona; hän ei valita, mutta katse, iho, koko hänen olemuksensa ilmaisevat elämään kyllästymistä. Meidän pitää vetää hänet luoksemme ja koettaa saada hänet onnellisemmaksi.

Nyt tulee Gabrielle ja tahtoo, että minun pitää jättää kirjeessäni tilaa hänen variksen varpaillensa! Vähän rohkea pyyntö; mutta kuka hennoisi kieltää häneltä? En ainakaan minä; ja sentähden minun täytyy puhua vaan lyhyesti.

Kun eräs nuori vapaaherra Rutger L. esitetään sinulle täällä kotona, niin älä luule häntä hulluksi, vaikka hän välistä siltä näyttää. Hän on isäni erään ystävän poika ja on meillä täyshoidossa, isän johdolla kehittyäksensä virkamieheksi. Hän on jonkinlainen «diamant brute» tahkoamaton kivi ja tarvitsee monessa kohden tasoittelemista. Kuitenkin luulen hänen rajun luonteensa jo olevan tyyntymään päin monessakin suhteessa. Hän on jo varsin arka jokaisesta äidin lausumasta moitteesta ja hän oikein pelkää pikku neitimme epäsuosiollisia katseita; vähemmän hän välittää «vanhimman siskomme» nuhteista. Hän on vasta yhdeksäntoista vuotias. Vanha Pirkko häntä pelkää eikä tohdi mennä hänen ohitsensa, luullen hänen hypähtävän ylitsensä. Oi, miten vanha Pirkko meidän muiden muassa tulee onnelliseksi, kun saa nähdä sinut jälleen. Hän niin pelkää sinun menevän naimisiin ja jäävän «tuohon pesään», joksi sanoo Tukholmaa.

Henrikin saamme pitää yli joulun. Mutta sinun täytyy tulla meille avuksi ilostuttamaan häntä. Hän ei ole iloinen niinkuin ennen. Minä luulen tuon kireän välin, johon hän on joutunut Stjernhökin kanssa, häntä kalvavan. Oi! miksi eivät nuo kaksi milloinkaan voi käsittää toinen toistansa? Sitäpaitsi on Henrikin tulevaisuus nykyään vaa'assa; - Jumala suokoon hänelle menestystä hänen itsensä ja äidin tähden!

Petreaa emme saa kotiin ennenkuin Louisen häiden jälkeen. Koska jälleen olemme kaikki koossa täällä kotona? Nyt vasta minusta elämä on oikein ihanata ja iloista. Mutta olemmeko me **kaikki** enää milloinkaan koossa? Saara? Oi, on jo viidettä vuotta siitä kuin viimeksi kuulimme mitään hänestä ja kaikki tiedustelut ja kyselyt ovat olleet turhat. Ehkei hän enää ole elävien joukossa! Monta kyyneltä olemme vuodattaneet hänen tähtensä. Oi, jospa hän vielä palaisi! Olisimme onnellisemmat kuin ennen; minä tunnen sen. Hänessä oli hyvää ja jaloa; mutta hän oli eksynyt. – Kuulen äitini hiljaisten askeleiden lähestyvän. Aavistan hänellä olevan itselleni jotakin hyvää...

Niin oikein! Hänellä olikin! Kirje sinulta, Eevaseni! Et voi vielä määrätä lähtöpäivääsi! – sepä vasta ikävää! Mutta tulethan pian – Jumalan kiitos siitä! Sinä rakastat Tukholmaa; niin minäkin! Tukholma on suonut sinulle iloa; tahtoisin syleillä sitä siitä; kuitenkin etupäässä sentähden, että Tukholma nyt laskee sinut ja suo minun syleillä sinua. Nyt olen ehtinyt paperin loppulaitaan; Gabrielle on tilannut toisen sivun. Jätän sinut hyvästi kirjoittaakseni sille, joka itkien jätti meidät, mutta, niinkuin hartaasti toivon, joka palaa hymyillen.

Gabriellelta.

Aamupuhteella.

En joutanut kirjoittamaan eilen illalla, sen tähden täytyi minun nousta auringon kanssa sanoakseni sinulle, ettei mikään muu kuin sinun kotiintulosi voi korvata minulle Petrean lähtöä. Me ikävöimme niin kovasti – ruusuamme! Tiedän kyllä kuka muu sinua ikävöipi paitsi oma perheesi. Minun täytyy kertoa sinulle, että on herännyt jonkunlainen pieni ystävyys Jeremias sedän ja minun välilleni. Se on tapahtunut ulkosalla; sillä sisällä hän ei milloinkaan ole oikein siivo. Mutta kävelyretkillä hänen kauniimpi puolensa esiintyy. Petrea ja minä olemmekin käyneet hänen kanssansa pitkällä retkillä. Silloin hän on iloinen ja lempeä; hän tutkii kasveja kanssamme ja kertoo meille kasvikunnan luonnollisista heimoista ja lahkoista sekä monen kasvilajin erityisestä elämästä ja historiasta. Tiedäppäs on oikein ihanata tuntee niitä vähän; tunnen olevani oikein tuttu noiden heimojen kanssa. Oi! usein silloin valtaa minut tunne siitä miten elämä on sanomattoman rikas ja mieltä kiinnostava, ja minusta tuntuu, että **täytyy** elää onnellisena maan päällä, jos vaan silmät ovat auki ja käsitys vireillä kaikkea siinä löytyvää ihanuutta tajuamaan, ja silloin voisin visertää kuin pikku lintu pelkästä elämänilosta. Setä Munterilla ja minulla on kiihkomme, me harjoitamme innokkaasti kukkien hoitoa täällä kotona. Jouluksi aiomme saada kukkivia syreenejä, niin valkoisia kuin sinertäviäkin; – katsos vaan! Mutta kyllä minun tekisi mieleni vähäsen itkeä sitä, ettei Petrean nenä pääse niiden tuoksua tuntemaan.

Nyt täytyy minun lopettaa; sillä tiedä, että olen epämääräiseksi ajaksi ottanut pitääkseni huolta aamiaispöydän ulkoasusta, ja sen vuoksi menen nyt **katselemaan** sitä; Bergström onneksi pitää huolta siitä, ettei minun ole tarvis sen enempää puuttua siihen. Sitten pitää minun tarkastaa sammalruusuani, onko uusi nappu puhjennut ja sitten pitää minun mennä katselemaan äitiä; silmäys pitää puutarhan lehtienkin saada, jotka nyökkäävät päätään minulle ennenkuin varisevat oksistansa, ja vielä pitää minun ihailla aurinkoa, joka tuossa nousee niin häikäisevän kirkkaana; sen pitää saada säde silmäni auringosta, kiitollisen sydämeni syvyydestä. Voidakseni täyttää kaikki nuo tärkeät toimet ja velvollisuudet, täytyy minun jättää sinut hyvästi, sinut, jota niin paljon rakastan!

Petrea Leonorelle.

D-n ravintolasta.

On ilta; isä on kaupungilla huomisen laivamatkan valmistusten tähden. Olen yksinäni, sumu on sakeana likaisten ravintolanikkunien ulkopuolella, sydämenikin on raskas ja täysi; – minun täytyy keskustella kanssasi. Oi Leonore! se on siis tehty; raskas askel on otettu, – olen erossa kodistani, omaisistani, en saa pitkään aikaan nähdä teidän lempeitä kasvojanne, en kuulla lohduttavaa ääntäsi – ja sen tähden – etten ansaitse sitä, sen tähden, että olen häirinnyt kotini rauhan; – niin Leonore, turhaan sinä tahdot puolustaa minua ja sovittaa minua itseni kanssa; minä tiedän olevani rikoksellinen siksi, että olen toivonut, tahtonut – ainakin silmänräpäykseksi – – oi! tahtoisin nyt niinkuin eronhetkenä suudella Louisen hameenhelmoja ja rukoilla «anna anteeksi, anna anteeksi!» Olen tuominnut itseni, olen julistanut itseni pannaan, pakenen ... pakenen, jotta en enää häiritsisi heidän onneansa. Olin pilvenä heidän taivaallansa; mitäpä pilvellä oli siellä tekemistä? Haihduttakoon sen tuuli! Oi Leonore! on kuitenkin katkeraa, sanomattoman katkeraa, ettei voi, kun sydän vallan hehkuu kiitollisuudesta, tehdä sille jota rakastaa mitään sen parempaa kuin – lymytä, paeta, olla olemattomissa. Mutta mieluummin sillä tavoin, niin, tuhat kertaa enemmän kätkeytyä maan poveen kuin tehdä pahaa heille! Tosiainkin, jos voisin sillä tavoin voittaa heille jotakin, niin joutaisin jyväsien tavoin muuttua mullaksi, voidakseni sen kautta itää ja sitten tuottaa heille meheviä tähkäpäitä, – se olisi minulle suloista ja mieleistä, Leonore! Kiitetään niitä, jotka kuolevat rakkauden, kunnian, uskonnon, korkeiden, jalojen pyrintöperien tähden. Minkä tähden? Onhan Jumalan armolahja että saa siten kuolla! Kuolemassa on eloa. Tiedän elämän, joka on kuolemaa, kuoleman, joka kuitenkin elää pitkät tuskalliset päivät kun on itsellensä taakkana eikä iloksi kenellekään ... oi, se on katkerata! Minkä tähden autuuden- ja nautinnonhimo ijankaikkisena janona polttaa ihmisen sielua, kun virkistävä lähde Tantaluksen lähteen tavoin –? Leonore! Silmiäni kirvelee, päätäni pakottaa, epätoivon hyrskyt temmeltävät sydämessäni. En ole hyvä, en ole nöyrä enkä alistuvainen. Sieluni on kaaos. Vähäsen multaa otsan ja rinnan päälle – se tekisi minulle hyvää.

Höyrylaivalla.

Kiitos Leonore, kiitos päänalasestasi! Se oli minulle todellakin rauhoittava alanen. Eilen illalla luulin olevani tulemaisillani todellakin sairaaksi, minua vilutti, minussa oli kova kuume ja päätäni pakotti kauheasti, minusta tuntui kuin olisin rikkirevitty. Mutta kun laskin pääni pienelle tynnyllesi, kun korvani lepäsi sen hienolla päällisellä, jonka ahkera kätesi on koristanut taidokkaalla reikäompeluksella; silloin tuntui minusta kuin olisi henkesi kuiskaillut minulle siitä; sain rauhan, kaikki vaiva hälveni niin äkkiä ja ihmeellisesti. Nukuin makeasti ja olin vallan kummastuksissani, kun aamulla herätessä huomasi olevani ruumiillisesti vallan terve ja henkisesti samoin. Sen oli päänalasesi vaikuttanut, Leonore! Suutelin sitä ja kiitin sinua. Kerrotaan «Apostolien teoissa», sairaita kannetun sille tielle, jota pyhät miehet astuivat, että edes heidän varjonsa sattuisi heihin ja tekisi heidät terveiksi. Minä uskon semmoisen lääkitsemisen voimaan. Niin kyllä! hyvät ja pyhät antavat vähäsen elämästänsä, voimastansa kaikkeen, joka on heidän omaansa. Olen tuntenut sen tänä yönä.

Astuimme laivaan. Merihirviö puhkui ja kiiti eteenpäin, halaisten aaltoja. Minä alussa käsitin vaan sen, että se vei minut pois teidän luotanne ja seisoin itkien kumartuneena laiteen yli. Silloin tunsin kahden käsivarren hiljaa ja hellästi syleilevän itseäni. Isäni se oli; hän kiersi ympärilleni lämpimän vaipan; hänen sylissänsä kohotin päätäni. Aamu oli selkeä, valkeat pilvenhattarat liitelivät aamutuulosen lennättäminä taivaan sinessä, laineet loiskivat vaahtoisine laivaa vasten; vihannat niityt ja syksyn punertamat puistot levisivät oikealla ja vasemmalla puolellani, näköala laajeni. Seisoin kasvot, tuulta vasten, annoin laineiden vaahdon roiskua huulilleni ja silmilleni, minua vähäsen puistatti ja minä tunsin että - elämä on suloista. Niin, tänä aamuhetkenä, joka oli täynnä säteileviä valonväreitä, tämän puhtaan raittiin tuulen suudella otsaani, tunsin pahojen henkien pakonevan sielustani, painostavan tunteen ja sumun häviävän. Ahmin aamutuulta, avasin sydämeni elämälle, olisin tahtonut levittää kätenikin sille ja samalla kaikille rakastetuilleni sekä sanoa heille sydämeni äänettömän aavistuksen: rakkaus teihin tekee minut terveeksi, antaa minulle voimaa, tuottaa teille vielä iloa.

Toinen päivä laivalla.

Mietin tässä mahtaako syvä sydämensuru voida vastustaa pitkää merimatkaa. Siinä elämässä ja raittiissa tuulessa on jotakin ihmeellisen vahvistavaa ja ikäänkuin uudistavaa. Tuuli karkoittaa pölyn sielun silmistä ja ihminen näkee paremmin itsensä ja kaiken muun. Ja ihminen etenee entisestä minästänsä, lähtee matkalle noustaksensa maalle uudelle rannalle ja uusiin oloihin; ihminen ikäänkuin alkaa elonsa uudestaan.

Eilen oli meillä myrsky. Paitsi isääni olin minä ainoa terve matkustajien joukossa. Voin siis auttaa sairaita. Tosin oli elämä täällä vastenmielistäkin. Tosin välistä kaaduin vesikarahvi tahi rohtopullo kädessäni, mutta kyllä sainkin nähdä monta naurettavaa kohtausta, monta ihmislouheen eri ilmausta; minä nauroin, moitin, unohdin itseni ja tunsin itseni kaikkien ystäväksi. Laivapiian paikka varmaankin soveltuisi minulle.

Illalla tuuli vähän tyyntyi, niin ulkona kuin sisälläkin. Istuin yksinäni kannella puoliyöhön. Vielä laineet loiskivat miellyttävästi kiikkuvaa laivaa vasten ja tuuli vinkui touveissa. Pienen tähden ilmoittamana nousi täysikuu taivaanrannalta ja levitti synkälle merelle lempeätä, ihmeellistä valoansa. Oli sanomattoman ihanata! Tunteet, ajatukset heräsivät minussa, selittämättöminä, täynnä rakkautta ja surua, korkeampaa ja voimakkaampaa kuin koskaan: sydäntäni täytti jokin kaiho, jolle en tiedä nimeä. Tahtoisin - - en tiedä mitä. Mutta kyllä tiedän mitä en tahtoisi, mitä pelkään. Pelkään tuota rauhallista, täsmällistä elämää, joka kohta alkaa minulle; sovinnaisuus, muodollisuus, seuraelämä, kaikki tuo puristaa sieluni kokoon ja taivuttaa sen antautumaan vallattomuuksien omaksi. Mieluummin kuin istun valitussa hyvässä seurassa juomassa teevettä «high lifen», ylhäisön tapaan, ennemmin viikinkirekillä ympäri maailmaa, ennemmin söisin heinäsiirkkoja niinkuin Johannes korvessa ja kävisin kamelinkarvavaatteissa. Viimemainittu pukeutumistapa lienee sangen mukava meidän moniin pikku vaatekappaleihin verraten. Monta on elämän väittelevää kohtausta. Maailman ihmeellinen «Zauberring» - kuinka osaan omalle paikalleni sinussa? Leonore! Anna anteeksi että puhun niin paljon itsestäni. Olet hemmoitellut minut siinä suhteessa pilalle, sinä armas sisko! Iltapuolella saavumme Furudaliin.

Furudal.

Nyt olemme maalla. Minä tahtoisin vielä olla merellä. Nyt tulen vierashuoneesta, ja vierashuoneesta minä aina joudun haaksirikkoon. Paha henki antaa minun aina lausua tahi tehdä jotakin sopimatonta. Tänä iltana olen seoittanut piispanrouvan lankavyyhden ja kertonut typerän kaskun erästä hänen läheisestä sukulaisestansa. Tahdoin olla älykäs ja kävi niinkuin aina semmoisessa tapauksessa käy minulle - pahasti.

Täkäläiset ihmiset ovat sävyisännäköiset. Piispa itse on pieni, kalpea mies, jotakin enkelintapaista on hänen äänessään ja katseessaan, mutta ... minun kanssani hänellä ei ole paljon aikaa keskustella. Hän elää kirjojaan ja virkatehtäviään varten; sitäpaitsi hän on melkein aina kaupungissa. Piispan rouva, joka aina asuu täällä maalla, on kovin sairalainen. Häntä pitää minun hoitaa ja lukea hänelle. Se minua ilahuttaa. Jospa hän vaan sietäisi minua! Molemmat puoliset ovat hyvin herttaisia isäni tyttärelle, mutta minä luulen hänen heidän mielestänsä olleen sangen vähän sivistyneen. Lisäksi oli kuuma heidän siunattua vierashuoneessansa, ja minä olin ahavoitunut ja punainen kuin pionikukka. Semmoisestakin voi vähäsen raivostua. Tuo kaikki on vähäpätöistä, mutta tuskastuttaa kuitenkin. On ikävä aina vaikuttaa epämiellyttävästi, juuri silloin kuin tahtoisi miellyttää.

Olen purkanut matka-arkkuni, jonka niin ystävällisesti täytitte minulle; - osaksi uudet, osaksi korjatut vaatteet sieltä hyppivät syliini toinen toisensa perästä - oi siskot! se oli kaikki teidän työtänne! Pukuni ovat kunnossa koko talveksi! Tunnen siinä Louisen käsien jäljet. Oi, minun täytyy itkeä! Rakkahani! kotini!

Pari päivää myöhemmin.

Hongat suhisevat niin raittiisti ja hiljaa. Tulen ulkoa. Vuoria, metsiä, yksinäisyyttä luonnossa – – Ihanata!

Oi Leonore! Tahdon aloittaa uuden elämän. Tahdon kuolla vanhasta itsestäni, turhuudesta, mielikuvituksista ja itsekkäisyydestä. Kaikki saamani imartelevat muistot, kirjeet niin miesten kuin naisten antamat olen hävittänyt. Lähetän sinulle tässä pienen rahasumman, jonka olen saanut myödyistä kultakoruistani ynnä pienistä töistäni. Osta niillä jotakin, josta Louise ja Jacobi pitävät. Mutta älä anna heidän aavistaa – rukoilen sinulta vakavasti sitä – että lahja on minulta. Jos voisin myödä itseni kunniallisesta palkasta ja sillä hinnalla tehdä heidät rikkaiksi, niin...

Minulle jää täällä paljon aikaa itseäni varten ja minä kyllä tiedän miten käytän sen. Aion olla paljon ulkona; aion samota metsät ja pellot, tulessa, lumessa kaikissa ilmoissa kunnes – väsyn ainakin ruumiillisesti. Ehkä silloin sielukin tyyntyy!... En toivo enää tulevani onnelliseksi. Mitä se tekee jos ei olekaan onnellinen, jos vaan on puhdas ja hurskas? Jospa vaan ei koetuspäivä, elämä, olisi niin pitkä. Leonore, hellä enkelini rukoile puolestani.

Jääkää kaikki terveiksi! Tervehdi hellästi kaikkia omalta

Petrealtasi.

J. K. Nenäni ynnä sitä ympäröivät piirteet tervehti Gabriellea ja tulee tässä kuvana häntä tervehtimään. Hän ei saa luulla minua alakuloiseksi. Pienen ballaadin eli romansin lähetän samalla. Sen lauloi metsä minulle eilen, ja jokaisen sävelen, jonka elämä lähettää minun sieluuni, pitää tulla kotiin. Oi miten rakastan teitä kaikkia!

Ja nyt, kun Petrea maalaisen yksinkertaisuudella koettaa valmistautua uuteen elämään, kun lumi peittää maan muokataksensa sitä vastaanottamaan uusia keväitä, palaamme tuttuun kotiin kaupunkiin ja kerromme sikäläiset tapahtumat.

Eräs keskustelu.

Jacobi oli matkustanut pois. Lokakuu oli tullut myrskyineen ja pitkin hämärineen, jotka ovat niin pimeät ja raskaat niille, joiden elämää selkeät ajatukset tahi ystävälliset katseet eivät valaise.

Eräänä iltana oli Henrik tavattoman kalpea tullessaan alas teelle. Siskojen kyselyyn, mikä oli syynä siihen, hän vastasi itsellään olevan kovan päänkivistyksen ja lisäsi puoleksi leikkiä laskien, puoleksi totisesti: «kyllä sentään tuntuu hyvältä kerran päästä erilleen tästä raskaasta ruumiista! Se on hyvin suureksi vaivaksi!»

«Miten sinä puhut!» sanoi Louise; «parasta on kuitenkin pitää se, ponnistella vähemmän eikä valvoa öisin lukien, niin ei tule päiväksi päänkivistystä!»

«Teidän majesteettinne, saan kaikkein nöyrimmästi kiittää nuhteista! Mutta jos ruumiini ei tahdo olla sieluni alamainen, vaan tahtoo kukistaa sen, niin minua haluttaa taistella ja riidellä sen kanssa.»

«Kotelostahan perhonen muodostuu!» intti Gabrielle hienosti hymyillen ripotellessaan ruusunlehtiä parille perhoskotelolle, joiden oli määrä hänen kukkapöydällään uinua yli talven.

«Niin, niin!» vastasi Henrik, «mutta miten raskaasti sen kuori painaa perhosen siipiä. Minua painaa ruumiillinen kotelo! Mitä voisikaan sielu vaikuttaa, nauttia, miten elää, ellei sitä olisi! Mitä me voisimmekaan tuntea ja mieltä selkeinä hetkinä! Mikä käsityksen selkeys! Mitkä ihannetunteet täyttävätkään sydämen! Tahtoisin sulkea koko maailman syliini, käsittää katseellani, elähyttää ja innostuttaa kaikki tulellani. Oi, siinä on kyllyyttä, siinä kirkkautta ja selvyyttä! Niin, jos Herramme tulisi semmoisena hetkenä luokseni, niin ojentaisin hänelle käteni ja sanoisin: «hyvää päivää veikko!»

«Henrik kulta!» lausui Louise hieman loukkaantuneena, «nytpä luulen ettet oikein tiedä mitä sanot.»

«Niin», jatkoi Henrik huomaamatta keskeyttämistä, «siltä voi tuntua, mutta ainoastaan hetken. Seuraavassa silmänräpäyksessä kiertää kotelo koko painollaan olemuksemme ympäri maallisen tomukuorensa ja me tyrmistymme, nukumme ja vaivumme paljon syvemmälle kuin sitä ennen olimme. Ja silloin näemme kirjoista ainoastaan painettuja sanoja, emme löydä sielustamme tunteita emmekä aatteita, ja niitä ihmisiä kohtaan, joita ennen palavasti rakastimme, olemme silloin jäykät ja tylt. Oi, siitä voi joutua vallan epätoivoon!»

«Sinun olisi paljon parempi», lausui Louise, «mennä nukkumaan, silloin päänkivistys ja paino häviäisivät.»

«Mutta se on minun mielestäni ikävä keino!» lausui Henrik hymyillen. «On inhottavaa että tarvitsee niin kauan nukkua! Mitä kunnollista voipi ihmisestä tulla, jos hän on unikeko? «Les hommes puissants veillent et veulent.» Mahtavat miehet valvovat ja tahtovat! sanoo Balzac, ja se on oikein. Ja kun kurja raskasmielisyyteni tarvitsee niin paljon unta, niin ei minusta varmaankaan tule mitään suurta. Sitä paitsi tuo sielun hereilläolon tenhoava lumous juuri vaikuttaa tuon köyhyyden tunteen niiden sammuessa. Oi! voin varsin hyvin käsittää, että moni on ulkonaisilla kiihoitusaineilla koettanut herättää tahi pitkistää niitä hehkuvalla viinillä jälleen herättääksensä sielun.»

«Silloin käsität vaan sen mikä on sangen halpaa ja ymmärtämätöntä», vastasi Louise. «Juuri semmoisia herätyksiä on meidän kiittäminen, että Ruotsissa on niin paljon juoppoja ja huonoa väkeä, niin että tuskin enää tohtii liikkua kaduillakaan!»

«En minä sitä puolusta, Louise kulta!» vastasi Henrik lempeästi hymyillen siskonsa vilkkaukselle, «mutta voin kuitenkin

käsittää sen ja muutamissa kohden annan sen anteeksikin. Elämä on usein niin raskas ja katkera, mutta innostuksen hetket tuottavat sille suloutta; ne ovat salamoita ijankaikkisesta elämästä.»

«Ovatpa tosiaankin!» lisäsi Leonore, joka tarkkaavaisesti oli kuunnellut veljensä sanoja ja jonka silmät vettyivät hänen sanoistansa. «Niin selvältä ja kirkkaalta, niin täyteläiseltä tuntuu varmaankin elämä, kun kerran olemme täydellisesti vapautuneet kotelosta, emme yksistään ruumiin, vaan sielunkin siteistä. Kenties ovat semmoiset hetket määrätty osaksemme täällä maan päällä, houkutellaksensa meidät ylös isän kotiin ja antaaksensa meidän tuntea sen ilmaa.»

«Ihana ajatus, Leonore! Sillä jos nuo välähdykset todellakin ovat ilmestyksiä sisimmästämme, todellisesta, täällä vielä vangitusta elämästämme, hyvä Jumala! miten ihanaa olisi saada... Mutta oi! nuo pitkät pimennyshetket, mitä ne sitten ovat?»

«Kärsivällisyydenkoetuksia, valmistusaikoja!» vastasi Leonore hellästi hymyillen. «Sitäpaitsi nuo kirkkaat hetket kyllä palaavat ilahuttamaan meitä valollansa, ja sitä useammin mitä enemmän me lähestymme täydellisyyttä. Mutta meidän täytyy myöskin osoittaa kärsivällisyyttä itseämmekin kohtaan, Henrik; meidän täytyy oppia tässä elämässä odottamaan aikaamme!»

«Sinä puhut tosi sanan, siskoni! Minun täytyy suudella sinua kädelle! Ah, niin, jos...»

«Olkaa nyt hiukan vähemmän tunteellisia ja esteettisiä siellä, ja tulkaa tänne juomaan teetä!» huusi siihen «vanhin siskomme». «Kas tässä, Henrik, kupillinen väkevää ja kuumaa teetä, se kyllä tekee päällesi hyvää. Mutta illalla ja huomenaamuna sinun pitäisi nauttia ruokalusikallinen rohtonestettäni!»

«Siitä varjelkoon meitä laupias... Me ringrazia carissima sorella! Sisko kulta me... Aber, aber .. charmante Gabrielle, ihastuttava Gabrielle! pisarainen portviiniä tekisi teen vieläkin voimakkaammaksi, tekemättä minua tuommoiseksi kurjaksi olenoksi, jota Louise niin pelkää. Kiitos, pikku siskoni! Fermez les yeux oh Mahomet! Ummista silmäsi, oi Mahomet.» Ja kumartaen Louiselle Henrik vei kupin huulillensa.

Myöhemmin illalla seisoi Henrik kirjaston ikkunassa ja katseli ulos tähtikirkkaasen avaruuteen. Leonore meni hänen luoksensa ja katseli häntä tuolla lempeällä nöyrästi kysyvällä katseella, jolle sydän niin mielellään aukenee ja joka oli niin tavallista Leonoressa. «Olet niin kalpea, Henrik», hän lausui levottomasti. «On kummallista!» Henrik vastasi puoleksi hymyillen omille sanoillensa, «katsos, Leonore, hautuumaan kuusia, miten niiden latvat huojuvat tuulessa! En käsitä miksi, mutta tuo huojuminen ja nyökkääminen tuskastuttaa minua kummallisesti; minä tunnen sen sydämmessäni!»

«Varmaankin sentähden että voit huonosti, Henrik! Entä jos menisimme vähäsen ulos kävelemään? On niin kaunis kuutamoinen! Raitis ilma ehkä tekee sinulle hyvää.»

«Tahdotko tulla mukaan, Leonore! Niin, se oli hyvä tuuma.»

Gabriellen mielestä se oli erittäin huono. Hän sanoi sisaruksiansa samojeedeiksi, lappalaisiksi, eskimoiksi y. m. he kun tahtoivat kuljeskella ulkona keskellä talviyötä. Mutta siitä huolimatta he läksivät käsikkäin iloisina ja leikkiä laskien.

«Tuuli ei ole kylmä», vastasi Leonore, ja «minusta tuntuu miellyttävältä astua näin käsivarteesi nojaten tuulen suhistessa ympärillämme ja lumihiteiden pienien tonttu-ukkojen tavoin tanssiessa kuutamossa.»

«No, silloin tuntuu sinusta ihan niin kuin minustakin. Oi, teidän kanssanne, siskoseni, olen aina tyyni ja onnellinen, mutta en tiedä mistä se johtuu, että jo jonkun aikaa muut ihmiset ovat usein tuskastuttaneet ja ärsyttäneet minua.»

«Oi Henrik! - eikö se ole osaksi oma syysi?»

«Sinä ajattelet Stjernhökiä, Leonore?»

«Niin!».

«Niin minäkin! Ja ehkä olet oikeassa; - niin, tahtoisin mielelläni myöntää, että usein olen ollut väärässä hänen suhteensa sekä ollut järjettömän kiivas. Mutta hän se on, joka on ärsyttänyt minut semmoiseksi. Minkätähden hän on niin usein vaikuttanut minuun niin painostavasti etevämmyydellensä, niin usein riistänyt minulta ilon, jonka tuottaa pyrkimyksen onnistuminen, ja melkein aina kohdellut minua kylmyydellä ja halveksien?»

Leonore oli ääneti, kuutamossa kimelsi salainen kyynel hänen silmissänsä. Yhä kiivaammin Henrik jatkoi:

«Olisin voinut rakastaa häntä niin syvästi! Harvinaisen luonteensa, voimansa, koko persoonallisuutensa kautta on hänellä ollut paljon vaikutusvaltaa ja voimaa ylitseni. Mutta hän on sitä väärinkäyttänyt - hän on ollut minulle kova juuri silloin kuin olen mitä lämpimimmän lähestynyt häntä. Hän on osoittanut kiven kovuutta monelle erehdykselleni, ja myöskin monille jaloimmille ja puhtaimmille tunteilleni. Rakkauteni häneen oli semmoinen tunne, ja sen hän on sysännyt luotansa. Tahdon lausua sinulle koko totuuden, Leonore, ja kertoa miten välimme on kehittynyt semmoiseksi kuin se nykyään on. Tiedäthän että noin kolme vuotta sitten muodostui yliopistossa ympärilleni jonkinmoinen kirjallinen puolue nuoria ystäviä, jotka ehkä arvostelivat runoilijalahjani liian suureksi ja yllyttivät minun itsenikin uskomaan samaa, jouduin päivän sankariksi ja kaikkien lemmikiksi niissä piireissä, joissa liikuin. Kenties rupesin ylvästelemään siitä; ehkä ilmeni siinä runokokoelmassa, jonka siihen aikaan julkaisin, vaativaisuutta ja väärää yksipuolisuutta. Samaiset runot herättivät kuitenkin huomiota. Mutta vähän ajan kuluttua ilmestyi niistä arvostelu, joka herätti vielä enemmän huomiota voimansa, ankaruutensa ja myöskin vitsovan sukkeluutensa vuoksi. Sen kärki ei säästänyt runojani eikä runoilijaluonnetanikaan. Se vaikuttikin melkein yleisön mielenkäänteen minua kohtaan. Minun mielestäni se oli ankara ja liian yksipuolinen enkä tälläkään hetkellä voi olla pitämättä sitä semmoisena, vaikka nyt paremmin kuin silloin huomaan sen oikeaksi. Arvostelun nimetön sepittäjä oli - Stjernhök; hän ei suinkaan kieltänyt sitä. Hän mielestänsä tarkoitti sillä vähemmän minua persoonallisesti kuin sen puolueen paisuvaa suuntaa, jonka jonkinmoisena johtajana minä

muka olin. Jo ennen olin ruvennut vetäytymään hänestä ja hänen vallanalaisuudestaan, joka aina oli ollut mielestäni rasittavaa. Tämä uusi asia ei ollut omansa yhdistämään meitä. Hänen ankara arvostelunsa oli huomauttanut minua virheistäni; mutta minä en kuitenkaan tiedä, olisiko se tehnyt minulle muuta kuin paha, ellen samaan aikaan olisi tullut kotiin ja täältä omaisteni terveellisestä vaikutuksesta saanut uusia voimia ja kääntynyt puhtaampaan suuntaan. Silloin juuri isäni sanomattomassa hyvydessänsä ja yksissä tuumin teidän kanssanne möi puolen kirjastoansa hankkiaksensa minulle varoja ulkomaamatkaan – niin, tähän olette herättäneet minussa uuden ihmisen; ja kaikki pyrkimykseni nykyään ovat tähdätyt ainoastaan näyttämään teille, että ansaitseen rakkautenne. Niin, minä rakastan teitä niin hellästi! Mutta Stjernhök on minulle mennyttä! Rakkauteni häneen on vääntynyt vihaksi ja katkeruudeksi – –!»

«Oi Henrik, Henrik; älä anna sen tunteen enää itsessäsi vallita. Onhan Stjernhök hyvä ja jalo ihminen, välistä vaan liian ankara. Kyllä hän rakastaa sinua yhtä paljon kuin meitä kaikkia; mutta te molemmat ette tahdo ymmärtää toisianne; ja Henrik, sinähän viimeksi olit tyyly hänelle! Näytit tuskin kärsivän häntä.»

«En voi sille enää mitään, Leonore! Se tunne on minua vahvempi. En tiedä mikä paha henki jo jonkun aikaa on ollut takertuneena sydämeeni; mutta **siinä** se vaan on. Ja jos vaan saan nähdäkin Stjernhökkin, niin tunnen terävän piston; rintani ikäänkuin puristuu kokoon hänen läsnäollessansa ja kun hän koskee minuun, niin virtaa veri suonissani kuumana kuin sulatettu lyijy.»

«Henrik! Henrik kulta!» vastasi Leonore tuskaantuneena, «tämähän on kauheata! Oi koeta vielä kerran voittaa itsesi! Kukista tuo tunne ja ojenna Stjernhökille sovinnon käsi!»

«Se on liian myöhäistä, Leonore! Niin, jos hän sitä tarvitsisi, kaipaisi, niin ehkä se vielä kävisi jotakuinkin helposti päinsä. Mutta mitäpä hän minusta välittää? Hän ei ole milloinkaan rakastanut minua eikä hän milloinkaan ole kunnioittanut pyrkimyksiäni eikä tunnustanut kykyäni. Ja ehkä hän on oikeassa; ehkä olemme minä ja muutamat liian puolueelliset ystäväni tähän saakka arvostelleet niitä liian korkeiksi. Kenties on Stjernhök oikeassa, kun hän ei ole arvostellut kykyäni suureksi. Mitä olenkaan tähän saakka toimittanut? Ja minusta tuntuu välistä siltä, kuin en vastedeskään enää ehtisi pitkälle, kuin voimani olisivat liian rajoitetut, kuin kukoistusaikani pian olisi päättynyt. Stjernhökkin sitävastoin on nousemassa; hän on yksi niitä miehiä, jotka hitaasti, mutta sitä varmemmin kohoavat korkealle. Käsitän paremmin kuin ennen, kuinka korkealla hän on minua ylempänä, kuinka paljon korkeammalle hän kohoaa, ja se tieto tuskastuttaa minua!»

«Mutta minkätähden nyt haudot tuommoisia synkkiä ajatuksia ja tunteita, Henrik kulta, nyt, jolloin minun mielestäni tulevaisuutesi entistä enemmän on toivorikas? Ihana runosi, kilpailukappaleesi, joka varmaankin tuottaa sinulle kunniaa, edullisen viran toiveet ja mieleisesi vaikutusala, kaikki tuo, joka vielä pari kuukautta sitten niin elähytti sydäntäsi – minkä tähden se kaikki nyt äkkiä on menettänyt voimansa?»

«En tiedä!» vastasi Henrik; «mutta jonkun ajan sitten tapahtui minussa suuri muutos; en voi ensinkään uskoa onneeni. Minusta tuntuu kuin kaikki ihanat toiveeni häviäisivät kuin uni.»

«Ja jos niin kävisi», lausui hellästi ja nöyrästi tutkien Leonore; «etkö voisi sittenkin saavuttaa onnea, saada rauhaa – kodissa, tutkiessasi rakkaita tieteitäsi, eläen meidän kanssamme, jotka rakastamme sinua yksistään oman itsesi tähden?»

Henrik puristi Leonoren käsivartta, mutta ei vastannut mitään. Kova tuulenpuuska pakotti heidät seisahtumaan.

«Kelvoton ilma!» lausui Henrik, kiertäen vaippansa siskonsa ympärille.

«Mutta tämähän on sinun lempi-ilmasi», vastasi tämä leikillisesti.

«**Oli** sanoisit. Nyt en siitä enää pidä. Kenties sen tähden että se muistuttaa jotakin, joka vaivaa minua täällä sisässäni!» Niin sanoen Henrik tarttui Leonoren käteen ja laski sen sydämmellensä. Siellä aaltoili ja kuohui kovasti ja kummallisesti, sydän sykki melkein kuuluvasti.

«Herra Jumala!» huudahti Leonore peljästyneenä; «Henrik, mitä tuo on? Onko sinun usein niin?»

«Välistä nyt viime aikoina. Mutta älä ole siitä levoton äläkä millään ehdolla kerro siitä äidille tai Gabriellelle. Olen puhutellut Munteria ja hän on antanut minulle lääkkeitä siihen eikä hän luule sitä sen vaarallisemmaksi. Tänään on tuo sydämmentykintä vaivannut minua koko päivän ja kenties sen tähden juuri olen ollut vähäsen synkkämielinen; ja suo anteeksi, Leonore kulta, että olen peloittanut sinua sillä! Olen nyt paljon parempi ja iloisempi; tämä pieni kävely on tehnyt minulle oikein hyvää. Jospa et vaan olisi hankkinut sillä itsellesi nuhaa, Leonore, sillä silloin sinua varmaankin rangaistaan tahi parannetaan Louisen rohtonesteellä! Mutta eikö tuossa aja matkavaunut portillemme ikäänkuin seisahtaaksensa sinne? Voisiko se olla Eeva? Vaunut seisahtuvat; – varmaankin siinä on Eeva!»

«Eeva, Eeva!» huudahti Leonore tavattoman iloisesti ja veli ja sisar juoksivat kiireesti portille, niin että Eeva, astuessansa ulos vaunuista joutui suoraan heidän syliinsä.

Eeva.

Onnellisen kodin suloisimpia tapauksia on varmaankin, kun joku sen rakkaista jäsenistä, oltuaan jonkun ajan poissa, palaa takaisin sen helmaan. – Samalla tavoin palaa mehiläinen retkiltään turvalliseen pesäänsä tuoden mesisaaliinsa koottuna kedon kukkasista. – Kuinka paljon onkaan silloin molemminpuolin kerrottavaa, kuunneltavaa ja nautittavaa! Jokaisen pilvenhattaran karkoittaa silloin tuuli kodin taivaalta, kaikki on päivänpaistetta ja iloa, ja pahoin ovat asiat, elleivät kaikki huomaa toinen toisensa edistyneen ja kaunistuneen; sillä jos juuria myöten tutkii asiaa, niin ovat kaikki elämän tapahtumat aina tavalla tai toisella edistymistä.

Heleästi paistoi onnen aurinko Frankin perheessä, kun Eeva palasi kotiin. Keskinäinen rakkaus, joka ilmaiseksi syleilyissä, hymyilyissä, kyynelissä, naurussa, herttaisissa tervetuliaissanoissa, tuhansissa ilon- ja hellyydenosoituksissa, saattoi ensimmäisen tunnin kulumaan ilonhuumauksessa. Ja kun kaikki vähäsen tyyntyivät, ja lähemmin rupesivat tarkastamaan toisiansa, niin kohdistuivat kaikkien katseet ja ajatukset hurmaantuneina Eevaan. Hänen kauneutensa näytti nyt olevan paraimmassa kukoistuksessaan ja hänen katseessaan, olemuksessaan ja liikkeissään oli viehätysvoimaa, jommoista ei milloinkaan ennen oltu siinä nähty. Hänen erittäin uudenaikainen pukunsa, jonkinmoinen käytöksen varmuus ja suloinen liikkeiden sulavuus, joka ilmaisi olevansa kotoisin pääkaupungin ylhäisistä piireistä, vaikutti tenhovoimalla hänen omaisiinsa ja hurmasi etenkin Gabriellen, joka säihkyvin silmin katseli kaunista siskoansa.

Bergström laski keittiössä ihastuksensa valloilleen huutamalla «Eeva neiti on vallan taivaallinen!» Vaaleaverinen Ulla ei milloinkaan ollut hänen kanssansa siitä yhtä mieltä.

Leonore oli ainoa, joka pian katseli Eevaa tosin kyllä hellin silmin, mutta kuitenkin vähäsen huolestuneena. Eevan muodossa ja koko olemuksessa oli jotakin maailmallista, joka saattoi Leonoren aavistamaan, että suuri epäedullinen muutos oli tapahtunut rakastetussa siskossa. Ja kohta tulikin ilmi, että Leonore oli aavistanut oikein.

Eeva ei ollut monta tuntia kotona, ennenkuin kaikki selvästi huomasivat, ettei hän juuri sanottavasti välittänyt sen asioista; että vanhemmat, sisarukset, ystävät eivät enää olleet hänelle samanarvoiset kuin ennen. Eevan sielun täytti itse asiassa yksi ainoa seikka; se täytti kaikki hänen ajatuksensa ja tunteensa ja se aine oli – majuri R***. Majurin kauneus, hänen loistavat luonnonlahjansa, hänen rakastettavuutensa, hänen lempensä, seurat, joissa he olivat tavanneet toisiansa, tilaisuudet, joissa he olivat näytelleet teatteria yhdessä, kaikki heidän välinsä romantilliset kehitykset – olivat kuvia, jotka sillä hetkellä yksinomaan anastivat Eevan sydämen ja pyörivät hänen maallisen myötäkäymisen vilkastuttamassa mielikuvituksessaan. Hänen isänsä vakava katse hänen mainitsemansa majuri R***än esti hänen toistamasta sitä nimeä hänen läsnäollessansa ensimmäisenä iltana, jonka hän vietti heidän parissansa. Mutta kun hän myöhemmin jäi yksin siskojen seuraan, kun tuo suloinen juttuhetki koitti, joka tuommoisissa tilaisuuksissa tavallisesti kestää illasta aamuun asti, silloin Eeva vapaasti kertoi kaikki mikä täytti hänen sielunsa. Hän kertoi siskoille juurta jaksain edellisen vuoden romaaninsa, jossa oli monta kilpakosijaa ja majuri R*** sankarina, ja mielihyvällä Eeva kuvaili itsensä jumaloiduksi sankarittareksi, joka on voittanut kaikki muut suloiset neidet.

Niin oli hänen sielunsa kiintynyt niihin tapauksiin, niin haaveileva hänen mielentilansa, ettei hän kertoessaan ensinkään huomannut siskojen hämmästyttä, heidän levottomuuttansa, heidän väkinäistä hymyilyään, heidän välistä maahan luotuja katseitaan. Vasta silloin kuin Eeva ilosta säihkyvin silmin kertoi siskoille, että majuri R*** piakkoin saapuisi kaupunkiin viettämään joulua sukulaistensa luona ja että hän silloin aikoiisi Eevan vanhemmilta pyytää häntä omakseen, vasta silloin hänen silmänsä aukenivat. Louise lausui ankaria mielipiteitä majuri R***stä, kummasteli ja valitti, että Eeva «voi pitää semmoisesta ihmisestä». Louise ei olisi odottanut mitään semmoista sisareltaan. Eeva puolusti kovin loukkaantuneena majuri R***ää sekä puhui suvaitsemattomuudesta ja ennakkoluuloista. Louisen tyytymättömyys siitä yhä yltyi; Gabrielle rupesi itkemään ja Louise teki samoin; heidän mielestään Eeva oli melkein hukassa. Leonore oli rauhallisempi, ei lausunut sanaakaan, joka olisi voinut loukata Eevan tunteita, mutta huokasi välistä syvästi ja katseli surullisesti armasta, hairahtunutta siskoaan. Huomatessaan minkä ikävän käänteeseen keskustelu oli saanut hän lausui rauhallisella herttaisuudella, joka oli hänelle ominaista:

«Älkäämme enää puhuko tästä asiasta tänä iltana; älkäämme turmelko iloamme. Saammehan nyt pitää Eevan kotona ja ehdimmehän hyvin toistekin mieltä ja jutella – silloin kaikki vielä selviää ja tulee hyväksi. Eikö ole parasta että nyt menemme nukkumaan ja mietimme asiaa? Onhan Eeva väsynyt matkasta eikä «meidän sinisemme» saa itkeä tänä ensi iltana kotona!»

Leonoren neuvoon suostuttiin. Molemmipuolisesti pyytäen anteeksi syleilivät Louise, Eeva ja Gabrielle toisiansa ja erosivat illaksi. Leonore oli iloinen kun sai olla kahden kesken Eevan kanssa ja kuunteli tyynesti ja innokkaasti hänen kertomuksiansa koko yön. Oiva, hellä Leonore!

Majuri Viktor R*** oli yleisesti tunnettu semmoiseksi, joka piti naissydäntä leikkikalunaan, ja laamanni tuomitsi sellaista leikkimistä sukupuoleensa katsoen melkein harvinaisen ankarasti, etenkin, niinkuin tässä oli asianlaita, koska ei sydämen kevytmielisyyttä ollut määrääjänä, vaan itsekkäisyys. Kymmenen vuotta aikaisemmin oli majuri R*** nainut laamannin nuoren ja rikkaan sukulaisten. Kuudentoistavuotiaan puolison ainoana vikana oli liian hellä, jumaloiva rakkaus mieheensä, joka palkitsi tuon lemmen niin armottomalla kovuudella ja uskottomuudella, että nuori Amelie rouva ei sitä kestänyt, vaan kuoli surusta vuoden kestäneen avioliiton jälkeen, määrättyään testamentin kautta kelvottomalle puolisolleen kaiken sen omaisuuden, jonka hän sai itse hallita. Sen avulla majuri R*** jatkoi aloittamaansa loistavaa irستاista elämää. Aina hän hakkaili jotakin päivän kaunotarta, monta kertaa hän kihlautui, mutta purki pian jälleen vähintäkään välittämättä tytön maineesta ja sydämmestä, jota hän sillä tavalla kidutti, niin, hän päinvastoin salaisesti ylpeili «lempensä uhreista ja verta vuotavista sydämmistä»; hänen itserakkautensa palavaa janoa se virkisti. Maailma tunnusti hänellä olevan miellyttäviä, loistavia lahjoja; mutta hänen oman sukupuolensa jalot henkilöt, samaten kuin samanmieliset naisetkin halveksivat häntä siitä syystä, että he pitivät häntä vallan arvottomana miehenä. Paljas ajatus, että tuo mies saisi omakseen hänen armaan tyttärensä, herätti oikean myrskyn laamannin rinnassa.

Semmoiset tiedot siitä miehestä, jota hän rakasti, sai Eeva kotiin palattuaan. Kaikki kotiväki sitä liittoja vastusti. Eivät auttaneet Eevan puolustukset; ei kukaan uskonut mitä hän lausui lemmittynsä syvästä, uskollisesta rakkaudesta; ja hänen omaa rakkauttansa, joka oli tehnyt maailman hänelle niin ihanaksi ja herättänyt hänen rinnassaan mitä hurmaavimmat tunteet ja avannut hänelle taivaan autuuden, se se oli hänen omaisillensa surunaiheena, sitä he itkivät ja pitivät onnettomuutena, jopa lankeemuksenakin! Sielunsa pohjaan saakka loukattuna, vetäytyi Eeva erilleen omaisistaan ja syytti heitä mielessään itsekkäisyydestä ja tylyydestä. Louise ehkä ansaitsi jotakin siitä moitteesta, mutta Leonore oli puhdas, puhdas kuin Jumalan enkeli; mutta Leonore suri Eevan rakkautta ja sen tähden sulkeutui Eevan sydän hänellekin.

Tuo kireys, joka siten syntyi Eevan ja hänen omaistensa välillä, tuli vieläkin suuremmaksi, kun majuri R*** jonkun aikaa sen jälkeen saapui kaupunkiin. Hän oli kookas, komea mies, noin kolmenkymmenen viiden vuoden, ijässä, ylpeän, mutta kevytmielisen näköinen; kasvot iloiset ja kukoistavat, katse kirkas ja rohkea; suuri seurustelutaito, jäljittelemätön

keveys ja varmuus antoi hänen olemuksellensa ja keskustelulleen tuon vastustamattoman voiman, joka kuuluu seurapiirin ominaisuuksiin.

Kun hän ensi kertaa kävi Frankin perheessä, vaihtoivat laamanni ja hän silmäyksiä, joista kumpikin voi lukea, etteivät he kärsineet toisiansa. Mutta majuri ei ollut huomaavinaan mitään, oli täydelleen vapaa ja iloinen sekä kääntyi keskustelussaan melkein yksinomaan Elisen puoleen, ei juuri ollenkaan puhutellut Eevaa, mutta sen sijaan katseli häntä sitä enemmän. Ensimmäisen jäykän tervehdysten perästä meni laamanni takaisin työhuoneeseensa. Tuon miehen läsnäolo oli hänelle vastenmielinen. Leonore oli kohtelias, melkein ystävällinen majurille. Hän tahtoi niin mielellään pitää siitä, jota Eeva rakasti.

Assessori Munter oli silloin läsnä; mutta tarkasteltuaan hetken majurin Eevaan suuntaamia katseita ja huomattuaan niiden tenhovoiman Eevan ylitse, tutkittuaan koko hänen sydämensä ainoasta kainosta katseesta, jonka hän loi rakastettuunsa, hän läksi hiljaa ja kiireesti pois.

Majuri ei käynyt usein Eevan kotona; laamannin katseilla näkyi olevan erityinen taito pitää häntä sieltä erillään; mutta sitä vastoin hän asetti niin, että hän tapasi Eevan melkein joka päivä ulkona. Hän tuli hänen vastaansa, kun hän meni kaupungille; hän saattoi hänet kotiin kirkosta, tuli perhekutsuja, rekiretkiä ja tanssiaisia, ja Eeva, joka ennen niin usein oli valinnut kodin iltaseuran ja hyljännyt kaupungin huvitukset, Eeva ei enää näkynyt ensinkään viihtyvän kotonaan, ei näyttänyt voivan elää muualla kuin niissä piireissä ja huvituksissa, joissa majuri R*** loisti ja oli hänen ihailemanaan. Mutta juuri niiden kohtaamisten tähden halusivat muut perheenjäsenet niin vähän kuin mahdollista olla mukana. Itse asiassa täytyivät kuitenkin Eevan toivomukset; Leonore seurasi häntä uskollisesti minne hän vaan tahtoi. Laamanni oli synkän ja levottoman näköinen, äiti lempeä ja sovittelava, ja mitä Eevaan itseensä tulee, niin hän oli niin äärettömän arka kaikelle, joka koski hänen rakkautensa, että pieninkin vastusteleminen tuotti hänelle itku- ja hermokohtauksia. Yhä selvemmin hänen omaisensa surulla huomasivat miten kiihkeä ja lämmin oli hänen rakkautensa majuri R***ään. Vilaus vaan hänestä, hänen askeleensa, äänensä vaikuttivat vavistuksen Eevan koko olentoon. Kaikki entiset rakkaat suhteet olivat menettäneet valtansa hänen sydämeensä.

Tapahtuu välistä että ihmiset - olkoot syyt sitten fyysiset tahi siveelliset - yhtäkkiä kummallisesti muuttuvat. Ärtisyys, kiivaus, ymmärtämättömyys, tulyys voittavat äkkiä alaa ennen lempeässä ja rakastettavassa luonteessa, ja ikäänkuin taikatempulla on ihana, viehkeä olento muuttunut vastenmieliseksi. Silloin on vaara tarjolla että ystävätkin kylmenevät ja muuttuvat; vaaditaan ihmiseltä paljon hyvyyttä ja selvyttä, jotta hän aina uskollisesti säilyttäisi saman rakkauden, saman luottamuksen ja uskollisesti odottaisi hetkeä, jolloin lumous katkaistaan, jolloin lumouksen rikkoja tulee vapauttamaan, kuultuaan ystävän hiljaiset rukoukset, nähtyään hänen lempeät katseensa ja hellän huolenpitonsa. Mahdollisesti se ei muuten olisi milloinkaan tullut. Sanon **paljon selvyttä**; niin, sillä oikea ystävä ei heitä näkyvistään ystävänsä taivaallista kuvaa, hän näkee sen kaikkien satunnaisuuksien sumun lävitse, vaikka se olisikin kaikilta muilta jopa itse rikkojaltakin salassa. Hän luottaa siihen, rakastaa sitä, elää sen hyväksi ja sanoo: «Odot! Kärsivällisyyttä! Tämä kyllä loppuu ja silloin hän kyllä palaa.» Ja kellä on semmoinen ystävä, hän palaa myöskin.

Niin kulki hiljainen rakastavainen Leonore muuttuneen sisarensa vieressä.

Henrik näkyi siihen aikaan vaikuttavan erittäin terveellisesti koko perheeseen ja näytti saaneen takaisin koko entisen herttaisen iloisuutensa, voidakseen sillä haihduttaa kodista kaikki häiritsevät vaikuttimet. Hän seurasi entistä enemmän omaisiaan ulos maailmaan ja tarkasteli ahkeraan siskoaan ja majuria.

Ei kestänyt kauan ennenkuin majuri R*** säännönmukaisesti anoi Eevaa omaksensa. Eevan vanhemmat olivat varustauneet siihen ja päättäneet miten oli meneteltävä silloin kuin se tapahtuisi. He eivät tahtoneet tehdä lastansa onnettomaksi päättävästi kieltämällä suostumustansa hänen sydämensä toivomuksiin; mutta he olivat lujasti päättäneet vaatia häneltä ja majurilta yhden vuoden koetusajan, jona kumpikaan ei saisi seurustella toisensa kanssa, ei olla kirjevaihdossa, vaan olla ihan vapaana kaikesta keskinäisestä yhteydestä ja kaikista velvollisuuksista. Vasta sen ajan kuluttua voisi kihlautuminen tulla kysymykseen, jos nimittäin Eeva tai majuri silloin sitä haluaisi. Elise, joka yhä hartaammin ja täydellisemmässä määrin täyttään velvollisuutensa, oli saanut yhä suuremman vaikutusvallan mieheensä, oli saanut miehensä suostumaan tähän välittävään keinoon. Hän koetti istuttaa mieheensä samaa toivoa, joka häntä itseäänkin elähytti, sitä nimittäin, että Eeva koetusajan kestäessä huomaisi majurin kunnottomuuden, omaistensa hellyyden ja toivomusten vaikuttamana voittaisi rakkautensa, tahi majuri Eevan rakkauden jalostuttamana ja oman rakkautensa lujuuden kautta ansaitsisi hänet paremmin. Olihan juuri laamannin omainen ja lempilause, että kaikki ihmiset voivat parantua, ja mielellään hän myönsi, ettei siihen ollut tehokkaampaa keinoa kuin syvä, todellinen rakkaus.

Vakavasti ja hellästi laamanni sitten puhutteli tyttärensä, selitti asian hänelle eikä salannut kuinka katkera hänelle oli ollut ja vieläkin oli naimisehdotus, ja hän vetosi Eevan omaan oikeudentuntoon kysyen vaadittiinko häneltä liikoja tuota lykkäämis- ja koetusaikaa pyydettyä.

Eeva itki kovasti, mutta liikutettuna vanhempainsa hyvydestä hän suostui heidän toivomuksiinsa ja lupasi vaikkakin surulla alistua niihin ja seurata niitä.

Majurille, joka oli kosinut kirjallisesti, laamanni kirjoitti avomielisen ja jalon, vaan ei suinkaan erittäin ystävällisen vastauksen, jossa hän vaati että hän kunniallisena miehenä olisi millään tavalla viettelemättä Eevaa rikkomaan vanhemmilleen antamaa lupaustansa sekä sen kautta häiritsemättä hänen siihen asti onnellista subdettansa perheensä. Tämän kirjeen antoi laamanni tyttärensä lukea. Se tuotti Eevalle uuden kyyneltulvan, kun hän, vaikka turhaan, koetti taivuttaa isäänsä siitä pyyhkimään lauseita, jotka hänen mielestään olivat liian ankaria; isän mielestä ne päinvastoin olivat liian lievät; vastaus lähetettiin samana päivänä ja kaikki muuttui rauhallisemmaksi.

Arvattavasti olisi Eeva nurkumatta alistunut vanhempainsa tahtoon, jonka he erinomaisella lempeydellään koettivat tehdä hänelle helposti seurattavaksi, ellei seuraavan päivän illalla majuri R***ltä olisi saapunut Eevalle kirje, joka saattoi hänen sielunsa vallan liikituksen melkein epätoivon valtaan. Majuri siinä kiihkeästi valitti Eevan isän «vääryyttä, suvaitsemattomuutta ja tyrannimaisuutta», kuvaili mitä intohimoisimmin lausein rakkauttaan, rajatonta kärsimystensä, epätoivoansa.

Eeva sairastui saatuaan hänen kirjeensä, kuitenkin enemmän sielun kuin ruumiin puolesta ja pyysi puhutella assessoria. Perheen lääkäri ja ystävä tulikin heti hänen luoksensa.

«Rakastatteko minua?» oli Eevan ensi kysymys heidän jäätyään kahden kesken.

«Rakastanko teitä, Eeva?!» vastasi assessori luoden häneen silmäyksen, joka olisi voinut herättää eloon hellyyden tunteita Eevan sydämessä, ellei sitä olisi ainoastaan yksi tunne silloin vallinnut.

«Jos rakastatte minua; ellette tahdo että minä sairastuisin todellisesti», jatkoi Eeva puhuen nopeaan ja kiivaasti, «niin täytyy teidän viedä tämä kirje majuri R***lle, sekä jättää minulle hänen vastauksensa! Isäni vihaa häntä, kaikki täällä vihaavat häntä; ei kukaan tunne häntä niinkuin minä! Olen semmoisessa tilassa, että pian joudun epätoivoon, ellette armahda minua. Mutta salaisesti tulee teidän auttaa minua!... Ette tahdo! Jos rakastatte minua, täytyy teidän ottaa tämä kirje ja vie...»

«Pyydä minulta kaikkea muuta paitsi sitä, Eeva. Minun täytyy kieltäytyä, ja juuri sen tähden että niin syvästi rakastan teitä. Tuo mies ei todellakaan teitä ansaitse; hän ei ole teidän arvo!»

«Ei pahaa sanaakaan hänestä! Minä tunnen hänet paremmin kuin te kaikki yhteensä; - minä yksin tunnen hänet; mutta te kaikki olette hänen vihamiehiään ja onneni vastustajia. Vielä kerran rukoilen teitä, rukoilen teitä kyynelissä! Niin paljonko siis tässä pyydän teiltä? Hyväntekijäni, ystäväni, ettekö tahdo täyttää Eevanne tahtoa?»

«Antakaa minun puhutella isäänne!»

«Tästäkö? Ei ei! Mahdotonta!»

«Siinä tapauksessa, Eeva, täytyy minun kieltää! Minua pahoittaa enemmän kuin voin selittääkään, että minun täytyy kieltää teiltä jotakin tässä maailmassa. Mutta tässä asiassa en tahdo tahrata kättäni, en tahdo tulla onnettomuutenne välikappaleeksi. Hyvästi!»

«Seisahtukaa! Viipykää! Kuunnelkaa minua vielä! Mitä te minun puolestani pelkätte?»

«**Kaikkea!** R***n kaltaisen miehen vallassa.»

«Te arvostelette häntä väärin ja te arvostelette minuakin väärin.»

«Minä päinvastoin tunnen hänet ja tunnen teidät, Eeva, ja sen vuoksi menen ennen vaikka tuleen kuin kuljetan kirjeitä teidän välillänne. Siinä viimeinen sanani!»

«Te ette tahdo! Te ette rakasta minua eikä minulla enää ole ainoatakaan ystävää!»

«Oi Eeva, Eeva, älkää puhuko noin! Te siinä teette syntiä! Te ette tiedä ... pyytäkää minulta kaikki, pyytäkää elämäni - Oi! teidän kauttanne se jo on menettänyt kaiken arvonsa - pyytäkää...»

«Tyhjää lorua!» keskeytti Eeva kääntyen maltittomasti pois, «minä en pyydä mitään teiltä enää, assessori Munter! Suokaa anteeksi että olen vaivannut teitä!»

Assessori katseli häntä hetkisen ääneti, painoi sitten äkkiä kätensä rintansa vasenta puolta vasten, ikäänkuin olisi siellä tuntenut kovaa tuskaa ja meni ulos tavallista enemmän kumarassa.

Odottamattomasti selkeni kohta sen jälkeen Eevan ja hänen vanhempainsa väli. Eeva tuli rauhallisemmaksi. Majuri R*** matkusti maalle kaupungin läheisyyteen erään tuttavan luokse viettämään joulua. Samana päivänä tuli Eeva tavalliseen teeaikaan alas kirjastoon, vietettyään monta päivää huoneessansa. Kaikki ottivat hänet iloiten vastaan. Laamanni meni hänen vastaan avosylin, puhutteli häntä jos jonkinlaisilla lempinimillä, pani hänet istumaan sohvaan äidin viereen ja kantoi itse hänelle teetä, - sulhanen ei olisi voinut olla sen hellempi ja huolellisempi. Eeva ei voinut olla välinpitämätön niille rakkaudenilmauksille, mutta hän ei ottanut niitä ilolla vastaan. Polttava puna ja kova kalpeus vaihtelivat vuoroin hänen poskillansa ja välistä näytti siltä, kuin kyynel, katumuksen kyynel olisi ollut nousemaisillaan hänen silmiinsä.

Kuitenkin palasi siitä hetkestä alkaen entinen suhde ja entinen rauha osaksi perheeseen. Majuri R***n nimeä ei kukaan maininnut, ja samalla tavalla kuin keväällä ruoho itää ja kasvaa, lehdet puhkeavat, vaikka taivas vielä on pilvessä ja moni pohjoistuulenpuuska unehtuu ilmaan, samalla tavalla puhkesivat Frankin perheessä suloiset tunnelmat ja iloiset hetket keväisen hengen elähyttämänä. Olisitte nähneet äidin! Miten hän liikkui kodin keskuksena, sen sydämenä, miten hän loi hauskuutta ja mieltymystä kaikkiiin, miten hän liikkui kaikkialla niin armaana, niin lohduttavana ja iloa jakavana! Aina seurasi häntä jokin suloinen tahi elvyttävä sana tai teko. Kuitenkin hän itse oli kaikkea muuta kuin tyyni ja rauhallinen. Niihin huoliin, joita hänellä oli tyttäristönsä, liittyi vielä huolet Henrikin tulevaisuudesta ja onnesta. Hän tunsu ja käsitti paremmin kuin kukaan muu poikansa toiveet, tunteet ja aatteet; sentähden kohtasivatkin heidän katseensa niin usein toisensa ystävällisessä hymyssä; sentähden hän myöskin yhä enemmän kalpeni postiaikana niinä päivinä kuin Tukholman posti saapui. Ehkä se toi mukanaan tärkeitä uutisia Henrikille.

«Elise kultani!» lausui laamanni hellästi nuhdellen, «minkävuoksi tuommoista levottomuutta, tuommoista ymmärtämätöntä pelkoa. Minä myönnän että olisi suuri ilo meille kaikille, jos Henrikin onnistuu saada hakemansa virka. Mutta jos hän ei sitä saa - no niin! silloin voi hän onnistua saamaan jonkun toisen jonkun ajan kuluttua. Onhan hän vielä nuori mies; odotakoon hän samoin kuin moni muukin. Ja hänen runoelmansa - jos sitä ei pidettäisikään mestariteoksena, tahi jos se ei saisikaan palkintoa, niin - no Herran nimeen, mitä se tekee! Hänestä ehkä tulee sitä kunnollisempi ihminen käytännöllisellä alalla, jos hän ei onnistu runoilijana. Minua se ei surettaisi; sen tunnustan suoraan. Ja minä toivoisin niin viran kuin runoelmansa hiiteen, jos sinä niiden tähden kuljet allapäin, kalpenet ja hermostut. Lupaa minulle ensi postipäivänä olla järkevä eikä samannäköinen kuin alakuu, muuten minä lupaan kovasti suuttua ja pidättää kaiken postin itselleni.»

Mutta lapsillensa isä lausui: «eikö teillä tosiaankaan ole neroa ja kekseliäisyyttä sen vertaa, että voisitte huvittaa äitiänne ja hankkia hänelle ajattelemista noina onnettomina postipäivinä? Henrik! sinun asiasi on rauhoittaa häntä. Ja jos et vakuuta hänelle, että olkoon sinun ulkonainen onnesi minkäläinen hyvänsä, niin sinä kyllä kannat sen miehen tavoin, silloin minä sanon, ettet ansaitse kaikkea sitä hellyyttä ja rakkautta, jota hän sinulle uhraa.»

Henrik punastui kovasti, ja laamanni jatkoi: «ja sinä Gabrielle! Minä en milloinkaan enää sano sinua älykkääksi pikku tytökseni, ellei sinulla huomenna postiaikana ole valmiina arvoitusta, joka saattaa äitisi pään niin pyörälle, että hän unohtaa kaiken muun.»

Huomispäivänä oli erittäin vilkasta. Ei milloinkaan ennen Henrik ollut ottanut mieltäkiinnittävämpiä aineita keskusteltavaksi, eikä äitiä niin houkuteltu ottamaan osaa nuoruuden keskusteluihin. Postitunnin alkaessa oli äiti paraikaa selvittämässä arvoitusta, jota Henrik ja Gabrielle sanoillaan ja kokkapuheillaan koettivat sotkea yhä mukaauttaessaan häntä sitä arvaamaan.

Se kuului näin:

Mä tahdon rauhaa,
en riitaa, en,
kun myrsky pauhaa
niin pakenen.
Ja rintain öissä
mä palelen,
tuliliekkilöissä
elän hetkisen.
Siltä joudun hukkaan,
ken on kahleissa,
ja vapauden kukkaa
ma rakastan vaan.
Ja viisautta
ma rakastan
ja rakkautta
ma seurajan.
Olen kera helläin
mä puolisojen,
on sydämmellään
joka lapsosen.
Mun joskus peittää
yön varjot voi,
hyviä heittää
en silti voi.
Sua aamusilta
jos pakenen,
niin suussa illan
jo suutelen.

Arvoitus, joka tosin ei ollut Gabriellen paraimpia, herätti kuitenkin suurta huvia ja sai aikaan Henrikin puolelta mitä hullunkurisimpia arvailuja. Mutta äitiä ei niinkään saatu ymmälle, vaan hän huusi, koettaen saada äänensä kuuluviin leikillisten lastensa hälinässä, että arvoituksen selvitys oli -

Onni.

«Onni!» toisti laamanni astuessansa sisään kädet täynnä kirjeitä ja sanomalehtiä - «luulenpa teidän täällä ennustavan. Gabrielle, tyttöseni, tästä saat pienen palkan arvoituksestasi. Lue tämä äidillesi!» Ja hän asetti hänen eteensä sanomalehden.

Gabrielle alkoi, mutta jätti pian sanomalehden, hypähti ylös, löi kätensä yhteen ja huudahti:

«Henrikin runo on voittanut ensimmäisen palkinnon!»

«Ja tässä Henrik!» lausui laamanni, «on kirjeitä; sinä olet nimitetty...» Laamannin ääni hukkuu muiden ilohuutoihin. Henrik oli äitinsä sylissä kyynelsilmin iloitsevien sisariensa ympäröimänä. Laamanni mittaili pitkin askelin lattiata; viimein hän seisahtui onnellisen ryhmän eteen ja huudahti: «No niin, niin! Antakaa nyt minunkin saada osani tuosta kaikesta. Elise! Kiitos siitä, että olet lahjoittanut minulle tuon pojan! Ja sinä poika, tule tänne, niin saan sanoa sinulle...» mutta siitä ei tullut sen enempää, mykkänä liikutuksesta syleili isä poikaansa ja vastasi tyttäriensäkin hyväilyihin.

Monet Tukholmasta tulleet kirjeet sisälsivät kiittäviä lauseita ja onnentoivotuksia nuorelle runoilijalle. Henrikin ystävät vallan ylistäen kiittivät häntä.

Oli melkein liian paljon onnea yhtäikaa. Ensi hetkenä sitten kun perhe oli saanut tiedon uutisesta, oli ilo hiljainen ja liikutuksensekainen; sitten se muuttui äännekkäämmäksi ja levisi räiskiävän raketin tavoin kaikkiiin suuntiin. Yleisesti ehdotettiin, että päivän sankarin kunniaksi oli päivä jollakin juhlalla vietettävä, ja sille aikaa kuin perheenisä teki boolin (koko talon näet piti juoda Henrikin malja), teki muu perhe Tukholman matkan suunnitelmia. Pitihän koko perheen olla mukana, kun Henrikille annettiin suuri kultamitali, pitihän sen olla läsnä hänen kunniansa päivänä. Eva muuttui miltei yhtä vilkkaaksi kuin oli ollut ennen, kuvaillessaan semmoista juhlaa, missä hän oli kerran ennen Ruotsin Akatemiassa

ollut mukana.

Henrik kertoi paljon Tukholmasta; hän halusi saada näyttää äidilleen ja sisarilleen kauniin pääkaupungin. Heidän piti saada ihailla kuvakokoelmia, käydä teatterissa, ja nähdä tuo hurmaavan kaunis neiti Jenny L. ja kuulla hänen laulavan, ja nähdä linna, kävelypaikat, näköalat, kirkot, torien kauniit kuvapatsaat – yhden ainoan niistä olisi Henrik tahtonut kaataa kumoon – oi! Tukholmassa oli niin paljon kaunista ja hauskaa nähtävänä!

Äiti hymyili ilosta – Tukholmanmatkan aiheelle; isä myöntyi siihen ja kaikkiin muihin esityksiin; nuorten silmät loistivat riemastuksesta; booli tuoksui heille onnea.

Nuoreen vapaaherra L:een, joka paljon rakasti Henrikiä, mutta paljon enemmän vilkasta liikettä ja hälinää, oli tarttunut todellinen juhlamisinto miltei raivo. Hän tanssitti kaikkia; Louise ei saanut istua paikallaan; «pikku neitiä» piti pyörittää – tosi kyllä oli hän iloissansa melkein yhtä tanssinhaluinen kuin hänkin – laamanninkin täytyi pyöriä nuoren huimapään kanssa; viimein hän ihmisten puutteesta pyöritti pöytiä ja tuoleja. Punssin tulisuus ei suinkaan ollut omansa hillitsemään hänen kuohahtelevia elinvoimiaan.

Laamannista tuntui erittäin ikävältä, kun hänen juuri sinä päivänä täytyi erota omaisistaan; mutta tärkeät asiat pakoittivat häntä juuri samana iltana lähtemään asiamatkalle, jonka piti kestää kolme tai neljä päivää. Vaikka hän jätti omaisensa terveinä ja kukoistavina, näytti lyhyt ero koskevan häneen tavallista enemmän vaikeammalta. Jätettyään omaisensa hyvästi, hän palasi uudestaan sudennahkaturkit yllään – joka oli hänelle sangen tavatonta – syleili vielä kerran vaimoansa, pyöritti tyttäriään teeskennellyn iloisesti ja läksi kiireesti ulos, jotenkin kouraantuntuvasti torjuttuaan luotaan nuoren L-n, joka hurjassa ilossaan koiran tavoin ahdisti hänen susiturkkiaan. Kun laamanni sitten reestä vielä kerran katsahti ylös kirjaston ikkuniin tervehtien kädellään vaimoaan ja tyttäriään, huomasivat he kummastuen kyöneleiden nousseen hänen silmiinsä.

Mutta hetken ilo ja tulevaisuuden toiveet ja lupaukset pian täyttivät kotiinjääneiden mielet. Ilta kului ilossa ja riemussa. Parooni L. joi punssia kotiväen kanssa, kunnes se nousi hänelle päähän; Louisen viisaat nuhteet olivat vesipisaroita siihen tuleen.

Henrik oli ylevän iloinen. Hänen säihkyvät silmänsä ja eloisan kaunis päänsä muistuttivat Apolloa.

«Mihin ovat nyt synkät aavistuksesi joutuneet, Henrik?» kysyi Leonore hellästi ja iloisesti, – «näytähän siltä että voisit syleillä – jopa Stjernhökiäkin!»

«Koko maailmaa!» vastasi Henrik sulkien siskonsa syliinsä. «Olen niin iloinen!»

Ja kuitenkin oli kodissa eräs toinen, joka oli vielä onnellisempi kuin Henrik, nimittäin hänen äitinsä. Katsellessaan poikansa kauniita, kirkastuneita kasvoja ja ajattellessaan mitä hän oli ja mitä hänestä vielä voisi tulla, hän kuvaili niitä laakereita, jotka kerran koristaisivat tuota armasta päätä, sitä tulevaisuutta, joka odotti hänen lemmikkiään, hänen kesälastansa – oi! silloin oli äidin ilo vallan kukoistuksissaan hänen rinnassansa ja se hehkui sanomatonta autuutta, niin suurta onnea, että se muuttui miltei tuskaksi, sillä hänestä tuntui se liian suurelta täällä maan päällä kannettavaksi.

Ja kuitenkin – me lausumme sen kiitollisella ilolla – voi elämä kantaa suuren määrän taivaallista onnea, kantaa sitä kauan sitä haihduttamatta tahi musertamatta. Hiljaisuudessa ja salassa semmoinen onni mielellään kukkii; sen vuoksi maailma siitä niin vähän tietää eikä oikein ota uskoaksensa. Mutta Jumalan kiitos! sitä on runsaasti, kaikkina aikoina ja kaikissa maissa, ja – me kuiskaamme sen niille, jotka ovat onnellisia, iloitaksemme heidän kanssansa – sangen harvoin todellisuudessa tapahtuu niin, kuin niin usein kirjoissa vaikutuksen takia, että erittäin suuri onnentulva tuo mukanaan

onnettomuutta.

Hilpeää, onnellista iltaa seurasi yö ja Frankin perheenjäsenet lepäsivät rauhallisesti unen helmoissa, kun he äkkiä puoliyön aikana heräsivät kauhistuttavasta huudosta: «tuli, tuli on irti!» Talo oli ilmi tulesa, ja savua ja liekkejä he kohtasivat kaikkialla, sillä tuli oli levinnyt uskomattoman nopeasti. Sanomaton häiriö syntyi, kaikki etsivät toisiansa, äiti, lapset, isäntäväki ja palvelijat. Puolialastomina, voimatta pelastaa vähintäkään, kokoutuivat talon asukkaat torille, johon lukematon kansanjoukko tulvaili, ja josta käsin ruiskut ryhtyivät sammutustyöhön kirkonkellojen kiivasti kaikuessa ja hätärumpun kumeasti päristessä pitkin kaupungin katuja. Henrik veti perässään nuoren vapaaherra L-n, joka oli sanatonna kauhusta, ja tulen polttamana. Hurjasti ja etsien katseli äiti omaisiansa; äkkiä hän huudahti: «Gabrielle!» ja tuskasta huutaen syöksyi palavaan rakennuksen. Ihmiset heti ympäröivät tyttäret, estäen heitä väkisin ryntäämästä äidin jälkeen, mutta kaksi miestä tunki esiin ihmisjoukosta sekä riensi nuolenoikeasti hänen jälkeensä. Toinen oli hänen kaunis – nyt entistään kauniimpi poikansa; toinen oli niiden kykloppien näköinen, joita taide kuvaa työskennellen maanalaisissa pajoissansa, mutta kaksi silmää hänellä kuitenkin oli ja niistä hehkui sillä hetkellä liekit, jotka melkein voivat kilpailla niiden liekkien kanssa, joita vastaan hän meni taistelemaan ihmishengestä. Kumpikin hävisi liekkeihin. Silmänräpäyksien hiljaisuus vallitsi väkijoukossa. Hätärumpu vaikenä, ihmiset tuskin tahtoivat hengittää; ääneti väentelivät tyttäret käsiään; ja palokello säesti surkealla läpättämisellensä ruiskujen turhaa suihkusadetta; sillä liekit kohoamistaan kohosivat. Äkkiä kuului helpotuksen huudahdus väkijoukosta; sen sydän sykki iloisesti, sillä poika kantoi äidin sylissänsä liekeistä, jotka sihisten ojensivat kielensä heihin heitä nielläksensä; ja – toinenkin riemuhuuto! Toinen kykloppi, assessorin sanalla sanoen, seisoi toisen kerroksen ikkunassa ja mustien savupilvien lomitse häämöitti valkonen olento, jonka hän pusersi rintaansa vasten. Tikapuut nostettiin kiireesti ja mustana ja kärventyneenä laski Jeremias Munter kohta sen jälkeen pyörtyneen vaikka vahingoittumattoman Gabriellen äidin ja siskojen syliin. Sitten hän palasi Henrikin seurassa tulen valtaamaan taloon, josta heidän onnistui pelastamaan pulpetti, joka sisälsi laamannin tärkeät paperit. Muutamia mitättömiä pikkuesineitä pelastettiin myöskin. Mutta siinä oli kaikki. Talo oli puusta ja paloi, paloi, paloi poroksi huolimatta sammutusyrityksistä; mutta ollen erillään se paloi yksin sytyttämättä toisia.

Uupuneena ponnistuksista palasi Henrik omaistensa luokse, tapasi heidät kaikki majoitettuna assessorin pieneen

asuntoon, joka myöskin oli torin varrella. Jeremias itse näytti monistuneen kymmenkertaiseksi voidakseen hankkia vieraillessaan välttämättömimmät tarpeet. Hänen vanha taloudenhoitajansa oli vallan pyörällä tulipalon ja isäntänsä monien vieraiden takia, asunto kun oli niin yksinkertainen. Mutta isäntä, **hän** tiesi neuvon kaikkeen, hän keitti kahvin, hän teki tilat ja näytti vallan unohtavan melkoisen pahat palohaavansa. Hän teki pientä pilaa itsestään ja tavaroistansa vähä väliä pyyhkien kyyneleen silmistään muistelllessaan heidän onnettomuuttansa. Louise ja Leonore auttoivat häntä hiljaa ja tyynesti puuhissansa.

«Etkö ole järjellinen, kahvipannu ja ole kiehumaista yli laitojesi niinkuin hölmö, kun kerrankin saat keittää kahvia naisillekin!» torui assessori, «tässä Leonore neitiseni, tässä on rohtoja äidille ja Eevalle! Louise sisko! olkaa hyvä käyttäkää hyväksenne koko ruokavarastoni! Ja hän, nuori herraseni!» hän lausui Henrikille äkkiä tarttuen hänen käsivarteensa ja katsellen häntä tutkivasti, «tule kanssani, sillä minun pitää saada hänet vähäsen käsiini, minun!»

Ei ollut minutinkaan vertaa menetettävää. Kova verentungos sydämmeen sai nuoren miehen hengenvaaraan. Assessori repi häneltä nutun yltä ja iski suonta samassa silmänräpäyksessä kuin Henrik meni tainnuksiin.

«Mikä nuhjus!» sanoi assessori nyrpeissään Henrikin jälleen toinnuttua, «miten voit olla semmoinen nuhjus, kun kuitenkin olet niin - kelpo mies? Kas niin! Nyt on vaara ohitse! Kuolema on iskenyt kyntensä meihin tänä yönä ja laskenut vähän leikkiä kanssamme, mutta ollaan me siltä rohkeat. Mennään nyt kohteliaina ritareina auttelemaan naisia. Odota! Minun täytyy saada vähäsen vettä silmiini, etten ole enemmän chevalier de la triste figuren, surkean ritarin näköinen kuin tarpeellista on!»

Seurauksia.

Uuden aamun aurinko paistoi kirkkaana häikäisevän valkoisille lumenpeittoisille kattoloille torin ympärillä värjäten palaneen talon raunioista nousevat savupilvet mitä koreimman purppuranpunaisen, kullankarvaisen ja sinisen väriseksi; lumi oli torilla ja kirkkopuistossa noen ja tuhkan mustaamaa ja siinä pienet varpuset sadottain peseytyivät ja kuoputtelivat riemuisasti visertäen.

Äiti tyttärineen katseli kyynelsilmin savuavaa paikkaa, jossa eilen vielä oli heidän hauska, miellyttävä kotinsa, mutta ei kukaan heittäytynyt surun valtaan. Eeva yksinään itki kovasti, mutta salaisesta tuskasta. Eeva tiesi majuri R***n olleen sen yön kaupungissa, mutta kuitenkin - hän ei vielä ollut näyttäytynyt.

Aamulla oli vilkasta liikettä, kun paljon ihmisiä tuli assessorin asunnolle. Perheet tulivat tarjoamaan kodittomille asuntoa ja työssijaa; nuoret neitokset toivat vaatteitaan; muiden palvelijat tarjosivat vaatteita Frankin palvelijoille; tuli lahjaksi kauniita pöytäkalustoja ja huonekaluja, leipurit lähettivät suuret korilliset leipää, oluenpanija olutta, toiset lähettivät viiniä y. m. He saivat nähdä mitä kauniimpia kohtauksia, jotka kaikki osottivat miten kunnioitettu ja rakastettu Frankin perhe oli.

Gunilla rouva tuli niin hyväntahtoisena ja innokkaana, valmiina riitelemään kaikkien kanssa, jotka vaan vähäkään aikoivat vastustaa hänen aikeitansa viedä vanhat ystävänsä vaunuissansa luoksensa niihin huoneihin, jotka hän asunnostansa kiireimmiten oli laitattanut heitä varten kuntoon. Assessori ei tällä kertaa riidellyt hänen kanssansa, vaan katseli ääneti vieraittensa lähtöä, katseli kyynelsilmin miten vaunut vierivät pois, vieden Eevan pois hänen kodistansa, joka nyt oli hänestä niin synkkä ja kolkko.

Saman päivän illalla oli perheen isä jälleen omaistensa luona ja painoi heidät kaikki ilosta itkien syliinsä. Niin, ilosta itkien - sillä olivathan he kaikki vielä jäljellä! Parin päivän kuluttua hän kirjoitti eräälle ystävällensä:

«En älynyt ennen kuin tämän onnettomuuden jälkeen mitä kaikkea omistin vaimossani ja lapsissani, en tietänyt itselläni olevan niin paljon hyviä ystäviä ja naapureita. Kiitän Jumalata, joka on antanut minulle semmoisen vaimon, semmoisia lapsia ja ystäviä. Jo ovat viimeainittujen toimesta kaikki perheeni tarpeet tyydytetyt, jopa enemmän kuin tyydytetyt! Keväällä rupean uudestaan rakennuttamaan kotoani sen entiselle paikalle. Mistä syystä tuli pääsi irti, sitä en tahdo tietää. Onnettomuus on tapahtunut ja on meille varoittavana esimerkkinä vastaisuudessa. Siinä kylliksi. Taloni ei ole tullut köyhemmäksi rakkaudesta, vaikka sen rikkaus on kärsinyt. Rakkaus kestää ja parantaa kaikki. «Herra antoi, Herra otti, siunattu olkoon Herran nimi!»

Laamanni ei todellakaan tahtonut kuulla mitään arveluita eikä otaksumisia tulen irtipääsemisestä. Me kuitenkin rohkenemme tässä ilmoittaa oman luulomme. Oli nimittäin sangen luultavaa, että se oli saanut alkunsa nuoren vapaaherra L-n huoneesta ja että hän itse puolihumalaisessa tilassaan oli syyppä siihen. Arvattavasti hän itsekin niin luuli; varmaa vaan on, että tämä tapaus ynnä Frankin perheen käytös häntä kohtaan vaikutti hänen luonteessaan suuren muutoksen. Hänen isänsä tuli jonkun ajan kuluttua viemään hänet erään silmälääkärin luokse, joka oli Köpenhaminan taitavimpia - sillä tulipalossa olivat hänen silmänsä pahasti vahingoittuneet. Meidän silmämme eivät näe häntä ennenkuin kertomuksemme paljon myöhemmissä vaiheissa.

Perheen tyttäret todellakin tuumivat - niinkuin jo aikaisemmin on kerrottu - hankkia itselleen itsenäisen toimeentulon ja nykyisissä oloissa helpoittaa vanhempiansa huolia, joutumatta kenenkään muunkaan niskoille. Eeva tahtoi aluksi ottaa vastaan kutsuu eräälle maatilalle niillä tienoin, missä majuri R*** oleskeli. Akselholmassa avattiin sydämet, siipirakennukset, päärakennus y. m. Frankin perheelle. Ei ollut asumuksen puutetta, mutta laamanni pyysi niin herttaisesti omaisiaan aluksi jättämään kaikki tuumat sikseen ja pysymään kotona. «Parin kuukauden kuluttua», hän lausui, «ehkä jo tänä keväänä voitte menetellä mielenne mukaan; mutta nyt - pysykäämme yhdessä! Minä tarvitsen nähdä teidät kaikki ympärilläni ollakseni oikein varma siitä, että olette vielä kaikki tallella. En voi kestää ajatusta että nyt menettäisin «jonkun» teistä!»

Ja kuitenkin se ajatus tunkeutui miltei pakosta hänen mieleensä. Henrikillä ei paloyön jälkeen ollut tervettä hetkeä; yhtämittäinen sydämentykytyks oli alkanut ja jatkui siitä asti taukoamatta, ja siihen kipuun liittyi vielä vaaralliset

tukehdus- ja suonenvetokohtaukset, jotka välittämättä mistään apukeinoista ja lääkkeistä pikemmin yltyivät kuin vähenivät. Tuo saattoi laamannin kovin levottomaksi, sitä enemmän kun hän nyt entistä enemmän rakasti poikaansa ja piti häntä arvossa. Vasta tulipalon jälkeen voi sanoa isän ja pojan keskinäistä väliä **lämpimäksi** ja **helläksi**.

Kauniisti muhamettilainen sanoo, että kuolon enkelin lähestyessä ihmistä sen siivet jo edeltäpäin heittäivät varjonsa valittunsa ylitse. Jo taudin alussa näytti Henrikin sielu olevan synkän varjon peitossa ja taudin vaarallisemman puhkeamisen ensi aikoina sen voima lisääntymistään lisääntyi. Oi! ei ollut nuoren miehen helppoa, hänen, joka oli niin lahjakas ja oli niin runsain määrin saanut osakseen kaikkea sitä, mikä tekee elämän suloiseksi, ja joka juuri oli ehtinyt alkaa uran, mihin rakkauden ruusut, tuoreet laakerit häntä kutsuivat, hänen ei ollut helppoa siitä tulevaisuudesta kääntää katsettansa pois ja kuunnella niitä sanoja, joita hänen sykkivä sydämensä yöt päivät hänelle kuiskaili: «sinun täytyy laskeutua hautaasi! En lakkaa kolkuttamasta ennenkuin sen ovi aukenee.» Mutta Henrikin kaltaisille luonteille ei ole askel pitkä pimeästä valoon. Hänen sielussansa oli jotakin, joka saattaa ihmisen lausumaan elämän ja kuoleman herralle:

Jos vaikk' kuolontuomiomme
määrätty jo on,
Suudellen sit' alistumme
Herran tahtoon.[\[5\]](#)

Henrikillä oli eräänä päivänä pitkä yksityinen keskustelu taitavan ja huolellisen kotilääkäriensä, assessorin Munterin kanssa. Tullessaan hänen luotaan oli assessorilla kyöneleet silmissä. Henrik puolestaan oli tullessansa omaistensa luokse tavallista kalpeampi, mutta jonkinmoinen lempeä, juhlallinen rauhollisuus kajasti koko hänen olennostansa. Hänen silmänsä ilme osoitti sanomatonta kirkkautta ja loistoa. Varjo oli kokonaan poistunut hänen sielustansa.

Mutta syvemmin, yhä syvemmin ja synkemmin se peitti erään toisen olennon, joka Henrikin taudin alusta asti ei enää ollut entisellään, ja se oli – Henrikin äiti. Tosin hän kyllä puheli, liikkui ja toimiskeli niinkuin ennenkin, mutta hivuttava tuska ja pelko asuskeli hänen sielussansa; hän näytti olevan ikäänkuin erillään nykyisestä elämästä ja kaikki huolenpito siitä, mikä ei suoranaisesti koskenut hänen poikaansa, oli hänelle yhdentekevää tahi kiusallista. Huolellisesti tyttäret sen vuoksi karttoivat kaikkea, joka häntä häiritsi. Äiti sai melkein yksinomaan olla poikansa kanssa, ja monta nautintorikasta hetkeä saivat nuo kaksi vielä viettää yhdessä, nuo kaksi, joiden ehkä piankin tuli erota toisistaan – pitkäksi ajaksi.

Henrikiltä oli kielletty kaikki kovat aivojen ponnistukset, josta hänen tautinsakin häntä puolestansa esti. Hänen täytyi heittää kaikki rakkaat tutkimisensä; mutta hänen vilkas sielunsa ei voinut nukkua, vaan etsi virkistystä taiteen nuorekkaista lähteistä. Hän lueskeli ahkeraan erään runoilijan teoksia, joka lyhyellä elonajallansa oli kärsinyt paljon ja laulanut paljon, joka orjantappurakruunustansa oli saanut mitä ihanimpia «Saaronin liljoja» puhkeamaan. Stagnelius tuli hänen lempirunoilijaksensa. Henrik sepitti itse sävelen moneen runoon ja äiti lauloi niitä hänelle pitkinä talvi-iltoina, – äiti osasi aina laulaa paremmin hänen mielensä mukaan kuin siskot – ja hän iloitsi sydämensä pohjasta siitä puhtaasta voimasta, jolla niiden runoilija riemuisasti selvisi elämän tuskista ja koetuksista.

Huomattavaa oli että Henrik siihen aikaan usein äitinsä läsnäollessa ohjasi keskustelun kuoleman valopuoliin. Näytti siltä kuin hän olisi hiljaa tahtonut valmistaa häntä kestäämään pikaista eroa ja edeltäpäin poistaa sen katkeruuden. Elise ennen rakasti semmoisia keskusteluja, rakasti kaikkea, joka levitti valoa elämän tummiin, synkkiin kohtiin, mutta nyt hän kalpeni aina kun semmoiset keskusteluaineet otettiin puheeksi, hänen kasvonsa osoittivat levottomuutta ja hän koetti miltei kauhistuen sitä välttää.

Eräänä iltana kun perhe oli koossa hämää viettämässä ja assessorin mukana heidän tuttavallisessa piirissään, puhuttiin unista ja nukkumisesta. Henrik huomautti ikivanhasta unen ja kuoleman vertailusta; hänen mielestään se vähemmän piti paikkaansa itse nukkumisen tilan kuin siitä heräämisen yhtäläisyyden suhteen.

«Ja tuo yhtäläisyys» – kysyi Leonore – «miten se erityisesti ilmenee?»

«Tajunnan, muistin, koko sielun tilan täydellisessä säilyttämisessä ja elvyttämisessä aamulla tuon pimeän yön jälkeen.»

«Hyvä», lausui assessorin, «se on mahdollistakin! Mutta mitä me saatamme siitä **tietää?**»

«Sen minkä ilmestys on meille ilmoittanut!» vastasi Henrik vilkkain katsein. «Tarvinnemme siihen parempaa selvitystä kuin sen, joka on meille annettu, että Yksi meistä on kuollut ja noussut haudastansa sekä näyttäytyneet meille nukuttuansa tuossa pimeässä asunnossa ihan samallaisena kuin ennen, samana tahdoltaan, samana ystävyydeltään kuin ennenkin ja uskollisesti muistaen pienimmänkin yhtä hyvin kuin suurimman kohtauksen ihmiselämässä. Minkä kirkkaan ja lohduttavan valon se onkaan sytyttänyt tuolle pimeälle portille. Se tieto on yhdistänyt molemmat maailmat; se on rakentanut sillan pimeän syvyyden ylitse; sitä myöten vaeltaja voi kulkea kauhistumatta ja ystävät voivat yhtä tyyneästi ja levollisesti toivottaa toisilleen «hyvää yötä» elämän kuin päivänkin lopussa!»

Käsivarsi kiertyi silloin suonenvedontapaisesti Henrikin ympäri ja äidin ääni kuiskasi melkein epätoivoisesti hänen korvaansa: «et saa mennä, Henrik, Henrik et saa!...» Ja äiti kaatui pyörtäneenä hänen syliinsä.

Siitä hetkestä Henrik ei enää äitinsä kuullen valinnut semmoisia keskusteluaineita, jotka niin liikuttivat häntä. Hän koetti pikemmin rauhoittaa ja huvittaa häntä ja siskot olivat uskollisesti hänen apunaan. Heitä entistä vähemmän halutti ottaa osaa seuraelämään, mutta he kävivät kuitenkin välistä vieraisissa, syystä että veli niin tahtoi ja sitten he voivat kotona kertoa sieltä juttuja, jotka huvittivat häntä ja äitiä. Henrikin huoneessa enimmäkseen seuraelämän uutiset kerrottiin ja silloinpa siellä herttaisesti naurettiin! Ah! rakkaasen perheeseen on surun vaikea saada jalansijaa, ja jos se pääsee jonakuna hetkenä sisään pujahtamaan, niin se toisena ajetaan ulos. Eeva näytti silloin unohtavan yksityisen surunsa, voidakseen hänkin olla kukkana siinä hellyyden ja rakkauden kiehkurassa, johon he kietoivat kodin lemmikin; laamannikin jätti useammin kuin ennen työpöytänsä ja yhtyi perheseuraan. Miellyttävämpää sairashuonetta kuin Henrikin voi tuskin kuvailla. Hän sen kyllä tunsu. Tauti oli tehnyt hänet helläsydämmiseksi ja siksi hänen silmänsä usein

kyyneltyivät ja hän usein lausui: «olen onnellinen! liiankin onnellinen! Mikä autuaallisuus kun voi lempiä! Se on autuutta! Siinä on sielun suvi. Nytkin keskellä tuskiani voin tuntea itseäni niin rikkaaksi, niin onnelliseksi teidän kauttanne!» Ja silloin hän ojensi kätensä tavoitellen äitinsä tahi siskoja kättä ja suuteli niitä tai painoi ne vasten rintaansa.

Sattui sitten taudin helpoitus; Henrik kärsi paljon vähemmän tuskia. Ilontunne täytti kodin ja Henrik itsekin näytti välistä jälleen uskovan paranemansa. Hän voi jälleen käydä ulkona hengittämässä raitista talvi-ilmaa – hän rakasti ilmaa. Laamanni käveli usein hänen kanssansa; oli kaunista nähdä voimakkaan isän kiertävän käsivartensa kalpean, kauniin poikansa ympäri, kun askeleet muuttuivat raskaiksi, ja siten, hilliten omaa ripeätä käyntitapaansa hiljaa taluttavan hänet jälleen kotiin. Oli silloin kaunista nähdä molempien katseiden ilme.

Puhutaan paljon äidinrakkauden kauneudesta; – isänrakkaus on ehkä jotakin vielä kauniimpaa, liikuttavampaa, ja minä uskon että kellä on ollut onni olla yhtä hellän kuin kunnollisen isän hoidettavana, hän voi täydellisemmällä tunteilla, ja paremmin käsittäen sen tarkoitusta kuin kukaan muu, ylentää sydämensä taivaasen lausuen ihmissuvun yhteisen rukouksen: «Isä meidän!»

Muutama viikko kului. Eräs rouva Frankin perheen ystävästä aikoi siihen aikaan tyttäreineen matkustaa samaan kaupunkiin, missä Petrea oleskeli, ja toivoi hartaasti saada Gabriellen – nuoren tyttärensä Amelien parhaan ystävän – mukaansa. Gabrielle kyllä olisi mielellään käyttänyt tilaisuutta hyväksensä käydäkseen tervehtimässä armasta siskoansa ja vähäsen katsellaksensa maailmaa, mutta kun Henrik oli niin sairas, niin hän ei tahtonut sitä ajatellakaan eikä mitenkään tahtonut suostua eroamaan hänestä. Mutta Henrik itse kehoitti häntä innokkaasti lähtemään matkalle, joka voisi tuottaa hänelle niin paljon huvia.

«Ettekö huomaa», hän kysyi, «että Gabrielle istuu tässä katsellen minua, kunnes tulee vällän kalpeaksi? Ja sehän on kerrassaan tarpeetonta nyt, kun olen niin paljon paranemaan päin ja kyllä jonkun ajan kuluttua ihan paranen. Lähde Gabrielle kulta, matkusta, minä rukoilen sitä! Voithan sillä aikaa huvittaa meitä kirjeilläsi ja kun palaat kotiin pääsiäiseksi Petrean seurassa, silloin – silloin sinulla ei enää ole sairasta veljeä; minä siksi laitan itseni ihan terveeksi!» Muut yhtyivät siihen kehoituksillansa – etenkin nuori vilkas Amelie – ja vihdoinkin Gabrielle taipui. Varmana siitä että kaikki vaara jo oli ohitse hän läksi, leikkipuhe huulillaan ja kyynel silmissään. Se oli «pikku neidin» ensimmäinen huviretki kotoaan.

Majuri R***stä ei kuulunut sanaakaan, ja vaikka Eeva oli umpimielinen omaisiansa kohtaan, niin näytti hän tyyntyneen, ja hänen omaisensa osaksi rauhoittuivat hänen tulevaisuutensa suhteen. Laamanni kohteli häntä melkein kiitollisen hellästi, koetti jo edeltäpäin arvata ja täyttää hänen pienimmätkin toiveensa, suostui siihenkin, että hän kevään tultua saisi muuttaa M-n perheen luokse. Hän toivoi majurin silloin olevan kaukana sieltä. Mutta tuskastuneena hän pian huomasi siinä pettyneensä.

Eräänä pimeänä iltana maaliskuun alussa seisoi kaksi henkilöä puunjuurella Marian kirkon hautuumaalla hiljaa keskustellen.

«Miten lapsellinen olet, Eeva», lausui toinen, «tuskinesi ja epäilyksinesi! Ja miten horjuvainen on rakkautesi! Tahdotko, ihana enkeli kuulla todellisen lemmen kieltä? Kuule minua!

«Pourquoi fit on l'amour, si son pouvoir n'affronte
et la vie et la mort, et la haine et la honte!
Je ne demande pas je ne veux pas savoir
si rien a de son coeur terni le pur miroir
Je t'aime! tu le sais! Qu'importe tout le reste!»[\[6\]](#)

«Oi Viktor!» kuului Eevan vapiseva ääni, «lemmen puutteesen en ole syypää. Oi! tunnenhan ja todistanhan käytökselläni, että olet minulle enemmän kuin isä ja äiti ja sisaret, enemmän kuin mikään muu maailmassa. Käsitän sittenkin sen olevan väärin; sydämeni nousee kapinaan itseäni vastaan – mutta en voi vastustaa valtaasi!»

«Sen vuoksi onkin nimeni Viktor,[\[7\]](#) enkelini! Taivas itse on tunnustanut valtani. – Ja **Sinun** Viktorisi olen, suloinen Eevani, eikö niin?»

«Oi liiankin paljon!» huokasi Eeva. «Mutta nyt, Viktor, sääli heikkouttani, älä vaadi nähdäksesi minua ennenkuin keväällä – kuukauden kuluttua matkustan M-n luokse! älä vaadi...»

«Älä vaadi semmoisia lupauksia Viktorilta, Eeva! Hän ei sitoudu sillä tavoin; – mutta sinä – sinun täytyy tehdä niinkuin Viktorisi tahtoo – muutoin hän ei luota sinun rakkauteesi! Mitä? Kieltäydyt astumasta muutamia askeleita ilahuttaaksesi häntä, hänen silmiään ja sydäntänsä, kuullaksesi häntä, nähdäksesi häntä – todellakin, et lemme minua!»

«Oi rakastan, jumaloin sinua! Kaikki voisinkin kärsiä sinun tähtesi, oman sydämeni tunnonvaivatkin, – mutta vanhempani – sisarukseni! oi, et tiedä kuinka vaikea minun on pettää heitä! He ovat niin hyvät, niin lempeät – ja minä! Vielä taistelee rakkauteni heihin sitä rakkautta vastaan, jota tunnen sinua kohtaan. Älä jännitä jouta liian kireäksi, Viktor. Ja nyt – armas! hyvästi! M-n luona kuukauden kuluttua tapaavat Eevasi!»

«Seisahdu! Luuletko noin saavasi jättää minut! Missä säilytät sormuksesi!»

«Rinnallani! Yöt päivät se siinä lepää. Hyvästi! Oi! anna minun mennä!»

«Sano vielä kerran, että rakastat minua yli kaiken. Sano, että tahdot olla ainoastaan minun omani!»

«Sinun ainoastaan! Hyvästi!» Niin sanoen riistihe Eeva äkkiä irti ja riensi ikäänkuin peloissaan kiirein askelin hautuumaan poikki. Majuri seurasi häntä hitaasti. Tumma olento astui äkkiarvaamatta esiin ikäänkuin nousten haudasta

sekä käveli ihan majurin rinnalla. Tämä säpsähti ja tunsi kylmiä väreitä sydämessänsä, sillä haamu, suuri ja mykkä, pimeällä kirkkomaalla, oli kammottava ja aaveentapainen, ja kun se silminnähtävästi tahallansa jatkoi astuntaansa majurin rinnalla, tämä seisahtui sekä kysyi tuimasti:

«Ken olette?»

«Eevan isä!» vastasi hillitty mutta voimakas ääni ja liehuvassa lyhdynvalossa näki majuri laamannin tummien silmien vihaisesti ja uhkaavasti katselevan itseänsä. Silmänräpäykseksi hänen rohkeutensa lannistui, mutta heti sen perästä hän lausui ylpeän kevytmielisesti:

«No, minun ei siis enää tarvitse suojella häntä!» Ja kiireesti kääntyen hän katosi pimeyteen.

Laamanni seurasi tyttärtään lähestymättä häntä. Saapuessaan kotiin lepäsi hänen otsallaan synkkä varjo, syvempänä ja tuskallisempänä, kuin milloinkaan ennen. Ensi kerran elämässä oli laamannin voimakas pää todellakin kumarassa.

Niinä päivinä saapui Stjernhök äkkiarvaamatta kaupunkiin. Hän oli kuullut Frankin perhettä kohdanneesta onnettomuudesta, Henrikin urhotyöstä, siitä seuranneesta sairaudesta ja tahtoi vielä kerran tavata, häntä ennen ulkomaille lähtöänsä. Tämä käynti, jota varten hän oli matkustanut kolmattakymmentä peninkulmaa, ihmetytti ja liikutti kovasti Henrikkiä, ja kun Stjernhök astui sisään hänen luoksensa, hän meni mitä avomielisimmin ja hellimmin häntä vastaan. Stjernhök tarttui hänen ojennettuun käteensä ja äkkinäinen kalpeus levisi hänen miehekkäille kasvoilleen nähdessänsä miten muutamia viikkoja kestänyt tauti oli painanut leimansa Henrikin kasvoihin.

«Miten hyvä olet, kun tulit luokseni! Kiitos Stjernhök!» lausui Henrik innokkaasti, «varmaankaan en milloinkaan muuten olisi saanut nähdä sinua tässä elämässä. Ja minä haluaisin kuitenkin niin mielelläni lausua sinulle muutaman sanan ennenkuin eroamme.» Kumpikin vaiken hetkeksi.

«Mitä tahdot sanoa minulle, Henrik?» kysyi viimein Stjernhök ja erityinen liikutus kuvastui hänen kasvoissaan.

«Tahdoin kiittää sinua!» vastasi Henrik sydämmellisesti, «kiittää sinua ankaruudestasi minua kohtaan ja tunnustaa, että nyt täydelleen käsitan kuinka oikeutetut ja terveelliset moitteesi ovat olleet minulle. Tahdoin kiittää sinua siitä, että sen kautta olet ollut todellinen ystäväni, ja olen nyt vakuutettu siitä kuinka rehellisesti olet parastani tarkoittanut. Tämä on ainoa tieto, ainoa muisto tuttavuudestamme, ja ne vien mukaani kun jätän tämän maailman. Et ole voinut rakastaa minua, mutta siihen olen ollut itse syypää. Olen surrut sitä, mutta olen alistunut siihenkin. Kuitenkin olisi minulle suloista tietää etteivät vikani eikä myöhempi käytökseni sinua kohtaan ole istuttaneet sinuun kovin vastenmielistä käsitystä minusta; minulle olisi rakasta uskoa, että voit muistella minua ystäväenä, kun olen poissa!»

Tumma puna levisi Stjernhökkin poskille ja hänen silmänsä kostuivat kun hän vastasi: «Henrik! Tunnen tällä hetkellä paremmin kuin milloinkaan, etten tähän asti ole arvostellut sinua ansiosi mukaan. Pari myöhemmin tapahtunutta seikkaa on avannut silmäni, ja nyt – Henrik! onko sinulla vielä jäljellä ystävyyttä minullekin! Minun ystävyuteni sinulla on, ja ainiaaksi!»

«Oi! tämä on ihana hetki!» vastasi Henrik kuohuvun tuntein. «Koko elämäni ajan olen ikävöinyt sitä, ja nyt vasta se minulle suodaan, nyt kun ... mutta Jumalan kiitos tästäkin!»

«Mutta minkä vuoksi», huudahti Stjernhök innokkaasti, «miksi puhut niin varmasti kuolemastasi! Toivon ja luulen vieläkin, että tilasi ei ole niin arveluttava. Anna minun kysyä neuvoa taitavilta ulkomaisilta lääkäreiltä. Tahi paremmin! Tule kanssani ja käännä K-n puoleen! Hän on kuuluisa sydäntautien lääkäri. Anna minun viedä sinut hänen luoksensa. Varmaankin hän voi ja tekee sinut terveeksi!»

Henrik pudisti surumielisesti päätään. «Tuossa on hänen kirjansa!» hän lausui osoittaen ikkunalla olevaa avonaista kirjaa. «Siitä tunnen tarkkaan tilini. Katsos Nils Gabriel!» hän jatkoi kaunis hymy huulillaan, hän kiersi kätensä ystävänsä ympärille ja osoitti toisella taivaasen ja katseli häntä suurilla silmillään, jotka näyttivät suuremmilta (sillä kuoleman lähestyessä silmät suurenevät ja tulevat kirkkaammiksi), «katsos! Tuolla on sinun tähtesi! Se nousee! Sinua odottaa varmaankin valoisa tulevaisuus! Mutta valaistessansa sinun kunniatasi se katselee minun hautaani; – minä en voi enää sitä epäillä, ja joku aika sitten vielä se ajatus katkeroitti mieltäni – vaan ei nyt enää! Kun mieltäni painaa ajatus, että olen ehtinyt toimittaa niin sanomattoman vähän maan päällä, niin saan lohdutusta siitä, että sinä sen sijaan toimit sitä enemmän; ja täällä tahi toisessa maailmassa minä iloitsen sinun vaikutuksestasi ja onnestasi!»

Stjernhök ei vastannut. Suuret kyynelkarpalot kierivät hänen poskiansa alas ja hän painoi lämpimästi Henrikin syliinsä.

Henrikin tähden hän koetti kääntää puheen toisaalle. Mutta Henrikin rinta kohoili innostuksesta; sydän oli liian täysi iloa ja tunteita voidaksensa saada rauhaa muusta kuin niiden ilmaisemisesta. Molempien nuorten miesten keskinäinen väli näytti nyt olevan toisenlainen kuin ennen. Henrik johti nyt puhetta; Stjernhök kuunteli tarkkaavaisesti ja ilmeisellä mieltymyksellä, kun nuori runoilija laski ajatuksensa ja aavistuksensa valloilleen vapaammin, kuin hän milloinkaan ennen oli rohjennut terävän arvostelijan läsnäollessa.

Mutta kuolon valtakunnan naapuruus tosiaankin tuottaa erityistä arvoa. Henkien kuiskeiden luullaan tuosta salaperäisestä maasta yltävän sen korvaan, joka seisoo sen rajalla; sen vuoksi maailman viisaat ja voimakkaat oppilaiden ja hurskaiden lasten tavoin hiljaa kuuntelevat niitä mieleenjohtatuksia, joita kuolevat huulet haihtuvan hengityksen tavoin kuiskaavat.

Laamannin tulo antoi keskustelulle toisen käänteen. Stjernhök johti sen Henrikin viimeiseen julkaisuun; hän puhui siitä, etupäässä kääntyen laamannin puoleen, tuntijan tavalla, niin täydellisen ja myötätuntoisen hyväksyvästi, että Henrikkiä yhtä paljon kummastutti kuin ihastutti.

On suuri nautinto ansaita sen henkilön kiitos, jota pitää suuressa arvossa, etenkin jos mainittu henkilö on niukka

kiitoksesta. Henrik sai nyt täydellisesti kokea sitä tunnetta, ja Stjernhökin kiitoksen nautintoa lisäsi toinenkin, ehkä vielä suurempi – se, että ystävä hänet oivalsi tavalla, joka saattoi Henrikin selvemmin käsittämään oman itsensä. Vasta sinä hetkenä hän näytti selvästi käsittävän elämänsä tehtävän, mitä hän tahtoi ja mitä hän voisi. Elämän lähde pulppusi mahtavasti hänen rinnassaan.

«Sinä teet minut terveeksi, Nils Gabriel!» hän huudahti, «sinä luot minuun uudestaan elämän! Oi, minä tahdon tulla terveeksi! terveeksi, voidakseni jälleen elää, työskennellä paremmin, selvemmin kuin ennen. Enhän ole vielä toimitannut mitään! Mutta nyt, nyt voisin... Tunnen saavani uuden elon, en ole milloinkaan voinut näin hyvin! Varmaankin tulen nyt terveeksi tahi – on paras viini säästetty minulle viimeiseksi.»

Iltta kului perheenpiirissä suloisesti ja hilpeästi. Taivaan enkelit eivät ole ihanammat ja iloisemmat kuin Henrik sinä iltana. Hän laski leikkiä äitinsä, siskojensa ja Stjernhökin kanssa mitä miellyttävimmällä tavalla ja oli iloisin kaikista vieraista nauttiessaan Louisen valmistamaa sitruunakohokasta, josta «vanhin siskomme» oli hyvin ylpeä. Niin, jopa Louise tahtoi uskotella ainoastaan sen luoneen Henriikkiin uutta elämänhalua ja sen voivan saada ihmeitä aikaan. Mutta oi!

Juuri kun Henrik mitä hilpeimmin laski siitä leikkiä Louisen kanssa, kohtasi häntä mitä vaikeimmat tuskat.

Niitä kesti helpoittamatta kolme vuorokautta; ne riistivät sairaalta tajunnan ja näyttivät joutuisasti kuljettavan häntä sitä päämäärää kohti, jonka laupias käsi on asettanut ruumiillisten kipujen rajaksi. Toisella vuorokaudella tuon kohtauksen jälkeen valtasi Henrikin tuo muuttohalu, joka tavallisesti on merkinä siitä, että sielu valmisteleikse suureen muuttoon. Laamanni kantoi itse poikaansa sylissään huoneesta huoneeseen, tilalta toiseen. Perheen jäsenistä tuskin kukaan nukahti niinä kauheina vuorokausina. Kuiva, hätäntynyt katse lakkaamatta luotuna lemmikkiinsä, seurasi äiti poikaansa huoneesta huoneeseen, tilalta toiseen, istuen jalkapäässä sängynlaidalla, hellästi hymyillen hänelle, kun tämä näytti tuntevan hänet ja hiljaa mutta melkein lakkaamatta hän lausui poikansa nimeä.

Kolmannen päivän illalla Henrik selveni. Hän tunsu omaisensa, puhutteli heitä hellästi ja kiitti heitä. Hän huomasi heidän olevan kalpeat ja uupuneet ja pyysi heitä innokkaasti menemään levolle. Assessori, joka oli läsnä, yhtyi siihen vakavasti ja vakuutti heille, että Henrik itsekin varmaan saisi nauttia tuskatonta, rauhallista unta. Assessori tahtoi itse valvoa hänen luonaan sinä yönä. Isä ja tyttäret menivät; mutta äiti vaan viittasi kädellään, kun koettivat kehoittaa häntäkin vähäsen levähtämään ja hymyili niin surunvoittoisesti, että siitä selvästi huomasi: «ei maksa vaivaa siitä puhuakaan!»

«Saanhän jäädä luoksesi, Henrik!» hän kysyi rukoilevasti.

Henrik hymyili, tarttui hänen käteensä ja laski sen rinnallensa; samassa hänen silmänsä sulkeutuivat ja hiljainen rauhallinen uni saattoi hänen unohtamaan äskeiset tuskat. Assessori istui hiljaa katsellen heitä, mutta pian hänen täytyi jättää heidät, sillä tärkeä pyyntö pakoitti hänen lähtemään toisen sairaan luokse. Hän lupasi palata yön kuluessa. Assessori Munteria sanottiin kaupungissa «yötohtoriksi», sillä ei ollut ketään muuta, jolle yö olisi näyttänyt olevan sama kuin päivä, milloin hänen apunsa oli tarvis.

Äiti hengitti syvään nähdessään olevansa kahden poikansa kanssa. Hän pani kätensä ristiin ja kohotti kasvonsa taivaasen päin; hänen silmissänsä oli silloin ihan toisenlainen ilme kuin edellisinä päivinä. Niissä ei enää ollut tuota levotonta, melkein nurisevaa tuskaa; ne osoittivat surullista, mutta syvää ja täydellistä, melkein pä hellää alistumista. Sitten hän kumartui poikansa ylitse ja puhui hiljaa, rakastavan äidinsydämmensä pohjasta:

«Mene poika kultani, mene! En tahdo enää pidättää sinua, se kun tuottaa sinulle vaivaa. Tulloon pelastaja! Äitisi ei enää taistele häntä vastaan pidättääksensä sinua täällä. Tulloon hän ystävällisenä enkelinä lopettamaan tuskasi, ja minä – olen silloin tyytyväinen! Mene vaan, esikoiseni, kesälapseni, mene! Ja vaikei enää koittaisikaan kesää äidillesi, niin – mene kuitenkin, jotta saisit rauhan! Jos teinkin kätkyesi mieleiseksi, niin en rupea saattamaan kuolinvuodettasi katkeraksi valituksillani. Siunattu sinä, ja siunattu hän, joka lahjoitti sinut minulle ja nyt vie sinut luoksensa parempaan kotiin. Kerran poikani, minäkin tulen kotiin luoksesi. Mene sitten edellä, lapseni – olet väsynyt – niin uupunut, – tämä viimeinen vaellus oli sinulle vaikea; – nyt saat levätä. Tule vaan, pelastaja armas, tule laupias kuolema ja kosketa hänen sydäntänsä; mutta keveästi, keveästi! Älköön hän enää kärsikö tuskia, älköön kärsikö – hän ei milloinkaan saattanut vanhemmilleen surua!»

Samassa Henrik avasi silmänsä ja katseli hiljaa ja selvästi äitiänsä.

«Jumalan kiitos! En tunne enää tuskia!» hän lausui.

«Jumalalle kiitos ja ylistys siitä, lapseni!» äiti vastasi. Äiti ja poika katselivat hellästi toisiaan; he käsittivät nyt toisensa täydellisesti.

«Kun olen poissa», sairastunut lausui hiljaa ja katkonaisesti, – «niin – ilmoita se varovaisesti Gabriellelle! Hän on niin hellä, ja – hän ei ole vahva. – Älä sano sitä hänelle silloin kun on – kylmää ja koleata, – vaan – silloin kun – aurinko paistaa lämpimästi – ja kaikki on valoisata ja hauskaa, silloin – sano hänelle silloin, että – olen mennyt pois. Ja sano hänelle terveisiä, ja – sano hänelle minulta että – ettei ole vaikeata – kuolla! – Että on aurinko tuolla puolen» – hän vaikenä hymyillen, ja hänen silmänsä sulkeutuivat ikäänkuin raukeudesta. Sitten hän lausui hiljaa: «Laula minulle jotakin, äiti. Minä silloin nukun rauhallisemmin. Jo kolkuttaa! Jo tulen!»

Niin alkoi laulu, jonka sanat Henrik oli sepittänyt vähän aikaisemmin unettomana, tuskallisena yönä, ja johon hän itse oli säveltänyt nuotinkin. Runouden haltiat oli paennut häntä sairauden viime päivinä; hän tunsu sen surulla, mutta hänen sydämmensä pysyi yhtä lempeänä ja runouden henki oli vielä elossa laulussa, jonka äiti poikansa pyynnöstä aloitti vapisevalla äänellä:

Jo kolkuttaa, tulen, kerran vaan
mun lähtiessä Tuonen rantaan

suo kuolonenkeli että saan
vielä kiitosvirteni kantaa.

Nyt elon suuresta lahjasta
sua kiitän, isäni taivaan,
teit elämän iloissa, murheissa
mun itselles tutuksi aivan.

Oi kiitos elosta, kuolostakin,
joka tuskasta rauhan tuottaa,
sen katkeruus riemuksi muuttuikin,
kun sydän vaan sinuhun luottaa.

Monen kukkasen tielleni saanut oon,
moni rauhan lilja sai vastaan,
ja itse sä opetit: «tapahtukoon
sun tahtosi ainoastaan».

Oi hyvästi kaunis eloni maa,
oi hyvästi kalleimpani,
mitä rikoin, ne anteeksi antakaa,
ne polttavat poveani.

«Polttaa!» toisti Henrik tuskallisesti. «On kamalata! Äiti, äiti!» hän katseli levottomasti ympärilleen.

«Äitisi on täällä!» hän lausui kumartuen hänen ylitsensä.

«Ah! silloinhan on kaikki hyvin!» lausui sairas jälleen tyynenä. «Laula äitini!» lisäsi hän sitten rauhallisesti ummistaen silmänsä; «olen niin väsynyt!»

Äiti laului:

«Nyt eroamme, mutta me yhdymme
ja näemme toisemme vielä.
Koti uus elon murheit ei tunne se,
ei valitusta, itkua siellä.

Oi kiitos, teitä en enää nää,
jo sammuu silmäni valo,
mut katso kuin yöstä välkähtää
jo valo kirkas ja jalo.»

«Oi jospa tietäisit kuinka selkenee! Taivaallista!» lausui nyt kuolevainen ojentaen käsiänsä; mutta äkkiä ne jälleen vaipuivat alas. Muutos tapahtui nuoren miehen kasvoissa; tuoni oli hiljaa koskettanut hänen sydäntänsä ja sen tykyntä lakkasi. Mutta ihmeellinen innostus elähytti äidin; hänen silmänsä säihkyivät kirkkaina eikä hänen äänensä milloinkaan sointunut niin kauniisti, niin puhtaasti kuin hänen jatkaessansa lauluun:

«Sinä kutsut isäni, tottelen,
oi hyvästi, ystäväkullat,
Ikikiitosta sulle mä laulelen
ja nyt luoksesi tahdon tulla.»

Levottomasta unenhorroksestaan heräsi laamanni Frank laulusta, jonka ääni oli hänestä melkein yliluonnollinen. Kesti kotvasen aikaa ennenkuin hän tuli selville siitä, että kuulemansa ääni todellakin oli hänen puolisonsa. Silloin hän sanomattoman peloissansa riensi sairashuoneeseen. Hän saapui Elisen laulaessa viimeistä värssyä ja nähdessään mitä oli tapahtunut hän huudahti «oi Jumalani!» ja löi kätensä yhteen.

Laulu lakkasi. Kauheaa todellisuutta lävisti miekan tavoin äidin sydämen. Hän näki edessään poikansa ruumiin, ja heikosti huudahtaen kauhistuksesta hän vaipui kuin kuollut maahan poikansa kuolinvuoteen ääreen.

Kaksi kuukautta myöhemmin.

Elise Cecilialle.

Kun viimeksi kirjoitin sinulle, oli vielä talvi. Talvi, ankara, jäinen talvi peitti sydämenikin; - elämäni ilo puettiin kuolon vaatteihin, ja minusta tuntui kuin ei enää tulisikaan kevättä, kuin ei voisi enää olla eloa olemassa ja kuin en enää milloinkaan voisi kirjoittaa iloista toivorikasta sanaa. Ja nyt - nyt on kevät! Leivonen livertää jälleen maan ylösnousemislaulua; kevätaurinko lähettää lämmittävät säteensä huoneeseeni ja - nurmi jo vihantaa lemmikkini, esikoiseni haudalla. Ja minä... Herra, sinä joka lyöt, Herra, sinä joka parannat, sinua minä ylistän! Sillä kaikki lähettämäsi suru on hyvä, jos vaan kärsivällisesti ja nöyrästi otamme vastaan. Ja vaikka lymyitkin hetken - niinkuin voipi näyttää heikoista silmistämme - niin ilmestyt heti jälleen, vielä laupiaampana ja entistäsi kirkkaampana. «Vähän aikaa» emmekä näe sinua ja taasen «vähän aikaa» ja me näemme sinut ja sydämmemme iloitsee ja juopi voimaa ja nautintoa maljasta, jonka sinä Ikihyvä ijankaikkisesti täytät meille. Niin, kaikki elämässämme on hyvää, jos vaan elämme päivämme Jumalanpelossa.

Mutta tuona synkkänä talvihetkenä, silloin oli sydämmeni usein pimitetty ja kapinallinen. Oi Cecilia! **En suonut hänen** kuolevan. Hän oli ainoa poikani, esikoiseni. Hänen syntyesssänsä olin kärsinyt enimmäen, hänen kätkyensä ääressä enimmäen laulanut, hänen juostessaan ja hypätessään oli äidin sydämmeni enimmäen sykkinyt ilosta. Hän oli kesälapseni, luonnon, elämäni ja voimieni keskikesänä syntynyt; ja sitten – hän oli niin vilkas, niin kaunis, niin hyvä! Ei! en suonut hänen kuolevan, en tahtonut, että kaunis poikani olisi peitettävä mustaan multa! Mutta kun hetki yhä lähestyi, kun huomasi että sen täytyy tapahtua – silloin kaikki minussa pimeni. Mutta viimeisenä yönä – oi! se oli ihmeellinen yö – silloin tapahtui minussa muutos. Tiedäppäs, Cecilia, minä olen laulanut esikoiseni kuolinvuoteella iloisesti, oikein riemuisasti! Nyt en enää sitä käsitä. Mutta sinä yönä, hän oli kärsinyt kovia tuskia edellisinä vuorokausina, ja hänen kärsimyksensä olivat sovittaneet minut hänen kuolemansa kanssa. Ne vähenivätkin kuoleman lähestyessä; hän pyysi minua niinkuin muinoin lapsena, nukkuttamaan itseänsä laululla. Ja minä lauloin, minä jaksoin laulaa. Hän nautti siitä ja siitä sai lauluni yhä enemmän voimaa. Autuaallisesti hymyillen hän lausui taivaallisten näkyjen häämöittävän itsellensä: «oi! tämä on taivaallista». Ja minä lauloin yhä kauniimmin ja heleämmän. Näin hänen silmänsä valon sammuvan ja hengityksen lakkaavan ja tiesin sen olevan sielun eroamishetken ruumiista, meidän eronhetkemme, mutta minä en tuntenut sitä, minä lauloin yhä; minusta tuntui kuin kantaisi lauluni hänen henkensä ja kohottaisi sen taivaasen. Olin autuas sinä hetkenä, minäkin niinkuin hän korotettuna yli kaiken maallisen tuskan. Mieheni huudahdus herätti minut autuaallisesta unestani – näin edessäni poikani ruumiin ja – sitten en enää nähnyt mitään.

Se oli pitkä ja syvä horrostila. Minusta olisi kuoleman pitänyt olla helpompi. Tointuessani tunsin sydämmeni sykkivän poskeani vasten, avasin silmäni ja näin mieheni. Pääni lepäsi hänen sylissänsä. Mitä hellimmillä sanoilla hän koetti saada minut tuntoihini jälleen. Tyttäreni seisoivat ympärilläni; he itkien suutelivat käsiäni ja vaatteitani. Silloin itkin minäkin ja tunsin siitä helpoitusta. Oli jo aamu ja päivä valkeni huoneessa. Kiersin käteni mieheni kaulaan. «Ernst, rakasta minua edelleen!» lausuin hänelle, «tahdon koettaa...» enempiä en voinut sanoa, mutta hän käsitti tarkoitukseni, sanoi hellästi: «kiitos!» ja painoi minut rintaansa vasten.

Ja minä koetin, ja se onnistui – Jumalan avulla. Pari tuntia lepäsin hiljaa vuoteellani. Eeva luki minulle ääneen; – hänen äänensä on suloinen. Teen aikana tulin toisten luo ja koetin olla kuin ennenkin. Mieheni ja tyttäreni autoivat minua; kaikkialla oli rauha ja rakkaus.

Kun päivä oli lopussa ja Ernst ja minä olimme kahdenkesken makuukamarissamme, silloin valtasi minut pelko; pelkäsin yötä, vuodetta ja unetonta päänalustaa. Istahdin sohvalle, pyysin Ernstin lukemaan itselleni, halusin kuulla raamatun sanaa. Hän istui viereeni ja luki; mutta sanat, vaikka hän lausuikin ne miehekkäällä ja lujalla äänellä, ne ikäänkuin liitelivät sydämmeni ohi. En käsittänyt mitään ja sisässäni oli pimeätä ja tyhjää. Silloin kolkutettiin hiljaa ovelle. Vähän kummastuneena huudahti Ernst: «sisään», ovi aukeni ja siinä seisoivat Eeva. Hän oli kovin kalpea ja näytti liikutetulta, mutta samalla lujalta ja päättäväiseltä. Hän lähenei hiljaa, laskeutui polvilleen väliimme ja tarttui käsiimme. Minä tahdoin nostaa hänet ylös, mutta Ernst esti minun sanoen lempeästi ja vakavasti: «anna hänen olla».

«Isä! äiti!» lausui Eeva vapisevalla äänellä, «olen saattanut teille huolia! En ole käyttäytynyt oikein; – – antakaa minulle anteeksi! Minä olen tuottanut teille surua; – en tee niin enää; oi! en tahdo vielä lisätä kiviä kuormaanne. Katsokaa kuinka tottelematon olen ollut! Tämän sormuksen, nämä kirjeet olen vasten tahtoa vastaanottanut majuri R:ltä. Nyt tahdon lähettää ne hänelle takaisin. Katsokaa mitä olen kirjoittanut hänelle. Liittomme on ainiaaksi rikottu. Antakaa anteeksi että olen nyt tullut häiritsemään teitä; mutta pelkäsin omaa heikkouttani, kun tämän hetken voimaponnistukset olisivat ohi. Oi, vanhempani! Minä tunnen sen, tiedän sen, hän ei ansaitse tulla teidän pojaksenne! Mutta minä olen ollut ikäänkuin lumottu; – olen rakastanut häntä sanomattomasti, oi, rakastan häntä vieläkin, – – ei, älä itke äitini! sinä et enää tarvitse minun tähteni vuodattaa surun kyyneliä; olet jo saanut itkeä yllinkyllin. Henrikin kuoltua olen kokonaan muuttunut. Älkää peljätkö minun tähteni; minä voitan tämän ja tulen jälleen kuuliaisiksi, onnelliseksi lapsesenne. Älkää vaan vaatikko minua antamaan kättäni kellekään muulle; en milloinkaan aio mennä naimisiin; en milloinkaan tule toisen omaksi. Teidän tähtenne vaan tahdon elää, teitä tahdon rakastaa ja tahdon tulla onnelliseksi teidän kanssanne! Tuossa isäni! Ottakaa nämä ja lähettäkää ne takaisin sille, jota en enää tahdo nähdä! Ja ... oi, rakastakaa minua! Rakastakaa minua!»

Kyyneleet vierivät hänen silmistänsä ja hän kätki kasvonsa isän syliin. Hän ei milloinkaan ennen ollut niin kaunis ja viehättävä. Ernst oli kovin liikutettu. Hän laskeutui kätensä ikäänkuin siunaten hänen päälleen, kohotti sitä ja sanoi:

«Synnyttyäsi et pitkään aikaan osoittanut elonmerkkiäkään; – minun sylissäni vasta avasit silmäsi tässä maailmassa; – silloin kiitin Jumalaa. Mutta hartaammin kiitän häntä sinusta tällä hetkellä, nähdessäni sinussa vanhuutemme ilon ja siunauksen, kun jaksat voittaa oman sydämesi tehdäksesi oikein. Herra siunatkoon, Herra palkitkoon sinua!»

Kauan hän piti häntä sylissänsä vuodattaen kyyneleitä hänen otsallensa. Minäkin suljin hänet syliini ja osoitin hänelle rakkauttani, kiittolisuuttani. Silmät säihkyen kyyneleiden lävitse hän erosi meistä. «Siunatuksi lapseksemme!» sanoimme häntä silloin, sillä hän oli tuottanut meille suuren lohdutuksen. Hän oli kohottanut masentuneet sydämmemme.

Ernst astui ikkunan luokse ja katseli ääneti tähdikkääseen yöhön. Menin hänen luoksensa ja seurasin hänen sillä hetkellä niin kaunista ja kirkasta katsettansa. Hän kiersi käsivartensa ympärilläni puhuen ikäänkuin itseksensä:

«On hyvä niin! Semmoisella mielellä – sehän on tärkeintä. **Hän** on mennyt pois! Entä sitten? Kaikkien meidän täytyy mennä pois, ennemmin tai myöhemmin! Hän ei ehtinyt päättää mitään, mutta hän oli valmis, hän tahtoi ja hän voi mennä, kun hänet kutsuttiin korkeampaan työpajaan. Herra ja Mestari, sinä otit nuorukaisen luoksesi. Hän on onnellinen, sillä hän oli **valmis**. Se se on meille kaikille tärkeintä!»

Ernstin sanat ja mieliala vaikuttivat syvästi minuun. Rauha valtasi mieleni. En tosin nukkunut sinä yönä, mutta minä lepäsin hänen rinnallansa. Oli hiljaista ympärilläni, hiljaista itsessänikin. Ja salaisesti toivoin, että niin olisi edelleenkin, ettei se päivä enää koittaisi eikä aurinko enää valaisisi väsyneitä, tuskaantuneita silmiäni.

Miten päivät vierivät. Kun suuri suru on kohdannut, tuntuu kuin aika pysähtyisi kulussaan, kuin kaikki pysyisi hiljaa tahi vaan hitaasti, tuskallisesti kiertäisi pimeissä piireissä. Mutta niin ei ole todellisuudessa laita. Tunnit, päivät kuluvat

keskeytymättä; niinkuin meren laineet ne kohoavat ja vaipuvat syvyyteen, toinen toisensa syliin ja kuljettavat mukanaan elämämme purren pois – pois onnen saarilta, tosi kyllä, mutta myöskin surun karikkorannalta. Tuli hetkiä äsken kuvailemieni hetkien jälkeen, jolloin ei mikään lohdutus rauhoittanut sydäntäni, jolloin turhaan taistelin itseäni vastaan, sanoen: «nyt tahdon lukea ja sitten rukouilen ja sen jälkeen tahdon nukkua!» Mutta tuska ei vaan helpoittanut; se vainosi minua lukiessani, esti rukouksiani ja karkoitti unen; niin monta semmoista hetkeä on ollut, mutta ne ovat menneetkin; samanlaisia ehkä vielä tulee; mutta minä tiedän niidenkin kuluvan. Mieheni, lasteni hellyys, kodin rauhallisuus, ja sen monet hupaisuudet, kyynelten huojentavaisuus ja ijankaikkisen sanan ijankaikkinen lohdutus, – ne ovat lohduttaneet ja vahvistaneet sieluni. Olen jo paljon, paljon rauhallisempi. Sitäpaitsi – hän kuoli puhtaana ja tahratonna, poikani, puhdassilmäinen ja lämminsydäminen nuorukainen! Hän oli valmis – niinkuin hänen isänsä lausui – valmis astumaan parempaan maailmaan! Oi! monta kertaa olen tunnustanut sen keskellä suurta tuskaani, katkerampia suruja on olemassa ja moni elossa oleva poika tuottaa äidillensä suuremman surun, kuin minun lemmikkini tuolla viheriän turpeen alla!

Olemme istuttaneet kuusia ja poppelipuuta haudan ympärille, usein sen koristamme elävillä kukilla. Ei mikään kolkko suru viivy herttaisen nuorukaisen haudalla. Henrikin siskot kaipaavat häntä syvästi mutta nöyrästi – Gabrielle ehkä kaikista enemmän. Päivällä sitä ei huomaa. Silloin hän on enimmäkseen iloinen kuin ennenkin; pieni laulu, iloinen leikkipuhe, pieni kodin koristus virkistää niinkuin ennenkin hänen vanhempiensa sydämmet. Mutta iltasin, kun kukin lepää vuoteessansa, silloin kuulen hänen itkevän, usein niin katkerasti – siinä on rakkauden kastepisaroihin veljen haudalle, mutta joka aamu on niiden vuodattama silmä jälleen kirkas ja hymyilevä.

Heti kuultuaan mikä suru meitä oli kohdannut, Jacobi riensi luoksemme. Kaikki meitä painavat ja surulliset huolenpidot hän otti kantaaksensa ja oli meille mitä hellin poika. Ikävä kyllä hänen täytyi pian taas jättää meidät; mutta hänen lähtönsä syy on kuitenkin ilahuttava. Jacobi pian määrätään T:n pitäjän kirkkoherraksi.... Se määräys tekee häiden viettämisen piankin mahdolliseksi ja suopi hänelle vaikutusalan, joka on sopiva hänen lahjoillensa ja on hänen sydämmellensä rakas ja tekee hänet sanomattoman onnelliseksi.

Kodin rakkaus on kasvanut niiden onnettomuuksien kautta, jotka ovat sitä kohdanneet. Tyttäreni ovat entistään herttaisemmat koettaessansa kaikessa hiljaisuudessa sulostuttaa vanhempainsa elämää. Hovimarsalkanrouva on ollut meille vallan äitinä koko tänä aikana ja monta kallista osanottavaisuuden osoitusta on Ruotsin parailta ja jaloimmilta saapunut Henrikin vanhemmille; nuoren runoilijan puhdas gloria (valokehä) on valaissut tämän suruhuoneen. «Ihanata on kuolla niinkuin hän!» lausuu kunnan assessorimme, joka ei niinkään helposti huomaa mitään ihanata tässä elämässä.

Ja minä, Cecilia, voisinko minä niin monen ilon- ja kiitollisuudenaiheen keskellä sulkea sydämmeni ja istua pimeässä suruineni? Oi, en! minäkin tahdon ilahuttaa sitä piiriä, jossa elän, avata sydämmeni elämän ja luonnon evankeliumille: Tahdon ottaa vaarin hetkisistä ja siitä hyvästä, minkä he tuovat mukanaan. Ei ainoakaan ystävällinen katse, ei ainoakaan kevättuulahdus saa kiittämättä jäädä minulta nauttimatta; joka kukasta tahdon imeä hunajapisaraisen, joka hetkestä pisaraisen ijankaikkista elämää.

Ja sitten – tiedänhän sen – tulkoon eloni päivä pitemmäksi tahi lyhyemmäksi, tulkoon se iloiseksi tahi painakoon sitä murheet, niin – –

Ei päivä niin pitkä konsanaan
ettei tulis iltaa sille,

se ilta, jona saan mennä kotiin – kotiin poikani, kesälapseni luokse! Ja silloin – oi! silloin ehkä hänen rinnallansa tunnustan seuraavien profeetallisten sanojen totuuden, niiden, jotka niin usein ovat elvyttäneet ja virkistäneet sieluni:

«Minä luon uuden taivaan ja uuden maan, ja entisiä ei pidä muistettaman eikä mieleen johdatettaman. Vaan iloitkaa ja riemuitkaa ijankaikkisesti niissä kuin minä luon.»

Olen itkenyt paljon kirjoittaessani tätä kirjettä, mutta sydämmessäni vallitsee rauha. On jo myöhä ja minä hiivin Ernstin luokse ja tunnen että voin nukkua hyvästi hänen vieressänsä. Hyvää yötä, Ceciliani!

Uusia vastuksia.

Oli iltapäivä. Siskot ompelivat ahkerasti Louisen morsiuspeitettä; sillä toukokuun loppupuolella piti Louisen häitä vietettämän; niin oli perheneuvottelussa päätetty. Peite oli vihreätä silkkiä ja leveä tammiköynnös muodosti reunan. Sen kaava oli tuottanut suuria huolia ja aikaansaanut monta neuvottelua, mutta nyt se herätti suurta iloa ja yhä lisääntyvää ihailua, se kun oli niin aistikas, niin «ylevän näköinen», niin sanomattoman onnistunut, – etenkin «syrjästä päin» katsottuna! Gabriellella kyllä oli pienet muistutuksensa terhojen koosta, mutta Louise ei ottanut niitä kuullaksensa. «Reunus on ihastuttava!»

Gabrielle on salavikkaa pistänyt vasta puhjenneen ruusunnuppusen morsiamen vaaleihin kiharoihin ja erityisellä taidollaan kiertänyt sen vihreät lehdet sepeleeksi palmikon ympärille; se on kaunista, sillä aurinko valaisee juuri Louisen pään ja hän näyttää tavallista suloisemmalta, poskilla on punaisempi väri, silmät säihkyvät ja näyttävät sinisemmiltä, kun hän vähä väliä katsahtaa reunustuksesta ikkunaan. Jacobia, uutta kirkkoherraa odotetaan illalla tulevaksi. Gabrielle menee äitinsä luokse ja pyytää häntä katsomaan, miten Louise on sievän näköinen, miten kaunis ruusu on ja miten se häntä pukee! Äiti suutelee häntä, mutta unohtuu katselemaan pikku neidin omia kauniita kasvoja.

Neulojen ahkera ylös ja alas puikelehtiminen säestää siskojen iloista keskustelua. Seurakunta järjestetään, kouluja perustetaan, valmistetaan kuoripiimää ja juustoa. Koti varustetaan, määrätään ruokaverot ja järjestys y. m. Monet seikat Louise aikoo asettaa kotinsa mallin mukaan, mutta muutamassa suhteessa hän aikoo menetellä toisella tavalla. «Täytyyhän seurata aikaansa.» Pappilassa pitää olla paljon vierasvaraisuutta; – sehän on Jacobin ilo; – jonkun omaisistansa Louise toivoo aina saavansa pitää luonansa; eri rakennus rakennetaan heitä, noita rakkaita vieraita varten.

Joka sunnuntaina on Louise kirkossa kuulemassa miehensä saarnaa tahi messua. Kun muijat tulevat pappilaan tuoden munia tahi muita pieniä lahjoja, niin heitä kestitetään kunniallisesti ja kehoitetaan vastakin käymään. Kaikille sairaille annetaan Louisen rohtonestettä. Kaikkia hairahtuneita nuhdellaan asianhaarojen mukaan ankarasti tahi lempeästi, kehoitetaan lukemiseen, ahkeruuteen, kirkossa käymiseen ja puiden istuttamiseen. Sunnuntaina pyydetään päivällisille aina muutamia kunnan talonpoikia emäntineen. Jos kapteenin tahi ruununvoudin rouvat tulevat vieraisille, niin pannaan heti kahvipannu tulelle ja pastorinrouva povaa heille korteistansa. Jokaisen nuoren talonpoikaistyön pitää ennen avioliittoansa palvella vuosi pappilassa oppiaksensa siellä kaikenlaisia taloustehtäviä ja hyviä tapoja – joka oppi saa olla hänelle palkkana. Pastori rouvineen tulee aina heidän häihinsä; samaten sitten kummeiksi; sitten he pitävät vesoista isällistä huolta, niin että he kasvatetaan kurissa ja Herran nuhteessa. Juhannuksena ja elonkorjuun aikana on pappilassa vaelle pidot ynnä tanssit; nimittäin ilman väkeviä; mutta muuten ei saa mitään puuttua.

«Jokaisen kutsuu emäntä kestihin,
Olut virtaa, harpun äänet soivat,
Kaikki yhtyy polskan tahtihin.»

Kerjäläisille on pappilassa ensin sopivaa työtä ja sitten ruokaa, laiskureille sopiva nuhdesaarna ja senjälkeen – pois. Siten perustetaan vähitellen kultainen aika.

Oi! vahinko noille kultaisille tuumille ja kultaiselle ajalle, joka heidän piti luoda: kaksi Louiselle tullutta kirjettä teki kaikesta pikaisen lopun.

Toinen kirje oli Jacobilta, ja se oli varsin lyhyt ja kertoi ainoastaan että papinvirka oli livahtanut toisen käsiin ja ettei Louisen pidä moittia häntä siitä kuultuaan asian oikean laidan.

«Ikävöin sanomattomasti luoksesi», jatkoi Jacobi, «mutta X:ään tuloni on viivähtänyt syystä, että minun täytyi käydä P:rupissa tervehtimässä hänen Ylhäisyyttänsä O***ta, joka on siellä sairastunut leiniin matkallaan Köpenhaminasta Tukholmaan. Mutta kuudentena päivänä toukokuuta toivon varmasti voivani olla luonasi. Minulla on uudet tulevaisuuden tuumat ja toiveet ja haluan hartaasti uskoa sinulle kaikki ajatukseni ja tunteeni. Oma Louiseni! En tahdo kauemmin etsiä ja odottaa. Kun onni alati näyttää pakenevan minua, niin tahdon yhdellä harppauksella saada sen käsiini ja toivon siihen apua Herralta, sinulta ja lopuksi itseltänikin. Mutta omakseni sinun pitää tulla. Tahdotko, rakas ystäväni? Silloin olen kohta sinun yhtä onnellinen kuin nyt ja ainiaan olen

sinua rakastava
Jacobi.»

Toinen kirje oli vierasta käsiä, arvatenkin naisen ja kuului seuraavasti:

«Älkää vihatko minua, vaikka olen ollut onnenne tiellä! Älkää vihatko minua, sillä minä siunaan teitä, teitä ja sitä jaloa miestä, jonka kohtaloon olette yhdistänyt omanne. Hän on hyväntekijäni, minun, mieheni ja lasteni. Oi, nuo pienokaiset, joiden tulevaisuuden hän on turvannut, rukoilevat taivasta antamaan hänelle ja teille kaksinkertaisesti sitä onnea, jonka hän nyt niin jalosti on hyljännyt! Tämän kirjoituksen tarkoitus on nöyrästi anoa teiltä anteeksi ja ilmaista kiitollisen sydämmen tunteet sille, joka paraiten voi palkita siunattua hyväntekijääni. Suvaitkaa hänen tähtensä kuunnella lyhyttä ja ikävää kertomusta yhtä tavallisesta kuin surkeasta tilasta.

Ehkä on herra Jacobi joskus maininnut teille miehestäni? Hän oli muutaman vuoden ollut Jacobin opettajana ja molemmat pitivät toisistansa. Mieheni on kaksikymmentä vuotta kunnialla toiminut opettajana W:ssa. Hänen palkkansa niukkuus, meitä kohdanneet onnettomuudet, monet tiheään peräkkäin syntyneet lapset vaikeuttivat vuosi vuodelta toimeentuloamme ja lisäsivät jo kotia perustaessamme tekemiämme velkoja. Mieheni haki kirkkoherranvirkoja, vaan ei tahtonut käyttää samoja teitä ja keinoja, joita nykyään niin yleisesti käytetään ja jotka niin usein vievät onnenonkijan ja matelijan päämääränsä perille; hän oli siksi liian yksinkertainen, liian vaatimaton, ehkä myöskin liian ylpeä. Monen vuoden kuluessa hän on nähnyt miten hänen oikeudetut toiveensa pettyivät ja vuosi vuodelta muuttui kodin tila yhä surkeammaksi. Tauti oli heikontanut työkykyäni, ja hänen terveystänsä jyrski pelko, ettei hän voisikaan oikeudenmukaisesti maksaa velkojansa – ja yhdeksän turvattoman lapsensa toimeentulo! Minä tiedän että syvästi liikuttaisin sydäntänne, jos kuvailisin teille tämän kurjuutta vastaan taistelevan perheen, – mutta kyyneleeni hävittäisivät kirjoitukseni. Kertokoon sen Jacobi, hän on nähnyt sen – ja käsittänyt myöskin. Sillä tämän kuvan, jonka tähän asti olen koettanut salata kaikkien silmiltä – tämän kalpean perhekurjuuden – hänelle minä sen näytin kaikessa alastomuudessaan, sillä minä olin joutunut epätoivoon.

Mieheni oli päässyt suureen T:n pitäjään vaaliin. Hänellä oli kolmenkertaisesti suurempi ansioluettelo kuin Jacobilla, sitäpaitsi hän oli tuttu ja rakastettu seurakunnassa ja kaikki seurakunnan äänivaltaiset ilmoittivat suoraan aikovansa äänestää häntä. Mutta kaksi sen suurista tilanomistajista voi määrätä asian. Kreivi D. ja tehtaanomistaja B. voivat, ollen yksimieliset, yksinään valita T:n suureen pitäjään papin. Hekin ilmoittivat kunnioittavansa puolisoani ja vaalissa mielellään yhtyvänsä muihin seurakuntalaisiin. Ensi kertaa moneen vuoteen rohkenimme toivoa valoisampaa tulevaisuutta. Silloin saimme kuulla erään mahtavan suojelijan käyttäneen vaikutusvaltaansa herra Jacobin hyväksi, ja heti sen perästä se päättyikin. Molemmat suuret tilanomistajat lupasivat äänensä herra Jacobille ja tilamme tuli entistään toivottomammaksi.

Vaalipäivä oli lähellä. En tohtinut ilmoittaa erinomaisen hienotunteiselle puolisololleni sitä ehdotusta, joka oli pälkähtänyt päähäni. Mutta olin paljon kuullut puhuttavan Jacobin erinomaisesta tunnollisuudesta; olin epätoivoon joutunut puoliso ja äiti – etsin Jacobin. Puhuin hänelle sydämmeni kieltä; vetosin hänen oikeudentuntoonsa, hänen kunniaansa, näytin hänelle mimmainen tilamme oli ennenkuin hän sysäisi meidät takaisin kurjuuteen keinoilla, joita ei voi sanoa jaloiksi. Pelkään että sanani olivat katkerat. Sitä jalompaa ja enkelimäisempää oli se, että Jacobi kuunteli niitä niin rauhallisesti. Minä kuvailin hänelle nykyisen tilamme ja kerroin hänelle, miten hän voisi pelastaa meidät kurjuudestamme ja – rukoilin häntä niin tekemään.

Pyyntöni oli melkein kohtuuton, ja alussa Jacobikin piti sitä semmoisena. Mutta hän kuunteli minua, hän salli minun

viellä hänet entisen opettajansa kotiin, hän näki katkeran surun kuvastuvan hänen kalpeista, riutuneista kasvoistansa, näki etten ollut mitään liioitellut; – hän itki, pudisti kättäni lausuen lohdutuksen sanan ja jätti meidät joutuin.

Vaalipäivä tuli. Jacobi luopui kaikista oikeuksistansa. Mieheni sai T:n suuren seurakunnan. Hyvä Jumala! Miten se kaikui meidän korvissamme, sydämissämme. Kaukaan aikaan emme voineet sitä uskoa. Viidentoista vuoden pettyneiden toiveiden jälkeen emme oikein tohtineet luottaa semmoiseen onneen. Minä hartaasti halusin syleillä hyväntekijämme polvia; mutta hän oli jo kaukana meistä. Mieheni sai häneltä muutamia ystävällisiä rivejä, jotka saattoivat hänen tyytymään onneensa ja ottamaan vastaan Jacobin uhraavaisuuden sekä olivat ikäänkuin hänen jalon käytöksensä kukkurana. En ole edes saanut kiittää Jacobia, mutta te, hänen herttainen morsiamensa, joka kohta, ehkä jo olettekin tavannut hänet, oi sanokaa hänelle, sanokaa...«

Jätämme kertomatta kiitollisuuden purkaukset, joihin kirje päättyi; ne heruivat silminnähävästi lämpimästä, jalosta, autuaallisen kiitollisesta sydäimestä. Neula putosi kunkin ompelijattaren kädestä, kun äiti Louisen pyynnöstä ääneen luki heille kirjeen, ja kummastusta, osanottavaisuutta ja jonkinlaista ihastusta kuvastui kaikkien silmät. Sitten katselivat kaikki sanaakaan virkkamatta kyynelsilmin toisiansa. Gabrielle ensimmäisenä katkasi äänettömyyden.

«Siis saamme vähäsen kauemmin pitää Louisemme», hän lausui iloisesti syleillen häntä. Kaikki myöntivät siihen hellästi, «mutta» – virkkoi Leonore huoaten – «oli kuitenkin vahinko, ettei häistämme ja seurakunnastamme tullutkaan mitään, ne kun molemmat olivat niin valmiina ja hyvässä kunnossa.» Louise vuodatti muutamia kyöneleitä, ei kuitenkaan yksistään pettyneiden toiveiden vuoksi. Myöhemmin illalla äiti kahdenkesken puheli hänen kanssansa asiasta ja koetti saada selville millä tavoin hän kantoi vastoinkäymisensä.

Avomielisesti niinkuin tavallisesti Louise selitti sen ensin kovin koskeneen itseensä. «Olin niin hartaasti», hän jatkoi, «kiinnittänyt ajatukseni läheiseen liittooni Jacobin kanssa; – näin uusissa oloissani niin paljon hyvää ja meille kaikille iloa tuottavaa. Mutta vaikka kaikki tuo nyt on mennyt tyhjäksi – ehkä ainiaaksi – niin en ole oikein selvillä siitä tahtoisinko sen olevan toisin. Jacobi on menetellyt oikein ja jalosti; tunnen rakastavani häntä nyt mahdollisesti entistä enemmän.»

Laamannin oli oikein vaikea hillitä iloansa sinä iltana. Hän oli sanomattoman hellä vanhimmalle tyttärelleen ja ihastunut siitä tavasta, jolla hän kantoi vastoinkäymisensä sekä sanoi hänen «kohonneen» melkoisesti.

Seuraavana päivänä jatkettiin rauhallisesti peitteen ompelua ja Gabriellen ääneen lukema «Erik Menvedin lapsuus» muutti virkistävällä tenhovoimallaan kaikkien ajatukset pois kirkkoherrakunnasta ja sen kadotetusta paratiisista Tanskan maan rikkaasen keskiaikaan, jossa eli «Erik Kongen hiin unge».

Uusia toiveita ja keinoja.

Jacobi oli saapunut. «Lanko», niin valitti Gabrielle leikillisesti äidille, «oli juosta kumoon pikku kälynsä lentäesssä Louisensa luokse!»

Louise otti Jacobin vastaan entistä hellempin, ja samoin tekivät kaikki muutkin perheenjäsenet. Sen maallisen onnen, minkä Jacobi oli menettänyt, sen hän voitti ystäviensä kunnioituksen ja rakkauden muodossa; ja kaikilla oli ikäänkuin salainen tarve antaa hänelle rakkautta menetetyt kirkkoherrakunnan sijaan. Itse hän myöskin oli ajatellut sitä omalla tavallaan, ja virkistyttyään Louisen runsain määrin tarjoamasta maallisesta ravinnosta ja «taivaan mannasta», ja neuvoteltuansa noin kolme tuntia morsiamensa kanssa, hän kertoi sen tuloksen vanhemmille, jotka ällistyen ja levottomasti katselivat sitä tulevaisuuden näköalaa, jonka Jacobi levitti heidän eteensä.

Oli näet Jacobin toivo ja aikomus heti viettää hänsä Louisen kanssa ja niiden jälkeen matkustaa Tukholmaan, johon hän aikoi perustaa ylemmän poikakoulun. Sille, joka tiesi Jacobin säästetyt omaisuuden olevan ainoastaan mitättömän summan, hänen vuotuisten tulojensa nousevan ummelleen viiteenkymmeneen rikkiin ja hänen vastikään joutuneen ainoan vaikutusvaltaisen suosijansa epäsuosiota, sekä että hänen morsiamellaan ei ollut varoja ja että hän ei siis voinut perustaa tuumaansa muuhun kuin omaan työkykyynsä, sille oli tämä äkillinen kodin perustaminen niiden romaaniin kaltainen, joissa kerrottiin päivälliseksi olleen oma sydän ja illalliseksi oma sielu «diner de mon coeur et souper de mon âme», ja joiden nykyään sanotaan osoittavan niin huonoa makua. Kuitenkin Jacobi varmasti ja lujalla luottamuksella esitti vanhemmille valmiin ja harkitun tuumansa sekä pyysi heidän suostumustansa saadaksensa Louisen mitä pikemmin omaksensa. Elise veti henkeään; laamanni vähän vastusteli; mutta siihen oli Jacobilla yhtä järjellisiä kuin hyvin punnituita vastaväitteitä.

«Ovatko Jacobin tuumat sinunkin, Louise?» kysyi laamanni hetken vaitiolon jälkeen. «Oletteko kumpikin yksimieliset?»

Louise ja Jacobi ojensivat kätensä toisillensa, katselivat toinen toistansa ja sitten isää, silmät kosteina, mutta kirkkaina ja katseet varmoina.

«Ette ole enää lapsia!» jatkoi isä, «teidän pitää tietää mihin ryhdytte. Mutta oletteko myöskin hyvin miettineet tätä?»

Kumpikin myönsi tehneensä niin. Jo ennenkuin oli kysymyskään T:n pitäjistä he olivat tuumineet sitä.

«Työlästä elämää te siten aloitatte», jatkoi laamanni vakavasti, «ja sinua, Louise se kohtaa yhtä paljon. Sinusta suureksi osaksi riippuu miehesi yrityksen onnistuminen. Tahdotko iloisesti ja valittamatta kantaa osasi sen seurauksista; tahdotko sydämestäsä niin jakaa hänen työpäivänsä?»

«Kyllä, sen tahdon!» vastasi Louise sydämmen luottamuksella.

«Ja sinä Jacobi» – jatkoi isä horjuvalla äänellä, «tahdotko olla hänelle isän, äidin ja siskojen sijassa? Voitko luvata

minulle, ettei hän nyt eikä vastedeskään – mikäli sinusta riippuu – kaippaa isänsä kotia?»

«Tahdon koettaa, Jumala minua auttakoon!»

«Menkää sitten lapset», huudahti isä, «pyytämään äitinne siunausta! Minun teillä jo on.» Kyynelsilmin hän sulki heidät syliinsä.

Elise seurasi puolisonsa esimerkkiä. Hän tunsi sillä hetkellä että Jacobin ja Louisen luja rakkaus, työinto ja mainiot luonteet – jotka sitä paitsi olivat niin sopivat toisillensa – olivat varmempana takeena heidän onnellensa kuin suurimmat rikkaudet. Mutta hän vakaasti vastusti haluttua hääaikaa. Ainoa, jota vanhemmat voivat antaa tyttärelle, oli jotenkin kunnolliset myötäjaisvaatteet, niitä oli mahdoton niin lyhyeen aikaan saada valmiiksi. Louisekin kääntyi äidin puolelle ja Jacobin oli pakko, vaikka nuristen, suostua jättämään hääpäivän entiselleen, nimittäin helluntaipäiväksi, joka silloin sattui olemaan toukokuun lopulla.

Sitten riensivät kihlatut kertomaan siskoille uudet toiveet ja keinot. Siinäpä kuultiin: No vielä jotain! No hyvänen aika! ja sitten oltiin ahkerat ompelemassa tammenoksia ja -terhoja!

Mutta tullessaan illalla sisään teen aikana äiti heti huomasi että «pikku neiti» vähän epäsuosiollisesti kohteli lankoaan eikä ensinkään ollut ihastunut hänen tulevaisuutensa tuumiin.

Jonkinmoisen tartunnan kautta, jommoista on olemassa, siirtyy toisen mielipide toiseen, etenkin jos molemmat rakastavat toisiansa, ja siten tarttui nytkin «pikku neiden» nyrpeys äitiin, jonka mielestä Jacobin tuumat rupesivat tuntumaan yhä kevytmielisemmiltä ja vaarallisemmilta. Ja kun Jacobi piankin pyrki puhelemaan hänen kanssansa omista ja Louisen toiveista, niin hän ei voinut olla sanomatta hänelle, että mitä enemmän hän mielti hänen asiatansa, sitä enemmän se muuttui hänen mielestensä miltei – mielettömyydeksi.

Mutta Jacobi vastasi iloisesti: «Herra hullujen holhooja!»

Eliselle johtui samassa mieleen eräs tuttava, joka toivoen samaa holhousta oli ryhtynyt melkein samanlaiseen yritykseen kuin Jacobi, mutta se ei ollut estänyt yritystä menemästä päin mäntyyn ja päättymästä täydelliseen vararikkoon ja kurjuuteen. Elise kertoi sen Jacobille, joka vastasi:

«Oletteko, äitini, lukenut tuon viisaan huomautuksen erään lääkärikirjan lopussa?»

«En! Mikä huomautus se on?»

«Se, mikä suutareja parantaa, se räätälejä kuolettaa.»

Elisen täytyi nauraa ja sanoa Jacobia «itserakkaaksi suutariksi!» Jacobi nauroi myöskin, suuteli Elisen kättä ja riensi sitten nuorten joukkoon heidän kokoontuessaan teepöydän ympärille maistelevaan ja arvostelemaan erästä uutta teeleipäläjä, jolla Louise tahtoi kunnioittaa sulhoaan, ja jolla hänen mielestensä oli monta muuta ihmeellistä ominaisuutta, paitsi tuoreinta tuoreuttansa.

Teepöydässä kuiskasi äiti veitikkamaisesti Louiselle kun Jacobi pani sokuria teehensä:

«Rakas tyttöseni! kyllä kuluu hyvin paljon sokuria sinun talossasi. Sinun miehesi ei sitä suinkaan säästä!»

Louise kuiskasi takaisin: «mutta hän ei myöskään milloinkaan nurise, että sitä kuluisi liiaksi.»

«No, anna hänen ottaa! Anna hänen ottaa!» vastasi äiti, ja molemmat nauroivat.

Nähdessänsä myöhemmin illalla Jacobin tanssivan nelistystä Louisen ja Gabriellen kanssa ja tartuttavan iloansa muihinkin, Elise ajatteli: on hyveelläkin **kevytmielisyytensä**! Ja hänen sydämeensä tuli rauha Jacobin ja hänen yrittystensä suhteen.

Eräänä päivänä kertoi Jacobi äidille ja Louiselle käynnistensä hänen ylhäisyytensä O***n luona P***rupissa, ja se kuuluu näin:

«Saavuttuani ylös saliin peräytyi juuri piispa N** syvästi kumartaen ulos hänen ylhäisyytensä huoneesta. Sisältä kuului voimakas ääni lausuvan kohteliaita ja leikillisiä sanoja, ja heti sen perästä näyttäytyi hänen ylhäisyytensä itse, jalat villatöppösissä, saattaen piispaa ulos. Lyhyeksi leikattu harmaa tukka oli pystyssä leveän, komean leijonaotsan yläpuolella; komea olemus, tummanviheriään silkkiseen aamunuttuun verhottuna, näytti minusta tavallista mahtavammalta. Kädessään hän heilutti keppiä, jossa istui harmaa papukaija, joka koettaessansa pysyä paikoillaan lakkaamatta huusi täyttää kurkkua piispalle: «Hyvästi veikkoseni! Hyvästi veikkoseni!» Päivänpaiste katosi hänen ylhäisyytensä kasvoilta heti kun hän tuli ulos huoneestansa ja näki minut. (Olin jo kirjeessä ilmoittanut hänelle millä tavoin minun oli ollut pakko käyttää hyväkseni hänen hyvyttensä.) Ankara, tyly katse oli ainoa tervehdys, joka tuli osakseni. Pöydällä oli vettä ja viiniä ja hänen ylhäisyytensä tarjosi sitä piispalle sekä jatkoi iloista puhettaan hänen kanssansa olematta näkevinäänkään minua. Viimein läksi hänen kunnianarvoisuutensa papukaijan kimakoiden jäähyväishuutojen seuraamana, joille hänen ylhäisyytensä tuskin huomattavasti hymyili. Sitten hän viittasi palvelijat menemään ja katsoi minuun vaaleanharmailla, terävillä silmillään vallan masentavasti ja kysyi sitten lyhyesti ja ankarasti:

«Mitä tahdotte minulta, herraseni?»

Sillä tavalla en milloinkaan ollut nähnyt hänen kohtelevan itseäni, ja koettaen voittaa todellakin tukahduttavan tunteen vastasin hänelle:

«Tahtoisin kiittää teitä, teidän ylhäisyytenne, siitä hyväydestä, jonka...»

«Jonka olette heittänyt luotanne, juuri kuin se olisi mikäkin hylkykappale!» keskeytti hänen ylhäisyytensä, «Teillä lienee erinomaisen runsas valikoima pitäjiä luulemma; teillähän on varaa lahjoittaa semmoisia oikealle ja vasemmalle!»

Sanat lausuttiin tyyliä ja ivallisella äänellä. Minä rukoilin häntä kuulemaan sanojani, selitin hänelle uudestaan rajattoman kiitollisuuteni ja kerroin lyhyesti ja niin selvästi kuin suinkin osasin, syyt, jotka pakoittivat minut hylkäämään sen onnen, jonka hänen hyväytensä oli minulle hankkinut. Lopetin sanomalla, että ainoa, joka lohdutti minua viran menettämisestä ja siitä, että olin suututtanut hyväntekijäni, on tieto että olen täyttänyt velvollisuuteni ja seurannut omantuntoni ääntä, on tieto että olen menetellyt oikein.

«Olette menetellyt kuin houkkio!» keskeytti hänen ylhäisyytensä kiivaasti, «kuin oikea houkkio olette menetellyt! Semmoinen tapa, herraseni, semmoinen tapa voi kelvata romaaneissa; mutta tosi elämässä se tapa ei kelpaa muuhun kuin jouduttamaan teidät itseänne ja omaisianne mieron tielle! Ja te olette anteeksiantamattomasti saattanut minut huonoon valoon! Tuhat tulimmaista! Kaikkia noita asioita ja tunteita olisitte voinut edeltäpäin miettiä, ennenkuin kävitte pyytämässä minun apuani asiassa! Miten minä voin tuntea kaikki kilpahakijat, joilla on ansioita, virkavuosia, köyhyyttä ja yhdeksän lasta! Teidän tähtenne olen tässä jutussa kirjoittanut kirjeitä, pitänyt päivällispitoja, koreita puheita, lausunut imartelevia kohteliaisuuksia, muista keinoista puhumattakaan. Minä hankin teille kirkkoherrakunnan, joka on hippakunnan paraimpia, ja silloin lahjoitatte sen pois ikäänkuin se olisi se on todellakin liikaa! Älkää vaan milloinkaan enää tulko seoittamaan minua asioihinne: sen sanon teille! En vastedes enää milloinkaan puutu niihin! Älkää enää milloinkaan pyytäkö minulta mitään!»

Se loukkasi minua, mutta olin kuitenkin enemmän suruissani kuin loukkaantunut ja vastasin: «ainoa, mitä vielä pyydän ja jota aion edelleen rukoilla, kunnes sen saan, on – teidän ylhäisyytenne anteeksiantamus! Sillä vikani on todellakin ollut suuri tässä asiassa; mutta huomattuani sen ei minulla ollut muuta neuvoa jäljellä kuin korjata se mikäli voin ja sitten kantaa sen seuraukset – vaikka kyllä tunnen niiden katkeruuden! Teidän ylhäisyytenne, en milloinkaan enää aio panna hyväytänne koetuksenalaiseksi; teidän hyväyttenne on jo auttanut minua liiaksikin. Aikomukseni on koettaa opettajana tulla toimeen omin voimin. Aion perustaa poikien oppilaitoksen Tukholmaan, johon matkustan niin pian kuin...»

«Koettakaa, matkustakaa ja tehkää hiidessä kuin haluatte», keskeytti minut hänen ylhäisyytensä, «minä en siitä välitä. Minä olen viimeisen kerran sekaantunut teidän asioihinne. Vaikkapa hankkisin teille kymmenen kirkkoherrakuntaa, niin te lahjoitatte ne heti paikalla pois ensimmäiselle vaimon ja kymmenen lapsen ansioluettelon omistajalle, joka tulee niitä kerjäämään. Lundholm! Vie pois ja huuhto tuo lasi! Minä en milloinkaan juo piispojen jälkeen!»

Hänen ylhäisyytensä oli jo kääntänyt minulle selkänsä ja astui huoneesensa, kiroten leiniänsä suomatta minulle ainoatakaan jäähyväissanaa. Papukaija sitä vastoin kääntyi kepissään ja huusi minulle täyttä kurkkua: «Hyvästi veikkoseni! Hyvästi veikkoseni!»

Kuullessani semmoisia jäähyväisiä, – ehkäpä ne olivat viimeiset – hänen ylhäisyytensä O***n kodista, läksin pois. Tunnustan että minun täytyi pysähtyä hetkiseksi rappusiin enkä voinut estää muutamien kyneleiden kastelemasta kiviportaita. Mahtavan suojelijan menettäminen ei minua surettanut; mutta – oi! minä olen ihailnut, olen rakastanut häntä todellakin innokkaasti. Katsoin ylös häneen, minulle oli nautinto katsoa ylös häneen niinkuin katselisin maailman mainioimpiin, jaloimpiin ihmisiin. Hänkin näytti rakastavan minua, niin ainakin luulin, ja se oli minulle rakas luulo, ja nyt hän niin äkkiä muuttui niin tyyliksi ja kovaksi minulle; ja – niinkuin minusta silloin tuntui – niin aiheettomasti! Minuun koski kovasti kun huomasin hänet epäjaloksi ja epäoikeaksi. Semmoiset olivat tunteeni ensimmäisenä, katkerana hetkenä. Rauhallisemmin mietittyäni asiaa näyttää minusta todennäköiseltä, että hänen ylhäisyytensä jo edeltäpäin oli saanut vääristellyn tiedon asiasta ja että hän tavatessani vielä oli sen vaikutuksen alaisena. Hänellä oli kaikissa tapauksissa syytä olla tyytymätön minuun ja asioiden menoon; – hän oli sitä paitsi silloin niin sairas. Olen kirjoittanut hänelle täältä enkä voi mitenkään luopua toivosta nähdä hänen mielensä muuttuvan ja hänen vielä leppyvän!»

Louise ei ensinkään arvostellut «hänen mieltänsä» yhtä lempeästi; hänen mielestään Jacobi oli kerrassaan liian anteeksiantavainen ja oli sangen pahastunut hänen ylhäisyyteensä.

«Parasta on olla kokonaan välittämättä hänestä», hän arveli.

Jacobi hymyili. «Hänen ylhäisyytensä, raukka!» hän huokaili.

Surun uudistus.

Samaan aikaan kun toukokuu piirsi romaaninsa lehtien, ilon ja elon muotoon, Jacobi ja Louise kirjoittivat omansa suuteloilla moniin lukuihin, samaan aikaan kuin kaikki kotona häärasivät ja toimivat häitä varten ja ilo ja leikkipuheet uudestaan virkosivat eloon kuin perhoset kevätauringon suuteloista, silloin erään katseet synkistymistään synkistyivät ja posket kalpenivat, ja se oli – Eeva.

Sanotaan tavallisesti rakkauden olevan leikkikalun miehelle ja naiselle elinAsian. Jos asianlaita usein on sellainen, niin lienee syynä se, että käytännöllinen elämä tavallisesti niin paljon vetää puoleensa miehen ajatukset ja toimet, niin että hänelle jää vaan vähäsen aikaa jäljelle rakkaudelle, kun nainen sitä vastoin on kokonaan jätetty oman sisällisen elämänsä varaan eikä ole mikään toimi voimakkaasti vetämässä hänen ajatuksiansa pois lemmentuskista. (Antakoon hovimarsalkanrouva meille anteeksi, että niin paljon puhumme «miehestä ja naisesta»! Ei ole tullut meidän osaksemme patojen ja lattioiden peseminen vaikkemme, totta puhuen, missään tapauksessa luule itseämme siihen niinkään kykenemättömäksi.) Eeva ei rauhallisesta kodistansa löytänyt mitään, joka olisi vaatinut hänen voimiaan sen jälkeen kun hän oli uhrautunut. Siinä ei ollut mitään, joka olisi mahtavasti vetänyt hänen sieluansa niistä ajatuksista ja tunteista,

jotka niin kauan olivat olleet hänen sydämensä hellimmät. Hiljalleen hehkuvaan hiilokseen hengähti nyt kevään lämmin tuulahdus, niin täynnä rakkautta, siitä tuntui kihlattuun elämä kaikessa viattomuudessaan ja puhtaudessaan olevan niin täynnä lempeää iloa ja autuutta – siihen koski vielä myrkyllisempi viima. – Majuri R***n kihlautuminen erään pääkaupungin kaunottaren, Eevan entisen kilpailijattaren kanssa, oli yksi kevään uutisia, ja se haavoitti syvästi Eevan sydäntä. Eeva tahtoi salata sen; salata mitä vielä oli jäljellä rakkaudesta, jota kaikki olivat moittineet ja jota hän nyt punastui; hän tahtoi salata paljon, mitä hän nyt itsessään inhosi; hän oli päättänyt olla tuottamatta omaisillensa surua, olla enää vaivaamatta heitä heikkoudellansa ja kärsimyksillensä; hän ei tahtonut häiritä sitä rauhaa ja iloisuutta, joka oli alkanut voittaa alaa kodissa kaikkien onnettomuuksien ja surujen jälkeen, jotka olivat sitä kohdanneet; – mutta koettaessansa yksin kantaa kuormaansa masentui hänen heikko sielunsa. Yhä enemmän hän vetäytyi erilleen perhepiiristä, tuli harvapuheiseksi ja umpimieliseksi, etsi yksinäisyyttä ja oli pahoillaan jos häntä häirittiin. Leonorenkin seurassa hän oli salaperäinen, vaikka tämä hyvän enkelin tavoin kulki hänen rinnallansa. Hänen lempeä katseensa kohtasi niin hellästi ja lempeän levottomasti Eevaan; kaikki häiritsevät vaikutukset hän koetti poistaa hänestä, kaiken työn, joka vaan oli Eevalle vähänkään tuskallista, hän toimitti itse ja hoiti häntä kuin äiti sairasta lastaan. Eeva antoi hänen toimia, mutta tuskin huomasi sitä rakkautta, joka aina seurasi häntä; päivä päivältä hän yhä enemmän vaipui äännettömään, surulliseen mielentilaan. Silloiset kotipuuhat olivat estäneet muita huomaamasta Eevan mielentilaa, ja siten hän oli jäänyt liian paljon omien ajatustensa valtaan.

Jo pari iltaa oli Eeva heti teen juotua mennyt alas huoneeseensa, – sillä tilapäisessä kodissaan asuivat tyttäret alakerrassa – eikä tullut takaisin toisten luokse niinä iltoina, vaan syyttänyt päänkivistystä.

Vanhempien periaatteihin kuului sekin, etteivät he pakottaneet lapsiaan mihinkään heidän tultuaan täyskasvuisiksi, ei suureen eikä pieneen muulla tavalla kuin rakkaudella. Mutta rakkaudella olikin suuri valta tässä kodissa; ja perheenisän ilo nähdessään kaikki tyttärensä ympärillään olikin heille kyllin riittävänä syynä, etteivät he oikullisesti eivätkä syyttä jääneet pois perheseurasta.

Kun Eeva noin kolme iltaa peräkkäin pysyi erillään, tuli isä levottomaksi ja äiti meni alas katsomaan häntä sillä aikaa kuin perheen muut jäsenet ynnä muutamat ystävät soittelivat ja lauloivat. Mutta äiti ei löytänyt Eevaa huoneestansa. Se oli tyhjä; levottomana hän aikoi jälleen astua ylös toiseen kertaan, kun vanha Ulla tuli vastaan tekemään vuoteita yöksi.

«Missä Eeva on?» kysyi Elise näennäisen välinpitämättömästi.

Ulla säpsähti, punastui ja kalpeni vuorotellen ja vastasi epäröiden: «e-en tiedä ... hän on mennyt ulos, luulemma!»

«Minne hän on mennyt?» kysyi Elise äkkiä levottomasti.

«Luulen hänen menneen – nuoren herran haudalle.»

«Haudalleko? – näin myöhään! Onko hän käynyt siellä ennenkin iltaisin?»

«Tämä on nyt kolmas ilta! Ja, armollinen rouva! se on minusta niin ikävää. Asiat eivät ole ensinkään oikein.»

«Mikä ei ole oikein, Ulla!»

«Se, että Eeva neiti niin myöhään menee haudalle – eikä palaa sieltä kotiin ennen kuin kello käy yhtätoista – ja se että hän tahtoo olla niin yksikseen! Eilen Leonore oikein itkien pyysi häntä, että hän olisi menemättä tai ainakin sallisi hänen tulla mukaan. Mutta sitä ei Eeva neiti sallinut, vaan lupasi olla menemättä ja pyysi Leonore neitiä menemään ylös toisten luokse sekä jättämään hänet yksin. Mutta heti Leonore neidin mentyä hän läksi ulos ainoastaan ohut saali hartioilla. Ja tänä iltana hän on myöskin mennyt sinne. Oi! olen oikein itkenyt sitä, armollinen rouva. Varmaankin joku suuri suru häntä kalvaa, sillä hän kalpenee päivä päivältä.»

Kovin levoton saamistansa tiedoista riensi Elise miehensä luokse. Hän tapasi hänet ahkeraan selailemassa kirjojaan ja papereitaan; mutta hän jätti kaikki nähtyään vaimonsa huolestuneet kasvot. Hän kertoi hänelle mitä oli kuullut Ullalta ja ilmoitti hänelle aikovansa heti lähteä hautausmaalle.

«Minä tulen kanssasi!» vastasi laamanni. «Käske vaan Louisen viivyttämään illallista siksi kunnes palaamme; minun luullakseni ei kukaan jouda meitä kaipaamaan. He ovat kaikki niin innostuneet soittoonsa ja laulunsa!»

Tuumasta toimeen. Puolisot läksivät yhdessä. Oltiin toukokuun keskipoikoilla, mutta ilma oli kylmä ja kylmä sumu laskeutui maahan.

«Laupias Jumala!» lausui laamanni hiljaa, «hän joutuu kuoleman omaksi, jos hän viipyy hautausmaalla tähän aikaan ja tämmöisellä ilmalla.»

Lähestyessään hautausmaata puolisot huomasivat naisen kiireesti astuvan sisään sen portista. Eeva se ei ollut, sillä hän istui veljensä haudalla; hän istui siinä liikkumaton, aaveentapaisena. Hautausmaa oli muuten tyhjä. Hän, joka meni sinne puolisoiden edellä, lähestyi hiljaa hautaa ja jäi seisomaan parin askeleen päässä siitä.

«Eeva!» lausui rukoileva ja surullinen ääni, Leonoren. Laamanni seisautui Elisen kanssa parin tuuhean kuusen taakse. Juuri samalla paikalla hän oli seisonut kerran ennen ja kuullut sangen toisenlaisen keskustelun.

«Eeva!» toisti Leonore vielä kerran sanomattoman hellästi.

«Mitä tahdot minusta, Leonore?» kysyi Eeva maltittomasti, mutta kuitenkin liikahtamatta, «olenhan pyytänyt saada olla yksinäni.»

«Oi, en voi jättää sinua, Eeva! Miksi istut täällä näin kosteana, kylmänä iltana ja sitten vielä maassa? Oi! tule kotiin, tule kotiin minun kanssani!»

«Mene sinä kotiin, Leonore! Tämä kostea ilma ei sovi sinulle. Mene kotiin iloisten luokse ja ole onnellinen ja iloinen heidän kanssansa!»

«Muistatko, Eva, kun minä monta vuotta sitten olin sekä ruumiillisesti että henkisesti sairas? Muistatko ken silloin jätti iloiset toverinsa lohduttaaksensa minua? Minäkin pyysin häntä jättämään itseni, mutta hän ei mennyt luotani. En minäkään nyt mene sinun luotasi!»

«Oi mene! jätä minut yksin. Yksinäni vaan olen kuitenkin nyt tässä maailmassa.»

«Eeva! sinä kohtelet minua väärin ja pahasti! Tiedäthän hyvin etten milloinkaan ole rakastanut ketään niin paljon kuin sinua. Minä surin ja ikävöin paljon kun läksit luotamme ja minusta tuntui koti sen perästä niin autiolta; mutta minua lohdutti ajatus: Eeva palaa pian kotiin! Sinä palasit ja minä olin niin iloinen, luulin että tulisimme niin onnelliseksi yhdessä. Sitten kyllä huomasin, että sen jälkeen olin sinulle hyvin vähäarvoinen, mutta minä rakastin sinua niinkuin ennenkin, ja jos luulet että minä en ole kärsinyt sinun kanssasi, etten ole itkenyt kanssasi ja sinun tähtesi, niin teet minulle todellakin vääryyttä! Oi Eeva! niin monena yönä, jolloin ehkä luulit minun nukkuvan rauhallisesti, olen istunut ovesi takana, kuuntelemassa itkuasi, olen itkenyt kanssasi ja rukoillut puolestasi. Minä en rohjennut tulla huoneesesi, syystä että luulin sydämmesi olevan minulle suljetun!» Leonore itki katkerasti.

«Olet oikeassa, Leonore!» vastasi Eeva, «paljon on ollut minussa suljettua, joka ennen on ollut avointa ja selvää. Tuo tunne – tuo rakkaus häneen – oi! se on niellyt koko sieluni. Hetkisen luulin voivani kukistaa sen; mutta – nyt en sitä enää usko!...»

«Kadutko uhraustasi! Se oli niin jalo! Tahtoisitko vieläkin tulla hänen omaksensa?»

«En! Se on jo ohitse. Mieluummin tahtoisin nyt kuolla. Mutta – katsos, Leonore! Minä olen **niin suuresti** rakastanut häntä! Olen maistanut rakkautta! Sen kautta olen saanut tuntea miten hurmaavaa, miten jumalallista elämä voi olla; – oi Leonore! Yhtä paljon kuin kirkas auringonpaisteinen lämmin kesäpäivä eroaa tästä sumuisesta illasta, yhtä paljon se elämä, joka kerran aukeni minulle, eroaa siitä tulevaisuudesta, joka leviää eteeni!»

«Nyt luulet niin, Eeva, nyt on sinun mielestäsi niin, mutta – anna ajan kulua, ja saat nähdä, että kaikki muuttuu! Se, minkä nyt tunnet, on myrskyn nostamia maininkeja, mutta nekin tyyntyvät aikaa myöten. Anna jonkun aikaa kulua, ja saat nähdä että nuo tuskalliset ajatukset hälvenevät ja elämä selkenee sinullekin. Muistatko miten mielelläsi ennen katselit taivasta, kun pilvet rupesivat haihtumaan, miten silloin sanoit; «katso nyt jo selkenee! Miten taivas on kaunis!» Ja sinisilmäsi silloin loistivat ilosta ja rauhasta. Usko minua, Eeva, hyvät ajat vielä palaavat, jolloin jälleen katsot ylös taivaasen ja kaikki tuntuu sinusta niin rauhalliselta ja iloiselta!...»

«Ei milloinkaan!» huudahti Eeva itkien; «oi se aika ei milloinkaan palaa! Silloin olin viaton; – sen vuoksi näin taivaan ylläni selkenevän. Nyt on paha ja saastaisuus niin suuresti tahrannut sieluni, niin, se saastuttaa sitä vieläkin!... Oi, Leonore! jospa tietäisit mitä kaikkea olen tuntenut viimeisinä aikoina – silloin et enää rakastaisi minua! Uskotko että Louisen viaton onni on saanut minut kateelliseksi, että kodissa jälleen orastava iloisuus tekee minut katkeraksi omaisilleni, lähimmäisilleni! Oi, minä vallan inhoan itseäni. Olen mitä ankarimmin sanoin moittinut itseäni siitä, olen katkerasti itkien rukoillut, mutta sittenkin...»

«Eeva kulta, sinulla pitää olla kärsivällisyyttä itseäsi kohtaan, sinä et saa...»

«Oi! minä olen jo niin väsynyt, niin kyllästynyt itseeni ja koko elämään. Minusta tuntuu kuin olisin astunut hyvin pitkän matkan ja olisin niin uupunut, mutta minun täytyy kuitenkin vielä taivaltaa milloinkaan pääsemättä perille. Minusta on tuntunut kuin olisin taakkana kaikille omaisilleni. Ja kun olen nähnyt teidät kaikki niin onnellisina ja iloisina keskenämme, ja kun olen tuntenut miten rintaani on ahdistanut ja päätäni polttanut katkeruus, silloin minun on täytynyt mennä ulos viileään iltakasteeseen; silloin olen tahtonut levätä mustassa mullassa, johon kaste putoaa; – olen tahtonut piiloutua kaikilta syvälle, syvälle hautaan!»

«Mutta minulta et voi piiloutua, minun luotani et voi mennä, Eeva! Sillä minne vaan menet, sinne minä sinua seuraan. Oi! mitä olisi elämä minulle, jos sinä sen epätoivoisena jättäisit! Sinä et enää mene yksin haudalle, Eeva, sillä minä seuraan sinua sinne; ja jos et tahdo nähdä minun istuvan vieressäsi siellä, niin istahdan tuohon kirkkomuurin viereen, niin että sama iltakosteus, joka tunkee sinun lävitsesi, tunkee minunkin lävitseni, sama öinen tuuli, joka kylmettää sinun rintasi, kylmettää minunkin; niin että siihen hautaan, johon sinut pannaan, lasketaan minutkin sinun rinnallesi. Ja mielelläni kuolisin sinun eteesi, ellet – sinä tahdo elää minun tähteni! Oi Eeva! Etkö tahdo elää minulle ja niille monille, jotka rakastavat sinua. Kaikkea me koetamme tehdäksemme sinut onnellisemmaksi! Jumala meitä auttaa ja vielä se aika koittaa, jolloin kaikki nykyinen katkeruus on vaan unta muistissasi, jolloin kaikki suuret, suloiset tunteet, kaikki elämän miellyttävät mielenjohteet jälleen virkoavat sinussa eloon. Sinä tulet viattomaksi jälleen, sinä kehityt vieläkin enemmän – sillä hyve on korkeampaa, on kirkastunutta viattomuutta. Oi Eeva! jos hän, jonka maalliset jäännökset vielä lepäävät allamme, jonka henki näkymättömänä ehkä nyt meitä ympäröi, jos hän, joka oli meitä kaikkia parempi ja puhtaampi, voisi saattaa äänensä meille kuuluviin, varmaankin hän rukoilisi minun kanssani: «Oi Eeva! elä, elä niille, jotka rakastavat sinua! Pian on kuitenkin elämä kaikkine tuskineen ja iloineen ohitse; ja silloin tuntuu hyvältä kun on elämällään tuottanut iloa maan päällä ja se herättää taivaassakin iloa. Kaikkien murheellisten suuri lohduttaja ei halveksi sinua; älä sinäkään halveksi häntä! Ole kärsivällinen, odota! Rauha tulee, tulee ihan varmaan...»

Sanat sammuivat Leonoren huulilla; molemmat sisaret olivat kiertäneet käsivartensa toistensa ympäri ja itkivät. Eevan pää lepäsi Leonoren olkapäällä, kun hän pitkän vaitiolon perästä puhui heikolla katkonaisella äänellä:

«Älä sano enää mitään Leonore! Niin kuin sinä tahdot niin minä teen! Ota minut, tee minulle mitä tahdot; olen liian heikko nyt kantamaan taakkaani!... tue minua; – minä seuraan sinua. Sinä olet hyvä enkelini!»

Muut suojelevat enkelit lähestyivät nyt ja sulkivat sisaret hellästi syliinsä. Heidän saattamana palasi Eeva kotiin. Hän oli erittäin hellä ja sydämmellinen sekä pyysi pyytämistensä kaikilta anteeksi. Kovasti oli illan tapahtuma häneen koskenut ja mielellään hän äidiltään otti rauhoittavia tippoja; Leonore auttoi häntä vuoteelle ja luki sitten ääneen

hänelle rauhoittavia sanoja, kunnes hän nukkui.

Samana yönä astuskeli laamanni levottomasti edestakaisin makuukamarissa puhellen vuoteellaan olevalle puolisolleen:

«Hänelle olisi kyllä parasta matkustaa sinun seurassasi terveysvetä juomaan! Mutta – minä en tiedä miten voin tulla toimeen ilman sinua; ja sitäpaitsi – mistä otamme siihen tarvittavat rahat? Olemme kärsineet suuria tappioita ja meillä on suuret menot edessämme; – ensiksi Louisen häät; ja sitten – emme myöskään voi ihan rahatonna lähettää tyttöämme pois kodistansa! – ja talomme uudestaan rakennuttaminen... Mutta meidän täytyy lainata enemmän rahaa; en voi keksiä muuta keinoa. Eeva on pelastettava, hänen sielunsa on karaistava ja hänen ruumiinsa vahvistettava maksakoon mitä hyvänsä! Minun täytyy koettaa saada lainaa....»

«Ei ole tarvis Ernst!» lausui Elise, ja laamanni seisautui äkkiä sekä katseli kummastuneena puolisoonsa, joka puoli istuallaan katseli häntä silmät säihkyen ilosta. «Tule!» Elise jatkoi, «tule, istahda tähän ja salli minun muistuttaa sinua eräästä seikasta, joka tapahtui viisitoista vuotta sitten.»

«Mitä juttuja se on?» kysyi laamanni, hymyili lempeästi, istahti vuoteen laidalle ja tarttui käteen, jonka Elise hänelle tarjosi.

«Kaksikymmentäviisi vuotta sitten...»

«Kaksikymmentäviisikö vuotta? Herra varjelkoon! Lupasithan äsken kertoa mitä tapahtui vaan viisitoista vuotta sitten.»

«Kärsivällisyyttä ukkoseni! Tämä on kertomukseni ensimmäinen osa. Muistatko miten kaksikymmentäviisi vuotta sitten avioliittomme alussa tuumiskelit matkaa äitisi ihanaan synnyinmaahan – Ernst, minä huomaan nyt sinun muistavan sen. – Mitenkä meidän siellä piti jalkaisin kuljeskella ja nauttia vapaudestamme ja Jumalan kauniista luonnosta! Sinä iloitsit niin siitä matkasta. Mutta silloin tulivat vastoinkäymiset ja huolet ja lapset ja sinulle erittäin lakkaamatonta lisätyötä, jotka vaikuttivat sen, että Norjanmatkamme vuosi vuodelta lykkäytyi. Kauan se kuitenkin oli tulevien päiviesi valokohdana; – mutta nyt näytät jo jonkun aikaa sitten unohtaneen sen niin, sillä sinä olet unohtanut itsesi ja nautintosi työsi tähden omaistesi hyväksi, kätkenyt kaiken ilosi ja tuumasi vaikutusalaasi ja kotiisi. Mutta minä en ole unohtanut tuota Norjanmatkaa – vaan olen valmistanut sille toteutumismahdollisuutta viisitoista vuotta.»

«Viisitoista vuotta? Mitä tarkoitat?»

«Tarkoitan että nyt tulen kertomukseni toiseen osaan. Muistatko Ernst ettemme viisitoista vuotta sitten olleet niin onnelliset kuin nykyään – sinä olet unohtanut sen! No, sitä parempi! Tuskin minäkään sitä enää muistan; – rakkauden gummi on pyyhkäissyt pois sen mustat viivat! Sen minä kuitenkin muistan, etten siihen aikaan vielä ollut oikein perehtynyt elämän todellisuuteen enkä oivaltanut kaikkea sitä hyvää, mitä se minulle tarjosi, ja että sen tähden etsin lohdutusta romaanikirjoittamisella. – Mutta hoitaessani romaanihenkilöitä satuin pari kertaa laiminlyömään herrani ja miehni passauksen – sillä herroilla on luontainen kykenemättömyys hoitamaan itseänsä. –»

«Varsin kohteliasta!»

«Pidä hyvänäsi! No, eräänä iltana törmäsivät hänen teensä ja minun romaanini yhteen; siitä tuli kauhea mellakka. Mutta minä lupasin sydämissäni kerran vielä sovittaa molemmat riitaveljet. Katsos, käsikirjoitukseni – sinä suvaisit sanoa sitä «loruksi» – lähetin eräälle hyvin valistuneelle miehelle, eräälle professorille, miehelle, jolla on erinomainen taideaisti ja arvostelukyky, jonka huomaa jo siitäkin että «loru» häntä miellytti ja hän – mitä siitä sanot? maksoi sievosen summan saadaksensa pitää ja julaista sen. Älä ole noin totisen näköinen Ernst; en ole sittemmin milloinkaan tarttunut hanhenkynään kirjoittaakseni romaaneja: oma romaanini on tuottanut minulle kylläksi työtä, enkä sitä paitsi enää tahtoisikaan tehdä mitään, jota sinä et mielelläsi soisi. Sinä olet sysännyt syrjään kaikki kilpailijat, ymmärräthän! Mutta tämän ensimmäisen päätin tehdä Norjanmatkan keinoksi. Tuon sievosen summan, kaksisataa riksiä, jotka siitä sain, talletin sitä varten säästöpankkiin, ja viidentoista vuoden, kuluessa se on niin kasvanut, että sen pitäisi täydelleen riittää tarkoitukseensa. Ja jos milloinkaan niin nyt on oikea aika sen käyttämiseen. Minulta on matkustamishalu kadonnut. Minä haluan ainoastaan rauhaa. Mutta sinä ja –»

«Ja luuletko että minä tahtoisin ottaa nämä sinun –»

«Oi Ernst! Kuinka voisit olla sitä tekemättä, kun saat kuulla minkä ilon se ajatus on tuottanut minulle? Nuo rahat, jotka vuosi vuodelta ovat karttuneet, koottiin kerran tuottamaan sinulle suuren hovin. Ne ovat olleet minulle oikeana salatun ilon aarteena, ne ovat monesti vahvistaneet ja elähyttäneet sieluani. Kun joskus on noussut pieni pilvi välillemme, kun olen ollut heikko ja ärtyisä, tahi kun sinä olet ollut minulle vähäsen liian ankara, silloin tämä aarre on suloisesti virvoittanut sieluani ja sovittanut minut elämään. Tee minut täydelleen onnelliseksi siten, että annat niiden ilahuttaa itseäsi! Ota ne, Ernst, anna niiden tuottaa itsellesi yhden kesän iloa; minä rukoilen sinua lastemme tähden. Ota Eeva ja jos mahdollista Leonorekin mukaasi; ei mikään enemmän virkistä Eevan sielua kuin semmoinen matka sinun ja Leonoren seurassa suurenmoisessa ja kauniissa luonnossa. Rahat saapi nostaa kuukauden kuluttua; – parin kuukauden virkavapautta on mahdoton kieltää sinulta, joka neljättäkymmenettä vuotta olet lakkaamatta työskennellyt valtion virassa. Ja kun Louise miehensä kanssa jättää meidät, kun kevät ja luonto ovat kauneimmillansa, silloin sinäkin lähdet huvimatkallesi virkistymään niin monen vuoden työn ja toimien perästä, ja parannat sairaan lapsemme sydämen haavan.»

Tuumia ja vastatuumia.

Seuraavan päivän aamuna tuli Eeva isänsä työhuoneeseen. Laamanni, jätti heti työnsä ja meni hellästi häntä vastaan, asetti hänet istumaan viereensä sohvaan, kiersi toisen käsivartensa hänen ympärillensä, toisella pitäen häntä kädestä ja katseli häntä tutkivasti lausuen:

«Tahdotko minulta mitään lapseni? Voinko tehdä mitään hyväksesi? Sano se minulle, sano!»

Noin rohkaistuna kertoi Eeva isällensä sielunsa tilan. Kukistaaksensa sen surun ja voittaaksensa takaisin rauhansa ja lujutensa hän tahtoi hankkia itselleen työtä kysyvän vaikutusalan. Opettajattaren paikka eräässä kaupungin oppilaitoksessa oli haettavana ja Eeva halusi heti saada sen, mutta ainoastaan kesän ajaksi, jolla ajalla hän Leonoren kanssa valmistautuisi syksyllä perustamaan kasvatuslaitoksen, jota he jo kauan olivat tuumineet ja joka tuottaisi heille itselleen hyödyllisen ja itsenäisen toimeentulon. Eeva pyysi isänsä suostumusta siihen tuumaan.

«Leonore ja minä», jatkoi Eeva, «olemme paljon neuvotelleet siitä tänä aamuna; me luulemme voivamme suoriutua siitä niiden neuvojen avulla, joita toivomme saavamme. Oi isäni! Olen ruvennut oikein pelkäämään omaa heikkouttani! Minun täytyy mitä pikimmin tarttua ulkonaisiin keinoihin sen voittamiseksi. Minun täytyy ryhtyä toimeen, tahdon tehdä työtä ja sen kestäessä unohtaa menneisyyden, unohtaa itseni ja elää, ainoastaan ilahuttaakseni niitä, jotka minua rakastavat ja joille olen tuottanut niin paljon levottomuutta ja huolta, niin paljon suruja.»

Kovin liikutettuna sulki isä tyttärensä syliinsä sanoen: «Lapseni! Rakas lapseni! Sinä olet oikeassa ja sinä myöskin menettelet oikein. Saat sen minkä haluat ja kykyäni mukaan minä koetan edistää yritystänne. Hyvin monta kasvatuslaitosta siten saakin alkunsa meidän talostamme. Mutta se ei haittaa; hyödyllisempiä laitoksia ei ole olemassa. Yhden ainoan vastalauseen panen sinun ja Leonoren päätökseen. Syksyn ja talven voitte mielinmäärin käyttää laitoksenne hyväksi; mutta kesän – se teidän täytyy uhrata isällemme; rouva B. hankkikoon opettajattaren mistä saa, mutta ei vaan minun talostani. Minulla ei ole nykyään varaa luovuttaa semmoista.»

«Oi isäni! jokainen joutohetki on minulle taakkana!...»

«Kantakaamme se yhdessä, lapseni, Leonore, sinä ja minä matkallamme länteenpäin. Parin viikon kuluttua aion lähteä matkalle, jota olen halunnut jo monta vuotta; tahdon käydä äitini ihanassa synnyinmaassa. Tahdotko sinä, Eeva, minun kanssani hengittää sen raitista vuori-ilmaa? Yksinäni minulla tuskin olisi iloa siitä; sinun ja Leonoren seurassa se minut uudestaan nuorentaa. Päämme ovat painuneet kumaraan, lapseni; mutta Jumalan ihanassa luonnossa me kohotamme ne uudestaan ja hengitämme vapaasti. Tulethan mukaani, eikö niin? Hyvä! Tule nyt kanssani äitisi luokse, sillä hänen ansionsa yksin on tämän matkan toteuttamismahdollisuus.» Ja käsi tyttärensä vyötäisille kierrettynä meni laamanni rouvansa luokse. Leonore oli hänen luonansa. Mozartin kvartetti ei voi olla sopusointuisempi kuin heidän neuvottelunsa.

Koko päivän oli Eeva tavattoman vilkas, mutta illalla hänellä oli kova kuume. Koko perheen valtasi tuskantunne. Heistä tuntui kuin olisi uusi hauta ollut aukenemaisillaan, ja levottomuutta kuvastui kaikkien kasvoista. Houreensekaisen hätäisesti pyysi Eeva assessoria luoksensa. Hän saapui heti.

«Antakaa anteeksi! antakaa minulle anteeksi!» huudahti Eeva ojentaen hänelle kätensä, «minä olen ollut niin kiittämätön teille! Mutta sydämeni oli niin sairas, se oli vallan muuttunut. Mutta se kyllä paranee jälleen; Leonore on parantanut sen. Olen kovin sairas nyt, käsiäni polttaa, päätäni pakottaa! Antakaa minulle pieni ompelulippaani käsiini, että saan nojata siihen päähäni; ennen en parane! Te, ystäväni, teette minut terveeksi jälleen, että voisin ilahuttaa omaisiani. En soisi kenenkään enää surevan tähteni!»

Assessori pyyhkäsi sanaakaan virkkamatta kyyneleet silmistänsä. Nojaten otsaansa lippaasen Eeva puhui hätäisesti, jopa vähän sekaisesti tulevaisuuden tuumistansa.

«Hyvin hyvä! Hyvin hyvä!» lausui assessori vähä väliä keskeyttäen, «ja minäkin tulen yritykseen osalliseksi; minä opetan koko tyttöliudalle kasvitiedettä; ja välistä me viemme sen metsään ja ulos kedolle, jotta se oppisi huomaamaan mitä kaunista on tässä maailmassa. Mutta nyt, Eeva, ette saa puhua enää, teidän täytyy vaan kauniisti juoda tämä lasi pohjaan asti.»

Vastustelematta Eeva joi rauhoittavan juoman ja tyyntyi siitä. Hän oli mitä tottelevaisin ja suloisin sairas, joka osoitti vanhalle ystävälleen sydämmeen asti tunkevaa luottamusta. Yöt päivät assessori olisi tahtonut istua hänen vuoteensa vieressä.

Eevan tauti muodostui kovaksi hermovilutaudiksi, joka piti häntä lähes kolme viikkoa vuoteenomana ja tuotti hänen omaisillensa paljon huolta. Hänelle itselleen, hänen sielullensa olivat taudin pudistukset terveelliset; mutta vielä terveellisempää oli suuri hellyys ja rakkaus, jolla kaikki hänen omaisensa häntä kohtelivat. Eräänä päivänä parantumisen alussa, istuessaan jo vuoteessaan ja katsellessaan kaikkia miellyttäviä esineitä, joita rakkaus ja koti kokoo armaan kärsivän ympärille, hän kumartui Leonoren puoleen sanoen: «Oi, kenpä ei tahtoisi elää nähdessään itsensä niin rakastetuksi?»

Sillä välin oli Louisen hääpäivä lähestynyt.

Äkkiarvaamaton tapaus.

Kolme päivää ennen häitä vierivät komeat neljän hevosen vetämät matkavaunut pitkin X. kaupungin katuja, kovalla kolinallaan houkutellessa talojen kaikki uteliaat asukkaat ikkunan luokse.

«Näittekö, sisko kulta», huusi tukkukauppiaan rouva Suur postimestarin rouva Baskille, «nuo komeat matkavaunut, jotka vastikään kulkivat ohitse? Näittekö tuon herttaisen pojan, joka istui vasemmalla puolella ja oli niin ylhäisen näköinen lumivalkeine kauloineen ja avonaisine kauluksineen? Hyvänen aika, miten hän katseli minua ja miten suloinen hän oli! – ihan prinssin näköinen hän oli!»

«Sisko kulta», vastasi postimestarin rouva, «ette varmaankaan nähnyt herraa, joka istui minun puolellani, oikealla vaunuissa! Hän oli komea herra, sen voin varmasti vakuuttaa! Hän istui siinä niin ylhäisenä nojautuen vaunujen

patjoihin ja niin turkkiinsa käärittynä, ettei voitu nähdä vilaustakaan hänen kasvoistansa. Ihan varmasti hän on ylhäistä väkeä.»

«Näin pojan vilaukselta», lausui käsiltään ja kasvoiltaan harmaankalpea Annette katsahtaen ylös karkeasta liinaompeluksestansa silmissä ilme ikäänkuin vangin, joka vankilastansa on saanut katsahtaa vapaampia ja ihanampia oloja; «hän katseli niin rauhallisesti suurilla sinisillä silmillään vaunujen peili-ikkunista. Hän näytti puhtaalta ja viattomalta kuin Herran enkeli.»

«He, me nyt tietäisimme minkä näköiset Herran enkelit ovat!» tiuskasi postimestarin rouva kiukkuisesti luoden ankaran katseen Annetteen, «ja se voipi myöskin olla yhdentekevä. Mutta minä mielelläni haluaisin tietää ketkä ovat nuo ylhäiset. Minua ei kummastuttaisi, vaikka se olisikin itse hänen kuninkaallinen korkeutensa, armollisin perintöprinssimme, joka salaa, noin «inkondito» matkustaa ympäri maata vanhimman poikansa seurassa.»

«Sisko kulta, lausutte sanan! Niin se onkin! Sillä oikean prinssin näköinen hän oli, tuo herttainen poika istuessaan siinä katsellen minua ikkunan lävitse; hän oikein hymyili minulle.»

«No, hyvä herrasväki, mehän lienemme saaneet ylhäisiä vieraita kaupunkiin!» huudahti läähättäen raatimies Nyberg astuen huoneeseen.

«Ovatko he seisautuneet täällä?» kysyivät molemmat rouvat yhtäikaa.

«Vaimoni näki vaunujen pysähtyvän ja...»

«No Herran tähden raatimies, mitä ajattelettekaan, kun ette lähetä sanaa asianomaisille, ettekä valmistaudu menemään kunniatervehdykselle? Herran nimeen, kootkaa toki porvaristo!»

«Kuinka? Mitä? Kuka?» kysyi raatimies ikäänkuin unen pöpperössä avaten silmänsä seljälleen, «olisiko hän...»

«Niin, varmaankin hänen kuninkaallinen korkeutensa itse, ellei mahdollisesti hänen majesteettinsa!...»

«Herra Jumala!» huudahti raatimies yhtä ällistyneenä kuin jos raatihuone olisi kaatunut maahan.

«Mutta rientäkää toki Herran nimessä, juoskaa katsomaan ja kuulustelemaan älkääkä seisoko siinä töllistelemässä kuin kuollut kipsikuva!» huudahti käheästi postimestarin rouva ollen vallan suunniltaan liekuttaen ruumistansa ratisevassa sohvassa. «Sisko kulta, voisit sinäkin juosta vähäsen ja Annette voisi tehdä samoin eikä istua siinä hölmöittäen, töllöittäen ompeluksensa ääressä, siitä kun ei kuitenkaan tule mitään. Juokse heti Annette katsomaan mitä on tapahtunut, mutta tule heti paikalla takaisin kertomaan minulle raukalle, jonka Herramme on kurittanut kivulla ja tuskalla, - no mene toki sen vetelys!»

Raatimies juoksi, «sisko kulta» Suur juoksi, Annette neiti juoksi, me juoksemme myöskin, arvoisa lukija, katsomaan kun komeista matkavaunuista astui pitkä ja vanhahko mies ynnä yksitoista vuotinen, hentokasvuinen jalomuotoinen poika. Se oli hänen ylhäisyytensä O*** ja hänen nuorin poikansa.

He astuivat vaunuista Frankin perheen asunnon edessä ja menivät sisään. Hänen ylhäisyytensä astui saliin ilmoittautumatta ja esittelihe itse Elise rouvalle, joka, vaikka olikin vähän kummastunut, otti odottamattoman vieraansa vastaan luonnonomaisen miellyttävästi, pahoitteli että puolisonsa sattui olemaan kaupungilla ja ajatteli itseksensä, että Jacobin kuvailut hänen ylhäisyydestänsä O***sta eivät ensinkään olleet liioitellut. Hänen ylhäisyytensä oli mitä iloisimmalla tuulella, huomasi äkkiä olevansa Elise rouvan serkku, sanoi häntä koko ajan «serkuksensa» ja lausui koreita lauseita hänen perheestänsä, josta oli kuullut paljon puhuttavan, etenkin eräältä nuorelta mieheltä, johon hän pani suurta arvoa. Hänen ylhäisyytensä lausui vielä että, vaikka hänelle oli erittäin mieleistä vihdoin saada persoonallisesti tutustua «serkuunsa», hänen käyntinsä sillä kertaa etupäässä koski mainittua nuorta miestä, ja hän kysyi Jacobia.

Jacobi haettiin sinne, ja hän tuli joutuin vilkas liikutus kasvoissansa. Hänen ylhäisyytensä meni häntä vastaan, ojensi hänelle iloisesti kätensä lausuen: «minua ilahuttaa nähdä teitä! Lemmon leini ei ole vielä kokonaan parantunut, mutta en voinut matkustaa niin läheltä tätä kaupunkia poikkeamatta tänne toivottamaan teille onnea lähestyvän juhlapäivänne johdosta sekä samalla puhumaan kanssanne erästä, asiasta - - mutta ensin teidän täytyy esittää minulle morsiamenne.»

Jacobi teki sen säihkyvin silmin. Hänen ylhäisyytensä tarttui Louisen käteen sanoessaan: «onnittelten teitä että saatte puolisosenne erään paraimpia ja rehellisimpiä ihmisiä, joita tunnen! Minulle on rakasta saada itse sanoa se Jacobin morsiamelle.» Ystävällisesti, mutta läpituokevasti hän siinä tarkasteli häntä ja suuteli hänen kättänsä. Louise punastui kovasti ja näytti tyytyväisemmältä kuin oikein soveltui hänen lausumalleen päätökselle «olla ensinkään välittämättä hänen ylhäisyydestänsä».

Toisiinkin läsnäoleviin talontyttäriin hän loi läpituokevan katseen ikäänkuin tahtoen sillä enemmän tutkia sielua kuin ruumista. Erityisellä mielihyvällä ne viipyivät kauniisti punastuvassa Gabriellessa, hänen hitaasti lausuessansa: «on minullakin ollut tytär, yksi ainoa - mutta hänet riistettiin minulta!» Surumielinen tunne näkyi valtaavan hänet, mutta hän karkoitti sen luotansa, nousi, astui Jacobin luokse ja puhutteli häntä ääneen ja ystävällisesti.

«Jacobi hyvä, te sanoitte minulle viime kerran, tavatessamme toisemme, aikovanne perustaa Tukholmaan oppilaitoksen poikia varten. Se minua ilahuttaa, sillä minä olen nähnyt että nuorison opetus- ja ohjaustaitonne ei ole tavallista lajia. Pyydän saada ilmoittaa teille oppilaan - pikku poikani! Tekisitte minulle suuren hyvän työn, jos kahden kuukauden kuluttua voisitte ottaa hänet luoksenne, sillä siihen aikaan minun on pakko matkustaa ulkomaille ja arvattavasti viivyn siellä kauan. Tahtoisin silloin tietää poikani olevan hyvissä käsissä. Tahtoni olisi myöskin että hän vähintään kahdeksi tahi kolmeksi vuodeksi jäisi teidän hoitoonne. Teidän pitäisi selvästi huomata, etten noin vaan jättäisi teille rakkaimpaani maailmassa, ellen täydellisesti luottaisi teihin. Sentähden en myöskään tee mitään määräyksiä hänen

suhteensa, en ainoatakaan paitsi tätä: arvostelkaa hänen sielunsa hopearikseissä ja hänen ruumiinsa pankkorikseissä, etenkin ensi aikoina. Ja jos rukouksilla voipi ostaa äidillistä huolenpitoa», jatkoi hänen ylhäisyytensä kääntyen Louisea puoleen, «niin kääntyisin teidän puoleenne! Hoitakaa hyvästi poikaani! Hänellä ei ole enää äitiä!»

Liikutetuin mielin veti Louise pojan luoksensa, syleili ja suuteli häntä hellästi. Päivänpaisteinen hymy levisi isän kasvoille ja varmaankaan eivät mitkään Louisea lausumat sanat olisi niin miellyttäneet häntä kuin tämä sydämen mykkä vaikka selvä vastaus. Jacobi seisoi siinä kyöneleet silmissä, monta sanaa ei hänkään voinut lausua; mutta hänen ylhäisyytensä oivalsi hänet ja pudisti sydämmellisesti hänen kättänsä.

«Emmekö saa kärkeä riisumaan hevosia? Teidän ylhäisyytenne, ettekö suvaitse syödä päivällistä meidän kanssamme?» kuuluivat rukoilevat kysymykset, joita sydämmellisesti lausuttiin hänen ympärillään.

Mutta «mahdotonta!» niin mielellään kuin hänen ylhäisyytensä olisikin siihen suostunut. Hän oli lupautunut päivällisille Strö...hön kreivi Y-n luokse kolmen peninkulman päähän kaupungista.

«Mutta aamiaista! – ainakin vähän aamiaista! Se valmistuu tuossa tuokiossa!» «Pikku kreivi Aksel ihan varmaan mielellään söisi aamiaista!» vakuutti ystävällisen varmasti Louise, joka jo näkyi pitävän huolta miehensä vastaisesta oppilaasta. Pikku kreivi Aksel ei estellyt, ja hänen ylhäisyytensä, joka hetki hetkeltä muuttui yhä iloisemmaksi ja sydämmellisemmäksi, suostui pyyntöön selittäen että «vähän aamiaista semmoisessa seurassa maistuisi mainiosti».

Ihastuneena ja palavalla innolla kattoi Bergström pöydän ylhäiselle vieraille. Hänen ylhäisyytensä silminnähtävästi mieltyneenä keskusteli Elisen ja Jacobin kanssa, silloin tällöin puhutellen Louiseakin melkein huomaamattoman tutkivaisesti.

Äiti ja sulho silloin sydämmestänsä iloitsivat siitä, että hän niin hyvästi kesti koetuksen.

Ikkunan luona nuori kreivi Aksel huvitteli Gabriellea, antamalla uuden kultaisen taskukellonsa yhä uudelleen lyödä; sen kautta pelastui luonnostaan vakava ja hiljainen poika muulla lailla pitämästä keskustelua, ja Gabrielle, huomaten sen, kummasteli kovasti kellon ihmeellistä koneistoa, pyysi häntä sitä yhä uudestaan lyöttämään, jolloin hänen kaunis, vilkas hymysä ja leikilliset sanansa yhä enemmän saavuttivat nuoren kreivi Akselin luottamusta.

Aamiaisen valmistui, ylen onnellinen Bergström toimitti pöytäpalveluksen; hänen ylhäisyytensä, joka oli oikea herkkusuu, kiitti ja nautti hyvällä ruokahalulla, pyysi Louisea mainion kilohailin säilytyselityksen sekä joi Madeiraviinissä hänen ja sulhasensa maljan.

Aamiaisen loppupuolella laamanni tuli kotiin. Itsenäisyyden, melkeinpä ylpeyden ilme, joka välistä ilmeni laamanni Frankin käytöksessä ja joka ehkä pilkisti esiin hänen kunnioittavasti mutta yksinkertaisesti tervehtiessään hänen ylhäisyyttänsä O***ta, saattoi viimeainitun käytökseen pian katoavan ylhäisyyden ilmeen. Mutta tuo ylpeys katosi pian kummaltakin puolelta. Nuo miehet tunsivat ja kunnioittivat toinen toisensa kuntoa ja työalaa, ja pianpa he kumpikin niin vilkkaasti keskustelivat, että hänen ylhäisyytensä unohti, että aikaa kului äkkiarvaamatta pari tuntia.

Me surkuttelemme Strö-läisiä ja heidän päivällisiänsä; miten he mahtoivat odottaa ja päivällinen vanheta! Mutta meidän on mahdoton auttaa heitä.

Lähdettyään hänen ylhäisyytensä jätti Frankin perheen jäseniin sangen miellyttävän muiston. Jacobi ilosta hypähti, syleili Louisea ja sanoi:

«No Louise, mitä nyt sanot miehestä? Ja oppilaan olemme saaneet, joka vetää mukaansa vähintään kaksikymmentä!»

Louise oli täydelleen leppynyt hänen ylhäisyyteensä.

Bergström aloitti siitä päivästä uuden ajanlaskun. Kaikki mikä tapahtui, tapahtui joko ennen hänen ylhäisyytensä käyntiä tahi sen jälkeen.

«No hyvänen aika! Vai oli se hänen ylhäisyytensä O***!» sanoi «sisko» Bask «sisko» Suurille.

«Niin, ajatteles! Ja hän tuli kaupunkiin vartavasten käymään Frankien luona ja on syönyt siellä aamiaista sekä viipynyt siellä monta tuntia! Hän taitaa olla serkku laamannin rouvalle.»

«Hänen serkkunsako? Loruja! Hän ei ole hänen serkkunsa enemmän kuin minä kuninkaan. Jyrkästi sanoen ei!»

«Niin, niin, mutta kuitenkin hän on sanonut häntä «armolliseksi serkuksensa». Ja myöntää täytyy että laamannin rouvassa on jotakin hienoa ja ylhäistä, ja hänen käsiensä vertaisia en ole ikinä nähnyt!»

«Mitä vielä! Ei ole vaikeaa olla ylhäisen näköinen ja säilyttää käsiänsä kauniina, kun kulkee talossansa tyhjäätoimittajana, pesee kätensä ruusuvedessä eikä tee niillä mitään hyödyllistä pitkiin päiviin! Sen tiedän varmasti.»

«Niin, niin! Ei ole sillä, joka tahtoo olla talonsa hyödyksi, varaa pitää käsiänsä semmoisina eikä lukea romaaneja kaiket päivät. Mietin tässä miten olisi käynyt Suur vainajan leipomon, josta hän sai tukkukauppiiaan arvonimen, jos minä olisin tahtonut tekeytyä ylhäiseksi rouvaksi. Ei sen vuoksi etten olisi osannut – sisko kulta, tiedätte kyllä että minullakin on ollut kosijani; niin ja erinomainen taipumus kirjoittamiseen ja töhrimiseen, niin, ellei pieni ymmärrysrahtuseni olisi ajoissa ehkäissyt sitä hulluutta, niin olisi minusta voinut tulla oikea – kaunokirjallinen kuuluisuus – toinen tuommoinen – madam Stael! Mutta mennessäni naimisiin Suur-vainajan kanssa, päätin heittää kaiken töhrimisen sikseen ja kunnostaa itseäni leipomassa; ja nyt olen vastannut ja vanuttanut kaikki pienet taiteelliset taipumukseni taikinaan ja leivoksiin, niin että ne ovat ihan sinne kätkeyt. Mutta sen tähden en enää muka sovi frankilaisten seuraksi ja sitä vähemmän kun he nyt kiipeävät yhä korkeammalle.»

«Anna heidän kiivetä niin paljon kuin haluavat, en minä sittenkään aio kursailla heille; sen lupaan – en totta

tosiaankaan! Jaha! Minua kyllä harmittaa, että Annette on ikäänkuin hullu heihin. Pian kyllä saattaa tapahtua että he riistävät hänet minulta kaikkine päivineen – se on minulle kiitoksena kaikesta, mitä olen hänelle antanut. Mutta minä kyllä sanon sille herrasväelle minä, – – niin, en aiokaan nöyrästi kumarrella heitä ja heidän ylhäisyyksiänsä, sillä toinen on yhtä hyvä kuin toinenkin. Ihan varmasti, sen aion heille sanoa. Juuri niin!»

Hää-aattona.

«Jumala siunatkoon vesoja! Mutta kun oikein ajatellaan miten lapset kuuluvat tämän maailman harvinaisuuksiin niin ei voi muuta kuin suu ammoltaan ihmetellä, että ihmiset jaksavat niin lellitellä ja hemmoitella vekaroitaa. Hyvänen aika! sanottakoon niitä Herran enkeleiksi niinkuin haluatte, mutta minä en vaan tahdo kauan pitää heitä sylissäni.

Pahin kaikista on talon ensimmäinen lapsi. Oi! hänhän on Jumalan siunaus ja ihmekalu, eikä häntä voi kyllin hyväillä vanhemmat, tädit, serkut eikä koko maailma, ja sillepä oikein satamalla annetaan lahjoja. Jos hän huutaa ja parkuu, niin hän on neron alku; jos hän on vaiti, niin hän jo kätkyessä ollessaan on filosofi ja tuskin viikon vanhana hän ymmärtää äidinkieltään, jopa saksaakin. Ja – «hän puree tuo suloinen enkeli! – hän on saanut hampaan! Hän oikein puree! Oh, hän on taivaallinen!» Kun sitten tulee toinen lapsi, niin se ei enää ole lainkaan yhtä ihmeellinen; sen parkumiset ja hampaat eivät puoleksikaan yhtä merkilliset. Kun kolmas parkuja esiintyy niin on ihme tykkänään kadonnut; tädit rupeavat pudistamaan päätään sanoen: «ei ole perillisten puutetta siinä talossa! No, no! Kunhan vain riittäisi ruokaa niille kaikille.» Ja kun neljäs, viides ja kuudes syntyy, – niin, silloin ovat päivittelemiset täydessä vauhdissa. Vanhemmat alistuvat kohtaloonsa, mutta ystävät päivittelevät: «Hyvänen aika! Mitäpä tästä tuleekaan! Talo täynnä vekaroiita! Tusina kohta valmiina! Rouva raukka! semmoisesta tulee sekä ruumiin-että mielenvikaan! Niin niin, ystäväni, tuommoista ei panna romaaneihin, mutta niin tapahtuu todellisuudessa. Jaha, juuri niin!»

Hovimarsalkanrouva se siinä innoissansa piti tuon pienen saarnan nuorelle parille, joiden oli määrä seuraavana päivänä joutua aviopuolisoiksi. Hän söi sinä iltana heluntaipuuroa Frankin perheessä ja käytti tilaisuutta antaakseen hyviä neuvoja nuorikoille tulevaisuuden varalle. Jacobi nauroi makeasti lapsijutulle ja koetti saavuttaa Louisen katseen, mutta hänen silmänsä olivat päättävästi luodut postiljoonipasianssiin, jota hän pelasi sangen vakavan näköisenä. Laamanni ja Elise katselivat hymyillen toisiinsa ja ojensivat toinen toisilleen käden. Perheen mieliala oli sinä iltana vallan «ruusunpunainen». Petrealta tullut kirje oli sydämmellisesti miellyttänyt hänen omaisiansa ja perhepiirissä istui Eeva palaavat vaikka vaaleat ruusut poskillaan. Laamanni istui Eevan ja Leonoren välillä osoittaen kartalta kesämatkan suunnan. Tistedaali, Ringerige, Tellemarkki olivat nähtävät ja matka suunnattava Trondhiemin kautta Norrlantiin, jossa he aikoivat tervehtiä juhannusaurinkoa.

Gabrielle hoiti kukkia ja kasteli myrttipuuta, josta hän aamulla leikkaisi oksia ja sitten sitoisi Louisen seppelleen ja kruunun. Jacobi istui äidin vieressä ja hänellä näytti olevan tavattoman paljon tälle sanottavaa, ei kukaan kuullut mitä, mutta usein hän vei Elisen käden huulilleen ja näytti siltä kuin hän kiittäisi häntä elämänsä onnesta. Hän oli lempeän ja onnellisen näköinen. Kaikki oli jo valmista huomispäivää varten, niin että perhe voi viettää illan rauhassa.

Vihkimisen piti tapahtua kirkossa Jacobin toivomuksen mukaan, ja sen perästä piti syötämän perhepäivällinen. Mutta illaksi oli suuri seurue kutsuttu vartavasten vuokrattuihin huoneihin. S...n suuri sali ynnä sen talon puutarha oli jätetty perheen käytettäväksi. Se oli laamannin puuha, sillä hän tahtoi arvattavasti viimeisen kerran moneen vuoteen koota tyttärensä ympärille kaikki ystävänsä ja tuttavansa, jotka myöskin olivat perheen, sekä samalla osoittaa heille hauskaa kohteliaisuutta ja hyväntahtoisuutta. Hän itse Leonoren avulla – joka oli kaikkien apuna – ynnä Jacobi olivat ottaneet niskoilleen kaikki illan juhlahommat, niin etteivät vaivaisi Eliseä eivätkä tekisi häntä levottomaksi.

Illallispöydässä istuivat kihlatut vierekkäin syöden seitsenkuorista puuroa. Jacobi välistä muka erehtyi omastaan ja Louisen lautasesta, joka «erehdys» tuotti hänelle «arvokkaita» silmäyksiä ja nuhteita, joille muut puolestaan makeasti nauroivat.

Myöhemmin mennessään levolle näki Louise peilipöytänsä ihan lahjain peittämänä; ne olivat sulhaselta, vanhemmilta, siskoilta ja ystäviltä. Petrea oli lähettänyt suuren joukon käsitöitä. Hänen lahjansa herättivät Louisessa sekavia, ilon ja surun sekaisia tunteita, ja kun hän riensi vielä kerran syleilemään rakkaita omaisiaan, joista hänen pian tuli erota, vuodattivat kaikki ikävän eron kyneleitä. Mutta iltakaste on kirkkaan huomispäivän enne, tässäkin se toteutui.

Hääpäivä.

Aurinko paistoi lämpimästi ja kirkkaasti heluntaipäivän aamuna. – Kukut ja lehdet kimelsivät aamukasteessa, linnut livertelivät ja kirkonkellojen sointuva ääni kaikui juhllallisesti ilmassa. Myrttikruunu oli jo aikaisin sidottu ja äiti ynnä Leonore ja Gabrielle auttoivat morsianta hänen pukeutuessaan. Luultiin Jacobin esiintyvän erittäin huolellisessa puvussa, eikä tahdottu että hänen kauneutensa millään tavalla himmentäisi morsiamen suloutta. Louisen siskot pitivät sitä paljon tärkeämpänä kuin morsian itse puolestansa. Gabrielle koristi hänen tukkansa – hänellä oli erityinen taito siihen – pisti puoleksi puhjenneita ruusunpuppusia myrttiseppeleeseen; ja jos jonkinmoisen pienen pukemistaidon viattomalla avulla hän onnistuikin erinomaisesti. Louise oli erittäin sievä yksinkertaisessa ja aistikkaassa morsiuspuvussa, se oli suurimmaksi osaksi hänen omien ahkerien sormiensa ompelema – ja hänen kasvoistaan kuvastuva tyytyväisyys ja ihana rauhallisuus ikäänkuin kirkasti koko hänen olemuksensa.

«Olet niin kalpea tänään, Eevaseni, tuossa valkoisessa puvussa!» lausui Leonore auttaessansa häntä pukeutumaan. «Sinun täytyy panna jotakin punaista kaulaasi, joka vähäsen kirkastaa sinua, muuten morsian vallan tuskaantuu nähdessään sinut!»

«Niinkuin tahdot Leonore. Solminko tämän huivin kaulaani? Voin panna punaista vaikka poskillenikin. En tahdo enää

saattaa ketään surulliseksi!»

Oli kaunista katsella aamulla kokoontuneita perheenjäseniä. Mutta perheenisä ei ollut iloisen näköinen, vaan pikemmin synkkä. Jacobin tullessa sisään huomasi kaikki kummastuen hänen olevan jotenkin huolimattomasti puetun. Hän oli käynyt ulkona, oli hikinen, tukka epäjärjestyksessä, hänen mielensä oli silminnähävästi kiihtynyt; mutta se kaunisti hänet. Hän suuteli hellästi morsiantansa suulle ja kädelle, antoi hänelle kimpun vastapöimittuja kauniita metsäkukkia sekä huolellisesti nidottuja kirjoja, Franzenin ja Vallinin saarnat, ja se lahja oli saarnoja rakastavan kunnan Louisen mielestä erittäin arvokas ja sitäpaitsi mieleinen.

Aamiaisen jälkeen riensi Jacobi järjestämään pukuansa. Sitten mentiin kirkkoon. Ilma oli erinomaisen kaunis, suuri joukko juhlapukuisia ihmisiä riensi kirkkoon, osaksi provostin vuoksi, joka sinä päivänä saarnasi, mutta vielä enemmän morsiusparin tähden. Perheelle oli iloista ja odottamatonta se, että kirkon portin luona nuoret tytöt rupeivat ripottelemaan kukkia morsiusparin eteen kirkon ovelle asti; kirkkokin oli kukilla ja köynnöksillä koristettu.

Kun siellä laamanni tarttui tyttärensä käteen, tunsu Louise sen olevan kylmän ja vapisevan. Hän katsoi häneen ja luki hänen kasvoistansa hänen sielussansa vallitsevan levottomuuden ilmeen.

«Isäni!» hän lausui hiljaa, «minä olen niin rauhallinen ja onnellinen!»

«Sitten olen minäkin samoin lapseni!» vastasi isä puristaen hänen kättänsä, ja siitä hetkestä oli hänen käyttöksensä luja ja tyyni kuten tavallisesti.

Jacobi oli kovin liikutettu ennen vihkimistä ja heti sen jälkeen; hän itki paljon. Louise sitä vastoin oli ulkonaisesti ihan tyyni. Vähän kalpea hän tosin oli, mutta hänen silmänsä olivat kirkkaat ja katse miltei iloinen, – todellakin ihan päinvastoin kuin tavallista.

Paluumatkalla kirkosta sattui pieni tapahtuma, joka ilahutti kaikkia, etenkin laamannia. Heidän kulkiessansa palaneen kodin raunioiden ohi näkyi äkkiä suuri mehiläisparvi lentävän puutarhan puiden ylitse; se liiteli torin ympäri ikäänkuin etsien tyyssijaa, kääntyi viimein ja asettui entisen keittiön muurin raunioille ja näkyi aikovan valita leivinuunin tulevaksi asuinsijaksensa. Sitä pidettiin onnea tuottavana enteenä. Vietyään tyttärensä kotiin laamanni itse meni heti korjaamaan mehiläisensä sopivaan pesään; ja Gabrielle seurasi häntä vapaaherra L:n mehiläishoitoa koskeva kirjanen kädessä.

Sulkiessaan Louisen jälleen syliinsä (äiti oli Eevan kanssa jäänyt kotiin) huomasi äiti hänen hiukan vapisevan, jota vavistusta kaikkien muiden huomaamatta kesti useampia tunteja. Vähän tavallista totisempaan hän kyllä pysyi koko päivän, kun sitävastoin Jacobin, joka itkunsa jälkeen syleili kaikkia ja suuteli morsiantansa huulille, kiharoille, kädelle ja jalalle, valtasi vastustamaton halu pyörittää vaikkapa koko maailmaa. Hän oli erinomaisen vilkas, iloinen ja onnellinen sekä samalla niin rakastettava, että hän viekoitteli kaikki samanlaiseksi.

Kello puoli viisi iltapuolella kokoonnuttiin S:n puutarhaan, jossa huviteltiin soitolla, kävellen, jutellen ja nauttien jäätelöltä ja hedelmiä, jonka kaiken lisäksi Herra toimitti mitä kirkkaimman taivaan ja tyynimmän ilman. Myöhemmin illalla tanssittiin suuressa salissa. Ei kukaan nainen saanut istua ja tuskin kukaan herra jouti seisomaan, sillä kaikkien täytyi olla mukana tanssissa. Meillä ei ole mitään sen enempää kerrottavaa tanssiaisista, mutta emme voi olla mainitsematta mitä tapahtui kohta niiden loputtua. Kun hääjoukon piti tanssisalista puutarhan poikki mennä ruokasaliin, huomattiin että oli melkoisesti satanut ja että vieläkin ripotteli. Silloin suuri kauhistus valtasi naiset, kaikki päällysvaatteet kun olivat toisella puolella: ne olivat iltapäivän ihanassa ilmassa vallan unohtuneet. Oli kyllä Ruotsin kansantarun mukaan ihan niin kuin olla pitikin, kun sataa ripsutteli muutamia pisaroita morsiamen kruunuun; mutta että hänen silkkikenkänsä kastuisivat oli epäedullista niin varovaisuuden kuin säästämistäipumuksen kannalta. Ja entä sitten kaikki muut naiset? Täytyi saada kaikki päällysvaatteet sille puolelle.

«Minä kyllä toimitan ne tänne!» huudahti Jacobi, otti samalla ällistyneen morsiamensa syliinsä ja kantoi hänet puutarhan toiselle puolelle. Emme kuulleet mitä hän sillä matkalla kuiskasi hänen korvaansa, mutta voimme sen sijaan kertoa, että se teko tuotti hänelle entistään suuremman määrin naisten suosion.

Nuori pari vietti vielä muutamia päiviä häiden jälkeen vanhempien kodissa ja iloisia päiviä ne olivat ja kuuluivat liiankin suuressa humussa, sillä kaikki ystävät ja tuttavat tahtoivat nähdä heidät luonansa. Hovimarsalkan rouva piti heidän kunniaksensa suuret päivälliset, joissa hän ilmoitti aikovansa yhdessä heidän kanssansa matkustaa Tukholmaan, sillä tärkeät asiat vaativat hänen läsnäoloansa siellä pitkäksi aikaa. Elise oli kovin pahoillaan oivallisen, melkein äidillisen ystävänsä menettämisestä, mutta samalla hän iloitsi siitä, että Louise ja Jacobi hänestä saivat turvan. Louise ja Gunilla rouva tosin eivät milloinkaan olleet oikein yksimieliset, sillä kumpikin tahtoi neuvoa toistansa; mutta Gunilla ja Jacobi sitävastoin olivat aina eläneet mitä paraimmassa sovussa. Gunilla rouva olikin jo pyytänyt nuoren pariskunnan, milloin heitä vaan halutti käymään syömässä luonaan Tukholmassa. Eron hetkenä hän kyynelsilmin lausui Eliselle ja hänen miehellensä:

– «Saa nähdä milloin jälleen tavataan. Eukko on jo vanha – ei kelpaa enää paljo mihinkään tässä maailmassa – no, no! Herramme kyllä hänestäkin huolen pitää kuten tähänkin asti. Ja kuulkaapas», hän lisäsi veitikkamaisesti nauraan, «älkää olko huolissanne nuoren väen suhteen; minä kyllä pidän huolta siitä että he käyttäytyvät nuhteettomasti! Ensimmäiselle lapselle minä tarjoudun kummiksi! Ehkä me tavataan ristiäisissä! Niin, niin, minä aavistan että tapaamme Tukholmassa! Kas niin, hyvästi nyt Elise kulta! Jumala siunatkoon teitä, ystäväni, ja suokoon teille hyvää vointia! Muistelkaa välistä vanhaa eukkoa! Hyvästi!»

Tavaroiden pakkaamisvaivan – Louisen kaikkien tavaroiden – ja eroamisen hiljaisen ikävän jälkeen, palasi rauha kotiin, ja sitä hämmensi ainoastaan Norjan matkan valmistukset, sekin mitä hauskimmalla tavalla. Laamanni näkyi ihan nuorentuvan matkapäivän lähestyessä ja entistään hellempi suhde vallitsi puolisojen kesken. Niin koittavat vielä mitä

ihanimmat kesäpäivät silloinkin kun ihmis-ikä on kallistunut syksyyn. Mistä syystä? Sen tietää Jumala!

Kertomuksemme viaton haltiatar vie meidät nyt rauhallisesta kodista kaukaiselle rannalle antaen meidän sieltä luoda katseen

Sairashuoneesen.

Kun aurinko säteillään valaisee ristiinnaulitun päätä, kun lintunen visertää iloista liverrystään särkyneelle sydämmelle, niin se tuntuu julmalta. Mutta kaunis on luonnon tahdoton iva sen rinnalla, joka huomataan inhimillisissä asioissa. Näemme tässä esimerkin siitä. Katsokaa noita säkenöiviä tekojalokiviä, noita punaisia harsopalaisia, noita teatterikoristeiden repaleita! ne näyttävät sinne tänne viskeltävinä ivaavan huoneen kurjuutta; kurja asunto kaipaa valoa, siitä puuttuu kaikki elämän mukavuudet, siitä puuttuu elintarpeetkin. Ja kuitenkin – missäpä niitä olisi ollut enemmän tarvittu kuin täällä?

Hyljättynä lepää kurjalla vuoteella nainen, joka silminnähtävästi on elänyt kauniimpia päiviä, sillä hän on vieläkin kaunis, vaikka intohimot ja kärsimykset näyttävät ennen aikojaan murtaneen piirteensä vielä nytkin nuorekkaihin kasvoihin. Kuume punasi lomoon painuneet posket, saattoi mustat silmät säihkymään, ja huulet liikkuvat lakkaamatta – mutta siellä ei ollut ketään ystävällisellä kädellään virvoittaen kostuttamassa kuivia huulia, kuumaa otsaa; ei mitään rauhoittavaa kuumejuomaa ollut vuoteenviereisellä pöydällä. Kaksi äskensyntynyttä lasta makasi uikuttaen sairaan äidin vieressä vuoteella. Levottomat houreet näkyivät värisyttävän onnetonta raukkaa. Välistä hän kohoaa vuoteesta hurjasti ponnistellen, mutta vaipuu jälleen voimatonna takaisin tilallensa ja kalpeat, suonenedon vääristämät huulet lausuvat seuraavat sortuneen sydämmen sekavat houresanat:

«On katkera ... katkera tie! Mutta minun täytyy ... täytyy rukoilla ... apua! Voimani ovat murtuneet ... en jaksa ... kuulla lasteni uikutuvan puolialastomina, nälkäisinä! Vanhempani! Siskoni! Auttakaa!

«On yö! Tuulee niin kylmästi! Minun on vilu ... laineet kuohuvat ja kuohuvat... Ne kuljettavat laivanhylyn rantaa kohti; – ne tahtovat murtaa sen pirstaleiksi rannan kiviä vasten!... Oi ... minkä tähden se ei kerrassaan uponnut aavan meren myrskyihin? On niin vaikeaa musertua elävänä! Ja sinä, joka olet siihen syyppää – sinä istut sitä kylmästi katselemassa. – Kurja omanvoiton pyytäjä? Eikö sinulla ole sydäntä rinnassasi? Temppele on rikottu ja sinä, sen kukistaja poljet sen raunioita! – – – En tietänyt minkä näköinen oli onnettomuus; – – en uskonut sitä semmoiseksi! Viheliäisyyttä!... Mutta sinä kurja heittiö, joka...

Hiljaa! Häinkö se on? Kasvatusaitinikö tuossa tulee niin valoisana, niin lempeänä ja hiljaa! Jo valkenee! Hän laskee lämpöiset kätensä pienien lasteni päälle, käärii peitteen heidän ympärilleen, niinkuin hän teki minullekin. «Tuoll' istuvi oksalla kyyhkynen»!... Oletko äitini? Ei, kuuhan se vaan on, joka tirkistelee kalpeana mustista pilvistä. Miten kylmästi se katselee minua ja kurjuuttani! Pois! Pois!

Siskot, minua janottaa! Eikö kukaan tahdo antaa minulle vesipisaraa? Oletteko kaikki, kaikki hyljänneet minut? Näinhän teidät äsken... Mutta pääni on niin kummallinen. Kenties tulen hulluksi, jos minun kauemmin täytyy kärsiä janoa. On niin pimeätä! Minä pelkään!... pelkään mustaa lintua!... Kun se palaa niin se rupeaa raatelemaan sydäntäni... Mutta jos vielä tulen terveeksi ja voimakkaaksi niin minä tapan sen ... omilla käsilläni minä sen surmaan! Yöt päivät palaa sydämmeni lamppu ja sen nimi on **viha** ja sen öljy on katkeruus...

Silloinko kun jälleen tulen voimakkaaksi? Näittekö kuinka hän on kiduttanut minua, sysännyt minut sairastuoteelle? Kuuletteko miten lapset valittavat? Lapset, jotka isän räökkäämisen vuoksi liian aikaisin näkivät päivän valon ja jotka nyt kuolevat. Antakaa lapsille ruokaa Jumalan laupeuden tähden, siskot! Antakaa minun kuolla, mutta auttakaa lapsia!

Nyt he vaikenevat! Kiitos! Kiitos! Kuolenko minä huomenna? Ei, ei, en vielä!... Syvyys on niin pimeä! Oi, mikä helvetti!...

Kohta tulee musta lintu! Pakenin sitä – mutta se ajoi minua takaa ja repi minulta siivet, niin etten enää pääse pakenemaan...

Auttakaa minut ylös; minun täytyy pukeutua. Tuokaa tänne komea pukuni! Rientäkää! Illalla minun täytyy esiintyä yleisölle, olla sen ihailemana, kuulla kättentaputuksia, hyvä-huutoja, nähdä seppeliden putoavan jalkojeni eteen! Katsokaa siskot, se on komeata, se on hetki, jonka edestä maksaa elää, oikea ilonhuumaus! Katsokaa kuinka on valoisata, kuinka minä loistan! Kuuletteko myrskyisiä mieltymyksen osoituksia! Kuuletteko miten se myrsky pauhaa? Mutta miksi se vaikenee? Minkä tähden nyt jälleen on niin hiljaista? hiljaista ja pimeätä kuin haudassa!... Se oli lyhyt ilo! Kirottu hän, joka teki sen niin lyhyeksi. – – –

Älä katsele minua noin ankarasti kasvatusisä! Enkö ole jo kylliksi masennettu? Ankara katseesi – se lävistää minut! Anna minulle kätesi, että saisin laskea sen palavalle otsalleni!... käännyt pois! Sinä menet pois! Oi!!! oi!!!

On niin autiota! Rannan kivet ovat niin terävät! Vaikea on niitä vasten murskautua!...

En tahdo kuolla. Olen niin nuori vielä; – sieluni niin elämänhaluinen! En tahdo astua alas ijankaikkiseen tyhjyyteen! En, en!...

Ken pelastaa minut? Tuossa tulee vaahtopäät laineet!... Vai ovatko ne teidän valkoiset käsivartenne, siskot, jotka ojentuvat minua pelastamaan? Teidätkö näen siellä harmaina sumuisina haamuina harhailevan tuonen rannalla? Oletteko tekin kuolleet? Kuulkaa melua? Kuolema se on ... musta lintu se siinä tulee. Nyt minun täytyy paeta ... paeta ...

paeta ... tahi ... kuolla!»

Kovasti ponnistaen nousi houraileva vuoteeltaan; hän astui pari askelta ja – kaatui hengetönnä maahan. Päänsä hän satutti sängyn laitaan ja verivirta pulpahti ohimosta.

Samassa silmänräpäyksessä astui sisään pitkä mustiin puettu mies. Vaaleat kiharat ympäröivät jaloa, vähän vanhahkoa päätä, kasvojen lempeä, vakava ilme, sinisilmien hellä katse osoitti vielä paremmin kuin pukunsa kenen palvelija hän oli. Häntä seurasi nainen, joka kyllä ei ollut kaunis, mutta jonka kasvoista kuitenkin kuvastui sama sielun kauneus kuin miehenkin. Kovin surkuttelevan katseen loi pari huoneeseen ja lähestyi vuodetta.

«Laupias Jumala!» kuiskasi nainen, – «me tulemme liian myöhään. Lapset ovat kuolleet, – ja äiti myöskin!»

Tästä synkästä kuvasta käännämme katseemme valoisampaan kohtaan; se näyttää meille

Maiseman.

Eräällä Dovrefieldin kukkulalla näemme kolme vaeltajaa, vanhanpuolisen miehen ja kaksi naista. Mies ei pelkää vaivoja omasta eikä kumppaniensa puolesta; hän näkyy tahtovan harjoittaa heitä leikkimään niiden kanssa. Mutta hän tekee sen niin rakastavan hellästi, hän astuu heidän edellensä niin ystävällisenä, niin hyvänä, ojentaen heille kätensä, kehoittaen heitä vielä vähäsen ponnistelemaan voimiansa, että he saisivat heti nähdä mitä ihanimman maiseman ja sitten levähtää; tuolla ylhäällä he sitten saavat «paimenmajasta» virkistävää juomaa! Ja tyttäret seuraavat häntä ilomielin, voittavat heikkoutensa ja uupumuksensa hänen tähtensä. Vihdoin he pääsevätkin tavoittelemallensa kukkulalle; – ja sinne kiipeäminen maksoikin vaivan! Maa leviää heidän allansa niin runsaskukkulaisena laaksoineen, synkkine metsineen, hedelmällisine vainioineen, ja etäällä taivaanrannalla yhtyvät meri ja taivas majesteettillisen rauhallisesti.

Ihastuksen «Ah» huuto huulillaan levitti isä kätensä kohti ylevän ihanaa näköalaa, ja vuorituuli vilvoitteli suloisesti vaeltajien poskia ei kolkon viileänä vaan hempeänä kuin kevään keijukainen.

Isä menee paimenmajaan saamaan maitoa itselleen ja omaisilleen. Sillaikaa levähtää toinen tyttäristä sammaltuneella kivellä nojaten selkäänsä kallionseinään. Mantelinhajuiset linneat peittävät maan hänen jalkojensa juuressa ja lintusten riemulaulut nousevat sinne laaksoista. Sisko, joka seisoo hänen vieresssä, johon hän nojaa kauniin päänsä, jonka ruskeilla kiharoilla tuuli hyväillen leikkii, katselee tuolla alhaalla vihreiden puiden ja peilikirkkaiden vesien väliltä pilkistäviä taloja, ja hänen hellä ja intohimoista puhdas sydämmensä iloitsee kauniista näköalasta, joka ikäänkuin kuiskaa heille: «täällä voipi elää rauhassa ja onnellisena!» Silloin hän kuulee hellän äänen nimeänsä mainitsevan; Eeva se on, joka siinä kädellään osoittaen taivasta, mistä pilvet hajaantuvat ja siniset valokohdat, ystävällisten silmien tavoin kurkistavat esiin, iloisesti hymyillen sanoo: «Leonore! Katsos jo selkenee!»

«Selkeneekö? Jumalan kiitos!» kuiskaa Leonore ilosta säihkyvin silmin hiljaa nojaten poskensa siskon otsaan.

Ulos, sisään, ylös, alas.

Kun mehiläispesässä uusi parvi on kasvanut lentokuntoiseksi, kuuluu hiljaisina iltoina tuosta pienestä yhteiskunnasta kehoittavia ääniä surisevan: ulos ulos ulos. Sitä ääntä on tulkittu siten, että vanha mehiläisemo sillä tavalla kehoittaa nuoria ulos maailmaan muodostamaan oman valtakuntansa. Me taas pikemmin uskoisimme nuorten sillä tavoin laulavan omaa ikävöimistänsä. Olkoonpa miten tahansa, varmaa vaan on, että ihmispesässä, **kodissa**, samanlaisia ääniä välistä kuuluu. Sillä siinäkin, kun nuori parvi on kasvanut ja varttunut kodin medestä ja vahasta, se huomaa tuvan liian ahtaaksi ja ikävöi «ulos, ulos»! Tuo on yhteistä kaikille kodeille; mutta hyvän ja onnellisen kodin ominaisuutena on, että samat äänet, jotka huusivat ulos ulos, sittemmin vielä vilkkaammin huutavat sisään, sisään! Niin tapahtui Frankin kodissa.

Ajanjakso, johon nyt tahdomme luoda silmäyksen, vie meidät muutamia vuosia eteenpäin siitä ajasta, jolloin näimme isän tyttarineen Dovrefieldillä, ja se näyttää meille Petrean äsken kotiin palanneena oltuaan sieltä pitkän ajan poissa.

Äiti, Petrea ja Gabrielle keskustelevat kaikki kolme niinkuin näkyy sangen vilkkaasti erästä asiasta ja äidin lempeä ääni kuuluu lausuvan:

«Olet vapaa, rakas lapseni, määräämään kohtalosi, sen hyvin tiedät. Mutta niin kuin sinä kuvailit herra M-sköldin sen mieltymyksen tahi oikeammin mieltymyksen puutteen nojalla, jota tunnet häntä kohtaan, en voi milloinkaan uskoa sinun tulevan onnelliseksi hänen kanssansa, enkä sen tähden voi kehoittaa sinua menemään hänelle. Katsos tässä on vähäsen kuorimanteleita, tyttöseni! Emme ole niin pian unohtaneet pieniä mielitekojasi. Minä asetan vasun sinun eteesi.»

«Ja kreivitär Solenstråle», lausui veitikkamaisesti vilkas Gabrielle, «on itse puhunut herra sisarensapojan puolesta ja tarjonnut sinulle kotinsa! Sangen kohteliaasti ja hyvin tehty! Ja sinä Petrea, eikö sinulla enää ole ensinkään halua siihen kohoamiseen?!»

«Oi, ei, Gabrielle!» vastasi Petrea, «se lapsekas halu on aikoja sitten ollutta, mennyttä. Toisenlaista kohoamista minä nykyään toivon.»

«Ja se on?» kysyi Gabrielle kauniit silmät säihkyen; ne kyllä ilmaisivat hänen tietävän sen mitä hän tässä tahtoi kuulla sanoin lausuttuna.

«En tiedä miksikä sitä sanoisin, mutta täällä elää ja liikkuu ikävöiminen, jommoista on vaikea kuvailla»; lausui Petrea laskien kätensä rinnallensa, ja hänen silmänsä kostuivat. «Oi! jos voisin kohota – – kohota, kohota valoon, ylös korkeampaan, vapaampaan elämään!»

«Et saa haluta kuolemaa!» vastasi Gabrielle innokkaasti. «Ei sen vuoksi että nyt enää kammoksuisin kuolemaa. Sen jälkeen kuin Henrik kulki sitä tietä, tuntuu kuolema minusta ihan toisenlaiselta kuin ennen. Taivas on tullut ihan haudan lähelle. Kuoleminen on minusta sama kuin hänen luoksensa, hänen kotiinsa meneminen. Mutta minä olen kuitenkin iloinen, että saan elää täällä omaisteni luona, ja oma Petreaseni, sinusta täytyy tuntua samanlaiselta. Oi, elämä täällä maan päällä niiden seurassa, joita rakastaa, voi kuitenkin olla niin ihanaa!»

«Niin ajattelen ja tunnen minäkin, Gabrielle, vieläpä entistä enemmän nyt ollessani kotona omaisteni luona. Sen vuoksi tahtoisin niin mielelläni elää ainakin kunnes olen tullut paremmin valmiiksi. Mutta juuri tuota **elämänhalua** minun täytyy tuntea toimittaessani tehtävää, jossa pääsen käsittämään mikä minussa elää; – minussa liikkuu henki, vangittuna vielä, ja se ikävöi vapautustansa!»

«Kummallista!» lausui puoleksi tyytymättömänä Gabrielle, «miten erilaiset ihmiset ovat! Minä puolestani en ensinkään tunne tuommoista toimimishalua. Minä kelvoton, minä rakastan enimmäks – joutilaisuutta – kun minun ei tarvitse tehdä mitään.» Ja hän nojasi suloisen päänsä silmät puoliummessa äitiin, joka katseli häntä silmillä, josta voi lukea: «Elä ainoastaan! niin teet kylliksi.»

Petrea jatkoi: «Luettuani tahi kuultuani ihmisistä, jotka ovat saaneet elää ja työskennellä jonkun suuren aatteen hyväksi, ihmiskunnan kehityksessä, jotka ovat saaneet kärsiä ja kuolla sen puolesta, oi, silloin olen itkenyt palavasta halusta saada siten käyttää ja uhrata henkeni. Mutta oi! maailma meni menojojansa minun ohitseni. Ei kukaan minua tarvinnut, eikä minua tarvittu mihinkään!»

Petrea sekä nauroi että itki niin puhuessansa; samalla kyynelsilmin mutta hymyillen kuuntelivat häntä äiti ja Gabrielle. Hän jatkoi:

«Kun minulle sitten sattui tilaisuus joutua naimisiin, niin ajattelin: aion tulla toimeliaaksi siinä piirissä. Mutta oi! tunnen selvästi ettei se ole minun oikea alani tahi etten sovi siihen, etenkin miehen rinnalla, joka on niin perin erilainen ja jonka tunteet eivät ensinkään ole minun.»

«Mutta tyttö kultani», keskeytti häntä äiti vähäsen huolestuneena, «mitenkä sitten kävi niin, että hän luuli teitä niin yksimielisiksi, että hän kosi sinua? Kirjeestään päättäen luulisi hänen olevan varman sinun rakkaudestasi ja teidän molempien erittäin hyvin sopivan toisilleen.»

«Oi!» vastasi Petrea punastuen ja vähän hämillänsä, «siihen on kai kaksikin syytä, osaksi on syy hänen, osaksi minun. Maalla, jossa hänet tapasin, hän oli kovin paljon jätetty yksiksensä, ei kukaan välittänyt hänestä. Hänen oli ikävä ja sen tähden rupesin minä huvittelemaan häntä.»

«Hyvin jalomielisesti tehty!» selitti Gabrielle hymyillen.

«Eipä juuri niinkuin luulet!» vastasi Petrea jälleen punastuen, «sillä – ensiksi tahdoin tosin huvittaa häntä, mutta sitten – tahdoin myöskin itse vähän huvitusta. Niin, asia on semmoinen että ... että ... minulla ei ollut mitään tekemistä ja huvitellessani herra M...sköldiä ei minun mielestäni ollut niin ikävää, kuin sain hänen huvittelemaan itseäni. Sen vuoksi kuuntelin hänen pieniä juorujaan, sen vuoksi keitin hänelle aprikoosihilloa, sen vuoksi kerroin hänelle juttuja, sen vuoksi myöskin lauloin hänelle iltahämärässä: «Tervetullut oi, illan kuu!» ja annoin hänen pysyä siinä luulossa, jos häntä halutti, että hän muka oli tuo kuu... Äitini, Gabrielle antakaa anteeksi! Minä kyllä käsitan miten vähän tuo kaikki on kaunista ja säädyllystä... Mutta oi! Te ette usko kuinka vaarallista on olla joutilaana, kun on tuommoinen toimelias, levoton henki ja sitten vielä edessään «esine», joka... Te nauratte! Herra siunatkoon teitä siitä! Ei ole juttu muun arvoinenkaan, sillä surkea se ei ole millään tavalla – mutta voisi kyllä siksi tulla, jos tekisin siitä totta ja syntieni rangaistukseksi menisin naimisiin herra M-sköldin kanssa. En minä kuitenkaan olisi hänen silmissään arvokkaampi kuin taloudenpitäjä ja huvittaja eikä se ajan pitkään kävisi päinsä. Sitä paitsi hän ei rakasta minua, ei voi todenperäisesti rakastaa minua ja varmaankin sangen helposti kestää kieltoni.»

«No anna hänen kestää se, äläkä enää muistele sitä asiaa!» huudahti Gabrielle vilkkaasti.

«Minä olen samaa mieltä kuin Gabrielle», lausui äiti, «sillä naimisiin meno ainoastaan sitä varten, että pääsisi rouvaksi, saisi elatuksen, ja joutuisi «etat'iin», säätyyn tahi miksi sitä kaikkea sanotaankin, ei ole oikein ja sitäpaitse sinun asemassasi vallan tarpeetonta. Tiedäthän, lapseni, että meillä on kylliksi sekä itsellemme että sinulle, ja mielesi ja tarpeesi mukaan sen vaikutusalan aikanasi kyllä vielä löydät. Isäsi tulee kohta kotiin ja neuvotelkaamme silloin hänen kanssansa tästä asiasta. Hän kyllä auttaa meitä oikeaan!»

Petrea huokasi lausuessansa: «Minulla kyllä on ollut aavistuksia, toiveita – ehkä unelmiakin – ja vieläkin ne elävät sielussani, – urasta, vaikutusalaista, joka tekisi minut voimieni mukaan hyödylliseksi ja onnelliseksi. Minä nykyään vaadin vähemmän elämältä kuin ennen, uskon nyt itselläni olevan vähemmän kykyä kuin ennen – mutta oi! jospa saisin pienimpänä valon atoomina liittyä yhteen niistä säteistä, jotka elähyttävät ihmiskuntaa ja virvoittavat ihmisieluja, niin kiittäisin Jumalaa ja ylistelisin onneani. Olen koettanut – äitini, sinä ja Gabrielle te tiedätte sen, kirjassa lausua sen, mikä elää minussa, ja olen lähettänyt käsikirjoituksen kaunokirjallisesti sivistyneelle kirjankustantajalle arvosteltavaksi ja – jos arvostelu on suopea – edelleen lähetettäväksi maailmaan. Jos tämä onnistuu, jos sillä uralla aukenee minulle vaikutusala – oi! silloin voisi minustakin kerran tulla onnellinen ja hyödyllinen ihminen, omaisilleni iloksi ja...»

Petrean puhe keskeytyi, sillä sisään tuotiin suuri hänelle osoitettu paketti. Kamala aavistus valtasi hänet ja hänen sydämiensä sykki kovasti, kun hän avasi sinetin ja huomasi siinä – oman käsikirjoituksensa. Tuo kaunokirjallisesti sivistynyt kustantaja sen lähetti takaisin ynnä lyhyen kirjeen, joka sisälsi sen hauskan uutisen, ettei hän voinut tarjota siitä vähääkään, vielä vähemmän itse ruveta sen kustantajaksi.

«Siis tämäkin tie suljettu!» lausui Petrea nojaten otsansa käteensä, ettei kukaan huomaisi kuinka paljon se häneen koski. Hän oli siis erehtynyt taipumuksestansa ja kyvystänsä. Se ura oli suljettu – mihin hänen nyt piti ryhtyä? Avioliitto herra M-sköldin kanssa rupesi jälleen kummittelemaan Petrean aivoissa. Hän haparoi ikäänkuin pimeässä.

Mutta Gabrielle ei tahtonut uskoa kaunokirjallista uraa mahdottomaksi; hän oli kovin vihoissaan kirjankustantajalle. «Hän oli varmaankin aistiton ihminen!»

«Oi!» lausui Petrea puoleksi hymyillen, «tahtoisin minäkin imarrella itseäni sillä luulolla, ja jos vaan voisin saada kirjani painetuksi, niin ... mutta sitä ei auta ajatellakaan.»

Gabriellen mielestä siinä oli paljonkin miettimisen syytä eikä hän ensinkään epäillyt, että tavalla tahi toisella voitaisiin hankkia varoja, ja siten vielä joskus hankittaisiin kirjankustantajalle – pitkä nenä.

Äiti oli samaa mieltä ja puhui laamannin kotiintulosta. Hän kyllä selvittelee sen asian. «Jää sinä vaan rauhassa meidän luoksemme», hän lisäsi hellästi lohduttaen «ja miettikäämme yhdessä tyynesti asiaa. Äläkä ole levoton painamisvarojen suhteen; siihen kyllä vielä keksitään keino, kunhan vaan saamme tuumimisaikaa.»

«Ja», lisäsi Gabrielle, «täällä saat olla rauhassa niin paljon kuin konsanaan tahdot. Jos tahdot käyttää koko päivän lukemiseen ja kirjoittamiseen, niin ei kukaan pääse häiritsemään sinua; minä vaikka tappelen kaikkien hyvien ystäväsi ja tuttaviesi kanssa, jos siksi tulee varjellakseni rauhaasi. Minä tulen vaan ylös ilmoittamaan milloin on aamiainen ja päivällinen; ja kun on postipäivä niin tulen postitunnilla kolkuttamaan ovellesi, otan vastaan ja lähetän kirjeesi. Ja iltasin, niin – silloinhan saamme välistä nähdä sinut seurassamme! Et aavistakaan kuinka tervetullut silloin olet. Ihan varmaan sinä tunnet itsesi onnelliseksi meidän parissamme, me kun niin suuresti rakastamme sinua! Ja kirjasi! Sen me lähetämme ulos maailmaan, ja se voittaa kyllä kerran suosiota sekin!»

Suloiset äänet! te jotka olette kotoisin onnellisista kodeista, kuinka suuria suruja te osaattekaan lievittää!

Petrea tunsu niiden parantavan voiman. Hän vuodatti rakkauden ja kiitollisuuden kyyneleitä. Tuntia myöhemmin hän osaksi tyyntyneenä seiso ikkunassa katsellen katuliikettä. Joulou lähestyi ja kaikki olivat vilkkaassa liikkeessä valmistuaksensa iloisesti viettämään ihanaa juhlaa. Kauppapuodit levittivät kauneimmat tavaransa nähtäviksi ja ihmiset kävivät ostoksilla.

Pieni lintunen lensi ikkunalaudalle, katseli tuokion Petreaa, visersi iloisesti ja – lensi pois. Mutta se jätti jälkeensä raikkaan tunnelman Petrean rintaan.

«Sinä olet iloinen, pikku lintunen!» hän ajatteli... «on paljon luotuja olentoja, jotka ovat iloisia! Minun vastoinkäymiseni ei tee pahaa, ei tuota vahinkoa kellekään. Miksi se sitten masentaisi minut? Maailma on suuri, rikas ja armollinen on sen Luoja. Jos tämä ura ei sovellu minulle, – no niin! sitten valitsen toisen!»

Ja hän oli iloinen sinä iltana omaistensa seurassa.

Mutta yön tultua kun Petrea jäi yksin, kun ulkonainen maailma ei enää levittänyt hänen eteensä monikarvaisia kuviaan, kun eivät mitkään rakkaat, suloiset äänet enää houkutelleet hänen minäänsä ulos kuorestaan; silloin palasi tuskat ja levottomuus hänen rintaansa.

Hänen oli mahdoton nukkua ja vastustamattoman halun pakosta hän huoaten istahti tarkastelemaan kovaonnista käsikirjoitustansa. Sen reunoissa hän huomasi monta lyijykynällä vedettyä viivaa, kysymysmerkkiä, peukalon jälkiä, jotka osaltaan kaikki todistivat **tuntijan** tarkastelleen sitä moittivasti ja lausuneen sen tuomion: «**tämä ei kelpaa!**»

Oi! sen kelpaavaisuuteen Petrea oli rakentanut itselleen ja omaisilleen niin monta «kohoamis»-mahdollisuutta, tuulentupaa. Olisivatko ne sittenkin kaikki olleet vaan turhia unelmia? Petrea luki. Hän tunnusti monen reunamuistutuksen olevan ihan paikallaan, mutta huomasi yhä enemmän niiden enimmäkseen koskevan erityisiä lausetapoja ja muita vähäpätöisyyksiä. Petrea luki lukemistansa ja innostui ehdottomasti lukemisestansa. Hänen sydämmensä uhkui innostuksesta, hänen silmänsä säihkyivät, ja äkkiä saman tunteen elähyttämänä, joka sans comparaison, verrattomasti, rohkaisi Coreggion mielen ja lohdutti Galilein, hän nousi, laski päättävästi kätensä käsikirjoituksellensa ja huudahti:

«**Tämä kelpaa sittenkin!**»

Ja erinomaisen virkistyneenä hän juoksi Gabriellen luokse, syleili häntä nauraen ja sanoi:

«Saat nähdä että minä vielä kerran kohoan!»

NELJÄS OSASTO.

Petrea Iidalle.

«Harhaluuloja! harhaluuloja!» sinä huudat kaikelle ihmiselämän ilolle, kaikelle sen uskolle, kaikelle sen rakkaudelle. Kaikin voimin minä huudan vastaukseksi sinun sanoihisi: harhaluuloja! harhaluuloja! Kaikki riippuu siitä mihin uskomme, mitä rakastamme. Olisiko elämän ihanuus, elämän arvo mennyttä naiselta kun hänen ensimmäinen, aikaisin keväensä, rakkaudenkukkansa, haaveiluhetkensä ovat ohitse!? Ei, älä usko sitä Iida! Ei mikään maailmassa ole suurempi harhaluulo kuin juuri tuo usko. Elämä on rikas; sen puu kukkii ijankaikkisesti, sillä se imee elinvoimansa kuolemattomista lähteistä. Se kasvattaa erilaisia kukkia, erilaisia väreiltään ja loistoltaan. Kauniita ne ovat kaikki; me emme saa halveksia ainoatakaan; kaikki ne voivat kantaa ijankaikkisia - elämän hedelmiä.

Nuoruuden rakkaus! - Maaemon loistava lemmenkukka! Ken tahtoo tahi rohkenee kieltää sen hurmaavaa kauneutta, ken ei tahdo ylistää Luojaan siitä, että hän lahjoitti sen maan lapsille? Mutta oi! Tahdon huutaa kaikille niille, jotka juovat sen jumalallista juomaa ja kaikille niille, jotka eivät sitä saa, että on kukkasia, yhtä jaloja ja vähemmän hallanarkoja, kukkasia, joiden kuvuista yhtä hyvin kuin senkin voitte imeä elämää Ijankaikkisen elämästä.

Jospa vaan oikein oivaltaisimme kuinka lähelle meitä kaitseminen on asettanut autuuden lähteemme, jospa vaan oikein osaisimme lapsuutemme ajoilta asti niitä viljellä ja käyttää! - silloin elämämme tie harvoin kulkisi kuivien erämaiden halki. Onnelliset ne lapset, joiden silmät heidän vanhempansa ja kotinsa aikaisin avaavat huomaamaan elämän runsasta, rikasta todellisuutta! He saavat kokea mikä autuus, mikä ilo ja rauha voi herua onnellisista perhesuhteista, helligistä siteistä, jotka yhdistävät sisarukset toisiinsa, vanhemmat lapsiinsa, he kyllä tuntevat kuinka nuo olot, nuoruudessamme oikein hoidettuina, koituvat siunaukseksi varttuneemmalle ijälle.

Pyydät minun kertomaan kodistani, perheestäni. Mutta jos alan sitä tehdä, Iida, ken tietää älyänsä ensinkään lopettaa? Se aine on minusta niin runsas ja rakas, ja kuitenkin, - kuinka heikoksi tullee kuvailuni, kuinka elottomaksi todellisuuden rinnalla!

Asuinkoti - joka on verrattuna oikeaan kotiin kuin ruumis sieluun - on jälleen pystyssä tuhasta kohonneena samalla paikalla, jossa se paloi poroksi ummelleen kolmetoista vuotta sitten. Olisin suonut sinun olla mukanani eilen kirjastossa aamiaisella. Oli Leonoren syntymäpäivä ja perhe oli toimittanut hänelle äkkiarvaamattoman ilon, pienen lahjan, hänen mieleisensä lahjan, joka oli sievä ja samalla mukava. Lahja oli itsessään vähäpätöinen; - minkätähden se sittenkin tuotti meille kaikille niin paljon iloa? Minkätähden olivat hänen hurskaat silmänsä ja meidänkin suloisten kyyneleiden kostuttamat? Olimme kaikki niin hiljaa ja kuitenkin tunsimme itsemme hyvin onnellisiksi. Tunsimme sen sentähden että **rakastimme** toisiamme. Aurinko paistoi sinä hetkenä, - - katsos, Iida! tuo auringon säde, joka päivä päiväältä valaisee kodin, on sen tilan paras kuva. Se karkoittaa sieltä kaiken pimeyden ja sen varjot vaan kirkastavat valoa. - - -

Tahdon nyt puhua vähäsen talon tyttäristä, jotta sinä, vilkas Iidani, et pitäisi kuvaani liian suurena tunteenpurkauksena. Aloitan siis - kunnia sille, jolle se kuuluu! - esittelemällä sinulle

«Vanhimman siskomme»

joka on kuulu ahkeruudestaan, siveydestään ja siveydenopetuksestaan, tuomiokirkkomaisuudestaan ja monesta muustakin hyvästä ominaisuudestaan. Hän meni naimisiin yksitoista vuotta sitten ja joutui tavallista pienempiin varoihin; mutta hän ynnä miehensä älyivät käyttää hyväkseen leiviskänsä ja niin muuttui koti heidän käsissään semmoiseksi, jota sanotaan varakkaaksi kodiksi. Kahdeksan vilkasta Jacobiiniä ilmestyi siihen vuosien kuluessa, kuitenkin aikaansaamatta vallankumousta; - he imivät siksi hyvää siveysoppia äidinnästä. Minä sanon heitä «berserkeiksi», syystä että he olivat oikeat voiman ja reippauden ihmeet, kun heidät viimeksi näin. Sentähden luotammekin nyt heidän voimiinsa kaataessamme erään lauta-aidan - josta vastedes enemmän - jota tekemään jo edeltäpäin aion valmistaa heitä kehoittamalla ynnä heidän äitiään oikein muinaisgoottilaisella kunnianhimmolla. No niin! Sitten kun Jacobiinilainen pariskunta oli yksitoista vuotta pitänyt koulua, **mies** opettanut pojille historiaa, latinaa y. m., **vaimo** pessyt heitä, kammannut ja neuvonut heitä ja todellakin ollut äidin sijaisena monelle äidittömälle, on Herra Jumala armosta kutsunut Jacobin - ei juuri taivaasen, mutta enkelinsä, konsistoriumin, kautta tämän kaupungin yhteydessä olevan maaseurakunnan kirkkoherraksi, joka aina on ollut heidän toivomustensa korkeimpana huippuna siitä alkaen kuin he ovat yhdessä mitään toivoneet. Heidän kohta tapahtuva muuttonsa tuottaa suuren ilon - vaikea on sanoa kummassako se on suurempi - kumpaankin perheeseen. Niin tulee siis Louise pastorin rouvaksi, ehkäpä pian rovestin rouvaksi ja pääsee siten semmoiseen siunattuun yhteiskunnalliseen asemaan, että hän voi oikein voimallisesti neuvoa ja nuhdella, jota Petrea sisko varmaankin tarvitsee ja nöyrästi ottaakin vastaan runsaan osansa siitä. Mutta «vanhimpamme» nuhteet ovatkin entisistään paljoka lempeämmät. Se on Jacobin vaikutus. Heidän kummankin on käynyt niinkuin käy jokaisessa onnellisessa avioliitossa: he ovat jalostuttaneet toisiansa ja tunnustettu tosilause meidän perheessämme on, «että toinen ei olisi tullut siksi mitä hän on toisen avutta, mutta ei myöskään toinen toisen avutta siksi mikä on».

Perheen ruusulla, Eevalla, oli kerran elämässään suuri suru, vaikea taistelu; - mutta siitä taistelusta hän suoriutui voittoa. Tosi on, että hellä enkeli kulki hänen rinnallaan auttaen ja tukien häntä. - Sen jälkeen hän on elänyt ainoastaan ilahuttaaksensa perhettään ja ystäviään, kauniina, rakastettavana ja onnellisena, vähän väliä jaellen rukkasia, jonka liikkeen hän kuitenkin pian ajan ja ijan vaatimana lienee pakotettu lopettamaan.

Sanoin enkelin kulkeneen hänen sivullaan vaikeassa taistelussa. Oli aika, jolloin tuo enkeli oli ruma, vastenmielinen tyttö, aina tyytymätön eikä kenenkään rakastama. Nykyään ei perheessä rakasteta niin ketään kuin häntä. Ei milloinkaan - Jumalan armosta - suurempaa muutosta ole tapahtunut. Nyt tuntuu oikein hyvältä katsella häntä ja olla hänen läheisyydessänsä. Hänen nenänsä tosin jäi kasvamatta niin kaarevaksi kuin toivottiin; ei hänen hipiänsäkään tullut erittäin valkeaksi eikä hän tullut ruusuposkiseksi, mutta kaunis hänestä sittenkin tuli; rakkauden ja hienotunteisuuden hellä ilme, koko olemuksen tyyni vaatimaton hempeys tekivät hänet kauniiksi. Hänen ainoa vaatimuksensa on saada palvella ja auttaa kaikkia, ja siten ovat kaikki turvautuneet häneen ja hänestä on tullut kodin sydän, kodin rauhanenkeli, - ja itse puolestansa hän sillä välin on juurtunut kotiinsa ja tullut onnelliseksi sen

viehätyksestä. Hellimmin hän on kiintynyt Eeva siskoon, eivätkä he kumpikaan voi tulla toimeen ilman toistansa.

Tiedät minkä yrityksen nämä sisarukset panivat toimeen sangen nuorella ijällä; tiedät myöskin kuinka hyvin se onnistui, miten se voitti kaikkien luottamuksen ja siten pääsi lujalle pohjalle sekä tuotti johtajalleen yleistä kunnioitusta ynnä kymmenen vuoden kuluttua varoja elää yksinkertaisesti ja muiden sekä opistonsa avusta riippumatta. He voisivat nyt, jos tahtoisivat, luopua siitä ja se voisi kuitenkin kukoistaa Annette P-n hoidossa; alussa he jo ottivat hänet apuopettajaksi ja hänestä on nyt tullut harvinaisen taitava ja luonteensa puolesta kunnioitettava opettaja. Frank-sisarusten nimi oli kunnioitettu hyödyllisen opiston etunenässä; mutta epäiltävää on, olisiko se niin kauniisti onnistunut ja niin hyvin kehittynyt ilman erään henkilön apua, joka huolellisesti pysyi yleisön silmiltä salassa ja salasi osuutensa sen onnistumiseen ja jota sen vuoksi ei milloinkaan siitä kiitetty. Ilman assessorin Munterin väsymätöntä huolenpitoa ja apua – niin ainakin sisaret itse sanovat – ei yritys olisi milloinkaan onnistunut. Mitä ihmeellistä harrasta kestäväisyyttä onkaan sen ihmisen sielussa! Hän on ollut ja on perheemme hyväntekijä, mutta sano hänelle sanakaan siitä, jos tahdot nähdä hänet oikein vihaisena ja kuulla miten hän toruen torjuu luotansa kaiken kiitoksen! Koko kaupunki suree sitä, että hän nyt aikoo muuttaa täältä pois sekä asettua huvilaansa, mutta hänen on mahdoton kestää kauemmin sillä tavoin kuin hän ponnistelelee voimiansa yöt ja päivät. Hänen terveytensä on silminnähävästi heikontunut viime aikoina, ja me iloitsimme siitä, että hän suo itsellensä vähäsen lepoa, hiukankin voimistuksensa. Me rakastamme häntä kaikki sydämmestämme, mutta eräs meistä on ruvennut juonittelemaan pakoittaaksensa erään toisen meistä – liittymään häneen; sen tähden on hyvä assessorimme nykyään salaisen juonen esineenä, joka ... mutta unohdan että minun pitikin kuvailla talon tyttäriä.

Kodissamme on erityinen, oma, pieni maailma, maailma, johon ei mitään saastaa saa tunkeutua; siellä elävät kukat, linnut, soitto ja laulu ynnä Gabrielle. Aamu kadottaisi paraan viehätöksensä ellei siinä Gabriellen linnuilla ja kukilla olisi mitään tehtävää, ja paljon pimeämmäksi tulisi iltahämärä, ellei Gabriellen laulut ja kitara sitä elähyttäisi. Hänen kukkapöytänsä on vähitellen suurentunut kasvihuoneeksi, ei suureksi tosin, mutta kyllin tilavaksi kasvattamaan kauniin viiniköynnöksen – jota paraikaa rypäleet kaunistavat – ynnä monta kaunista jopa harvinaistakin kasvia sekä suomaan perheelle pienen Italian omassa kodissaan, niin että se keskellä pohjoista talvea voi nauttia etelän suloutta. Katettu käytävä viepi asuinhuoneesta kasvihuoneeseen ja tavallisesti juomme siellä talvisin iltapäiväkahvin. Lintuhäkki on muutettu sinne. Viheriäisellä pöydällä on kasvitieteellisiä kirjoja ja Ruotsin puutarhayhdistyksen teokset miellyttävine kirjoituksineen. Siellä on kaksi nojatuolia, päällys mitä koreimmin kaavailtuna kuvaillen kukkia ja lintuja, – arvaathan keitä varten. Niissä istuu äitini niin mielellään lukemassa tahi katselemassa miten «pikku neiti» (siitä nimityksestä hän ei milloinkaan kasvamalla pääse) hoitaa kukkia, siirtää niitä auringonpaisteeseen tahi juttelee pikkulintuistensa kanssa. Todellakin voi sanoa Gabriellen kukittavan hänen elämänsä illan.

Eräs ruotsalaisille sydämmille rakas mies on lausunut: «pohjoismaisen elämän pääpiirre on – – kestetty talvi», ja se lause pitää paikkansa, kodin ja ihmisen yksityisessäkin elämässä. Elämä niin pian kangistuu ja jäätyy, yhtä helposti joutuu sydänkin lumen peittoon; talvi tahtoo päästä valtaan niin ulkona kuin kotiliedenkin ympärillä. Voidaksensa pitää kotia lämpöisenä, saadaksensa elämän versoamaan ja kukoistukseen, täytyy lakkaamatta hoitaa sen pyhää tulta. Rakkaus ei saa hiiltyä eikä sammua. Jos se sen tekee, silloin muuttuu elämä vaivalloiseksi ja vaikeaksi, eikä ihminen jaksa mitään muuta kuin – nukkua. Se ei tee sitä, jos se lainaa tulta taivaasta, silloin se pitää tuvan ja sydämmen lämpimänä ja elämä kukkii ijäti vaihtelevan leikin tuhansissa vaiheissa: lähimmäisten ilahuttamisessa. Ja jos kotielämä on semmoista, silloin – – sada vaan lunta talviseni, sada vaan!

Mutta palaan Gabrielleen, jonka sukkeluus ja iloisuus ynnä hellä, viaton sydän syystä ovat tehneet vanhempiensa lemmikiksi ja kaikkien iloksi. Hän yhä vaan väittää olevansa hyödytön ja kelvoton mihinkään toimeen sekä moittii auttamaton «dolce far niente», toimettomuuden rakkauttaan; mutta ei kukaan ole samaa mieltä hänen kanssansa, syystä ettei kukaan meistä voisi tulla toimeen ilman häntä. Kuitenkin hän kyllä osaa olla yhtä toimielias ja neuvokas jos siksi tulee kuin kuka muu hyvänsä. Gabrielle ei enää johonkuhun aikaan ole keksinyt arvoituksia. Luulenpa melkein syyksi siihen erään vapaaherra L-n, jonka kerran luultiin olleen vikapään erään talon palamiseen ja jonka nyt epäillään tahtovan syyttää erään sydämmen ja joka erällä sanoilla ja katseilla koettaa toimittaa siskokullalleni päänvaivaa – olin jo sanoa sydämmenvaivaa.

Ja sittenhän meillä vielä on «tuo Petrea tuossa», joksi muudan talon ystävä häntä sanoo, ei kuitenkaan enää pahan tuulen vaikutuksesta. «Tuolla Petrealla» on tässä matoisessa maailmassa ollut paljon puuhaa, ensiksi oman nenänsä tähden, jonka kanssa hän ei elänyt oikein hyvässä sovussa, ja sitten monesta muustakin niin hänessä itsessään kuin hänen ympärillään olevasta syystä; näytti siltä kuin hänen oma maailmansa ei milloinkaan pääsisi kaoksestansa.

Mutta se on päässyt! Kiitollisuuden kyynel silmässäni rohkenen sen sanoa ja joskus ehkä vielä kerron lähemmin **kuinka** se on päässyt. Siunattu olkoon se koti, joka on ehkäissyt hänen hairahduksensa, parantanut hänen sydämmensä haavan, tarjonnut hänelle tyynen sataman, hellän suojan, jossa hänelle kestämiensä myrskyjen jälkeen on suotu aikaa levähtää, tointua ja löytää oma itsensä. Ilman sitä kotia, ilman sen vaikutusta olisi Petreasta varmaankin tullut – hupakko eikä niinkuin nyt – välttävän järjellinen ihminen.

Tunnet nykyisen vaikutusalanani, joka, johdattaessansa minut syvemmälle elämän salaisuuksiin, antaa minun löytää siitä yhä enemmän kauneutta ja runoutta kuin olen aavistanutkaan nuoruuteni unelmissa! Ei **yksistään** siksi, mutta kuitenkin hyvin paljon sen vaikutuksesta on, jätettyäni taakseni kolmekymmentä ikävuotta, uusi kevät koittanut minulle, kevät, joka ei milloinkaan surkastu muuten kuin omasta syystäni. Ja jos tuskan kyynel vielä usein kasteleekin entisiä hairahduksia tahi nykyisiä vikoja, – jos vielä saavuttamattoman paremmuuden, puhtauden, kirkkauden ikävöiminen tuottaa tuskaa – niin entä sitten? Mitäpä siitä vaikka silmävesi kirveleekin, kunhan vaan silmä siitä kirkastuu! Mitäpä siitä, vaikka taivas nöyryyttääkin, kunhan se vaan – vie ylöspäin?!

Eräs Petrean onnentuottamiskeinoja on, ettei hän tarvitse paljon tämän maailman tavaraa ja mukavuuksia. Hänestä ovat semmoiset hyvin läheistä sukua haaveilujen perheelle ja sentähden hän tahtoo olla niiden kanssa niin vähän tekemisissä kuin mahdollista. Sen kautta hänellä onkin tilaisuutta hankkia itselleen monta sydämmellistä, oikein kouraan tuntuva ilonaihetta. En kuitenkaan tohdi kieltää, että hän ehkä piankin saa tuommoisen «juhlimispuuskan» ja panee toimeen pienet pidot ullakkokammarissansa ja että siellä silloin tarjotaan kaikenmoisia «haaveiluja» esim. kananpoikasia – äitini «lempihaaveiluja» – ja sitruunakohokasta, joka on «vanhimpamme» melkein ainoa mieliruoka,

jossa hän tahtoi «syödä» rakkaan «vanhimman siskonsa» kanssa «puuskansa» sovintoaterian.

Jos tahdot yleiskatsauksen Petrean tilaan, niin se on tämmöinen: Mikä ennen oli tuottanut hänelle levottomuutta, se on nyt muuttunut hänelle rauhan lähteeksi. Hän uskoo elämän olevan todellisen ja samalla oman elämänsä olevan eheän. Hän ei salli satunnaisten ulkonaisten eikä sisällisten häiriöiden turmella rauhaansa; hän sanoo niitä pilvenhattaroiksi, haihtuviksi myrskyiksi, joiden jälkeen aurinko jälleen pilkistää esiin.

Ja jos hänen pieni ullakkokammarinsa kerran musertuisikin, niin hän käsittäisi sen satunnaiseksi onnettomuudeksi ja valmistautuisi nöyrästi muuttamaan – vielä vähän korkeammalle!

Mutta kylliksi jo Petreasta ja hänen kohoomisestansa.

Kodissa oli vieläkin yksi tytär, jonka ihana kuva vielä on kaikkien muistossa, mutta suruharson peittämänä. Sillä hän hylkäsi kodin, eikä se tapahtunut sovussa ja rauhassa; ei hän myöskään tullut onnelliseksi ja tietämättömyyden hämäryys on monta vuotta verhonnut hänen elonsa. Hänen luullaan kuolleen, hänen ystävänsä ovat kauan uskoneet sitä ja surreet häntä, mutta heidän, parissaan on yksi, joka ei usko sitä. Minä en luule hänen kuolleen; minä varmasti aavistan, että hän vielä palaa ja että vielä voin näyttää hänelle kuinka rakas hän on minulle. Minä luulen, että minulla nyt olisi monta hellää ja hyväatekevää sanaa sanottavana hänelle; olen rakentanut tuulentupia hänen palaamisensa perusteelle – ja odotan lakkaamatta hänen tuloaan tahi edes saavani viittauksen mistä hänet löytäisin. Ja kuulukoon hänen äänensä sitten vaikkapa Grönlannista tahi Arabian aavikolta, niin minä kyllä osaan hänen luoksensa!

Tahtoisin kuvailla sinulle tuon ijäkkään pariskunnan, johon kodin kaikki omaiset hellästi ja kunnioittaen katsahtavat, heidät, jotka kohta ovat eläneet neljäkymmentä vuotta yhdessä, eivätkä näytä voivan elää ilman toistansa, mutta siihen on kynäni kerrassaan liian mehuton. Ainoastaan muutamien hätäpäisten ääriivain vetämiseen se uskaltaa ryhtyä. Isäni on kohta seitsemänkymmenen vuotinen; mutta luuletko hänen siltä suovan itselleen lepoa? Hän on vallan tyytymätön, jos hän on jonakuna aamuna nukkunut vähäsen kauemmin kuin tavallista ja hänet herätetään joka aamu kello kuusi; niin hän pelkää menettävänsä jotain elämästään. Ikävä on, että hänen heikontunut näkönsä pakoittaa häntä vähentämään töitensä. – Hänestä on hauskaa kun iltasin luemme hänelle ääneen – romaaneja! Äitini kehuu leikkilisesti viekoitelleensa hänen niitä lukemaan; isä tunnustaa hymyillen niiden lukemisen todellakin olevan hyödyllisen «vanhuksille», sillä se auttaa heitä säilyttämään sydämensä nuorena. Kaikessa hän muuten on ennallaan, ehkä hyväsydämmisempi ja jalompi kuin ennen konsanaan, ja sentähden juuri hän onkin meille niin kunnioitusta ansaitseva ja rakas. Oi Ida! On autuas tunne, kun voimme sydämestämme rakastaa ja kunnioittaa niitä, jotka antavat meille elämän! Ja nyt minun täytyy verta vuotavin sydämin synkällä hunnulla peittää kodin valoisa kuva, joka kuitenkin on niin kauniista kuvasta – äitini kuvasta muodostunut! Pelkään, pelkään hänen pian jättävän meidät! Kaksi vuotta hän jo on kuihtumistaan kuihtunut. Hän ei ole varsinaisesti sairas, mutta hän riutuu silminnähtävästi, eivätkä mitkään lääketieteen parannuskeinot ole voineet häntä auttaa. Nyt toivotaan apua tulevasta kevätilmasta, selterivedestä ja kesämatkasta, – isäni matkustaisi hänen kanssansa vaikka maailman loppuun – toivomme **varmasti** hänen paranevan; itse hän myöskin toivoo, hän myöntää hymyillen, kun puhumme selterivedestä, matkasta ja muistakin ehdotuksistamme ja sanoo niin mielellään tahtovansa elää parissamme, sanoo olevansa onnellinen kanssamme, – – mutta kuitenkin on hänessä jotakin, hänen hymyilynsäkin, joka ilmaisee minulle, ettei hän oikein luota lausumaansa toivoon. Oi! nähdessäni hänen kasvojensa päivä päivältä yhä kalpenevan ja tuon taivaallisen ilmeen hänen lempeissä kasvopiirteissään, nähdessäni hänen liikkeidensä yhä hidastuvan kun hän kulkee huoneissa hiljaa järjestäen kodissa kaikki paikoilleen ja saattaen kaikki meille niin miellyttäväksi – silloin minun on vaikeata pidättää kyöneleitäni, ajatellessani, että hän ehkä piankin jättää meidät. Mutta miksi olen niin epäilevä? Miksikä minä en toivo niinkuin muutkin? Oi! Tahdon toivoa, etenkin **isäni** tähden, jolla ilman häntä ei enää olisi ilonhetkeä tässä elämässä. Nykyään hän on voimakkaampi ja vilkkaampi kuin pitkään aikaan. Louise ynnä hänen perheensä tänne tulo sen vaikuttaa ja vielä toinenkin ilopäivä, joka kohta on tulossa ja oikeastaan koskee isääni. Äiti astuu niin tyytyväisenä puuhaillen almanakka kädessä järjestäen kaikki iloista juhlaa varten. Isäni on jo kauan toivonut omistavansa sangen suuren tontin, joka on puutarhamme vieressä, voidaksensa muodostaa sen yleiseksi ja hyödylliseksi puistoksi; mutta hän on uhrannut niin paljon lapsillensa, ettei hänelle ole jäänyt ollenkaan varoja lempituumansa toteuttamiseksi. Mutta lapset ovat jo runsaasti kaksitoista vuotta koonneet, säästäneet ja lainanneet loput tarvittavasta rahamäärästä, millä he ovat ostaneet tontin. Isän syntymäpäivänä, kun hän täyttää seitsemänkymmentä vuotta, kaatuu raja-aita berserkkien ryntäyksestä ja uuden tontin haltia Gabriellen suloisessa muodossa antaa hänelle ostokirjan, joka on tehty hänen nimessään. Miten onnelliseksi hän tuleekaan! Meidät jo sen paljas ajatus tekee onnelliseksi! Ajatteles miten hän sitten siellä muokkaa, kaivaa ja istuttaa, ja miten se työ ilahuttaa ja virkistää hänen vanhuuttaan! Saakoon hän elää nähdäksensä istuttamiensa puiden levittävän tuuheat oksansa ylitsensä ja niiden suhinan ennustavasti kuiskaellen kertovan hänelle siitä siunauksesta, jonka hänen jälkeläisensä kolmannessa ja neljännessä polvessa lausuvat hänen hyödyllisistä toimistansa.

Minun pitäisi kertoa siitä ystäväpiiristä, joka yhä lähemmin on liittynyt kotiimme, uudesta maaherrastamme Stjernhökistä ja hänen puoliosastansa, joita me kaikki rakastamme ja jonka tänne muutto oli tervetullut etenkin isälleni, joka rakastaa häntä melkein kuin poikaansa; minun pitäisi myöskin puhua kotini palvelijoista, jotka ovat enemmän ystäviä kuin palvelijoita; mutta pelkään kirjeeni venyvän liian pitkäksi. Ja ehkä syytät minua salaa siitä että muka olen maalannut tauluni liian yksitoikkoisen valoisaksi; kenties tahtonet kysyä:

«Eikö sinun kodissasi ole ensinkään noita pieniä sysäyksiä, häiriöitä, kiistoja, kiivaita sanoja, tuhmuuksia, laiminlyömiä, vahinkoja ja mitä kaikkea lienevätkään, noita henkisiä moskitoshyttysiä, jotka pistöksillään saavat ihon ärtymään ja herättävät levottomuutta ja paha mieltä, jotka eivät säästä onnellisimpiakaan koteja?»

On kyllä. Ne kyllä tulevat, mutta lentävät pois melkein yhtä sukkelaan kuin tulevatkin eivätkä milloinkaan jätä myrkyä pistimiinsä; sillä niihin käytetään yleislääkettä jonka nimenä on: «anteeksiantaminen, unohtaminen, parantuminen»! sitä käytetään heti paikalla ja se vaikuttaa sen, että noiden pahojen elävien käynnit uudistuvat yhä harvemmin. Sitä paitsi ne eivät milloinkaan oikein hyvin viihdy puhtaissa ja lempeissä luonteissa.

Ja tahdotko, rakas Ida, tulla vakuutetuksi kuvauksen todenperäisyydestä, niin – tule tänne katsomaan! Tule! Se olisi meille kaikille mieleistä! Tule, ja anna kotimme tarjota itsellesi huvitusta, ehkä rauhaakin, jota sydämesi kaipaa! Tule! ja usko minua Ida, kun katselemme maailmaa vähäsen korkealta – esim. ullakkokammarista – niin saamme nähdä

haaveilujen olevan sumuharson tavoin levitettyinä maan yli, mutta taivas on ijankaikkisen selkeänä lepäämässä sen yllä.

Eräs aamuhetki.

«Hyvää huomenta!» lausui Jeremias Munter, astuessansa taskut täynnä kirjoja Petrean ullakkokammariin, joka erosi kaikista muista huoneista täydellisen yksinkertaisuutensa ja koristelemattomuutensa vuoksi. Lasillinen kauniita vehreitä kukkia oli sen ainoa ylellisyys.

«Oi, sydämmellisesti tervetullut!» huudahti Petrea säihkyvin silmin katsellen tulijaa ja hänen kallisarvoista koristustansa.

«Niin kylläpä luulen olevani tänään tervetullut», lausui assessori. «Tässä on namusia Petrea neidille. Katsokaa tässä, ja tässä, ja tässä.»

Niin sanoen assessori veti taskustansa kirjan toisensa perästä, mainiten niiden nimet ja sisällyksen. Ne olivat kaikki sitä lajia, että ne levittävät uuden maailman ajattelevan ihmisen silmien eteen; ja Petrea otti ne vastaan niin ihastuneena kuin ainoastaan ne, jotka ovat etsineet, janonneet ja löytäneet samanlaisen ilon lähteen kuin hän. Assessori nautti salaa nähdessänsä hänen iloitsevan katsellessansa kirjojaan ja puhellessaan niistä.

«Kuinka hyvä te olette!» sanoi Petrea, «kuinka erinomaisen hyvä te olette, kun noin muistatte minua. Mutta teidän täytyy saada nähdä, että minä olenkin odottanut teitä tänään!» Ja silmät säihkyen hyväntahtoisuudesta hän otti kaapista kaksi oikeata posliinilautasta, toisella oli pulleata vehnäleipää ja toisella rehotti mitä komein viinirypäleterttu omilla lehdillään, jotka monivärisinä muodostivat seppeleen, sievästi järjestettyinä kaartaen lautasen kultareunaa. Lautaset hän asetti pienelle pöydälle ikkunan eteen ja niin että auringonsäteet pääsivät niitä valaisemaan.

Assessori katseli niitä hollantilaisen hedelmänmaalaajan tavoin ja näkyi ihailevan tavallaan täydellisen kaunista kuvaa.

«Te ette saa yksistään katsella niitä, teidän täytyy myöskin syödä aamiaisenne», lausui vilkas Petrea. «Leipä on – kotileivottua ja – Eeva on asettanut rypäleet ja tuonut ne tänne ylös.»

«Eeva!» toisti assessori, «no, hän ei varmaankaan luullut minun tulevan tänne tänään?»

«Juuri sen vuoksi, että me kumpikin luulimme teidän tulevan, hän itse tahtoi pitää huolta siitä.» Petrea katseli sitä sanoessansa veitikkamaisen tutkivasti assessoria, joka puolestansa ei suinkaan salannut iloaan, irroitti viinimarjan, istahti ja – oli ääneti.

Petrea kääntyi jälleen kirjojensa puoleen.

«Oi! minkä tähden elämä on niin lyhyt, kun on niin sanomattoman paljon opittavaa! Mutta tosi on että on väärin ja typerää kuvailla oppiaikaa lyhyeksi; – puhe elämän lyhydestä ja taiteen pituudesta onkin jo tuon pakana Hippokrateen suusta. Mutta Jumalan kiitos toivosta ja siitä varmuudesta että saapi olla oppilaana ijankaikkisesti. Oi, setä Munter! minä iloitsen sydämmestäni aikamme teollisuuden kehityksestä. Se helpottaa ihmisten vaatteiden ja elatuksen hankinnan, ja silloin suuri joukko rupeaakin elämään henkistä elämää. Sillä tosi on jo kolmatta tuhatta vuotta sitten lausuttu sana: «Kun välttämättömät tarpeet ovat tyydytetyt, kääntyy ihminen yleisemmän ja korkeamman puoleen.» Sen tähden, kun maailman suuri työviikko on lopussa, niin alkaa lepopäivä, hiljainen rukoilijakansa leviää ympäri maan haluamatta enää sen katoavaisia aarteita, vaan se etsii ijankaikkisia, kansa, jonka elämää kuvaa katseleminen, käsitys ja rukous, joka palvelee luojaansa hengessä ja totuudessa. Silloin koittaa päivä, josta enkelit veisasivat: «Rauha maassa!»

«Rauha maassa?» toisti Jeremias verkkaan ja surullisesti, «milloin se tulee? Sen täytyy ensin tulla ihmisten sydämiin, ja siellä ... siellä elostelee niin monet pirut, niin suuret rauhattomuudet ja tuskalliset ikävöimiset, jotka eivät tynny... Mutta mitä nyt? Mikä on nyt tapahtunut?»

«Oi Jumalani!» huudahti Petrea ollen vallan suunniltaan. «Hän elää, hän elää!»

«Kuka hän? Ken elää? Ei, nyt Petrea ei todellakaan ole oikein järjissänsä!» lausui assessori nousten.

«Katsokaa! katsokaa, tässä!» huudahti Petrea vavisten liikutuksesta ja näytti assessorille rikkirevityn paperipalasen; »katsokaa! se oli tässä kirjassa!»

«No, entä sitten? Sehän on palanen seepiavärimalausta; käsi, joka ripottelee ruusuja haudalle, luulemma. Enkö ole nähnyt tuota ennen jossakin, mutta eheänä?»

«Olette kyllä! Kyllä! Se on nainen ruusupensaan luona, jonka lapsena lahjoitin Saarelle. Saara elää! Katsokaa! Tähän hän itse on kirjoittanut.»

Maalauksen takapuoli oli täyteen kirjoitettu ikäänkuin lapsenkäden töhrimä, mutta puhtaalle paikalle oli Saara itse kirjoittanut, sen voi päättää hänen omasta erittäin kauniista käsialastansa.

«Ei kuki ruusuja Saaran haudalla!»

«Petrea! Jos tietäisit mitä...»

Lausetta ei jatkettu; pari pilkkua näytti ilmoittavan, että kyöneleet olivat sen lopettaneet.

«Kummallista!» sanoi assessori. «Nämä kirjat, jotka sain eilen, ovat ostetut U**sta. Olisiko hän siellä? Mutta...»

«Varmaankin, varmaankin hän on siellä!» huudahti Petrea. «Katsokaa, tässä on kirje, jossa oli merkki; katsokaa, ensimmäisellä lehdellä on nimi: «Saara Schwartz», vaikka pyyhittynä. Oi! varmaankin hän on U**ssa, ainakin voimme sieltä saada tietoja hänestä. Oi Saara! Saara raukkani! Hän elää, mutta kenties hädässä ja puutteessa! Jo tänään olen hänen luonaan, jos hän on U**ssa!»

«Sen kyllä Petrea neiti jättää tekemättä, ellei hän voi lentää,» vastasi assessori. «U**hun on seitsemäntoista peninkulmaa.»

«Voi, voi, kun isäni sattui juuri nämä päivät olemaan matkalla vaunuinensa! Hän olisi muuten lähtenyt kanssani. Mutta hänellä on vanhat kiesit; ne minä otan ja...»

«Hyvin hauskaa yksinäisen naisen retkuttaa kieseissä etenkin näin sateitten turmelemilla teillä, ja katsokaa ... katsokaa mimmoiset mustat pilvet tuolta etelästä nousevat! Saatte rankkasateen niskaanne istua hytkyttäessänne kieseissä koko päivän ->

«Satakoon vaikka hiilikoukkuja», keskeytti Petrea kiihkeästi, «niin perille minun pitää päästä! Oi Jumalani! olihan hän siskoni; hän on vieläkin - pitäisikö hänen turhaan huutaa minua avuksensa? Nyt riennän alas äitini luokse, ja...» Petrea otti hattunsa ja nuttunsa.

«Tyyntykää toki vähäsen Petrea neitiseni. Minä sanon ettei sovi lähteä sillä tavalla. Kiesit eivät kestä koossa. Olen itse koettanut niitä, Jumala paratkoon. Te ette voi matkustaa niillä.»

«No niin, sitten menen astumalla, jos en voi astua, niin voin ryömiä; mutta perille minun pitää päästä!» huudahti Petrea päättäväisesti.

«Sekö teidän luja päätöksenne?»

«Luja ja järkähtämätön sekä viimeinen!»

«No, sittenhän minä saan ryömiä mukana!» lausui assessori hymyillen, «ellei muun vuoksi, niin ainakin nähdäkseni miten se käy päinsä. Minä menen nyt kotiin, mutta olen täällä jälleen tunnin kuluttua. Luvatkaa minulle kärsivällisesti odottaa sen aikaa eikä juosta nelistää ... ryömiä aiokin sanoa, ilman minua!» Assessori läksi ja Petrea riensi alas äitinsä ja siskojensa luokse.

Jo ennen kuin heidän keskustelunsa ja neuvottelunsa loppui, seisattuivat keveät matkavaunut portin eteen. Assessori astui niistä ja tarjosi Petrealle käsivartensa. Kohta sen perästä hän jälleen itse nousi niihin ja istahti Petrean viereen, innokkaasti torjuen luotansa eväsvasua ja viinipulloa, jotka Leonore vastustuksesta huolimatta pisti vaunuihin, ja sitten he läksivät matkaan

seikkailuille.

Toisen kerran eläesssänsä assessori ja Petrea olivat yhdessä matkalla, eivätkä nyt, enemmän kuin silloinkaan suopeat tähdet tahtoneet valaista heidän matkaansa, sillä tuskin he olivat päässeet matkansa alkuunkaan kun rupesi satamaan ja raskaat lyijynkarvaiset pilvet kohosivat taivaalle peittäen sen kokonaan. On jotenkin masentavaa kun kysyväisesti kohottaessansa katseensa ylöspäin tärkeän matkan alussa, näkee semmoisen taivaan yllänsä. Liittyi siihen sitten vielä muitakin onnettomuutta ennustavia enteitä. Hevoset nousivat monta kertaa pystyyn ikäänkuin sillä tavalla ilmoittaaksensa vastenmielisyyttään eteenpäin kulkemisesta, ja pöllö rupesi seuraamaan vaunuja, lennähti edelle vaunujen lähestyessä odottaaksensa niiden uudestaan lähestymistä kappaleen matkan päässä.

Saapuessansa metsään, jossa heidän kuoppaisen tien tähden oli pakko ajaa hyvin hiljaa, näkivät matkustavaiset pienen mustanharmaan eukon tulevan metsästä oikealta puolen, niin noitaa muistuttavan, niin kammottavan näköisen kuin ruma akka suinkin voi olla. Hän katsoa tuijotti hetkisen matkamiehiämme ja katosi sitten äkkiä metsään puiden väliin. Assessoria ehdottomasti puistutti häntä nähdessä, ja hän lausui:

«Minkämoinen ero naisen ja naisen välillä! Mitä viehättävin olento maailmassa ja mitä inhottavin on - nainen.»

Hänen mielensä oikein synkistyi nähtyään tuon vanhan noidan. Hänen mukanaan oli sillä aikaa pöllökin hävinnyt; ehkä siitä syystä että «vakka kantensa valitsee». Mutta ehkä kovin syyttömästi panettelemme tuota pikkusta akkaa, joka minusta olkoon parahin pikku akka maailmassa. Hyvä on että Herramme tuntee meidät paremmin kuin me itse.

Petrea istui sillä aikaa sanaakaan virkkamatta. Luulkoon ihminen olevansa vaikka kuinka valistunut ja ennakkoluuloton, niin hän ei kuitenkaan milloinkaan ole täydellisesti vapaa eräistä tapahtumain käsityksistä, jotka aavistusten, ennustusten, enteiden viesteinä pöllöjen tavoin äänettömästi lentäen kulkevat halki maailman, aina Aatamin syntiinlankeemuksesta asti huutaen «huu, uhuu!» tahi «klävitt!» (Tunnettu on ettei Hobbes, joka mitä kiivaimmin kielsi ylösnousemisen, milloinkaan tohtinut maata lähellä semmoista huonetta, jossa oli ruumis.) Petrea ei ollut vähintäkään Hobbesin kaltainen eikä myöskään kieltänyt mitään mahdollisuuksien maailmassa. Luonnostaan hän oli taipuisa taikauskoon ja samaten kuin enimmät semmoiset ihmiset, jotka eivät liiku paljon, hänkin tunsu jonkinmoista levottomuutta siitä, «miten matka onnistunee». Mutta sinä päivänä lyijynkarvaisen taivaan painostuksesta ja vastenmielisten enteiden vaikutuksesta tuo levottomuus eneni todelliseksi turmionaavistukseksi. Koskiko se Saaraa tahi häntä itseään, - sitä hän ei tietänyt, mutta hän oli halukas uskomaan viimemainittua, ja hän kysyi itseltään niinkuin usein muulloinkin oliko hän valmis jos jotakin tapahtuisi, joka erottaisi hänet rakkahimmistansa tässä maailmassa. Petrea tunsu elävästi, kuinka syvästi hän oli kiintynyt maalliseen elämäänsä, kuinka rakkaaksi elämä oli tullut hänelle - tunsu sen melkein peloissaan.

Kaikilla ihmisillä on kukkulansa, mutta heillä on myöskin suonsa, tiheikkönsä, kuoppansa puhumattakaan pohjattomasta syvyydestä, sillä monet sielut ovat liian tasaiset ja matalat kohdataksensa semmoisia. Tiheät nousemiset tahi alinomainen oleskelu kukkuloilla, ne ne vievät ihmisen lähemmäksi taivasta. Petrean sielu oli epätasaisempaa maaperää kuin monen ihmisen, mutta hänen luonteessansa oli myöskin, niinkuin jo olemme nähneet, selvä ylenemisen halu, ja samassa kun hän tunnusti rakkautensa liiaksi kiintyneen maalliseen, hän hiljaisuudessa vakavasti koetti kohota niille kukkuloille, joilta katsoen kaikki rajoitettu hurmaus väljemmän näköpiirin tieltä, ja kaikki sidottu rakkaus irtautuu ja kehittyy jalommaksi. Hänen vilkas mielikuvituksensa loihti esiin toisen onnettomuuden tapauksen ja kuolemankohtauksen toisensa perästä, ja hän tunsu voivansa siinä silmänräpäyksessä, jolloin hänen elämänsä lanka katkaistaisiin, kohottaa sydämensä sanoen: «Jumala olkoon ijankaikkisesti ylistetty»!

Sen tunteen valtaamana ja varmana siitä, että hänen yrityksensä oli jalo ja tarpeellinen, olkoot sen seuraukset sitten mimmoiset hyvänsä, tuntui Petrean sydän varsin keveältä ja rohkealta. Iloisin katsein ja ystävällisin sanoin hän kääntyi matkakumppaninsa puoleen ja osasi vähitellen houkutella häntä keskusteluun, joka kehittyi niin innokkaaksi, että molemmat unohtivat ruman ilman, huonot tiet ja pahat enteet. Ja huolimatta ilmasta, huonosta tiestä, enteistä, onnettomuuden aavistuksista ja kuolemaanvalmistuksista edistyi matka niin rauhallisesti ja hyvin kuin syysmatka voi tapahtua. Ei vaaran vilaukkaan heitä kohdannut, tuuli nukkui metsissä ja majataloista kuului ainoastaan jonkun unisen talonpojan ääni, kun hän avasi suonsa sanoakseen: »saakeli soikoon»!

Toisen matkapäivän aamupuolella saapuivat matkailijat U**hun. Petrea tuskin maltoi nauttia mitään virkistystä ennenkuin hän alkoi tiedustelunsa.

Tahdomme lyhyesti kertoa hänen ja assessorin yhteiset kuulustelupuuhut ja ponnistukset.

Että Saara pienen tyttären seurassa oli ollut kaupungissa ja asunut samassa hotellissa kuin Petrea ja assessori, siitä ei ollut epäilystäkään, vaikka hän matkusti toisella nimellä. Häntä kuvailtiin erittäin heikoksi ja kivuloiseksi ja hänen varallisuutensa voi päättää siitä, että hän oli pyytänyt isännän myömään muutamia kirjoja, jotka hänellä oli mukanaan, ja sen oli isäntä tehnytkin. Yksi niistä kirjoista oli joutunut Petrealle ja siinä oli tuo unohdettu merkki. Saaran oli täytyntä heikkoutensa tähden viipyä siellä pari päivää, mutta hän oli matkustanut pois jo noin viikko sitten; päiväkirjasta huomattiin hänen lähteneen Petrean syntymäkaupunkiin vievän tien varrella olevaan majataloon toista lyhyempää mutta myöskin paljon huonompaa tietä.

Saara oli siis kotimatalla; niin, ehkä hän jo oli siellä! Tämä ajatus oli sanomattomana lohdutuksena Petrean sydämmelle, jota tuska ahdisti, kun hän kuuli kerrottavan Saaran heikosta tilasta. Mutta muistelllessansa kuinka pitkä aika oli kulunut Saaran lähdöstä sieltä, hän tuskaantui uudestaan ja pelkäsi Saaran sairastuneen matkalla. Mielellään Petrea olisi vielä samana iltana tahtonut palata etsimään Saaran jälkiä, mutta huolenpito vanhasta ystävästään esti häntä siitä puhumastakaan. Assessori ei todellakaan voinut hyvin, vaan tarvitsisi levähtää. Pilvinen ja sateinen ilma vaikutti epäedullisesti hänen ruumiisensa ja sieluunsa. Pidettiin siis varmana asiana, että vasta seuraavana aamuna matkaa jatkettaisiin.

Assessori oli kertonut Petrealle sen päivän olevan syntymäpäivänsä, ja ehkä juuri se muisto saattoi hänen koko päivän hyvin alakuloiseksi. Petrea, joka niin sanomattoman mielellänsä tahtoi häntä vähäsen ilahuttaa, riensi silleikaa kun assessori illalla kävi erään tuttavansa luona toimittamaan kumppanilleen pienet pidot siksi kun hän palaisi.

Kukkien ja köynnöksien avulla, joita Petrea hankki Herra tiesi mistä (kun ihminen oikein lujasti tahtoo jotakin, niin täytyy keksiä keinot sen toteuttamiseen) – kynttilän, uunitulen ja illallispöydän avulla, jossa oli tarjolla Jeremiaan herkkuruokia y. m. hän sai muuten jotenkin ikävän ravintolahuoneen hauskan ja miellyttävän näköiseksi, jommoinen assessoria niin paljon miellytti.

Isät, äidit ja kaikkien onnellisten perheiden muutkin jäsenet ovat tottuneet syntymäpäiväjuhliin, kukkaköynnöksiin ja katettuihin pöytiin. Mutta assessorin syntymäpäivää ei vielä kukaan ollut juhlimalla viettänyt hänen yksinäisenä vaellusaikanaan, häntä ei ollut kukaan hellitelty elämänsä pienillä äkkiarvaamattomilla iloilla eikä kukilla; sentähden kuuluikin hänen huuliltaan kummastuksen ja mieltymyksen «Ah!» kun hän märjältä kadulta astui koristettuun, hyvin valaistuun huoneeseen.

Petrea puolestaan oli sanomattoman ystävällinen ja tuli oikein onnelliseksi, kun hän näki ilahduttamisyrityksensä niin hyvin onnistuneen. He viettivät yhdessä sangen hauskan illan. He keskustelivat onnettomuuden enteistä ja miten ne olivat heihin vaikuttaneet, nauroivat vähäsen omalle pelolleen ja lopettivat päättäen, että semmoiset enteet eivät tavallisesti merkinneet – – mitään. Heidän erotossansa yöksi, pudisti assessori Petrean kättä sanoen: «näin hauskaa, iloista iltaa tämä päivä ei vielä ole suonut minulle!» Kiitollisena niistä sanoista, kiitollisena toiveesta saada pian tavata ikävöity nuoruudenystävänsä meni Petrea levolle. Mutta assessori valvoi vielä kauan ja puoliyö näki hänen vielä kirjoittavan.

Mies ja vaimo! – puhutaan paljon, etenkin romaaneissa miehestä ja vaimosta eri olentoina. Miten onkaan – ihmisiä he ovat kumpikin ja ihmisinä, siveellisinä, tuntehikkaina ja ajattelevina olentoina he etupäässä vaikuttavat toisiinsa elämässä. Heidän tapansa, heidän vaikutuskeinonsa ovat erilaiset ja tuo erilaisuus se juuri keskinäisessä rakkaudessa, kun kumpanenkin koettaa sulostuttaa toisensa elämää, saa aikaan jotakin suloista ja täydellistä!

Seuraavan aamun valaisi mitä kirkkain auringonpaiste. Mutta assessorin silmät olivat raukeat juurikuin levon puutteesta. Syödessänsä aamiaista Petrean kanssa pyydettiin häntä ulos katsomaan olivatko vaunut kunnossa. Eeva-äidiltä peritty syntikö vai muut syytkö lienevät vaikuttaneet sen, että Petrea **sillä aikaa** kiireesti lähestyi pöytää, jossa assessorin paperit ja rahat olivat valmiina pantavaksi salkkuun? Niin, hän teki niin, hän teki sen, mitä varmaankaan ei kukaan kunnan lukija anna hänelle anteeksi – hän silmäillen luki kiireesti erään paperin, joka vähä ennen oli vastaanottanut assessorin ajatukset ja mietteet ja hän – – anasti sen! Vähän aikaa sen perästä astui assessori sisään, ja, kun aika jo oli kulunut, riensi pistämään paperit talteen – ja sitten jatkettiin matkaa.

Ilma oli herttainen ja Petrea nautti kuin – ei, paljon enemmän kuin lapsi sen suloisuudesta, ja häntä huvittivat kaikki

esineet, joita hän sattui katselemaan, ne kun sateen jälkeen kirkkaassa päiväpaisteessa loistivat kaikessa komeudessaan. Maailma oli yhä vielä ja todellakin enemmän kuin milloinkaan ennen hänelle Zauberring, taikarengas, ei enää tuo huumaava, puoleksi pakanallinen, vaan tosi kristillinen, missä jokaisella olennolla ja kappaleella, jokaisella osalla on merkityksensä samalla tavalla kuin jokainen pieni kastepisara saa kimaltelevan keskipisteensä auringon valosta. Syksy oli sitäpaitsi Petrean lempivuodenaika ja sen rikkaus täytti nytkin hänen sielunsa miellyttävillä ajatuksilla. Syksy on vuoden aika, jolloin maaemo toimittaa juhlapitoja kaikille lapsille, ja sen johdosta olivatkin maantien viereiset maisemat sangen vaihtelevaiset. Tuossa kuvastuivat ohrapellon kullankarvaiset kuhilaat vasten taivaan sineä ja leikkuuväki lauloi; tuossa lentelivät kauniit tilhiparvet pihlajan purppuranpunaisia marjaterttuja ahdistelemaan; yksinäisen mökin edustalla ilmoittivat perunankukat sen hedelmän jo kasvaneen ja iloiset avojalkaiset lapset juosta tepastelivat iloisesti metsään puolukanpoimintaan. Petrea kiitti sydämessänsä taivasta kaikesta viattomasta ilosta maan päällä. Hän muisteli kotiaan, vanhempiaan ja siskojaan, Saaraa, joka pian olisi heidän parissansa, kuinka hän (Petrea) hoitelisi ja elättäisi häntä, sovittaisi hänet elämään ja onneen. Tuona autuaallisen ihanana aamuhetkenä muuttuivat kaikki ajatukset ruusunpunaisiksi. Petrea oli hyvin onnellinen ja kepposet, joita hän aikoi tehdä ystävälleen assessorille tuolla anastetulla paperilla olivat nekin puolestansa omansa elähyttämään hänen elinvoimaansa mitä suurimpaan vilkkauteen. «Sydämen kyllyydestä suu puhuu!» Petrea vaikutti ehdottomasti elvyttäneen matkakumppaniinsa, niin että he huvittelivat viskelemällä omenia ja pääryniä vastaantuleville lapsille, jotka eivät siitä ensinkään säikähtyneet.

He olivat nyt matkustaneet samaa tietä kuin Saarakin, ja ensimmäisessä majatalossa toteutuivat heidän toiveensa, sillä Saara oli ollut siellä ja tilannut kyytihevosen seuraavaan majataloon; yhä vaan kotiinpäin. Samaten vielä molemmissa seuraavissa majapaikoissa, mutta viidennessä kievarissa kaupungista lukien hävisivät äkkiä Saaran jäljet. Ei oltu siellä nähty heidän kuvailemaansa matkustajaa, eikä hänen nimeänsäkään ollut päiväkirjassa. Siitäpä suurta levottomuutta Petrealle. Vähän neuvoteltuaan he päättivät palata siihen majataloon, mistä juuri tulivat ja koettaa siellä saada selville minne Saara oli joutunut.

Sillaikaa oli jo ilta lähestynyt ja aurinko oli mailleen menemäisillään, kun ystävämme ajoivat metsän lävitse, joka on Ruotsin synkimpiä. Se oli kovin huonossa huudossa ja siitä oli vähää ennen sanottu: «metsänrinteet hautovat muistoja yhtä kamalia, kuin itsekin ovat, ja murhakummut koristavat tienvieriä. Tosin eivät vuorien metsiköt enää ole yhtä tiheät kuin ennen, mutta vieläkin on laaksoja, joissa kirveeniskut eivät ole milloinkaan kaikuneet, noita vihreitä viidakkoja harventaen, ja huippuja, joiden viidakkojen peittämää lunta auringon säteet eivät vielä ole jaksaneet suuteloillaan sulattaa.»

«Tässä on kaksi ihmistä surmannut toisensa!» kertoi kyytipoika mitä iloisimman näköisenä seisauttaessansa vaunut, jotta hevoset saisivat vähäsen puhaltua, sillä tie oli pohjaton ja raskas; ja ruoskallaan hän osoitti suurta risu- ja kivikasaa matkustavien edessä maantien vasemmalla puolella, joka vaikutti ohikulkijaan kamalan pelottavasti. Tapana on että jokainen ohikulkija heittää kiven tahi risun tuommoiselle veripaikalle ja siten kasvaa murhakumpu yhteiskunnan jatkuvan kirouksen alaisena. Niin tämäkin kohosi siinä kammottavana ja kauheana kauniiden kuusien keskellä ja näytti siltä kuin täytyisi tienvierustan luovuttaa rumimmat omaisuutensa, vääntyneet oksat ja puunjuuret kummun kohotteeksi. Mutta keskeltä tuota kauhistusta kasvoi orjantappurapensas ja vereksien vesipisaroiden tavoin loistivat sen marjat auringonvalossa, se kun laskiessansa valaisi leveän maantien vaalean juovan kultaisena tumman metsän sylissä.

«Kun tuo pensas kukkii», lausui Jeremias eloisin silmin sitä katsellen, «tulee ehdottomasti ajatelleeksi, että mitä ihmiset syystä kiroovat, sen voi korkeampi voima rakkautensa ruusuilla peittää.»

Auringon säteet hävisivät. Vaunut lähtivät jälleen liikkeelle, mutta juuri kun hevosten piti astua kummun ohitse, niin ne säikähtivät niin kovasti, että vaunut vierivät alas ojaan ja – kaatuivat.

«Hyvästi!» kaikui Petrean sydämessä elämälle, mutta ennenkuin aavistikaan hän oli päässyt vaunuista ja seisoi ihan vahingoittumattomana pehmeässä kanervikossa. Assessorille ei käynyt yhtä onnellisesti. Kovan oikeaan jalkaan sattuneen kolauksen tähden oli hänen mahdoton suuritta tuskitta pysyä pystyssä. Parin askeleen päässä makasi hänen ajajan virassa oleva vanha palvelijansa pyörtyneenä kovasti vuotaen verta päähän saamastaan haavasta ja hevostensa vieressä seisoi itkien pikku kyytipoika. Ei ollut heidän tilansa sinä hetkenä varsin hauska. Mutta Petrea oli ensimmäisen silmänräpäyksen pelästykseen jälkeen vallan tyyni ja neuvokas. Valamalla pyörtynyttä sadevedellä, jota onneksi oli runsaasti saatavana, hän sai palvelijan henkiin jälleen ja nenäliinallansa hän sitoi hänen haavansa. Sitten hän auttoi hänet istumaan, mutta seisoa loukkaantunut ei jaksanut, sillä päätä huimasi.

Pian istuivat isäntä ja palvelija surkeain näköisinä vierekkäin paksun puunrungon nojassa, sillä vaikka assessor oli paljon enemmän huolissaan palvelijastaan kuin itsestään ja vakuutti omaa vammaansa «vähäpätöiseksi», niin hän kuitenkin oli sangen kalpea sen tuottamasta tuskasta. Mitä oli tehtävä? Jospa he vaan saisivat vaunut ylös ojaasta ja molemmat vahingoittuneet niihin, niin olisi Petrea itse istahtanut ajajan paikalle ja ajanut yhtä hyvin kuin ken hyvänsä; ei mikään ollut helpompaa hänen mielestään; mutta juuri molempain ensimmäisten ehtojen täyttymisessä olikin vaikeus, jopa sula mahdollisuus, sillä Petrea raukan voimat eivät ensinkään olisi olleet sopusoinnussa hänen hyvän tahtonsa ja rohkeutensa kanssa. Kyytipoika sanoi noin puolen neljänneksen matkan päässä maantien varrella torpan olevan metsässä, mutta oli mahdotonta saada häntä rientämään sinne tahi millään ehdolla jättämään hevosiaan.

«Odottakaamme», lausui assessori kärsivällisesti ja tyynesti, «varmaankin joku pian kulkee tästä ohitse ja siltä me voimme pyytää apua». Odotettiin, mutta ei kukaan tullut ja hetki hetkeltä pimenivät varjot: näytti siltä kun ihmiset olisivat kammoksuneet metsää pimeään tultua. Petrea oli kovin levoton vanhan ystävänsä puolesta, peläten että hänen olisi pakko pitkäksi ajaksi jäädä kostealle sammalikolle iltaviileään; sen tähden hän itsekseen lujasti päätti ryhtyä toimeen asian auttamiseksi. Hän kääri assessorin ja palvelijan ympärille kaikki käsillä olevat peitteet ja päällysvaatteet, oma nuttunsakin siihen luettuna, iloisena siitä että ukko ei sitä huomannut ja lausui sitten päättävästi: «nyt lähden itse apua hakemaan; tulen kyllä pian takaisin». Ja kuuntelematta kieltoa, rukouksia ja uhkauksia, joilla assessor koetti pidättää häntä, hän juoksi kiireesti sinne päin, missä kyytipoika oli sanonut torpan olevan. Hän riensi eteenpäin kiirein askelin koettaen karkoittaa kaikki persoonallisen vaaran ajatukset ja ainoastaan kiintyä toivomaan pikaista apua ystävällensä.

Nopea kulkunsa pakoitti hänet hetken perästä seisahtumaan vähäsen hengähtääksensä. Kiiwas liikunto, joka saattoi hänen verensä vilkkaasti kiertämään, ilman puhtaus, metsän kauneus ja rauhallinen juhlallisuus herätti hänessä melkein vastoin tahtoansa vastustamatonta mieltymystä ja huvia; se kuitenkin vähäni äkkiä kun kuuli metsästä rasahduksen. Tuuli se ei voinut olla; ehkä joku lehmä? Petrea pidätti vieläkin läähättävää hengitystänsä. Kuului supatusta ja kuisketta - metsästä tuli - ihmisiä! Niin rohkea, tahi oikeammin uhkarohkea kuin Petrea välistä olikin, hytkähti hänen sydämensä pelosta ajatellessaan yksinäistä, turvatonta tilaansa ja muistellesansa niitä kauhuntapauksia, joista juuri tämä metsä oli kuuluisa. Sitäpaitsi hän ei enää ollut siinä ijässä, jona ihminen ikäänkuin lennossa elää elämäänsä, suruton ja vallaton; hän oli jo vakaantunut, hänellä oli hiljainen huoneensa ja rauhallinen työnsä, jota hän rakasti enemmän kuin maailman ihmeellisimpiä seikkailuja; ei siis kummaa, että häntä vähäsen vavistuttivat nuo inhottavat ja kamalat maantien tapaukset. Kovasti sykkivin sydämin Petrea yhä kuunteli. Kahina kuului yhä lähemmältä. Ensi hetkenä Petrea aikoi piiloutua maantien toiselle puolelle, mutta heti sen perästä hän rohkeasti huusi: »ken siellä?» Kaikki oli hiljaa. Petrea vaivasi silmiään nähdäksensä jonkun siltä puolelta, mistä äänet kuuluivat, mutta turhaan; metsä oli tiheä ja oli jo sangen pimeää.

Vielä kerran Petrea huudahti sanoen: «jos siellä on ihmisiä, niin tulkaa Herraa nimessä onnettomien matkustavien avuksi!» Rosvotkin, hän arveli, armahtavat niitä, jotka heihin luottavat; ja avunpyynnöt voivat karkoittaa murhanajatukset heidän mielestään. Silloin alkoi rapina jälleen ja samassa kuului - - lasten ääniä! Sanomaton ilontunne valtasi Petrean sydämen. Kokonainen sotajoukko, Napoleonin komentamana, ei olisi herättänyt hänessä suurempaa turvallisuuden tunnetta kuin nuo lasten äänet sinä hetkenä. Kohta tuli metsästä kaksi pientä paljasjalkaista ihmislasta, poika ja tyttö, jotka kovin kummastuneina katsoa töllistelivät Petreaa. Petrea kohta rakensi tuttavuutta heidän kanssaan, ja he lupasivat hänen pyynnöstään viedä hänet mökkiinsä, joka oli siitä jonkun matkan päässä. Matkalla he antoivat Petrealle puolukoita täysistä tuohisistansa ja kertoivat viipyneensä niin myöhään sentähden, että heidän piti ajaa lehmä kotiin, mutta eivät olleet löytäneet sitä. Siitä oli pikku tyttö kovin huolissaan, sillä «sairas rouva tarvitsi maitoa illaksi».

Sillä aikaa kun Petrea pienien suojeluskeliensä saattamana astuu metsäpolkua, tahdomme mekin kulkea samaa tietä ja kertoa mitä siellä oli tapahtunut muutamia päiviä aikaisemmin.

Pari päivää sitten ajoi siitä kyytirattaat, joissa istui rouva ja pieni tyttö. Silloin he näkivät pienen torpan, joka kukkiville perunapelloineen muodosti hauskan valon välähdyksen tiheässä metsässä, ja rouva sanoi kyytimiehelle: «En jaksakaan enää! Seisahtakaa tähän; minun täytyy levähtää hetki.» Rouva laskeutui alas kärryistä, astui hitaasti kyytimiehen avulla mökille ja pyysi siinä asuvalta vaimolta lasillisen vettä ja luvan saada levähtää hetkisen hänen vuoteellaan. Ääni oli melkein kuulumaton ja kasvot kalman kalpeat. Pikku tyttö itki ja nyyhki katkerasti. Tuskin oli sairas raukka päässyt kurjalle ja likaisenlaiselle vuoteelle, ennenkun hän vaipui syvään horrostilaan, josta hän heräsi vasta kolmen tunnin kuluttua. Silloin hän huomasi kyytimiehen kantaneen hänen tavaransa mökkiin, riisuneen hevosensa rattaista ja ratsastaneen pois.

Kolmena päivänä koetti sairas monta kertaa turhaan nousta vuoteelta, mutta tuskin hän oli astunut muutamia askeleita ennenkun hänen täytyi vaipua siihen takaisin, ja silloin vapisivat hänen huulensa ja katkerat kyynelkarpalot vierivät poskia pitkin. Neljäntenä päivänä hän makasi ihan hiljaa, mutta iltapuolella hän pyysi vaimon hankkimaan jonkun luotettavan, kunnan henkilön, joka rehellisestä palkkiosta ottaisi viedäksensä pikku tytön eräaseen paikkaan, jonka mukana oleva kirje lähemmin ilmoittaisi. Vaimo ehdotti veljensäpojan, sanoi häntä kaikin puolin rehelliseksi ja luotettavaksi sekä lupasi sairaan pyynnöstä vielä samana päivänä mennä puhuttelemaan häntä; mutta kun hän asui melkoisen kaukana, niin hän luuli voivansa palata vasta myöhään illalla. Hänen lähdettyään otti sairas esille paperia ja lyijykynän ja kirjoitti heikolla, vapisevalla kädellä seuraavat sanat:

«En ehdi perille, - tunnen sen! Hukun ennen kuin ehdin satamaan. Oi, kasvatusvanhempani! armaat siskot! Armahtakaa pienokaistani, lastani, joka kolkuttaa ovellenne ja ojentaa teille nöyrän, viimeisen rukoukseni: antakaa hänelle lämpöinen koti silloin kun hänen äitinsä lepää maan kylmässä povessa! Katsokaa miten herttaisen näköinen hän on! Lukekaa lapsen silmistä että hänkin jo on tutustunut kurjuuteen ja hätään! - hän ei ole äitinsä näköinen; - minusta hän muistuttaa sitä, jonka nimen hän on saanut ja jonka enkelimäinen kuva ei milloinkaan ole haihtunut sielustani.

Kasvatusäiti, kasvatusisä, siskokullat! - minulla olisi paljon sanottavaa, mutta jaksan vaan vähän. Antakaa minulle anteeksi! Antakaa minulle anteeksi teille tuottamani suru! Paljon olen rikkonut, mutta paljon olen saanut kärsiäkin. Vaeltaja olen ollut maan päällä eikä minulla ole ollut kotia missään jätettyäni teidän siunatun kotinne. Tieni on kulkenut erämaan läpi - - polttava samuntuuli on puhaltanut poskeeni - polttanut, hävittänyt...

Jättäessäni maailman, jossa olen niin paljon rikkonut ja niin paljon kärsinyt, rukoilen siunaustanne! Oi sallikaa minun tunnustaa että se Saara, jota muinoin sanoitte tyttärekseen ja siskoksenne ei kuitenkaan ole tykkänään kelvoton. Syvälle hän kyllä on vaipunut, mutta hän on koettanut nousta alennuksestansa ja teidän kuvanne ovat hyvien enkelien tavoin ympäröineet häntä parannuksen tiellä.

Teidän jaloista sydämmistänne tuntuu hyvälle kuulla että Saara nyt kuolee katuvaisena, mutta toivehikkaana; - - laupeuden isään hän nöyrästi luottaa.

Armeliaisuuden käsi on maan päällä suojellut lapsuuteni päivät; - myöhemmin se on nostanut kuolevan pääni ja vuodattanut sydämmeeni uuden, paremman elämän: - se on johdattanut minut toivomaan taivaallisen armahtajan laupeutta.

Kasvatusisä! sinä, joka olet minulle Hänen esikuvansa maan päällä, sinä, jota olen paljon rakastanut; - - lempeä kasvatusäiti! - sinä, jonka ääni ehkä voisi palauttaa elämän tähän kuolevaan rintaan - - armahtakaa minun lastani; ottakaa hänet lapseksenne! Ja minä kiitän ja siunaan teitä!

Ei ollut aikomukseni milloinkaan palata taakkana kotiin. Ei! Tahdoin ainoastaan tuoda pienokaiseni ovellenne, nähdä sen aukenevan hänelle ja sitten mennä pois - mennä hiljaa pois kuolemaan. Mutta minun ei pitänyt päästä perille!... Jumala saattakoon isättömän ja äidittömän luoksesse!

Ja nyt hyvästi! En jaksa enää! – – jo pimenee silmissäni. Polvillani ollen kirjoitan nämä viimeiset sanani. Vanhempani, siskoni! Ottakaa lapseni omaksenne. Saattakoon hän teidät kerran unohtamaan äitinsä vikoja... Antakaa anteeksi!... Kaikki on minun syyntä!... En syytä ketään. Jumala palkitkoon teitä ja olkoon minulle armollinen!...

Saara.»

Kiireesti taittoi Saara kirjeensä kokoon, painoi siihen sinettinsä ja kirjoitti päällekirjoituksen. Ponnistuksesta uupuneena hän sitten vaipui alas nukkuvan lapsensa viereen, suuteli sitä hiljaa, kuiskaten: «Viimeisen kerran!» Hänen jalkansa ja kätensä olivat jääkylmät, hän tunsi tuon jääkylmyyden ikäänkuin hiipivän suonissansa ja leviävän koko ruumiisensa, hänen jäsenensä jäykistyivät ja hänestä tuntui kuin olisi kylmä tuuli puhaltanut hänen kasvoihinsa. «Kuolema se on!» arveli Saara; «yksinäinen ja kurja on kuolinvuoteeni; kuitenkin – en ole ansainnut parempaa!» Hänen tajuntansa hämmentyi, mutta hänen sielunsa pohjassa taistelivat vielä elämän viimeiset, ehkä jaloimmat voimat, tuska ja rukous. Viimein nekin kuoleutuivat vaikeivät pitkäksi aikaa, sillä uudet aistimukset herättivät äkkiä haihtuvan elämän.

Saarasta tuntui kuin olisivat enkelien äänet lausuneet ja toistaneet hänen nimeänsä; pehmeät kädet hivelivät sähkön tavalla hänen jäykistyneitä jäseniään; hänen jalkojansa painettiin vasten jonkun rintaa, jossa elämä pulppusi vilkkaasti, kuumia kyyneleitä putosi niille tehden ne lämpöisiksi; sitten hän tunsi sydämen sykkivän omaansa vasten ja kuolon henkäys väistyi hänen kasvoistansa niiden lämpimien kesätuulahduksien, suuteloiden ja kyyneleiden tieltä ... oi, eikö se ollut unta? Mutta uni muuttui yhä vilkkaammaksi, yhä selymmäksi. Elämä, tuo vilkas, hellä, lämmin elämä taisteli kuolon kanssa ja voitti sen.

«Saara! Saara!» huudahti ääni täynnä rakkautta ja pelkoa, ja Saara avasi silmänsä ja sanoi: «Oi Petrea! Sinäkö se olet?»

Niin, Petrea se oli, jonka surua ja tuskaa kun hän näki Saaran kurjan tilan, ja iloa kun hän sai hänet jälleen virkoamaan, me emme voi kuvailla. Saara tarttui Petrean käteen ja vei sen huulillensa, ja sen liikkeen osoittama nöyryys, niin vieras entiselle Saarelle, tunki aivan hänen sydämmeensä.

«Anna minulle juotavaa!» rukoili Saara heikolla äänellä.

Petrea katsahti etsivästi ympärilleen eikö olisi missään virvoittavaa juomaa, mutta tuvasta ei löytynyt muuta kuin ruukullinen sameata vettä; ei maitopisaraakaan – ja lehmä oli jäänyt metsään! Petrea olisi antanut sydänverensä parista viinipisarasta, sillä hän huomasi Saaran heikkoudesta hänen olevan kuolemaisillaan. Nyt täytyi hänen tuskaantuneena antaa Saarelle tuota huonoa vettä, johon hän kuitenkin ensin pusersi vähäsen puolukoita saadakseen sen virkistävämmäksi. Saara kiitti ikäänkuin se olisi ollut jumalainjuomaa.

«Onko läheisyydessä jotakin paikkaa tahi taloa, josta saisi tänne väkeä ja ruokaa?» kysyi Petrea pieniltä oppailtansa.

He eivät tietäneet muuta kuin «kylän», ja majatalon, josta voi saada kaikkea, mitä vaan haluaa, vakuuttivat lapset. Sinne kyllä oli kappale matkaa, mutta tyttö tunsi metsäpolun, jota myöten pääsisi pian perille. Petrea ei epäillyt hetkeäkään, ja rohkaistuaan Saaran mieltä hän riensi reippaan pikku tytön seurassa kylään.

Tyttö kulki edellä ja hänen valkoinen huivinsa vilkkui pimeässä osoittaen Petrealle, minne mennä yön pimeydessä. Mutta metsäpolku, jota metsän lapsi astui niin keveästi ja varmasti, tuli Petrealle oikeaksi koetustieksi. Milloin tarttuivat hänen vaatteensa tiheään pensaikkoon, milloin takertui hänen hattunsa pitkään oksaan nykäisten hänen päänsä vinon, milloin hän kompastui tahi kaatui puunjuuriin ja kiviin, joita pimeä esti näkemästä tahi joita hän ei niin kiireessään malttanut välttää; sitäpaitsi lensivät yölepakot hänelle vasten silmiä. Turhaan metsä kohosi majesteettillisempänä kuin koskaan hänen ympärillensä, turhaan taivaan tähdet tuikkivat avaruudessa ja lähettivät säteensä alas maan pimeyttä valaisemaan, turhaan lauloivat sadepurot hiljaista lorinaansa illan hiljaisuudessa virtaellensa alas vuorilta. Petrea ei sillä kertaa ensinkään huomannut luonnon ihanuutta ja kylän ikkunoista tuikkivat kynttilät olivat hänelle tervetullempi näky kuin kaikki taivaankannen tähdet ja auringot.

Ja valoa, tavallista enemmän valoa virtaili kalpeina säteinä majatalon hikisistä ikkunoista Petrean saapuessa sinne. Sisältä kuului surinaa kuin mehiläispesästä. Viulujen vingutusta, polskan pyörrettä; hameet pyyhkivät tyttöjen pyöriessä seiniä, rautakiskoiset kantapäät polkivat lattiaan ja pöly nousi korkealle kattoon asti. Turhaan etsittyään ketään tanssituvan ulkopuolelta, oli Petrean pako astua sisään, ja siellä hän heti huomasi joutuneensa hääiloon. Kullattu hopeakruunu morsiamen päässä huojui taistelevien puolueiden hyökkäyksistä ja puolustuksesta, sillä oli juuri tuo kiihkeä hetki ruotsalaisissa talonpoikaishäissä, jolloin, niinkuin sanotaan, tanssitaan kruunu pois morsiamen päästä. Naidut vaimot ne siinä koettavat voittaa sen ja samalla ottaa vangiksi morsiamen, jota tytöt mitä innokkaimmin puolustavat ja pidättävät piirissänsä. Suuren tuvan toisessa päässä oli melu vielä äänekkäämpi, sillä siellä koettivat miehet valloittaa ylkämiehen poikien seurasta ja siellä he tuuppivat, vetivät ja repivät oikein armottomasti huutaen ja nauraen, polskan huimaavassa tahdissa.

Hienolle neidille oli semmoiseen sekamelskaan sekaantuminen melkein hengenvaarallista, mutta Petrea ei sinä hetkenä pelännyt mitään vaaraa, paitsi sitä ettei hän saisi ääntänsä kuulumaan tuossa hillittömässä melussa. Hän pyysi huutaen saada puhutella isäntää. Mutta hänen äänensä hukkui kokonaan yleiseen rähinään. Äkkiä hän pujotteli taistelevien ja tanssivien joukkojen lävitse molempien soittajien luokse, jotka oikein vimmatusti vinguttivat viulujaan ja polkivat tahtia. Petrea tarttui toisen käsivarteen ja pyysi hänen Herran tähden keskeyttämään soittonsa hetkeksi. «Ihmishenki riippui siitä.» Mutta häntä ei ensinkään huomattu eikä kukaan häntä kuullut, soitettiin ja tanssittiin melkein pä raivoisasti.

«Tämäpä on hullua!» ajatteli Petrea, «mutta minä aion olla vielä hullumpi!» Ja samassa hän kaatoi soittoniekkujen päälle heidän edessään olevan pöydän ynnä siinä olevat pullot ja lasit. Siitä soitto vaikenä äkkiä. Soiton lakkaaminen saattoi tanssivatkin ällistyneinä katsahtamaan sinne päin. Petrea käytti hyväksensä tuon silmänräpäyksen, astui joukon keskelle ja huusi majatalonisäntää.

Tämä, joka juuri vietti tyttärensä häitä, tuli esiin; hän oli lihava, mahtaileva mies ja oli silminnähävästi maistanut muutamia laseja liikaa.

Petrea kertoi lyhyesti mitä oli tapahtunut sekä pyysi väkeä auttamaan kaatuneita vaunuja pystyyn ynnä vähäsen viiniä ja hienoa leipää sairaalle. Hän puhui innokkaasti ja päättävästi; siitä huolimatta isäntä ja tanssin ja viinin huimaama joukko seisoivat siinä katsellen häntä kummastellen ja epäilevästi, ja Petrea kuuli kuiskattavan ympärillään: «hän on tuo hullu rouva! tuo hullu rouva hän on! Ei, ei, hän ei ole se! – Niin, kyllä, hän se on!» Ja tunnustaa täytyy, että Petrea oli siksi liikituksen vallassa, ja hänen kävelymatkan ponnistuksista epäjärjestykseen joutunut pukunsa saattoikin heitä luulemaan häntä vähäsen hulluksi; se ja kun he olettivat hänen toiseksi, voipi selittää sen vastahakoisuuden häntä auttamaan, joka kohtasi häntä ja joka on niin vieras Ruotsin kansanluonteelle. Uudestaan kehoitti Petrea isäntää ja muitakin talonpoikia auttamaan ja lupasi vielä runsaita juomarahoja.

Majatalonisäntä asettui nyt mahtavasti Petrean eteen, hihkasi ja lausui itseviisaasti: «niin niin, tuo on kaikki kyllä hyvin, mutta kyllä minä tahtoisin nähdä vähäsen noita runsaita juomarahoja, ennenkuin lähden matkaan kaatuneita vaunuja nostelemaan. Kenties lopulta ei ole kumpaakaan. Ei voi niinkään uskoa kaikkea mitä ihmiset löpöttelevät.»

Petrea muisti levottomuudella ettei hänellä ollut ensinkään rahoja mukanaan, mutta ei ilmaissut sitä, vaan vastasi tyynesti ja lujasti: «rahat saatte kun tulette vaunujen luokse. Mutta seuratkaa minua nyt heti Herran tähden! Jokainen silmänräpäyksen viipyminen voi maksaa ihmishengen!»

Kahden vaiheella katselivat miehet toisiansa, mutta ei kukaan liikahtanut paikaltaan. Melkein epätoivon vallassa löi Petrea kätensä yhteen, kyyneleet valuivat hänen silmistänsä ja hän huusi: «oletteko kristityitä ihmisiä kun voitte kuulla lähimmäisenne olevan hengenvaarassa rientämättä heille avuksi?» Hän mainitsi isänsä nimen ja viran, luopui rukouksista ja rupesi uhkaamaan.

Sillä aikaa kun tämä tapahtui sisällä, tapahtui majatalon portilla jotakin, jota sivumennen tahdomme mainita.

Majatalon eteen seisahtuivat suuret matkavaunut pienten nelipyöräisten seuraamina joissa istui neljä poikaa, vanhin noin kymmenvuotias ja silminnähtävästi hyvin ylpeä siitä, että hän sai omin neuvoin ohjata paria laihaa kyytikonia. Vaunujen kuskilaudalta hyppäsi notkeasti lihavaikko, iloisen näköinen herrasmies ja niiden sisästä tuli peräkkäin neljä pientä poikaa ja heidän mukanaan niin paljon kääröjä ja myttyjä, että oli ihan kummallista. Siinä liikkui laihahko, toimelias, hyvän ja iloisen näköinen rouva, joka omin käsin poimiskeli kaikki mytyt vaunuista ja antoi ne palvelijalle ja neljälle suurimmalle pojalle; nuorin oli isän käsivarrella.

«Voitko vielä pitää jotakin, Jakob?» kysyi rouva pojalta, joka seiso siinä syli täynnä kääröjä leukaan asti.

«Kyllä, – nenälläni!» vastasi poika iloisesti. «Ei, ei äiti kulta; älä koko eväspussia! Se on vallan mahdotonta!»

Äiti nauroi, ja asetti eväspussin asemasta pari kirjaa pikkuisen nenän suojaan.

«Varokaa pulloja, pojat!» varoitti äiti lopuksi «ja lukekaa tarkkaan ovatko ne kaikki; kymmenen niitä pitää olla! Adam! Älä siinä töllistele, poikani, vaan ota vastaan ja ajattele tehtäväsi. Varo tarkkaan äitisi lääkenestettä! Mikä melu siellä sisällä on! Tulevatko he ulos? Tulkaa tänne pojat! Adam katso Davidia! Jonatan seiso tässä! Jacob! Salomo, missä olette Sem ja Set, pysykää alallanne!»

Nämä varoitukset lausuttiin samassa kun tanssituvan avonaisista ovista huomattiin matkustavaiset ja isäntä riensi ulos ottamaan heitä vastaan. Häntä seurasi joukko hääväkeä ja Petreakin, joka äkkiä keskeytti puheensa talonpojille pyytääksensä matkustavaisten myötävaikutusta kiireempään avunsaantiin kuin muuten olisi voinut toivoa.

«Hyvä herrasväki!» hän huusi äänellä, josta voi selvästi huomata mimmoisen liikituksen vallassa hän oli, «en tiedä keitä olette (ja hämärä esti häntä heitä näkemästä), mutta toivon teidän olevan kristittyjä ja rukoilen teitä Herran tähden»....

«Kenen ääni se on?» keskeytti vilkkaasti soinnukas miehen ääni.

«Ken puhuu?» huudahti Petrea hämmästyneenä.

Vielä he vaihtoivat muutamia sanoja ja äkkiä kuului nimet Petrea! Jacobi! Louise! riemuiten kolmesta suusta, ja Petrea, Louise ja Jacobi syleilivät toisiaan innokkaasti.

«Täti Petrea! Petrea täti!» riemuitsi kahdeksan poikaa hänen ympärillensä.

Ja Petrea itki ilosta tavatessaan ei ainoastaan hyviä kristityitä, vaan mitä kristillisimmän lankonsa ja hovisaarnaajansa sekä «vanhimpamme», jotka toivehikkaine vesoineen «berserkkineen» olivat matkalla kotiin vanhempien luo ja seurakuntaansa.

Hetki sen perästä veivät vaunut Petrean, Louisen ja Jacobin ratsastavien talonpoikien seuraamina täyttä laukkaa metsään, jonka yli puolikuu juuri oli nousemassa, luoden sen pimeihin vesakkoihin ja Petrean tuskaantuneihin silmiin lohdutuksen valoa.

Jätämme Petrean sukulaisineen, jotka matkallaan vanhempiensa luokse ja pitäjäänsä saapuivat majataloon parhaasen aikaan pelastamaan häntä sangen tuskallisesta tilasta. Olemme nyt ihan varmat siitä, että assessori saa kiireellistä apua, että Saara saa sekä viiniä että Louisen rohtonestettä, että Petrean sydän rauhoittuu ja hänen pukunsa tulee järjestetyksi ja tahdomme varmuutemme nojalla kertoa seuraavat kappaleet Louisen kirjeestä, minkä hän seuraavana päivänä lähetti kotiin vanhemmillensa.

«Olen melkein vakuutettu siitä, että huolellinen hoito, sopiva ruoka ja ennen kaikkea ystävällinen käytös vielä voivat saada Saaran terveeksi. Mutta nyt hän on niin heikko, että meidän on mahdotonta ajatellakaan matkustamista muutaman päivän perästä. Ja kaikissa tapauksissa epäilen suuresti saammeko hänet mukaamme ellette, isä, itse tule häntä noutamaan. Hän sanoo «ei tahtovansa tulla taakaksi kotiimme». Oi! Nyt oikein ilolla avautukoon hänelle koti ja sydän! Hän on niin muuttunut! Ja hänen pikku tyttärensä on – oikea enkeli!

Assessorin olisi kyllä tärkeä jalkansa tähden päästä kaupunkiin, mutta hän ei tahdo jättää Saaraa, joka niin hyvin tarvitsee hänen apuansa. Palvelija on ihan vaaratta. Petrea on mainio huolimatta kaikista ponnistuksistaan ja seikkailuistaan. Hän ynnä Jacobi rohkaisevat kaikkien meidän mielet. Asioiden näin ollen, emme voi määrätä tulopäiväämme. Mutta jos Saara toipuu, niinkuin nyt näyttää, niin Jacobi lähtee luultavasti huomenna täältä poikien kanssa. Tulee liian kalliiksi heidän kaikkien olla täällä ravintolassa. Jumala antakoon meidän kaikkien pian kokoontua rakkaasen kotiimme.»

Tunti sen perästä kun yllä oleva kirje oli saapunut, lähti laamanni matkaan niin joutuisasti kuin olisi hänen henkensä ollut kysymyksessä. Hän matkustaa kotoa ravintolaan; me sitävastoin aiomme nyt ravintolasta

Kotiin.

Liljat kukkivat kodissa syyskuun kahdenkymmenennen päivän aamuna. Ne näyttivät ihan versovan Gabriellen jäljissä. Liljan tapaisena, niin hentona ja valkoisena kulki äiti kodissaan hienossa aamupuvussansa pyyhkien pyyhinliinalla pois pienimmänkin pölyhiukkeen peileistä ja pöydiltä. Tavallista suurempi ilon ilme elähytti hänen kasvojansa, muuten niin kalpeat posket punersivat vienosti ja huulet liikkuvat vaistomaisesti ikäänkuin lausuen helliä, ilahuttavia sanoja.

Bergström koristi eteisen ja raput kirjavilla kukilla ja lehvillä, niin että ne muodostivat pitkiä köynnöksiä pitkin valkeita muureja ja hän oli erittäin ihastunut omasta kaunoaististaan, jota Gabrielle ei suinkaan jättänyt kiittämättä. Mutta vaikka kaikkialla sinä aamuna vallitsi ahkera toimeliaisuus, niin oli kuitenkin tavattoman hiljaista, kaikki puhelivat ainoastaan puoliääneen ja jos kuului vähintäkään melua, niin äiti heti varoitti «hiljaa! hiljaa!» Syynä siihen oli että kadotettu mutta jälleen löydetty lapsi taasen makasi vanhempainsa kodissa.

Hän oli saapunut edellisenä iltana ja me olemme tahallamme jättäneet kertomatta kohtauksen, jonka Saaran suuri muutos teki niin liikuttavaksi ja surulliseksi; kuitenkin olisimme kyllä suoneet lukijan näkevän miehekkään kyyneleen vierivän laamannin poskelle, kun hän laski jälleen löydetyn tyttären äidin syliin; olisimme kyllä tahtoneet näyttää tuon onnettoman raukan, kun hän makasi kädet ristissä lumivalkealla raittiilla tilalla, johon äiti itse oli levittänyt hienot lakanat, miten hän katseli lasta, jonka vuode oli hänen vuoteensa vieressä, ja omaisiaan, jotka hellästi ympäröivät häntä; sitten hän katsoi taivaasen voimatta lausua mitään. – Me olisimme suoneet kenen hyvänsä näkevän Jacobin pariskunnan ensimmäisenä iltana lapsuudenkodissaan ja miten heidän ympärillään hyörivät Adam ja Jacob, kaksoiset Jonatan ja David, samoin Sem ja Set ynnä Salomon ja pikku Alfred.

He olivat sirovartaloisia ja erittäin sieviä lapsia, kaikki puettuina samalla tavalla tummaan puseroon, ja sen päällä oli lumivalkea paidankaulus, joka jätti kaulan paljaaksi kukanvarren tavoin, jonka päässä kukka loisti värikkäänä ja sievänä. Solakkaa miehustaa ympäröi kapea, kiiltävä nahkavyö.

Semmoinen oli berserkkien keveä joukko.

Mutta palatkaamme valoisaan aamuhetkeen. Eeva ja Leonore olivat puutarhassa omin käsin poimimassa muutamia valitun kauniita astrakaaniomenia ja päärynöitä, joiden oli määrä koristaa päivällispöytää. Kastepisarat vielä kimelsivät niissä ja viimeisen kerran valaisi aurinko niiden purppuranpunaista kylkeä kullallaan tilhien visertäessä. Siskot olivat puhuneet Saarasta, pikku Elisestä, joka heidän piti kasvattaa sekä Jacobista, ja heidän puheensa oli iloinen; sitten he käänisivät keskustelunsa muihin aineihin.

«Ja tänään – lausui Leonore – lähetät vastauksesi eversti R**lle. Viimeisen kieltosi! Ja tunnet olevasi vallan tyytyväinen?»

«Niin, täydellisesti; oi Leonore! Miten sydän voi muuttua! En voi nyt ensinkään käsittää että kerran rakastin häntä!»

«Oli kuitenkin kummallista että hän uudestaan kosi sinua, ja näin monen vuoden eron jälkeen! Hän mahtoi kuitenkin rakastaa sinua enemmän kuin ketään muuta, jota on hakkaillut.»

«Sitä en usko; mutta ... oi Leonore! katsos tuota kaunista omenaa! Se on vallan läpikuultava! Yllätkö siihen? Et! Kyllä! jos kiipeät tuolle oksalle!»

«Pitääkö minun nähdä niin paljon vaivaa? Sehän on kauheata! No täytyneehän minun! Mutta ota minut syliisi jos putoan.»

Siinä heidät keskeytti Petrea, jonka ulkomuodosta jo voi päätätä, että hänellä oli jotakin tärkeätä kerrottavaa.

«Katso tässä, Eeva», hän lausui pistäen kirjoitetun paperin hänen käteensä «tässä on sinulle vähäsen aamulukemista. Nyt ainakin tulet vakuutetuksi siitä, mitä et tähän asti ole tahtonut uskoa! Ja minä sanon sinua pölkyksi, kiveksi, sieluttomaksi ja sydämmettömäksi koneeksi, ellet tämän perästä ... niin naura sinä nyt vaan, mutta et todellakaan naura enää sen luettuasi. Leonore! Tule sinäkin, Leonore kulta; sinunkin täytyy lukea, ja sitten myönnät minun olevan oikeassa. Lukekaa siskot, lukekaa!»

Siskot lukivat seuraavat assessorin kirjoittamat muistiinpanot.

«Onnellinen yksinäinen vähäpätöinen! Hän saapi kypsyä ja virkoontua rauhassa.[\[8\]](#) Ihanat sanat! ja vielä enemmän, – todet.

Löytölapsi on osoittanut ne tosiksi. Hän oli sielultaan ja mieleltään sairas, kyllästynyt maailmaan ja itseensä. Mutta hän oli niitä halpoja, huomaamattomia ja siten hän sai olla paljon yksinään, yksinään raittiissa, hiljaisessa metsässä; yksinään suuren lääkärin kanssa, joka yksin voi parantaa sydämmen syvät haavat ja – hän on tullut terveemmäksi.

Nyt alan käsittää suuren arkaatterin ja hänen minulle määräämän elintavan. Pelkäsin itsekkäisyyden turmiota ja tahdoin juoda lääkkeeksi lemмен jumalaisjuomaa. Mutta hän sanoi: «Jeremias, ei sitä juomaa, vaan kieltämyksen! Se on enemmän vertapuhdistavaa.»

Olen juonut sen. Olen lempinyt häntä kaksikymmentä vuotta, vaatimatta vastarakkautta ja ilman toivoa.

Tänään täytän kuusikymmentä kolme vuotta. Enenevä tuska kyljessäni on käsenyt minun hylkäämään potilaitteni rappuset ja se ilmoittaa minulle, ettei minulla enää ole monta porrasta hautaani. Sallittakoon minun elää jäljellä olevat päiväni yksinomaisemmin hänen hyväksensä, «Ukon ruusussa» tahdon elää hänen hyväksensä, sillä testamentissani on määrätty että «Ukon ruusu» on tuleva hänen omaksensa, että se on Eeva Frankin.

Tahdon kaunistaa sen hänelle; tahdon istuttaa sinne puita ja kauniita kukkia. Viinirypäleitä ja ruusuja aion siellä viljellä. Ikä hänetkin kerran saavuttaa, saattaen hänenkin kauneutensa lakastumaan ja kuihtumaan. Mutta silloin Ukon ruusu kukkii hänelle ja rakkauteni tuoksu siunaa häntä, kun ruma ukko ei enää vaella maan päällä. Eeva ottaa armaat siskonsa luoksensa sinne ja siellä he kuuntelevat lintujen liverryksiä ja ihailevat auringon loistoa sen valaistessa ja lämmittäessä maailman suloisia esineitä.

Tahdon virkistyä näistä aatteista niinä yksinäisinä kuukausina tahi - vuosina, jotka siellä elän. Kyllä monikin päivä tuntuu raskaalta ja yksinäiset illat pitkiltä! Kyllä tuntuisi hyvältä jos siellä olisi lähellä armas ja lempeä ystävä, jolle joka päivä voisi sanoa: hyvää huomenta! Aurinko paistaa ihanasti! tahi - sen ollessa pilvessä, - jonka silmistä näkisi paremman auringon; - ystävän, jonka seurassa voisi nauttia kirjoista, luonnosta - kaikesta minkä Jumalan hyvyys meille antaa; - jonka kättä voisi puristaa viimeisenä, vaikeana hetkenä ja sanoa: hyvää yötä. Me kohtaamme toisemme jälleen - rakkauden - Jumalan luona!

Mutta ... mutta... Löytölapsen ei pitänyt löytää kotia maan päällä!

No niin! Tottapahan hän pian osaa toiseen kotiin ja sanoo silloin sen isännälle: «Isä! Armahda minun ruusujani! Ja ihmisten asunnoille hän sanoo: «ikävä olit minulle maailma! Mutta kiitos kuitenkin siitäkin hyvästä minkä minulle soit!»

Kun siskot olivat lopettaneet lukemisensa, oli muutamia kirkkaita kyneleitä paperilla kimellellä siinä auringon säteissä. Leonore pyyhkäsi silmiänsä, kääntyi Petrean puoleen kysyen:

«Mutta Petrea, kuinka on tämä lehti joutunut sinun käsiisi?»

«Enkö toki tietänyt tuon tulevan!» lausui Petrea. «Ei sinun pitäisi milloinkaan kysyä noin vaikeita asioita. Leonore! Katsos nyt kysyvät Eevankin silmät - ja niin totisina. Luuletteko kenties että assessori on pistänyt sen käteeni? Ei, siitä epäluulosta minun pitää vapauttaa hänet - vaikkapa omalla kustannuksellani. Tahdotte tietää kuinka olen saanut tuon paperin. No niin! Olen varastanut sen, siskot, varastanut sen matkalla, sen yön jälkeisenä aamuna, jolloin se kirjoitettiin.»

«Mutta Petrea!»

«Mutta Petrea, niin! te armaat, nyt on liika myöhä huutaa «mutta Petrea»! Nyt tunnette assessorin salaisuuden; nyt voitte tehdä niin kuin omatuntonne käskää. Minun on paatunut! Kauhistukaa ja pelätkää vaan tekoani - minä en siitä välitä! Julistakoon koko maailma minut pannaan - minä en siitäkään välitä! Eeva! Leonore! Siskot!» Petrea kiersi äkkiä käsivartensa kummankin siskonsa kaulaan, veti heidät luoksensa, suuteli heitä hymyillen kyynelsilmin ja katosi.

Hiukkasan myöhemmin aamupuolella tapaamme Eevan ja Gabriellen kauniissa, kaupungin vieressä olevassa pappilassa, missä Louise rouva on täydessä touhussa järjestämässä tavaroitaan sillä aikaa kun Jakobiinit isänsä ja isoisänsä seurassa samoilevat maita mantereita. Pieni nelivuotinen Alfred, harvinaisen älykäs ja suloinen lapsi, on yksin kotona äidin luona; hän erittäin koettaa miellyttää Gabrielleä ja pitää velvollisuutensa huvittaa häntä, jonka tähden hän ottaa esille Noan arkin ja esittelee hänelle kirkkaalla lapsen äänellään «Kam ja Kamiina, Sem ja Semiina, Jafet ja Jafetiina!» Kun on vastattu kaikkiin «kuinka voitte» - kysymyksiin, ottaa Gabrielle Ullan tuomasta korista paperipeitteen ja pyytää Louisen pitämään hyvänään vähäsen vasikanpaistia ja pasteijoja. «Meidän mielestämme tarvitset jotakin tuoretta matkan jälkeen ennenkuin itse ehdit saada ruokakammiosi kuntoon. Maistapas pasteijaa! Niissä on lihamureketäytettä ja minä vakuutan niiden olevan paistetut «vedenpaisumuksen jälkeen».

«Todellako!» vastasi Louise nauraen, «ne ovatkin herkullisia! Kas tuosta saat yhden pikku pallukkani! Mutta älä seiso siinä toista ahnehtimassa. Kiitos, kiitos, sisko kullat! Oi, miten on hauskaa jälleen päästä lähelle teitä ja kotia. Miten te olette kaikki terveen ja onnellisen näköiset! Ja Petrea! Miten hän on vartunut. Hänen käytöksessään on niin paljon tyyneyttä ja ymmärtäväisyyttä; hän on kasvanut nenänsä kanssa sopusuhtaiseksi ja pukeutuu nyt kunnollisesti; - hän on oikein niinkuin ihmiset enimmäkseen ovat. Ja katsokaa - tässä OD erinomainen, lämmin vanulla sisustettu aamunuttu, joka kyllä pitää hänet lämpöisenä tuolla ylhäällä ullakkokamarissansa! Eikö se ole mainio? Maksaa ainoastaan kymmenen riksiä!»

«Oh, kummallista! Mainiota! Kuulumatonta!»

«Niin eikö? Siinä vaate, joka kestää koko iän. Mikä kaunis kaulus sinulla on, Eeva! Luulenpa tosiaankin että Eeva on tullut vieläkin kauniimmaksi; sinä olit ja olet perheen ruusu, Eeva! Olet ihan nuorennäköinen ja olet lihonnut! Siitä en ainakaan minä voi kerskailla; mutta ei tule lihavaksi kun on kahdeksan poikaa, joiden edestä pitää puuhata. Ajatelkaa siskot, että minä Tukholmassa lähtömme edellisellä viikolla leikkasin satakuusi paitaa! Toivon saavani vähäsen ompeluapua täältä kotoa. Katsokaa! Tämä sormi on vallan kova ja pahkuinen siitä. Herra siunatkoon poikia! Vaivaa heistä kyllä on! Mutta sanokaa, kuinka on äidin laita? Minulle olette aina kirjoittaneet hänen olevan paranemaan päin ja kuitenkin hän on käynyt niin kovin huonoksi! Oikein surettaa häntä katsella. Mitä sanoo assessori?»

«Oi», sanoi Gabrielle vilkkaasti, «hän sanoo äidin kyllä paranevan; eikä varmaankaan ole mitään vaaraa. Hän voimistuu päivä päivältä.»

Eeva ei näyttänyt yhtä toivehikkaalta kuin Gabrielle ja hänen silmänsä kiilsivät kun hän lausui: «kunhan vaan syksy ja talvi onnellisesti kuluisivat, niin toivomme kevään...»

«Ja arvatakas mitä minä olen tuuminut?» keskeytti Louise vilkkaasti. «Hänen pitää tulla tänne meidän luoksemme asumaan kevätpuolella maitoparannukselle! Tämä huone, joka antaa kauniisen koivikkoon päin tulee hänen asuinhuoneeksensa; täällä hän voi hengittää maalaisilmaa, ihailla nurmikkojen vihreyttä, juoda maitoa ja nauttia kaikkea hyvää mitä maalla voi saada ja mitä minä voin hankkia! – Tottahan se tekisi hänelle hyvää? Ettekö luule hänen silloin tulevan terveeksi? Eikö se teidän mielestänne ole oikein mainio tuuma?!»

Siskojen mielestä se todellakin oli mainio ja Louise jatkoi iloisesti:

«Nyt minun täytyy näyttää mitä minulla on tuomisia hänelle! Katsokaa noita molempia tamastisia aamiaispöytäliinoja ja noita kuutta aamiaislautasliinaa! Kaikki kotikehruuta! Niin ettei minun ole tarvinnut maksaa muuta kuin kutomapalkka. No, mitä niistä arvellette?»

«Oh, mainiota! Erinomaista!»

«Oh, kuinka erinomaisen kauniita! Nepä vasta ovat tervetulleita!» «Ja teidän täytyy nähdä mitä minulla on isälle! – – – Oi, se onkin Jacobin matka-arkussa! Ja siellä on vielä yhtä ja toista muutakin; – saatte nähdä, saatte nähdä!»

Gabrielle lausui nauraen: «Mikä tavaratulva! Kaikesta näkyy että rahakukkaro on täysi ja hyvässä kunnossa!»

«Jumalan kiitos, kyllä se nykyään pitää puoliensa, vaikka voitte uskoa että meidän oli vaikea ensi vuosina tulla toimeen. Mutta me aloimme heti asettaa suun säkkiä myöten. Koko avioaikamme ovat rahat olleet minun hallussani. Minä olen mieheni kassanhoitaja; hän jättää minulle kaikki tulonsa ja ottaa sitten minulta mitä tarvitsee, ja sillä tavalla on kaikki käynyt sangen hyvin. Jumalan kiitos! kun on keskinäistä rakkautta niin käy kaikki hyvin.

Olen onnellisempi kuin ansaitseen, kun minulla on niin hyvä mies ja tottelevaisia lapsia. Jos vaan pikku tyttöni – pikku Viisumme olisi jäänyt eloon! Oi! Sepä vasta oli riemu kun hän syntyi kahdeksan pojan jälkeen! Jacobi ja minä itkimme ilosta. Ja sitten hän kaksi vuotta oli suurin ilomme. Jacobi oikein jumaloi häntä; hän istui tuntikausia hänen kätkyensä ääressä katselemassa häntä ja oli oikein autuaallisen onnellinen pitäesssänsä häntä sylissänsä. Mutta hän olikin niin sanomattoman hyvä lapsi, niin valkoinen, niin hiljainen ja kaino! Oikea pieni enkeli! Oi, oli niin vaikea luopua hänestä. Jacobi suri niin kauheasti, etten milloinkaan ole nähnyt miehen niin surevan. Mutta hänen hilpeä luonteensa ja jumalanpelkonsa ovat olleet hänelle suurena apuna. Toista vuotta on kulunut siitä kun hän kuoli. Oi! en milloinkaan, en koskaan unohda häntä, pikku tyttöäni!»

Louise vuodatti surun ja kaipauksen kyyneleitä; sisarusten täytyi itkeä hänen kanssansa. Kohta Louise kuitenkin tyyntyi ja lausui pyyhkien silmänsä: «sitten on meillä vielä suru pikku Davidin jalan tähden! Mutta ei mikään onni voi olla täydellinen tässä maailmassa; eikä meillä ole oikeutta sitä vaatiakaan. Antakaa anteeksi että olen surettanut teitä! Puhukaamme jostakin muusta sillä aikaa kun minä tässä vähän järjestelen tavaroitani. Kertokaa minulle vähäsen entisistä tutuistamme. Evelina täti, tottahan hän vielä on elossa?»

«On, ja on viiden lapsen mummo, eläen kaikkein rakastamana ja kunnioittamana Akselholmassa! Häntä vasta ympäröi miellyttävä perhe ja hänen vanhuutensa on mitä onnellisin!»

«Sepä hauskaa kuulla! Mutta hän ansaitseekin kaikkien rakkautta ja kunnioitusta. Onko hänen Kaarinansa myöskin naimisissa?»

«Oi ei, Kaarina on kuollut! Ja se on ollut Evelina tädille suuri suru. He olivat niin onnelliset yhdessä!»

«Herranen aika, onko hän kuollut? Niin, niin, nyt muistan teidän kirjoittaneen hänen kuolemastaan ... näettekö tämän puvun ... siskot! Lahja ukoltani! Eikö se ole kaunis? Ja vielä erittäin uudenaikainen! Niin Gabrielleseni! Ei sinun ensinkään tarvitse olla niin epäilevän näköinen! Se on oikein kaunis ja uudenaikainen sen vakuutan!»

«Mutta asiasta toiseen, kuinka hovisaarnaaja jaksaa? Vai elää vielä niin sanoakseni uutena painoksena? No se on hyvä! Minä puen sen ylleni päivällisille pelottaakseni Jacobia. Minä sanon hänelle että vastedes aion käyttää sitä sillä tavoin kunnioittaakseni hänen omaa nimitystänsä hovisaarnaajaksi.»

Kaikki nauroivat.

«Mutta sanokaa minulle nyt», jatkoi Louise, «miten aiotte toimittaa tuon äkkiarvaamattoman tapahtuman? Kuinka te olette arvelleet sen tapahtuvan?»

«Näin. Meillä on suuret kahvikemut puutarhassa iltapuolella. Silloin johdamme huomaamatta puheen aidantakaiseen tonttiin, kurkistamme sinne aidanraoista ja saamme kyllä pian kuulla tuon tavallisen toivomuksen: «jospa voisi saada tuon aidan pois!» No niin! Sen merkin kuultuaan sinun kahdeksan poikaasi ryntää aita vasten ja...»

«Mitä ajattelette? Kyllä poikani, Jumalan kiitos, ovat voimakkaat ja ripeät, mutta tarvittaisiin todellakin berserkkien voimia saamaan...»

«Älä pelkää», vastasivat sisaret nauraen, «aita on juuresta poikki sahattu ja ainoastaan sen verran kiinni, että tarvitaan pieni ponnistus sen kaatamiseen, vaikutuksen vuoksi vaan. Urostyö siis ei ole vaikea; sitäpaitsi me kaikki yhdymme rynnäkköön jos siksi tulee.»

«Vai niin! Jos niin on laita niin minun poikani kyllä suorittavat sen asian. Ja vielä! Minulla on muutama pullo vullan

erinomaista sokurijuomaa, josta varmaankin isäni pitäisi, ja joka soveltuu hyvin jos meidän pitää – kuten kait on luonnollista – juoda siinä tilaisuudessa muutamia maljoja.»

Keskustelun kestäessä oli pikku Alfred turhaan käynyt tarjoilemassa kahta suukosta ja oli jo vähällä loukkaantua, kun hän ei saanut halukasta ottajaa, mutta sitten hän kerrassaan ryhtyi toimeen, lankesi Gabriellen kaulaan huudahtaan: «Nyt näen selvästi että tädin välttämättömästi tulee saada suukkonen!»

Ei ollut Gabriellen vika jos tuo herttainen poika ei tullut vakuutetuksi siitä, että hänen lahjansa oli tuiki tärkeä.

Mutta Louise hääri tavaroittensa kanssa. «Tässä on Bergströmille liivit ja tässä huivi Ullalle ynnä pieni tøyhtö, millä voipi pyyhkiä pölyn peileistä ja pöydiltä! Eikö se ole mukava? ja katsokaa tässä lietsin vanhalle Pirkolle ynnä nämä pienet kalut!»

«No, silloinhan eukko tulee onnelliseksi! Hän on vähäsen ärtyisellä tuulella välistä, mutta kahvipidot ja pienet lahjat aina sovittavat hänet kaiken maailman kanssa, ja tänään hän saa molempia!»

«Ja miten hyvin tämä lietsoo! Sillä voi saada märimmätkin puut palamaan! – näettekö miten pöly lentää sen edessä!»

«Uh! Sehän voi lietsoa ihmisetkin pois tieltään!» lausui Gabrielle nauraen.

Sisarien lietsoessa ja pyyhkiessä pölyä ja Louisen ihaillessa ostoksiansa, astui laamanni sisään iloisena ja hikisenä.

«Mikä toimeliaisuus!» hän huudahti nauraen. «Minä voin sanoa sinulle terveisiä mieheltäsi ja lapsiltasi, Louise! Minä oikein pidän pojastasi. Reippaat, vilkkaat lapset! Tottelevaiset ja kiltit he myöskin ovat! Pikku David on vallaton veitikka ja kelpo poika! Mutta vahinko että hän niin ontuu!»

Punastuen ilosta kuullessaan poikiaan kiitettävän, vastasi Louise kiireesti isän valitukseen Davidin jalasta: «Isäni, jospa kuulisitte miten hän osaa soittaa selloa! Hänestä vielä tulee toinen Gehrman!»

«No se on hyvä! Semmoinen jousi on kyllä kahden jalan arvoinen! Mutta tuskinhan minä vielä olen saanut katsella sinua, Louise! Hyväinen aika, miten hauskaa on että pääsit jälleen niin lähelle meitä! Nyt aion saada nähdä sinut joka päivä. Ja sinä juuri tarvitsetkin tämän seudun raitista ilmaa! Olet laihtunut! mutta – luulenpa todellakin sinun kasvaneen!»

Nauraen Louise vastasi sen ajan jo olevan ohi.

Siskotkin keskenään lausuvat mielipiteensä ja huomionsa hänestä. He iloitsivat nähdessänsä hänet «niin entisensä kaltaisena kaikkine tavaroineen!»

«Kauniimmaksi hän ei juuri ole tullut! mutta eihän iankaiken voikaan kaunistua. Hän on hyvän ja sievännäköinen; – ei ollenkaan enää tuomiokirkkomainen! Hänestä tulee oivallinen rovastin rouva – ruustinna!»

Siirrymme nyt Saaran huoneeseen.

Kun rakastettu ja viaton lapsi kärsimyksiään kestätyään palaa vanhempiansa syliin, rakkaasen kotiin, ken osaa kuvailla hänen mielensä suloista riemua. Kodin sulouden puhdas nautinto, omaisten hellyys, tunto siitä että jälleen on lapsuuden kodin onnellisena lapsena, suloinen antaaminen taivaallisen tunteen valtaan, jälleen olla **kotona!** Mutta rikoksellinen!...

Olemme nähneet tuhlaajapoikaa kuvaavan maalauksen, jota emme milloinkaan voi unohtaa. Se kuvasi jälleennäkemisen hetkeä. Isä avaa pojalle hellän sylinsä; hän vaipuu alas ja kätkee siihen kasvonsa. Syvä sydämmen katumus painaa hänet maahan ja kalpeata poskea myöten – ainoa mikä näkyy kasvoista – vierii kyynel – katumuksen ja tuskan kyynel. Se ilmaisee kaikki. Pantakoon kultainen rengas hänen käsivarteensa, tuotakoon syöttövasikka hänelle ilonateriaksi – hän ei voi olla onnellinen eikä iloinen! Muistin lähteestä pulppuaa katkeroitettava kyynel.

Samaten oli Saaran laita ja hän tunsu sen sitä syvemmin, mitä enemmän hänen sydämmensä todellakin oli puhdistunut ja jalostunut. Kun hän virkistävän unen jälkeen heräsi entisessä kodissansa ja näki vieressänsä lapsensa nukkuvan pehmoisella, lumivalkealla vuoteella, kun hän sisään pilkistävän aamuauringin valossa näki kaikki ympärillensä niin puhtaana ja raittiina kuin pyhänä, kun hän näki miten rakkaus uskollisessa muistissansa oli säilyttänyt hänen nuoruutensa mieltymykset, kun hän näki entisien lempikukkiansa, asterien, loistavan alabasteriuurnasta uuninreunuksella, ja kun hän muisteli mimmoista kaikki oli ollut ja mimmoista kaikki oli – niin hän itki katkerasti.

Petrea, joka lukien ikkunan vieressä Saaran huoneessa, odotteli hänen heräämistänsä, seisoi heti hänen vuoteensa vieressä lausuen sydämmen rauhoittavia sanoja.

«Oi Petrea!» lausui Saara painaen hänen kätensä vasten rintaansa, «salli minun puhua kanssasi!... Sydämmeni on täysi. Tunnen voivani sanoa sinulle kaikki ja tiedän että sinä käsität minut. En ole vapaaehtoisesti tullut tänne. Isäni otti minut tänne mukaansa. Hän ei kysynyt minulta; hän vei minut niinkuin lapsen, ja lapsen tavoin minä tottelin häntä; tunsin itseni niin heikoksi; arvelin: ehkä kuolen pian! Olisi suloista saada kuolla hänen kattonsa alla! Mutta tämä yö hänen kodissansa oli antanut minulle voimia. Tunnen nyt jääväni eloon! Kuule minua ja auta minua Petrea! sillä niin pian kuin jalkani suinkin kannattavat minua, täytyy minun lähteä täältä pois! En tahdo olla tälle kodille taakaksi! Maailman saastuttamana ja halveksimana en tahdo läsnäolollani tahrata tätä pyhää paikkaa! Olen jo lukenut arkuutta Gabriellen silmistä;... oi! oloni täällä tulisi minulle erittäin tuskalliseksi! Saakoon viaton pienokaiseni jäädä tähän siunattuun kotiin! Minun täytyy päästä täältä pois: Tämä elämän suloisuus, tämä ylellisyys ei ole minua varten!... Ne herättävät minussa vaan tuskaa! Köyhyys, työ – ne ovat minua varten. Täältä minä tahdon pois, täältä minun täytyy paeta pois; – mutta en tahdo tuottaa surua; en tahdo näyttää kiittämättömältä! Auta minua Petrea! Mieti minun puolestani mitä minun tulee tehdä, minne minun pitää mennä!»

«Olen jo ajatellut sitä!» vastasi Petrea.

«Oletko?» kysyi Saara iloisesti hämmästyneenä ja kysyväisesti luoden häneen suuret mustat silmänsä.

«Tule ottamaan osaa minun yksinäisyyteeni!» jatkoi Petrea hellästi. «Tiedäthän että minä, vaikka olen isäni kodissa, kuitenkin asun ikäänkuin yksikseni ja että minulla on mitä suurin vapaus. Ullakkokammarini vieressä on toinen, yksinkertainen mutta rauhallinen asunto, joka olisi vallan sinun mielesi mukainen. Tule asumaan sinne! Siellä saat elää täydelleen oman mielesi mukaan, olla yksin tahi nähdä ainoastaan minut, kunnes rauhallisempien aikojen hiljainen, tyyni vaikutus vetää sinut perhepiirin viattomaan iloon ja elämään.»

«Oi Petrea, sinä olet hyvä! Mutta sinä et voi lähestyä pahamaineista olentoa etkä sinä tiedä...»

«Vaiti, hiljaa! Tiedän kylliksi, sillä minä näen ja kuulen sinua. Oi Saara! Mikä olen minä vetäytyäkseni pois sinusta? Jumala katsoo sydämmeen ja Hän tietää kuinka heikko ja puutteellinen minä olen, vaikka ulkonainen elämäni onkin säilynyt puhtaana, vaikka asianhaarat minua varjelevat ja omaisenikin ovat vaikuttaneet sen että tekoni ovat olleet puhtaat. Tunnen kuitenkin itseni, eikä minulla ole hartaampaa rukousta Jumalalle kuin: «anna minun syntini anteeksi!» Enkö saa rukoilla sitä sinun rinnallasi? Emmekö voi yhdessä vaeltaa elämämme matkaa? Kumpikin olemme nähneet monta elämän varjopuolta; kumpikin katsomme nyt nöyrästi ylöspäin pyrkien valoon. Anna minulle kätesi! Olit minulle aina rakas! Samoin kuin nuoruuden päivinäni, samoin nytkin rakkauden side vetää minut luoksesi. Vaeltakaamme yhdessä! Koettakaamme ainakin vaeltaa yhdessä! Sydämmeni rukoilee sitä sinulta ja sinun, Saara! eikö se kuiskaa sinulle, että me voimme sopia toisillemme ja tulla onnellisiksi yhdessä?»

«Enkö minä tule sinulle elämän taakaksi? Voimakkaampana voisin sinua palvella, voisin ansaita leipäni työlläni niinkuin olen tehnyt viime vuosina! mutta nyt!»

«**Nyt** antaudu sokeasti minun hoitooni! Minulla on kylliksi meille kummallekin. Sitten, kun olet voimistunut, tehkäämme työtä yhdessä!»

«Hävitetty elämäni ... katkerat muistoni ... eivätkö ne tee mieltäni raskaaksi ja synkäksi? Eivätköhän hornan henget uudestaan saa sitä valtaansa, joka niin kauan on ollut heidän hallussaan?!»

«Katumus on jumalatar; hän suojelee sitä, joka on rikkonut! Kun pakana voi lausua niin, kuinka paljon enemmän syytä sitten onkaan kristityn lausua niin! Oi, Saara! tuo musertava katumus – minä tiedän sen – voi muuttua ihmiselle nousemisen voimaksi, uuden elämän herättäjäksi. Se voipi herättää eloon tahdon, joka jaksaa voittaa kaikki. Se on kohottanut minut; se kyllä kohottaa sinutkin. Sinä olet elämäsi keski-ijässä; – vielä on edessäsi pitkä tulevaisuus; sinulla on herttainen lapsi, ystäviä, ijankaikkinen elämä, jonka eteen elää. Elä siis! ja saat nähdä miten vähitellen yö poistuu, päivä koittaa ja kaikki seestyy ja selviää. Tule, harrastakaamme yhdessä elämän tärkeintä tehtävää – jalostumista!»

Saara oli kohonnut istualleen vuoteellensa kuunnellessaan niitä sanoja; uudet säteet syttyivät hänen silmiinsä. «Minä tahdon!» hän lausui, «oi Petrea! enkeli puhuu sinun kauttasi! Sanasi ihmeellisesti voimistavat ja rauhoittavat minua: – minä tahdon aloittaa uudestaan!»

Petrea syleili Saaraa lämpimästi ja hellästi kiittäen häntä. Sitten hän lisäsi rauhoittaen:

«Ole nyt hyvä lapsi, Saara! Kaikki sairaat ja heikot ovat lapsia; – anna meidän hoitaa ja johtaa, sinua semmoisena, tyynesti ja tykkänään antautuen; – ilahuta sillä niitä, jotka ympäröivät sinua ja harrastavat parastasi! Ennenkuin melkoisesti voimistut, emme voi ajatellakaan muutosta. Se surettaisi kovasti kaikkia täkäläisiä.»

Samassa aukeni ovi ja äiti kurkisti sisään. Hän hymyili niin hellästi sulkiessansa Saaran syliinsä. Leonore seurasi häntä, mutta nähdessään Saaran liikituksen hän meni jälleen ulos ja palasi hetken kuluttua kantaen aamiaistarjounta, joka oli vallan täyteen ahdettu kaikenlaisia herkuja! Sitten kilvan kuului leikillisiä ja rohkaisevia sanoja, joilla he koettivat elähtyttää ja huvittaa jälleen löytynyttä. Vanhat puheenparret uudistettiin ja vanhat tuttavat esitettiin uudestaan.

«Tunnetko enää matami Folettea? Se on vastikään korjattu. – Saako hän kunnian antaa sinulle kupillisen? – Tuo on entinen tähdikäs kuppisi! – Se saatiin matami Foletten kanssa pelastetuksi tulipalosta, ja tuo pieni ruusunuppuinen kuppi tuossa on aiottu pikku Elisellemme. – Sinun täytyy toki maistaa näitä rinkelöitä! Ne eivät ole olleet mukana Noan arkissa! – «Vanhimpamme» niitä tuskin hyväksyisi – ne eivät hänen mielestensä ole kyllin vanhoja; – ne ovat tulleet uunista juuri tänä aamuna! – «Pikku neitimme» on itse valinnut sinulle kauneimmat ja täyttäneet niillä leipäkorin. – Saa nähdä eikö assessorikin hyväksy tuota »kotileipää?» j. n. e.

Sillä välin oli pikku Elise herännyt ja katseli kirkailla sinisilmillään suurta Eliseä, joka kumartui hänen ylitsensä. He olivat todellakin toisensa näköiset niinkuin usein mummo ja tyttären tytär ja tunsivat heti olevansa sukua. Kun Saara näki lapsensa Elisen sylissä, täytyivät hänen silmänsä ensi kertaa vilpittömän ilon kyyneleillä.

Kestänevätkö lukijani hermot nähdä berserkkien urhotöitä puutarha-aidan kaatuessa? Sitä emme luule ja jätämme sentähden lukijan suostumuksella kertomatta päivän sankarityön, tuon aidan kaatamisen – se kaatua romahti niin äkkiä, että berserkit tekivät suinpäin kuperkeikan sen päälle – ja astumme suoraan uudelle tontille, mistä löydämme perheen jäsenet kokoontuneina istumassa kukkamättäillä suuren riippaköivun alla, joka huojuttaa heidän päällensä kellastunutta latvaansa. Mailleen kallistuva syysaurinko valaisee ryhmän ja välkkyä leppien lomitse hiljaa aaltoilevan, sinisiä kiemuroita muodostavan joen rannalla, joka kaunistaa uutta tonttia ja on sen rajana.

Kyyneleet kimeltävät perheenisän silmissä, mutta hän ei virka mitään. Niin suuren rakkauden esineenä oleminen, lempituuman toteutuminen, isänilo ja -rakkaus, kiitollisuus omaisiansa ja taivasta kohtaan, ajatus miten pitää käyttää saatua lahjaa, kaikki nuo tunteet täyttävät hänen sydämensä mitä suloisimmilla ihmisrintaa ilahuttavilla tunteilla.

Äiti on Eevan ja Leonoren seurassa kohta tuon suuren rynnäkön ja sitä seuraavan ilon ilmauksen jälkeen mennyt kotiin. Jääneiden joukossa näemme perheen vanhan ystävän Jeremias Munterin, joka tässä tilaisuudessa on mitä katkerimman ja ivallisimman näköinen, sekä vapaaherra L***n. Hän ei enää ole tuo hurja, vallaton nuorukainen, vaan on varttunut mieheksi, ja on sitäpaitsi tilanhaltijana, jonka vakavaa olemusta kaunistaa miellyttävä vaatimattomuus, joka on

huomattava etenkin silloin kun hän puhuttelee «pikku neitiä», jonka jalkojen juureen hän on istunut.

Louise tarjoilee sokurijuomaa eikä kukaan kiitä sitä enemmän kuin hän itse. Hänen mielestään siinä on jotakin oikein taivaallista, jotakin «oikein ylentävää». Mutta kun Gabrielle äkkiä hypähtää ylös, nautittuaan sitä puolen lasia, niin «vanhimpamme» oikein säikähtyy, sillä hän ei kuitenkaan ollut luullut «ylentävää» sokurijuomaansa niin voimakkaaksi. Kohta hän on kaikkien kahdeksan lapsensa ympäröimänä, jotka toinen toisensa perästä tulla sipsuttavat huutaen:

«Äiti! saanko vähäsen juomaa? – Ja minä myös! – Ja minä! – Ja minä myöskin! – ja minä! Ja minä. Äiti kulta kaada paljo vaahtoa minulle!»

«Kas niin! Kas niin, lapsi kullat! Ei saa syöstä ja hyökätä noin! Näettekö milloinkaan isän ja äidin noin ryntäävän? Salomo, saat nyt odottaa viimeiseksi! Kärsivällisyys, on hyvä mauste. Kas tässä! juokaa nyt; – mutta älkää kaatako päällemme!»

Nautittuaan vaahtoavaa «ylentävää» juomaa tulivat kaikkien jakobiinien kuohahtelevat elinvoimat niin yli laitojensa, että Louisen on pakko käskeä heitä harjoittamaan urostöitä vähäsen kauempana. Sitten he samoilevat tutkimusmatkoilla ympäri tonttia vähän väliä heittäen kuperkeikkoja. David hyppii muiden mukana kainalosauvallaan yli kivien ja kantojen, ja Jonatan poimii hänelle kukkia ja puolukanvarsia niin paljon kuin hän suinkin tahtoo; herttaiset pojat niistä tekevät pieniä kimppuja, joita he sitten lahjoittavat tädeille, etenkin Gabriellelle, varsinaiselle ystävälleen ja kumppanilleen. Ernst Adam – poikasarjan vanhin – erittäin vakavaluontoinen poika istui hiljaa isoisän rinnalla lukien itsensä suurten joukkoon. Pikku Alfred hypiskeli äidin läheisyydessä.

Laamanni katseli vilkkaasti ympärilleen, istutti jo mielessään lehtikujia, lehtimajoja, asetti niihin istuinpaikkoja, näki ihmisten istuvan siellä nauttimassa kesän ihanuutta ja selitti tuumiaan Jacobille.

Jeremias katseli heitä tapansa mukaan nyrpeästi ja alakuloisesti hymyillen. Kun pikku David tuli hyppien hänen luoksensa tarjoten hänelle hyvänhajuisen metsäkukan, niin hän huudahti äkkiä:

«Miksikä ei tehdä tästä kasvitieteellistä puutarhaa, mieluummin kuin tavallinen huvipuisto? Ovathan kukat ainoa vähäinen hauskutus tässä matoisessa maailmassa; ja kun asianlaita kerran on semmoinen, että ihmiset nostavat nokkansa pystyyn, niin voisi olla hyvä jos heillä olisi jotakin nuuskittavaa ja haisteltavaa. Terveysvesilaitos voisi varsin hyvin olla siihen yhdistettynä: – vähäsen kurjuutta se toki huuhtovi pois tämän maailman raukoista.»

Ilolla laamanni yhtyi siihen tuumaan. «Sillä tavoin», hän sanoi, «voimme yhdistää hyödyn huviin. Se yritys tosin tulee kalliimmaksi kuin tavallisen puiston istuttaminen; mutta se ei saa tulla esteeksi! Tänä ihanana, siunattuna rauhan aikana ja niillä toiveilla, joita meillä Jumalan avulla on sen säilyttämisestä, voipi ihminen ryhtyä toimeen ja toivoa saavansa työnsä rauhassa valmiiksi, vaikkapa se kysyisikin monta vuotta.»

«Ja semmoiset toimet», sanoi Jacobi, «vaikuttavat rauhan-aikana jalostuttavasti elämään. Rauha tarvitsee yhtä paljon voimia kuin sotakin, vaikka niiden on taisteltava muita vihollisia vastaan. Kaikki maallisen olemuksen jalostaminen, kaikki, joka kohottaa mielet itsetietoisempaan elämään, on ihmisen alhaisempia taipumuksia vastaan rakennettu varustus, ja silloin on tehty palvelus ihmiskunnalle ja isänmaalle.»

«Lorua!» huusi Jeremias Munter ärtyisesti, «ihmiskunta, isänmaa! Aina pidätte suurta ääntä semmoisesta. Jos kaadetaan väliaita tahi istutetaan pensas, niin heti se muka on hyvä teko isänmaalle! Istuttakaa te maatilkkunne ja kaatakaa väliaitanne, mutta jättäkää toki isänmaa rauhaan; sillä se välittää yhtä vähän teistä kuin te siitä! Isänmaan hyväksi! Ihmiskunnan hyväksi! Tuo on muka olevinaan hyvin jaloa ja liikuttavaa! Tyhjää lorua kaikki tyyni!»

«Ei, nyt olet, veljeni, todellakin liian ankara!» lausui laamanni hymyillen ystävänsä kiivaudelle, «ja minä puolestani», jatkoi hän vakavasti ja innokkaasti, «soisin että selvä ajatus isänmaan edusta seuraisi pienintäkin ihmistekoa. Jos mikään rakkaus on luonnollinen ja järkevä, niin ainakin se on isänmaanrakkaus! Eikö minun ole isänmaatani kiittäminen kaikesta siitä mitä olen. Eivätkö juuri sen lait, sen laitokset ja sen henkinen elämä kehittä koko inhimillistä ja yhteiskunnallista olemustani? Todellakin! rakkaus ja kiitollisuus vanhempia kohtaan ei ole suurempi velvollisuus kuin isänmaanrakkaus ja kiitollisuus! Eikä ole olemassa ketään, ei miestä eikä naista, ylhäistä eikä alhaista, jonka ei tulisi, joka ei voisi osaltaan maksaa sitä pyhää velkaa. Ja kristillisesti kehittyneen yhteiskunnan tarkoitus on juuri, että kukin sillä tavalla voi kartuttaa leiviskäänsä niin, että se samalla on yksityiselle ja yhteiselle asialle eduksi.»

«Niin» lausui Petrea, «muodostavat sateen pisaraisetkin puroja, jotka purkautuvat jokiin, ja voivat nekin siten, vaikka tuntemattominakin, ottaa osaa niiden hedelmällisyyttä tuottavaan kulkuun.»

«Niin on, lapsi kultani!» vastasi isä ojentaen hänelle kätensä.

«Se on ilahuttava tieto!» lausui Louise kyynelsilmin; «kuuntele tarkkaan, Adam, mitä isoisä ja täti sanovat ja paina se tarkasti mieleesi! – Älä töllistele noin kauheasti suu auki, poikaseni! Onhan kokonaiselle fregatille tilaa purjehtia suuhusi!»

Silloin rupesi pikku Alfred nauramaan niin kimakasti ja makeasti, että vanhemmat vastustamattomasti tekivät hänelle seura; Adamiinkin se tarttui, ja kuullessansa tuota naurunremakkaa tulivat joka taholta rientäen Sem, Set, Jacob ja Salomon, Jonatan ja pikku David samaten kuin varpusjoukko laskeutuu sille heitetyle jyväkouralliselle. He tulivat nauraen, siksi että he kuulivat naurettavan ja tahtoivat olla siinä mukana.

Sillä aikaa oli aurinko jo mennyt mailleen ja illan koleat tonttu-ukot alkoivat kuljeskella tontin yli, kun perhe iloiten ja nauraen nousi mennäksensä kotiin. Kun he kääntyivät kaupunkia kohti, kimelsi Maariankirkon tähti tulisena auringon viime säteissä ja kuu nousi kalpean ja lempeän näköisenä heidän kotinsa katon kohdalla. Siinä oli jotakin, joka teki surullisen vaikutuksen Gabrielleen. Kirkontornin tähti kimelsi veljen haudalla ja kuu johti ehdottomasti Gabriellen ajatukset äitiin ja hänen kalpeihin, lempeihin kasvoihinsa. Muuten oli ilta mitä ihanin. Rastas lauloi joen rantalepissä ja taivas kaareutui selkeänä ja vaaleansinisenä yli maan, jossa tuulenhenkäykset ja meluavat äänet yhä vaikenivat

ikäänkuin nukkuen. Gabrielle astui ajatuksiinsa vaipuneena eikä huomannut, että vapaaherra L*** oli lähestynyt häntä; hän melkein säpsähti kun tämä puhutteli häntä.

«Oli erittäin hauskaa - erittäin rakasta minulle jälleen nähdä teidät kaikki niin onnellisina!»

«Niin!» vastasi Gabrielle, «nyt saamme jälleen olla kaikki yhdessä. Meille on suuri ilo että saamme Louisen perheineen tänne!»

«Ehkä» - jatkoi L***, - «on rohkeata tahtoa hajoittaa niin onnellista perhe-elämää, tahtoa riistää rakastettu tytär ja sisko semmoisesta perheestä, mutta jos innokkain...»

«Oi», keskeytti Gabrielle äkkiä peljästyneenä, «älkää puhuko riistämisestä, muuttamisesta mitään! Onhan kaikki niin hyvin tämmöisenään!»

L*** vaikenä surullisen näköisenä.

«Iloitkaamme kaikki yhdessä!» lausui Gabrielle ujosti ja sydämmellisesti, «viivyttähän jonkun aikaa meillä? On niin suloista omistaa ystäviä ja siskoja! Elämä on niin hauska heidän kanssansa!»

L***n kasvat kirkastuivat, hän tarttui Gabriellen käteen ja tahtoi sanoa jotakin, mutta Gabrielle riensi hänen luotansa isänsä luokse ja tarttui hänen käsivarteensa.

Jacobi talutti Petreaa. He olivat iloiset ja tuttavalliset yhdessä niinkuin onnelliset sisarukset. Petrea kertoi hänelle mikä oli hänen nykyinen onnensa, mitkä tulevaisuutensa toiveet. Jacobi otti innokkaasti osaa siihen ja kertoi hänelle tulevaisuuden tuumistansa, kotoisesta onnestansa, hyvin paljon ja ihastuneena pojistansa, miten he tottelevat vanhempiensa pienintäkin viittausta, heidän keskinäisestä rakkaudestansa ja katso! se oli kaikki Louisen ansio! Ja Louisen ylistystä lauloi kaksi sopusointuista ääntä maireuhriksi «vanhimmalle siskollemme», joka ei ollut kuuntelevinaan muita kuin isäänsä.

Pian päästiin kotiin.

Hopeakauha kädessä mitä ystävällisimmin hymyillen seisoi äiti kirjastossa suuren, höyryävän punssiboolin vieressä ja lausui sekä sanoilla että katseilla sisään astuvan joukon tervetulleeksi.

«Elise kultaseni!» lausui laamanni syleillen häntä, «olet tänään nuorentunut kaksikymmentä vuotta!»

«Onni nuorentaa!» vastasi puhuteltu hellästi katsoen puolisoonsa.

Kaikki istahtivat.

«Älkää melutko niin paljon, pojat!» varoitti Louise kahdeksaa vesaansa, itse istahtaessansa ja ottaen pikku Elisen syliinsä. «Ettekö osaa istahtaa ilman tuommoista melua ja hälinää!»

Jeremias Munter oli istahtanut nurkkaan kauas kaikista muista; hän oli hiljaa ja näytti alakuloiselta.

Syntyi äänettömyys. Usean kasvoista voi huomata jonkinmoista odotusta, jonkinmoista tietoa siitä, että jotakin tavatonta oli tekeillä.

Laamanni rykäsi pari kertaa, näytti siltä kuin olisi täytynyt tavattomasti selvittää kurkkunsa.

Vihdoin hän korotti äänensä ja sanoi huomattavasti väräjäväällä äänellä:

«Onko totta että ystävämme Jeremias Munter aikoo kohta jättää meidät ja muuttaa elämään maalle yksinäisyyteen? Puhuuko huhu totta kertoessaan hänen jo huomenna aikovan jättää meidät ja että tämä ilta siis on viimeinen, jonka hän kaupunkilaisena viettää parissamme?»

Assessori koetti vastata, mutta sanat supistuivat jonkinmoiseen mörisevään ääneen. Hän katsoa tuijotti lattiaan ja nojasi käsillään keppiinsä.

«Siinä tapauksessa», - jatkoi laamanni - «on minua pyydetty kysymään häneltä jotakin, jota - en voisi kysyä keneltäkään muulta ja joka kysymys sittenkin melkein tarttuu kurkkuun. - Salliiko ystävämme, assessori Munter erään - erään meistä seurata häntä yksinäisyyteensä?»

«Ken tahtois seurata minua?» tiuski Jeremias tyyliä ja epäillen.

«Minä!» vastasi lempeä, soinnukas ääni ja Eeva, - sinä hetkenä kauniimpana ja viehättävämpänä kuin milloinkaan - lähestyi häntä isänsä taluttamana. «Minä», hän toisti punastuen, puhuen hiljaa mutta hellästi, «minä haluan seurata teitä; - jos sen sallitte!»

Perheen silmistä voi lukea että se ei ollut äkkiarvaamatta sen jäsenille. Louisella kimelsivät kyneleet silmissä eikä hän ollut ensinkään «häväistyn näköinen» semmoisesta teosta, joka oli niin täydellisesti «vastoin naisen arvoa». Assessori säpsähti ja katsoi Eevaan kummastuneena.

«Ota vastaan minulta», jatkoi laamanni äänellä, joka selvästi ilmaisi hänen liikutustansa, «seurakumppani, jota jo kauan olet toivonut itsellesi! Ainoastaan sinulle, Munter, minä voin noin lahjoittaa rakkaan lapseni!»

«Ettekö huolikaan minusta?» kysyi Eeva punastuen ja hymyillen ojentaen valkoisen kätensä yhä vielä sanattomalle Jeremiaalle.

Assessori tarttui kiivaasti Eevan ojennettuun käteen, puristi sitä molemmin käsin vasten rintaansa ja lausui hiljaa kumartuen sen yli: «oi, minun ruusuni!» Kun hän jälleen kohotti päänsä, vuotivat kyneleet hänen silmistänsä! Mutta hän oli levoton ja tuskaantunut. «Veli!» hän lausui laamannille «en voi vielä kiittää sinua! En tiedä, ... en käsitä... Minun täytyy ensin tutkia häntä!»

Hän tarttui Eevan käteen ja vei hänet Elisen viereiseen huoneeseen, istahti siellä vastapäätä häntä ja lausui kiivaasti:

«Mitä tämä merkitsee? Mitä ilveitä tämä on? Kuinka on asian laita? Sano minulle, Jumalan nimessä, Eeva, millaisilla tunteilla hän tulee noin minua kosimaan? Onko siinä todellista rakkautta? Jaha, juuri rakkautta, sanon minä! Älkäähän säikähtykö sitä sanaa; - niinkuin sen tarkoitan, niin hän voipi myöskin käsittää sen. Onko se rakkautta vai - sääliä? Armolahjana en häntä, Eevaa, ota, sen sanon. Älköön hän pettykö, älä petä minua! Jumalan nimessä, joka tutkii kaikkien sydämmet, vastaa minulle ja puhu totuus: täydestä, hellästä sydämmestäkö hän näin tulee luokseni? Luuleeko hän - luuletko Eeva, Jumalan enkeli, minun vanhan ruman, kivuloisen, ärtyisän ukon voivan tehdä sinut onnelliseksi?»

Jeremias puhui tuskaantuneena ja hellästi, ja hän oli kaunis sinä rakkauden ja tunteellisuuden hetkenä.

«Ystäväni, hyväntekijäni», vastasi Eeva kädellään pyyhkäisten pois Jeremiaan silmistä vieriviä kyneleitä, «katsokaa ... lukekaa mitä on sydämmessäni! Kiitollisuus on saattanut minut tunnustamaan arvonne - kumpikin on johtanut minua rakastamaan teitä; - ei semmoisella tulisella lemmellä, jommoista kerran olen tuntenut, mutta jota en milloinkaan enää tunne, vaan syvällä, hellällä rakkaudella, joka tekee minut ja niinkuin toivon teidätkin onnelliseksi, ja jota ei mikään enää voi häiritä. Saada elää teidän ja toiseksi omaisten hyväksi on hartain toivomukseni. Voin todenperäisesti vakuuttaa etten tänä hetkenä rakasta ketään enemmän kuin teitä! Riittääkö se teille?»

Vieläkin tarkasteli assessorin syvämieliset silmät Eevaa tutkivasti.

«Suutele minua!» lausui hän sitten äkkiä ja terävästi.

Hiljaa ja sanomattoman suloisesti painoi Eeva punastuvat kasvonsa häneen ja suuteli häntä.

«Herra Jumala!» huokasi Jeremias, «oletko siis omani? Hänen nimeensä siis!» Ja sanomattoman onnellisena hän sulki kauan rakastamansa syliinsä. Hän piti häntä kauan siinä ja syvät huokaukset tunkeutuivat hänen autuaallisesta sydämmestänsä. - Viimein hän riistihe irti ja ikäänkuin uuden nuoruuden valtaamana hypähti ovelle ja huusi kirjastossa oville:

«Kas niin! Nyt on kaikki valmiina! Minä otan hänet! Hän saa minut omaksensa! Hän kelpaa puolisoiksi ja minä kelpaan hänelle miehiksi! Kas niin, te siellä ulkona! Ettekö tahdo juoda maljaamme?»

Kaikki riensivät maljan luokse; Louise muiden mukana, kahdeksan vesaa hänen kintereillään. Syntyi iloista hälinää. Nauraen Leonore ja Petrea torjuivat luotansa ryntääjät ja lupasivat tuoda heille lasit, jos vaan pysyivät paikoillaan. Viimein palasi järjestys seurakuntaan; lasit täytettiin ja maljojen esittäminen alkoi.

Ensimmäinen, jonka laamanni esitti, oli uuden morsiusparin.

Toinen: Jacobin kaunopuheliaasti esittämä, oli vanhemmille, «heidän onnelleen ja menestykselleen joiden kautta minä ja niin moni muu on tullut niin onnelliseksi».

Kolmas: juotiin uuden papinperheen menestykseksi ja viihtymiseksi.

Neljäs: uuden tontin.

Viides: vanhalle - aina nuorelle kodille.

Kuudes: «Kaikkien hyvien lasten» malja.

Nuo kahdeksan vesaa eivät voineet kylliksi kiittää siitä ja vastata siihen.

Sitten kilistellen esitettiin suuri joukko yksityisiä, leikkilisiä maljoja. Jacobiinit kilistelivät taukoamatta tätiensä kanssa, niin että Gabrielle tuskin ehti muuta kuin juoda siskonsa pikku poikien kanssa.

Sillä välin piti Jeremias Munter ilosilmin ja nuorekkaan vilkkaasti seuraavan hellän puheen morsiamelleen:

«Olipa hitto vieköön kovin kummallista, että hän oli niin halukas pyytämään minua! Kosia itse! Mistä hän tiesi välittäisinkö minä hänestä? Ja sitten vielä tulla tupsahtaa niin odottamatta päälleni? Eikä suoda minulle ollenkaan miettimisaikaa! Sehän on ennen kuulumatonta! - Mitä - häh? - uudistaako se? E-ei! Se on niin vaivaloista! En, en, en, en, en, en, En toki! sanon! Kun nyt olen tuuminut asiaa, niin huomaan olevan parasta että otan hänet. Mutta kyllä hän oli aika hätäkello! Olin vähällä mennä tainn... Mitä nyt? Mitä uutta tämä on? Tuleeko pikku armo, pikku käly noin enemmittä mutkitta suutelemaan minua? Hyvänen aika! Elämä on kuitenkin hauskaa!»

Mutta ei kenenkään mielestä elämä ollut niin hauska kuin Petrean.

«Oletko nyt tyytyväinen minuun, Petrea?» kysyi Eeva häneltä hiljaa veitikkamaisesti hymyillen.

Petrea sulki hänet hellästi syliinsä.

Silloin kuului Louise rouvan ääni: «Kas niin poikaseni, nyt ette saa enää juoda! Ei tippaakaan enää! Mitä sanot pikku David? Veljenkö maljaa setä Munterin kanssa! Kiitoksia poikaseni, sen maljan saat juoda toiste. Te olette jo juoneet maljoja kylliksi, ehkäpä enemmänkin kuin pääkkösenne sietävät.»

«Minä rukoilen poikien puolesta, Louise sisko!» huudahti assessori; «minä tahdon esittää maljan ja se heidänkin pitää

juoda. Täyttäkää vielä kerran lasit anoppiseni! Minä esitän:

«Rauhan malja! Olkoon rauha maassa ja kodeissa! Rakkauden ja tiedon malja, jotka yksistään tekevät rauhan siunausta tuottavaksi! Sanalla sanoen – rauha maassa! Sen malja!»

«Amen!; Amen!» huudahti Jacobi, joi lasinsa pohjaan ja heitti sen taaksensa. Louise katsahti vähäsen hämillään äitiinsä, mutta kun tämä iloisesti seurasi Jacobin esimerkkiä niin hänkin teki samoin.

«Kaikki lasit kattoon sen maljan jälkeen!» huusi laamanni lähettäen omansa kilistelemään katon kanssa ja sanomattomasti riemuiten heittivät jacobiinit lasinsa ilmaan koettaen saattaa rauhanmaljan niin hävittäväiseksi kuin suinkin.

Jätämme nyt tuon iloisen seuran, josta näemme äidin hiljaa hiipivän. Näemme hänen vetäytyvän pieneen yksityishuoneeseen, jossa hän levähtää rauhallisesti kirjoittaaksensa seuraavat rivit armaalle siskolleen:

«Olen jättänyt heidät hetkeksi levähtääkseni ja jutellakseni vähäsen kanssasi, Ceciliani. Täällä on tyyntä ja hyvä olla, ja iloiset äänet, oikeat juhlaäännet kuuluvat tänne. Ernstin sydän nauttii mitä suurinta iloa, sillä hän näkee kaikki lapsensa iloisina ympärillään. Ja lapset, Cecilia – hänellä onkin oikeus iloita, ylpeillä heistä. He seisovat kaikki hänen ympärillensä hyvinä ja nuhteettomina ihmisinä; he kiittävät häntä siitä, että he ovat syntyneet elämään ja oppineet tuntemaan sen arvoa. He ovat tyytyväiset osaansa. Kadonnut, kotiin palannut lepää lapsuutensa kodissa, sitten aloittaaksensa uutta elämää, ja hänen herttainen lapsensa on jo kotiutunut isoisän syliin... Nyt kuuluu Gabriellen kitaran sävel ja laulu kajahtaa! – Luulenpa heidän tanssivankin! Louise kahdeksan poikaa saa pohjahirret tärisemään. Jacobin ääni kuuluu kaikkien yli. Tuo oiva, ijäti nuori ihminen! Pitäisi minun olla iloinen, minunkin, sillä kaikki on rauhallista ja hyvin kodissani. Ja minä olenkin, – sydämmeni huokuu kiitollisuutta, mutta ruumiini on väsynyt, kovin väsynyt.

Haudan kuuset huojuvat ja viittaavat; – näen niiden latvojen tervehtivän itseäni kirkkaassa kuuvalossa ja osoittavan – ylöspäin. Kutsutko minua poikani? Kutsutko minua tulemaan kotiisi luoksesi? Esikoiseni! Kesälapseni! salli minun kumpikata että se on salainen toivomukseni. Ystävällinen oli minulle maailma, ystävällinen sen Koti; mutta kun sinä, lemmikkini, menit pois, alkoi minunkin muuttoni. Ehkä tulee viimeinen muuttopäivä pian. Minä ikäänkuin tunnen saavani hiljaisesti nukkua kuolon uneen. Ja jos Herra ennen viimeistä nukkumistani suo minulle oikein selkeän, ihanan hetken, niin painan vielä kerran suutelon mieheni kädelle, katselen siunaavasti ympärilleni ja kiitollisesti taivasta kohti ja sanon niinkuin nytkin sydämmeni pohjasta:

Jumalalle kiitos tästä kodista!

– ja taivaallisesta!»

[1] Uhkarohkeat toivomukset tai pettävät lupaukset.

[2] Hauska on ruotsiksi munter.

[3] Ihailua kauneimman osaksi,
Kunnioitusta urheimmalle.

[4] Kaikki äidit sanovat niin; mutta eivät kaikki, ja aniharvat samalla oikeudella kuin Elise.

[5] Wird in den Urtheilsspruch uns deine Handschrift klar, Mit einem Kuss darauf beugt unser Haupt sich dar.

[6] Miks lemmitään, jos lemmen voima voittaa, halveksumista, vihaa, kuoloa ei koita! En kysy onkohan himmentänyt ken sun rinnastas kirkkaan kuvastimen. Minä rakastan sua! sinä tiedät sen! ja mistään muusta ma huoli en.

[7] Viktor merkitsee voittajaa. Suom. muist.

[8] Almqvistin «Törnrosens bok» nimisestä kirjasta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOTI: ELI PERHESURUJA JA -ILOJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional

cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.